

**CRONICA
lui
ION
NECULCE**

**copiată de
IOASAF
LUCA**

**manuscrisul
«MIHAIL»**

Recenzii: Alexandru Duțu, *Un nou Neculce*, în „România Literară”, nr. 47 din 20 noiembrie 1980, p. 8; Liviu Onu, *O prestigioasă ediție a Cronicii lui Neculce*, în „Revista de istorie și teorie literară”, București, tom 30, nr. 2/1981, p. 293 – 296; N. Stoicescu, *Cronica lui Ion Neculce copiată de Ioasaș Luca. Manuscrisul „Mihail”*, București, 1980, în „Revista de Istorie”, tom. 34, nr. 7, iulie 1981, p. 1381–1385; Ștefan Ștefănescu, *La chronique de Ion Neculce copiée par Ioasaș Luca. Le manuscrit „Mihail”*, în „Livres Roumains” nr. 2/1981, p. 5; Iorgu Iordan, *Cronica lui Ion Neculce copiată de Ioasaș Luca. Manuscrisul „Mihail”*, București, 1980, în „Limba Română”, tom 30, nr. 4/ 1981, p. 343; Mircea Angheliescu, *Cronica lui Neculce și spiritul veacului, în „Transilvania”, Sibiu, nr. 1/1981, p. 44-45; Ștefan S. Gorovei, De ce așa de târziu? (O altă versiune a Cronicii lui Neculce)*, în „Cronica”, Iași, nr. 5 din 30 ianuarie 1981, p. 2; Aura Soare-Georgescu, *Cronica lui Ion Neculce, copiată de Ioasaș Luca. Manuscrisul „Mihail”*, București, 1980, în „Revue des Études Sud-Est Européennes”, București, XX, nr. 1/1982, p. 173–175; Ștefan Gorovei, *Cronica lui Ion Neculce copiată de Ioasaș Luca, Manuscrisul „Mihail”*, București, 1980, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, XVIII, Iași, 1981, p. 705–708; Gh. Chivu, *Cronica lui Ion Neculce copiată de Ioasaș Luca. Manuscrisul „Mihail”*, în „Limbă și Literatură”, vol. III, 1981, București, p. 482–485; Ioan Alexandru, *Cronica lui Neculce, în „Flacăra”, București, nr. 31 din 30 iulie 1981, p. 7; Cătălina Velculescu, Viața cărților. Manuscrisul „Mihail”*, în „Luceafărul”, anul XXVI, nr. 7, din 19 februarie 1983, p. 2; Gheorghe Cunescu, *Cronica lui Ion Neculce, copiată de Ioasaș Luca*, în „Mitropolia Olteniei”, nr. 7–9/1981, p. 492–494; Al. Zub, *Contribuții ieșene la istoria culturii naționale*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, XIX, 1982, Iași, p. 15; Ioan Loghin-Țurcanu, Anton Frunză, *Cronica lui Ion Neculce, copiată de Ioasaș Luca. Manuscrisul „Mihail”*, în „Mitropolia Moldovei și Sucevei”, anul LVIII, nr. 1–2/1982, p. 166– 168; *Bibliografia românească de lingvistică*, în „Limba Română”, XXX, nr.4/1981, nr. 397, p. 387; XXXI, nr. 4–5/1982, nr. 964, p. 355; nr. 976, p. 356; nr. 982, p. 356; nr. 1000, p. 357, nr. 1010, p. 358, nr. 1011, p. 358; XXXII, nr. 4/1983, nr. 1245, p. 322, nr. 1268, p. 323, nr. 1316, p. 326; XXXIII, nr. 4/1984, nr. 939, p. 285; XXXIV, nr.4/1985, nr. 931, p. 301; Ștefan Lemny, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie „A. D. Xenopol”, XIX, 1982, Iași, p. 770; *Bibliographie d'Études Balkaniques*, vol. XVI–1981, Sofia, 1983, nr. 351, p. 38; *Bibliografia Istorică a României*, VI, 1979–1984, București, 1985, nr. 1061, p. 54; Ștefan S. Gorovei, *Tradiție cărțurărească*, în „Luceafărul”, București, 27 iunie 1987, p. 1 și 3; Pavlina Bojceva, în „Etudes Balkaniques”, Sofia, 1993, nr. 3, p. 32; Eugen Lozovan, în „Dorul”, Copenhaga, nr. 51 din iulie 1994, p. 15; *Sud-Est Europa – Bibliographie*, VI/I, München, 1992, nr. 655, p. 59.

**CRONICA LUI ION NECULCE
COPIATĂ DE IOASAF LUCA**

MANUSCRISUL «MIHAIL»

*În amintirea mamei Elena
și în cinstirea mamei Eugenia*

Coperta:

Reproducere de portal al unui monument istoric din Moldova (1762)

CRONICA LUI ION NECULCE

COPIATĂ DE IOASAF LUCA

MANUSCRISUL «MIHAIL»

EDIȚIE DE ZAMFIRA MIHAIL ȘI PAUL MIHAIL
CUVÎNT ÎNAINTE DE ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

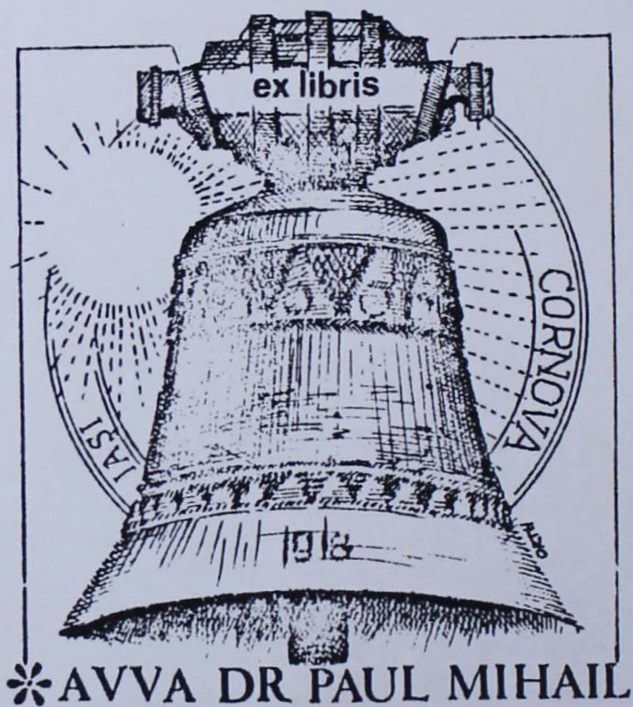

BUCUREȘTI – 1980

*Donatie pentru Biblioteca
Institutului de studii sud-est
europene al Academiei Române*

11 octombrie 2020

2 <https://biblioteca-digitala.ro> / <https://www.acadsuwest.ro>

Redactor extern: STELLA NICOLAU

CUPRINS

Cuvînt înainte de prof. dr. doc. Ștefan Ștefănescu, membru corespóndent al Academiei R.Ș. România

Nota editorilor

VII
IX

Cronica lui Ion Neculce copiată de Ioasaș Luca

I	Domnia Dabijii-vodă, în anul 7170: 1662	1
II	Domnia dintăi a Ducăi-vodă celui bătrîn, în anul 7174	5
III	Domnia lui Iliăș-vodă, ficior lui Alexandru-vodă	6
IV	Domnia a doa a Ducăi-vodă celui bătrîn, în anul 7177	7
V	Domnia lui Ștefan Petriceico-vodă, în anul 7180	11
VI	Domnia lui Dumitrașco-vodă Cantacozino, în anul 7182	16
VII	Domnia lui Antonii-vodă Rúsăt, în anul 7184	20
VIII	Domnia a triia a Ducăi-vodă celui bătrîn în Țara Moldovii, în anul 7187	25
IX	Domnia a doa a lui Petriceico-vodă de la leși, cap. 81	34
X	Domnia a doa a lui Dumitrașco-vodă Cantacozino, în anul 7192	35
XI	Domnia a lui Costantin Cantemir-vodă, în anul 7193, iunie 10	41
XII	Domnia lui Costantin Duca-vodă, ficior Ducăi-vodă celui bătrîn, în anul 7199, mart 17	56
XIII	Domnia întăi a lui Antioh-voevoda, ficior lui Costantin Cantemir-vodă, anul 7204	66
XIV	Domnia a doa a lui Costantin Duca-vodă, anul 7209, septemvrie 14 zile	79
XV	<Domnia întăiu a lui Mihai Răcoviță-vodă, leat 7211>	90
XVI	Domnia a doa a lui Antioh-vodă, ficior lui Costantin Cantemir-vodă, anul 7213	93
XVII	Domnia a doa a lui Mihai Racoviță-vodă, anul 7215	97
XVIII	Domnia întăi a lui Nicolae-vodă Mavrocordat, ficior lui Alexandru Exaporitul terzimanul, anul 7218	104
XIX	Domnia lui Dumitrașco-vodă Cantemir, anul 7219	113
XX	Domnia a doa a lui Nicolai-vodă Mavrocordat, fiul lui Alexandru Exaporitul terzimanul, în anul 7220	154
XXI	Domnia a triia a lui Mihai-vodă Racoviță, anul 7224	164
XXII	Domnia lui Grigorii-vodă Ghica, nepot de fiu lui Grigorii-vodă domnul muntenesc, strănepot lui Gheorghii Ghica-vodă celui bătrîn ce au fost la noi în Moldova, anul 7235	181
XXIII	Domnia dintăi a lui Costantin-vodă Mavrocordat, în anii 7241, mai 7	193
XXIV	Domnia a doa a lui Grigorii Ghica-vodă, anul 7244, dechemvrie 15	202
XXV	Domnia a doa a lui Costantin-vodă Mavrocordat, în anii 7250, octomvrie 1	238
	<i>Indice de nume</i>	247
	<i>Indice de locuri</i>	257

Cuvînt înainte

Dacă dezvoltarea științei istorice depinde în mare măsură de lărgirea bazei documentare, modul în care sînt realizate edițiile de izvoare probează valoarea unei școli istorice. Numai o temeinică pregătire de specialitate, deopotrivă istorică și filologică, poate stabili dimensiunile reale ale unor noi descoperiri de izvoare pentru progresul istoriografic.

Văzută ca o necesitate stringentă, publicarea de izvoare istorice a constituit o preocupare susținută a istoriografiei românești de după cel de al doilea război mondial și s-a impus ca una din realizările ei cele mai însemnate. Colecții mai vechi de documente au fost continuate în spiritul căștigurilor științifice ale vremii și s-au pus, totodată, bazele unor noi colecții naționale de izvoare. Documentele diplomatice, cronicile, inscripțiile, monumentele juridice, însemnările de călătorii etc., publicate în colecții — unele dintre acestea numărînd deja zeci de volume — alcătuiesc marea Corpus național de izvoare, temelia pe care se înalță istoriografia românească de azi și în perspectivă.

Scoaterea la lumină a unor surse inedite, care completează sau rectifică informația istorică existentă, este în același timp act științific și patriotic. El se impune remarcat și apreciat.

Se știe că printre cele mai însemnate realizări ale istoriografiei românești din secolul al XVIII-lea este creația cronicarului Ion Neculce, considerat de Mihail Sadoveanu „cel dintîi povestitor artist al nostru”. Letopisețul Țării Moldovei de la Dabija-Vodă pînă la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat, scris de el, de mare interes istoriografic și mai ales literar, s-a păstrat în mai multe copii, unele cu totul fragmentare. Chiar și copia, aflată în manuscrisul nr. 253 de la Biblioteca Academiei R. S. România și care a stat la baza edițiilor din 1955 și 1959, îngrijite de academicianul Iorgu Iordan, considerată această copie de domnia sa, datorită adaosurilor făcute de mîna lui I. Neculce, ca avînd „o valoare incomparabil superioară tuturor celorlalte”, are mari lacune. Îi lipsesc 58 foi (116 pag.). De aceea, editorul s-a văzut nevoit să completeze textul cu ajutorul manuscrisului nr. 53 și parțial a manuscrisului nr. 254, aflate și ele la Biblioteca Academiei R. S. România.

Una dintre cele mai importante, poate cea mai importantă dintre copiile păstrate ale cronicii lui I. Neculce, rămasă inedită pînă acum, este cea realizată de Ioasaf Luca, nepotul direct al cronicarului. Copia, aflată în posesia lui Paul Mihail, a fost semnalată în 1948 și a făcut obiectul unei comunicări a domniei sale, publicată sub egida Institutului de istorie națională „A. D. Xenopol” din Iași. Împrejurările au privat mult timp, nu numai pe istorici, ci și pe istoricii literaturii și publicul larg de cunoașterea celei mai complete dintre versiunile cronicii lui I. Neculce. Ea vede azi lumina tiparului într-o

excelentă ediție, îngrijită de descoperitorul ei, Paul Mihail, cunoscător profund al cronisticii românești, și de fiica sa, Zamfira Mihail, ce se impune printr-o temeinică formație filologică.

Comparația atentă a manuscrisului pe care-l dețin cu edițiile cronicii lui Neculce, apărute pînă acum, face ca cei doi editori să considere, pe drept cuvînt, că această copie inedită a lui Ioasaf Luca este făcută direct de pe manuscrisul original. Însemnarea din 1781 este ulterioară cu mult datei reale a copierii.

Manuscrisul cuprinde pasaje în plus față de textele cunoscute pînă acum, completări de date și comentarea unor afirmații, deosebit de valoroase în sine, cît și ca reflectare a unei optici diferite asupra unor evenimente. Considerăm că diferențele din corpul cronicii sînt datorate, în parte, copistului Ioasaf Luca, dar pot fi și mărturie a existenței unui original cu formulări diferite de manuscrisul nr. 253, folosit de ceilalți editori. Valoarea istorică a informațiilor noi cuprinse în versiunea lui Ioasaf Luca a cronicii lui I. Neculce este în afară de orice îndoială și ea probează că ne aflăm în fața unei descoperiri științifice de mare importanță.

În pregătirea pentru tipar a ediției de față, îngrijitorii acesteia au pornit de la cele mai noi cuceriri arheografice; ei manifestă o aleasă acuratețe în transcrierea filologică a textului, ținînd seama de normele ortografice actuale. Sînt alăturate note științifice comparative cu ediția din 1959 a academicianului Iorgu Jordan precum și comentarii în Nota editorilor.

Pregătirea de specialitate a editorilor — care ne-au obișnuit cu realizări exemplare ca probitate științifică — alături de valoarea în sine a descoperirii recomandă o operă de restituire de mare însemnătate și onorează numele celor care i-au consacrat o îndelungată și istovitoare muncă, pe care numai o înaltă conștiință profesională și patriotică o generează și întreține.

Prin publicarea cronicii lui Neculce, în ediția îngrijită de Paul și Zamfira Mihail, Editura Litera își leagă numele de un eveniment editorial în anul în care România găzduiește cel de al XV-lea Congres Internațional de Științe Istorice și școala istorică românească își confruntă producția științifică cu cele mai de seamă realizări istoriografice pe plan mondial. Apariția în asemenea împrejurări a unei opere de aleasă ținută științifică înseamnă nu numai înțelegere ci și o înaltă formă de participare.

ȘTEFAN ȘTEFĂNESCU

MEMBRU CORESPONDENT
AL ACADEMIEI R.S. ROMÂNIA

Alegerea textului de bază pentru o ediție științifică a oricăreia dintre operele literaturii vechi românești, care cuprind în toate cazurile mai mult decât două manuscrise este testul de control al competenței editorului. La aceasta se adaugă necesitatea unui studiu introductiv care să analizeze, printre alte probleme, „reconstituirea istoriei textului și [...] clasificarea manuscriselor”¹.

Opera lui Ion Neculce înregistrează faptul că încă de la elaborarea ei au fost atrași un număr mare de copişti, care au contribuit la constituirea miscelaneului nr. 253, păstrat astăzi la Biblioteca Academiei R. S. România, singurul manuscris care conține pagini autografe, precum și corecturi și adausuri autografe ale autorului. Acest manuscris a fost folosit drept text de bază pentru ediția operei lui Ion Neculce întocmită de acad. Iorgu Iordan² și considerăm că pînă la descoperirea altui manuscris care să conțină autografe ale autorului³ acesta este singurul text care permite aprecieri asupra limbii lui Ion Neculce. De asemenea, datorită faptului că a fost revăzut de autor, ms. 253 reprezintă, în ceea ce privește cronica lui I. Neculce în întregime, o versiune de autor, adică reflectă o anumită etapă în procesul de elaborare a operei. Se poate presupune totuși că această redacție (ms. 253) nu reprezintă varianta ultimă, definitivă, a autorului și nici singura variantă revizuită de I. Neculce. După 1745 cronica lui Ion Neculce a fost copiată, de mai multe ori, întâi de către membri ai familiei sale, la comanda expresă a unor descendenți, apoi transmisă de alți copişti în cercuri mai largi. Interesul pentru copierea literaturii istoriografice în sec. al XVIII-lea, vădit și prin numărul mare de mss. ale cronicii lui I. Neculce păstrate pînă astăzi (12 mss. + 6 copii din sec. al XIX-lea)⁴, indică faptul că a existat o cerere a multiplicării lor determinată de setea de informație mereu sporită. Nevoia de a avea la îndemînă cronicile nu numai pentru lectura evenimentelor, ci ca documente care înregistrau listele de boieri, oscilațiile dărilor, care consemnau alianțele țării și conținutul tratatelor internaționale, precum și relațiile dintre istoria provinciilor românești și cea a altor țări din Europa, și care toate confereau scrierii istorice

¹ Liviu Onu, *Critica textuală și editarea literaturii române vechi*, București, 1973, p. 20 și nota 2.

² Ion Neculce, *Letopisețul Țării Moldovei și O samă de cuvinte*, ed. Iorgu Iordan, ed. I, București, 1955, ed. a II-a, 1959. În continuare vom cita numai ed. a II-a a acestei lucrări și vom folosi abrevierea: ed. Iordan. Alte abrevieri: ms. = manuscrisul; mss. = manuscrisele.

³ Luînd în considerație scrisul totdeauna nervos al cronicarului și vîrsta înaintată la care a revizuit ms. 253, este puțin probabil ca I. Neculce să fi realizat un ms. autograf în întregime, dar considerăm posibil ca și o altă versiune a cronicii să fi fost revizuită de el.

⁴ I. Crăciun, Aurora Ilieș, *Repertoriul manuscriselor de cronici interne sec. XV—XVIII privind istoria României*, București, 1963, p. 110—115. La acestea se adaugă ms. păstrat la Biblioteca Națională din Paris, cf. Liviu Onu, *Critica textuală ...*, p. 218—226.

statut de „bancă de informații“ ar putea fi rațiunea atenției scrupuloase, mereu reinnoită, pentru exactitatea datelor, a numelor, aglomerarea informațiilor de amănunt.

Înmulțirea exemplarelor de cronici numai prin copiere și în a doua jumătate a sec. al XVIII-lea ar putea fi explicată și prin luarea în considerație a atitudinii copiștilor față de opera istoriografică. În timp ce alte categorii de scrieri erau considerate opere finite, și, deci, puteau fi și tipărite *tale quale*, putem bănuși, din analiza modului în care au fost transmise cronicile, că ele erau socotite opere perfectibile, la care copiștii au considerat cu dezinvoltură, în acea epocă, că au dreptul să intervină. În genere la nivelul „unităților epice“⁵ istoriografia românească din a doua jumătate a sec. al XVIII-lea a operat remodelări, schimbări de perspectivă, adausuri și omisiuni pentru că copistul a ajuns să se simtă solidar cu autorul sau, în caz contrar, a putut să-și permită să intervină în însăși substanța operei. Această atitudine a fost facilitată în cazul operei lui Neculce de faptul că scrierea sa era de istorie „contemporană“. Manifestare directă a intenției de a alcătui o istorie a țării „totală“ este întocmirea de către Neculce a miscelaneului care adăuga cronica sa la cele elaborate în sec. al XVII-lea, aducând istoria „la zi“. Tocmai datorită faptului că numeroase persoane evocate de Neculce au trăit mult timp și după moartea sa explică de ce o lungă perioadă circulația cronicii s-a limitat numai la un cerc mai restrâns de cititori.

Unul dintre copiștii cei mai harnici ai operei lui Neculce este nepotul său, Ioasaf (după numele călugăresc) Luca, fiu al vistiernicului Ștefan Luca care era căsătorit cu Maria, sora cronicarului, și cu care acesta a fost totdeauna în cele mai bune raporturi. Ioasaf ajunge pînă la treapta de ieromonah (după cum reiese dintr-o însemnare a sa din 1775)⁶, dar alte date biografice despre el nu se cunosc. Iorgu Iordan menționează că Ioasaf a fost înrudit cu familiile Hurmuzachi și Cantacuzino „așadar boier sau măcar boiernaș, și om, desigur, instruit, cum rezultă, între altele, și din scrisul lui extrem de îngrijit“⁷. El s-a dedicat răspîndirii literaturii istorice și cronicii lui Neculce cu devoțiune, dacă judecăm fie și numai după manuscrisele copiate de el care însumează peste 2 000 de foi⁸. Ioasaf Luca a scris de șase ori textul cronicii; în mss. 53, 252, 253 cronica este inserată în corpul unor miscelane. Ms. 112 cuprinde numai textul cronicii și *O samă de cuvinte* iar ms. 3416 și cel aflat în păstrarea noastră reproduc numai textul cronicii. Se poate presupune un program deliberat al lui Ioasaf de difuzare a textului cronicii lui Neculce.

Unele copii pe care le-a realizat Ioasaf Luca au avut o destinație precisă, fuseseră comandate de membrii familiei (mss. 53 și 254), iar un alt miscelaneu (ms. 252) a fost dăruit, probabil spre bătrînețe, de însuși copistul Ioasaf unui nepot al său; destinatarii celorlalte copii, care conțin numai cronica, pot fi numai presupuși.

În ceea ce privește cele două copii, databile, ale textelor datorate lui Ioasaf, observăm că însemnările de pe ele, din 1766, sînt la intervale prea mici pentru ca ambele să indice încheierea lucrărilor de copiere (ms. 53 din 27 mart iar ms. 254 din 7 aprilie). Este

⁵ Cătălina Velculescu, *Continuitate și salt în transmiterea variantelor Letopisețului cantacuzinesc*, în „Revista de istorie și teorie literară“, tom 25, 1976, 1, p. 52.

⁶ Ms. 252 de la Biblioteca Academiei R. S. România, f. 19. Deoarece toate celelalte manuscrise copiate de Ioasaf Luca sînt păstrate la această bibliotecă, în afară de cel care este în posesia noastră, în continuare vom indica numai numărul ms.

⁷ Ed. Iordan, p. LXIV. Cf. și I. Velciu, *Ion Neculce*, București, 1968, p. 64.

⁸ G. Ștrempel, *Copiști de manuscrise românești pînă la 1800*, vol. I, București, 1959. Pe lângă copiile cronicii lui Neculce și a unor miscelane de cronici, Ioasaf a mai copiat *Floarea darurilor*, ms. de la mijlocul sec. al XVIII-lea, 122 f., păstrat la Biblioteca Academiei la cota ms. 5476.

mai puțin probabil că Ioasaf să fi scris în aceeași perioadă la două miscelane⁹, cu atât mai mult cu cât ductul scrisului ms. 254 are caracteristici distincte. Noi presupunem că însemnarea din 7 apr. 1766 indică începerea copierii unui nou exemplar.

Manuscrisele 53, 252, 254 ale cronicii lui Neculce, fiind incluse în miscelane, au fost cercetate odată cu copiile celorlalte cronici (Gr. Ureche, M. Costin)¹⁰. Comparând toate textele copiate de Ioasaf cu ms. 253 (ed. Iordan) am ajuns la concluzia că ms. 112 este mai apropiat de ms. 253, în timp ce celelalte 5 mss. prezintă dislocări la cap. XXII—XXIV, care le îndepărtează de ms. 253.

De asemenea, cercetînd ms. 112 am remarcat că numerotarea veche, originară, cu chirilice a ms. începe cu f. 191. Or, în cele trei miscelane (53, 252, 254) cronică lui Ion Neculce este inserată aproximativ la aceeași paginație (numerotare nouă): ms. 53 (186—426), ms. 252 (202—476), ms. 254 (177—414). Am presupus deci că și ms. 112 va fi făcut parte dintr-un corpus de cronici. Cercetînd mai îndeaproape ms. 252 am observat că paginația originară se intrerupe la f. 190 după care urmează o foaie introdusă ulterior și textul cronicii lui Neculce cu paginația originară f. 2. Alăturînd însă textul ms. 112 după această f. 190 a ms. 252 observăm că el formează de fapt continuarea firească a acestuia și că, probabil, i-a și aparținut; nu numai paginația ci și ductul scrisului conduc spre această concluzie. Hirtia este identică, pe cînd partea actuală din mss. 252, care conține cronică lui Neculce, este scrisă pe o hirtie groasă, îngălbenită, de cu totul altă proveniență decît restul ms. 252. Bănuim, deci, că ceea ce formează astăzi ms. 112 a aparținut întîi miscelaneului 252. De asemenea, la „Pinax sau scară“ de la f. 11 (număr nou) a ms. 252 se observă că de la *Domnia Dabijii-vodă* nu mai apare indicată f. din ms. Cele câteva cifre chirilice aruncate, 1, 7, 7 sînt adausuri ulterioare, făcute neglijent cu o cerneală decolorată. Pentru o corectă apreciere a succesiunii mss. copiate de Ioasaf considerăm că ms. 112 trebuie să înlocuiască cronică lui Neculce din ms. 252. Se mai poate adăuga că toate miscelanele (52, 253, 254) conțin cronică lui Neculce cu completarea inițială *O samă de cuvinte* și numai 252 nu o are, în timp ce, în comparație cu celelalte două manuscrise copiate de Ioasaf (3416 și «Mihail») care conțin numai cronică, ms. 112 are și *O samă de cuvinte*, care se potrivește miscelanelor.

Această reșezare mentală a ms. 112 în cuprinsul miscelaneului 252 nu aduce însă dovezi pentru o datare exactă a copierii cronicii ci numai informații relative la faptul că Ioasaf (sau altcineva) a detașat cronică lui Neculce, copiată inițial cu întreg corpusul 252 și că, atunci cînd a donat, în 1775, ms. 252 Ioasaf nu mai avea copia ms. 112 pentru a întregi miscelaneul și de aceea a adăugat atunci, sau adăugase pînă atunci, o variantă copiată între timp, căreia îi lipsea *O samă de cuvinte* și f. 1. Este mai puțin probabil ca înlocuirea să se fi făcut după donarea miscelaneului, adică după anul 1775. Presupunem că actuala variantă 112 a fost înlocuită din miscelaneul 252 atunci cînd, existînd o altă redacție a evenimentelor din cap. XXII—XXIV, actuala redacție din ms. 252, aceasta a fost considerată superioară.

Reșezarea mentală a ms. 112 a cronicii lui Neculce în miscelaneul 252 ar proba însă că întregul sbornic astfel constituit (190 f. ms. 252 + ms. 112), cu paginația chirilică continuativă, a fost copiat de Ioasaf de pe ms. 253 sau de pe o copie a lui, în timp ce partea cu cronică lui Neculce din miscelaneul 252 (ca și mss. 53 și 254) au fost copiate de pe un alt prototip, deoarece aceste mss. prezintă redacția cap. XXII—XXIV cu adausuri, renunțări și dislocări esențiale.

⁹ Iorgu Iordan, *Studiul manuscriselor și problema transcrierii cronicii lui Ion Neculce*, în „Studii și cercetări de istorie literară și folclor“ II, 1953, p. 238.

¹⁰ Liviu Onu, *Critica textuală ...*, p. 249—281.

Am mai menționa un amănunt referitor la ms. 252. Însemnarea lui Ioasaf de la f. 14—19 (numerotarea originală 2—7) este: „Scrisoarea anilor l-am dăruit dumisali nepotului Matei Hurmuzache, vel paharnic, în anul de la facerea lumii 7283. iar de la nașterea Domnului I<isu>s H<risto>s 1775, luna ghenarie 5 zile. Și am scris ca să s<e> știe. Ioasaf Luca ieromonahul“. Or, deoarece f. 1 lipsește, presupunem că inițial însemnarea lui Ioasaf va fi început de pe o foaie anterioară, eventual două (de pe f. de titlu nenumeroată). Însemnarea trebuia să conțină obligatoriu un substantiv neutru, probabil <leto-piseț> sau <cronograf>, cu care se face acordul verbului „l-am dăruit“. Formula dedicatorie a putut eventual să reia formularea titlului ms. 53 „acest hronograf care moldovenește să chiamă“ sau a ms. 254 „Hronograf care se chiamă slovenește leatopisătu, iar pre limba românească ...“ Deci, ceea ce nu s-a avut în vedere pînă acum este că reproducerea dedicației lui Ioasaf trebuie începută cu [...] care să marcheze cuvintele ce lipsesc.

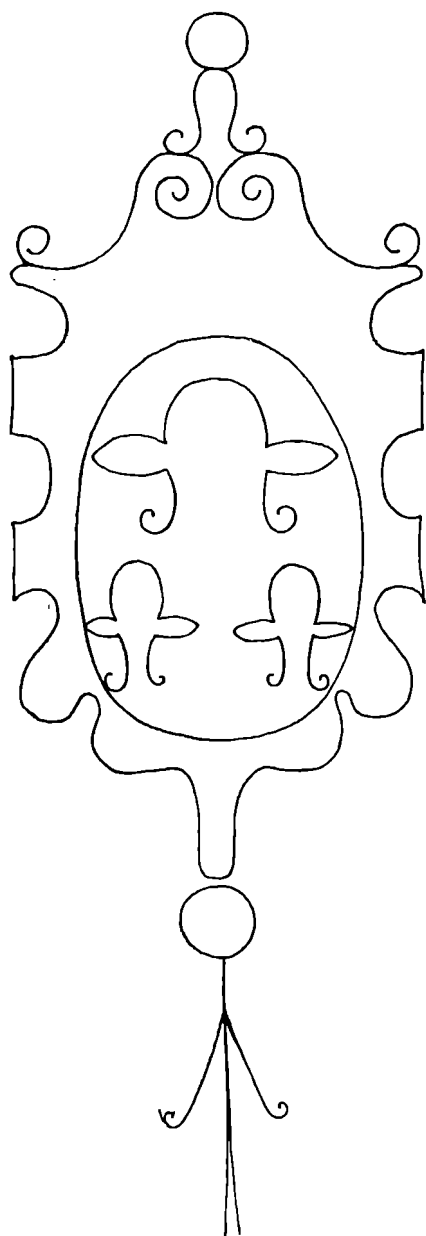
Ultima dintre copiile Ioasaf care se păstrează la Bibl. Acad. este ms. 3416 de 170 f. cu numerotare originală, și conține numai o parte din cronică (de la domnia lui Nicolae Mavrocordat și urmează pînă la sfîrșit). Ms. 3416 ar putea fi denumit „cronica Neculce a domniilor din Moldova a Mavrocordaților“ deoarece începe de la cap. XVIII (Domnia întâi a lui Nicolae-vodă Mavrocordat). Considerăm că deliberat a fost copiată numai o parte din cronica lui Neculce. Dealtfel numerotarea originală a ms. 53 reînțepea și ea cu f. 1 (actuala f. 299) de la domnia lui Mihai Racoviță (Cap. 87). Urmărirea paginației originare a diferitelor părți de miscelane pot da indicații prețioase relative a etapele de constituire a lor, ca și asupra existenței unor copii parțiale.

Singura copie a lui Ioasaf Luca păstrată într-o colecție particulară, manuscrisul «Mihail» al cronicii lui Ion Neculce¹¹, este un in-folio de 269 foi, avînd mărimea 29 × 20 cm. Este păstrat bine. La sfîrșit are lipsă ultima foaie, după cum reiese din textul ed. Iordan (care la rîndul lui reproduce ms. 254) ce conținea numai citeva rînduri. Considerăm că ms. M nu are lipsuri la început, după cum afirmă I. Crăciun, A. Ilieș, *op. cit.*, p. 114, deoarece începe cu f. 1, ci îi lipsește, eventual, foaia de titlu. După cum am arătat mai sus și alte mss. cuprind numai cronica lui Neculce fără *O samă de cuvinte*. La mijloc, foile 97, 98, 99 și 100 lipsesc din calet și foaia 108 a fost înlocuită cu una albă. Foile poartă numerotație chirilică *а-сѣ* mărimea literei-cifre variînd de la 2 mm pînă la 8 mm și 10 mm (f. 261).

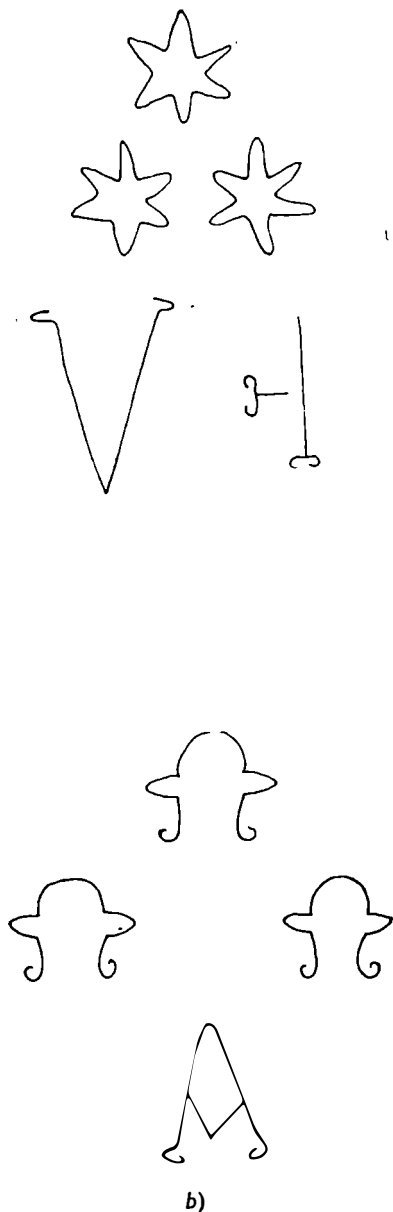
Primele patru foi sînt uzate la margini, cu foarte multe pete, colțurile de jos și de a cotor sînt rupte și întărite cu hîrtie de altă factură. Foile de la 54—56, 69—71, 82—87, 90—96 sînt uzate, marginile fărîmițate și cimpul foi este pătat. Foile 101—102 au marginile fărîmițate și hîrtia poartă urme de umezeală. Foaia 109 are marginea de jos ruptă și întărită cu altă hîrtie. De la f. 265—269^v hîrtia poartă urme de degete, de ceară și marginile sînt lipite și întărite. Manuscrisul este scris pe hîrtie albă vîrgată, mătăsoasă dar groasă, de proveniență italiană de la mijlocul sec. al XVIII-lea. Filigranele foilor au rozeta cu stele și blazon¹². Cele 269 foi sînt distribuite în caiete a cite 8 foi, care au fost legate inițial cu ață de cînepă și urechile prinse de carton învelit în piele. Ulterior volumul a ajuns într-un loc unde a fost umezeală, legătura prinsă de cînepă s-a rupt, oile au ieșit de la cotor. Mai tîrziu, în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, întregul ms. a fost întărit în aceeași legătură de carton și piele cu două fragmente de pînză lată de 3 cm, tăindu-se marginile. Prin tăierea marginilor de aprox. 5 mm a fost atinsă numerotarea foilor 88, 89, 90, 91, 111.

¹¹ Vom denumi în continuare manuscrisul «Mihail», ms. M. Toate indicațiile de pagină se referă la ed. Iordan iar indicațiile de foi la ms. M.

¹² Filigranul a: Lombardia, 1743, cf. Georg Eineder, *The Ancient Paper-Mills of the Former Austro-Hungarian Empire and their Watermarks*, Hilversum-Holland, 1960, Plate 194, n° 723.

a)

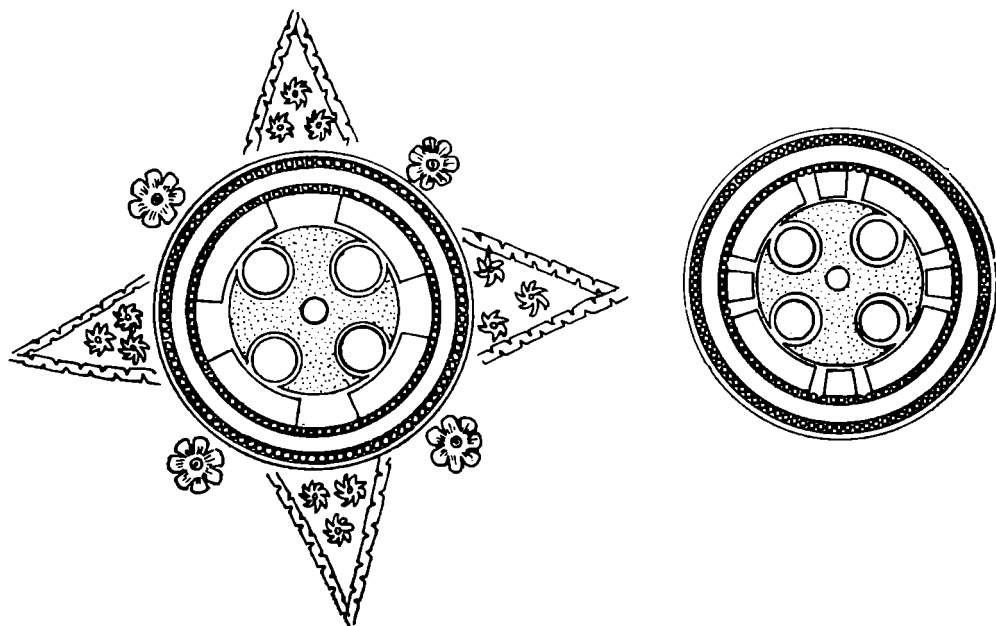

b)

Filigrane de pe hirtia manuscrisului «Mihail» a) f. 154—155 și b) f. 34

Scrierea cursivă caligrafică a unei miini are literele de trei mărimi: mici de 5 mm, mijlocii de 10 mm și titlurile mari, toate scrise cu cerneală neagră de aceeași intensitate. Se păstrează cu regularitate alinierea la marginea rindului, ultimele litere fiind supra-scrise. Literele începătoare și capitolele fiecărei domnii sînt toate cu inflorituri lucrate în manieră sigură. Păstrarea proporțiilor literelor și spațiile dintre rinduri și cuvinte dau impresia de text aerisit. Structura inițialei și paragrafele de margine numerotate chirilic completează ansamblul artistic al paginii. Sînt însemnate puncte în mijlocul rindului, iar cuvîntul care incheie rindul este însoțit cu punct și liniuță curbă.

Manuscrisul copiat de Ioasăf Luca este un monument caligrafic din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea, aceste caracteristici definindu-l ca un exemplar de lux, destinat probabil curții sau unei biblioteci. Este cel mai caligrafic dintre mss. lui Ioasăf, deși în genere Ioasăf are un scris frumos, citeț și foarte regulat. Impresia de eleganță în cazul de față este dată atât de dimensiunile literelor cât și de grosimea ductului. Paginile de 27 (f. 1—117) și 28 de rinduri (f. 221—242) alternează cu cele de 24—25 rinduri (f. 215—231) iar spre sfârșit se scrie cu 19 rinduri (f. 268) și 21 rinduri (f. 269) pe pagină. Pe baza unor mss. ca acesta se pot face considerente asupra mediului care cerea și cultiva astfel de prezentări artistice, odată cu conținutul lor istoric și patriotic.

Vignetele de pe coperta manuscrisului «Mihail»

Manuscrisul nu are ștersături iar cele câteva adausuri (la f. 13 marginal, 8 cuvinte, la f. 221 un cuvânt) reprezintă scăpări pe care copistul le-a corectat imediat. La f. 228 v, 229 și 248 v apare accidental cite o pată de cerneală. Spațiul liber, în afara textului, la marginea de jos este între 3—4 cm (f. 188), la cea de sus 2,5 cm, iar lateral și la cotor de 2 cm. Toate foile au în dreapta jos începutul primului cuvânt de pe pagina următoare. Legătura în piele de culoare maronie este groasă, bine prelucrată, netedă, lucioasă, prezintă urme de folosință pe față și la cotor. În mijlocul tartajului din față este presat prin procedeul „fer au chaud“ un medalion cu un cerc care închide patru segmente de cerc și patru puncte mai mari din care se prelungesc în afară patru triunghiuri ornamentate cu rozete și steluțe. Pe verso același cerc central (vezi reproducerea). Marginile legăturii în piele sînt în chenar de linii, iar cotorul are 8 locuri tăiate de cite 4 linii drepte.

Manuscrisul nu are nici o însemnare marginală textului, ceea ce este un argument în plus să considerăm că va fi fost păstrat pînă spre sfârșitul sec. al XIX-lea într-o bibliotecă. La sfârșitul manuscrisului este lipită o foaie albă subțire avînd dimensiunile de 26 × 18 cm, și filigranul P.S. cu litere latine. Foaia are însemnarea cu caractere chirilice: „Acestu letopisăț este scris scris (sic!) de Luca ermonahu = 1781 =“. Această însemnare a fost interpretată de Paul Mihail în broșura *Cronica lui Ioan Neculce în copie din 1781*, publicată

în 1948, ca fiind a copistului și indicind data copierii. Or, compararea ductului scrisului, analiza hirtiei, care este de altă proveniență decît restul ms., ca și formularea însemnării ne determină la o reconsiderare a acestei opinii. Pe baza mai multor considerente acum socotim că însemnarea este mult ulterioară datei la care a fost scris ms. Însemnarea a fost făcută de altă mină, ea nu a fost scrisă de Ioasaf, ci probabil de un bibliotecar care a consemnat în anul 1781 (scris cu cifre arabe, or Ioasaf notează anii totdeauna cu chirilice) numele copistului, din necesitatea unei identificări sau evidențe a

Dascălul Iustin și soția sa Elena, păstrătorii manuscrisului «Mihail» (fotografie din anul 1895)

volumului. Este o consemnare constatativă, făcută de o altă persoană care avea informații despre copist. Încercările de condei de pe această pagină adăugată arată că ea a fost considerată de minimă importanță, în timp ce paginile cu text au fost păstrate foarte curate. În jurul acestei însemnări, alta cu caractere latine: „Aceste Letopisiții au devinit proprietatea mea Școala Inst<itutului> Acad<emic> 1878, 15 Iuni cînd am avut egsamen de germană și istorie sect. II sup. Joi soarele 5¹/₂. V. C. Cosmovici“.

Pe aceeași foaie încercări de condei în chirilică de trei ori, diferite ca grafie: „Acest letopiseț“, apoi „Acel rugăciunile“ și cu o grafie groasă: „Ca să scrie la B“. În josul foii „Stăvărache a dat piatra pentru biserica nouă, 1905“ și în fine socoteli de numere „220, 20, 30, 600, 20, 15, 13, 28“. Și pe foaia albă 108 s-au făcut însemnări într-o

epocă mai târzie: F. 108 sus „Precum ca să s<ă> știe că toamna a fost ploioasă și toată roada s-o stricat pe cimp. Am scris Ion Șoimaru din satul Cornova 1899“.

F. 108 jos „Am celit aicea Vasile Darie. Anul 1901“.

F. 108^v „Această copie manuscrisă de cronică a lui Ioan Neculce am aflat-o în casa părinților mei: dascălul Iustin și Elena Mihail din comuna Cornova jud. Orhei. Dascălul Iustin la anul 1895 a adus manuscrisul la Cornova din casa familiei sale, a preoților Mihail din satul Ciuciulea, ținutul Iași. Am scris aceasta la anul 1933 iunie 1, cînd am slujit pentru întâia dată în biserica cu hramul Sf. Gheorghe din Cornova – ctitorie și a părinților mei. Diacon Paul Mihail cu soția Eugenia“.

Casa dascălului Iustin Mihail din satul Cornova unde s-a păstrat manuscrisul «Mihail»

Manuscrisul-copie păstrat în casa dascălului Iustin din Cornova provine de la Ciuciulea, ținutul Iași, unde a ajuns la bunicul său iereul Dumitru după anul 1878, dată consemnată de un alt proprietar al lui, V. C. Cosmovici. De la icreul Dumitru din Ciuciulea au rămas și alte manuscrise vechi și tipărituri românești, ca și cărți de cult. Din cărțile sale, *Triodion*-ul tipărit la Iași, 1747, se păstrează astăzi la Biblioteca Centrală Universitară din Iași, sub cota VI-9.

Nepotul său Iustin, căsătorindu-se la Cornova și devenind dascăl al bisericii și învățător al satului, odată cu alte cărți ale bunicului a adus și manuscrisul-copie al cronicii lui Neculce. În satul Cornova, cu tradiții vechi românești, în care a slujit din 1895 pînă la moartea sa din 1909, el a celit această carte și la școala la care învăța copiii satului. Din această perioadă au rămas și cele câteva însemnări pe f. 108 și pe f. ultimă.

În 1931 echipa monografică a Institutului Social Român a făcut în satul Cornova cercetări sociale și a publicat unele rezultate în volumul „Arhiva pentru Știință și Reformă Socială“, vol. X, nr. 1-4, București, 1932. Ancheta referitoare la cărțile și manuscrisele aflate în sat a consemnat existența manuscrisului în casa dascălului Iustin Mihail și proveniența lui, dar studiul nu a mai fost tipărit.

În 1932, fiind student la Facultatea de Litere din Iași, Paul Mihail a prezentat un referat asupra manuscrisului, în cadrul seminarului de istoria românilor, apreciat de pro-

esorul Ilie Minea. Profesorul Ilie Minea, după ce a văzut originalul, și-a luat obligația de a edita manuscrisul în revista sa „Cercetări istorice“, în cadrul cronicilor pe care le studia. Datorită împrejurărilor războiului și a morții profesorului I. Minea în 1943, manuscrisul nu s-a publicat.

Sub auspiciile Institutului de Istorie Națională „A. D. Xenopol“ din Iași, Paul Mihail a ținut o comunicare publică despre acest manuscris la 19 februarie 1948. După discuțiile ce au avut loc, la care a luat cuvântul și prof. Mihai Costăchescu, posesor al unei alte copii manuscrise Neculce, comunicarea a fost tipărită. Tipărirea s-a făcut de către Institutul de Istorie Națională din Iași în broșura cu titlul *Cronica lui Ioan Neculce, în copie din 1781*, Iași, Întreprinderea de stat „Lupta Moldovei“, 1948. Recenziile și notele bibliografice asupra acestei lucrări sînt din cele mai elogioase și ea a fost inserată în bibliografia unor lucrări fundamentale precum tratatul de *Istoria literaturii române*, editat de Academia R. S. România (în edițiile 1959 și 1964) și *Bibliografia istorică a României*, București, 1970, la „Bibliografia selectivă“.

Iorgu Iordan în studiul introductiv al ediției operei lui Ion Neculce: *Letopisețul Țării Moldovei* (ed. I, 1955, ed. a II-a 1959) a denumit manuscrisul cu numele vechilor posesori: «Mihail» (p. 92 și, respectiv, CXVIII).

Încurajați de directorul Institutului de istorie „N. Iorga“, profesorul dr. doc. Ștefan Ștefănescu, căruiu aducem și pe această cale respectuoase mulțumiri și recunoștință, și pentru cinstirea cronicarului Ion Neculce. la comemorarea a 235 ani de la moartea sa, am reinnoit efortul pentru publicarea manuscrisului-copie a lui Ioasaș Luca.

Am pornit de la premisa că dintre mss. Neculce singurul care se mai află în colecție particulară trebuie integrat circuitului științific și pus, astfel, la îndemina cercetătorilor. Se concretizează astfel inițiativa din 1948 a lui Paul Mihail de a lărgi perspectivele asupra moștenirii Neculce în tradiția copiștilor din sec. al XVIII-lea.

De asemenea, ne-am însușit opinia specialiștilor după care „e necesar ca diferitele redacții să fie publicate ca «obiecte autonome»¹³. Într-o ediție critică Neculce se va întreprinde critica internă a tuturor manuscriselor. Scoțind la lumină numai o copie a lui Ioasaș Luca am deplasat centrul de greutate al ediției spre problematica de difuzare a operei de către copiști.

Prestigiul ms. 253 a determinat ca pînă acum să nu se alcătuiască. ca pentru opera celorlalți cronicari, o stemă a tuturor manuscriselor care au transmis cronică lui Neculce. Aceste manuscrise ulterioare au fost studiate numai parțial comparativ. Deoarece tradiția manuscrisă a cronicii lui Neculce se datorește cu precădere copiilor lui Ioasaș în nota de față ne vom ocupa numai de ms. M în comparație cu alte copii Ioasaș și cu ms. 253.

Am comparat integral textul ms. M cu ms. 253 după ed. Iordan 1959. Diferențele sînt indicate astfel în ed. noastră: formulările care se găsesc numai în ms. M sînt *subliniate în text*, cuvintele și pasajele care se găsesc numai în ed. Iordan sînt înregistrate în note. Am indicat numai variantele lexicale și leferențele morfologice, separate printr-o linie, prima reproduce forma din ms. M, iar a doua pe cea din ed. Iordan. Lateral am indicat cu cifre însoțite de f. = foaia ms. M, cu cifre însoțite de p. = pagina ed. Iordan, iar cifrele singure reproduc numerotația zacealelor (paragrafelor) din ms. M. Începutul fiecărei file a ms. M a fost marcat prin // iar trecerea de la recto la verso prin /.

În broșura tipărită în 1948 Paul Mihail a expus, sistematizate pe categorii, exemplele tipice de diferențe între redacția ms. M și edițiile existente pînă la acea dată. Din economie de spațiu nu putem relua observațiile de acolo pe care le considerăm în tota-

¹³ Liviu Onu, *Critica textuală ...*, p. 34.

litate valabile și după ce am făcut comparația integrală¹⁴ între ms. M și ms. 253 din ed. Iordan. Vom face doar completările necesare pentru perspectiva în care poate fi apreciată acum contribuția lui Ioasaf Luca.

Ioasaf de la început are o atitudine conștientă, de istoriograf și nu de simplu copist. Transcriind cronică după moartea lui Neculce, el a fost obligat să transpună textul din stilul direct, al autorului, în stilul indirect, cu verbele la pers. III sg. În acțiunea de difuzare pe care o întreprindea, și pentru care înțelegea să-și asume riscurile unor eventuale greșeli ce se puteau strecura în textul pe care-l considera și ca producție a sa, el lasă în *Predoslovie* și formulări la pers. I („deci vă poftescu, cetitorilor, pre unde ar fi greșit condeiiu meu, să priimiți“). Deși sint considerate de unii exegeți drept greșeli, aceste pasaje contaminate reflectă, credem, mai degrabă, participarea afectivă la opera de copiere.

Diferențele de redacție între ms. M și ms. 253 pot fi clasificate în mai multe categorii: **1)** completări care pot fi atribuite lui Neculce însuși (posibilitatea să le fi introdus Ioasaf e mai mică); **2)** corectări de date, nume de locuri sau de oameni, cifre privind efective militare etc. care au putut fi efectuate, la o revedere atentă, atât de Neculce oit și de Ioasaf; **3)** formulări care privesc pe Neculce introduse după moartea acestuia sau relații despre evenimente de după 1745 care se datoresc sigur lui Ioasaf. Aceste intervenții se detașează singure, de aceea nu le vom mai comenta.

1) Comparația pe care a întreprins-o L. Onu între ms. 253 și „cele trei copii cunoscute, ms. rom. 53, 252, 254, toate realizate de Ioasaf Luca, ne dovedește că majoritatea absolută a lipsurilor din ms. 253 datează după 1766 când și-a terminat Ioasaf copiile sale“, concluzie valabilă numai în situația în care Ioasaf ar fi copiat într-adevăr cele trei mss. (sau unul dintre acestea) de pe ms. 253.

Am început prin a urmări modul în care sint reproduse completările autografe ale lui I. Neculce din ms. 253 în ms. M (am urmat indicațiile din subsolul ed. Iordan). Situația se prezintă astfel: completările Neculce de la p. 54, 108, 330, 331 sint reproduse întocmai; lipsește însă completările referitoare la fiii lui D. Cantemir (p. 266), la cei trei fii ai lui Nicolae Mavrocordat (p. 309), la încercarea de înlăturare a lui Mihai-vodă de către Constantin Mavrocordat (p. 314), la războiul cazilbașilor (p. 333), la devastarea Bucureștilor în noiembrie 1737 (p. 354); completarea Neculce de la p. 170 face parte din textul care lipsește în ms. M.

Alte autografe Neculce apar amplificate în ms. M (p. 117 = f. 60) iar cel de la p. 182 (f. 106) este reprodus cu precizări care ajută la stabilirea perioadei în care Ioasaf copia prima dată cronică lui Neculce. Astfel se relatează că la acea dată fiii lui Antioh Cantemir, Dumitrașco, care trăise la moscali, era mort, Ion, care trăise în Moldova era, de asemenea, mort, iar Constantin era „gheneral la moscali“, situație valabilă după 1758¹⁴.

Alte completări Neculce sint reproduse parțial; în cea de la p. 335 = f. 227 lipsește aprecierile la adresa lui Grigorașco vel postelnic, la p. 337 = f. 228 lipsește precizarea „care fusese și mai în trecut ani“, la aceeași f. 228, adausul Neculce de la p. 337—338 este parțial, lipsește „și zloțașii avè dispre domnu mari scirbă de zapciilic. Ce să mira bieții oameni ce ș-or face capetele, că să fugă n-avè încotro, nămai în codri, de răul zloțașilor“. Transpare parcă o altă optică, cea de după perioada când fusese el însuși zloțaș, și despre care există dealtfel o completare în ms. M (f. 263): „<pe oamenii> fără de peceti îi triimitea la Iași și pe vornicei și pe vătămani și avea certare. Și oamenii, văzindu așe, ieșia de bună voia lor la zloțași de lua peceti“.

¹⁴Sever Zotta, *Despre neamul Cantemireștilor*, în „Ioan Neculce“, fasc. 9, 1, 1941, p. 39.

Textul autograf Neculce reproduc la p. 338—339 se găsește în ms. M (f. 228) cu unele schimbări de topică și îmbunătățire a formulărilor. Lipsesc numai propozițiile: „Așe sint prieteșugurile turcilor. Cine dă mai mult, acela-i mai prietin și mai bun“. Adausul lui Neculce de la p. 344 „Adăle-Gherii cel rău“ a devenit „...Medli-Gheri cel rău“. Textul scris de Neculce (p. 378—379) apare amplificat și transformat la f. 259 § 92—93. Deoarece succesiunea datelor nu era cronologică: „Iară de vară, la văletul 7248 ...“; „Și au trecut sol mare ... la văletul 7249 octomvrie în 26“; apoi se reintorcea: „Într-acestu an 7248 ...“, în ms. M. se constată o reasezare a paragrafelor § 92—94, apoi la f. 261 a fost introdus paragraful cu solii, mult îmbogățit cu date.

Dintre corecturile ulterioare la completările autografe ni se pare semnificativ faptul că s-a renunțat la caracterizarea zlotășilor (p. 337) probabil după ce Neculce îndeplinea el însuși această funcție. Pasajul imediat următor din ms. M este mult amplificat față de ms. 253 (f. 228 = p. 338) cu nume de localități (Neamțu, Bălțătești, Grumăzești, Bacău, Comănești) unde Grigore Ghica a trimis să se adune ostași și considerăm că modificările, ca și la pasajul anterior autograf, se datoresc tot lui Neculce.

Diversele forme în care s-au transmis pasajele autografe ale lui Neculce din ms. 253 și unele corecturi, făcute ulterior, ne determină să presupunem că cel care le va fi operat va fi fost chiar Neculce. Revizuirea textului o va fi făcut într-o altă copie, ulterioară ms. 253. Dar „aducerea la zi“, după 1745, a informației din unele autografe se datorește sigur lui Ioasaf.

Printre completările existente în ms. M care se datoresc, după toate probabilitățile, unui martor ocular (care ar fi, deci, Neculce) considerăm că este și aprecierea pozitivă a reformelor lui Const. Mavrocordat (f. 264 § 6). Neculce a fost numit pentru o perioadă judecător la Iași dar, adaugă probabil cronicarul în redacția intermediară și Ioasaf transcrie în ms. M, „au fost așe vreo doao-trii luni până ce au vinit boierii cei mari cu boierii de pre la ținuturi“, explicându-se apoi mecanismul de judecată și al înscrierii în documente a hotărîrilor care nu aveau anexată, în acest caz, pecetea; numai cînd judeca domnul atunci se punea pecete domnească. Precizările privind impozitele (f. 263) denotă, iarăși, un cunoscător direct al realităților și ne îndoiim că ar putea aparține lui Ioasaf pasajul: „doazăci de parali da tot holteiul cu părinți, iar triizăci și cinci de parali le cislua în sat, iar carii holtei era de capetile lor cu casă da ca și cei căsari, peceți cite de o sută și cinci parali“. Răzbate în textul ms. M încă amărăciunea pentru tratamentul ce se aplică boierilor pribegi pe care ceilalți „vor să-l istovască de tot și să-i ia moșiile“ (f. 193) ca și observația că, în ceea ce privește moșiile lui Vasile Ceaurul stolnicul, mort în pribegie, care au fost date altor boieri „precum să va mai alege, vremea viitoare va arăta“ (f. 200).

Considerăm că se datorește tot lui Neculce intervenția cu expresia în limba turcă, care s-ar fi pronunțat la înmormîntarea muftiului omorit la detronarea lui Mehmed (f. 96), care nu este în ms. 253; este mai puțin probabil să o fi introdus Ioasaf, care trăise în mediul monahal și mai credibil să aparțină lui Neculce (sau ms. intermediar), care reproduce și cuvintele lui D. Cantemir din convorbirea cu un tânăr diac pe care îl pusese la încercare (p. 222).

De asemenea, corectarea titlului „prea luminate“ din limba polonă (f. 128, notele 71 și 72) de la forma coruptă la una mai apropiată de pronunțarea reală denotă un cunoscător al limbii polone. Or, Neculce cunoștea limba polonă de vreme ce locuise 7 ani acolo, în timp ce este mai greu de presupus că Ioasaf Luca ar fi făcut această corectură. De asemenea, este greu de presupus că Ioasaf este cel care a omis formula în slavonă, ce se găsește în ms. 253, dar lipsește în ms. M. Renunțarea la un întreg pasaj (f. 132ⁿ nota 132) în care se invocă citate din Scriptură nu-și găsește explicație în felul de a proceda al lui Ioasaf, formația sa recomandîndu-l ca pe un conservator al tradiției.

O reverificare a amintirilor lui Neculce din anii de pribegie, ca și o confruntare, probabilă, cu unele izvoare a determinat corectarea formulării că unii boieri ce au mers cu D. Cantemir ar fi stat un an la Chiov înainte de a se întoarce în Moldova și se precizează în ms. M că, de fapt, au rămas „mai vreo doi ani“ (f. 163, nota 521) și rectificarea, corectă, că un demers s-a încercat la „comendatul de la cetate de la Pecersca“ (f. 162 nota 506) care firește că e tot la Chiov, cum se indica în ms. 253, dar e folosită denumirea exactă. Amănunte despre realitățile cunoscute direct în anii pribegiei se întilnesc în mai multe rinduri numai în ms. M. Astfel aflăm că la Bila Țerchi era cetate „de pământ“ (f. 162), că Toma Cantacozino a trăit „în Țirg în Periaslav“ (f. 160^v), că după ce au fost spânzurați niște tătari „au mârșu singur împăratul de le da cu biciul la ochi și-i suduia“ (f. 158^v—159). Paragrafele noi din ms. M despre descoperirea complotului lui Alexei Petrovici și pedepsirea lui, despre perioada de la moartea lui Petru cel Mare (notată corect la 7233, nu 7230 ca în ms. 253) până la domniile Annei Ivanovna (f. 195—199) apoi a Elisavetei Petrovna sînt pline de date autentice, relatate într-un stil care nu diferă cu nimic de al întregii cronici. Plăcerea lui Neculce de a intercala și cite o „povestire“ se vedește în revenirea asupra personajului feminin pentru care cronicarul a arătat reală simpatie: hătmăneasa Sinavschi¹⁵; în ms. M este introdus un pasaj despre acțiunea hătmănesei, cînd soțul ei a fost la un moment dat închis, de a cere eliberarea lui (f. 192).

În sfîrșit, amplificarea pasajului cu descrierea călătoriei lui Grigore-vodă (f. 214) se datorește, considerăm noi, tot lui Neculce. Deși relatarea este făcută la pers. III-a și în ed. Iordan (p. 314: „îndemnatu-s-au Grigorii-vodă anume că merge la plimbare la Prigoreni, la vornicul Ion Neculce și la Ruginoasa ...“) itinerarul este mult mai amănunțit descris în ms. M, fiind citați și alți boieri la care domnitorul a făcut popas, ca Șerban Cantacuzino vel stolnic la Horodniceni, Solomon Botez la Forăști și sînt însemnate așezările pe care le-a vizitat: cetatea Neamțului, mănăstirea svetii Ilie de lingă Suceava, Țirgul Frumos, iar durata călătoriei este considerată a fi fost mai lungă. Firește, ne dăm seama că a atribui lui Neculce intervențiile de mai sus, este totuși relativ, ca tot ceea ce nu se bazează pe document autograf.

2) În ms. M apar corectate evidente exagerări, de exemplu că turcii ar fi dat lui Iosif Rakoczi II 5 000 de pungi de bani, în ms. M fiind consemnată însă o cifră mai apropiată probabil de realitate: 150 de pungi (f. 244). Ioasaf înregistrează (f. 242 § 48) 500—600 turci prinși în capcană la Vozia față de 4000—5000 (ms. 253), el consideră că efectivul husarilor era de 3000. față de 10 000 cătane cît se înregistra în ms. 253 (f. 234 § 29) ș.a.

Sînt corectate unele date care apar greșite în ms. 253: anul începerii domniei lui Gr. Ghica este corect, în ms. M, 7235 (f. 205) față de 7234 (p. 303); anul cînd a murit Petru cel Mare apare corect în ms. M (f. 199); la fel anul 7191 (f. 30) spre deosebire de 7190, (ms. 253), după cum este scris corect în ms. M că Ștefan Cantacozino a domnit doi ani (f. 184) și, într-adevăr, domnia sa a durat între 25 martie 1714—25 dec. 1715, și nu un an ca în ms. 253. Deoarece de la o vreme nu s-a mai știut de soarta fiilor lui Ștefan Cantacozino, în ms. M este omisă fraza care se referea la ei (f. 184 nota 193). Faptul că se evită constant denumirea „Balica“ pentru ansamblul de construcții domnești de lingă Iași, care se numește și astăzi „Frumoasa“ ca în versiunea lui Ioasaf (f. 128 nota 78; f. 170 nota 639; f. 188, nota 59, f. 208), poate fi un indiciu că prima denumire ieșise din uz. Este corectată o referință greșită privind genealogiile boierilor Moldovei din ms. 253,

¹⁵ În timpul exilului în Polonia Neculce fusese ajutat de hatmanul Adam Sieniawski, cf. I. C. Chițimia. *Probleme de bază ale literaturii române vechi*, București, 1972, p. 319.

p. 196 unde este notat că „Gavril Costache sulgerul sin Gavriliță”¹⁶, cînd de fapt, așa după cum apare în ms. M, f. 115^v, „Gavril Costachi sulgeriul ficior lui Vasilii Costachi vornicul”.

Verificarea informațiilor din versiunea ms. 253 este evidentă, pentru că și multe omisiuni din ms. M reprezintă, de fapt, corectări de afirmații. Astfel este nota 560 de la f. 165, afirmațiile de la f. 187 că turcii stăpîneau la un moment dat numai Hotinul (nu și Cernăuții, p. 284), că Mihai Racoviță stăpînea, pe lingă Orhei și Soroca, Lăpușna, Fălciu și Covurluiul (f. 187), că, atunci cînd i s-a poruncit de către Poartă să dărîme Cetatea Neamțului și mai multe mănăstiri, același Mihai Racoviță a stricat numai „zi-diurile”.

Nu de mai mică importanță ni se pare grija pentru redarea corectă a numelor de oameni și locuri: un inexistent *Neopolt* (p. 143) este de fapt *Leopold, Stoian* (p. 373) nu e localitate ci nume de persoană, în ms. M apar numele (după linie este indicată forma din ed. Iordan): *Halil / Halep*; *Laurentii / Avrinte*, *Mejiboje / Nejiboje*, *Rușava / Rusova*; *Sneatin / Șletin*, *Stoica / Staicu*, *țărani / Țurcanii*, *Tiuchil / Tiuchiun (Tucul sau Tiupil)* *Ucraina / Ocraina*, *Udriiu / Odrei*, *Vejbah / Vesubadschii* ș.a.

Alte intervenții reflectă însă și modificări ale schemei de concepte și imagini mentale. Etalonul nostru de raportare este, de asemenea, ms. 253, deși el nu a fost analizat pînă acum în această perspectivă. Încercăm deci o comparație la acest nivel referindu-ne deocamdată numai la ceea ce textul ms. M omite sau conține în plus; implicațiile pe care le presupune suita de comentarii referitoare la diferite domnii și, mai ales, ponderea și capacitatea euristică a noilor informații vor constitui obiectul unor studii speciale.

Caracteristic pentru manuscrisele Ioasaf este faptul că omisiunile indică mai ales atenuări ale atacurilor, o aducere spre pozitiv a cronicii în genere, ceea ce nu se întîmplă în cronicile muntenești din aceeași perioadă¹⁷. În același timp completările conțin un surplus de informație, aducerea la zi, interes pentru cursul evenimentelor externe. Ele denotă o eliberare de sub tirania „parti pris”-ului.

Atitudinea față de boierime este variabilă, în funcție directă de persoana descrisă, totalitatea generală fiind însă neutră.

Se poate observa că referirile la Iordache Cantacozino sînt selectate incît să rămînă numai cele favorabile. De exemplu, la f. 211 nu mai sînt enumerați boierii care erau pe punctul de a-l trăda pe Grigore Ghica, printre care și Iordache Cantacozino spătariul (p. 311), de asemenea din pasajul adaus de Neculce, care conținea caracterizarea lui Grigorașco vel postelnic de la p. 335, care a fost omis în ms. M (f. 227), a fost reprodușă numai propoziția, scrisă tot de mina lui Neculce „pus-au pe Iordachi Pășcanul Catacozino vel spătar”. De asemenea, la f. 259 § 91 (identic și în ms. 252) este în plus un pasaj în care este deplinsă soarta vornicului Iordache Cantacozino Deleanul „care au căzut în grea urgie” pentru că i-a murit fiul cel mai mare și pentru că domnitorul Gr. Ghica s-a răzbunat pentru unele nereguli din perioada cînd fusese fugit la Galați, fixîndu-i domiciliu obligatoriu la Deleni și vrînd să-i dărîme casele din Iași.

S-a renunțat la lauda lui Constantin Costachi <Gavriliță> (f. 326, nota 66) dar este atenuat și atacul la adresa boierilor Sandu Sturze și Toader Paladii, care urmăreau să readucă pe tron pe Mihai Racoviță. Pare nejustificată doar omisiunea pasajului în care este menționată schimbarea funcției lui Gheorghită Mitre, datorită morții lui Ilie Cantacuzino (f. 115).

¹⁶ C. A. Stoide, *Cronica lui Ion Neculce*, în „Luceafărul de ziuă”, II, 1957, Brașov, p. 108.

¹⁷ Cătălina Velculescu, *Continuitate și salt ...*, p. 60.

Din manuscrisele lui Ioasaf au dispărut în general apostrofele la adresa grecilor. Dacă atacurile directe la adresa unor domni în viață încă ar fi putut fi epurate din rațiuni de moment — firește pentru caracterizarea unor concetățeni de altă naționalitate Ioasaf n-avea a se teme de punerea sub urmărire. Cu alit mai evoluată este alitudinea lui (sau a persoanei care a revizuit textul dintr-o versiune intermediară). S-ar putea lua în considerație că, fiind cleric, Ioasaf nici n-ar fi putut avea resentimente față de creștini de aceeași religie. Totuși la Dumitrașco Cantacozino (f. 20 § 6) Ioasaf menține caracterizarea defavorabilă, deoarece „nu avea nici o milă de țară“ ceea ce arată că atunci când intenționează să critice Ioasaf nu ține cont de originea celui pe care îl critică. El menține epitețe negative și pentru a treia domnie a lui Mihai Racoviță (f. 202 § 72, 74).

Constatăm că se renunță masiv la considerațiile critice la adresa lui Grigore Ghica (f. 238 nota 298, f. 243^v nota 468, f. 259 nota 252), și se înregistrează o schimbare totală de optică privind domnia sa (f. 213 nota 141, f. 262 § 100 și nota 348), nu mai este transcrisă afirmația că Gr. Ghica și-ar fi însușit 50 de pungi trimise de vizir pentru oaste, fiind socotită inexactă (f. 236 nota 243), din contra, finalul § 33 f. 236 este astfel formulat încît are rezonanța unei laude: „Și da bucate de agiunsu tuturor și la mazili și la slujitori piine, carne, orzu de cai, tot de agiunsu“. Ioasaf nu mai perpetuează afirmația că Grigore Ghica ar fi introdus obiceiul de a bate boierii la talpe, considerînd cazul relatat ca o întimplare izolată. Se renunță chiar la pasajul (p. 377 nota 273) în care Neculce povestește cum a fost închis de Grigore Ghica.

Cu toate atenuările, în ms. M nu răzbat însă laude directe la adresa lui Gr. Ghica, de ex. exclamația lui Neculce că Grigore Ghica a iertat pe niște boieri: „un domnu strein și cită milă au arătat“ (p. 311 nota 101) nu este copiată în ms. M. În schimb la f. 220 este adăugat un foarte lung pasaj (§ 10) despre încercarea lui Grigore-vodă la a doua domnie a lui în Moldova, după schimbarea lui din domnia Țării Românești de către Constantin Mavrocordat, de a determina pe boieri să-l pîrască pe fostul domn, care totuși nu i-a reușit.

Aceeași atenție la obiectivitatea afirmațiilor se observă și din omiterea unor pasaje referitoare la Const. Mavrocordat. O circumspecție marcată față de informații care nu au putut fi verificate: la f. 237^v nota 286 în care se face afirmația că Const. Mavrocordat ar fi pîrît pe Manolachi Psăolus chiurci-bașe începe cu „așe dzic“; prădarea Bucureștilor în vremea lui Const. Mavrocordat este relatată cu aceeași prudență: „și așe să auzia că au făcut multă stricăciune“ (f. 239^v nota 352), după ce se formulase o explicație a ieșirii sale din București: „socotindu să nu-i facă muntenii vreun viclesug, precum făcusă tătine-său, lui Nicolae-vodă“ (f. 236 § 34). Atitudinea de evidențiere a calităților lui Const. Mavrocordat reiese mai ales din omisiunile pasajelor care conțin afirmații critice decît din elogiile directe (p. 322 nota 19, p. 323 notele 39 și parțial 40).

În textul relatării primei domnii a lui Constantin Mavrocordat s-a renunțat la o parte întinsă din textul ms. 253, iar prin completarea de la f. 219 — 221 se relevă faptul că la divanuri Const. Mavrocordat „judeca foarte bine și drept“, că a lăsat „toate lucrurile pe voia boierilor“ pentru a-i determina să nu fugă din țară (pasajul de la § 5 reluat în § 8), ceea ce este în consens cu pasajul din ms. 253 (p. 322 nota 23). În ms. M, f. 220 — 221 se vorbește mai mult de relațiile noului domn cu Gr. Ghica decît de evenimente ale primei sale domnii. Se renunță și la descrierea fizică a lui Const. Mavrocordat, portretul său fiind abia schițat în cîteva caracteristici generale: „era bun, blind, pre boieri foarte îi cinstia iar ciocoi n-au avut trecere în zilele lui.“ Relatarea acestei domnii apare la fel în ms. 53, 252, deci reprezintă o variantă Ioasaf. Este greu de presupus cine a realizat această variantă prescurtată, golită de tot patosul compasiunii pentru țară a lui Neculce (p. 324 — 325), toată substanța relatării fiind înlocuită cu descrierea unei intrigi pe care nici turcii nu o iau în considerație. Firește sînt citate fapte noi (trimiterea unei solii la

Hotin cu Constantin Silion medelnicer) dar care aparțin deja domniei a doua a lui Grigore Ghica, introduse aici pentru a completa deliberat o omisiune masivă.

Bogate sînt în schimb completările aduse la cea de a doua domnie a lui Const. Mavrocordat, la care ms. M nu prezintă nici o omisiune față de ms. 253, ci doar prezintă în ordine inversată două pasaje. De fapt și relatarea acestei domnii de către Neculce fusese scrisă cu înțelegere pentru reformele inițiate, mai ales pentru ridicarea la învățătură a țării, pentru boierirea tinerilor „celor căzuți din cinste“, pentru reducerea unor dări, pentru acel serviciu pe care-l introdusese că „alesese vreo cinci-șese logofeți de taină de sta de le făcea oamenilor răspunsuri la jalbe ce avea“. Foarte importantă este informația (f. 265 § 11) despre obligația de a lucra boieresc numai oamenii de pe pămînturile boierilor și mazililor, „iar carii oameni vor fi răzeși și vor șidea pre moșiile sale, sau pre moșiile altor răzeși, pre aceia să nu să întindă boierii a-i stăpîni“.

Sfîrșitul relatării despre această domnie în aureola ajutoarelor pe care țările române le acordau popoarelor vecine și Locurilor Sfinte vorbește de la sine despre perioada calmă a anilor 1742—1744 (1745) pe care o traversa țara și Ion Neculce. Descrierea atît de senină a domniei a doua a lui Constantin Mavrocordat apare consemnată astfel și în ms. 253, net deosebită de tensiunea din descrierea primei domnii. Ar fi logic, deci, să ne închipuim că după a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat, cînd Neculce și-a schimbat opiniile despre el, ar fi trebuit să opereze și o corectare a afirmațiilor referitoare la prima domnie. Dar în ms. 253 această modificare a părerilor lui Neculce nu apare și, de aici, diferența între imprecățiile din prima domnie (p. 325) și prima frază cu care începe relatarea domniei a doua (p. 380): „ieșitu-i-au toată boierimea înainte cu multă bucurie, știindu-l din domnia dintăi că este om *blind și bun*“. Probabil deci că într-o variantă a cronicii Neculce și-a pus de acord părerile inițiale cu constatările din timpul domniei a doua a lui Const. Mavrocordat (care se poate să se fi perpetuat în ms. Ioasaf, în care se întâlnește calificativul *bun și blind*, ms. M, f. 219 § 6), ceea ce ar explica referința lui Neculce de la începutul cap. XXV. Pînă acum nu s-a observat această lipsă de consecvență din ms. 253 în aprecierea lui Constantin Mavrocordat, care ar deveni explicabilă prin existența unei variante Neculce a descrierii primei domnii.

Sub pana lui Ioasaf, cu toate modificările în ceea ce privește domniile lui Grigore Ghica și Constantin Mavrocordat, pe care nu știm cu siguranță deplină cui să le atribuim, cronica lui Neculce nu capătă alură de „scriere de partidă“, favorabilă unei grupări în dauna alteia. În primul rînd pentru că nu au fost introduse acuzații la adresa nimănui; apoi, pentru că nu se urmărea căpătarea vreunui avantaj de pe urma acestei „îmbunătățiri“ a cronicii. Erau constatate obiectiv realizările și trecute sub tăcere faptele reprobabile nu pentru a-i absolvi de ele pe făptași ci pentru că educative și demne de a rămîne în memoria urmașilor sînt mai ales faptele pozitive și nu greșelile.

Schimbarea totală de optică în ceea ce privește domnia întii a lui Const. Mavrocordat și atenuarea multor critici la adresa lui Gr. Ghica-vodă se pot datora și lui Ioasaf, ca ecou al constatărilor pe care le făcea generația ridicată în anii 1750—1760 care aprecia rezultatele pozitive ale domniilor succesive ale lui Constantin Mavrocordat și, mai ales efectele reformelor pe care acesta le întreprinsese.

A invoca considerentul unei cenzurări a textului de teama unei represiuni din partea domnitorului nu are o fundamentare reală deoarece nu au existat cazuri de măsuri în acest sens în acea perioadă în țările române.

De asemenea, deoarece relatarea domniei lui Grigore Ghica este identică în toate manuscrisele Ioasaf, ipoteza că „omisiunea pasajelor negative la adresa lui Grigore Ghica se datorește faptului că ms. 254 a fost făcut pentru Iordachi Cantacozino, mare vornic al Țării de Jos, cel care avusese aceeași funcție în timpul domniei lui Gr. Ghica“ nu pare probabilă.

A existat însă o consonanță între mentalitatea din toate provinciile românești în această perioadă care reprezintă turnanta secolului. Înțelegerea rolului factorului cultural în evoluția societății pare să domine cărturarii acelei vremi, indiferent de capacitatea lor de creație, chiar dacă nu pornesc singuri la drum, ci își asumă munca adesea ingrătă de punere în valoare a operei unui creator. După cum reiese din analiza manuscriselor ce i se datorează, pentru Ioasaf Luca transcrierea nu era o activitate formală, mecanică, ci o modalitate de participare la un act de cultură¹⁸. În copiile datorate lui Ioasaf Luca se reflectă, prin toate aceste intervenții, într-o mare măsură, și mentalitatea epocii, nu numai a sa¹⁹. Dacă aprecierile asupra muncii sale de copist se nuanțează prin luare în considerație a mediului din care provenea, indiscutabil că ele nu trebuie să se limiteze numai la stabilirea raporturilor între copiile sale și opera lui Neculce ci să privească comparativ și spre intervențiile altor cărturari din aceeași epocă în lucrările pe care le copiau. Renunțarea la pasajele în tușă groasă ale ms. 253 poate reflecta și o încercare din partea lui Neculce însuși de echilibrare a relatării care să fie „sine ira et studio“, etapă spre relatarea detașată a evenimentelor. Credem că acestor considerente se și datorește tonul cald din cap. XXV a ms. 253 după atacul furibund din cap. XXIII. Neculce realizase deja varianta „expurgată“ și se ridica la treapta superioară de înțelegere a valorii reformelor inițiate de Constantin Mavrocordat.

Libertatea pe care și-a permis-o la rindul său Ioasaf Luca de a reformula unele pasaje, de a folosi sinonime, de a întregi și corecta datele de la o copie la alta se pot datora și sentimentului că opera unchiului său este o lucrare de familie. De asemenea, multe copii pe care le-a realizat l-au familiarizat într-atît cu textul încît a ajuns să reproducă fraza în întregime din memorie, după ce o citea, și nu urmărea textul cuvînt cu cuvînt. De aceea, considerăm că succesiunea de „îmbunătățiri“ din copii ne indică etape ale „desăvîrșirii“ operei, copia ultimă fiind, ca și în cazul unei redactări originale, formula ultimă cea mai șlefuită, mai completă și nu ca în cazul stemei obișnuite a mss., a căror tehnică de copiere presupunea reproducerea automată absolut exactă, în care cea mai reușită copie era „mina întâi“. Firește, în această afirmație avem în vedere difuzarea cronicii lui Neculce prin scrisul lui Ioasaf Luca (deci formularea lui Luca) și nu autenticitatea textului neculcean.

Atitudinea lui Ioasaf față de textul pe care-l transcrie are o încărcătură etică și științifică care o diferențiază net de cea a unor interpolatori. Ioasaf Luca este un cărturar foarte ordonat și exact în scrisul său care, pe un text ce fusese, probabil, reverificat și de Neculce, își propune o redare sobră, fără resentimente, a evenimentelor evocate și o exactitate sporită.

Acesta ar fi sensul cuprinzător al termenului *istorie* din ms. M care înlocuiește peste tot pe *poveste* din ms. 253 și care tinde să reflecte obiectivizarea relatării evenimentelor în versiunea Ioasaf. Renunțarea la tot ce nu poate fi probat prin dată, nume, loc, la pasaje de invocații patetice, la calificativele generalizatoare privind pe greci, la „bîrfă“ în genere, conferă redacțiilor lui Ioasaf trăsături de operă istoriografică modernă. În ceea ce s-a adăugat e prea puțină „povestire“ și ea se referă mai ales la istoria altor țări (povestirea cu amenințarea hătmănesei Sinavschi, cu judecarea lui Alexei Petrovici ș.a.) și, dealtfel, se poate ca pasaje respective să fi fost introduse de Neculce.

În evoluția istoriografiei românești spre relatarea strict științifică, etapa elaboratelor Ioasaf marchează un moment asupra căruia se cuvine să stăruim mai mult și

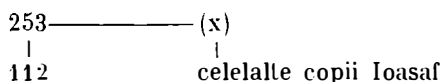
¹⁸ Cătălina Velculescu, *Continuitate și salt...*, p. 52.

¹⁹ Cf. Alexandru Dușu, *Umaniștii români și cultura europeană*, București, 1974, p. 94–102; id., *Modele, imagini, privesți*, Cluj-Napoca, 1979, p. 18.

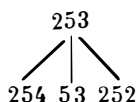
asupra căruia vom reveni cu alt prilej. Pentru studiul mentalităților aceste copii prezintă o importanță excepțională.

Redactarea cronicii lui Neculce s-a terminat, după opinia lui L. Onu „nu mai de vreme de iulie 1744, deci în 1744—1745“ dar nu determinată de moartea cronicarului. Ultima completare autografă a lui Neculce este databilă din aceeași perioadă 1743—1745. Același exeget al operei neculceene afirmă, pe bună dreptate, că ms. 253 a fost executat „la cererea și pentru uzul personal al lui Neculce“²⁰.

Pe baza comparației ms. M cu ms. 253 se poate presupune că Neculce însuși va fi comandat o copie de pe cronică sa, copie pe care o va fi îmbunătățit în continuare? Răspunsul nostru este afirmativ, ms. 253 se poate să fi fost recopiat și adnotat de Neculce într-o variantă îmbunătățită. Această copie intermediară *nu* va fi fost scrisă însă de Ioasaf, deoarece în acest caz el ar fi trebuit să se afle și printre copiii din ultima perioadă ai ms. 253. Ea a fost transcrisă (poate numai cap. XXII—XXIV) înaintea elaborării cap. XXV. Dealtfel nu ne putem explica absența nepotului Ioasaf dintre copiii ms. 253 decît invocînd vîrsta sa și faptul că se va fi aflat în Muntenia sau în vreo mănăstire departe de unchiul său. Însă cînd a realizat cele șase copii ale sale e probabil să fi locuit la Iași, deoarece un secol aceste mss. s-au păstrat tot acolo. Afirmăm aceasta bazîndu-ne și pe discuția de mai sus despre primul pasaj al domniei a doua a lui Constantin Mavrocordat (ms. 253) și pe următorul pasaj din ms. M: în comparație cu datarea evenimentelor în intervalul noiembrie 7246 — noiembrie 7247 (ms. 253, p. 366), în ms. M f. 248^v este consemnat „anul 7246 de primăvară până în toamnă la noiembrie. Iară *acum* am început a scrie ...“. Cuvîntul *acum* nu are evident legătură cu data scrierii ms. M ci presupunem că reprezintă formularea din redacția care a servit apoi de prototip printre altele și ms. M. În ipoteza că au existat două versiuni ale operei, revăzute de autor, stema mss. copiate de Ioasaf Luca ar fi următoarea:

Considerăm că această versiune intermediară (x) făcea parte dintr-un miscelaneu, în situația în care ms. 53, 252, 254 sînt copii ale ei. L. Onu a considerat stema astfel:

dar ulterior a avansat și d-sa ipoteza (după ce a studiat și ms. 112) că: „studiul tradiției manuscrise a cronicii lui Neculce ne arată că ms. 253 nu este prototipul tuturor copiilor mss. păstrate. Comparația ne conduce la constatarea, a cărei demonstrație o pregătim, că au existat cel puțin două versiuni-prototip în tradiția manuscrisă a cronicii lui I. Neculce“²¹. Concluzia analizei noastre a fost aceeași și sperăm că argumentele noastre vor servi acestei demonstrații, pe care o așteptăm.

Analiza ms. M ne conduce și spre deducția că cel care a corectat o redacție, alta decît a ms. 253, Neculce sau Ioasaf, era deja la o vîrstă înaintată de vreme ce simte nevoia să

²⁰ Liviu Onu, *Critica textuală ...*, p. 273, 257.

²¹ Liviu Onu, *Accident fonetic sau evoluție normală? (În legătură cu numele de persoană Răcoviță)*, în „Studii și cercetări lingvistice“, XXVI, 1975, nr. 5, p. 536, nota 15.

transforme invocăția „Rugăm pre dumneavoastră *iubiț cetitori tineri*“ în „Rugăm pre dumneavoastră boieri, pre cei bătrâni ca pe niște frați, pre cei tineri ca pre niște fii, cetindu acest pontu“ (f. 151 ms. M), după cum și adresarea „fraților“ (p. 66) devine „frați boieri“.

Această adresare mai conține un element prețios, ea poate constitui un indiciu privind destinația ms. M: cronică era hărăzită să fie citită de boieri, deci, așa după cum am mai arătat, era destinată curții sau unei biblioteci. Cercul de cititori fiind delimitat, putem deduce că textul a fost șlefuit astfel încât să-l pună și pe Neculce într-o lumină cit mai favorabilă. S-a renunțat la lamentațiile referitoare la nedreptățile ce i se făcuseră pentru că el fusese reintegrat în drepturi și fiii lui erau în cinste la domni. Relatarea s-a detașat de confesarea directă.

În ceea ce privește data la care a fost scris ms. M, putem avansa numai presupuneri, fără a avea argumente definitive. Analiza hirtiei arată că unele tipuri de foi au fost folosite și în ms. 53, 254 și parțial în ms. 252, iar filigranele sînt de la mijlocul sec. al XVIII-lea. În genere pentru datarea ms. M se poate porni de la anul 1758 (dată la care numai ultimul fiu al lui Antioh Cantemir trăia încă); și pentru copierea ms. 252 s-a propus perioada 1760–1775. La domnia a doua a lui Ștefan Petriceico în ms. M apare notat în titlu cap. 81 și singurele mss. care conțin această indicație sînt 53 și 254, de care ms. M este mai îndepărtat din punct de vedere al textului, nu însă și ms. 252, de care e mai apropiat ca redacție. Această indicație de cap. ar putea pleda pentru o copie directă a ms. M de pe versiunea intermediară care va fi avut numerotate capitolele și ar constitui încă un argument că acea versiune a fost un miscelaneu.

Inovațiile lui Ioasaf sînt independente în fiecare dintre versiunile sale. Din comparația ms. 53, 254, 252 și ms. M nu reiese că unul dintre acestea ar putea fi cu siguranță prototip pentru ms. M; cel mai apropiat este ms. 252. Pentru a expune rezultatele comparației între toate manuscrisele copiate de Ioasaf e necesară o lucrare separată. Ea va demonstra, ceea ce aici am afirmat fără o argumentare corespunzătoare, că de la mijlocul sec. al XVIII-lea aproape nu mai e posibilă alcătuirea unei steme a manuscriselor deoarece copistii, și printre ei cu strălucire Ioasaf, înțelegeau prin reelaborările lor să transmită într-un mod original textele istoriografice românești.

Dar pe lângă interesul stîrnit de noutatea „unităților epice“ Ioasaf Luca oferă cercetătorului un prilej rar de a putea urmări treptele de „șlefuire“ a unui text care se recopiază, altfel spus de a putea aprecia în ce măsură copistul a urmărit deliberat aplicarea unor norme pe care le consideră literare. Acest mijloc de verificare, după cum apreciază specialiștii, a datării inovațiilor și a procesului de fixare a normelor constă în „a urmări evoluția limbii unui singur autor și, mai precis, schimbările operate de autor în aceleași pasaje în ediții (în cazul nostru copii) succesive“²².

Deoarece în economia acestei note ne-a preocupat analiza valorii istoriografice a variantei «Mihail», studiul lingvistic in extenso al textului transmis de Ioasaf va fi publicat într-o revistă de specialitate.

Aici ne-am limitat la discutarea situațiilor strict necesare pentru justificarea principiilor de transcriere fonetică interpretativă pe care le-am aplicat, încercînd să stabilim

²² I. Fischer, *Aspecte ale morfologiei românești literare în variantele poeziilor lui Grigore Alexandrescu, în Omagiu lui Iorgu Iordan*, București, 1958, p. 282.

limba textului. Am ținut seama de datele istoriei și ale dialectologiei istorice a limbii române ²³.

Citeva elemente facilitează acest demers:

— copistul a scris de șase ori același text, cu un scris îngrijit, ceea ce permite compararea modurilor de notare ale aceluiași cuvânt;

— grafia din ms. 53, deja interpretată de Iorgu Iordan, oferă elemente de referință²⁴;

— datele biografice cunoscute (că a locuit mulți ani în Muntenia, că provenea dintr-o familie din zona centrală a Moldovei, că fiind cleric a putut fi influențat de limba tipăriturilor bisericești din epocă, caracterizate prin folosirea unor norme supradialectale) pot sugera explicații pentru anumite fenomene de limbă.

În analiza lingvistică a textului transmis de Ioasaf nu ne-am propus să urmărim raporturile dintre limba sa și limba lui Neculce, pentru că există cel puțin un strat intermediar între ms. 253 și ms. M. Din comparația ms. M cu ms. 253 (ed. Iordan) se observă că Ioasaf a respectat în mare măsură particularitățile fonetice și grafice ale copiștilor anteriori, dar se și diferențiază prin trăsături proprii. Vom da câteva exemple de acest fel (din pasaje copiate de copiștii A și B ai ms. 253): (f. 7—10, p. 37—42: prima este forma din ms. M) *grije / grijă, prinză să-l inchiză / prindză, să-l inchidză, cine ar fi fost / cine-r hi fostu, caftan / căftan, fire / hire, striga / striga, carii / care, jecuind / jăcuind, tătari / tătari, pre aceea / pe acie, ințăpat / ințepat, Obluciță / Oblucițe, nemică / nemic, părăle / pireile, privi / prăvi, durerii și stricării / durerii și stricărei*; (f. 171—174; p. 267—271) *vinit / venit, triia zi / tree dzi, moldoveanului / moldovanului, să ia/să iei, acum/acmu, văzind / vādăzind, miniat / miniet, i-ați / i-aț, ințăles / ințeles, triimis / trimis, așezat / așăd-at, să purcează / să purceadză, să purceadă / să purceadză, să purceadă / să purceagă, aceli / acele, Varniță / Varneță, să miera pașe / să mira pașa, nu să miară / nu să miră, poate să piară / poate să pieie, arzindu casăle / ardzind casele.*

Iorgu Iordan, analizând limba cronicii lui I. Neculce, s-a referit direct și la limba ms. 53, iar atunci când au fost semnalate unele „muntenisme“ d-sa a atras atenția asupra particularităților lingvistice ale scrisului lui Ioasaf. Și în ms. M se păstrează forme fonetice existente în texte din epoca precedentă, de exemplu: menținerea vocalei *ă* în cuvinte ca *rădica, răsiți, lăcui, păhar*; trecerea lui *i* la *i* în: *sint, văzind*. În schimb forme ca *imbla, imple* au fost înlocuite de *umbla, umple* ș.a.

În text se observă oscilații la notarea labialelor: apar alături *fieră — hieră*, dar, proporțional, în ms. M predomină forma literară. O oscilație asemănătoare înregistrăm între *ğ* și *j* (cu predominarea primei forme) și între *dz* și *z* (cu predominarea celei de a

²³ Ion Gheție, Al. Mareș, *Introducere în filologia românească*, București, 1974, p. 174. Îndrumări prețioase în acest sens se găsesc în lucrările lui I. Gheție, *Baza dialectală a românei literare*, București, 1975 și *Istoria limbii române literare*, București, 1974, în studiul introductiv al lui Liviu Onu la volumul *Miron Costin, Opere alese*, București, 1967, în nota asupra ediției Dosoftei, *Opere*, de N. A. Ursu, București, 1978.

²⁴ Pentru ca cei interesați să poată face și singuri comparația, indicăm paginile din ed. Iordan în care este reprodus ms. 53 (indicația lor în ed. Iordan, p. 453): p. 31 — p. 32 (Și el era de locul lui din ținutul); p. 47 (ei în de ei) — p. 54 (și s-au bucurat); p. 74 (la Domnești, să nu să teamă de leși) — p. 78 (Și dacă au mărșu Manolachi la doamna); p. 86 (Așijderea ficiorii lui) — p. 94 (și n-au putut); p. 144 (piste Nistru în gura Smotricului) — p. 152 (lui Gavrilică vornicul); p. 215 (cu acel agă de au împăcat) — p. 216 (cei ce-i giurasă. Și mai); p. 383 (în țară, în Moldova) — p. 388 (toată creștinătatea).

doua), ceea ce poate constitui și o trăsătură „muntenească” a scrisului său. De asemenea, reducerea lui *ea* la *e* în poziție neaccentuată (de tipul *oaste lui Mihai*) apare în ms. M numai la finalele suprascrise.

Ca și la alți cronicari se observă trecerea lui *i* la *i*: *țării, tătarii*. Închiderea lui *e* neaccentuat atit în poziție finală cit și în interiorul cuvintului apare des în scrisul lui Ioasaf: *aproapi, să vinim*. Mai ales în cazul cuvintelor cu finala suprascrisă, Ioasaf notează constant *-i*. Atunci când am completat noi litera am folosit croșetele < >.

Este generală folosirea lui *ă* < *e* în poziție neaccentuată, după consoane ca *s, f*: forma *să* a pronumelui reflexiv, *vesăl* ș.a.

Referitor la *-u*, notat foarte frecvent de Ioasaf atit după grupuri consonantice cit și în cuvintele care se termină într-o consoană: *acestu, văzindu*, dar și *am avutu, simățu*, considerăm că se datorește suportului real din rostirea populară din Moldova din acel timp, rostire care dealtfel se perpetuează și astăzi în sudul Moldovei. Totuși nu putem preciza dacă în rostire această vocală finală reprezenta un *-u* plension sau un *-ū* asilabic. Este, dealtfel, motivul pentru care am considerat că și *-u* marchează nu numai înmuierea lui *r* în sufixele *-tor, -ar*, ci conține și sunetul *-u*, de aceea am transcris *agiutoriu, Beciu, Fălciu, feliu, haznatariu, pustiiu, războiu, slujitoriu*.

O serie de fonetisme care reprezentau inovații în acea epocă în limba română literară se întilnesc și în scrisul lui Ioasaf Luca, astfel *e > i*: *citi, din, dintre, nimeri*; *ia > ie*: *boier, grăiește, cheltuiete*²⁵.

Trăsăturile muntenești ale scrisului lui Ioasaf relevate în analiza ms. 53²⁶ apar cu regularitate și în ms. M. După consoane șuierătoare *ă > e* și *i > i* și, în consecință, apar formele *așe, Dabije, grije, jecui, pașe, Sturdze*. Formele *crezind, vâdzind, sint, sirb* sînt datorate influenței muntenești. Tot dintre deprinderile muntenești ale limbii lui Ioasaf considerăm faptul că notează durificarea lui *ș, j*: *deșarte, grijaște, pășaste, vitejaște*. Am păstrat în transcriere și pronunțarea dură a consoanelor finale, așa după cum reiese din scrisul lui Ioasaf: *să-m, să-ș*. În privința notării numeralelor *șase, șapte*, mult mai frecvente sînt formele *șese, șapte*. Reducerea lui *-ea-* la *-a-* se întilnește după unele consoane: *margă, obosască* ș.a. Alte particularități fonetice muntenești din ms. M: *dupre, dipe, miine, piine*. Apar destul de frecvent și forme iotacizate: *increază, puind, șază, vază, trimiță*.

Dar, așa după cum reiese din analiza textului ms. M, Ioasaf Luca menține cu preponderență fonetisme ale graiului moldovenesc.

Deoarece pînă astăzi continuă să se pronunțe în zona centrală și nordică a Moldovei *întăi, pănă, părău, tâlhar*, am interpretat în acest sens cuvintele scrise de Ioasaf în forma: *ѠНТѠЙ, ПѠНѠ, ПѠРѠУ, ТѠЛХѠР*. Dealtfel, Ioasaf Luca folosește pentru sunetele *ă* și *i* numai semnul *Ѡ*. El a fost interpretat ca *î* în cuvinte cum sînt: *ѠЛѠМѠШН, ѠРѠМ, ПѠННѠ, ТѠМПѠЛѠТ* — *calmîși, Crîm, piine, împlat* iar în cuvinte cum sînt: *ѠРѠРѠМЕ, ѠЛѠМѠНѠН, ПѠРѠРѠМЕ, СТѠПѠН* a fost interpretat atit ca *ă* cit și ca *î*, deci am transcris *fărîme, flămînzi, pirăște, stăpîn*.

În privința grafiei trebuie să arătăm că dintre literele alfabetului chirilic Ioasaf Luca nu folosește pe *ж* iar *Ѡ* nu mai are valoare fonetică (dacă în ms. 53 acest semn este folosit încă destul de des, în ms. M *Ѡ* apare accidental numai de cîteva ori).

²⁵ Cf. Șt. Munteanu, V. Țăra, *Istoria limbii române literare*, București, 1978, p. 78.

²⁶ Ed. Iordan, p. LXIV — LVI.

Evoluția mentalității se reflectă, la nivelul limbii, în modificările lexicale. În acest sens sînt de menționat precizările terminologice, ca cea mai sus discutată, a înlocuirii termenului *poveste* cu *istorie* sau a formulelor *s-a spus*, *s-a pomenit* prin *s-a scris* (f. 5, 17, 89 etc.).

Cele mai multe sinonime la Ioasaf înlocuiesc cuvinte mai vechi (de obicei de origine slavonă) care probabil nu mai erau în uz: *anul / leat*, *cociuie / cuhne*, *fiior / sîn*, *iarăși / tiji*. Altele sînt termeni „lehnici“ mai noi, *testament / carte*, *războiu / bătaie*, *giudecăți / giudețe*, *prav de sinețu/iarbă*. Pentru a introduce neologisme în limba română, Ioasaf le explică prin perifrază: *mediatari*. *adecă cu așezăminturi de pace* (f. 180); *stoliță, unde este scaunul¹ împărătescu* (f. 167); *jalovanie, adică milă* (f. 168); *harmate, pușci mari* (f. 30); *cataroi ce să zice dambla* (f. 37).

Variatatea terminologică din ms. M dă o coloratură nouă textului. Vom înșira cîteva dintre sinonimele întîlnite în copia Ioasaf în comparație cu ms. 253: *gîndind / socotind*, *grabă / sirgu*, *isprăvască / istovească*, *meștersugurile / mestecăturile*, *muncit / căznit*, *să pri-ciia / să ciortie*, *trimis / răpedzit*, *veșmintele / hainele*, *zaire / zahara*, *zimbil / jimbil* ș.a.

În situațiile în care ms. 253 prezintă cuvinte ortografiate sau folosite greșit și îndreptate în note în ed. Iordan (p. 160, p. 162, p. 169), în ms. M apar formele corecte. De exemplu, în ms. M termenul *rătui* este explicat prin „apăra“ cînd se relatează că la un moment dat pe Sobetșcii „niște ... husari l-au mai rătuit apărindu-l“ (f. 31 = p. 73), glosare care concordă cu cea din ed. Iordan „a scăpa pe cineva dintr-o situație grea“. De aceea, considerăm că termenul *rătăi* poate fi considerat variantă a lui *rătui*, și nu este „cuvînt neexistent în limba noastră“ (p. 129 nota 1). Data de 13 (octombrie) care nu este consemnată în mss. 253 și 53, dar care figurează în textul lui M. Kogălniceanu (ed. Iordan, p. 374 nota 1) nu apare consemnată nici în ms. M (f. 256^v). Un alt pasaj din ed. Kogălniceanu [*pre altul*] se găsește și în ms. M, în timp ce ms. 253 este lacunar (p. 361 nota 1 = f. 244^v). De asemenea, lecțiunea lui M. Kogălniceanu: „tuturor le erau ușile deschise“ (ap. ed. Iordan, p. CXVI) este susținută de formularea din ms. M „tuturor le era ușile deșchisă“ (f. 123). În cuprinsul cronicii referirea la „ușile deschise“ sau „închise“ ale unor domnitori revine de mai multe ori. Fiind vorba tot de Dimitrie Cantemir, Neculce notează în perioada din Rusia că „ușe îi era închisă“ (f. 163^v), după cum și lui N. Mavrocordat „ușe încă îi era închisă tare“ (f. 116), iar Constantin Mavrocordat în prima domnie „ușile ș-au încuiet și hirea și Divanurile ș-au schimbat“ (p. 325), în timp ce domnitorului Mihai Racoviță „ușe îi era deșchisă“ (f. 184^v), dar apoi „numeli cel bun de ușă deșchisă ce-l avea de cătră toți, de intra și copiii, l-au stricat“ (f. 202^v).

În ceea ce privește topica, constatăm că în ms. M, spre deosebire de ms. 253 (p. 76, 80, 82, 99 etc.), fraza este totdeauna corectă. De aceea separarea frazelor s-a făcut în concordanță cu textul ms. nostru, care nu coîncide, de multe ori, cu punctuația frazelor din ed. Iordan. Am respectat indicațiile de paragrafe din ms. M.

Economia acestei note ne-a permis să consemnăm numai unele dintre concluziile meditațiilor noastre, nu și răspunsuri la toate problemele pe care scoaterea la lumină a unei variante a cronicii lui Neculce le implică.

Pentru istoria culturii românești din sec. al XVIII-lea considerăm însă că acest act de restituire înseamnă nu numai încă un fascicul de lumină asupra laboratorului creației lui Neculce, care poate fi apreciat astfel că va fi fost mai laborios, cu reveniri și reformulări a judecăților de valoare asupra personalităților și evenimentelor, cu supli-

mentarea și revizuirea propriei informații, cu o preocupare sporită în ceea ce privește judecata urmașilor asupra paginilor sale.

Dar această dare la lumină înseamnă și „descoperirea“ unui cărturar de întinsă cultură, care se asociază autorului în împlinirea și șlefuirea operei dar care consideră, smerit, scrierea a mii de pagini din opera lui Neculce ca o îndatorire de cinste și nu spre cinstirea propriului său nume. Lipsa unor însemnări relative la efortul său ne relevă înălțimea de spirit a omului Ioasaf. Concepția sa de istoriograf și nu de simplu copist, datorită căreia a îmbunătățit textul pe care-l copia, îl așază printre cărturarii epocii. Grație muncii sale neobosite, cronica lui Ion Neculce a străbătut timpul în variante complete, *Predoslovia* cronicarului fiind cunoscută numai din copiile sale.

Personalității lui Ioasaf Luca îi aducem omagiul nostru.

27 martie 1980

Iași

* DOMNIA DABIJII-VODĂ, ÎN ANUL 7170: 1662

f. 1

p. 31

După moartea lui Ștefăniță-vodă, ficiorul lui Vasilie-vodă¹, au triimis boierii la Poartă pre Chirițe Drace cu rugăminte de la boieri și de la țară, pre cine or vrea ei să le dea domnu de țară. Și le-au ieșit răspunsu de la împărăție să margă boierii toți la Poartă și acolo, pre cine vor alege ei, pre voia lor vor face.

1

După aceea mers-au toți boierii la Țarigrad după poronca veziriului și cu dinșii era și Evstratie Dabije vornicul; și, dintru acei boieri, mulți² trăgea nedejde domniii. Numai Toma vornicul și cu frate-său Iordachi vistiernicul, Cantacozineștii cei bătrini, s-au agiunsu cu nepotu-său, cu cupariul Rusăt cel bătrîn, avindu cupariul trecere și cinste la Poartă, au isprăvit³ de domnie pentru Dabije vornicul. Și ieșindu boierii înaintea veziriului să ținea cela de cela să-i aleagă de⁴ domnie. Iar Dabije vornicul nemică nu știa, nici în gindu nu-i era. Ce cum au intrat⁵ boierii în casă la veziriul, fiindu lucrul⁶ așezat de⁷ cupariul, au și întreat⁸ veziriul care este Dabije. Și arătindu-l boierii, l-au și îmbrăcat cu caftan de domnie. Iar alți boieri ce trăgea nedejde domniii, au rămas numai cu nedejde./

2

p. 32

Venit-au *Evstratie* Dabije-vodă în scaonul domniii⁹ în Iași, tuturor cu bucurie de bună părere pentru domnu bun, din¹⁰ boieriu de țară. Și era tuturor cu bine și nu era nici un boieriu în prepus sau în minciuni la acest domnu, nici țara nu era împresurată cu dările pre aceea vreme.

3

Acest domnu avea obicei, cîndu șidea la masă și videa niscaiva oameni săraci dvorindu pin ogradă, învăța de lua cite doao, trii blide de bucate din masa lui și piine și vin și le trimitea¹¹ acolo în ogradă de minca acei oameni. Și dzicea cătră boieri: „De mult or fi dvorindu ei și or fi flămînzi, neavindu de cheltuială“. Și făcea divanuri de multe ori, totdeauna¹² ca să nu zăbăvască oamenii mult dacă or vini la Iași pentru nevoile lor. Și multe divanuri făcea și din amiazăzi în desară, care aceli divanuri de¹³ amiazăzi în desară nu era¹⁴ toate prea de laudă. Așijderea *acest domnu* el bea vin mai mult din oală roșie decît din păhar de cristal, dzicindu că-i mai dulce vinul din oală roșie decît din păhar de cristal. Și el era de locul lui din ținutul Putnii și știindu el încă din boierie că au oamenii săraci dobîndă bună din vii¹⁵, din toate celerăle au scornit și el un¹⁶ obicei rău¹⁷: de pogonul¹⁸ *de vic să dea tot omul* cite un leu¹⁹, care s-au tras²⁰ *de au fost acel obicei rău în multă vreme* și în mulți ani²¹.

4

* Letopisețul Țării Moldovei de la Dabija-vodă pină la a doua domnie a lui Constantin Mavrocordat. Cap. I¹ în anul 7170² carii³ lucrul⁴ de / la⁵ au intrat / intrară⁶ tocmit și⁷ de / cu⁸ au și întreat / și întrebă⁹ domniii / domnescu¹⁰ din / de¹¹ acelor oameni¹² de multe ori, totdeauna / dese¹³ de / den¹⁴ era / cădă¹⁵ vii / vie¹⁶ un / acestu¹⁷ de vii¹⁸ pogonul / pogon¹⁹ să de²⁰ s-au tras / să trage²¹ în mulți ani / pină astăzi

Михаилъ

21

ДѢЛНИА ДѢЛНИИИ КСМ ДЪ Т АНЕЛЪ РО: 1164

ДѢЛНИА ДѢЛНИИИ КСМ ДЪ Т
АНЕЛЪ РО: 1164
ДѢЛНИА ДѢЛНИИИ КСМ ДЪ Т
АНЕЛЪ РО: 1164

ДѢЛНИА ДѢЛНИИИ КСМ ДЪ Т
АНЕЛЪ РО: 1164
ДѢЛНИА ДѢЛНИИИ КСМ ДЪ Т
АНЕЛЪ РО: 1164

Вели

F. 1 a manuscrisului «Mihail»

Evstratie Dabije-vodă avind un fiastru al său *pre* anume Lupașco, făcut 5
de *doamna* Dabijoae cu Buhuș, că ²² *doamna* Dabijoae au *mai* avut și *pre* 1.2
alți // bărbați mai înainte până a *nu* o lua Dabije, făcut-au mare și *frumoasă*
nuntă în curțile domnești cu acel fiastru al său, cu Lupașco, care acel Lupașco
au agiunsu mai *pre* urmă și spătar mare în Țara Muntenească. Și au luat o
fată a lui Iordachi vistiernicul Cantacozino ²³ și, încuscindu-să Dabije-vodă
cu Iordachi *vistiernicul*, l-au pus *pe* Iordachi spătar mare și n-au zăbăvit ²⁴
vreme mult(ă) și au murit Iordachi spătariul, care cu multă pohvală ²⁵ și
cu mare *cinste* și jele despre toți pămîntenii *l-au dus* și l-au ingropat în *mănă-*
tirea lui Bărnovschii-vodă în Iași, că, măcară că era grec, om strein, dar era p.33
om bun și să punea tare pentru pămîntenii la domni ²⁶.

Întru aceea vreme timplatu-s-au de avea oștire turcii. cu nemții ²⁷. 6
Și au vinit poroncă la Dabije-vodă de s-au gătit de oaste de au mărșu la
Uivar în Țara Nemțască. Și au trecut Dunărea *pre* la Rușava ²⁸ împreună
cu Grigorii-*v(odă)*, ficiorul Ghicăi-vodă, domnul Țării Munteștii. Și impreu-
nindu-s(ă) cu veziriul au bătut cetatea Uivarul și au dobîndit-o de la nemți ²⁹
și s-au întorsu înapoi cu multă dobîndă moldovenii și muntenii, aducîndu
cară încărcate de haine și de multe lucruri.

Iară la anul după această oștire, iar au vinit poroncă de la Poartă la 7
Dabije-vodă și la Grigorii ³⁰-vodă de s-au gătit de oștire, de au mărșu în Țara
/ Nemțască la Leva împreună cu oștile turcești, cu veziriul. Și au lăsat vezi-
riul la Leva *pre* un sarascheriu cu oaste turcească și *pre* un sultan cu triizăci de
mii de tătari și cu domnii acestor țări la cetate la Leva să o dobîndească.
Iar veziriul să dusesse la altă cetate, mai înlăuntru, și l-au bătut pe veziriul
nemții de la acea ³¹ cetate. Și după ce l-au bătut pe veziriul nemții, s-au
dat veziriul cu oastea sa în laturi și au răpezit cum mai în ³² grab(ă) să margă
și oștile care *le* lăsasă la Leva, să margă la veziriul să-i dea agiutoriu. Ce
n-au apucat să margă la veziriul, că i-au și lovit nemții și pe acea oaste de la
Leva de i-au bătut nemții și i-au răsipit. Că li să și supăras(ă) turcilor a mai
oști, fiindu vreme de toamnă, *pre* la svetii Dimitrii ³³ și trăgîndu și nedejde
că doar îi vor slobozi să margă pe la casăle lor. Și Dabije-vodă și *cu* Gri-
gorii ³⁴-vodă să sfătuisă să fugă în Țara Leșască. Și cum au lovit nemții acolo
la Leva, fugîndu oastea *turcească* înapoi spre Dunăre, domnii ³⁵ au și trecut
Dunărea cu oștile lor fără *de* știrea veziriului și au vinit pin Țara Munte-
nească. Iar Stamatie, ce era postelnic mare la Dabije-vodă, au dzis Dabijii-
vodă: „Să nu fugi, măria-ta, ce să te întorci înapoi la veziriul, că apoi poate
să vie din urmă poroncă la țară să te prinză; ce să lași *pre* Grigorii ³⁶-vodă
să facă el ce știe“. Decii Dabije-vodă s-au întorsu și ș-au așezat ³⁷ lucrul despre
veziriul și // *iarăș* au vinit domnu în Moldova. p.34

Grigorii ³⁸-vodă, neștiindu nemică de întorsul Dabijii-vodă *la* veziriul,
ș-au pornit doamna cu toată casa lui de au trecut în Țara Ungurească, iar el
au vinit pin Țara Moldovii ca să afle *pre* Dabije-vodă în țară. Și au mărșu
până la Suceavă și, neafliindu-l pe Dabije-vodă, i s-au răzlețit și oastea sa,
ce avea, de dinsul, și au rămas numai cu cinzăci de oameni. Și temîndu-s(ă) 8

²² că / căci ²³ Cantacozino / Catacozino ²⁴ zăbăvit / spălărit ²⁵ pohvală / poală ²⁶ domni / domnie ²⁷ turcii cu nemții / Turcul cu Neamțul ²⁸ Rușava / Rusova ²⁹ și impreu-
nindu-se cu veziriul au bătut cetatea Uivarul și au dobîndit-o de la nemți (text repetat
în ms nostru și tăiat cu o linie) ³⁰ Grigorii / Gligorie ³¹ acea / această ³² în / de ³³ svetii
Dimitrii / Simedru ³⁴ Grigorii / Gligorii ³⁵ domnii / ei ³⁶ Grigorii / Gligorie ³⁷ așezat / tocmit.
³⁸ Grigorii / Gligorie

să nu saie țara după dinsul să-l prinză, au purces noaptea de la tirgul Sucevii spre Botășeni și de acolo au lovit la Prut la Bogdănești și de la Bogdănești au lovit³⁹ asupra Nistrului și au trecut tocma la Movilău *Nistrul în ceea parte*. Iar⁴⁰ cîndu au *fost trecut întru o* dimineață, pe o negură, pe lingă Botășeni, i s-au rătăcit un cămăraș a lui *pre* anume Iștoc și cu o păreche de desagi cu⁴¹ galbeni, și căzindu pre mina Jorăi, ce era atuncea vornic în Botășeni, au luat banii și l-au trimis pre Iștoc la Dabiije-vodă și cu bani. Numai până a-l trimite, au despecetluit banii Jora și au luat cițiva galbeni și au dat samă cătră Dabiije-vodă că așe despecetluiți i-au găsit.

9 Iară Grigorii⁴²-vodă n-au zăbăvit mult în Țara Leșască și au trecut pin Țara Ungurească de ș-au luat doamna și au trecut cu toată casa lui la Beciu, la împăratul nemțăscu, și au zăbăvit acolo cițiva ani la Beciu./

10 Decii pre aceea⁴³ vreme auzind stolnicul Costantin Cantacozino⁴⁴, fratei lui Șerban-vodă, indată s-au dus și el din Țara Muntenească la Beciu de au făcut jalobă la împăratul nemțăscu pe Grigorii⁴⁵-vodă precum cîndu era Grigorii⁴⁵-vodă domnu în Țara Muntenească au inchis pe tată-său, pe Costantin postelnicul, la mănăstire la Sneagov⁴⁶ și i-au făcut acolo multe munci⁴⁷ *de l-au muncit* și i-au luat mulți bani și *mai pe urmă* l-au și omorit. Și el n-au fost vinovat lui Grigorii⁴⁸-vodă cu nemică. Iar Grigorii⁴⁸-vodă tăgăduia dzicîndu că-l năpăstuieste inaintea divanului împărătescu. Iar Costantin stolnicul s-au agiunsu cu o slugă a lui Grigorii⁴⁸-vodă, *pre* anume Ionașco Cap-de-ghindă, și l-au scos martur inaintea divanului împărătescu de au mărturisit precum⁴⁹ l-au omorit *pre Costantin stolnicul* stăpinu-său Grigorii⁵⁰-vodă fără *de* nici o vină⁵¹.

p.35

11 Decii Grigorii⁵²-vodă, dacă au văzut că mărturisește așe sluga lui, n-au avut ce mai răspunde, că să apucasă pe cap inaintea divanului că-i este năpaste; și au rămas vinovat și au căzut la inchoisore și în mare grije. Sfătuitu-s-au *atuncea Grigorii-vodă* cu un prietin *al său ca* să să⁵³ facă catolic, că într-alt chip nu va putea scăpa de moarte; și așe, priimindu *Grigorii-vodă de s-au făcut catolic*, ș-au dat și un copil la împăratul de l-au botezat și i-au pus și nume copilului Leopold, pre numele împăratului.

f.4 Căutatu-ș-au vreme *Grigorii-vodă* și au fugit // de la Beciu la Venetia
12 și așe i s-au timplat⁵⁴ vreme de au zăbăvit în streinătati șepti ani până ș-au făcut pace la turci. Și s-au dus pre taină iar la Țarigrad și șidea în Țarigrad pre taină, de nu-l știe nime.

13 Iară boierii muntenești rădicas<ă> cap *pre* un domnu, în locul lui Grigorii⁵⁵-vodă, pre un om prost anume Antonie, și-i da nafaca lui pe zi de cheltuială cite zece potronici, *adecă cite o sută de bani*. Iar veziriul au triimis de au chiebat pre acel domnu la Poartă cu boierii dimpreună, dzicînd să le înnoiască domnia. Și indată s-au rădicat *boierii* pe poronca veziriului cu Antonii-vodă *domnul lor* și au mersu la Poartă neștiindu nemică de venirea lui Grigorii⁵⁵-vodă, că-l ținea veziriul tăinuit.

14 Decii împreunîndu-s<ă> boierii cu veziriul, rugatu-s-au *boierii* veziriului să le puie un domnu dintre dinșii, pre care ș-ar alege ei, că acel domnu ce l-au fost rădicat⁵⁶ ei este un om pre prost. Atuncea i-au întrebat veziriul pre boieri

³⁹ de la Bogdănești au lovit / de acolo au luat ⁴⁰ iar / și ⁴¹ cu / de ⁴² Grigorii / Gligorie
⁴³ aceea / această ⁴⁴ Cantacozino / Catacozono ⁴⁵ Grigorii / Gligorie ⁴⁶ Sneagov / Sinagov
⁴⁷ munci / cazne ⁴⁸ Grigorii / Gligorie ⁴⁹ precum / cum că ⁵⁰ Grigorii / Gligorie ⁵¹ pe Costantin postelnicul
⁵² Grigorii / Gligorie ⁵³ să să / să-l ⁵⁴ timplat / trăgănat ⁵⁵ Grigorii / Gligorie
⁵⁶ ce l-au fost rădicat / ce-l rădicasă

pentru Grigorii ⁵⁷-vodă unde să află și, de i-ar scrie, oari n-ari vini? Iară boierii muntenești ⁵⁸ il suduia și dzicea că este om rău și nici a mai vini de unde este dus. Dzisule-au atuncea veziriul: „Alegeți-vă dară un domnu dintre voi, pe cine v-a plăcea, și viniți miini dimineață să vi-l fac“. Iar Grigorii ⁵⁹-vodă de după perdeaoa veziriu/lui asculta toate. Iară ducindu-s<ă> boierii la gazdă, sfătuitu-s-au și au ales dintre dinșii pe un frate mai mare a lui Șerban-vodă, anume Drăghiciu ⁶⁰. Și cum au purces cu dinsul a daoa zi la Poartă să îmbrace caftan și au intrat în cas<ă> la veziriul,

iară veziriul au și scos pe Grigorii ⁶¹-vodă și l-au îmbrăcat cu ⁶² caftan *de domnie*. Iar boierii muntenești dacă l-au văzut, numai ce au incremenit. Și i-au dat pe toți de grumazi pe mina lui Grigorii ⁶³-vodă. Numai ce au scăpat Șerban-vodă dintre dinșii, că vrindu și el să între în cas<ă> la veziriul după ceialalți boieri, iar un prietin i-au spus în taină că Grigorii ⁶³-vodă este în casă la veziriul. Și el n-au mai apucat să spuie celoralalți frați și îndată au fugit și s-au ascunsu. Iar pe Drăghiciu Cantacozino ⁶⁴ și pe frate-său Mihai și pe frate-său Costantin, carii il pîris<ă> pe Grigorii ⁶⁵-vodă la Beciu, și pe frate-său Matei și pe Iordachi i-au luat pre aceștia pre toți de grumazi de i-au dus în Țara Muntenească. Decii pe Drăghici l-au omorit iar pre ceialalți frați i-au închis în curțile domnești la siimeni. Și au răpezit Grigorii ⁶⁵-vodă oamenii săi înainte cu schimni-aga, de au prinsu pe giupineasa lui Șerban și pre celelalte a celoralalți boieri de le-au închis la siimeni. Și după ce au mărsu Grigorii ⁶⁵-vodă în București ii tot bătea și-i munciia ⁶⁶ pre acei boieri și pe giupinesili lor ⁶⁷. Care lăsăm acmu istorie ⁶⁸ lui Grigorii ⁶⁹-vodă, de om scrie mai înainte cindu // i-a vini rindul, și incepem iar a Dabijii-vodă istorie la rindul nostru *pentru domnie Moldovii*.

Dabije-vodă, aicea în țară domnind cu pace și cu domnia așezată și cu țară întemeiată, era om bun și blindu fără *de* nici o răutate. Și neplinindu bine patru ani a domniei lui, fiindu și om bătrîn au plătit și el datoria *aceștii lumi*, cea de obștie, de au murit. Și l-au dus cu toată boierimea, cu mare cinste, de l-au îngropat în mănăstirea lui, în Birnova, care este de dinsul isprăvită iar din temelia ⁷⁰ ei *această sf<i>ntă mănăstire* au fost începutu-o Miron Barnovschii-vodă a o zidi și n-au apucat să o isprăvască, că au perit la Poartă precum mai sus s-au scris⁷¹.

* DOMNIA DINTĂI A DUCĂI-VODĂ CELUI¹ BĂTRÎN, ÎN ANUL² 7174

Duca-vodă *cel bătrîn* era de moșia lui din Țara Grecească, de la Rumele, și viindu aicea în țară ³ au slujit la Vasilie-vodă *de copil* în casă și la alți domni, până au agiunsu la boierie mare. Și s-au și însurat aicea în țară și ⁴ au luat o fată a doamniei Dabijoae, *pre* anume Nastasia, ce era făcută cu Buhuș. Și au

⁵⁷ Grigorii / Gligorie ⁵⁸ boierii muntenești / muntenii ⁵⁹ Grigorii / Gligorie ⁶⁰ Drăghiciu / Drăghiciu ⁶¹ Grigorii / Gligorie ⁶² cu / în ⁶³ Grigorii / Gligorie ⁶⁴ Cantacozino / Catacozono ⁶⁵ Grigorii / Gligorie ⁶⁶ munciia / tot căznie ⁶⁷ giupinesili lor / giupinese ⁶⁸ istorie / povestea ⁶⁹ Grigorii / Gligorie ⁷⁰ temelia / temeiu ⁷¹ precum mai sus s-au scris / cum să pomenește mai sus.

* Cap. II ¹ celui / celū ² în anul / leat ³ de copil ⁴ și / de

agiunsu de au fost și vistiernic mare în dzileli Dabijii-vodă. Și ⁵ după / ce au murit Dabije-vodă, au mârșu doamna Dabijoae în Țarigrad cu Duca vistiernicul, ginere-său, avindu pre Cupăreștii cei bătrîni în Țarigrad purtători *de grije* de trebile domnii la veziriul și la alte căpitenii a Porții împărătești. Scris-au și Toma vornicul Cantacozino ⁶ la nepoții lui, la Cupărești, ca să fie nevoitori pentru Duca vistiernicul și așe i-au isprăvit de l-au îmbrăcat cu caftan de domnie, *să fie* în Țara Moldovii *domnu* în locul Dabijii-vodă.

2 Decii viind *Duca-vodă* în scaonul domnii în Iași, le era tuturor cu bine, fiindu și el din boierii țării *Moldovii* domnit, cit nu să plîngea nime nici de o strimbătati. Dar numai giumătate de an au domnit și i-au și vinit mazilie, pentru pricina ⁷ unii cărți ce au scris el la hanul tătărăscu.

3 Zicu că atuncea acel han să cerca să să inchine la împărăția Moscului și să lipsască de supt *ascultarea* împărăției ⁸ Turcului. Și înțelegînd ⁹ împărăția *Turcului* de poveste<a> aceasta n-au crezut, ce au scris veziriul la Duca-vodă aicea în Moldova ¹⁰ să caute numai să adeverească acestu lucru și să-i facă știre.

4 Și veziriul după aceea ¹¹ au purces la oaste. *Iar* Duca-vodă vrîndu să ispitească pre hanul, să afle adevărul ¹², au scris și el la hanul precum ¹³ și el este robu și plecat supt puterea hanului și alteli multe ca aceste. // Și mergînd omul Ducăi-vodă pre lingă ¹⁴ *cetate*<a> Vozia la trecătoarea Niprului l-au prinsu pașe de Vozia și, fiindu pașe neprietin Ducăi-vodă, i-au și triimis cărțile la Țarigrad la caimacamul. Și caimacamul, neștiindu poveste<a>, îndată au arătat cărțile împărăției și împărăția *îndată* au trimis de l-au mazilit *pe Duca-vodă*: și era să-ș puie ¹⁵ capul *să piară*. Atuncea în grabă au pus împăratul pre Iiaș-vodă *să fie* domnu în Moldova, ficiorul lui Alexandru-vodă, *în locul Ducăi-vodă* ¹⁶.

5 Atuncea numai nărocul Ducăi-vodă ce au fost de nu ș-au pus capul *de n-au perit*, că caimacamul au triimis aceli cărți a Ducăi-vodă la oaste la veziriul. de le-au văzut. Decii veziriul au scris la împărăție cum că Duca-vodă cu poronca lui au scris la hanul *aceli cărți*, ca să-l ispitească, și nu-i vinovat *Duca-vodă*. Și așe au scăpat Duca-vodă cu zile ¹⁷, iar mazil tot au rămas, că apucas<ă> împărăția de pusese pre Iiaș-vodă domnu. Și au domnit Duca-vodă numai șese luni întru această domnie dintăi¹⁸.

6 Și cîndu i-au vinit mazilie *Ducăi-vodă*, era Duca-vodă ieșit la primblare cu toată casa și boierii lui pe Prut în sus, la Berihoiești, de-ș lua sama oilor ce avea din boierie. Și acolo, fără *de nedejde*, i-au vinit mazilie și de acolo luundu-l aga împărătescu cu toată casa lui de l-au dus la Țarigrad./

* DOMNIA LUI ILIAȘ¹-VODĂ, FICIOR LUI ALEXANDRU-VODĂ

1 La acea vreme ce au vinit cărțile Ducăi-vodă la Poartă, care li scrisese Duca-vodă la hanul și le prinsese pașe de Vozia, precum mai sus s-au scris ^{1a}, s-au turburat tare împărăția și au întrebat împăratul ce domni să află aicea la Țarigrad mazili. Și tîmplîndu-s<ă> de muris<ă> Alexandru-vodă, tatul lui Iiaș-vodă, rămîindu sărac și la mare lipsă și cu datorii multe, de precum este

⁵ și / ce ⁶ Cantacozino / Catacozono ⁷ pricina / povestea ⁸ împărăției / împărăția ⁹ la ¹⁰ în Moldova / în țară ¹¹ după aceea / din Țarigrad ¹² pe poronca viziriului ¹³ precum / cum ¹⁴ lingă / la ¹⁵ și ¹⁶ domnu ¹⁷ de n-au perit ¹⁸ dintăi / întăiu.

* Cap. III ¹ Iiaș / Ilieș ^{1a} Vozia, precum mai sus s-au scris / Vuzia, precum arată mai sus

obiceiul domnilor mazili de rămin săraci, după ce să mazilescu, din blăstăm²ul cel mult al oamenilor.

Atuncea dară mergea și Iliăș-vodă după oasăle tătine-său la îngropare *la biserică*, cu multă grije și frică de datornicii tătine-său să nu-l prinză să-l închiză. Și timplindu-s(ă) întru acel ceas de l-au întimpinat cu oasăle tătine-său ducindu-li la îngropare să le îngroape ² un om împărătescu, și timplindu-să la acea întrebare a împăratului de domnii mazili de Moldova iar acel om împărătescu, cine ar fi fost, au dat samă *la împăratul* că au văzut acum pre Iliăș *beizade* mergindu după oasăle tătine-său. Și așe îndată au triimis ³ împăratul pre un ceauș de l-au luat de la îngroparea tătine-său și l-au dus la saraiul *împărătescu*, de l-au îmbrăcat *împăratul* cu caftan de domnie și ⁴ l-au pus să fie domnu în Moldova în locul Ducăi-vodă, precum mai sus s-au scris ⁵. Iar până a-l îmbrăca cu caftan, foarte rău să spăriasă, că nu // știa la ce il ducea și pentru ⁶ ce. Ce mila dumnezeiască este mare, de bucură pre om cindu nu gindește. 2
p.39

Și după ce au vinit Iliăș-vodă domnu în Moldova ⁷, pre aceea vreme era pace. Și acest domnu *Iliăș-vodă* au fost ⁸ bun țării și boierilor, îi avea în cinste pre boieri. Numai fiindu născut, crescut în Țarigrad nu știa limba moldovenească ⁹, ce grăia cu tâlmaci la divan și multe giudecăți ¹⁰ a lui fiindu cu tâlmaciu nu să giudeca bine și citeva ispisoaci *de a lui* au ieșit *mai* pe urmă răle. Așijderea pre o samă de boieri, ce era de casa Ducăi-vodă, i-au pus cițiva bani de au dat împrumutare și pre carii boieri îi aflasă că au fost sfetnici la rădicarea țării asupra tătine-său, lui Alexandru-vodă, încă nu le căuta pre cu bine. f.7

Timplatu-s-au pre acea vreme de au fost vinit și un ficior a lui Batiște vistiernicul cu domnie *cu Iliăș Alexandru-vodă* din Țarigrad. Și aflindu pre un orheian anume Bosie, carele au fost ucis pre tată-său, Batiște vistiernicul, și l-au fost închis în vartă fără *de știrea* domniii. Iar după ce au văzut alții că l-au închis, au început pe afară a striga și a gilcevi, *dzicindu* ce poate să fie acest lucru. Decii domnia, înțelegind, îndată au poroncit de l-au slobozit pre Bosie și au poroncit ¹¹ să nu să teamă nime de nemică, că aceli lucruri toate le-au iertat. Și încă au ținut și pre / ficiorul lui Batiște ¹² rău. Și țara era împraturată cu dările că să făcea cheltuielile mari la visterie și era *Iliăș-vodă* și darnic: bacșișuri da mari și ¹³ era om bun. Și așe să pomenește că, după ce s-au mazilit și au trecut Dunărea, n-au fost avind de cheltuială și s-au fost îndatorind la boierenașii *lui* de bani de au fostu cheltuindu pe drum. Și puțin n-au plinit trii ani cu domnia și s-au mazilit. Și fiindu Duca-vodă domnu *de Moldova* mazil la Poartă, au luat domnia ¹⁴ al doile rindu ¹⁵. 3
4
p.40

* DOMNIA A DOA A DUCĂI-VODĂ CELUI BĂTRÎN, ÎN ANUL 7177

Viind Duca-vodă *domnu* în țară cu a doa domnie, să arată la fire mai aspru decit cum era cu domnie dintăi. Și au și început ¹ a zidi mănăstirea Cetățuie, că era țara plină de oameni și cu hrană și cu agonisită bună. 1

² îngropare să le îngroape / gropniță ³ triimis / răpedzit ⁴ și / de ⁵ mai sus s-au scris / să pomenește mai sus ⁶ pentru / la ⁷ Moldova / țară ⁸ au fost / era ⁹ moldovenească / țării ¹⁰ giudecăți / giudețe ¹¹ au poroncit / poroncindu ¹² de ¹³ și / că ¹⁴ luat domnia / ieșit domnu ¹⁵ la velet 7177.

* Cap. IV ¹ au și început / și inceptu

- 2 Iară în al triile an a domniei ² *Duca-i-vodă celui bătrîn, în a doa domnie,*
 în anul ³ 7180, rădicatu-s-au Hinceștii cu toți orheienii și lăpușnenii cu oaste
 asupra Ducăi-vodă ⁴, pentru uriciunea grecilor ce adusesse pre mulți de la
 Tarigrad.
- 3 Și mai ales pentru Cupărești ce era aicea în țară. Decii viind *Mihalcea*
 Hincul *ce fusese sârdariu* și cu Durac sârdariul aicea în Iași cu toati oștile lor
 f.8 striga să prinză pre // greci să-i omoară. Fugit-au *atuncea* toată boierimea carii
 încătro au putut. Iară Duca-vodă văzindu că s-au rădicat atita țară asupra
 lui, au ieșit din curtea domnească cu toată casa lui și au purces în gios pre
 iaz. Iar Hinceștii au intrat în curtea *domnească* și pin casăle boierești și neguți-
 torești pin târgu, strigîndu și jecuindu și prinzîndu pre greci; și pre ciți i-au
 găsit pre toți i-au omorit.
- 4 Duca-vodă au trecut deodată piste Dunăre și cu o samă de boieri. Iară
 p.41 o samă *de boieri* trecus(ă) în Țara Muntenească. Și isprăvindu-și Duca-vodă
 de la Poartă și ș-au luat tătari ciți i-au trebuit de i-au triimis cu Alexandru
 Buhuș, ce era pre aceea vreme sârdar, de au lovit pe oastea Hinceștilor la
 Iepureni și i-au bătut pre Hincești și i-au împrăștiat.
- 5 Iară tătarii, după ce au bătut pre Hincești, pre mulți oameni au robit
 dintr-aceli ținuturi și pe mulți ⁵ căpitani și hotnogi i-au spindzurat, prin-
 dzîndu-i, și pe unii i-au înțăpat. Iar Duca-vodă după ce s-au întorsu de piste
 Dunăre și iarna *încă* au fost ⁶ mare atuncea. Iar Hinceștii atuncea ⁷ *cîndu au*
mărsu la Iași, nu să știe, n-au vrut au n-au îndrăznit să facă vreun rău dom-
 nului *Ducăi-vodă*. Atuncea ⁸ pentru doi, trii vinovați au perit mulți nevinovați /
 și s-au potolit toți. Numai numeli Hinceștilor au rămas întru ⁹ pomenirea
 oamenilor, de atuncea până *în zioa de astăzi*.
- 6 Iară după aceste zarve, cit s-au făcut vară, s-au și gătit împărăția
 Turcului și au și purces cu oști să vie asupra Țării Leșești, să dobindească
 vestita cetate Camenița. Și au triimis poroncă la Duca-vodă să-i trimiță chipul
 și starea cetății Cameniții, să vază ce loc și ce tărie ari avea. Iară Duca-vodă
 au triimis pe un nemiș din ținutul Hotinului, *pre* anume Grigorie ¹⁰ Cornescul,
 ce era foarte meșter de scrisori și de săpături la pietri și la alte lucruri, de au
 făcut chipul cetății Cameniții de ceară, cu toate tocmelili ei dinlăuntru și den-
 afară. Și o au triimis la împărăție de o au văzut și mult s-au mirat *împăratul*
 de mărirea ei, ce era din singură starea locului, cu apă și cu stinci de piatră
 împregiur, minunat locu. Și mai mult aceasta au îndemnat pre împărăție de
 au vinit la *cetatea* Camenița.
- 7 Veziriul era atuncea cu împăratul ¹¹ și nu-i era cu voie *veziriului* să vie
 împărăție la Cameniță și au scris și la Duca-vodă cit ari putea să puie piedică
 arătîndu că-i pre tare ¹² *cetatea* Camenița și nu o va putea lua. Dar nemică
 n-au putut isprăvi. Și numai ce s-au pornit împărăția la Obluciță și sosînd au
 f.9 găsit podul gata piste Dunăre și au ¹³ // trecut cu oștile sale. Leșii, neștiind
 nemică, nici avîndu veste, nu să gătisă nemică de oaste.
- 8 Duca-vodă, gătîndu conace și poduri presti toate păraiele, cu multă
 p.42 grije, să nu-i afle împărăție vreo pricină, să nu-ș ¹⁴ puie capul, vinit-au și
 Grigorii ¹⁵-vodă *Ghica, domnul muntenescu*, din ¹⁶ poronca împărății cu oastea
 sa de era de agiutoriu împreună cu Duca-vodă.

² lui ³ în anul / la vleoato ⁴ Ducăi-vodă / lui ⁵ din căpetenii ⁶ au fost / era ⁷ nu știm
⁸ atuncea / ce ⁹ întru / în ¹⁰ Grigorie / Gligorie ¹¹ cu împăratul / Chiopărăliolu ¹² tare /
 mare ¹³ și ¹⁴ să nu-ș / să-șă ¹⁵ Grigorie / Gligorie ¹⁶ din / după

Întru acest an făcutu-s-au și o minune mare, arătare la Hotin. Într-o mănăstioară mică ce era ¹⁷ supt cetate au lăcrămat icoana Maicii Preciste, cit să răntuna lacrămile pe chipul icoanii, de le videa toți oamenii, și pica într-o tipsisie ce era pusă suptu icoană, de era de mirare a privi, fiindu arătare și sămnu ca acela carele au fost adevărat sămnu de peire a mulți creștini în Țara Leșască și începătura durerii și stricării țării noastre. Că de atuncea din an în an tot rău și amar de creștini și pustii ¹⁸ au rămas locurile pe acolo.

Trecut-au împărăția Dunărea și de acolo au purces ¹⁹ pe Prut cu multă oaste și cu multe tunuri greli și mari. Și la un tun *di celi mari* punea cite optzăci de bivoli. Era uneli și mai mici, feliuri de feliuri de harmate, *pușci mari*. Și sosindu *împărăția* la Țuțora, au șezut cu toată oastea *sa* de s-au odih/nit opt zile. Țara era bejenită *atuncea* numai din șleahul oștii, iar în laturi sta ²⁰ cineș pre la casăle lor; nu avea nime nici o nevoie, nici la mărșu, nici la întorsu.

Vinit-au împărăția în primblare de la Țuțora în Iași și s-au coborit pe lingă ²¹ *mănăstirea* Nicoriță în *părăul* Căcaina și s-au suit pîn țirgul boilor ²²; și Duca-vodă mergea cu toți boierii pre gios pen lingă împărăție. Și s-au tinsu citeva bucăți de atlazuri și de tăfți pre de amîndoao ²³ părțili de uliță pre unde mergea împărăția. *Și au descălecat suptu saivan în cîmpu de la deal de țirgul boilor.*

Iară dacă au descălecat împăratul supt saivan, Duca-vodă i-au închinat multe daruri: cițiva cai turcești cu podoabe scumpe și leghin cu ibric de argint și alte lucruri scumpe. Și decii ²⁴ iar s-au întorsu împăratul la urdie la Țuțora. Și iar după aceea au mai vinit împăratul în primblare și s-au suit în deal la mănăstire la Cetățuia de au văzut mănăstirea ²⁵ și prăvindu locul în toate părțile. Și iar s-au întorsu la urdie la Țuțora. Dzir atuncea să fie strigat și hoga în clopotniță la svetii ²⁶ Nicolae și au stătut biserica pecetluită până la vinirea cu domnia lui Antonii-vodă *Rusăt.* //

Decii boierii atuncea aflind vreme au jeluit pe Duca-vodă la împărăție foarte tare și mai cu deadinsu Ursachi cel bătrin. Și era atuncea să-l mazilească pe Duca-vodă la Țuțora, numai veziriul au grăit împăratului *dzicîndu* că nu-i bine să-l mazilească pe cale, ca să nu facă sminteală pentru cele ce trebuiescu să grijască: conace și poduri și de alte ce trebuiescu pentru treaba împărăției până la Nistru. Și așa l-au îngăduit împăratul, precum au dzis veziriul, până la Nistru; nu l-au mazilit *până* acolo. Purces-au împărăția *după* aceea de la Țuțora pe Prut în sus, fiindu boierii orinduți de purta de grije ce era de treabă, piine, orzu, iarbă de cai, lemne, țaruși de bătut la corturi, ialovițe, berbeci, unt, miere și de alte multe ce trebuia la conace.

Acest împărat era foarte călăreț bun și vinătoriu *bun*, mergea tot pe cîmpu cu puținei oameni de curtea lui până la conac. Și întru acest an au fost ²⁷ mare bișug în țară de toate și ducea oamenii la urdie de vindea fără de nici o grije: ialovițe, miere, unt, poame de tot feliul, cine di ce avea, de să umplusă oamenii de bani. Și cîndu au sosit la Nistru *împărăția*, era podul gata piste Nistru din gios de Hotin, la un sat anume Virnovița. Și au trecut ²⁸ împărăția, iar / Duca-vodă sta la capul podului, di cea parte de Nistru, aștepta pentru slujba să-l îmbrace cu caftan. Iar împăratul, avînd pre dinsul mărăzu și gîndu

¹⁷ era / este ¹⁸ pustii / pustiere ¹⁹ au purces / purceasă ²⁰ toți ²¹ lingă / la ²² ș-au descălecat în cîmpu, supt saivan, de la deal de țirgul boilor ²³ de amîndoao / imbe ²⁴ decii / d-ice ²⁵ mănăstirea / -o ²⁶ svetii / sfete ²⁷ au fost / era ²⁸ au trecut / trecîndu

ca să-l mazilească, cum au trecut au și făcut sămru de luară pe Duca-vodă, de l-au dus de l-au închis la baș-ceauș. Atuncea s-au văzut *Duca-vodă* că este mazil. Și i-au scris, tot ce au avut, la împărăție și din pira lui Ursachi l-au bătut împărăția pe *Duca-vodă*. Și au cheltuit mulți bani și era să ²⁹ piăie.

15 Numai norocul lui *au fost* că s-au timplat *de au avut* o blană de hulpe de moscu neagră, prea bună și scumpă și aceea i-au scos capul. Că ducindu-o la viziriul, veziriul au arătat-o împăratului, cere s-au mirat și împăratul de acea blană. Și atuncea au găsit vreme și veziriul, fiind ³⁰ prietin *Lucăi-ucdă*, de au grăit *împăratului*: de n-a fi apucat a peri, să fie mila împărăției să-l ierte. Și atuncea împăratul l-au iertat de cap și l-au dat pe mina unui agă de l-au dus ³¹ pin Iași de l-au rădicat cu tot ce au avut și l-au dus la Țarigrad. În locu de milă și *de cinste* ce aștepta *Duca-vodă* să aibă, ei l-au mazilit.

16 Ieșit-au răspunsu boierilor: pre cine *iș* vor alege dintre dînșii, să mergă să-l imbrace cu caftan de domnie. Sfătuitu-s-au ³² *loierii* cu toții și au ales dintre dînșii pre *Stefan* Petriceico cliuceriul și l-au dus la cortul veziriului, neavindu el nici un cuget al său să iasă la // domnie. Și l-au îmbrăcat *veziriul* cu caftan de domnie. Apoi și Petriceico-vodă, ce l-au ales boierii, videa-veți la cită stingere și robie au adus ³³ țara cu faptele lui, precum ³⁴ om scrie pre rindu mai înainte³⁵.

17 Leșii, neavindu grije de vinirea turcilor³⁶ la *cetatea* Camenița așe fără de veste, nici o oaste n-au gătit împotriva turcilor ³⁶, nici *cetatea* Camenița n-au întărit-o cu niscaiva ³⁷ oști să să sprejenească de turci, că pre acea vreme avea gilceavă ³⁸ *leșii* cu șvedzii, nici țara lor nu să bejenisă pin pălânci și pin *zmcii*, neștiind nemică.

18 Crai leșescu era atuncea Mihail Vișnovețchii ³⁹ și hatman *corunnii* era *Ian* Sobetchii, care *mai* pre urmă au fost și crai *leșilor*. Și sta sateli pe marginea Țării Leșești pline de oameni și le spunea moldovenii *de le dzicea*: „Fugiți, fugiți, că vin turcii în țara voastră“, și ei nu credea, sta pe locu. *Iar* turcii cum au trecut Nistrul, cum au și început a prăda și a robi și a da foc cit au putut agiunge pin Țara Leșască, fără de nici o grije de leși.

19 În *cetate* în Cameniță era numai vreo șese mii de draguni ⁴⁰, de paza porților, și tîrgoveții. Și cum au agiunsu turcii supt Cameniță, trii-patru zile și au bătut din puști și s-au și inchinat cei din *cetatea* Cameniții, adevărindu-li turcii milă dacă să vor inchina. Și deșchizindu porțile, au intrat turcii și au făcut dova, *strigîndu* în limba lor, și veselie mare de izbîndă *ce au făcut*, că au luat *cetate* ca aceea vesti/tă Camenița așe prelesne, fără de nici o scădere de oști și vârsări de singe și așe da din tunuri, cit să cutremura locul. Și au ieșit toți *oamenii*, lăcuitorii Cameniții, pe porți afară cu tot ce au avut și i-au așezat pre toți pre denafară, pre lingă *cetate*, să lăcuiască.

20 Iară Volodiovschii, starosteli de Cameniță, dacă au văzut că să inchină *cetatea*, el au intrat în ierbărie, unde era *pravul* cel de pușcă, de au dat foc, de au arsu și el împreună cu *pravul* cel de sinețu ⁴¹, socotindu mai bine să-ș facă moarte cu minule sale, decît să incapă în miinile ⁴² păginilor robu.

21 Decii turcii, întărind *cetatea* *Camenița* cu puști și cu zaire ⁴³ și cu oaste, au așezat și pașe și, prădîndu cit au putut agiunge oștile turcești în sus pin

²⁹ și ³⁰ -i ³¹ dus / adus ³² sfătuitu-s-au / sfătuit-au ³³ adus / dus ³⁴ precum / cum ³⁵ mai înainte / mai gios ³⁶ turcilor / Turcului ³⁷ niscaiva / neșticavai ³⁸ gilceavă / gilcevi ³⁹ Vișnovețchii / Vișnoveschie ⁴⁰ draguni / drăgani ⁴¹ împreună cu *pravul* cel de sinețu / cu iarba ⁴² miinile / minule ⁴³ zaire / zahară

Țara Leșască, au purces împărăție în gios iar pre acel șleah ce au *fost* vinit și au trecut Dunărea la Obluciță ⁴⁴ cu multu plian de robi și de duium.

Iară pe Petriceico-vodă l-au lăsat cu oastea sa, cu moldovenii, *în cetate* 22 în Hotin, ca să fie de paza țării și a șleahului Cămeniții, ca să nu închidă leșii drumul neguțitorilor, să nu flămîndzască oastea *din cetate* din Cămeniță.

Triimis-au veziriul la Petriceico-vodă, cînd era împărăția la Nistru, 23 și au dzis să aleagă un boieriu care este mai de treabă și să-l trimată la cortul lui, că-i trebuiește. Ales-au Petricei//co-vodă din toți boierii țării mai de treabă f.12 la vorjavă pre Miron Costin, care mai pre urmă au fost și logofăt mare. Și mergîndu Miron la cortul viziriului pusu-l-au veziriul de au șezut înaintea lui. Și i-au dzis veziriul să-i spuie drept: pari-le lor bine că au luat împărăție *cetatea* Cămenița, au ba? Iar Miron au răspunsu că să teme a spune drept. Iar veziriul s-au zimbit ⁴⁵ a ride și i-au dzis să grăiască, să nu-s(ă) teamă. Atuncea Miron au dzis că „sintem noi moldovenii bucuroși să să lățască *împărăția* în toate părți(le), cit de mult, iar piste țara noastră nu ne pare bine să să lățască“. Atuncea veziriul iară au ris și i-au dzis: „Drept ai grăit“ și apoi l-au întreat cum socotește: lăsa-va oaste ⁴⁶ turcească la Hotin cu Petriceico-vodă să fie de paza țării și a *cetății* Cămeniții până în prim(ă)vară și nu va avea vreo primejdie de leși? Iar Miron au răspunsu că nu-i bine să lasă oaste ⁴⁷ turcească. p.46 că este vreme de iarnă, și să șază oastea de iarnă la un locu, nu o va putea birui țara de fin și de grăunță și de alte bucate, că este țara săracă și a flămînzii; să o rășchire pin sate, satele sint rari ⁴⁸ și or lovi poghiazuri *leșești* din ceea parte, astăzi într-un sat, mîine într-altul, și până în prim(ă)-vară a peri oastea împărătească toată și pentru oastea turcească or strica poghiazurili și țara. /

Numai oastea turcească *este bine* să s(ă) ducă în gios. Numai să le dea 24 voie împărăția să scrie moldovenii la leși, cu rugăminte și cu îmbunătăuri și fiindu tot de o lege or crede leșii și să vor ⁴⁹ lăsa de n-or face stricăciune Moldovei și or chivernisi și cetatea de bucate până în prim(ă)vară.

Și așe au lăsat veziriul după sfatul lui Miron, iar unii din boieri, după ce 25 le-au spus Miron sfatul, *li dzicea* că-i mai bine să lasă veziriul oaste turcească ⁵⁰, că poate pe dinșii să-i prade leșii ⁵¹ și țara, iar Miron le-au dzis ⁵² că țara n-or prăda-o iar de or și prăda-o nemică n-a fi, decit să le ia inicerii muierile și copiii și să rămie și așezători, să nu să mai ducă *din țară*.

* DOMNIA LUI STEFAN PETRICEICO-VODĂ, ÎN ANUL 7180

Stătut-au ¹ domnu *Stefan* Petriceico-vodă ² și dacă s-au așezat domnu 1 au ră nas cu oastea sa la Hotin pentru grije podului și a *cetății* Cămeniții până în postul Crăciunului, apoi au vinit la Iași în scaonul ³ *domnescu*.

Iară în ⁴ prim(ă)vară au vinit împărăția până la Obluciță ⁵ și au trimis 2 pre Husain-pașe cu oști la Hotin. Mărs-au și Petriceico-vodă cu oaste și cu

⁴⁴ Obluciță/Oblușiță ⁴⁵ zimbit / jimbbit ⁴⁶ lăsa-va oaste / lăsa-o-a oastea ⁴⁷ oaste/ oastea ⁴⁸ sint rari / înșirati ⁴⁹ și să vor / ș-or ⁵⁰ veziriul oaste turcească / turcii ⁵¹ leșii / leși ⁵² le-au dzis / dzicē.

* Cap. V ¹ stătut-au / stātu ² la vleato 7180 ³ scaonul / scaon ⁴ în / de ⁵ Obluciță / Oblușiță

f.13 toți boierii săi și domnul muntenes//cu Grigorii⁶-vodă iarăș cu oastea sa la Hotin, iară la Țuțora au stătut caplan-pașe cu oastea turcească.

3 Atuncea leșii gătindu-și oastea au vinit asupra turcilor la Hotin, *Ian*
p.47 *Sobețchii ce era hatman corunnii*⁷, careli *mai* pre urmă au fost șicraiu *leșilor*, și cu *Adam Sinavschii, ce era hatman polnii corunnii*⁸, cu frumoas(ă) oaste; iar *Mihail Vișnovețchii*, craiul leșescu, era cu toată puterea sa la Liov⁹. *Iar* turcii, văzind că vine oaste asupra lor, făcut-au șanțuri pre lingă cetatea Hotinului și au intrat în șanțuri, iar moldovenii și cu muntenii osăbiți într-alte șanțuri, incungiurați. Ce ei, ca ceia cu nevoia, s-au sfătuit ei în de ei, Grigorii-vodă cu Petriceico-vodă, să să inchine la leși, să stea cu toții să bată pre turci, ca să nu să apuce a să așeza în cetatea Hotinului pașe, pecum să așezasă în Cameniță. Că așezindu-s(ă) în Hotin pașe, decii în Moldova n-are di ce mai domni domnu. Și agiungindu-s(ă) cu leșii, ei îi chiea să vie mai curund, că ei încă vor ținea cu dinșii asupra turcilor. Decii leșii au priimit cu bucurie și îndată s-au pornit asupra Hotinului.

4 Husain-pașe ce era saraschriu și cu alți pași, ce era în cetate în Hotin, înțelegindu că vine oaste leșască asupra lor, să sfătua cum ari tocmi oastea acolo în șanțuri, pedestrimea, și cum ari tocmi călărimea afară din șanțuri să să bată cu / leșii. Și au chieat și pre domnii¹⁰ *acestor țări*, pre Grigorii-vodă, *domnul muntenescu* și pe Petriceico-vodă, *domnul Moldovii*, la sfaturi, să vază cum ari socoti și ei. Decii Grigorii-vodă și cu Petriceico-vodă ruga pre Dumnezeu și aștepta să vază cum mai degrab(ă) izbînda leșilor asupra turcilor, ca să nu să poată așeza turcii în cetate în Hotin.

5 Zis-au pașe acestor domni, după ce au vinit la dîsul: „Marele și puternicul împărat ne-au trimis cu oaste la această cetate, la Hotin, cu puterea sa cea nebiruită, să ținem locul și cetatea aceasta și să purtăm de grije și să fim de apărare și¹¹ cetății Cameniții carea este de curundu luată din nărocită primblarea împăratului nostru ce s-au primblat până aicea, ca să fie raialii țării Moldovii ce este supt ascultarea împărățiii, să fim¹² de apărare despre leși, aflindu-să neprietini împărățiii despre această margine. Acum, cum socotiți să tocim oaste(a), pedestrimea și călărimea, să putem lua izbînda *asupra* neprietinilor celor ce vin acum asupra noastră cu oști?”

6 Iară Grigorii-vodă au răspunsu pașii și au dzis: „Eu^{12a} de aceasta nu pociu sfătui într-alt chip fără numai oastea puternicului împărat, fiindu deprinsă la locu largu, călărește a da războiu foarte este tare și cu nedejde de izbîndă, fără de nici o sminteală, iar din șanțuri este cu grije a să lupta cu neprietinii cei denafară. Că de multe ori să întim//plează¹³ cei denafară de incungiură pre cei dinlăuntru și-i țin închiși și-i flămînzăscu și pre urmă de nevoie să inchină și cad în mînuli vrăjmașilor săi fără de nici un războiu. Ceeu socotescu să ieșim de aicea cu oastea, să lăsăm cetatea Hotinului și să ne pogorîm în gios pre Prut, unde vom alege loc largu și bun de războiu¹⁴. Și de vom videa că nu putem sta improtiva neprietinilor, vii trimite măria-ta de a vini și caplan-pașe cu oastea de la Țuțora și-i vom bate *pre nepri(e)tini*“.

7 Iară sarascheriu-pașe dacă (au) auzit pre Grigorii-vodă dzicîndu-i să lasă cetatea și să iasă la loc largu cu oștili, s-au mîniat pre tare pre Grigorii-vodă, cit au scos hamgeriul să-l lovască să-l omoară; și au răcnit *asupra lui*

⁶ Grigorii / Gligorie ⁷ hatman corunnii / hatmanul coronie ⁸ hatman polnii corunnii / hatmanul polnie ⁹ Liov / Leovi ¹⁰ domnii / domni ¹¹ să fim de apărare și / de aret să fim ¹² de aret ^{12a} eu / în ¹³ să întimplează / să prilejaște ¹⁴ războiu / bătălie

și ¹⁵ i-au zis că pentru cetatea aceasta l-au triimis pre dinsul împăratul. Iar Grigorii-vodă cu Petriceico-vodă s-au îngrozit și de sirgu au ieșit de supt cort afară. Și cum s-au dus la otacul lor, îndată au triimis la leși să vie mai curund, să nu zăbăvască. Vinit-au oastea leșască aproape de Hotin tăbărindu-s<ă> și au tocmit oaste(a) pre orinduiala lor de războiu. Ieșit-au și turcii oaste aleasă, călărimea, din șanțuri și Petriceico-vodă cu moldovenii și Grigorii-vodă cu muntenii. Și începînd războiu, mergea turcii cu năvală asupra polcurilor leșești iar leșii încet pășindu sprejenia năvala turcilor, *până au vinit aproape de șanțurili turcilor*. Și stînd leșii vitejaște s-au și închinat Petriceico-vodă și cu Grigorii-vodă împreună cu oștile lor la leși și ¹⁶ / au și început cu toții asupra turcilor a-i tăia.

Decii călărimea turcilor, văzînd așe, n-au mai avut vreme să facă năvală 8
asupra leșilor, ce numai *ce* le-au căutat de au intrat în șanțuri la cealaltă ¹⁷ p. 49
pedestrima a lor, ca să-s<ă> apere. Iar steagurile husărești, pășindu înainte, au intrat în șanțurile turcești și după dinșii cealaltă oaste și au și început a-i tăia pre turci, cît n-au mai putut să să mai îndrepteze ¹⁸ turcii. Și au și purces *turcii* în răsipă, unii au apucat pre pod ce era preste ¹⁹ Nistru supt cetatea Hotinului, alții pin Nistru da, de să îneca, alții pre suptu cetatea de stincă da, de să zdrobiia. Și podul încă s-au rumptu de năvala turcilor la mijlocul Nistrului, de s-au înecat mulțime de turci și numai ciți au apucat cu pașe înainte de au trecut asupra Cameniții, ațiția au hălăduit *de au scăpat*. Perit-au *atuncea* optsprăzece mii de turci; umplutu-s-au leșii și moldovenii și muntenii de cai *buni* turcești și de haine și de arme și de bani și de alte lucruri bune.

Iară după ce au făcut leșii această izbîndă, chiebat-au pre acești *doi* 9
domni de s-au sfătuit *cu dinșii* să purcează în gios, să treacă Dunărea în Țara Turcească. Și au orinduit pre moldoveni și pre munteni să margă înainte pre Prut, să le fie de straje, și să stringă oștii zaire ²⁰ și cu acea socoteală au purces domnii în gios pre Prut. Iar leșii așteptînd să le mai vie oaste, *mai* pre urmă au luat de la Hotin, pre supt codru, asupra Toporăuților intru intimpinarea cealalte oști *ce // viniia* despre Sneatin, ca să să împreune cu toată f. 15
oastea la un locu, să purcează în gios, precum le era sfatul.

Decii domnii au trecut Prutul pre la Zalucia în ceasta parte și de acolo 10
s-au despărțit. Petriceico-vodă au mărșu la satul lui la Tătărășeni și de la Tătărășeni au luat pre supt codru asupra Iubăneștilor intru întimpinarea leșilor, iar Grigorii-vodă au luat în gios, că nu avea într-alt chip cum face, că-i era doamna și coconii în Țarigrad în minuli ²¹ turcilor. Decii hatmanii leșești, văzîndu-l pre Grigorii-vodă că au luat în gios și calea nu-i era într-acolo, au triimis *pre un ficior* de ²² domnu *leșescu* să-l întrebe pre Grigorii-vodă p. 50
di ce merge pe acolo, că calea oștii nu este într-acolo. Iar Grigorii-vodă au dat samă cătră acel *ficior* de domnu *leșescu* că merge să dea știre țării să nu fugă, nici să să bejenească și să orinduiască conace pentru treaba oștii, că într-alt chip n-are pre unde merge, că să vor spăria oamenii și să vor bejeni și nemică nu vor găsi hrană de treaba oștii. Și acest răspunsu au luat acel *ficior* de domnu *leșescu* și s-au întorsu înapoi la hatmani.

Iară Grigorii-vodă, după ce au purces acel *ficior* de domnu *leșescu* 11
înapoi la hatmani cu acel răspunsu, scris-au o carte la hatmanii leșești și

¹⁵ și / de ¹⁶ s-au amestecat cu leșii și ¹⁷ cealaltă / *cee* ¹⁸ îndrepteze / îndrepte ¹⁹ preste / pre ²⁰ zaire / zaharē ²¹ minuli / mîna ²² de / un

au triimis-o pre de altă parte *scriindu-li hatmanilor leșești așe*: să-l ierte și să priimască de la dinsul acea slujbă cu izbindă ce au făcut, că atita au putut iar mai mult / nu poate, fiindu-i doamna și coconii ²³ în Țarigrad în minuli ²⁴ păginilor. Și au purces cum mai degrab(ă) în gios Grigoriei-vodă și ²⁵ au trecut Dunărea pre la Gălați și au triimis de au dat știre veziriului la Obluciță că și el au scăpat cum au putut și vine la poala împărății.

12 Decii veziriul, dacă au auzit că vine Grigoriei-vodă, s-au mierat știindu-l că au fost inchinat ²⁶ la leși, avindu veziriul veste de la Husain-pașe pe cum ²⁷ s-au inchinat *Grigoriei-vodă* la leși. Și nu credea viziriul că vine și tot trimitea ni pre unul ni pre altul înainte(a) lui, să vie mai curund. Și sosind Grigoriei-vodă la Obluciță, au mârșu la veziriul și l-au întreat cum au fost lucrul lui Husain-pașe sarascheriul la cetatea Hotinului, de au prăpădit oastea.

13 Atuncea avindu cale Grigoriei-vodă cuvintelor sale, au spus veziriului precum ²⁸ au sfătuit pre Husain-pașe să iasă din șanțu cu oastea împăratului, pentru ²⁹ că oaste(a) împăratului este deprinsă a da războiu neprietinilor la *locu* largu, iar nu la strimtoare, și Husain-pașe s-au miniat și au scos hamgeriul să-l omoară și i-au făcut de au intrat în șanțuri și pre moldoveni și pre munteni. Și viindu oastea leșască i-au incungiurat den toate părțile, și numai pașe au scăpat pre pod piste Nistru, iar pre dinșii pre toți i-au cuprinsu leșii. Ce pre urmă el au făcutu cum au putut și ș-au adus capul la poala împărății.

p.51 14 Decii veziriul, dacă au auzit așe, au zis că „bine ai fost sfātuindu ³⁰ și nu te-au ascultat“. De care lucru așe s-au tocmit lucrul că au adus și marturi Grigoriei-vodă înain // tea veziriului de au arătat. Decii veziriul au triimis de au tăiat capul lui Husain-pașe.

f.16 15 Iară veziriul de bucurie mare ce avea pentru Grigoriei-vodă ³¹, că au vinit de s-au inchinat de la leși la dinsul, i-au dat iară domnia în Țara Muntenescă să fie domnu. Că înțelegind că este hain, au fost pus ³² domnu pre Duca-vodă în locul lui, fiindu Duca-vodă mazil la Țarigrad. Și luasă și pre doamna lui Grigoriei-vodă cu coconii la saraiul împărătescu, să-i turcească. Decii veziriul îndată au triimis ³³ la Țarigrad de au slobozit pre doamna lui Grigoriei-vodă și pre coconi. Și au poprit și pre Duca-vodă să nu margă în Țara Muntenescă.

16 Decii Grigoriei-vodă s-au rugat veziriului să-l lasă să margă pre la Țarigrad să-ș văză pre doamna și coconii ³⁴, că i să și supărasă cu oastea. Și mergind la Țarigrad, apucatu-l-au muntenii cu multe piri și mai virtos Postelniceștii, fiindu și cu a Ducăi-vodă îndemnătură, temindu-să *Duca-vodă* să nu-i smintească domnia ce-i didese.

17 Și Postelniceștii au fost ieșit ³⁵ de la închisoarea lui Grigoriei-vodă mai denainte vreme. Că, după ce au vinit Duca-vodă mazil de la Moldova în Țarigrad, și Șerban logofătul, careli *mai* pre urmă au fostu și domnu în Țara *Muntenescă*, au scăpat de nu l-au ³⁶ prinsu la mină să-l ia, precum au fost prinsu pre ceialalți frați ai lui, precum ³⁷ mai sus *s-au scris* la cealaltă istorie ³⁸ a lui, au fost isprăvit Șerban logofătul cu mijlocirea ³⁹ Ducăi-vodă de

²³ coconii / copiii ²⁴ minuli / mina ²⁵ și / de ²⁶ au fost inchinat / s-au inchinat ²⁷ pe cum / că ²⁸ precum / cum ²⁹ căci ³⁰ sfātuindu / sfătuit ³¹ iară veziriul de bucurie mare ce avea pentru Grigoriei-vodă / și pre Grigorie-vodă, de bucurie mare ce ave viziriul ³² au fost pus / pusese ³³ triimis / răpedzit ³⁴ pre doamna și coconii / casa și copiii ³⁵ au fost ieșit / fusese ieșiți ³⁶ fost ³⁷ să pomenește ³⁸ istorie / poveste ³⁹ mijlocirea / mijlocul

au fost mârșu un / capegi-bașe de au luat pre toți frații lui Șerban și *pre alții din* neamul lui din închisoarea lui Grigorii-vodă din București. Și mergîndu Grigorii-vodă la Țarigrad s-au timplat și ei acolo și ș-au aflat vreme a-l piri, feliuri de feliuri de piri, pentru cazne și *munci* și răutăți ce le-au făcut. p-52

Iară ⁴⁰ Grigorii-vodă era un om harnic *cheșchin* și tare și sămătu și gata la răspunsu și la toate socotelile *lui*. Și să piriia față la față inaintea divanului împărătescu cu Postelniceștii ⁴¹ cărora le dzicu și Cantacozineștii. Și mai virtos giupinesili lor il piriia *pre Grigorii-vodă* inaintea divanului împărătescu *dzicindu* că le-au fost puind *pre giupinese* de au fost cărindu ⁴² var și piatră, împreună cu țiganii cei de dirvală, la curțile domnești. 18

Iară ⁴³ Grigorii-vodă au mijlocit cu prietenii lui și iar i-au dovedit și i-au pus iară pre toți *la popreală*. Și Șerban logofătul iară prinsese de veste și să ascunsese, ca și întâi. Ce ceaușii împărătești l-au găsit ascunsu in casă la Duca-vodă in pod, și de acolo l-au luat și l-au făcut surgun la Crit. Și mult mustra Grigorii-vodă și să priciia ⁴⁴ cu Duca-vodă și-i *zicea Grigorii-vodă Ducăi-vodă* ce să pune pentru niște oameni răi ca aceia. Și Grigorii-vodă să gătiia să purceadă cu mare vilfă și *alai* de al triile rind cu domnia in Țara Muntenească. 19

Numai Dumnezeu este mult milostiv și ⁴⁵ de sirgu intoarce mila sa, că indată s-au războlit Grigorii-vodă și au // murit. Nărocul Cantacozineștilor! Dziu unii să să fie agiunsu Cantacozineștii cu un doftor și să-l fie otrăvit. 20 f.17

Și apoi, murindu Grigorii-vodă, au purces Duca-vodă cu domnia in Țara Muntenească. Și mai cu vreme, după ce au mârșu Duca-vodă in Țara Muntenească, au stătut și cu mare cheltuială de au scos și pre Șerban ⁴⁶ din surgunie de la Crit și l-au adus in Țara Muntenească și l-au făcut logofăt mare. 21

De aicea inainte lăsăm pentru Țara Muntenească să scrie muntenii și noi iarăș ⁴⁷ ne intoarcem la urmă să scriem pentru țara noastră, *pentru Moldova*. 22

Petriceico-vodă era om bun și slabu, prost, n-au cutezat să facă ca Grigorii-vodă. să margă la turci, și de la Tătărășeni s-au dus la Iubănești așteptîndu pre leși să să scoboare in gios și gîndind că să vor mai stringe moldoveni, să să inmulțască oastea, să stringă zaire ⁴⁸ ca să fie de treaba oștii leșești. 23 p-53

Iară boierii moldoveni carii era cu Petriceico-vodă ⁴⁹, vîzîndu că Grigorii-vodă s-au despărțit și s-au dus la turci, sfătuitu-s-au și ei in de ei și s-au agiunsu și cu toate capetile, căpitanii slujitorilor, să fie ⁵⁰ la un cuvîntu, *să țic*. Și s-au dus cu toții la Petriceico-vodă și au inceput a să ruga lui Petriceico-vodă să-i lasă pe acasă să-ș ia fimeile și copiii să-i dea in laturi, să nu-i ia tătarii, și iar ⁵¹ or vini intru întimpinarea lui Petriceico-vodă. Ce Petriceico-vodă, neștiîndu că și slujitorii sintu cu dinșii la un cuvîntu, oarecum cu simetie le / grăiia și nu-i credea ⁵² să-i sloboază, zicînd că și oaste leșască vine multă. 24

Iară Miron logofătul au răspunsu *zicînd*: „Ori să fie voia mării tali, ori să nu fie, noi nu ne vom lăsa casăle să le ia tătarii“ și s-au închinat *luun-* 25

⁴⁰ iară / ce ⁴¹ cu Șaitaniceștii ⁴² cărindu / cărat ⁴³ iară / ce ⁴⁴ să priciia / să ciortie ⁴⁵ și / iar apoi ⁴⁶ -vodă ⁴⁷ iarăș / iară ⁴⁸ zaire / zahare ⁴⁹ Petriceico-vodă / dînsul ⁵⁰ să fie / să ție ⁵¹ iar / iarăș ⁵² și nu vre

du-și zioa bună și dzicindu ⁵³: „Să fii măria-ta sănătos“ și au ieșit afară. Și așe toți boierii și căpitanii au purces unul după altul ⁶⁴ pre rindu a să inchina și a ieși ⁵⁵ afară. Și cum au ieșit afară *îndată* au început a încăleca pre cai și au purces cu toții în gios.

26 Iară Petriceico-vodă au rămas singur numai și ⁵⁶ cu hatmanul Hăbășescul și cu casa lui și au început a plinge și a blăstăma pe Miron și pe alții și a dzice la ce l-au adus. Și au trecut codrul întru întimpinarea leșilor, de la Iubănești spre Cernăuți.

27 Iară boierii, după ce au purces și au mărșu *până* la Căcăceni, s-au sfătuit *cu toții* și au scris cărți la boierii cei de Țara de Gios, la Gavriliță și la Buhuș și la alții, precum ei și cu toată oastea s-au despărțit de Petriceico-vodă și vin în gios la dinșii. Ce să facă știre veziriului să poftească domnu dintre dinșii, să-ș puie *să-ș aleagă* pre cine vor socoti și, fără zăbavă, și ei iș vor alege domnu și vor merge cu toții la veziriul. Și au dat cărțile la Gheorghită Mitre să le ducă la boierii carii mai sus s-au scris⁵⁷.

28 Decii cindu au mărșu Gheorghită Mitre au găsit pre toți boierii în f.18 Gălați și pe Dumitrașco-vodă Canta//cozino pus domnu de la împărăție. p.54 Și cum au văzut *Dumitrașco-vodă* pre Gheorghită Mitre că au venit cu cărțile, l-au și chemat de i-au spus de toate și s-au bucurat *Dumitrașco-vodă* și l-au boierit *pre Gheorghită Mitre*, l-au pus postelnic al doilea. Și au și păzit de au scris, de au făcut știre veziriului, cum că toți boierii și toată slujitorimea și țara s-au lăsat de Petriceico-vodă și au venit și ș-au adus capetile suptu mila împărății.

* DOMNIA LUI DUMITRAȘCO-VODĂ CANTACOZINO ¹, ÎN ANUL ² 7182

1 Auzind veziriul, fiind la Obluciță, de lucrurili ce s-au făcut *la cetate* la Hotin și cum s-au hainit Petriceico-vodă de s-au inchinat la leși, acolo în grabă nici un domnu *mazil* sau *vreun* ficior de domnu mazil nu era nime. Numai ce s-au aflat Dumitrașco-vodă *Cantacozino* careli era ³ capichihaia lui Petriceico-vodă și au fost ⁴ mai înainte vreme și visternic mare în Țara Muntenească, la Grigorii ⁵-vodă. Și era grec țarigrădean de feliul lui, neam de împărat creștinescu de Cantacozinești ⁶, și știa rindul acestor țări. Și neafliindu-să nime atuncea *din domnii mazili sau din ficiorii de domni mazili*, precum mai sus s-au scris ⁷, l-au pus pre dînsul veziriul *să fie* domnu în Moldova în locul lui Petriceico-vodă. Și luund caftan de domnie au mărșu / în tirgu în Gălați. Și s-au strinsu toată boierimea pre lingă ⁸ dînsul și oastea, ca puii de potîrniche, după cum mai sus s-au scris. Și au orînduit veziriul și un pașe cu cităva oaste turcească și *pre* un soltan cu doaozăci de mii de tătari, ca să-l ducă la scaonul domnescu ⁹ în Iași și să să bată și cu acei leși ce or vini asupra lui.

⁵³ dzicindu / i-au dzis ⁵⁴ unul după altul / cela după cela ⁵⁵ a ieși / au ieșit ⁵⁶ singur numai și / numai singur, numai ⁵⁷ mai sus s-au scris / sint pomeniți mai sus.

* Cap. VI ¹ Cantacozino / Catacozino ² în anul / leat ³ ca ⁴ au fost / fusesă ⁵ Grigorii / Gligorie ⁶ Cantacozinești / Catacozonești ⁷ precum mai sus s-au scris / cum să pomeneste mai sus ⁸ pe lingă / la ⁹ la scaonul domnescu / în scaon

Decii leșii, dacă s-au tilnit cu Petriceico-vodă spre Cernăuți, au purces 2
in gios ¹⁰ tot dimpreună, apoi s-au despărțit și au trecut obuzul leșescu in p.55
gios până lângă Movila Răbii. Iar Dumitrașco-vodă din Gălați au pornit pre
acel pașe cu turcii și pre sultanul cu doaozăci de mii de tătari și cu oaste
moldovenească și cu o samă de boieri moldoveni anume Alexandru Buhuș
hatmanul și cu Costantin Cantemir sârdariul careli mai pre urmă au fost
și domnu și cu Stefan Cerchez comisul și cu Mitre vornicul și cu frate-său
Gheorghită Mitre și cu alții mulți și au purces intru întimpinarea leșilor.
Și era in obuzul leșescu cap Adam Sinavschii hatman ¹¹ polnii corunnii. Și după
ce s-au tilnit acolo la Răbii le-au dat războiu leșilor pre tare și s-au bătut
toată zioa. Iar cind au fost noaptea au făcut leșii mulțime de focuri, un om
cite cinci-șase focuri. Decii pașe au chiebat pre Buhuș hatmanul și pre Can-
temir sârdariul și i-au triimis să ia limbă. Și cindu au mârșu ei au găsit numai
locul și focurile, iar obuzul leșescu să întorsese inapoi, că au fost ¹² de toți
șese-șapte // mii de leși. Decii spuind hatmanul Buhuș pașii, s-au bucurat f.19
și au mai mârșu o samă de ¹³ dinșii, turci și tătari și din oastea moldovenească
până au trecut de ¹⁴ Iași in sus leșii.

¹⁵ Turcii și cu tătarii s-au întorsu inapoi, că era in postul Crăciunului, 3
vreme de iarnă, și leșii s-au tot dus in țara lor. Și Petriceico-vodă încă s-au
dus cu dinșii și hatmanul Hăbășescul impreună cu dinsul. Numai ce au lăsat
o samă de nemți in cetatea Sucevii și in cetatea Neamțului ¹⁶ carii s-au tim-
plat de au șezut acei nemți ¹⁷ mai bine de un an. Și era aceli cetăți pline de
odoară și de haine a toată țara, boierești și neguțitorești, după cum este
obiceiul la vreme de răscoale, de-ș pun oamenii cine ce are mai bun prin cetăți
și prin mânăstiri. Iară in cetate in Hotin, după ce au bătut leșii pre turci,
n-au mai lăsat nici oaste, ce ¹⁸ au lăsat cetatea Hotinului pustie ¹⁹.

Dumitrașco-vodă, după ce au văzut că s-au curățit de leși, rădica- 4
tu-s-au cu toată boierimea din Gălați și au vinit la scaonul domnescu ²⁰ in p.56
Iași și s-au așezat la scaon. Decii Dumitrașco-vodă temindu-s(ă) de leși
să nu sloboadă niscaiva podghiazuri cu indemnarea lui Petriceico-vodă,
să-l ia, scris-au la veziriul de au făcut știre de toate de aceste precum ²¹ s-au
timplat. Decii veziriul au poroncit să ierneze tătari in țară ²², să apere și pe
Dumitrașco-vodă ²³ și / raiaoa, iar mai mult au fost socoteala turcilor pentru
ca să slăbască raiaoa, să nu să poată haini lesne. Dzicu că așe să fie dzis vezi-
riul lui Dumitrașco-vodă cind l-au pus domnu la Obluciță ²⁴:

„De să vor apuca boierii să facă zapis la mina veziriului cum că nu vor 5
vini podghiazuri leșești să strice țara și domnia va trăi cu pace in Iași, vor
rădica să nu ierneze tătarii in țară“: Decii o samă de boieri s-au fost apu-
cindu să facă zapis, dar Miron logofătul dzicu să nu fie priimit la acel sfat,
dzicindu că s-au făcut multă vrajbă cu leșii și știindu ²⁵ și pe Petriceico-vodă
că este dus cu leșii ²⁶, nu să vor putea răbda să nu să sloboză podghiazuri ²⁷
leșești să strice țara și pe urmă a cădea greul in capetili lor. Iar așe de or
ierna tătarii in țară mai bine va fi, că vor apăra și țara de poghiazuri, că și
in Țara Leșască văzu că iernează joimirii și nu mai este nemică. Și așe au
socotit și n-au vrut să facă zapis și au lăsat de au iernat tătarii in țară.

¹⁰ pân' la ... (nota Jordan : loc gol in mss.) ¹¹ Sinavschii hatman / hatmanul Sinavschii
¹² au fost / fusesă ¹³ de / după ¹⁴ de / din ¹⁵ și ¹⁶ Sucevii și in cetatea Neamțului / Neam-
țului și-n Suceavă ¹⁷ intr-acele cetăți ¹⁸ ce / l- ¹⁹ pustie / pustiiu ²⁰ au vinit la scaonul
domnescu / s-au dus in scaon ²¹ precum / cum ²² pentru ²³ Dumitrașco-vodă / dinsul
²⁴ Obluciță / Oblușițe ²⁵ cuvint repetat in ms. nostru ²⁶ leșii / dinșii ²⁷ podghiazuri / poghiaz

6 Dar aceste voroave nu sînt nemică fără *de* cit Dumitrașco-vodă fiindu
grec telpiz și fricos²⁸ și neavînd nici o milă de țară, punea pricini *ca aceste*
asupra boierilor și lui Miron *logofătul* că sfătuiescu *ei* și-i bine să ierneze tătarii
f.20 *în țară* și boierii²⁹ n-au priimit să facă zapis. Dar lui îi era voia și siliia spre
să-l ia din Iași.

7 Decii au intrat tătarii în țară ca lupii intru o turmă de oi, de s-au așe-
zat la iernatec pin sate, pe oameni, din Prut până în Nistru și mai sus până
în apa Jijiii, nemărui nefiîndu nici o milă de sāraca de țară, cum ar fi fost
p.57 țara fără *de* domnu. Așe era jacu într-însa, cum ar fi fost ei, sārăcii, pricina
răutății, cum ar fi *fost* ei, sārăcii, sfătuit să vie leșii cu oastea la Hotin. Cum
s-au îndurat a da țara în pradă fără *de* nici o nevoie, numai pentru frica
cea blăstămățască și chivernisala lui au socotit de au iernat tătarii în țară
până în primăvară. Joimirii în Țara Leșască ce mănincă gospodarii casii
mănincă și ei și au frică și strinsoare de rohmistrii lor, de nu pot face oamenilor
răutăți.

8 Iară tătarii sînt lupi apucători, pradă, robăscu, bat și căznescu pre
creștini neavîndu grije, nici strinsoare de mirzacii lor. Și tătarii nu mă-
nincă³⁰, ca joimirii, ce minca gospodarii *casii*, ce minca tot carne de vacă
și de oaie, de nu-i putea *bieții oameni* să-i biruiască cu hrana pre dinșii și pre
cایی lor. Că un sac de orzu da în doao-trii zile³¹ unui cal și cit nu putea
să mănince un cal într-o zi, il deșerta *tătarul* din traistă și-l stringe osăbit³².
Și dacă iș³³ firșiiia bietul om orzul din groapă iar tătarul il făcea pre om de
cumpăra orzul cela ce-l stringe el din³⁴ traiste. Mîncat-au tot / și piine și
dobitoc și au jecuit tot până la un cap de ață. Pre mulți au și robit³⁵ furis,
fimei, fete, copii. Rămas-au bieții oameni numai cu sufletile, bătūți, *stîlciți*
și străncinați, precum³⁶ era mai rău și mai amar, cum nu să poate nici a
să scrie nici a să povesti cazneli și ucisăturili³⁷ lor ce au avut de *la* tătari.
Decii viînd primăvara s-au rădicat tătarii din țară.

9 Iară nemții tot șidea prin cetăți, în *cetate*³⁸ Neamțului³⁸ și *în cetatea*
Sucevii³⁹ și jecua ce putea pin pregiurul cetăților pentru mîncare. Și mol-
dovenii sta cu oaste prin pregiurul cetăților ca să-i scoată și nu-i putea *scoati*
și sta prin pregiurul cetăților și totdeauna avea cu dinșii bătaie. Și boierimea
de prin pregiur era bejenți de răul lor.

10 Purces-au la al doilea an *a domniiei lui Dumitrașco-vodă Cantacozino*
veziriul cu oaste în Țara Leșască pre Nistru, pre di ceea parte, tot stri-
cîndu și arzînd prin Podolia cetățile și tîrgurile, *mergîndu* cu balimezurile,
cu pușcile, cu harmateli celi mari și hanul cu tătarii *prădîndu și* robîndu toată
Podolia în sus până au agiunsu la Jeravna⁴⁰.

11 Iară aicea *în Moldova* au orînduit *veziriul* pre caplanlan-pașe cu oaste
turcească și cu moldovenii, de au stătut prin pregiurul cetății Sucevii cităva
p.58 vreme și nu putea scoate pre nemții *ce era în cetate* pină i-au flămînzit și s-au
f.21 închinat *ci* de bună voia *lor* și, viîndu-le poroncă și de la leși să iasă *din cetate,*
au ieșit.//

12 Iară *nemții* cei din cetatea Neamțului neavînd bucati n-au zăbăvit
mult ce au ieșit și legîndu tabără⁴¹ au mărșu la Suceavă la ceialalți nemți

²⁸ cu piele de iepure la spate ²⁹ boierii / ei ³⁰ mănincă / minca ³¹ în doao-trii zile / pe dzi
³² osăbit / deuseghii ³³ iș / il și ³⁴ din / de pen ³⁵ cu ³⁶ precum / cum ³⁷ ucisăturile / uci-
surile ³⁸ Neamțului / Neamțu ³⁹ Sucevii / Suceavă ⁴⁰ Jeravna / Zăravna ⁴¹ de

ce era în cetatea Sucevii. Și atunci era Alexandru Buhuș hatman și cum i-au întimpinat hatmanul Buhuș pre nemți la Podișoare, aproape de tirgul Sucevii, și dindu-le năvală și războiu vitejaște acolo la Podișoare cu slujitorii săi, au rumptu tabăra nemților în doao. Atuncea au lovit dintr-o pușcă nemții⁴² calul de supt hatmanul Buhuș și căzuse hatmanul de pre cal gios, într-un răzor cu fața în sus, de nu să putea îndată să să scoale și nemții năvăliia să-l apuce. Iar un căpitan moldovan orheian anume Decusară au grăbit cu calul asupra nemților⁴³ și s-au apucat hatmanul de coada calului căpitanului⁴⁴ Decusară și țiindu-s<ă> bine, l-au scos din răzor și din năvala nemților. Decii hatmanul Buhuș încălecindu și pre alt cal le-au mai dat năvală nemților în citeva rinduri și mulți din nemți au perit iar pre unii i-au prinsu vii. Iară o samă s-au tot apărat până au intrat în cetatea Sucevii⁴⁵ la ceialți nemți. Triimis-au hatmanul Buhuș pre nemții cei vii ce i-au prinsu în războiu și capetile celor morți în Iași la Dumitrașco-vodă și Dumitrașco-vodă i-au triimis la împărăție la Țarigrad. Și oastea moldovenească șidea împregiurul cetății Sucevii⁴⁶ și nu-i putea scoate pre nemți. Și doi ani tot au ținut nemții cetatea Sucevii și nu-i putea⁴⁷ scoate până de la o vreme i-au flămânzit și s-au închinat ei de bună voia lor. Și viindu-li și poroncă de la leși nemților să iasă din cetatea Sucevii au / ieșit precum mai sus s-au scris.

Timplatu-s-au atunci de au murit și craiul leșescu pre anume Mihail Vișnovetșchii⁴⁸ și era multă amestecătură între leși că nu-ș putea alege crai. Și din sus cu șvezii încă nu era bine așezați, din gios li bătea turcii și cu tătarii, precum mai sus s-au scris⁴⁹. 13

Decii leșii au agiunsu la toată creștinătatea ciți⁵⁰ sint în Evropa, și la Neamțu și^{50a} Moscu și la franțozi⁵¹ și la venețiani^{51a} și la papa de Rîm și la toate crăiile cite sint creștinești și au scris cu toții cărți la împăratul turcescu și la veziriul⁵² scriindu așe: să dea pace leșilor să nu să mai atingă de dinșii, că apoi ei cu toții să vor scula asupra lor. 14

Decii veziriul atunci era la Jeravna⁵³ și era hanul pre de altă parte și alți pași pre alte locuri de tot strica zidiurile cetăților și ardea tirgurili și sateli și prăda. Decii atunci la Jeravna^{53a}, cum au vinit aceli cărți de la creștinătate, au și stătut veziriul cu leșii la pace, că acolo la Jeravna⁵³ era strinsă și oastea leșască. Și așe s-au așezat: să dea leșii toată Podolia olat cetății Cămeniții, din Nistru de la Buceci, pe la Satanova și până la Mejiboje⁵⁴ și pe la Lăticiova cit cuprinde Podolia toată și Ucraina⁵⁵ și să iasă și nemții de pin cetățile din Moldova și podghiazuri leșii în Moldova să nu mai facă și cetatea Cămenița să aibă pace de podghiazuri. 15

Și să coronească și pre hatmanul Ian Sobetșchii să le // fie craiu, pentru că⁵⁶ hatmanul Sobetșchii avea prieteșug bun cu hanul. Și au stătut hanul la mijloc cătră veziriul de au așezat cu leșii să-l puie pre hatmanul Sobetșchii să le fie⁵⁷ craiu și așe așezindu-s<ă> de amindoao⁵⁸ părțile s-au întorsu veziriul înapoi pre Nistru pre la Tighine, de s-au dus la Poartă. 16

Scris-au atunci veziriul la Dumitrașco-vodă, ieșind nemții din cetățile Țării Moldovii, să trimiță să le strice toate, ca altă dată să nu mai vie 17

⁴² au lovit dintr-o pușcă nemții / an ucis ⁴³ asupra nemților / asupra-le ⁴⁴ căpitanului / lui ⁴⁵ Sucevii/Suceavă ⁴⁶ oastea moldovenească șidea împregiurul cetății Sucevii/șade împregiur cetate oastea ⁴⁷ nu-i putea / nu i-au putut ⁴⁸ Vișnovetșchii / Vișnovetșchie ⁴⁹ mai sus s-au scris / s-au pomenitū mai sus ⁵⁰ ciți / cit ^{50a} la ⁵¹ franțozi / Franțuz ^{51a} venețiani / Venețian ⁵² turcescu ⁵³ Jeravna / Jăravina ^{53a} Jeravna/Jăravna ⁵⁴ Mejiboje / Nejiboje ⁵⁵ Ucraina / Ocraina ⁵⁶ pentru că / căce ⁵⁷ hatmanul Sobetșchii să le fie / dinsul leșii ⁵⁸ amindoao / imbe

oști să intre într-insăli. Și așe să vorovește că mai mult sfatul și îndemnătura lui Dumitrașco-vodă au fost decit voia veziriului.

18 Triimis-au Dumitrașco-vodă pre Panaiotachi⁵⁹ Morona *vel* ușer și cu un agă turcu, pentru să strice cetățile, și cu alți boieri. Și atuncea, ieșind nemții din *cetatea* Sucevii⁶⁰, au intrat acel Panaiotachi⁶¹ *Morona ușeriul* și cu acel agă turcu, fiind *tâlmaci Panaiotachi acelui agă turcu*, și au spart săcriele și lăzile *oamenilor a unora și a altora* carii au fost pus acolo și multe lucruri scumpe și odoară au luat, de s-au umplut de avere. Iar mai pre urmă⁶² *au avut numai un ficior Panaiotachi Morona ușeriul și au agiunsu la mare lipsă și sărăcie cit muriia de foame, agiungind osindă din blăstămul oamenilor.*

19 Decii atuncea au stricat și au răsipit *cetatea Sucevii și*⁶³ *cetatea Neamțului și*⁶³ *cetatea Hotinului.*

20 Dumitrașco-vodă pre hatmanul Buhuș il ținea la mare cinsti pentru vitejiile ce făcusă acolo la cetăți. Cind au vinit de la oaste la Iași, făcutu-i-au mare cinste și alaiu cu toți / slujitorii curții *domnești*, cu surle și cu dobe, ca unui hatman ce era vestit de slujia domnii⁶⁴ cu dreptate și țării.

21 Făcut-au acest domnu Dumitrașco-vodă un obicei rău și spurcat⁶⁵ care n-au mai fost până atuncea, de au scos⁶⁶ *hirtii de au dat oamenilor* de au scris⁶⁷ fețeli oamenilor de la micu până la mare care i-au rămas pomană lui de nu o au mai lăsat-o nici alți domni⁶⁸ să să uite acea pedeapsă a săracilor în mulți ani.

22 Decii la acea vreme fiindu mitropolit kir Theodosie Barbovschii au luat 2, trii *hirtii și au mârșu la Dumitrașco-vodă și arătind hirtiile au dzis*: „*Ce sint aceste, măria-ta, au sămneli lui Antihrist?*” Decii Dumitrașco-vodă *miniindu-s<ă> au scos pe mitropolitul Theodosie din cas<ă> afară cu necinste.*

23 S-au scornit atuncea și o ciumă mare în toată țara în dzileli acestui domnu în anul⁶⁹ 7183, de la Luna lui iunie și au ținut până în luna lui⁷⁰ ghenar. Și au murit mulți oameni, cit⁷¹ nu-i putea îngropa *cei vii pre cei morți și-i arunca pin gropi, de-i năruia.*

24 Iară Dumitrașco-vodă văzind atita omor au ieșit în deal la Gălata cu boierii și acolo șidea. Și atuncea s-au timplat un pașe, anume caplan-pașe, fiindu la Țuțora cu oaste, pitrecindu haznelili *impărătești* ce mergea la *cetate* la Cameniță, i-au vinit ferman de la Poartă să mazilească pe Dumitrașco-vodă.

25 Decii caplan-pașe cum i-au sosit fermanul au și triimis la Dumitrașco-vodă de l-au chemat la Țuțora și i-au arătat fermanul cel de mazilie. Și de acolo nu l-au mai lăsat să să mai întoarcă la Iași, ce l-au și pornit în gios f.23 la Țarigrad, numai ce au triimis la Iași de ș-au luat agărlicul, că doamna lui // era la Țarigrad. Iar în locul lui *Dumitrașco-vodă* au pus *impărăție* domnu pre Antonii-vodă Rusăt.

* DOMNIA LUI ANTONII¹-VODĂ RUSĂT, ÎN ANUL^{1a} 7184

1 După ce au² mazilit caplan-pașe pe Dumitrașco-vodă *Cantacozino* la Țuțora, au vinit domnu Antonii-vodă Rusăt, iar grec țarigrădean, rudă cu Dumitrașco-vodă. Acesta, dacă au vinit în scaonul domnii, fiindu *om* bun

⁵⁹ Panaiotachi / Panaitachii ⁶⁰ Sucevii / Suceavă ⁶¹ Panaiotachi / Panaite, tâlmaciu agăi ⁶² i-au rămas ficiorul de muriie de foame, a lui Panaitachie ⁶³ a ⁶⁴ domnii / domnului ⁶⁵ în țară ⁶⁶ scos / dat ⁶⁷ au scris / scriu ⁶⁸ nu o au mai lăsat-o nici alți domni / n-o mai lasă nice un domnu ⁶⁹ în anul / la vleato ⁷⁰ lui / la ⁷¹ cit / că.

* Cap. VII ¹ Antonii/Anton ^{1a} în anul / vleato ² după ce au / dac-au

p. 61

și milostiv s-au apucat a face lucruri dumnezești, a *dirige* biserici să-i rămie pomană. Au dires clopotnița la sfintul³ Nicolae cel Mare din Iași și o au șindilit piste tot și au făcut zidiul împregiur și o au zugrăvit⁴ piste tot și deasupra prestolului cerdăcel poleit piste tot, precum⁵ să vede și până astăzi. Așijderea o au îngrădit și cu zidiu împregiur această sfântă biserică și au adus și apă pe oale pin⁶ zidiul aceștii sfinte biserici de au făcut fintină cîșmea în colțul zidiului pe cum să cunoaște până astăzi unde au fost, care pre urmă s-au astupat cu vreme, nedregindu-o⁷ nime. Așijderea au zidit și la mănăstirea slintului⁸ Savvei zidiul împregiur, ce n-au apucat să-l isprăvescă⁹. Iar în al doilea an a domniei lui Antonii-vodă Rusăt au vinit poroncă de au mârșu la oaste cu veziriul la Ceahrin în Țara Căzăcească.

2

Mers-au și Duca-vodă, domnul muntenescu, și bătînd cetatea Ceahrinului citeva săptămîni și viindu oaste moschicească cu un cneazu anume Ramadanovschii¹⁰ au bătut / pre turci și mulți turci s-au inecat în apa Tesmenul. Iară la Antonii-vodă Rusăt era hatman Gavriliță Costachi. Iar dacă au mârșu oastea turcească la Ceahrin fiindu și știindu Halil¹¹-pașe pre Buhuș hatmanul, carele mersese cu zaireaoa¹² la Cameniță, și Buhuș hatmanul făcea pod piste Nistru și viind oastea leșască ținea calea să nu lasă zaireaoa¹³ să o treacă în cea parte de Nistru să o ducă la Cameniță; și s-au făcut un războiu mare unde sta hatmanul Buhuș vitejaște. Și acel Halil-pașe întrebîndu pre Antonii-vodă Rusăt unde este Buhuș hatmanul iar Antonii-vodă au dat samă dzicîndu că au bolnăvit și n-au putut să vie¹⁴ în oaste. Și au făcut pre Antonii-vodă de au triimis cum mai de grabă¹⁵ de l-au adus pre Buhuș tocma acolo la Ceahrin. Și mergînd Buhuș cu slujitorii ce avea cu dînsul pre cîmpu pustiu au dat preste niște căzaci ce ținea șleavul turcilor la niște stinci de piatră și nime nu li putea strica nemică. Iar lovîndu-i Buhuș i-au luat pre toți de grumazi până a apuca¹⁶ ei să între ei în stîncă. Și mergînd Buhuș la adunare i-au închinat la pașe pre căzaci, pentru care slujbă au dobîndit cînte și nume bun de la pașe. Și îndată au poroncit pașe lui Antonii-vodă de au¹⁷ pus hatman pre Buhuș și dzicîndu să nu afle că-l mai schimbă din hăt_nănie. Decii pentru Buhuș era și Duca-vodă, domnul muntenescu, îndemnător la pașe ca să-l puie hatman, fiindu-i cumnat. Dar // și hărnicia lui îl arăta la stăpîni vrednic, cum și atuncea n-au mârșu cu minule goale la pașe.

f. 24

3

p. 62

Iar la anul după aceasta au mârșu turcii cu oastea și cu domniei acestor țări la Ceahrin și au dobîndit Ceahrinul cu vicieșugul lui Ramadanovschii¹⁸. Dziu să fie agiunsu¹⁹ în robie la turci un ficior a lui Ramadanovschii²⁰, dintr-un podghiaz ce au mârșu moscalii spre Crim mai înainte de oștirea turcilor la Ceahrin, și l-au fost și turcit pre acel ficior a lui Ramadanovschii. Și auzînd²¹ el că este tată-său cu oștîli moschicești acolo la Ceahrin au spus turcilor²² să-l ducă și pre dînsul acolo, că, dacă îl va ști tată-său, îl va închina cetatea.

4

Decii mergînd turcii a doa oară cu oști la Ceahrin au dus și pre ficiorul lui Ramadanovschii²³ și au scris la tată-său să silească să-l scoată din robie. Și agiungîndu turcii și cu bani la Ramadanovschii²³ el au făcut vicieșug scoțîndu-și ficiorul din robie. Au îmbătat cu horilcă pre căzaci cei din cetate și dormîndu căzaci beți au dat știre turcilor și au intrat turcii în cetate și au

³ sfîntul / sfetei ⁴ pristolul ⁵ precum / cum ⁶ oale pin / vale pîn-in ⁷ nedregindu-o / netormind-o ⁸ sfîntului / sfetei ⁹ isprăvescă / istovască ¹⁰ Ramadanovschii / Ramadan ¹¹ Halil / Halep ¹² mersese cu zaireaoa / au mârșu cu o ¹³ zaireaoa / zaharaoa ¹⁴ să vie / vini ¹⁵ grabă / sirgu ¹⁶ a apuca / n-apuca ¹⁷ au / l-au ¹⁸ Ramadanovschii / Ramadan ¹⁹ agiunsu / cãdzut ²⁰ Ramadanovschii / Ramaclan ²¹ auzînd / înțelegîndu ²² și ²³ Ramdanovschii / Ramadan

prinsu pre toți căzacia și au arsu cetatea până în pământ, că era de lemn și de pământ. Iară Ramadanovschii s-au făcut a fugi și întimpinindu-s<ă> cu oastea moschicească ce viniia asupra turcilor la Ceahrin, dacă au înțales că au luat turcii Ceahrinul, s-au întorsu oastea moschicească înapoi în deșert.

Pe urmă înțelegindu *moscalii* de vicleșugul lui / Ramadanovschii, l-au prinsu împăratul moschicescu și au topit banii ce au luat de la turci și i-au turnat în gura lui Ramadanovschii și așa ș-au luat plata după fapta lui. 5

Iară la Poarta împărăției turcești pre acea vreme umbla Dumitrașcovodă Cantacozino ²⁴ să mazilească pre Antonii-vodă *Rusăt de aici din Moldova*. Și Șerban Cantacozino ²⁴ logofătul *din Țara Muntenescă* umbla pentru domnia Țării Muntenesti, să mazilească pre Duca-vodă, domnul muntenescu. Că pre Șerban logofătul îl lăsasă Duca-vodă caimacam în București și ispravnic, să facă curțile domnești acolo în București. Și dacă au gătit curțile, el n-au mai așteptat pre Duca-vodă să vie de la Ceahrin, că atuncea au găsit vreme bună de fugă, și s-au dus cu toată casa lui și cu tot neamul lui Cantacozineștii ²⁵, că avea mulți și mari neprietini la Duca-vodă, de sta în tot ceasul să-i mănince capul, pe toți Cupăreștii și pe alți boieri de Țara Muntenescă, tovarăși cu Cupăreștii. Și sta tot de-l piriia ²⁶ și în doao rinduri l-au adus ²⁷ Duca-vodă pe gurili lor la București, să-i taie capul. Numai să puna doamna și cu fratele doamnei, Lupașco spătariul ²⁸, cumnat lui Șerban logofătul de-i scotea capul. Iar mai pe urmă timplindu-s<ă> de au murit Lupașco spătariul, au văzut Șerban logofătul că n-are cine să mai pune pentru dînsul și numai ce i-au căutat de au fugit.// p.63 f.25

Decii Duca-vodă, dacă au înțales de la Ceahrin că au fugit Șerban logofătul la Udriiu și cu tot neamul său ²⁹, s-au mîhnit. Chiemat-au atuncca Duca-vodă pre Costantin stolnicul, fratele lui Șerban logofătul, și pre nepotu-său Costantin Brâncoveanul postelnicul de le-au giurat Duca-vodă pentru Șerban logofătul cum că nu va avea nici o nevoie, să să întoarcă iară înapoi. Că pe stolnicul Costantin îl credea Duca-vodă, că-i era cumnat, și să apuca ³¹ el că va întoarce pe frate-său de la Udriiu înapoi. Și așa au amăgit și ei pre Duca-vodă, de i-au triimis și pre dinșii de la oaste tocma la Udriiu, la ceaialți. Decii Șerban logofătul ³², după ce au văzut și pre frate-său scăpat de la Duca-vodă, n-au căutat să să mai întoarcă înapoi ce, avîndu prietini la Poarta împărăției, au făcut cum au putut, cu cheltuială, și au ieșit domnu în Țara Muntenescă. Însă pre Duca-vodă nu l-au putut mazili, ce au mazilit pre Antonii-vodă. Și au vinit Duca-vodă din scaonul muntenescu aicea în Moldova, în locul lui Antonii-vodă. Decii întorcîndu-s<ă> Antonii-vodă de la Ceahrin au vinit până la Soroca. Și-l pîris<ă> o samă de boieri pre Antonii-vodă și Antonii-vodă cheltuisă o sută de pungi de bani și mai bine atuncea la veziriul și știa că ș-au așezat ³³ lucrul. Și au mârșu de ș-au luat zioa bună de la veziriul și au îmbrăcat caftan să margă la Iași cu domnia în Moldova. Iar Buhuș și alți boieri carii îl pîrisă, dacă au văzut că au îmbrăcat caftan de la veziriul, au început a-ș prinde caii să fugă carii încătro or putea. Mârș-au Antonii-vodă și / la chihaiaoa veziriului să-ș ia zioa bună. Iar atuncea au și nemerit un agă de la împărăție cu mazilia și acolea, de la chihaiaoa veziriului, i-au luat caftanul din spate și l-au pus în fieră și l-au dus la împărăție la Udriiu. Și au pus caimacam ³⁴ până a socoti împărăție să puie domnu. 7 p.64

²⁴ Cantacozino / Catacozono ²⁵ Cantacozineștii / Catacozonești ²⁶ piriia / piră ²⁷ au adus/ aduses ²⁸ fiindu-i ²⁹ său / lui ³¹ să apuca / s-a apuca ³² logofătul/vodă ³³ așezat / tocmit ³⁴ pe ...

Atuncea, auzind boierii cei ce era să fugă, s-au bucurat și au dat laudă lui Dumnezeu.

8 Iară pe Duca-vodă atuncea nu l-au mazilit. Și au mârșu de la Ceahrin la București și în București *dacă au mârșu* au triimis *împărăția* de l-au mazilit. Și au venit cu mazilia Costantin Brâncoveanul postelnicul în București, cu cealma în cap, fără de veste, și ³⁵ nemică nu știia Duca-vodă, și împreună cu schimni ³⁶-aga, să-l ducă în Țara Moldovii și în locul lui să vie să fie *domnu Șerban Cantacozino* logofătul.

9 Vrut-au ³⁷ atuncea Costantin Brâncoveanul postelnicul, nepotul lui Șerban-vodă, ca să prinză pre toți neprietinii lui Șerban-vodă, să-i ție la inchi-soare până a vini Șerban-vodă cu domnia de la Țarigrad. Decii pe Cupărești, fiindu greci, nu i-au putut lua de la mina Ducăi-vodă. Iar pre boierii muntenești carii era dușmani *neprietini* lui Șerban-vodă, Stoica ³⁸ păharnicul și cu alții, dacă au prinsu de veste, au făcut cum au putut și au fugit și aceia în Moldova. Iar pre Hrize și pre alții mulți boieri muntenești i-au prinsu ³⁹ și, după ce au venit Șerban-vodă, pre toți i-au omorit cu greli și cumplite morți. Iar Duca-vodă au purces la scaonul său în Moldova în postul Crăciunului.//

f.26 10 Iară la vreme(a) lui Antonii-vodă *Rusăt*, după ce s-au întorsu de la Jeravna ⁴⁰ veziriul și cu hanul, coronit-au leșii pre *hatmanul corunnii anume pre al triile Ian Sobetchii să fie craiu* ⁴¹ în Țara Leșească. Și după ce l-au coronit, stătut-au cu toată răcepospolita și ⁴² au ales pre un domnu mare leșescu și ⁴² l-au triimis sol la Poartă pentru întemeierea și așezămintul păcii ce au fostu făcut la Jeravna ⁴³. Și au trecut pin Moldova ⁴⁴ pin Iași cu mare pohvală. p.65 Și i-au ieșit Antonii-vodă înainte și i-au făcut mare cinste și pohvală *cu alai*. Și au făcut multă zăbavă la Țarigrad și tirziu s-au întorsu la țara lui, în Țara Leșească.

11 Antonii-vodă măcară că era grec și strein țarigrădean, dar era mai bun domnu decit un pămintean, că nici un obicei rău în țară în dzilele lui n-au făcut, ce încă și citi au găsit de alții *obiceie* rele, multe au lăsat. Numai la toți domnii să află cite un musaip, om rău, așe și la Antonii-vodă era o rudă a lui anume Alexandru Ramandii, postelnic mare, grec, simățu, mindru, nebun, lacom, trecea preste toți, nu cunoștea pre nime, avindu trecere și cinste de la Antonii-vodă. Dară încă și precum vād acum musaipii la domni, nu numai streini ce și de ai noștri ⁴⁶ au întrecut cu zece părți cu răutatea și cu neomenie pe Ramandii. Că Ramandii nici un obicei rău n-au îndemnat pre domnu să facă, nici au făcut, iară aceștia de pre acmu cite cume și răutăți toate le-au scornit și le-au făcut, precum li-ți videa la rindul lor ina/inte, că s-au însemnat tot anume la ce domnu s-au făcut și cine au fost musaiپی.

12 Fost-au și ficiorii lui Antonii-vodă dezmierdați, fără de frică umbla prin țară cu mulți ficiori de mazili, nebuni, strinși cu dinșii, de făcea multe jocuri și beții și nebunii prin țirguri și prin sate boierești, de lua fimeile și fetile oamenilor cu de-a sila de-ș ridea de dinsăle și ⁴⁷ nu numai a oameni proști ce și a oameni de frunți și de cinste. Și ⁴⁷ deși oblicia *tată-său* Antonii-vodă, încă nu le zicea nemică și nu-i certa cu cuvintul, ca un părinte ce le era, și pentru aceea poate *fi* în osindă mai pe urmă Antonii-vodă au agiunsu ⁴⁸.

³⁵ și / de ³⁶ schimni / schimi ³⁷ vrut-au / imblat-au ³⁸ Stoica / Staico ³⁹ i-au prinsu / au prinsu-i ⁴⁰ Jeravna / Jăravina ⁴¹ la vleato ... ⁴² și / de ⁴³ Jeravna / Jăravina ⁴⁴ Moldova / țirgu ⁴⁶ moldoveni carei au cinste și sint aproape la domni ⁴⁷ și / ce ⁴⁸ agiunsu / cădzut

Că au mârșu boieri la Poartă la *Țarigrad* de l-au pîrit prea tare ⁴⁹ cu multe năpăști, în loc de bine ce au făcut Antonii-vodă țării, de n-au scos nici un obicei rău, cu acest fel de mulțămită boierii i-au mulțămit, că l-au închis turcii și l-au bătut și l-au muncit ⁵⁰ cu fel de fel de munci ⁵¹. Până și tulpanuri suptîri îl făcea de inghiția și apoi le trăgea înapoi de-i scotea mașile pe gură. Și l-au făcut de au dat o mie de pungi de bani și mai bine. Și după ce l-au slobozit ⁵² turcii să margă la casă-ș și apropiindu-s<ă> de casă-ș numai ce au văzut că-i ardu și casăli ⁵³ și puținteli odoară ce-i mai scăpas<ă>, mistuite în casă au arsu și acele. 13 p.66

Vedeți, păcatul și osinda la ce aduce pre om la vreme de bătrînețe, sărăcie și munci ⁵⁴. Și cit au mai trăit *Antonii-vodă* cu milostenie iș chivernisiia ⁵⁵ viața lui. Și ficiorii lui la mare lipsă *agiunsesse cît* să hrăniia cu păs-cărie în *Țarigrad*.// 14 f.27

Dar și boierii cei ce l-au pîrit, încă nemică nu s-au mai ales de casăli lor. La Alexandru Buhuș hatmanul nemică nu ⁵⁶ s-au ales de casa lui și de ficiorii lui, care să vede și până astăzi. 15

Așijderea și Miron Costin logofătul, cînd au pus Costantin Cantemir-vodă de i-au tăiat capul în Roman, ce-i este istorie ⁵⁷ scrisă la rindu înainte, zicea și striga în gura mare că nu este vinovat cu nemică lui Cantemir-vodă și piere pe dreptate, numai osinda lui Antonii-vodă îl gonește și pentru aceea piere, că l-au pîrit cu ⁵⁸ strimbătate. Și alții mulți ca acesta. 16

Decii bine ar fi fraților *boieri* să nu vă îndemnați ⁵⁹ a pîri *pre* domni, că sint stăpîni și pomazanici a lui Dumnezeu, măcară de v-ar și poronci domnul careli va fi atuncea în scaon ⁶⁰ stăpînitor *ca să pîriți*. Încă din cele drepte să le mai îmuținați iar năpăști să nu puneți, că osinda nu să iartă, nici trece pe om ⁶¹. *Că pe mulți* am văzut indesîndu-s<ă>, pentru cinste să dobîndească, de pîrăscu *pre* domni și să laudă între dinșii, că să tem domnii de dinșii, că știu bine a pîri. Iar pre urmă cu acel ⁶² feliu de hărnicie nici pre unul *dintru accia* n-am văzut viînd la *vreo* procopsală. 17

* DOMNIA A TRIIA A DUCĂI-VODĂ CELUI BĂTRÎN ¹ ÎN ȚARA MOLDOVII, ÎN ANUL 7187

Venit-au *domnu* Duca-vodă cu *a triia* domnie în țara Moldovii din Țara Muntenească ² și au intrat în Iași *la scaonul domnescu* dechemvrii în șese zile, în zioa sfîntului ³ / Nicolai. Venit-au și cițiva boieri muntenești aicea în țară *în Moldova* cu Duca-vodă de frica lui Șerban-vodă, precum mai sus s-au scris. Atuncea era greu în țară pentru zairele ⁴ și meziluri la drumul Cameniții și cheltuială cu schimbatul pașilor din Cameniță. Și din Iași până în Cameniță era *locul* pustiu încă din iernatul tătarilor, din zilele lui Dumitrașco-vodă. Și așezînd slujitori în Tabără și în Ștefănești, Antonii-vodă ținea mezilul din Ștefănești până în Cameniță. Iar *mai* pe urmă au așezat 1 p.67

⁴⁹ la Poartă ⁵⁰ muncit / căznit ⁵¹ munci / cazne ⁵² slobozit / slobozitu-l ⁵³ ardu și casăli / arde și casa ⁵⁴ munci / caznă ⁵⁵ chivernisiia / țînă ⁵⁶ i ⁵⁷ istorie / poveste ⁵⁸ cu / pe ⁵⁹ îndemnați / îndeșați ⁶⁰ careli va fi atuncea în scaon / atuncea, care-i ⁶¹ om / mulți ⁶² cu acel / de-cel.
* Cap. VIII ¹ a triia a Ducăi-vodă celui Bătrîn / Ducăi-vodă celui Bătrîn a tria ² cu a trie domnie la vleoato 7187 ³ dechemvrii în șese zile în zioa sfîntului / în șesă dzile a lui dechevri, la sfetei ⁴ zairele / zaharale

oameni în Hotin și în Pererita. Atuncea viniia poghiazuri din Țara Leșască la drumul Cameniții, de loviia pe turci și pe neguțitorii ce mergea la Cameniță și le făcea multe pagube și stricăciuni.

2 Iară după ce⁵ s-au întorsu solul leșescu de la Poartă⁶ ce trecusă în zileli lui⁷ Antonii-vodă, au ales locu cetății Cameniții și au hotărit toată Podolia să fie olat Cameniții, din Nistru de la Buceci până în Ucraina⁸ și cu Ucraina⁸ cu tot până în Ceahrin și până în Vozia în gios au rămas să fie tot supt ascultarea turcilor. Și au ieșit mulțime de rusi dinlăuntru, din Țara Leșască, și⁹ s-au așezat în olatul cetății Cameniții și⁹ s-au făcut sate și raia și⁹ au pus turcii subași după obiceiul lor pin sate. Și umbla de mergea turcii la leși și leșii la turci fără de nici o grije. Atuncea și în Moldova s-au așezat slujitori pe la meziluri și pe la margine și au început a să face și slobozii pre la Cernăuți și pre la Hotin.

3 Iară în al doilea an a domniei lui au tăiat Duca-vodă pe trii boieri, anume
f.28 pre Vasilie Gheuca vel vistiernic și // pre Gheorghii Bogdan vel jicnicer și pre Lupul sulgeriul, carii au fost făcut cărți viclene cu iscălitura¹⁰ lui Dumitrașco-vodă la orheiieni și la lăpușneni să să rădice cu oaste, să margă să prinză pre Duca-vodă cu toată casa lui și pre o samă de boieri a lui¹¹ cu izvod și cu¹² ce morți să-i omoare pre toți, și triimițind cartea aceea cu Lupul sulgeriul ca cum ar¹³ fi fost de la singur Dumitrașco-vodă la căpitanii de la aceli ținuturi. Iar un căpitan, anume Decusară, dacă au înțales ce scrie p.68 întru acea carte, s-au făcut a trimite poronca la alți căpitani iar pre de altă parte au¹⁴ vinit cum mai degrab(ă)¹⁵ la Iași și¹⁶ au mârșu la Buhuș hatmanul de l-au întreat, cu a lui știre este. Iar¹⁷ Buhuș, neștiind nemică de aceste, îndată au mârșu la curtea domnească și¹⁸ au spus Ducăi-vodă. Și Duca-vodă au triimis pre Gheorghită Ciudin sărdariul și¹⁸ au prinsu pre Lupul sulgeriul cu acea carte vicleană. Iar Gheuca vistiernicul și Bogdan jicniceriu nu știa nemică. Ce cum l-au adus pre Lupul sulgeriul la Duca-vodă, l-au întreat Duca-vodă¹⁹ cu a cui învățătură au făcut aceste, iar el au spus că l-au trimis Gheuca și Bogdan. Și îndată Duca-vodă au triimis niște bulubași cu siimeni de i-au luat de pre la gazdeli lor și i-au inchis²⁰. Și a doa zi i-au scos la divan între toată boierimea și²¹ nemică n-au mai putut să tăgăduiască fapteli lor. Și i-au²² spus drept Ducăi-vodă că-i²³ sint vinovați. Decii Duca-vodă mult i-au mustrat și au orinduit pre Toader Fliondor vel armaș de le-au tăiat capetile a tustrii zioa amiazăzi mare la fintină denaintea porții curților domnești. Și în locul Gheucăi au pus / vistiernic mare pe Toderășco Cantacozino²⁴, ficiorul lui Iordachi Cantacozino celui bătrîn. Fost-au giupîneasă Gheucăi vistiernicului vară primare cu doamna Nastasia a Ducăi-vodă, dar nemică nu i-au putut folosi.

4 Iară după ce s-au plinit doi ani de domnia Ducăi-vodă, au mârșu Duca-vodă la Țarigrad la împărăție avindu piră cu Stefan beizade²⁵, ficior Radului-vodă, pentru logodna ce au fost făcut²⁶ cu fiică-sa Catrina. Că fiindu ficiorul Radului-vodă grozav la față, punea pricină Duca-vodă și nu vrea să i-o dea. Decii au rămas ficiorul Radului-vodă pre Duca-vodă de la divanul împărătescu.

5 Atuncea au cheltuit Duca-vodă mulți bani la Poartă, aproape de o mie de pungi de bani. Și i-au dat turcii și hătmănie Ucrainii²⁷, osăbit caftan și

⁵ după ce / dacă ⁶ cel leșescu ⁷ lui / la ⁸ Ucraina / Ocraina ⁹ și / de ¹⁰ iscălitura / iscăliturile ¹¹ și ¹² cu / de ¹³ ar / vră ¹⁴ și ¹⁵ grab / sirgu ¹⁶ și / de ¹⁷ iar / ce ¹⁸ și / de ¹⁹ pe Lupul sulgerul ²⁰ inchis / inchisu-i ²¹ ei ²² i-au / au ²³ că-i / că ei ²⁴ Cantacozino / Catacozono ²⁵ beizade / vodă ²⁶ au fost făcut / făcusă ²⁷ Ucrainii / Ocrainei

șlic și buzdugan și un tuiu. Și au purces din Țarigrad dimpreună cu ficiorul Radului-vodă, ginere-său, cu trii tuiuri și cu buzdugan, de-l ducea înainte(a) lui, cu mare alai intrindu în Iași.

Și îndată și s-au apucat de au făcut mare și frumoasă nuntă *domnească*. Triimis-au în toată țara de au poftit pe toată boierimea și mazilimea de la mic până la mare și de alte căpitenii, ce nu cu poroncă, ce ²⁸ cu poftă. Și după ce s-au strinsu cu toții la Iași făcudu-le-au nafacali ²⁹ tuturor de la domnie de le da de toate ce le trebuia, de nu cheltuia nime nici un ban ³⁰.

Așijderea mai adus-au opt soli, doi din Țara Muntenească și doi din Țara Ungurească și doi din Țara Leșască și doi din Țara Căzăcească cea mare de preste Nipru și ³¹ // au adus solii multe daruri și frumoas(ă), de au închinat Ducăi-vodă. Și s-au veselit doao săptămîni cu feliuri de feliuri de muzici și de jocuri și peilivani și cu ³² puști. Și giuca doao danțuri pin ograda *curții domnești* și pe ulițe cu toți boierii și giupinense împodobiți și toți neguțitorii și tot tirgul. Și un vornic mare purta un cap de danțu și alt vornic mare alt cap de danțu îmbrăcați cu cabanițe ³³ domnești. Numai mireli și mireasa, fiindu ficiori de domni, nu giuca în danțu pe afară, numai ce giuca boierii, cit nu era nuntă și era minune. Și după ce au nuntit, au mulțămît solilor și i-au dărui bine și s-au dus *fieștecarii* la țările lor.

Pe urmă s-au gătit *Duca-vodă* și au purces la Ucraina ³⁴ la Nemirova. Și s-au strinsu toată căzăcimea acolo la Duca-vodă la Nemirova și au ales din capete dintre dinșii și au pus giudecători și polcovnici și sotnici și le-au pus și în locul lui namestnic, în loc de hatman, să li poarte de grije lor *pre* anume Eni Gredinevici, om slujit, știindu și limbă căzăcească, de neamul lui grec *fiindu*. Și au făcut și curți lingă Nemirova, în marginea Buhului, și au făcut și alte curți în marginea Nistrului, la Țicanovca, împotriva Sorocii. Și de acolo s-au întorsu de toamnă la Iași. Și stăpîniia Duca-vodă și Ucraina ³⁴ și Țara Moldovii, domnu *fiind* cu trii tuiuri. Și acolo cîndu au fost la Ucraina ³⁴ multă cinste au făcut căzacilor.

Iară după aceea mers-au în primblare la un sat a lui ce este în ținutul Neamțului, anume Prăjeștii, avindu și curți / acolo, cu toată casa lui, cu ginerii și cu ficiorii lui și cu toată boierimea și curtea lui. Și au zăbăvit acolo vreo doao-trii săptămîni umblindu pe la vinaturi și pe la alte sate a lui. Chematu-l-au în cinste și un boieriu *pre* anume Costantin postelnicul Ciobanul, la un sat a lui, anume la Săliște, de l-au cinstit doao zile. Și așe iară s-au întorsu la Iași la scaon.

Duca-vodă vrindu să scoată banii ce au fost cheltuit ³⁵ la Poartă pentru hătmănie Ucrainii ³⁶ și avindu și casă grea, cu mare cheltuială, și nu cheltuia ca un domnu după putința țării și vrea să cheltuiască ca un craiu, și văzindu și viclesugul boierilor celora ce i-au tăiat ³⁷, de cum era rău de feliu, încă mai rău s-au făcut și mai groznic asupra boierimii și asupra țării. Scos-au niște hirtii pe țară, mari cite de șese galbeni și altele mai mari cite de opt galbeni ³⁸, și cite n-au îmbrăcat pe fețe le-au dat năpăști pin sate. Și după ce au dat *zlotașii* tablele în vistierie, au ieșit ³⁹ orinduiele pe hirtii, de un galbăn. șesespăzeci galbeni și carii luas(ă) hirtie de șese galbeni ii făcea noazăci și opt de galbeni ⁴⁰ și dacă nu găsiia cu ce plini de la omu loa a altuia pentru

²⁸ ce / și ²⁹ făcudu-le-au nafacali / făcudu-le-s-au oboroace ³⁰ nici un ban / nemic ³¹ și / de ³² cu / de ³³ cabanițe / șarvanale ³⁴ Ucraina / Ocraina ³⁵ au fost cheltuit / cheltuisă ³⁶ Ucrainii / Ocrainei ³⁷ tăiat / tăietu-i ³⁸ galbeni / ughi ³⁹ ieșit / aruncat ⁴⁰ noazăci și opt de galbeni / mai bine de o sută

f. 30 acela. Și pe unde era pustiiu făcea pre zloțași de plătiia de la casăli lor. Și-i bătea pre zloțași cu buzduganul de au omorit vreo doi-trii. Decii văzindu că mor *zloțașii* de buzdugan, au făcut un bătu in optu muchi de bătea pe boieri ⁴¹, pe zloțași cu bățul. Și-i punea pe // boieri dăjdi și împrumute ⁴² piste putința lor, cit nu s<ă> mai putea plăti, că era boul doi galbeni și vaca un galbăn ⁴³ și istoviiia zloțașii tot și nici cu odoarăle ce le zălojiia pe la neguțitori *nu să putea plăti*. Ce era pline închisorile de boieri și grosurile di cei săraci, de-i bătea și-i muncia ⁴⁴ cu capetili pin garduri și leșinați de foame, și bărbați și fimei și muriia pin grosuri. *Așijderea* și giupinesse sărace încă le lega la puști și le închidea la siimeni pentru bani. Pentru acea vrăjmășie și groază ce-i umplușă inima diavolul de lăcomie ce avea uritu-l-au ⁴⁵ toți pre Duca-vodă și să ruga toți lui Dumnezeu să-i mintuiască din miinili ⁴⁶ lui, și-l blăstăma de la mic până la mare, de auziia slugile lui cu urechile. Atuncea fugit-au mulți boieri și mazili de groaza lui pintr-alte țări de ș-au ⁴⁷ pustiit casăle, *pre anume* Tudosie Dubău vel spătar au fugit într-o noapti din tirgu din Iași în Țara Leșască. *Așijderea* și Savin Zmucilă vel medelnicer și cu frate-său Gheorghită postelnicul. Și i-au agiunsu gonașii lipcanii în codrul Hertii și s-au bătut cu dișii și nu le-au putut strica nemică. Și Moțoc și alții mulți.

p. 71
11 Iară în anul 7191 ⁴⁸ venit-au poroncă și la Duca-vodă să margă în oaste *gătindu-s<ă> veziriul de oaste să margă asupra nemților*. Făcut-au și *Duca-vodă* mare gătire de oaste și au ⁴⁹ adus și citeva polcuri de căzaci de la Ucraina ⁵⁰ și călărime* și lefecii și curteni și hînsari / și pe țară au orînduit oameni de oaste și *pre* boieri și mazili cite cu zece-doaosprăzeci slugi. Și au pus și pe un Brahă căpitan de au făcut un steag de oameni tot din vătăjii boierilor și a giupineselor celor sărace. Și au purces *Duca-vodă* cu toată oastea sa de aicea din Iași în doaozăci de zile a lui april. Boierii și țara, toți era bucuroși să purcează Duca-vodă în oaste, să hălăduiască de vrăjmășia lui. Și-l blăstăma toți să nu să mai întoarcă de unde merge, că și atuncea la purces multă strîsoare *făcea* pentru rămășița banilor birului să istovască boierii și nu putea istovi, că bani nu era nicăiri, vînzare în vite nu era. Ce și pre cale până la Focșani mergindu cu oastea tot zapciituri era. Mergea încet și făcea oturace, cite cinci-șese zile și mai mult la un locu, pentru tătari, trecînd hanul cu tătărimea pre la Fălciuu. Atuncea multe jacuri au făcut pin țară, slobozîndu-s<ă> tătarii prin sate și pre la casăle boierești, până au trecut în Țara Muntenească, mergindu la oaste. Și dacă s-au strecurat tătărimea de prin țară și apoi au trecut și Duca-vodă pre la Focșani cu toată oastea lui. Și n-ar fi făcut tătarii atita stricăciune pin țară trecînd, de ar fi dat Duca-vodă poclon deplin precum cerea, numai Duca-vodă n-au vrut să ⁵¹ dea.

p. 72
12 Rămas-au caimacami în Iași Neculai Racoviță logofătul și Paladie spătariul și Toderășco vistiernicul, carii la purcesul Ducăi-vodă s-au sfătuit cu o samă de boieri de aceia ce au mărșu cu domnia în oaste ca, de s-ari mai f. 31 întoarce // Duca-vodă, ei să nu vie cu dinsul, că nici ei nu-l vor aștepta în Iași, ce se vor duce să-ș prînză capetile printr-alte țări, că nu-l mai pot sătura. *Iar* mergîndu Duca-vodă cu oastea prin Țara Muntenească au trecut piste munte și au mărșu alătura cu Țara Ungurească pre la Sibiiu, pre la Logoj, pre la Timișvar, pre la Sarvaș, pre la Sonnoc ce este la apa ce se cheamă Tisa și de acolo la Dunăre, la cetate<a> Buda. Și au trecut Dunărea pe pod din gios

⁴¹ și ⁴² împrumute / împrumuta ⁴³ galbăn / ughiu ⁴⁴ muncia / căzniè ⁴⁵ uritu-l-au / urit-au ⁴⁶ din miinile / de minule ⁴⁷ ș-au / s-au ⁴⁸ în anul 7191 / la anulla vleato 7190 gătitu-s-au vizirul de oaste să margă asupra nemților ⁴⁹ și au / c-au ⁵⁰ Ucraina / Ocraina* călărime/călărășime ⁵¹-i

de Buda și într-un cîmpu au agiunsu pre Șerban-vodă cu oastea și au vinit Șerban-vodă de s-au împreunat⁵² cu Duca-vodă. Iar veziriul cu oastea și tătărima era înainte la Stonbiliigrad, iar veziriul Cara Mustafa-pașe atunce cu aceea gătire mergea anume să dobindească cetatea Enicul, ce este în marginea Țării Nemțăști, cu indemnarea lui Tiuchil⁵³-grof și a altor domni ungu-rești ce indemnă pe veziriul să margă. Decii nemții, avîndu veste de vinirea oștilor turcești la Enic, au grijit cetate(a) cu oaste și cu bucate. Iar sosind veziriul cu oastea la Enic au prinsu limbă care au spus că cetatea Enicul este grijită foarte bine și cu tărie mare; nu o va putea dobindi. Iar cetate(a) Beciul este fără de nici o grijă, nici oaste nici bucate nu au și sint⁵⁴ numai cei de locu în cetate și, de va merge, prelesne o va dobindi. Și luundu această veste viziriul nemică lingă Enic n-au zăbăvit, ce au și purces cu oastea în sus pre lingă Dunăre la Beciu și au tăbărit lingă Beciu. Și în cinci zile a *lunii* lui iulie au început a bate *cetate(a) Beciul* din tunuri. / p.73

Iară împăratul nemțascu era atuncea cu oști într-altă parte de să bătea 13 cu alți megieși ai săi, iară în Beciu era numai un ghegeneral *pre* anume Sterimbergu⁵⁵ cu doaozăci și cinci de mii de nemți. Și au zăbăvit turcii impregiurul cetății Beciului din cinci zile a lui iulie până în doao zile a lui septemvrii și nepărăsit da din tunuri cum și *cei* din cetate să apăra bărbătește. Și era în mare strinsoare *cei* din cetate⁵⁶, în cumpănă de peire, neviindu-li agiutoriu nici de o parte, până ce au vinit *al triile* Ioan Sobetșchii, craiul leșescu, cu oaste și au bătut pre turci și au mintuit cetatea Beciului de năvala turcilor. Și întorcindu-s(ă) veziriul fără de nici o izbîndă, l-au zugrumat în Biliigrad și i-au dus capul la împărăție. Că el să apucas(ă) că va aduce cheile cetății Enicului⁵⁷ la împărăție, apoi și a Beciului, iar Dumnezeu nu i-au agiutat după simetia lui. Ce au rămas Țara Nemțască prădată și arsă, cit numai pămîntul au rămas pe urma lor. Dacă s-au întorsu oastea turcească de la Beciu, au vinit la Buda, și pogorînd și oastea leșască pe Dunăre în gios la Ostrogon⁵⁸, iar turcii s-au simetît și s-au întorsu înapoi și au lovit pre leși, și leșii, fiindu negătiți⁵⁹ de războiu, nu i-au putut sprejeni și au îndărăptat⁶⁰ înapoi a fugi. Atuncea au perit ficiorul hatmanului polnii *corunnii* și alții mulți *ficiori de domni leșești*, și nu era mult⁶¹ să piară și craiul Sobetșchii. Numai nărocirea lui au fost că l-au întimpinat niște polcuri de husari de l-au mai rătuit *apă-rindu-l* până au agiunsu și pedestrima. Nemții decii iar i-au înfrintu pe turci și au rămas izbînda la creștini iar cu mare scădere oștilor⁶² leșești și *nemțăști*. Și până a vini peire veziriului // și zăbăvind la Buda, nici pre domnii acestor țări nu vrea veziriul să-i lase să vie înainte. f.32

Piritu-s-au atuncea Duca-vodă cu Șerban-vodă la veziriul pentru o 14 somă de bani, ce au rămas la Duca-vodă, a Țării Munteneste cînd au fost domnu *Duca-vodă* în Țara Muntenescă. Și l-au rămas Șerban-vodă pre Duca-vodă să plătească toți banii la visterie împărătească. Decii luundu-și zioa bună Duca-vodă atuncea de la veziriul, să vie în țară, au lăsat zălog la veziriul pentru acei bani pre Apostol Catargiul vel comis și pe Tănasie de Soroca până a triimite⁶³. Și Duca-vodă au purces în gios de au vinit la ținutul Putnii la sat la Domnești. Iar *pre* doamna cu casa lui au lăsat-o în Focșani, că fugisă doamna din Iași mai înainte, de leși, la Brăila și i-au ieșit Duca⁶⁴-vodă înainte la Focșani. Veziriul încă, dacă au purces Duca-vodă, încă i-au p.74

⁵² împreunat / adunat ⁵³ Tiuchil / Tiuchiun ⁵⁴ sint / sosit ⁵⁵ Sterimbergu / Sterimbeg ⁵⁶ cit era ⁵⁷ Enicului / Ianicului ⁵⁸ Ostrogon / Hostrohon ⁵⁹ negătiți / netocmiți ⁶⁰ îndărăptat / îndreptat ⁶¹ nu era mult / aproape era ⁶² oștilor / oștii ⁶³ banii ⁶⁴ Duca / Ducăi

vinit concenie pe cum mai sus s-au scris⁶⁵, de au perit. Iar boierii carii era zălog atuncea, perind veziriul⁶⁶, au fugit, ce n-au vinit la Duca-vodă, ce s-au dus în Țara Ungurească, că le-au fost casăli acolo cu alți boieri ce pribegis(ă) din Moldova.

15 De la Domnești, Duca-vodă scriia la caimacami, la Nicolai Racoviță vel logofăt și la Toderășco vel vistiernic și la altă boierime, să iasă din Hangu din bejenii, să margă la dinsu la Domnești, să nu s(ă) teamă de leși, că leșii sint niște tâlhari. Iar boierii, cum i-au văzut cartea, indată au făcut pătășci și au fugit pe potică în Țara Ungurească, în Giurgev⁶⁷, cu toate casăli lor, ca să nu mai dea intru ochi cu Duca-vodă./

16 Iară cind și-au luat zioa bună Duca-vodă și cu Șerban-vodă de la viziriul și i-au îmbrăcat veziriul cu caftane *pre amîndoi domnii*, au fost dzicindu Șerban-vodă Ducăi-vodă: „Iacă, în țara Moldovii să aude că au ieșit leși. Blem pe la mine, că îți este și doamna la Brăila, și-i șidea cităva vreme acolo și te voiu griji de conace. Și de acolo te vii putea chivernisi și până vii vedea cum a mai fi⁶⁸ și vii merge cu temeiu“. Iară Duca-vodă⁶⁹ n-au vrut să facă așe pe cum li dzicea Șerban-vodă. Și au trecut Dunărea în ceasta parte de au vinit *drept* pin Țara Ungurească de au mărșu pe la Apafi Mihai, craiul unguurescu, la Biligrad. Și i-au făcut craiul masă frumoas(ă) Ducăi-vodă și l-au cinstit tare și au giucat amîndoi și cu toți boierii. Și craiul⁷⁰ încă îi spunea Ducăi-vodă să nu vie în Țara Moldovii că au vinit în țară alt domnu de la leși, ce să aștepte acolo la dinsul și-i va da de toate ce i-a trebui sau, de a vrea, să-i dea citeva mii de cătane să-l pitreacă până la scaon. Și Duca-vodă⁷¹ nici așe n-au priimit. Și purcend de acolo și agiungîndu la Cotele, lingă Brașov, o samă de boieri a Ducăi-vodă, căroră le era giupinesile în Țara Muntenească cu doamna și era la un sfat cu ceialalți boieri din Moldova, cu caimacamii, sfătuia pe Duca-vodă să treacă de la Brașov în Țara Muntenească gîndind că-ș vor apuca giupinesile și să vor închina la leși cu ceialalți boieri ce era caimacami.

17 Iară Miron logofătul și⁷² Buhuș hatmanul și⁷² Costantin postelnicul Ciobanul, fiind mai aproape de casa Ducăi-vodă, n-au priimit acel sfat să treacă de la Brașov în Țara // Muntenească zicînd: „Dacă n-am mărșu pin Țara Muntenească cînd ne îmbiia Șerban-vodă, iar de aicea ce să căutăm? Ce mai bine este să mergem drept pe Oituz și dacă om videă că n-om putea merge la Iași de răul leșilor, noi om lua pe Trotuș în gios și om merge la Focșani“. Și pe acel sfat au purces și au ieșit pe Oituz. Decii oastea Ducăi-vodă, fiindu supărată de la sfîntul⁷³ Gheorghii până la svetii Nicolae, s-au și răsipit carii încătro au putut, pre la casăli lor, și au rămas numai doao steaguri de lipcani și puține siimeni. Decii la Iași n-au avut cu cine merge și au luat în gios la Domnești de s-au dus.

18 Iară boierii carii sfătuia pe Duca-vodă de la Brașov să margă pin Țara Muntenească, dacă au văzut că nu li să ascultă sfatul lor, ei s-au răzlețit de Duca-vodă de la Brașov și s-au coborit în Țara Muntenească de ș-au găsit giupinesile acolo di pe cum le era sfatul cu ceialalți boieri, cînd au purces din Iași la oaste, ca să-l părăsască pre Duca-vodă, să nu-l mai vază în ochi, anume Gavriliță Costachi vel vornic și Ion Răcoviță vel păharnic și Gheor-

⁶⁵ s-au scris / scrie ⁶⁶ atuncea ⁶⁷ Giurgev / Giurgedu ⁶⁸ de acolo te vii putea chivernisi și până vii vedea cum a mai fi / până vii vidē cum a mai fi și de acolo te vii putē chivernisi ⁶⁹ Duca-vodă / el ⁷⁰ unguurescu ⁷¹ Duca-vodă / el ⁷² cu ⁷³ sfîntul / svetii

ghită tretii-logofăt și alții. Și s-au dus în Țara Muntenească, pre cum mai sus s-au scris. p.76

Viind veste în Țara Leșască precum craiul Sobetșcii și cu nemții au bătut pre turci la Beciu, au și început a să slobozi podghiazuri în Podolia, în raioa turcească, a tăia și a robi pre turci. Decii turcii, ciți au putut prinde de veste, au fugit și s-au închis în cetate în Cameniță iar prostimea, rusii, satele s-au răsipit carii încătrow au putut și / au început a să slobozi tălhărit și în Moldova și Brăneștii de la Cernăuți și au început oamenii de la cîmpu a să bejeni spre munte. 19

Atuncea și boierii caimacami iș făcea spaimă, mai mult ei decit alții. Iși găsiscă vreme de au speriiat pre doamna Ducăi-vodă de au fugit în gios la Brăila. Și au fugit și boierii la munte, să nu mai dea ochi cu Ducăi-vodă, să-și mai dea sama de atita mulțime de rămășiță ce le era asupră, precum mai sus s-au scris. Atuncea și oamenii carii era închiși cite de un an și mai bine pe la țiguri pin⁷⁴ grosuri s-au slobozit și au dat laudă lui Dumnezeu. 20

Rădicatu-s-au Petriceico-vodă din Țara Leșască cu boierii carii era pribegi acolo⁷⁵ și au vinit cu oaste în Moldova și s-au scoborit Petriceico-vodă la Suceavă cu Demidețcii și cu Conetșcii și cu puține oaste căzăcească să ia Moldova și să margă să bată Bugeacul, fiindu tătarii duși în oaste la Beciu. Și de la Suceavă s-au scoborit^{75a} Petriceico-vodă la Iași și au triimis pe Savin medelniceriul Zmucilă, careli mai pre urmă au fost și banu mare la alți domni, și pre alții prin bejenii, de scotea oamenii la oaste, pe moldoveni, pre unii de voie iară pre alții și de nevoie. Și s-au dus împreună cu căzaccii și cu Conetșcii în Bugeac iar Petriceico-vodă au rămas în Iași. Decii dacă au mărșu în Bugeac tot tăia și ardea prin Bugeac, tătarele cele burduhoasă le spinteca și punea copiii pin pari și sloboziia robii de pin obezi și-i lua cu bucateli cele tătărăști și aducea diuumuri // multe cit nu mai putea să le ia sama, că nu avea cine să le stea împotrivă. Și așe au umblat cităva vreme arzindu și stricindu Bugeacul. f.34 p.77

Ducăi-vodă, dacă s-au așezat în Domnești, au triimis pe Buhuș hatmanul de au bătut pre niște adunători⁷⁶ ce era cu Vasilie Hăbășescul, să strinsese multe căpitenii de⁷⁷ oameni de țară la Movileni în malul Siretiului despre Tecuci. Și era și aceia mergători la Bugeacu. Și i-au răsăpit hatmanul Buhuș cit nu s-au putut apuca de nemică. 22

Petriceico-vodă, dacă au sosit în Iași, indată au slobozit podghiaz, căzacci și leși, cu Demidețcii și cu Costantin Turculeț polcovnicul și cu Bainschii sârdariul, să margă să lovască pe Ducăi-vodă la Domnești. Și mărgindu⁷⁸ podghiazul din Iași, au mărșu pre Siretiu în gios și luundu mazili și căpitani și slujitori și pre cine afla pin țară, să să inglotească cit de mulți. 23

Ducăi-vodă, înțelegind că vine podghiazu pe Siretiu, s-au sfătuit cu boierii cum vor face. Buhuș hatmanul sfătua să să scoboare^{78a} Ducăi-vodă din Domnești la Focșani, la margine, că este mai fără de grije și să vor găsi și slujitori în lefe, dacă ari trebui, că în Domnești este cu grije. Doamna Ducăi-vodă încă viniscă de la Brăila în Focșani. Iar Miron logofătul au sfătuit să nu sască clinească nicăiri din Domnești, că aceia ce vin sint niște tălhari. „Ce putere / au ei să vie asupra mării tale? Să nu dăm locul, că pămîntul 24

⁷⁴ pin / și ⁷⁵ acolo / cu dînsul ^{75a} scoborit / coborit ⁷⁶ adunători / adunături ⁷⁷ de / și ⁷⁸ mărgindu / purgîndu ^{78a} scoboare / coboare

acesta este frământat cu singeli moșilor și a strămoșilor noștri“. Și cu acest sfat înșelătoriu nu s-au clătit Duca-vodă din Domnești, ce au făcut căutarea ⁷⁹ siimenilor și s-au aflat numai șesezăci de siimeni. Și i-au băgat în curte, că până atuncea era den afară. Era și lipcani optzăci de oameni la doao steaguri. Aceasta au fost luni în zioa de agiunul de Crăciun. Și au triimis ⁸⁰ doisprăzeci lipcani cu Muhareciico, căpitanul lor, în sus spre Răcăciuni, de straje. Și a doo zi în zioa de Crăciun era să margă și hatmanul cu ceialalți lipcani să

p.78 *iasă* întru întimpinarea podghiazului. Iar sosind podghiazul la Răcăciuni întru acea sară, au prinsu pre lipcani acolo în Răcăciuni și i-au tăiat pre toți. Numai unul au scăpat și, viindu noaptea să dea știre, au dat piste niște oameni la Copăcești, pe apa Trotușului, și dindu-i un om să-l ducă la Domnești. el l-au dus pintr-o dumbravă rătăcindu-l până în ziua. Și cindu au sosit lipcanul drept Domnești pin dumbravă, atuncea și podghiazul au fost agiungind la curte în Domnești fără de veste. Și încungiurindu curtea, era să între pe poartă un rohmistru ce vinia înainte. Ce întimplindu-să în poartă ⁸¹ Cerchez *bulubașe* au văzut că sint leși și au dat cu pușca și au lovit pre acel rohmistru, de nu s-au mai clătit. Și au apucat poarta de o au închis siimenii cu mare greu, că năvălis(ă) leșii la poartă să între. Duca-vodă atuncea șezusă la masă. Lipcanii, luund banii de lefe, era toți la gazda căpitanului ⁸² de le împărția lefeli. *Atuncca* au plecat fuga cine încătro au putut să scape, cailor pre la gazde pin sat n-au apucat să să încălăreze. Duca-vodă la masă cu Miron logofătul ⁸³ și cu Costantin postelnicul iar Buhuș hatmanul era // la o casă departe de curte mai în gios. Și dacă au auzit gilceava la curte, numai cu Dediul sârdariul și cu vro cinci-șese lipcani ce scăpas(ă) călări și au purces *călări* spre curte. Ce întimpindu-s(ă) cu căzaci și cu leși, n-au putut răzbi spre curte, știindu că în curte era slujitori siimeni și curtea lui vodă *gindind* că ⁸⁴ să vor apăra. Ce ș-au întorsu giupineasa de au fugit în luncă cu sania, iar el, hărățindu-s(ă) oarece, au dat dos, oarece sprejenindu-s(ă) și leșii cu moldovenii a-i goni și nemică nu le-au stricat că nici gonașii nu pre îndrăznia.

25 Au triimis *atuncea* hatmanul în Focșani la doamna pre Manolachi sulgeriul să dea bani *doamna* să facă oaste de acolo din Focșani și să vie la dinsul, să margă să să bată cu leșii, să poată face vreo izbândă. Și dacă au mârșu Manolachi la doamna n-au pus să strige în lefe niscăi slujitori ce au și

p.79 încălecat Stefan beizade ⁸⁵, ginereli Ducăi-vodă, cu niște siimeni și cu slugi de pre la boieri ce era cu doamna și întru acea noapte au vinit la hatmanul în Zăbrăuți, la Șoldești. Iar hatmanul, dacă l-au văzut pre ginerele Ducăi-vodă, numai ce s-au mierat ⁸⁶ pentru ce au vinit. Că el vrea să margă cu gloata ce era să dea războiu cum ar fi putut, iar cela vrea fi stătut în laturi și lingă dinsu vrea răminea ceia ce vinis(ă) hatmanului întru agiutoriu.

26 Purces-au cu toții din Zăbrăuți și au mârșu de noapte în cornul dumbrăvii drept Domnești. Ce n-au vrut să lovască noaptea temindu-să să nu răpuie oamenii, ce au socotit să aștepti până în zio să vază cine sint. Iar neindrăznindu-li să va întoarce și va stringe oaste, știindu că în curte era șesezăci de siimeni și boiernași de curte și altă gloată, să vor apăra cîteva zile, că și bucate / și hrană de cai și prav ⁸⁷ de pușcă de agiunsu avea. Și dacă s-au făcut zio, s-au apropiat prin arini lingă sat, pre din gios de curte, întru o ripă și au ieșit de au prinsu limbă pre un celednic leav. Și acela au spus cite

⁷⁹ slujitorilor ⁸⁰ Duca-vodă ⁸¹ un bulubașă anume ⁸² căpitanului / rohmistrului
⁸³ Duca-vodă la masă cu Miron logofătul / Miron logofătul și de cu Duca-vodă la masă
⁸⁴ că / și ⁸⁵ beizade / vodă ⁸⁶ mierat / ciudit ⁸⁷ prav / iarbă

steaguri sintu de căzaci și cite *steaguri* sint de leși⁸⁸, de moldoveni, de toți ca cinci sute de oameni. Leșii sta denainte<a> curții fiind caii de friu, că avea grije de Buhuș *hatmanul* să nu vie cu tătarii să-i lovască. Hatmanul Buhuș, văzându-i că stau stoliți, au scos pre Dediul sărdariul cu vreo doaozăci de slujitori ai lor de au mărșu spre oastea leșilor ca doar ari încăleca și s-au slobozit⁸⁹ asupra lor și atuncea, depărtindu-s<ă> de⁹⁰ curte, să dea năvală și hatmanul cu ai săi, să apuce despre curte și. ieșind și cei din curte, să vor bate cu leșii. Că cealaltă gloată de țară, ce era luată cu de-a sila în podghiaz, era toți gata de fugă cit ari videa pre hatmanul. Ce mărgindu Dediul sărdariul până aproape de dinșii, au încălecat numai trii inși din gloata leșilor și le-au ieșit înainte, întrebându-i ce caută. Dediul sărdariul au răspunsu în limbă turcească iar ei au dzis: „Vă știm noi cine sinteți, mai bine să viniți să fim tot de unii“ și s-au întorsu înapoi la ai săi. Iar temeiul lor, a leșilor, sta neclătit înainte<a> curții. Hatmanul încăș s-au dat în gios spre girle, trimițind să-i mai vie agiutoriu, și decii să vie asupra leșilor anume, că siimenii din curte vor sta pentru domnu. Iar ei, cum s-au clătit hatmanul de acolo, au și deschis porțița de s-au închinat la podghiaz un bulubașe anume Dediul, nici de o nevoie, nici de o strinsoare, numai de vicleni ce era. Și intrind leșii și căzaccii și moldovenii, au luat pre Duca-vodă și pre boieri // pre toți dezbrăcându-i, i-au lăsat cu pieile goale. Și s-au întorsu podghiazul *cu izbîndă și cu dobîndă*, și au dus pe Duca-vodă în Țara Leșască și acolo au murit. Și cînd il ducea pe drum il pusese într-o sanie cu doi cai, unul albu și unul murgu, și cu hamuri de teiu, ca vai de dinsul, ocără⁹¹ și sudălmî, de auziia cu urechile. Și agiungindu la Suceavă, la un sat anume ...⁹² au poftit puțintel lapte să mănince. Iar fimeia gazda i-au răspunsu că „n-avem lapte să-ți dăm, că au mîncat Duca-vodă vacile⁹³, de-l vor⁹⁴ mîncă *scîndurile patului și viermii iadului cei neadormiți*“. Că nu știia fimeia aceea că este singur el Duca-vodă. Iar Duca-vodă dacă au auzit⁹⁵ așe, au început a suspina și a lăcrăma⁹⁶.

p. 80

f. 36

Că el să ținea și voroviia în casa lui, de să ispitia să fie craiu în Țara Ungurească și un ficior al lui *să fie* în Țara Moldovii domnu și alt⁹⁷ *ficior să fie domnu* în Țara Muntenească și ginere-său hatman în Ucraina⁹⁸. Că el iș ținea lucru prea sus, curtea lui, masa lui, cheltuiala lui ca un craiu ținea și cînd ieșiia afară în nărod tot posomorit căuta, ca să-i ia oamenii de frică. Că el apucasă învățătura de la Vasilie-vodă, fiind cămăraș mare la Vasilie-vodă. Era om nu prea înalt și gros, burduhos și bătrîn, numai iș cerniia barba, pe atita să cunoștea că nu avea acătare minte sau frica lui Dumnezeu. Și ce gîndiia el să facă și la ce să ispitia și la ce l-au adus păcatul și osinda de la Dumnezeu! Și așe l-au dus pre Duca-vodă în Țara Leșască de au murit acolo. Așe ș-au agonesit de lăcomia / banilor, ce avea.

27

p. 81

Era un boieriu anume Ursachi bogat intru această țară a noastră. Decii⁹⁹ cînd viniia *să ia* birul de la împărăție de multe ori, cînd era în grabă, il încărca de la casa lui și-l porniia la Poartă și mai pe urmă iși lua *Ursachi banii* de la țară. Și nu l-au putut Duca-vodă să-l răbde pre acel boieriu, precum sint mulți pintr-alte țări boieri bogați, ce din domnie *a lui* a doa au început a să acolesi de dinsul și *au început* a-l prădarea. Și neputîndu răbda Ursachi pre Duca-vodă, l-au pîrit și la împărăție¹⁰⁰, precum mai sus s-au

28

⁸⁸ și ⁸⁹ s-au slobozit / s-ar slobozi ⁹⁰ lingă ⁹¹ ocără / ocări ⁹² loc gol în toate mss. ⁹³ din țară ⁹⁴ vor / va ⁹⁵ așe / că este așe, indată ⁹⁶ lăcrăma / plînge cu amar ⁹⁷ alt / altul ⁹⁸ Ucraina / Ocraina ⁹⁹ decii / de ¹⁰⁰ împărăție / Poartă

scris ¹⁰¹. Iar mai pe urmă ¹⁰², știind Duca-vodă pe Ursachi că au avut gilceavă și pîră cu un neguțitoriu mare din Țara Leșască, anume Bălăban, și au avut și giudecată acolo în Țara Leșască multă pentru niște bude ce au făcut ei împreună, trimis-au Duca-vodă la acel Bălăban de au vinit aicea în țară de au pîrit pe Ursachi și i-au făcut strîmbătate lui Ursachi Duca-vodă. Că l-au dat rămas să dea lui Bălăban vreo patru-cinci sute de pungi de bani. Și așa i-au luat tot și l-au închis în temniță cu tâlharii și-l scotea în toate zilele de-l bătea la talpe până ce i s-au zgîrcit vinele de la picioare și au rămas olog până la moartea lui. Și la moartea lui, din cea bogăție multă, n-avea cu ce-l griji, au vindut un sat la Bacău anume Fintinelile, de l-au grijit. Așa au făcut Duca-vodă lui Ursachi și pe urmă i-au plătit Dumnezeu și Ducăi-vodă.

30 Fost-au și trii semne mari în zilele Ducăi-vodă, cînd au purces la Beciu,
f.37 că s-au arătat o stea pe ceriu cu coadă // de s-au văzut multe zile. Mîncat-au și lupii ¹⁰³ oameni. Fost-au și cutremur prea mare, căzut-au atuncea și turnul cel mare din cetate<a> Sucevii, ce-i zicea turnul Nebuisăi.

31 Iară doamna Nastasia a Ducăi-vodă, după ce au luat leși pe Duca-vodă,
ea au rămas deodată în Țara Muntenească și au umblat mult pentru Duca-
p.82 vodă, ca să-l răscumpere de la leși, și-l neguțasă cu leși drept șeptezăci de pungi de bani să dea leșilor și să-l lasă. Și triimițînd banii pîn Țara Ungurească i-au poprit ungurii, cu îndemnarea lui Șerban-vodă, temîndu-s<ă> că va ieși și-l va sminti din domnie. Duca-vodă atuncea era în Liov slobod și oblicînd că au poprit ungurii banii l-au lovit cataroi, ce să zice dambla, de voie rea și au murit în locu.

32 Iară doamna Ducăi-vodă, văzînd așa, s-au dus cu toată casa ei la Țari-
grad și așa au început a o apuca datornicii unii de o parte, alții de alta, cu feliuri, de feliuri de pricini, și a o îngrozii, și a o închide, și a o jecui, carii cum putea, agiungîndu-o osînda creștinilor. Cărea mai pe urmă au vînit și la mai mare osîndă și ocară, că au amăgit-o un grec de s-au măritat după dînsul. Avîndu ea doi ficiori și patru fete, n-au socotit cîntea ei, că era mai mult bătrînă decît tînără. Și după ce au mărșu după acel grec, au amăgit-o de au dat bani și odoară cite au mai avut de au dat turcilor de l-au pus beiu la Mana. Și au mai șezut vreo săptămînă cu dînsa, până ș-au făcut cheful, și s-au dus la Mana dzicîndu că o va duce și pre dînsa acolo. Și așa / vreo doi trii ani au șezut acolo și n-au mai trimis la dînsa să o ia, până s-au hainit și el de la turci. Iară ea la bătrînețe au rămas și săracă și ocărită de voroava oamenilor și cu o casă plină de copii. Așa au plătit și Dumnezeu Ducăi-vodă precum au făcut și el altora.

* DOMNIA A DOA A LUI PETRICEICO-VODĂ DE LA LEȘI

CAP. 81

1 Petriceico-vodă, dacă ¹ au înțales că au bătut pe turci la Beciu, s-au scoborit cu moldovenii pribegi și cu puținei leși în tîrgu în Suceavă și au început a strînge pe boieri, pre unii de nevoie iar alții viniia și de bună

¹⁰¹ scris / pomenit ¹⁰² acmu ¹⁰³ mîncat-au și lupii / minca și lupul.

* Cap. IX ¹ dacă / după ce

voie. Și de a acolo s-au coborît la Iași și au triimis podghiaz de au luat și pe Duca-vodă. Și au triimis și moldoveni în Bugeac cu puținei căzaci cu Conețchii *căruia îi zicea și „Conețu Polschii“ și au început* a prăda și a strica, după ² cum li-i obiceiul moldovenilor *de sint* gata la jacuri, după cum mai sus s-au scris ³ la domnia Ducăi-vodă. p.83

Decii în scurtă vreme *fără zăbavă* au nemerit și tătarii *din oaste* de la Beciu la Bugeac și văzindu de atita stricăciune ce le-au făcut moldovenii și căzaccii datu-le-au mare războiu moldovenilor și căzaccilor. Decii moldovenii ⁴ cum sint gata la jac, așe sint ⁵ gata și la fugă, și în scurtă vreme au început a să răsiți în fugă, de au perit ca vai de dinșii, și în Prut s-au înecat. Iar căzaccii, cu tabără legată, au trecut Nistrul în ceea parte ⁶. Decii tătarii au prădat și au tăiat în țară cit le-au fost voia. 2

Iară Petriceico-vodă, // văzind că n-are cu cine să stea, s-au întorsu din Iași iar la Suceavă, și, înțelegindu că au pus turcii domnu pe Dumitrașcovodă Cantacozino ⁷, luat-au și el miere și vin, *cirezi de vaci și de boi și turme de oi*, ce au putut apuca, și s-au dus în Țara Leșască. Și au stăpinit și el, de la leși, de la noemvrii până la februar ⁸. Bogat bine și folos au rămas țării și de la Petriceico-vodă, pradă și foamete mare! Și s-au și dus din boieri cu dinsul: Miron Costin vel logofăt și Apostol Catargiul vel comis și Ilie Drăguțâșcul sârdariul și Savin Zmucilă medelnicer și frate-său Gheorghită și alții. 3
f.38

* DOMNIA A DOA A LUI DUMITRAȘCO-VODĂ CANTACOZINO ¹, ÎN ANUL ² 7192

Înțelegind turcii di cele ³ ce să lucrează în Moldova precum ⁴ au luat pre Duca-vodă leșii, au pus domnu pe Dumitrașco-vodă Cantacozino ⁵; și viindu la Gălați au răpezit cărți în toate părți să-ș vie cineș la locurile sale, că de la puternica împărăție sint toți iertați, oricine ce greșală ar fi făcut. Decii cine di pe unde au fost și au auzit, de pin Țara Ungurească și din Țara Muntească, toți au vinit, fără *de* cit numai Buhuș hatmanul au rămas în Țara Muntească. Și cei din Țara Leșască n-au vinit, au mai zăbăvit și au vinit la domnia lui Cantemir-vodă. Decii viind domnia în Iași și așezindu-s<ă> la ⁶ scaon era mare foamete, că fusese țara toată bejenită și n-au fost putut ⁷ oamenii ara și nu să făcus<ă> piine și era oamenii tot leșinați și morți *de / foame* pe drumuri și pe ulițe, cit să minca om pe om. Și podghiazuri din Țara Leșască totdeauna să sloboziia în Moldova de strica și prăda, tâlhărit foarte mult era, și de la Cotnar în sus era țara pustie. 1
p.84

Piste Prut păziia joimirii drumul Cameniții, de jecua, și tătarii încă ² făcea mari gilcevi pentru prada lor *din Bugeac*; și ⁸ viind ferman la hanul de la Poartă s-au așezat *cu moldovenii*. Piine *atuncea* aducea oamenii de pin Țara Ungurească și de la tătari, cite puține. Iară în Iași era mare ⁹ nevoie, că trecea

² după / de pe ³ scris / pomenit ⁴ moldovenii / *corect față de moldovenilor*, ms. *Jordan* ⁵ așe sint / și ⁶ Nistrul în ceea parte / peste Nistru ⁷ Cantacozino / Catacozino ⁸ februar / făurar.
^{*} Cap. X ¹ Cantacozino / Catacozino ² în anul / la velet ³ di cele / de ⁴ precum / cum ⁵ Cantacozino / Catacozino ⁶ la / în ⁷ n-au fost putut / nu putusă ⁸ și / ce ⁹ mare (*repetat*)

pași la Cameniță cu haznele și cu zairele ¹⁰ și nu era harnici să-i grijască de bucate și de cai și umbla turcii singuri pre la gazdele boierilor de le lua caii.

3 Atuncea domnul muntenescu Șerban-vodă au încărcat piine de ai lui, arată cu plugurile lui, citeva sute de cară, și ¹¹ au dus-o la Cameniță avindu poroncă de la împărăție. *Iar* oamenii în târgu în Iași ardea curțile boierilor și ogrăzile și a altora, de arse ¹² târgul mai giumătate, că nu era cine să aducă lemne. Vitele era scumpe, miere<a> era scumpă, găneli mai nu era în țară, găina *era* cite un leu, oul cite zece bani ¹³, oca de unt cite doi orți bătuți și *era și cite* un zlot, oca de brinză *era* cite doozăci de bani ¹⁴ *iar* bani ieșis<ă> mulți în țară, dar bucate nu era.

4 Iară cind au fostu în al doilea an a domniii lui Dumitrașco-vodă Cantacozino, început-au a vini mulțime ¹⁵ de cară tătărăști cu mălaiu de vindut în Iași. Decii Dumitrașco-vodă pus-au de au făcut mierța mare și au pus de au strigat crainicul să nu cumpere nime până în trii zile, că-l va întâpa *pre* careli va cumpăra. Și așe au rumptu preț mierții cite // un leu bătut și piste doo-trii săptămîni s-au coborit mierța și la un zlot. Decii au început *bieții* oameni săracii a să sătura, numai era greu ¹⁶, că era hămesiți și leșinați de foame și unii *huriia*. Chemat-au atuncea Dumitrașco-vodă de citeva ori ¹⁷ pe Buhuș hatmanul *să vie în Moldova din Țara Muntenescă*, fiind om harnic la oștire și trebuitoriu la aceea vreme. Dar el, văzind vremile neașezate în Moldova și fiindu și bolnav, n-au vrut să vie. Care i s-au timplat așeși și moarte acolo, în sat în Ruși. Iar Dumitrașco-vodă, văzind că nu va să vie, au căutat în pizmă și au ales un boieriu care era mai sărac și mai prost, anume Zosim Bașotă, măcară că era de neam vechiu, dar nu era *el* harnic de aceea boierie la aceli vremi, nici el nu avea aceea nedejde, nici în gindu nu-*era*, *nici* gindia și așe *numai* fără de veste din târgu l-au luat și l-au dus la curtea *domnească* de l-au îmbrăcat cu caftan și ¹⁸ l-au pus hatman.

Dumitrașco-vodă era ¹⁹ om bătrîn, grec țarigrădean de neamul lui, de Cantacozinești ²⁰ și mai înainte vreme au fost ²¹ vistiernic mare și în Țara Muntenescă, la Grigori ²²-vodă. Și era om nestătătoriu la voroavă, telpiz, amăgitoriu, giambaș de cei de la Fener din Țarigrad și, după aceste după toate, era bătrîn și curvar. Doamna lui era la Țarigrad, iar el aicea își luasă *pre* o fată a unii rachierite di pe Podul Vechiu, *pre* anume *ii dzicea rachieriti* Arhipoai. *Iar pre fată* ²³ o chiema Anița și *era* țitioarea lui Dumitrașco-vodă și ²⁴ o purta în viderea ²⁵ *tuturor* între toată boierimea ²⁶, de o săruta și o purta cu sălbi de galbeni și cu haine de / șahmarand și cu șlic de samur ²⁷ și cu multe odoară împodobită. Și era tinără și frumoasă și plină ²⁸ siliman, ca o fată de rachierită. Și o trimitea cu carita domnească, cu siimeni și cu vornici și cu comisi zioa amiază mare pe ulițe la feredeu și pe la mănăstiri și pe la vii, în primblări. Și făcea și pre boieri de -ș triimitea giupinesile cu dinsa. Și după ce viniia de la primblări, triimitea giupineselor daruri canavețe, belacoas<e>, căci i-au făcut cinste de au mârșu cu dinsa în primblare. Și după ce s-au mazilit, au luat-o cu dinsul de ³⁰ au dușu-o în Țarigrad ³¹ și au măritat-o după o slugă a lui, după un grec. Căutați, fraților, iubiți cetitori, de vedeți ce este neomenia ³² și curvia grecească! Că el, de bătrîn, dinți în gură nu avea,

¹⁰ zairele / zaharale ¹¹ și / de ¹² arse / au arsu ¹³ zece bani / un potronic ¹⁴ doozăci de bani / doi potronici ¹⁵ de taberi ¹⁶ că muriē ¹⁷ să vie în țară ¹⁸ și / de ¹⁹ un ²⁰ Cantacozinești / Cantacozinești ²¹ au fost / fusesă ²² Grigori / Gligori ²³ care ²⁴ și / de ²⁵ vederea / vedea ²⁶ de-o ținē în brați ²⁷ samur / sobol ²⁸ de ³⁰ de / și ³¹ cu dinsul ³² neomenia / omenia

dimineața îi înclieia *dinții*, fiindu *legați cu sirmă*, de-i punea în gură, iar sara îi desclieia cu uncrop și-i punea pe masă. Și carne în toate posturile cu turcii dimpreună minca. Oh, oh, oh, săracă țară a Moldovii, ce nărocire de stăpini ca aceștia ai avut, ce sorți de viață și s-au vinit³³, cum au mai rămas om trăitoriu în tine, de mare mirare este, cu atite spurcăciuni de obiceiuri ce s(ă) trag până astăzi în tine, Moldovă! Și din vreme în vreme tot s-au mai adaos spurcateli de obiceiuri, care mai înainte să vor scrie fieștecare³⁴ la rindul lor.

Timplatu-s-au *atuncea în zilele acestui domnu* de au găsit cîteva mii de galbeni³⁵ în mănăstire în Rîșca, puși de ctitorii³⁶ *bisericii, carii cîndu s-ari găsi să-s(ă) înnoiască în mănăstire cele ce ar fi de trebuință mănăstirii și i-au luat toți Dumitrașco-vodă și nemică n-au lăsat mănăstirii de // chivernisală sau să tocmască ceva în mănăstire, fiind mănăstirea săracă.*

Așijderea ficiorii lui Chiriac Sturzii vornicului, Ion și cu Sandul, care acel Ion au aghiunsu mai pe urmă și vornic mare la alți domni, acești boieri piriia pe o maștihă a lor la Dumitrașco-vodă zicînd cum că ar fi rămas mulți bani de la tatul lor Chiriac Sturze și lor nu va maștehă-sa³⁷ să le facă parte. Decii Dumitrașco-vodă, cu meșterșugurile lui au aflat unde era banii și au triimis și i-au luat toți și nemică nu le-au mai dat acestor boieri, nici lor, nici maștihăi lor. Și după ce s-au mazilit Dumitrașco-vodă s-au dus mașteha acestor boieri³⁸ la Țarigrad, de au zăbăvit *șese luni* giuătate de an și ș-au aprinsu rogojini în cap, de l-au pirit la împăratul pe Dumitrașco-vodă și nemică n-au putut isprăvi³⁹. Și au mîncat banii toți Dumitrașco-vodă.

Iară boierilor celor mari le arăta dragoste și cinste că nici prea mult n-au domnit a doa domnie, nici vremile nu-i slujia, ce nu avea într-alt chip cum face, ce numai îi căuta să le arăte dragoste, că nu-i da mina într-alt chip să facă.

Șerban-vodă, fiind domnu în Țara Muntenească, era veri primari cu Dumitrașco-vodă di pe Cantacozinești și avea vrajbă între dinșii și pizmă încă di pe cînd era tineri, de pre la Grigori-vodă și tot să piriia la Poartă unul pre altul. Atuncea au chiebat Șerban-vodă pre Buhuș hatmanul și l-au învățat să margă la Focșani și să să agiungă cu boierii moldovenești și să le scrie⁴⁰ să fugă / la dinsul în Țara Muntenească, că el le va purta de grije, să nu șază în Moldova, că Dumitrașco-vodă au făcut ferman să-i taie pre toți boierii din Moldova, dzicîndu că boierii au adus pre leși de au luat pre Duca-vodă și au prădat Bugeacul și ținea acel ferman ascunsu gata. Decii Buhuș hatmanul, pe poronca lui Șerban-vodă, s-au dus la Focșani și au scris⁴¹ lui Gavriliță vornicul.

Decii Gavriliță vornicul s-au și rădicat, cum au înțales, cu ficiorii lui și cu alți boieri din Țara de Gios, cu cițiva, și au fugit în Țara Muntenească, la Șerban-vodă. Iar Șerban-vodă, după ce i-au văzut că au vinit la dinsul, tare s-au bucurat și au și răpezit la Poartă harzuri de la boieri cu piră asupra lui Dumitrașco-vodă. Și cu silința și cheltuiala lui Șerban-vodă au isprăvit să margă boierii la Obluciță, la Suliiman-pașe, fiindu sarascheriu acolo, să le ia sama cu Dumitrașco-vodă, să-i giudece. Decii Șerban-vodă, avîndu prieteșug cu Suliiman-pașe și avîndu nedejde pe dinsul, au chiebat pe boieri de au

³³ și s-au vinit / și-au căzut ³⁴ să vor scrie fieștecare / s-or pomeni cineși ³⁵ acolo ³⁶ ctitorii / titori pentru treaba mănăstirii ³⁷ maștehă-sa / mașteha lor ³⁸ vorniceasa lui Chiriac Sturdzii ³⁹ isprăvi / face, să isprăvească ceva ⁴⁰ scrie / dzică ⁴¹ scris / spus

sfătuit pe cine vor rădica domnu dintre dinșii, după ce or isprăvi. Și au socotit cu toții pre Costantin Cantemir cliuceriul, fiind om bătrîn ca de șeptezăci de ani și ⁴² *socotind* că nici carte nu știa și gîndind ⁴³ boierii că-l vor purta după cum ⁴⁴ le va fi voia lor, și de va fi și rău, încă nu va trăi mult, că era bătrîn, p.88
f.41
că alții ⁴⁵ n-au priimit ⁴⁶ să fie domnu. Și au giurat Costantin Cantemir cliuceriul lui Șerban-vodă că din cuvîntul lui nu va ieși, ce-i va poronci pe voie i-a face de toate. Și i-au dzis // Șerban-vodă lui Cantemir să nu fie protivnic creștinilor, că el încă nu este. Pentru că ⁴⁷ Șerban-vodă avea bună nedejde că va dezbate toată creștinătate<a> din Țarigrad incoace de supt mina turcilor. Că pe aceea vreme să bătea sultan Mehmet *împăratul turcescu* cu nemții, cu Leopold, împăratul nemțăscu, și-l tot bătea Neamțul pe Turcu și luas<ă> mult locu Neamțul de la Turcu. Și să agiunsesse Șerban-vodă și cu nemții și cu Moscul și cu leșii. Și moșcalii încă bătus<ă> atuncea ⁴⁸ cetate<a> Azacul și era să margă și la Crim. Și gîndul și gătirea lui Șerban-vodă era să fie el împărat în Țarigrad. Și cu acel mijlocu silia să facă pre Cantemir domnu în Moldova, coborîndu-s<ă> și leșii să să împreune, să să facă tot unii asupra turcilor. Și iarăș au mai giurat Cantemir lui Șerban-vodă pentru doi boieri greci ce era în Moldova trăitori ⁴⁹ anume Iordachi și Manolachi ⁵⁰, *cărora le zicea* Rusăteștii, cum a merge Cantemir cu domnie să-i și prinză, să-i omoară. Și mai avea acești doi boieri încă trii frați la Țarigrad ⁵¹ anume Lascarachi și Mihălachi și Scarlatachi, cinci ficiori a Cupariului celui bătrîn, a lui *Rusăt*, tot de un neamu di pe maică cu Șerban-vodă. Numai să apucas<ă> de să învrăjbisă de la vreme<a> Ducăi-vodă, di pe cîndu era Duca-vodă domnu în Țara Muntenească. Așijderea au mai giurat Cantemir ⁵² lui Gavriliță: luund domnia Cantemir să nu s<ă> atingă sabia lui de dinsu sau de vreun ficior a lui, pentru că ⁵³ el vede și cunoaște Gavriliță / pe ficiorii lui că nu sint toți așezați la minte, ce o samă *de dinșii* sint și cam zlobivi.

12
p.89
Și cu aceste lucruri, după ce s-au sfătuit și le-au așezat, au purces cu toții la Obluciță la Suliiman-pașe. Decii și Dumitrașco-vodă despre partea lui au ales boieri de frunte și de cînte și i-au triimis acolo la Suliiman-pașe, să stea la pîră cu ceialalți boieri. Și au șezut acolo zăbăvind ⁵⁴ cîteva zile. Și intru o zi numai ce au îmbrăcat cu caftan de domnie în Moldova pe Cantemir și au gătît pe Husain-beiul de la cetate *de la* Vozia de l-au triimis cu mazilie înainte la Dumitrașco-vodă să-l ia din Iași și să-l ducă la Țarigrad.

13
Iară boierii carii era ⁵⁵ trimiși despre parte<a> lui Dumitrașco-vodă, *Balșe vornicul și alții*, dacă au văzut că au îmbrăcat pe Cantemir cu caftan de domnie, s-au închinat lui Cantemir-vodă. Decii Cantemir-vodă i-au și pus pre dinșii ⁵⁶ de au scris cărți cu vicleşug lui Dumitrașco-vodă, pecum au isprăvit ei caftan pe voia lui Dumitrașco-vodă *de la Suliiman-pașe* și l-au triimis înainte cu ⁵⁷ Husain-beiul de la cetatea Vozia ⁵⁸, caftanul înainte împreună cu Toader armașul Fliondor. Că armașul Fliondor încă au fost ⁵⁹ pribag cu ceialalți boieri, numai ⁶⁰ au scris ⁶¹ bine de dinsul *boierii lui Dumitrașco-vodă*, cum nu-i ⁶² vinovat, că nu s-au amestecat cu ceialalți boieri pribegi. Iar pre ceialalți ⁶³ boieri, pe Cantemir și pe Gavriliță, i-au pus Suliiman-pașe

⁴² om prost, mai de gios ⁴³ gîndind / socotind ⁴⁴ după cum / precum ⁴⁵ mai de cînte și mai de neam ⁴⁶ n-au priimit / nu priimè ⁴⁷ pentru că / căci ⁴⁸ atuncea / la acè vreme ⁴⁹ frați pre ⁵⁰ fiind de neamul lor acești doi boieri ⁵¹ pre ⁵² și ⁵³ că / căci ⁵⁴ zăbăvind / la pîră ⁵⁵ carii era / cei ⁵⁶ pe acei boieri, pe Balșe vornicul și pe alții ⁵⁷ cu / pe ⁵⁸ Vozia / de la Tighine cu ⁵⁹ au fost / fusese ⁶⁰ ceialalți boieri a lui Dumitrașco-vodă ⁶¹ au scris / scriè ⁶² nici un ⁶³ ceialalți / aceie

tot in hieră și i-au dat pe minule ⁶⁴ lor să-i aducă cum mai de grabă ⁶⁵ la Dumitrașco-vodă.//

f.42

Decii Dumitrașco-vodă, cum au văzut cărțile boierilor lui, a lui Balșe vornicul și a celorlalți, îndată au crezut. Și s-au bucurat și s-au gătit cu mare alai de au ieșit intru întimpinarea lui Husain-beiu la Valea Adincă, după obicei. Și întimpinindu-s(ă) cu Husain-beiu acolo, s-au impreonat cu dinsul și nemică nu i-au spus, nici Dumitrașco-vodă n-au priceput de mazilie. Și acolo și Toader Fliondor s-au impreonat cu dinsul și-l căiia Dumitrașco-vodă pe Fliondor și arăta dragoste și milă cătră dinsu. Și de acolo s-au întorsu înapoi, după ce s-au impreonat cu alaiul și cu caftanul înainte, până ce au intrat in Iași, in curțile domnești.

14

Și așteptindu Dumitrașco-vodă să-i puie caftanul in spate Husain-beiu, iar el i-au cetit ferman de mazilie și au pus caftanul in spateli lui Ion Răcoviță vornicului, să fie caimacam, pân a vini Cantemir-vodă in scaonul domniiei.

15

p.90

Iară Toderășco vistiernicul, ficiorul lui Iordachi Cantacozino celui bătrîn, fiind văr primare cu Dumitrașco-vodă, era in mare cinste la Dumitrașco-vodă. El era alfa și omega atuncea in Țara Moldovii. Pusu-l-au pe dumnealui Husain-beiu in hieră și l-au dus la gazda lui, ca să-l puie la popreală până a vini Cantemir-vodă, să dea samă de răsipa țării. Decii mai pe urmă au stătut boierii caimacami și cu puțintea cheltuială la Husain-beiu și l-au dat pe chizășia lor să stea față. Iar Dumitrașco-vodă văzind aceste, plingea de să răsăpiia înainte a tot nărodul. Și s-au gătit până a triia zi și au purces la Țarigrad precum este obiceiul domniloru mazili. Și la purcesul lui ⁶⁶ s-au făcut mari gilcevi și cala/balic. Fliondor armașul și cu frate-său Gheorghită Ciudin și cu Mitre căpitanul și cu Mileștii și cu alții au buzurluit tot tirgul și slujitorimea asupra grecilor tot cu pietri și cu bețe, de era curtea domnească plină de oameni și pe zidiuri sta oamenii. Iar grecii tot in casă și dea, lingă Dumitrașco-vodă, și să ascundea carii pe unde putea. Și mai virtos căuta pre un grec pre anume Sarăeni, careli au fost de au fost bătut stupii lui Gavriliță ⁶⁷ și au fost dat știubeilor foc. Și oblicind Husain-beiu de la gazdă, au alergat mai degrab(ă) cu cițiva turci, slujitori ai lui, și au început a bate și a imprăștia nărodul. Și au prinsu și pre fratele Mileșcului și ⁶⁸ l-au bătut pre rău cu buzduganul Husain-beiu. Și purcând din Iași Sarăeni și alți greci, tot denaintea lui Husain-beiu mergea, ca să nu-l poată lua moldovenii. Că să agiunsesse Dumitrașco-vodă cu Husain-beiu de ținea cu dinsul. Și la ieșitul din curtea domnească Dumitrașco-vodă arăta fantazia, de dzicea surleli și trimbițeli și bătea dobeli. Dar năroadele tot il suduia și-l hitcăia și arunca cu pietri și cu lemne după dinsul. Și cu această cinste frumoasă(ă) au ieșit Dumitrașco-vodă din Moldova. Și i s-ar fi căzut pre cale și mai mare cinste să pitreacă, că de la dinsul s-au scornit hirtiiile, el le-au scos întâi, de este acel madem bun și până acum ⁶⁹ in Moldova.

16

p.91

Așijderea la acea gilceavă prins-au Fliondor armașul la gazdă pre un grec anume Mavrodin păharnic și l-au bătut și l-au dezbrăcat, de l-au lăsat numai cu cămeșe. Și l-au legat și l-au pus pe un cal îndărăpt cu fața spre coada calului și-i didese coada in minu ⁷⁰ de o ținea in locu de friu și-l // ducea prin mijlocul tirgului la Copou la primblare și-l prăviia tot nărodul zioa amiazăzi mare. Și-i dzicea ficiorii carii il ducea: „Dzi, grece, cal murgu

17

f.43

⁶⁴ minule / mina ⁶⁵ grabă / sirgu ⁶⁶ Dumitrașco-vodă din Iași ⁶⁷ vornicului ⁶⁸ și / de ⁶⁹ acum / astăzi ⁷⁰ minu / miini

la fintina Bordii“ iar el nu putea zice „cal murgu la fintina Bordii“, ce zicea: „alogo murgu sto fintina Bordii“. Iar slugile lui Fliondor ii da palme și-i dzicea: „Dzi, grece, bine, nu dzice așa“. Acestu feliu de zeefet frumos i-au făcut. Și după ce au vinit Cantemir-vodă iar l-au mai bătut și l-au surgunit. Iar apoi la Costantin Duca-vodă iar au vinit în țară și ⁷¹ au fost vistiernic mare. Și mai pre urmă ⁷² l-au prinsu Antiohii-vodă Cantemir și l-au jecuit și l-au triimis ⁷³ și în ocnă *de au șezut*. Și la Mihai-vodă iar au vinit în țară și ⁷⁴ până ce au murit ⁷⁵ și nu să mai putea ⁷⁶ curăți țara de dinsul.

18 Așijderea timplatu-s-au și alt grec la mazilia lui Antonii-vodă Rusăt, anume Palaloga, de l-au luat cu piele, gol, din feredeu și pre acela, de să pomenește până astăzi.

19 Și la Alexandru-vodă Iliăș iar, ce au pățit Batiște și alții, și la alți domni! Și în Țara Muntenească de cite ⁷⁷ ori în cite ⁷⁷ rinduri s-au timplat grecilor de au pățit ⁷⁸ răutate și nu s-au mai putut curăți aceste doao țări de dinșii.

20 Așe socotescu eu cu firea mea această proastă: cindu a vrea Dumnezeu să facă să nu fie rugină pe her și turci în Tarigrad ⁷⁹ și lupii să nu mănince oile în lume, atuncea poate nu vor fi nici greci în Moldova și în Țara Muntenească, nici or fi boieri, nici or putea minca aceste doao țări, cum le mănincă. Iar alt leac n-au rămas cu condeiuul meu să mai scriu ⁸⁰ ca să pot gici. Focul il stingi, apa / o iezăști și o abați pe altă parte, vintul cind bate, te dai în laturi intru un adăpost de ⁸¹ te odihnești, soareli intră în nuor, noaptea cu intunerecul trece și să face iar lumină, iar la grec milă sau omenie sau dreptate sau neviceșug, nici unele de aceste nu sint, sau frica lui Dumnezeu. Numai cind nu poate să facă rău *din față* să arată cu blindețe, iar inima și firea tot cit ar putea este să facă răutate. Căutați de cetiți la hronograful grecescu, de vă incredințați și mai bine ⁸² cindu au fost ei ⁸³ puternici și împărăția era a lor, ce făcea ⁸⁴ și ce lucra!

21 Iară după ce au vinit Cantemir-vodă la scaonul domniii în Iași, triimis-au boieri de țară la Poartă după Dumitrașco-vodă de l-au pirit la Udriiu. Și au triimis și pe vāru-sāu Toderășco vistiernicul Cantacozino, împreună cu ceialalți boieri, de l-au pirit tot la ochi și l-au inchis pe Dumitrașco-vodă și l-au făcut de au cheltuit mulți bani. Numai, nārocirea lui *au fost de* au scăpat cu zile, că au apucat de au dāruit un hamgeriu de mare prețu veziriului și așa au hālăduit cu viață. Și după acee n-au pre lungit, fiindu mazil acolo, și au ⁸⁵ murit și i-au rămas casa în multă *lipsă* și în mare sārăcie.

22 Așijderea și Toderășco vistiernicul, după ce s-au pirit cu Dumitrașco-vodă acolo la Udriiu, s-au războlit și au murit. Și fiindu Șerban-vodă cu dinsul vār primare au triimis cu mare cheltuială de i-au luat oasāle de la Udriiu și le-au adus pin Țara Muntenească și le-au adus în Moldova, de le-au f.44 îngropat ficiorii lui în mănăș/tire în Bisericani, fiind ei ctitori ⁸⁶, Cantacozineștii, la acea sfintă mănăstire. Și au rămas dator din vistiernicie, ce au fost p.93 vistiernic mare la Duca-vodă și la *Dumitrașco-vodă Cantacozino*, cu vreo doao-zāci de pungi de bani și mai bine. Așe sint de bune boieriile în Țara Moldovii de la Vasilie-vodă incoace *până la o vreme*.

⁷¹ și / de ⁷² iar ⁷³ triimis / pus ⁷⁴ și / de au trăit ⁷⁵ de bătrîn ⁷⁶ să mai pute / s-au mai putut ⁷⁷ cite / cîteva ⁷⁸ necinste și ⁷⁹ să nu fie ⁸⁰ scriu / pomenescu ⁸¹ de / și ⁸² pe ⁸³ ei / grecii ⁸⁴ pre atuncea ⁸⁵ și ⁸⁶ acești boieri.

*** DOMNIA A LUI COSTANTIN CANTEMIR-VODĂ ¹,
ÎN ANUL 7193, IUNIE 10**

Venit-au domnu țării Moldovii Costantin Cantemir-vodă pre careli l-au ales la domnie boierii Țării Moldovii în locul lui Dumitrașco-vodă *Cantacozino* cu nevoința ² lui Șerban-vodă, domnului muntenescu, pecum mai sus s-au scris. Acest domnu Cantemir-vodă au fost de neamul lui ³ de la ținutul Fălciului. Și dacă s-au rădicat la virstă s-au dus în Țara Leșască de au slujit la oaste, până au agiunsu de au fost rohmistru, *mai mare pe o sută de oameni de oaste*. Apoi viindu în Moldova, s-au dus cu Grigorașco-vodă Ghica în Țara Muntenească și fiind om de treabă au fost acolo ceauș spătărescu. Și era om viteazu și cu sfat bun.

După aceea, viind aicea în țară, în Moldova, și slujind bine *domnilor*, au fost ⁴ căpitan mare, și apoi au fost și sărdariu și mai pre urmă au fost și cliuceri mare. Fost-au și capichiaie la Poarta împărății, știind limbi ⁵. Și fiind om bătrîn, cu alesul tuturor boierilor *moldoveni* carii ⁶ era pribegi în Țara Muntenească l-au rădicat domnu, cu cheltuiala lui Șerban-vodă, domnului muntenescu, pecum mai sus s-au scris./

Și titlușul lui nu scriia Cantemir-voevoda ce numai Costantin-voevoda. Carte nu știia, ce numai iscălitura învăș(ă) de iscăliia ⁷. Practică bună avea la voroavă, era sănătos, minca bine și bea bine. Semne multe avea pe trup de la războaie, în cap și la miini, di pe cind fusese slujitoriu în Țara Leșască. La stat nu era mare, era gros, burduhos, *plin la trup*, rumăn la față ⁸, barba îi era albă ca zăpada. Cu boierii trăia bine, până la o vreme, pentru că era om de țară și-i știia pre toți, tot anume pre careli cum era. Și nu era mindru, nici făcea cheltuială mare țării, că era un moșneag fără de doamnă. Și avea doi ficiori, beizadeli, pre Antiohii și pre Dumitrașco și era zălog la Poartă și cu alți ficiori de boieri. Și era bine în țară dintr-alteli, numai nu putea trăi oamenii de poghiazuri leșești, că era țara pustie din Iași în sus. Și din toți boierii era mai ales la acest domnu Gavriliță vornicul și cu ficiorii lui. Era el boieriu și chivernisiia pecum îi era voia. Și era o samă din ficiorii lui *Gavriliță vornicul* can fără de ispravă și zlobivi, pre anume Lupul și Solomon și Costachi. Avea slugi tâlhari la casăli lor, de ținea drumurili, de ucidea turcii și fura bucate din Bugeac, cai, iepe. Și să făcea farmutali totdeauna și slimuri cu tătarii pentru fapteli lor și beții multe și gîlcevi și bătăi făcea pin tîrguri și nebunii și nu putea să dzică nime nemică de frica lui Gavriliță vornicului și domnul, deși știia, răbda.

Vinit-au atuncea și Miron logofătul din Țara Leșască foarte scăpat și l-au avut Cantemir-vodă în milă și // în cinste. Și avind trii ficiori i-au boierit, pe Ioniță l-au făcut sărdariu, pe Nicolai logofăt al triilea, pe Pătrașco cămăraș mare și ș-au logodit Cantemir-vodă și o fată cu dînsul, pre anume domnița Safta. Iar pre Miron logofătul l-au făcut staroste la Putna.

Pre aceea vreme au pus ⁹ Cantemir-vodă hatman pre Velicico, ce era frate cu Miron logofătul și întru acea vreme ieșit-au ¹⁰ cu puțintea oaste ce avea spre ținutul Sucevii, împotriva a multe podghiazuri leșești ce umbla de strica în țară. Găsit-au atuncea un podghiaz mare la Baie și s-au lovit

* Cap. XI ¹ vodă / voevoda ² și cheltuiala ³ neamul lui / oameni proști ⁴ au fost / l-au pus ⁵ multe ⁶ carii / ce ⁷ iscăliia / o făcè ⁸ buzat ⁹ au pus / pusese ¹⁰ hatmanul Velicico

p.95 Velicico hatmanul cu dinșii prea tare. *Hatmanul Velicico năvăliia în războiu singur cu sulița a mină* cit¹¹ l-au lovit dintru o pușcă¹² de i-au rumptu zaoa de pre lingă grumazi¹³ și altul l-au lovit de i-au rumptu spogirniceala de la friul calului și altul i-au lovit, dintr-un¹⁴ sineț, dirlogul de la șea și n-au putut să izbіндеască. Și au purces moldovenii în răsipă și au fugit hatmanul *Velicico* și multă stricăciune au făcut acel podghiaz leșescu și¹⁵ alte multe podchiazuri leșești lovia pe alte locuri, de strica în țară.

6 Mai lovit-au un podghiaz leșescu pre Velicico hatmanul între vii la Copou, de l-au gonit până în Iași¹⁵. *Velicico hatmanul* era un om de-a firea și de treabă la toate socotelile *lui* și îndrăznețu bun. Numai, neavind nici cu cine, au doară nici noroc la războiu, *poate fi*, nu avea să-i slujască, că pe unde mergea îl tot bătea.

7 Atuncea avindu nemții oaste cu turcii încă di *pe cînd s-au fost bătut* la Beciu și tot bătea nemții *pe turci* și să lățisă¹⁶ *nemții*, deciiși leșii era la un loc¹⁷ cu nemții și da / *leșii moldovenilor lefe și să dusesse mai toți moldovenii la leși*, boierenași¹⁸, slugi boierești, slujitori și viniia de jecua în țară, *în Moldova*. Vinis(ă) aici în țară trii sirbi¹⁹ la Duca-vodă²⁰ să slujască, *carii acei sirbi mai înainte vreme au fost chesăgii*, pre anume Ilie* și Stanciul și Dima Iuruc și s-au ispoveduit la un călugăr grec în Gălați, după ce au trecut²¹ Dunărea, și acel călugăr i-au pirit la Duca-vodă *pre acei sirbi* de le-au luat *Duca-vodă* șeptezăci de pungi de bani și multe odoară scumpé. Și pe urmă ș-au găsit vreme de s-au dus în Țara Leșască și aceia au bătut pre hatmanul Velicico la Baie și făcea multe podghiazuri și răutăți *aici* în țară²², că era oameni foarte harnici. Și așa li s-au timplat într-un podghiaz de i-au impresurat mulțime de tătari, Stanciul au perit acolo în războiu, iar ceialalți au scăpat cu multe rane. Decii dentru aceste²³ rane s-au spăriiat și s-au dus în Țara Nemțască de au agiunsu acolo *Ilie și Dima Iuruc* de au fost capete²⁴ *mai mari* la împăratul nemțăscu pe doaozăci *de mii* de sirbi. Iar Dima Iuruc mai pe urmă ș-au făcut pace și au vinit *aici* în țară, *în Moldova*, și au fost²⁵ bașbulușbaș la Costantin Duca-vodă și au perit și el de foc²⁶ cîndu s-au aprinsu²⁷ *pravul cel de pușcă în turnu la curtea cea domnească* în Iași. Videți acum ce au făcut acel duhovnic grec, drept²⁸ dragul să să ispoveduiască²⁹ *cineva* la dinșii.

f.46 p.96 8 Coboritu-s-au atuncea și doi hatmani leșești cu oști pe Prut în gios până la sat la Boian și le-au ieșit Suliiman-pașe sarascheriul înainte și cu Cantemir-vodă și le-au dat le//șilor războiu, prea tare și frumos, care leșii n-au putut ținea războiul. Și piste noapte pi-ntreg au tăiat lunca și au trecut piste Prut. Iar Suliiman-pașe și cu tătarii și cu Cantemir-vodă s-au întorsu înapoi, care Cantemir-vodă de atuncea au dobîndit de la turci mare cinste și laudă și credință pentru că³⁰ mergea pre bine și frumos la războiu. Că așa mergea în fruntea *oștii*, de nu să putea ținea cei tineri de dînsul. Decii leșii dintr-aceea au prinsu și mai mare pizmă pe Cantemir-vodă și³¹ sloboziia podghiazuri în toate părțile de strica. Și țara era tot bejenită și lipsă de piine foarte mare era, că nu putea³² oamenii să facă piine. Iar stupii să făcea buni

¹¹ cit / că ¹² dintru o pușcă / pe hatmanul dintr-un sineț ¹³ Velicico năvăliie în războiu singur cu sulița a mină ¹⁴ dintr-un / din ¹⁵ și ¹⁶ lățisă / lăție ¹⁷ loc / cuvînt ¹⁸ și ¹⁹ ce fusesă chesăgii ²⁰ aici în țară *Ilie/ Ilei ²¹ după ce au trecut / trecînd ²² în țară / țării ²³ aceste / acele ²⁴ au fost capete / era cap ²⁵ și au fost / de era ²⁶ împreună cu Totoiescu vel-căpitan ²⁷ ierbăria ²⁸ drept / d-è ²⁹ să ispoveduiască / te ispoveduești ³⁰ pentru că / căce ³¹ Cantemir vodă și / dînsul, de ³² ara

și vinul³³, că era om nărocit. Țara bir nu da, că *birul țării* era iertat³⁴ de la Poartă. Numai nu putea³⁵ *oamenii trăi de podghiazuri*, că și caii lui *Cantemir-vodă* din ceir i-au luat *Sandul Crupenschii* cu un podghiaz leșescu, care pe urmă acel *Sandul Crupenschii* au agiunsu de au fost *la alți domni și jicnicer mare și au fost și medelnicer mare*. Și domnia în Iași, după ce i-au luat caii, nu putea șidea, ce s-au mutat în Cetățuia. că de nu s-ar fi mutat în Cetățuie, cînd au bătut podghiazul pe Velicico hatmanul la Copou, l-ar fi luat și pre *Cantemir-vodă*³⁶ din Iași.

Iară după voroava ce au avut Șerban-vodă cu *Cantemir-vodă*, prins-au *Cantemir-vodă* pe Iordachi Rusăt post<elnic> de l-au închis și l-au muncit, că i-au cetluit capul. Și au dat vreo triizăci-patruzăci de pungii de bani și pe urmă l-au luat Gavriliță *vornicul* și cu Velicico *hatmanul* în chizășie, cum că nu va / fugi din Moldova, și l-au slobozit. Iar *mai* pe urmă i-au dat veste că *i-au spus* Velicico hatmanul că-i stă pricină³⁷ Șerban-vodă și este numai să piară. Și înțelegindu *Iordachi Rusăt* au fugit în Țara Ungurească.

Iară atuncea cîndu au mărșu Suliiman-pașe cu *Cantemir-vodă* înaintea leșilor la Boian, vinit-au și Șerban-vodă cu oaste din Țara Muntenească până în Iași și³⁸ au descălecat cu oastea la mănăstirea lui Aron-vodă de au șezut *acolo* vreo patru-cinci zile și³⁸ ș-au isprăvit de la Suliiman-pașe, avîndu grije de nemți. Și s-au întorsu înapoi și *au mărșu* pe Birlad, tot vinîndu vinaturi și pește.

Iară în al doilea an a domniei lui *Cantemir-vodă* coboritu-s-au* craiul *leșescu al triile Ian Sobetșhii* cu toată puterea sa și cu toți hatmanii a Țării *Leșești* și cu toată răcepospolita și cu multe podghiazuri în toate părțile, în toată țara *Moldovii*, pre la Ocnă, pre la Birlad, pre la Bujoreni, de nu rămăsese³⁹ un locu neprădat și nestrîcat. Tăiat-au atuncea leșii și cu căzaccii pe doamna Ruxanda, fata lui Vasilie-vodă, la cetate la Neamțu, și pre o *giupîneasă anume* Andrieșoiaie și la Ocnă pre Ianachi *grammaticul*⁴⁰, *fînd cămăraș la ocnă* și pe alții mulți. Că să făcūs<ă> tălhari nu numai de la oastea leșască ce⁴¹ și din munții ungrești *ieșuia tălhari* de jecuia mănăstirile și alți tălhari despre Bugeac, încătă căutai tot tălhari⁴² *era în toate părțile*.

Atuncea mulți boieri și jupînese sărace ș-au lăsat casăle și s-au dus⁴³ în Țara Muntenească de răul tălharitului. Atuncea craiul *Sobetșhii* s-au coborît în gios pin tirgu pin Iași și au // mărșu în gios pe Prut până la Pagul și de la Pagul n-au putut merge mai înainte că i-au ieșit turcime și cu tătărime înainte și s-au întorsu înapoi, încungiurat de tătari. Și din obuzul *leșescu* careli cum ieșia⁴⁴, cum îl și lua tătarii *de grumazi*. Și s-au întorsu *craiul* iar pin Iași înapoi. Și era și Petriceico-vodă cu dinsul. Și au lovit pe la Tirgul Frumos și n-au agiunsu cailor obuzului apă *de băut* hălășteul cel mare de la Prigoreni și au luat Siretiul în sus și au lovit pre la Cernăuți la Sneatin⁴⁵ în țara lui. Iar *Cantemir-vodă* l-au gonit *pe craiul* cu tătarii pîn la Siretiu, la Hărmanești.

Atuncea au arsu leșii și tătarii multe curți boierești la țară și la Iași. Ars-au în Lungani, în Obrejeni, în Popi, în Doroscani la Leca, în Căcărăzeni doao părechi, în Podobiți⁴⁶, în Albești, în Brăiești, în Prigoreni, în Gănești, în Tirgul Frumos, în Crivești, în Pietrișu, în Hălăștieni, în Hăbășești, în Ruginoasa, în Hălăucești, în Cozmești, în Purcelești, în Stolniceni, în Pășcani și pe alte locuri multe, tot curți *bunc*, șindilite, boierești, au arsu atunci, fiind

³³ să făcē ³⁴ iertat / iertalā ³⁵ de vrbjă ³⁶ Cantemir-vodă / dinsul ³⁷ pricină / cu price ³⁸ și / de ³⁹ rămăsese / rămînē ⁴⁰ la o mină ⁴¹ ce / și ⁴² tălhari / de tîlhari dai ⁴³ s-au dus / au fugitū ⁴⁴ din obuz ⁴⁵ Sneatin / Șletin ⁴⁶ într-alți Lungani *coboritu-s-au / scoboritu-s-au

oamenii închiși pin mănăstiri de frica leșilor și a tătarilor. Era în Golăia *atuncea* oca de apă zece bani ⁴⁷.

p.98 14 Atuncea au luat craiul și pe Dosiftei* mitropolitul din Iași cu toate veșminteli ⁴⁸ și odoarali mitropoliii *din Suceavă* și au luat și moștiile sf<i>ntului Ioan cel Nou ce au fost ⁴⁹ la Suceavă, care ⁵⁰ aceste *sfinte* moștii ⁵¹ *au fost adus* din Țara Turcească Alexandru-vodă cel Mare și Bun, și *luundu-li* le-au dus ⁵² împreună cu Dosiftei* mitropolitul în Țara / Leșască la un târgu a craiului Sobetșchii anume Jolcfa, de sint ⁵³ acolo și până în zioa de astăzi. Și Dosiftei* ⁵⁴ *mitropolitul încă au rămas acolo și au șezut șapte ani și acolo i-s-au timplat săvîrșirea vieții sale.*

15 Acest Dosiftei* mitropolitul ⁵⁵ *era ficior de neșuțoriu și pre<a> învățat.* Multe limbi știa: elinește, lătimește, slovenește și alt adincu din cărți știa și ⁵⁶ deplin călugăr și cucernic și blind ca un miel. În țara noastră pre aceste vremi nu să află ⁵⁷ om ca acela.

16 *Iară după ce au mârșu* ⁵⁸ la Jolcfa îl punea craiul Sobetșchii de să îmbrăca cu veșminteli ⁵⁹ cele scumpe și *scotea și odoarali mitropoliii țării noastre și slujia* ⁶⁰ liturghie la zile mari și la Bobotează, Iordan *cu țere monie*, după obiceiul țării noastre și ⁶¹ să miera craiul și toți domnii leșești și lauda ⁶² frumoasă țere monia ce are biserica *Răsăritului și a țării noastre*⁶³.

17 Cantemir-vodă, cindu au vinit craiul *leșescu Sobetșchii*, rămăsese mai singur, boierimea, slujitorimea fugis<ă> carii încăturo au putut⁶⁴, numai prea cu puținteii oameni de curte rămăsese. Și-l indemna o samă de boierisă să inchine la leși și-i scriia și Șerban-vodă să s<ă> inchine, că să va inchina și el, că ⁶⁵ să scoboară și nemții despre Țara Nemțască și moscalii încă mârșu la Crim și să vor face tot de unii ⁶⁶.

f.48 18 *Iară Cantemir-vodă nu s-au potrivit.* Una că știa rindul leșilor cum sintu, al doilea ⁶⁷ ii era ficiorul la Poartă zălog, Antiohii ⁶⁸-beizade, ce nu-i da mina *intr-alt chip*. Ce el cu cine au avut s-au tras spre Fălciuu asupra ⁶⁹ tătă//rilor, precum ⁷⁰ mai sus s-au scris ⁷¹ și cu aceasta au nemerit *bine* că ⁷² i-au ieșit mare laudă de la turci.

p.99 19 Pre aceea vreme era vreo patruzăci și mai bine de codreni tâlhari de ținea drumurile în Țara de Gios. Agiuns-au *acei codreni* la Cantemir-vodă de i-au iertat și au vinit toți în Iași și i-au dus pre toți în mănăstire, în Gălata, de au giurat cum vor sluji lui Cantemir-vodă și țării cu dreptate. Și le-au dat leafă cite patru lei de lună. Și au pus capete dintre dișșii pe Zaharie și pe Sandul și le-au dat cărți de volnicie să stringă *oameni de oaste* cit de mulți. *Și au purces spre munte* și cum au sosit la Piatră au găsit un podghiazu de leși și cu căzaci, vreo doao sute și mai bine și așe i-au lovit fără *de veste*, pre o negură, de i-au spart și i-au spircuit și i-au prinsu *pre unii* și vii, de i-au dus la Cantemir-vodă, de i-au tot înțăpat și i-au spînzurat. Decii dentru aceea izbîndă au inceput Cantemir-vodă a face steaguri de lefecii în Roman și în

⁴⁷ zece bani / un potronic ⁴⁸ veșminteli / hainele ⁴⁹ moștiile sfintului Ioan cel Nou de au fost / moaștele lui sfetei Ion Novei de ⁵⁰ le-u fost adus ⁵¹ moștii / moaște ⁵² acele moaște ⁵³ sint / stau ⁵⁴ încă acolo au murit ⁵⁵ nu era om prost de felul lui. Și era neam de mazil ⁵⁶ alt adincu din cărți șlia și / altă adincă carte și învățatură ⁵⁷ aceste vremi nu să află / această vreme nu este ⁵⁸ au mârșu / după ce l-au dus ⁵⁹ veșminteli / hainele ⁶⁰ și slujia / de făcē ⁶¹ de ⁶² de ⁶³ Cantemir vodă să miniese pe-cel mitropolit și-i făcură afurisănie dela patrierhi. Dar nemic de dînsul nu s-au atinsu, că dzic oamenii că-i sfînt, iar de Cantemir-vodă s-au atinsu, că l-au găsit legat. Ce nu să știe, dintr-acee pricină au dînt-alte ⁶⁴ au putut / putusă ⁶⁵ i ⁶⁶ de unii / una ⁶⁷ cum sintu, al doilea / că-i slujisă, a dooa ⁶⁸ vodă ⁶⁹ asupra / înaintea ⁷⁰ precum / cum ⁷¹ scris / pomenit ⁷² că / de * Dosiftei / Dosoftei(u)

Cozmești și în Țirgul Frumos și în Hirlău și la Podul Iloaie și ⁷⁴ în Iași și au început a-i birui pre tâlhari și a-i prinde, de-i ducea la Cantemir-vodă de-i tot omoriia cu feliori de feliori de cazne și de munci.

Așijderea și Miron logofătul, fiind staroste la Putna, au făcut siimeni și 20
hinsari și au început și dintr-acolo a răsiți tâlharii. Că numai o dată la un războiu ⁷⁵ au prinsu patruzăci de tâlhari și i-au tot tăiat cite în patru bucăți și ⁷⁶ i-au pus pin prepelece pe la drumuri. Pus-au Miron logofătul de au făcut ⁷⁷ drumul *mai mare și mai bun* la Lunca Min/drișcăi, că ⁷⁸ nu putea *oamenii* să umble de răul tâlharilor. Și așe cu aceste au început a să mai sterpi *tâlharii*, că di ce-i omoriia, de aceea ⁷⁹ să făcea mai mulți în zileli acestui domnu, a lui *Cantemir-vodă*.

Așijderea atuncea, cind au vinit craiul *leşescu Sobețhii* mai înainte după 21
ce au făcut ⁸⁰, văzindu Șerban-vodă că umblă tâlharit mult în Moldova și n-are cine să le stea împotrivă și Cantemir-vodă n-au ținut parola, cum s-au apucat, cind l-au pus domnu *în Moldova*, să omoară pre Iordachi Rusăt și *Iordachi Rusăt* au fugit în Țara Ungurească, triimis-au și el pre Mânăilă căpitantul cu sarageli să prinză pre giupineasa lui Iordachi Rusăt. Decii aflindu-s(ă) giupineasa lui Iordachi cu multe bejenii pe Oituz la un sat *anume* Grozăștii de frica unui podghiazu *leşescu* ce viniia din sus, au apucat numai ea Iordăchioaie singură cu rădvanul ⁸¹ *de au fugit și au scăpat*. de n-au prinsu-o saragelile. Iară altă ce au avut, agărlic, i-au luat tot saragelile. Și piste noapte s-au întorsu saragelile piste munte în Țara Muntenească. Și bejenari, cine au fost, au sărit după dinșii a doa zi pe șleah și nu i-au putut agiunge, și s-au dus cu pace. p.100

Triimis-au *Cantemir-vodă* sol pe Gavriliță *vornicul* în Țara Muntenească 22
la Șerban-vodă ⁸², că văzu că s-au miniiat Șerban-vodă pentru Iordachi și pentru că ⁸³ nu s-au închinat la leși, după ⁸⁴ cum să adevoris(ă) cind l-au pus domnu *în Moldova*. Și intorcindu-s(ă) Gavriliță *vornicul* înapoi, îndată au murit și dzicea *unii* că l-ar fi ⁸⁵ otrăvit Șerban-vodă, *dar adevărul nu să știe*. Caută de acmu înainte de vezi // ce s-au lucrat *din* zavistie și *din* răutate f.49
în Moldova și în Țara Muntenească, din ⁸⁶ pizma lui Șerban-vodă și a Cupăreștilor ce au avut *pizma de demult*, veche.

Îndată ș-au făcut pace cu Cantemir-vodă de au vinit de la Țarigrad în 23
Iași Cupăreștii și au pus *Cantemir-vodă* pe Iordachi vistiernic mare, de i-au dat ⁸⁷ cheia țării în minu și i-au dat și o samă de bani pentru ⁸⁸ cei ce-i luas(ă). Iar pentru o samă *de bani ce i-au fost mai rămas* i-au dat tirgul Șcheia și *satul* Drăgșani. Și pe frate-său Manolachi *l-au pus* staroste la Putna pentru să ⁸⁹ să mai adaogă vrăjibile cu muntenii. Pus-au și pe frații lor, acestor doi *boieri*, pe Scarlatachi și pe Lascarachi și pe Mihălachi *să fie* capichihăi la Țarigrad. Ține-te, săracă *țară* Moldovă, de acum înainte de jac și *de* mîncături ⁹⁰! Toți aceștia tuscinci ficiori Cupariului celui bătrîn carii ⁹¹ nu să satura unul *cite* cu o sută *de pungi* sau și doao *sute de pungi de bani pe anu*.

Dat-au toată taina Cantemir-vodă ce au avut cu Șerban-vodă Cupăreștilor 24
⁹². Bucurat-au Cupăreștii pe Cantemir-vodă că l-or face domnu în Țara Muntenească. Și așe tot să piriia și să minca unii pre alții.

⁷⁴ și la Podul Iloaie și / în Podul Leloaie ⁷⁵ un război / o bătaie ⁷⁶ și / de ⁷⁷ de au făcut / de-u lărgit și ⁷⁸ fiind drumul strimtu ⁷⁹ aceea / ce ⁸⁰ Cantemir-vodă slujitori ⁸¹ numai ⁸² Cantemir-vodă ⁸³ că / căci ⁸⁴ după / de pe ⁸⁵ că l-ar fi / să-l fie ⁸⁶ din / de ⁸⁷ Cantemir-vodă ⁸⁸ pentru / din ⁸⁹ pentru să / de ⁹⁰ mîncături / mîncari ⁹¹ carii / de ⁹² Cupăreștilor / lor

25 Murindu Gavrilică vornicul cel bătrîn, pus-au *Cantemir-vodă* vornic mare⁹³ pre fiu-său Vasilie⁹⁴, dar nu așe⁹⁵ trecere⁹⁶ ca tată-său. Și pi ceialalți frați ai lui au început a-i mai scădea din volnicia ce avea cîndu trăia
p.101 tată-său. Scos-au *atuncea* și pe Velicico din hătmănie și l-au pus vornic mare de Țara de Sus și hatman au pus pe ginere-său Bogdan. Decii / lordachi vistiernicul au și legat frăție cu Bogdan hatmanul văzînd că este ginere lui *Cantemir-vodă*, de ținea la un cuvîntu. Și pe ceialalți boieri *au început* a-i călca din obiceiurile lor. Și scotea mulțime de orînduiele pe țară, și pe mazili dăjdi grele și pe breslași greutate, de s-au stînsu⁹⁷ *atuncea*, că era breslași mulți în țară *atuncea*, cu mii de stupi. Și *Cantemir-vodă* carte nu știa, sama nime nu le⁹⁸ lua, că-i supusese pe ceialalți boieri, că țara era de la împărăție iertată de bir. Iar Lascarachi tot triimite la sute de pungi *de bani* de lua ni cu o pricină ni cu alta. Oare ce sta împotriva pentru țară Miron logofătul și cu frate-său Velicico vornicul, îi zicea lui *Cantemir-vodă* și lui lordachi vistiernicului la masă⁹⁹: „Mai des cu păharăle¹⁰⁰ și mai rar cu orînduieleli, că *de la împărăție* țara este iertată de bir¹⁰¹ și-i vrea să-ți dai măria-ta sama odată și nu-i putea“. Și Velicico și mai tare totdeauna să sfădiia cu *Cantemir-vodă* și cu lordachi vistiernicul, care dentru aceli voroave avînd frică au agînsu¹⁰² la *mare* prepus, de ș-au pus și capetile.

26 Șerban-vodă făcuse gătire mare de oști în Țara Muntenească și făcus<ă> citeva vasă, șeici, la Argeșu cu zaire¹⁰³, de sta gata să s<ă> scoboare pe Dunăre. Și să agînsese cu toate capetile sirbime pe di ceea parte de Dunăre și trimisese și la nemți pe frate-său Iordachi spătariul și pre ginere-său aga Bălăceanul, ca să vie cu o samă de oaste nemțască. Și agînsese și la Moscu,
f.50 // să să scoboare *moscalii să margă* la Crim.

27 Și stînd împotriva acestui sfat¹⁰⁴ un cneaz mare *la Moscu*, cheltuit-au Șerban-vodă *mulți bani* de l-au otrăvit, ca să nu mai fie protivnic sfatului. Agînsese și cu craiul *leșescu*, cu Sobetșhii, ca să s<ă> scoboare în gios la
p.102 Bugeacu. Și așe și el să purceadă cu această gătire să apuce Țarigradul cînd ar fi turcii la nemți, la Biliigrad. Numai era piedică *Cantemir-vodă* și cu Cupăreștii, că-l tot pîriia la Poartă. Decii Șerban-vodă, văzînd împiedecarea lui *Cantemir-vodă*, au strînsu cițiva boieri moldoveni, ce era în Țara Muntenească pribegi, unii de frica lui *Cantemir-vodă*, alții pentru frica podghiazurilor leșești *fugis<ă> de să dusesse din Moldova*. Strînsu-i-au pre toți la dînsul la sfat la București și au ales pre Ilie Drăguțășcul să-l facă domnu în Moldova cu toată cheltuiala lui, ca să s<ă> mintuiască de *Cantemir-vodă*, să nu-i mai fie piedică. Și n-au zăbăvit după acesta sfat Șerban-vodă și au¹⁰⁵ murit. dzicea unii că l-ar fi¹⁰⁶ otrăvit frații lui, stolnicul Costantin și spătariul Mihai. Că era *Șerban-vodă* un om groznic și nemărui nu veghea voie. *Era* om mare la stat, cu ochi *mari*, *iți părea că sînt* ca de bou. *Era* și harnic și darnic. milă făcea mare la *cei* streîni și la slujitori, cheltuia mult *ca să-ș facă* nume, iar nu *ca să stringă avere multă*.

28 *Cantemir-vodă* încă de aceste oblicînd de toate au pîrit^{106a} la Poartă pe Șerban-vodă. Și turcii nu putea să-l mazilească, că să temea de numeli lui Șerban-vodă, ce scrises<e> / *împărăția* la hanul să s<ă> găteze să margă să ierneze în Țara Muntenească, să prînză pe Șerban-vodă. Ce gătîndu-s<ă>

⁹³ în locul lui ⁹⁴ Vasile / Vasilachie ⁹⁵ așe / avè ⁹⁶ la domnie ⁹⁷ de ⁹⁸ nu le / nu-i ⁹⁹ masă / mesă ¹⁰⁰ măria ta ¹⁰¹ de bir / de la Poartă ¹⁰² agînsu / cădzut și ¹⁰³ zairea / zahară ¹⁰⁴ acestui sfat / sfatului ¹⁰⁵ și ¹⁰⁶ dzicea unii că l-ar fi / dzic să-l fie ^{106a} au pîrit / pîrisă

hanul, i-au și vinit veste că au murit *Șerban-vodă*. Pentru că nu este cum ¹⁰⁷ gindește omul, ce precum ¹⁰⁸ dă Domnul, că cine știe la ce cumpănă ar fi vinit și Țara Muntenească *atuncea*, de n-ar fi murit ¹⁰⁹ *Șerban-vodă*.

Rădicat-au frații lui *Șerban-vodă*, Mihai spătariul și cu Costantin stolnicul, *atuncea* domnu pre un nepot de sor a lor, anume *pre* Costantin Brâncoveanul Basarab în locul lui *Șerban-vodă*. Îi rămăsese lui ¹¹⁰ *Șerban-vodă* ficior mare și n-au vrut frații lui *Șerban-vodă* să-l puie *pre* dinsul *domnu*, pentru că ¹¹¹ nu trăia bine cu doamna *lui Șerban-vodă*. 29

Iară după ce s-au așezat Brâncoveanul-*vodă* în scaonul ¹¹² *domniii* în București, gilceava și zavistia cu Cupăreștii tot au rămas și la Brâncoveanul-*vodă*, precum ¹¹³ era și la *Șerban-vodă*, de să tot piriia unii *pre* alții la Poartă, de să tot făcea cheltuială amindurilor țărilor. 30

Început-au Brâncoveanul-*vodă* a supăra *pre* doamna lui *Șerban-vodă* cu feliuri de feliuri *de supărări* și a-i lua banii di pe unde era mistuiți, că ¹¹⁴ fiindu-i nepot *lui Șerban-vodă* și în cinste la dinsul îi știa *banii pe unde era*. Decii aga Bălăceanul, ginerele lui *Șerban-vodă*, dacă au înțales de acea supărare n-au vrut să vie de la nemți ¹¹⁵ de unde îl triimisese *Șerban-vodă*. Decii doamna lui *Șerban-vodă* era ¹¹⁶ în mare prepus văzind *Brâncoveanul-vodă* că au rămas ginere-său, *aga* Bălăceanul, la Sibii în *Țara Ungurească* ¹¹⁷. Pusese trii steaguri de lefecii moldoveni *cu căpitanii lor. pre* anume Beșleaga și Vicol și Tatul de o // păziia *pre* doamna ¹¹⁸ și *pre* ficiorul ei *pre* Gheorghie beizade la sat la Drăgănești, să nu fugă la ginere-său, la nemți. f.51

Iară după ce au trecut un an a domniii Brâncoveanului-*vodă*, coboritu-s-au *aga* Bălăceanul cu oști nemțăști și cu Heizăr ghegeneralul de au vinit în tingu în București *la* scaonul *domnescu*. 32

Dar ficiorul lui *Șerban-vodă*, cum au înțales că au trecut nemții munteli în Țara Muntenească de vin la București, într-o sară s-au îmbrăcat în ¹¹⁹ haine proaste și au ieșit pin ¹²⁰ straje de la Drăgănești ce-l păziia, *neunos-cindu-l străjarii*, și s-au dus inaintea oștii nemțăști. Și au rămas numai doamna singură la Drăgănești în pază. 33

Brâncoveanul-*vodă*, dacă au văzut că să apropie oștile nemțăști de București, au lăsat Bucureștii și s-au coborît la sat la Ruși cu toată casa lui și boierii și *boierenașii din curte și slujitorii* ¹²¹ și au șezut acolo la Ruși vreo doao-trii săptămîni. Brâncoveanul-*vodă* ¹²² și dea în Ruși și nemții și dea în București, cale de opt-noao ceasuri *de departe* unii de alții. Și purta de grije Brâncoveanul-*vodă* de zaire ¹²³, de le da tot de agiunsu di ce le trebuia, iar ¹²⁴ *pre* de altă parte au făcut știre la Poartă și la tătari să vie. 34

Triimis-au *atuncea* ghegeneralul Heizăr *pre* un colonel cu vreo sută de nemți la Drăgănești, de au luat *pre* doamna lui *Șerban-vodă* de au dusu-o în București și cu voia Brâncoveanului-*vodă* au fost ¹²⁵, că Drăgăneștii de Ruși nu sînt ¹²⁶ departe, cale de doao ceasuri. 35

Iară după ce au rădicat *pre* doamna *lui Șerban-vodă* din Drăgănești, venit-au numai singur ghegeneralul Heizăr cu capul lui și cu vreo sută de oameni de la București la Drăgănești. Și / s-au sculat și Brâncoveanul-*vodă* ¹²⁷ de s-au *p.104* 36

¹⁰⁷ cum / ce ¹⁰⁸ ce precum / nu ¹⁰⁹ atuncea ¹¹⁰ îi rămăsese lui / avè ¹¹¹ pentru că / căce
¹¹² scaonul / scaon ¹¹³ precum / cum ¹¹⁴ i ¹¹⁵ și-au rămas acolo la Sibii. Iar Iordachi
spătarul, fratele lui *Șerban-vodă*, au vinit la Brâncoveanul de la nemți ¹¹⁶ era / căzus ¹¹⁷ și
¹¹⁸ doamna / dînsa ¹¹⁹ în / cu ¹²⁰ pin / pentre ¹²¹ slujitorii / slujitori ¹²² Brâncoveanul-*vodă* /
el ¹²³ zaire / zahară ¹²⁴ iar / și ¹²⁵ au fost / era ¹²⁶ sînt / era ¹²⁷ din Ruși

dus la ghegeneralul ¹²⁸ în Drăgănești de s-au împreunat cu dinsul și au mâncat și au băut și au vorovit cinci-șese ceasuri ce le-au ¹²⁹ trebuit. Și așa s-au întorsu ghegeneralul iarăși la obuzul lui în București și Brâncoveanul-vodă s-au întorsu la obuzul lui la Ruși. *Iară pe țară* ¹³⁰ nu o lăsa să să bejenească, că pe cine îi prinde *fugind* le tăia nasul și urechile, de sta *oamenii* pre locu, ca să poarte de grije zairelii ¹³¹ oștilor.

37 Atuncea toți boierii muntenesți indemna pe Brâncoveanul-vodă să să inchine la nemți, numai unchiu-său stolnicul Costantin n-au priimit acest sfat și nu l-au lăsat să să inchine, *pentru că*, cînd va Dumnezeu, și omul nemerește sfatul.

38 Atuncea fiind domnie noao și viind oști și neavînd cu ce să chivernisi, în grab(ă) trebuindu bani, au scos vâcărînt întăiaș dată *Brâncoveanul-vodă*, un tult de vită și doi orți de cal de au rămas obicei, *de au fost* în mulți ani ¹³². Și de acolo, de la munteni, piste cițiva ani, la domnia lui Costantin Ducăi-vodă, au sărit scinteia și la noi în Moldova, de s-au aprinsu acest pojar de obicei *rău*.

39 Decii în scurtă vreme au purces și tătarii a vini în Țara Muntenescă. Brâncoveanul-vodă îndată atuncea au dat știre țării să s(ă) dea în laturi la munți și ș-au triimis *pre* doamna *lui* la mănăstire la Brad, la munte, și el au purces întru ¹³³ întimpinarea soltanului la Buzău. Și numai întru acea zi să nu s(ă) fie întimpinat cu soltanul, era să prade *tătarii* Țara *Muntenescă*. Iar nemții, dacă au înțales că vin tătarii, s-au rădicat cu doamna lui Șerban-vodă și cu toții din București și au trecut munții la Brașov în Țara *Ungurcască*. Iar ¹³⁴ tătarii cu Brâncoveanul-vodă i-au gonit până i-au trecut munții și f.52 nemică nu le-au putut strica. Iar pe țară au stricat-o *foarte* rău // tătarii, că numai pentru că ¹³⁵ n-au luat robi, iară altă ce au găsit tot au luat. Că acolo sint munții goli, nu pot să să ascunză oamenii și dobitoaceli și era vreme ¹³⁷ de iarnă, ce au rămas oamenii numai cu sufletele.

40 Iară ¹³⁸ după ce s-au făcut *vară*, trecut-au tătarii în doao-trii rinduri p.105 pin Țara Muntenescă. Și la mârșu și la întorsu tot pin Țara Muntenescă trecea, de mergea la Biliigrad, unde să bătea turcii cu nemții, de făcea multă ¹³⁹ stricăciune Țării Muntenesți.

41 *Iară* în al doilea an al domniii ¹⁴⁰ Brâncoveanului-vodă rînduit-au împărăția turcească pre munteni și pre moldoveni și pre tătari și pre un sarascheriu cu turci, o samă, să ducă pre Tiuchil ¹⁴¹-grof să-l puie craiu în Țara Ungurească. Decii de aici din Moldova au mârșu hatmanul Bogdan cu o samă de moldoveni și un soltan cu tătari și Brâncoveanul-vodă cu capul său *cu muntenii* și agiungîndu la marginea Țării Muntenesți unde să chiamă Cimpina, ieșitule-au Heizăr ghegeneral *înainte* și cu aga Bălăceanul și cu citeva mii de nemți și ș-au dat războiu foarte tare și *groznic* de amîndoa ¹⁴² părțile ¹⁴³ citeva ceasuri și pe urmă au spart pe nemți și au purces nemții în răsipă. Și atuncea au prinsu pre Heizăr ghegeneralul la mina ¹⁴⁴ lui Tiuchil ¹⁴⁵ -grof și *aga* Bălăceanul au perit în războiu, dar au perit și sarascheriul turcescu, că l-au lovit un glonțu tocma pin ¹⁴⁶ gură. Și dzicu că la acel războiu să fie fost mai mult izbînda despre partea căzacilor Brâncoveanului-vodă, căroră ¹⁴⁷ le era cap. căzacilor un moldovean anume Costin ficior Neniului *de aici din Moldova*.

¹²⁸ ghegeneralul / dinsul ¹²⁹ le-au / i-au ¹³⁰ țară / țara ¹³¹ zairelii / zaharalei ¹³² în mulți ani / pină astădzi ¹³³ întru / în ¹³⁴ iar / și ¹³⁵ pentru că / că ce ¹³⁷ și ¹³⁸ de vară ¹³⁹ multă / bogată ¹⁴⁰ al domniii / de domnie ¹⁴¹ Tiuchil / Tucul ¹⁴² amîndouă / imbe ¹⁴³ și groznic ¹⁴⁴ -i ¹⁴⁵ Tiuchil / Tupil ¹⁴⁶ pin / în ¹⁴⁷ căroră / care

Iară după ce au aflat Brâncoveanul-*vodă* pre Bălăceanul mort în răz- 42
boiu, trimisu-i-au capul la București de l-au pus într-un prepeleac / în mijlocul
ogrăzii lui de i-au șezut vreun an ¹⁴⁸ capul în prepeleac și au învățat de i-au
răsipit și curțile *aceli din București* și ograda, de au rămas numai jeriște.

Iară după izbînda ce au făcut acolo, intrat-au Tiuchil-grof în Țara 43
Ungurească cu toate oștile ce mai sus s-au scris ¹⁴⁹ și au început a strica și
a arde și a robi pre carii nu vrea să s(ă) inchine lui *Tiuchil-grof*. Și așe au
umblat citeva zile stricîndu pin Țara Ungurească până ce s-au rădicat altă
oaste nemțască și au purces asupra lor. Decii *Tiuchil-grof* cu turcii și cu tătarii
n-au cutezat să stea împotriva ¹⁵⁰ *oștii nemțăști* și au fugit piste munți înapoi
în Țara Muntenească. Iar Bogdan hatmanul vrînd să iasă drept pe Oituz p.106
în ¹⁵¹ țara Moldovii, ieșitu-i-au țărănimea săcuii înainte la Oituz la strimtori*
de i-au dat războiu *întru o noapte* toată noapte(a) și ¹⁵² cum mare greu au scăpat
de au ieșit din mîinile ¹⁵³ lor, că era să piară cu toții. Iar tătarii s-au dus *la*
casăli lor în Bugeacu ¹⁵⁴. Iar Tiuchil ¹⁵⁵-grof cu oastea lui, cu ungurimea,
au rămas în Țara Muntenească de au iernat și au ¹⁵⁶ vărat și multă strică-
ciune au făcut ¹⁵⁷ Țării *Muntenești*. Numai până a să rădica Tiuchil ¹⁵⁸-grof
de s-au dus în Țara Turcească foarte cu puținte oaste curuți de ai lui au fost
rămas, că au fost pus ¹⁵⁹ Brâncoveanul-*vodă* oameni de ai lui și pe careli curuț
cum il găsiia în laturi *cum* pe taină il și ucidea.

Făcut-au leșii *atunca* la Zvancea ocop, din sus de Zvancea, de au așezat 44
oaste. Triimis-au și *în cetate(a)* Sorocii *pre* un polcovnic iar cu oaste. Așezat-au
și în ținutul Cernăuților ¹⁶⁰ în citeva locuri de au făcut părcane de au așezat
oaste joimiri moldoveni și leși: *în sat* în Vasilev ^{160a} pe Nistru *au a//șezat* drăgani f.53
leși și moldoveni, în Orășeni *au pus* pre Zaharovschii ¹⁶¹ cu leși, în Coțmani
au pus pe Dubravschi, iar ¹⁶² în Bănița ¹⁶³ pe Turculeț cel mare cu moldoveni,
în Hliniță pe Botezu iar ¹⁶⁴ cu moldoveni, în tirgu în Cernăuți *au pus* pe Bră-
nești *cu leși și cu moldoveni*, în Cuciurul *cel mic* pe Turculeț cel micu cu mol-
doveni. Și așe cuprinsese tot ținutul Cernăuților ¹⁶⁵ de-l ținea și altă treabă
nu avea, în toate dzileli să bătea cu turcii supt Cameniță, că păziia drumul
Camenității. Decii ¹⁶⁶ cine trecea, tot ii lua de grumazi și-i robiia și să sloboziia
furiș în Moldova și în Bugeacu de apuca herghelii a cui și găsiia și lua și
limbă. Și cînd ducea turcii zairele ¹⁶⁷ în Cameniță le ieșiia înainte, ori la dus ori
la întorsu ¹⁶⁸, și de multe ¹⁶⁹ ori ii și smintie. Așijderea și lipcanii *din cetate*
din Cameniță și cu turcii ieșiia și loviia pre joimiri pre unde era așezați,
fără de veste, și de multe ¹⁶⁹ ori ii strica.

Tătarii din Bugeac, hanul, soltani, cite de trii-patru ori *pe an* mergea în 45
Țara Leșască de ¹⁷⁰ prăda cit le trebuia și la întorsu slăbindu-li caii, fiindu
uneori iarnă, ieșiia joimirii de pin zămci de ii loviia pe urmă și scotea dui-
muri și robi. Iară uneori ii loviia tătarii pre dinșii. p.107

Iară odată ieșînd Turculeț cel mare la Ștefănești la drumul Cameniții, 46
să ia limbă, au văzut vreo patruzăci de turci pe șleah viîndu de la Cameniță.
Decii Turculeț trecîndu Prutul să margă la dinșii să-i lovască, au apucat de au
trecut numai vreo triizeci de joimiri / și s-au ¹⁷¹ rumptu ghița, că era de

¹⁴⁸ cu ¹⁴⁹ s-au scris / scriu ¹⁵⁰ împotriva / împotrivă-le ¹⁵¹ în / la *strimtori / strimtoari
¹⁵² și / de ¹⁵³ mîinile / mina ¹⁵⁴ acasă ¹⁵⁵ Tiuchil / Tucul ¹⁵⁶ și ¹⁵⁷ au făcut / făcē ¹⁵⁸
Tiuchil / Tucul ¹⁵⁹ au fost rămaș, că au fost pus / rămăsesă. că pusesă ¹⁶⁰ Cernăuților /
Cernăuțului ^{160a} Vasilev / Vasileu ¹⁶¹ Zaharovschii / Zaharotchie ¹⁶² iar / tiji cu leși
¹⁶³ Bănița / Bănila ¹⁶⁴ iar / tiji ¹⁶⁵ Cernăuților / Cernăuțului ¹⁶⁶ decii / de ¹⁶⁷ zairele /
zaharali ¹⁶⁸ de-i robie ¹⁶⁹ multe / bogate ¹⁷⁰ -i ¹⁷¹ și

prim(ă)vară. Și au rămas oastea cea multă a lui Turculeț de aceasta parte, neputînd trece Prutul, că să rumpesese ghița. Decii Turculeț au ieșit înaintea celor patruzăci de turci și așe s-au bătut față la față vreo doao-trii ceasuri, că nu putea ceea oaste să treacă să le dea ajutoriu. Și i-au înfrintu pe turci și i-au prinsu vii carii n-au perit la războiu ¹⁷². Numai doi au scăpat iar ¹⁷³ *pre ceialaltii* i-au luat robi de grumazi de i-au dus în Țara Leșască, pre unii i-au triimis la craiul, de ș-au făcut nume și cinste, pre alții i-au ținut *la casa lui* la dinsul, la Bănila, de s-au răscumpărat. Și au găsit atuncea la acei turci neguțitori cinzăci de pungii de bani gata fără *de* odoară și haine și cai.

48 *Iară* în al șeseli an a domniei lui Cantemir-vodă coboritu-s-au craiul *leșescu* Sobetșchii cu oști grele iar în Țara Moldovii, fiindu îndemnați și de munteni, de Brâncoveanul-vodă, după ¹⁷⁴ cum era învățat ca să facă rău aceștii țări de să acolesia de dinsă totdeauna, pecum și mai pe urmă, de au chiebat ¹⁷⁵ pe moscali *de i-au adus* cu faptele lui, care, Dumnezeu, pentru suspinurilor săracilor, i-au plătit, de s-au stînsu pomenirea lui cu totul. Și au vînit craiul cu obuzul pe la Botășeni și pîn Cotnariu pînă la Tîrgul Frumos și de la Tîrgul Frumos iar s-au întorsu la țara lui, că era vreme de toamnă. Și atuncea întorcîndu-să au lăsat oaste cu bucate în cetate în Neamțu și în Suceavă, în mănăstirea Armenească și în mănăstire în Agapia și în *mînăstirea* Săcul și
f.54 în Cîmpul Lungu și în Hangu. Și cîndu au agiunsu // *craiul* cu obuzul pe Siretiu pe la Ropce așe i-au lovit o ploaie cu ninsoare, de i-au ținut acel vicol vreo
p. 108 trii-patru zile, de au murit oastea mai bine de giuămătate înghețați și leșinați*, că era pe la *luna lui* noemvrii. Iar caii le-au murit toți din obuzu, de le-au rămas carăle și caritele și pușcile *cele mari* toate la Ropce și dzic că nici craiul mai n-au fost avînd cal să incalece. De abia au mărșu pînă la Sneatin ¹⁷⁶, că i-au fost lovit minia lui Dumnezeu, de nu era numai vicolul, ce-i lovis(ă) și o boală, de muriia și oamenii și caii. Și la anul *de prim(ă)vară* au triimis din Țara Leșască de au luat pușcile de la Ropce.

49 Tătarii și cu Cantemir-vodă n-au vrut să margă mai înainte după dinșii de la Crivești, ce s-au întorsu înapoi. Îndemnatu-i-au Cantemir-vodă pe tătari să margă înainte, că de ar fi mărșu i-ar fi luat pe toți de grumazi, numai tătarii n-au vrut să margă.

50 Dzicu că *craiul* Sobetșchii s-au fost agiunsu cu tătarii de au fost tot una. numai în vedeala leșilor să arăta neprietin. Că o dată s-au fost tîmplat într-o noapte de au tăiat pre niște tătari ¹⁷⁷ Turculețu al nostru cu moldovenii și a doa zi vîzînd *craiul* Sobetșchii au fost jeluînd pre tătari și *au fost dzicînd*: „Păcat că au perit ațiția viteji“! Și au fost dzicînd lui Turculeț pentru ce i-au lovit noaptea furiș. Că el avea prieteșug cu dinșii încă din hătmănie, *di pe cînd au fost hatman*.

51 *Iară* după ce s-au dus craiul *leșescu* Sobetșchii la ¹⁷⁸ țara lui, scris-au cărți la împăratul Neamțului și la papa de Rim de să hvăliia și să lăuda pecum au luat atîtea cetăți din Țara Moldovii și / pe aceli scrisori papa de Rim tot îl credea și-i trimitea bani să facă oaste asupra păginilor. Pentru că ¹⁷⁹ așe era voroviți și cu împăratul Neamțului, împăratul nemțăscu ¹⁸⁰ să margă pre de o parte și craiul *leșescu* Sobetșchii ¹⁸¹ să margă pre de altă parte.

52 Triimis-au Cantemir-vodă *pre* o samă de tătari și cu moldoveni lefecii în Cîmpul Lungu și în Hangu de au prădat și au arsu ca să scoață pre jaimiri

¹⁷² războiu / bătaie ¹⁷³ iar / și ¹⁷⁴ după / de pe ¹⁷⁵ chiebat / adus și * înghețați și leșinați / înghețată și leșinată ¹⁷⁶ Sneatin / Sletin ¹⁷⁷ prè rău ¹⁷⁸ la / în ¹⁷⁹ pentru că / căce ¹⁸⁰ împăratul nemțăscu / el ¹⁸¹ craiul leșescu Sobetșchii / celalalt

și nu i-au putut scoate. Iar duium și robi au luat mult tătarii și întorcându-s(ă) p.109
înapoi pe la Iași încă le-au dăruit Cantemir-vodă tuturor mirzacilor postavuri
și atlazuri și așe s-au dus în Bugeac la casăli lor.

Iară în al șaptelei an a domniei lui gătitu-s-au Cantemir-vodă cu oastea lui 53
de au mârșu să ia cetate(a) Sorociei dimpreună cu Daltaban-pașe, sarascheriul
Obluciții și ¹⁸² hatmanul Stețu al Ucrainii ¹⁸³ hanului și cu citeva mii de tătari.
Și au stătut prin pregiurul cetății citeva săptămîni de au tot bătut ¹⁸⁴ cetate(a)
și ¹⁸⁵ au făcut meterezuri și lagumuri și au dat năvăli prea tare și n-au putut ¹⁸⁶
lua cetatea. Și au perit multă oaste atuncea, cîndu da năvăli turcii și moldo-
venii. Și nu era atita oaste în cetate, ca doao-trii sute de drăgani leși și căzaci,
numai ei din cetate nemeriia de da tot în om, iar cei denafară nu putea să
le strice nemică. Și s-au întorsu înapoi la Iași fără de nici o izbîndă și cu
multă pagubă de oaste.

Tot intru acel an mai înainte pînă a nu merge ¹⁸⁷ la Soroca, strinsu-s-au 54
toți ficiorii lui Gavrilîță vornicului și cu alți boieri mulți de Țara de Gios la
nunta lui Ion Păladii, la Băcani, din sus de Birlad. Și acolo au fost și vor-
nicul Velicico, fiindu // cumnat lui Păladi. Și stringindu-s(ă) acolo la acea nuntă 1.55
s-au sfătuit și s-au giurat cu toții, ei în de ei, să fugă în Țara Muntenească
la Brâncoveanul-vodă să le dea agiutoriu de cheltuială să margă la Poartă
să pirască pe Cantemir-vodă să-l scoată din domnie și să rădice domnu dintre
dînșii pre Velicico vornicul.

Decii s-au sculat un boieriu dintre dînșii, pre anume Ilie Dabișe Țifăscul, 55
pre careli il poreclia ¹⁸⁸ mai pe urmă de-i dzicea Frige-vacă, și i-au pîrit la
Cantemir-vodă pre ceialalți boieri de le-au spus tot sfatul lor. Că era boierii
de la o vreme prea supărați de Cantemir-vodă, că era la curtea domnească
boierenași tot ficiori de moșici codreni și gălățeni și dzicea Cantemir-vodă
că domnul face neamurile, domnul le stînge. Și era urîți ficiorii cei de boieri,
să nu-i vază în ochi, după ¹⁸⁹ cum îi era obiceiu, natura lui. Și era în cinste
numai hatmanul Bogdan, ginere-său, și cu lordachi vistiernicul Rusăt, acești
doi boieri chivernisiia și mîncea țara, precum ¹⁹⁰ le era voia. Decii boierii ceia-
lalți pre acea vreme nu mai putea suferi să fie călcați de acei doi boieri și
de moșicia ¹⁹¹ a celorlalți mai mici ¹⁹², carii era boierenași la curtea domnească. p.110
Că, cîndu ieșia la țară cu slujbe, boierenașii făcea multe năcazuri casălor celor
mari a boierilor.

Decii Cantemir-vodă cum au înțales acel sfat al boierilor din Ilie Țifăscul 56
Frige-vacă ¹⁹³ au și răpezit într-o noapte boierenași de ai lui și cu slujitori să-i
prînză pre toți pre aceia. Decii acci boieri unii au scăpat / în Țara Muntenească,
iar pre carii i-au prinsu i-au dus* la Iași. Și pe Velicico vornicul, după ce l-au
dus la Iași, era zavistia cea mai mare despre Cupărești împomcișindu-s(ă) ¹⁹⁴
cu vorba mai denainte vreme. Și avea și siială de dînsul pentru că ¹⁹⁵ era mai
om decît toți. Atuncea în grab(ă) Cantemir-vodă în minie l-au bătut cu buz-
duganul și l-au închis în beciu. Decii neprietinii lui Velicico au găsit ¹⁹⁶ vreme
de au dzis lui Cantemir-vodă: „De vreme că te-ai grăbit de l-ai bătut, nu-l
lăsa viu, păzește de-l omoară, că de va scăpa viu, miine, poimiini, el ne va
omori ¹⁹⁷ pre toți“. Și el încă îndată au ascultat și l-au scos noaptea de i-au
tăiat capul denainte(a) porții curții domnești. Pentru bineli ce au făcut de au dat

¹⁸² cu ¹⁸³ Ucrainii / Ocrainii ¹⁸⁴ -o ¹⁸⁵ și / de ¹⁸⁶ -o ¹⁸⁷ pînă a nu merge / ce au mârșu
¹⁸⁸ careli il poreclia / care il poreclisă ¹⁸⁹ după / de pe ¹⁹⁰ precum / cum ¹⁹¹ moșicia/moșiciei
¹⁹² de curte *dus/aduș ¹⁹³ a boierilor ¹⁹⁴ împomcișindu-s(ă) / împungîndu-să ¹⁹⁵ pentru că/căce
¹⁹⁶ au găsit/atunci au și allat ¹⁹⁷ va omori / omoară

știre Velicico lui Iordachi vistiernicului de au fugit în *Țara Ungurească*, cînd vrea să-l omoară Cantemir-vodă, mai pe urmă ¹⁹⁸ i-au mulțămît și Iordachi vistiernicul întru acesta chip, ca un grec. Și aflară atuncea neprietinii vreme de dzisără ¹⁹⁹ lui Cantemir-vodă: „Acum din ²⁰⁰ vreme că ai omorît pre Velicico, triimite de prinde și pe frate-său, Miron logofătul, de-l omoară. Ori vinovat ori nevinovat, să nu scape, că apoi încă a fi mai rău și de măria-ta ²⁰¹ și de noi“. Decii Cantemir-vodă nu și-au socotit viața lui, că era trecut cu bătrînețile, om de șaptezeci de ani ²⁰², de numai cit nu-i sosis<ă> ceasul morții și lui, ce s-au potrivit neprietinilor și nu ș-au cruțat sufletul său ce ²⁰³ au triimis pe Macriiu, vătavul de păhărniceii, cu slujitori din Roman de l-au luat de acolo, de la casa lui de la Bărboși, de l-au dus până în Roman și i-au tăiat capul. Și cînd l-au găsit Macrii acolo la Bărboși, atuncea îi muris<ă> și giupineasa și nemică nu știia de sfatul frăține-său//sau de a celoralaltii boieri, că nu era amestecat cu ceialaltii boieri la sfat. Că el pornis<ă> atuncea pre un ficior a lui, pe Nicolai, să ia fata Ducăi-vodă de la Țarigrad și să gătis<ă> ²⁰⁴ și cu celalalt ficior să ia fata lui Cantemir-vodă să s<ă> incuscreze și nici cu gîndul nu gîndia că i-a vini *asupra* o fortună ca aceea.

57 Zisu-i-au slujitorii atuncea, cînd l-au găsit la Bărboși, să fugă, că nu-i departe, în Neamțu, iar el n-au priimit, știindu-s<ă> drept, gîndia că l-or duce la Iași și să va îndrepta. Iar după ce i-au vînit Macrii și viind zapciu după zapciu să piară, nu l-au mai îngăduit și au pus de l-au tăiat în Roman. Și mult s-au rugat lui Macriiu să-l ducă până în Iași, iar Macrii ²⁰⁵ n-au vrut și nu i-au fost milă de sufletul stăpinu-său și s-au grăbit de l-au omorît. Că de l-ar fi dus în Iași poate s-ar fi îndreptat și n-ar fi perit. Că multe slugi să timplă la domni, vrednici, de nu-s<ă> grăbăscu și ferescu pe stăpini de păcat și pe urmă sint lăudați ²⁰⁶ și despre stăpini și despre oameni și despre Dumnezeu ²⁰⁷.

58 Atuncea Cantemir-vodă după aceea mult s-au căit ²⁰⁸ ce au făcut și de multe ori plîngea între toată boierimea și blăstăma pe cine l-au îndemnat ²⁰⁹ de i-au tăiat. Că după aceea ²¹⁰ n-au trăit un an nici Cantemir-vodă și au murit.

59 Iară pe Vasilie vornicul, ficiorul lui Gavriliță, și pe frate-său Solomon și pe frate-său Costachi și pe Gheorghită Mitre și pe Dediul spătar Arbănaș și pe tustrii feciorii lui Miron logofătul pre toți pre aceștia i-au prinsu și i-au închis, pre unii în turnu la curtea domnească, pre unii la siimeni, pre alții prin beciuri și pe Nicolai, ficior lui Miron logofătul, mergîndu să să însoare la Țarigrad, l-au întorsu de la Birlad de l-au închis și pe dinsul./

60 Iară Lupul, ficiorul lui Gavriliță vornicul și Costantin cumnatu-său, păharnicul Lambrino și cumnatu-său Ivașco și Antiohii Jora și Bujorăneștii și alții ²¹² au scăpat în Țara Muntenească la Brâncoveanul-vodă și de acolo s-au gătit și s-au dus la Udriiu ²¹³, la Poartă, să pîrască pe Cantemir-vodă. p.112 Și le-au zis atuncea Brâncoveanul-vodă să nu s<ă> grăbască atuncea să margă la Poartă, că este prietin veziriul Cupăreștilor și ei n-au ascultat și au păzit de au mărșu.

61 Iară Cantemir-vodă, după ce au înțales, au triimis ²¹⁴ și el pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi Rusăt vistiernicul, cu alți boieri mulți de țară, de

¹⁹⁸ mai pe urmă / acum ¹⁹⁹ de dzisără / de-u dzis ²⁰⁰ din / de ²⁰¹ măria ta/tine ²⁰² ani/ai ²⁰³ ca un tiran ²⁰⁴ gătis<ă> / gătasă ²⁰⁵ ca un om rău și de nemic ²⁰⁶ sint lăudați / cad la laudă ²⁰⁷ iar acesta, ca un varvar, nefiind de neam, n-au socolitu ²⁰⁸ s-au căit / să căie ²⁰⁹ de-au grăbit ²¹⁰ aceea / ei ²¹² din Bujorănești ²¹³ Udriiu / Odrei ²¹⁴ triimis / răpedzit

s-au pîrit ²¹⁵ cu toții la divanul ²¹⁶ *împărătescu* și i-au dat pe toți *de grumazi de i-au pus* în obezi ²¹⁷ și i-au adus la Cantemir-vodă ²¹⁸. Decii Cantemir-vodă, după ce i-au adus ²¹⁹, i-au pus la închisoare și nu i-au omorît, că au poroncît Poarta să nu-i omoare. Și ș-au adus aminte și de giurămîntul ce au giurat Cantemir-vodă lui Gavrilică celui bătrîn să nu s<ă> atingă sabie *lui* de ²²⁰ *dînsul sau de ficiorii* lui. Ce i-au pus bani pe toți, să-i întoarcă cheltuiala ce au cheltuit la Poartă și *i-au pus* pe unii cite zece pungi *de bani*, pe alții cite cinci *pungi*, pe alții cite cum au socotit. Și după ce ș-au plinit banii, i-au dat pe chizășie *altora* și i-au slobozit ²²¹. Iar carii au fost mai neputințioși au șezut mult închiși și i-au și bătut *pe unii* pînă ș-au plătit banii.

Iară ficiorilor lui Miron *logofătul* nu le-au luat nimică și i-au dat pe chizășie și i-au slobozit. Și din toți boierii au fostu rămas ²²² Dediul spătariul Arbănașul închis în turnu în clopotniță ²²³ la Trii Svetitele. Și-l puseze zece pungi de bani și nu avea cu ce plini *de la dînsul*, că era un om mai scăpat *decît ceialalți // boieri*. Și poate *fi* avea și pizmă pe dînsul, că-l scosese în doao rînduri să-i taie capul. Decii el într-o noapte au imbătat pe siimeni, pe străjeri<i> ce-l păziia, și s-au slobozit cu o frenghie pe o fereastră din turnu pînă gios și au apucat de au încălecat *pre cal* și cu doi ficiori și au fugit.

Iară ²²⁴ Cantemir-vodă a doa zi dacă au oblicit că au scăpat, au poroncît să nu-l mai caute nime, nici să-l mai gonească, că din ²²⁵ vreme că *au apucat de* au încălecat *pre cal* nu este nime harnic să-i stea împotrivă sau să-l prinză pre om pe acela. Că-l știa ²²⁶ ce viteaz bun este, că au fost cu dînsul la războiu, și ²²⁷ cîndu alerga pre cal cit putea, săriia di pe un cal pe altul, și punea trii cai alătura și di pe gios să răpeziia și săriia pe tustrii pe sus. Nu era alt om în țară ca dînsul harnic și viteazu *pre aceli vreme*. Și n-au zăbăvit *prea mult* și ș-au făcut pace și au vînit în țară și l-au iertat Cantemir-vodă.

După aceea Cantemir-vodă au stricat logodna cu Pătrașco, ficiorul lui Miron logofătul, și ș-au ales din toți ficiorii de boieri pre Mihălachii, ficiorul lui Ion Racoviță ²²⁸ vornicului de l-au luat ginere. Care acela *mai* pre urmă au agiunsu ²²⁹ *de au fost și* domnu, căruia îi ²³⁰ dzicu Mihai-vodă. Și au făcut cu dînsul nuntă domnească și l-au și boierit, l-au făcut comis mare iar *mai* pe urmă l-au făcut stolnic mare. Numai n-au avut parte de dînsul, că n-au trăit mult cu dînsa și i-au murit fiică-sa, *domnița Safta*, pentru că ²³¹ Cantemir-vodă era cumătru cu cuscru-său Ion Racoviță ²³², că-i botezas<ă> Cantemir-vodă un copil lui Ion Racoviță²³², mai mic decît ginere-său Mihălachi, și pentru aceea ²³³ poate *fi* n-au răbdat Dumnezeu. Numai Mihălachi / mai pre urmă, la domnia lui Antiohii ²³⁴-vodă au luat altă fată de boieriu, a Dediului spătariului de la Gălați, și cu aceea au viețuit, de au făcut coconi ²³⁵, și au fost și domnu.

Cantemir-vodă și *cu* Cupăreștii s-au mai apucat și de alt danțu asupra muntenilor și muntenii asupra lor. Țineți-vă, săracilor țări, dacă sinteți puțințioas<ă>, de acum să biruiți nevoile din pizmele *celi de demult* vechi la ce s-au început să să lucreze!

215 de față 216 divanul / Divan 217 de grumadzi de 218 în Ieși 219 adus / adusu-i 220 neamul ficiorilor 221 deci carei au avut puțință și prietini, mai curînd au dat, și i-au slobozit 222 au fostu rămas / rămăsesă 223 în clopotniță / clopotniții 224 iară / dar 225 din / de 226 el 227 și / că 228 Racoviță / Răcoviță 229 au agiunsu / au cădzut 230 căruie îi / de-i 231 pentru că / căce 232 Racoviță / Răcoviță 233 pentru aceea / căce 234 Antiohii / Antohie 235 coconi / copii

66 Era un boieriu de mult pribag din Țara Muntenească în Țara Ungurească *pre* anumea Staico ²³⁶ păharnicul și și cu alți *boieri* mai mici, iar munteni, pribegi încă di *pe* cînd au *fastu* luat domnia Șerban-vodă. Chematu-i-au Cantemir-vodă de la Brașov aicea la dinsul în Moldova. Și au început a face piră și harzuri la Poartă, a piri *pre* munteni cu feliori de feliori de piri, precum ²³⁸ sint haini și bogați, ce Poarta dintăi i-au bucurat. Și i-au triimis Cantemir-vodă *pre acei boieri* la Poartă la Cupărești, la spătariul Lascarachi ²³⁹ fiindu capichiaie lui Cantemir-vodă, să pirască *pre* munteni și să isprăvască domnia lui Cantemir-vodă în Țara Muntenească.

67 Decii știu că au i-prăvit Cantemir-vodă bine! Că, după ce au oblicit
p.114 muntenii, au chieluit Brâncoveanul-vodă la Poartă o mie de pungi de bani și au luat Brâncoveanul-vodă *pre boierii* acei ²⁴⁰ *muntenesți* pribegi *ce-l pîris*(ă) *la Poartă pre toți* de grumazi și pe spătariul Lascarachi ²⁴¹, fratele lui Iordachi vistiernicului, l-au făcut surgun la Rodos. Și era să mazilească și pe Cantemir-vodă, numai au sosit veste *la Poartă* atuncea că au murit. Dusu-l-au *pre* Staico ²⁴² *păharnicul* la Brâncoveanul-vodă în București și cu un lacat ²⁴³
f.58 *mare* cit un ișlic ²⁴⁴ la // grumazi. Și l-au scos la divan înainte a toată *boierimea* și țara și apoi l-au purtat tot tirgul cu lacatul ²⁴⁵ de grumazi și apoi l-au spinzurat, îmbrăcat, încălțat, la tirgul de afară. Și pe ceialalți ²⁴⁶ soții a lui, pe unii i-au spinzurat și pe alții i-au iertat.

68 Întru acea vreme vorovit-au tustrii ficiorii lui Miron logofătul și cu Vasilașco spătariul Cantacozino ²⁴⁷ și cu frate-său Ilie *Cantacozino* și cu Dumitrașco Ūrsachi să fugă din țară de greli dăjdi și prepusuri, că nu mai putea birui de răul lui Iordachi vistiernicul. Că *să* invățas(ă) Iordachi de le tot cumpăra odoarali și sateli, *moșiile*, fără de preț, că-i tot ingreuia cu dăjdiile. *Iar* Cantemir-vodă, oblicind că vor să fugă, triimis-au steaguri de slujitori să-i prinză. Decii ficiorii lui Miron au prinsu de veste și au scăpat la comendatul de cetatea Neamțului, iar pe ceialalți boieri, neavind veste, i-au prinsu lefecii și le-au jecuit casăli și i-au pus în fiară și i-au pornit la Iași. Și cînd au agiunsu în Valea Lăscanilor ²⁴⁸ i-au și intimpinat veste(a), nărocul lor, că au murit Cantemir-vodă.

69 Și i-au slobozit din fiară și decii au mărșu și *ei* în Iași de au fost și *ei* la îngroparea lui Cantemir-vodă. Și s-au împreonat cu beizade, ficiorul lui Cantemir-vodă, anume Dumitrașco. Și i-au îmbunat Dumitrașco ²⁴⁹ *beizade* cu cuvînt bun *dzicînd* că, de-*i* va da Dumnezeu să-*i* fie pe voia lui de la Poartă, i-a milui și i-a boieri ²⁵⁰. Și să ruga și el ²⁵¹ să ierte pe tată-său. Și i-au slobozit să margă acas(ă) și *cum au mărșu acasă*, cum au și fugit în Țara Muntenească la Brâncoveanul-vodă, / că le era rudă. Și au și triimis ²⁵² Brâncoveanul-vodă la Poartă *scriindu la prietini* lui pentru Costantin Duca-vodă,
p.115 ficior Ducăi-vodă celui bătrîn.

70 Cantemir-vodă, după ce au murit, ținutu-l-au mort tăinuit o zi și o noapte până s-au gătit cărțile și ²⁵³ au făcut harzuri *de la boieri* și de la țară la Poartă, de poftiia să puie pe un ficior a lui Cantemir-vodă *domnu* în locul tătine-său. Și au triimis ²⁵⁴ pe vătavul Pîrvul și cu Stefăniță Rusăt, ficiorul lui Manolachi postelnicul. Și după ce au pornit cărțile, a doa zi s-au și agiunsu hatmanul Bogdan și cu Iordachi vistiernicul și cu toți slujitorii să rădice pe

²³⁶ Staico / Stoica ²³⁸ precum / cum ²³⁹ cuparul ²⁴⁰ acei/pe ceialalți ²⁴¹ spătariul Lascarachi / cuparul Rascarachi ²⁴² Staico / Stoica ²⁴³ un lacat / o lăcată ²⁴⁴ de mare ²⁴⁵ lacatul / lăcata ²⁴⁶ ceialalți / cele ²⁴⁷ Cantacozino / Catacozino ²⁴⁸ Lăscanilor / Leșcanilor ²⁴⁹ vodă ²⁵⁰ i-a boieri / iar boierii ²⁵¹ el / ei ²⁵² au și triimis / de-au răpedzil ²⁵³ și / de ²⁵⁴ triimis / răpedzil

Dumitrașco beizade, ficiorul lui Cantemir-vodă, domnu în locul tătine-său. Decii au gătit divanul cel mare și s-au strinsu toată boiërimea și mitropolitul și slujitorii la curtea *cea domnească* și au adus ²⁵⁵ și pre un agă a veziriului turcu *la curte(a) cea domnească*, ce era cu trebi împărătești vinit la ²⁵⁶ Iași.

Atuncea au spus la ²⁵⁷ tot nărodul că au murit Cantemir-vodă. Ce slujitorii au ²⁵⁸ început a striga că altul nu le trebuie să *le* fie domnu ce numai ²⁵⁹ Dumitrașco beizade, ficiorul lui Cantemir-vodă. Ce boierii și țara nu cuteza să dzică într-alt chip, că să temea de slujitori, ce numai le căuta să priimască și să dzică cum dzicea slujitorii. Turcul aga, văzind că strigă cu toții într-un cuvintu, au luat un caftan și au pus în spatele lui Dumitrașco beizade și beizade au îmbrăcat pe turcu cu un contăș cu samur ²⁶⁰ și au șezut amindoi în scaone. Și au început a slobozi pușcile ²⁶¹ și a dzice surlele și *trîmbițeli și a bate dobeli pe obicei tabulhanaoa* și // toți boierii și slujitorii, căpiteniile, cineș ^{f.59} după rinduiala sa, a ²⁶² purces a săruta poala turcului și a lui Dumitrașco beizade. Și după aceea gătindu-s(ă) au purces ²⁶³ cu alai *domnescu* de au mărșu ²⁶⁴ la svetii Nicolai de i-au cetit *mitropolitul* molitva cea ²⁶⁵ de domnie, după obicei.

Scos-au oasăli lui Cantemir-vodă boierii cei mari afară, supt cort, în ograda ²⁶⁶ cea mică la curtea domnească și le-au ²⁶⁷ ținut trii zile până au ²⁶⁸ grijit *ce au trebuit* și apoi l-au dus la svetii Nicolai *cu cinste* de l-au îngropat în grobnița lui Antonii-vodă. Și s-au timplat atuncea la provodul ²⁶⁹ lui patru ^{p.116} patriarși, unul de *la Ierusalim* și altul de *la Antiohia* și altul de *la Alexandria* și unul mazil de *Țarigrad pre anume Iacov*. Și au domnit *Cantemir-vodă* puțin, nu deplin opt ani, și ș-au plătit și el datoria după obiceiul aceștii lumi.

După ce au îngropat pe Cantemir-vodă, au șezut în scaon ²⁷⁰ fiiu-său ⁷³ Dumitrașco beizade, de au domnit trii săptămîni. Și au vinit un capegi-bașe de la Poartă de au luat pe Dumitrașco-vodă beizade. Iar Bogdan hatmanul și Iordachi vistiernicul întru aceli trii săptămîni n-au dormit, ce s-au gătit ²⁷¹ și au pus străji din Gălați până în Iași și cîndu au sosit capegi-bașe în Iași să ia pe beizade și pe dinșii, ei au fugit din Iași.

Pentru că ²⁷² atuncea, mîrgîndu veste la Poartă că au murit Cantemir-vodă, Brâncoveanul-vodă, domnul muntenescu, au apucat înainte și au isprăvit domnia lui Costantin *Ducăi-vodă*, ficior ²⁷³ *Ducăi-vodă celui bătrîn*, de au îmbrăcat caftan de la Poartă de domnia Moldovii. Atuncea au făcut și pe Lascarachi ²⁷⁴ surgun / *la Rodos* și au luat și pe Staico de grumazi. Totodată atuncea s-au timplat de au triimis și la Dumitrașco beizade, ficior ²⁷⁵ lui *Cantemir-vodă*, să-l ducă la Poartă și să prinză pe Bogdan hatmanul și pe Iordachi vistiernicul ²⁷⁶, să dea samă pentru ce au mincat țara. Decii Bogdan și Iordachi au fugit în Țara Leșască, precum ²⁷⁷ mai sus s-au scris ²⁷⁸. Pre aceste lucruri poate și alții să să increază cu Poarta turcească, că uneli să gătiia și alteli s-au făcut.

Iară acel capegi-bașe ce au *fost* vinit cu mazilie de ²⁷⁹ au luat pe Dumitrașco Cantemir beizade din Iași au fost ²⁸⁰ bun prietin mai înainte *vreme* ⁷⁵

²⁵⁵ la curte ²⁵⁶ la / în ²⁵⁷ la / a ²⁵⁸ și ²⁵⁹ ce numai / fără cit ²⁶⁰ samur / soboli ²⁶¹ slobozi pușcile / da din puști ²⁶² rinduiala sa a / rîndul său au ²⁶³ gătindu-s au purces / au încălicat ²⁶⁴ de au mărșu / și-au purces ²⁶⁵ molitva cea / molitfeli ²⁶⁶ ograda / ogrăjoara ²⁶⁷ le-au / l-au ²⁶⁸ au / l-au ²⁶⁹ provodul / prohodul ²⁷⁰ scaon / scaonul domnescu ²⁷¹ gătit / gătitu-să ²⁷² pentru că / căce ²⁷³ ficior / sin ²⁷⁴ Lascarachi / Lațcarachi ²⁷⁵ ficior / sin ²⁷⁶ să-i ducă la Poartă ²⁷⁷ precum / cum ²⁷⁸ s-au scris / să pomenește ²⁷⁹ de / ce ²⁸⁰ au fost / fusesă

lui Cantemir-vodă și de neamul lui era cerchez. Și fără zăbavă după aceea au agiunsu, ²⁸¹ de au fost și pașe și musaip la împăratul, căruia îi zicea mai pre urmă Cerchez Mehmet-pașe imbrihorul. Era și un boieriu atuncea aicea în Moldova în Iași, anume Ștefan comisul Cerchez. Decii atuncea Ștefan comisul Cerchez mult s-au rugat acelui capegi-bașe pentru Dumitrașco beizade *dzicind* să-i fie milă de dinsul că este un copil, avindu *el* cunoștință cu acel capegi-bașe *încă de la domnia lui Cantemir-vodă și fiindu ei și de un neam,*

p.117 amindoi cercheji ²⁸². Iar ²⁸³ după ce l-au dus la Poartă *pe Dumitrașco beizade,* stătut-au muntenii și cu Costantin Duca-vodă cu multe pricini asupra ficiorilor lui Cantemir-vodă, de le cerea multe some ²⁸⁴ de bani, ce nemică nu le-au putut strica, că s-au pus tare acel capegi-bașe pentru dinșii. Și mai // pe urmă, după ce au agiunsu ²⁸⁵ mai la *mare* cinste acel capegi-bașe, au făcut și *au isprăvit* și alte lucruri mari, care la rindul lor să vor scrie ²⁸⁶.

f.60

76 De la Cantemir-vodă niscaiva ²⁸⁷ bani avere *ficiorilor beizadelilor* nu le-au rămas, *pentru* că ce era vinitul *il* minca alții, precum ²⁸⁸ mai sus s-au scris ²⁸⁹. Și atuncea la moarte *Cantemir-vodă* cinzăci de pungi de bani le-au dat la patriarhul de Ierusalim ²⁹⁰ să le mistuiască și patriarhul, pentru voia muntenilor, a *Brâncoveanului-vodă,* le-au spus turcilor și le-au luat. Și beizadelilor nu le-au rămas mai mult decit ²⁹¹ vreo zece-cinsprăzece pungi de bani. Ce Dumnezeu unde va, nu trebuiescu bani, că acel Cerchez Mehmet-pașe *fiindu-le prietin* le-au prinsu mai bine decit mii de pungi de bani. Că, unde va Dumnezeu, sint și bani și prietini și de toate. Că nime nu mai gindia că vor mai ieși ficiorii lui Cantemir-vodă la domnie, pecum să va videa înainte. Acest Cantemir-vodă i-au rămas în urmă doi ficiori *beizadelii, cel mai mare* anume Antiohii *beizade* și *cel mai mic* Dumitrașco *beizade.* carii mai pe urmă au ieșit amindoi domni în Moldova, precum li se va arăta înainte, la rindul lor, istoria ²⁹² lor.

DOMNIA LUI COSTANTIN DUCA-VODĂ, FICIOR¹ DUCĂI-VODĂ CELUI BĂTRÎN, ÎN ANUL² 7199, MART 17

1 Îmbrăcînd caftan de domnie în Moldova Costantin Duca-vodă, ficior³ Ducăi-vodă celui bătrîn, era om tînăr ca de șesespăzece-șeptespăzece ani⁴, cînd au luat⁵ domnia. Atuncea era și niște / boieri de aicea de țară la Poartă, p.118 triimiși de Cantemir-vodă cu trebile țării. Decii văzîndu-l *pe Costantin Duca-vodă* că au îmbrăcat caftan *de domnie,* s-au dus la dinsul de s-au închinat după obicei. Așijderea și de aicea Lupul, *ficior lui Gavriliță vornicului,* și alții, înțelegînd de domnie noao, au alergat cu bucurie mare⁶ la Costantin Duca-vodă și mulți ficiori de boieri⁷, că nu avusese *milă și căutare* de la Cantemir-vodă, pe vina lor, că-l ocăriia și nu vrea să-i slujască ca unui domnu, ce pentru aceea miluia pre cei proști.

²⁸¹ agiunsu / cădzut ²⁸² încă de la domnia lui Cantemir-vodă ²⁸³ iar / ce ²⁸⁴ multe some / multă somă ²⁸⁵ agiunsu / cădzut ²⁸⁶ scrie / pomeni ²⁸⁷ niscaiva / nescareva ²⁸⁸ precum / cum ²⁸⁹ scris / pomenit ²⁹⁰ Ierusalim / Rusalim ²⁹¹ beizadelilor nu le-au rămas mai mult decit / copii numai au rămas cu ²⁹² istoria / istoriele.

* Cap. XII ¹ ficior / sin ² în anul / leat ³ ficior / sin ⁴ ani / ai ⁵ luat / cădzut la ⁶ mare / noo ⁷ boieri / boier

Triimis-au Brâncoveanul-vodă pe Mihai spătariul și cu alți boieri ⁸ de 2
s-au dus ⁹ din Țara Muntenească la Țarigrad de au așezat logodna cu fiica
Brâncoveanului-vodă, pre anume domnița Maria, cu Costantin Duca-vodă,
fior Ducăi-vodă celui bătrîn, și stringindu-s<ă> atita boierime acolo atuncea
la Țarigrad ¹⁰, au făcut domnia mare cheltuială țării, cu multe podoabe și
can fără de treabă, precum era țara atuncea slabă: cai, rafturi, corturi, doao
sute de siimeni cu haine și cu lefe ¹¹ și alte multe cheltuiiele fără de treabă
și fără de ispravă. Și zăbăvind ¹² acolo atuncea cu atita boierime și slujitori ¹³
de la mart până la iunii, decii au făcut multă cheltuială. Ce Costantin Duca-
vodă fiindu om tinăr și neștiind rîndul, il bucura Lupul, fior lui Gavriliță ¹⁴,
dzicea că este țara bogată și sint mulțime de bucate a boierilor pribegi, a lui
Bogdan și a lui Iordachi, are de undē scoate să plătească datoria ce a face.
Decii și lui Costantin Ducăi-vodă nu-i era urită datoria și-i era dragă și min-
dria și avea casă grea și maică ¹⁵-sa doamna Nastasia cu atitea fete au încărcat
mulțime de datorie.

Așijderea Lupul Gavriliță piriia la Poartă pe ficiorii lui // Cantemir-vodă, 3
că au luat tată-său Cantemir-vodă din țară o mie de pungi de bani și birul f.61
țării de la împărăție au fost iertat ¹⁶. Decii turcii sta de asculta aceli voroave ¹⁷
ce grăiia Lupul Gavriliță și ficiorilor lui Cantemir-vodă nu le-au putut strica ¹⁸
nemică. Iar țării au făcut mare stricăciune, că de acii înainte nu vrea turcii
să mai ierte birul țării și-l cerea deplin și din cea laudă mare de bucateli
boierilor pribegi ¹⁹ a lui Bogdan și a lui Iordachi dacă au început a le stringe,
n-au găsit atita precit socotia că vor găsi și au făcut datorie și au rămas
neplătită.

Decii sosind Costantin Duca-vodă la Gălați cu atita om și au adus și 4
cîțiva greci cu dinsul, cu mare alai, în postul Simpietriului. Ieșitu-i-au toată p.119
boierimea și mazilimea înainte cu mare bucurie, știindu-l că este fior de
domnu și va căuta neamurile boierești. Și viind la scaonul ²⁰ domnescu in
Iași pus-au ²¹ boieri pre toți Gavrilițăștii și pre toți Mironeștii și pre alții
dintr-alte neamuri, mai mulți tineri decit bătrini.

Și să ²² apucă de făcu nuntă cu o sor a lui, anume domnița Ileana. O 5
dede după Nicolai Costin, fior lui ²³ Miron logofătul și-l pusă și hatman.
Și făcură nuntă frumoas<ă>, domnească, că era și maică-sa cu dinsul, doamna
Nastasia a răpousatului Ducăi-vodă celui bătrîn, cu alte fete mai mici ²⁴.

Atuncea nu s-au aflat în vistierie mai mult de cît o sută de pungi de 6
bani, gata strînși de boierii caimacami, că la moartea lui Cantemir-vodă au
fost scos ²⁵ niște hirtii / și n-au fost apucat ²⁶ Cantemir-vodă a ²⁷ lua banii.
Decii puindu Costantin Duca-vodă pe Lupul Gavriliță vistiernic mare, n-au
agiunsu acei bani doao-trii luni de cheltuială visteriiei. Care apoi mai pre
urmă l-au și scos din visternicie cu mare bănat pentru acea slujbă curată.

Pus-au atuncea pre ²⁸ mazili și pe ²⁸ țară banii steagului, grei bani. 7
Început-au a prinde pe boierenășii lui Cantemir-vodă cei rădicați din neamuri
proaste, ce dzicea Cantemir-vodă că i-a face neamuri, și începură a-i bate și a-i
închide pin temniță și pe la siimeni, și-i sărăciră de rămasără precum ²⁹ le-au

⁸ ce să limplas-acolo pribegi ⁹ la Poartă ¹⁰ Țarigrad / Poartă ¹¹ lefe / leafă ¹² zăbăvind/au
zăbăvitū ¹³ slujitori / om ¹⁴ ca un bezmetec: ce era la minte ¹⁵ maică / imă ¹⁶ birul țării de la
împărăție au fost iertat / țara au fostu iertată de bir ¹⁷ deșerte din gura lui ¹⁸ nu le-au
putut strica / n-au strical ¹⁹ pribegi / pribegilor ²⁰ la scaonul / în scaon ²¹ pus-au / pusă ²² și
²³ fior lui / sin ²⁴ anume doamna Nastasia ²⁵ au fost scos / scosesă ²⁶ n-au fost apucat /
n-apucasă ²⁷ le ²⁸ pre / la ²⁹ precum / cum

fost postrigul, mojici. Iar unii dintru aceli bătăi au și nebunit, de au rămas nebuni; și pe cale le-au făcut³⁰, că vai de boierul ce să roagă mojicului.

8 Așijderea au triimis la casăle boierilor celor fugiți³¹. anume a lui Bogdan hatmanul și a lui Iordachi Rusăt vistiernicul *de le-au luat tot ce au găsit*. Și le adusără și giupinesile în Iași și le prindea vătăfii de-i muncia și fimeile * slujnicile din casă le bătea să spuie bani și odoară și haine mistuite și bucate ce avusese. Și să aflară multe mistuite și ascunsă pin țară pe la prietini, după cum este obiceiul celor fugari de ascund³². Și luară tot ce găsiră și pe urmă
p.120 le făcură pe giupinesile lor surgune la Focșani și de la Focșani le-au dus³³ cu căruțe și cu cai răi și cu podvozi pin munți până în³⁴ Hangu și le-au trecut la Neamțu la cetate la boierii lor, cu *multă și bogată lipsă și nevoie*. Îș risă precum³⁵ ii vini la minte și mai mult era acest sfat de boierii cei mari și de munteni indemnare, osindă pe casăli lor pentru // vărsarea singelui lui Miron *logofătul* și a lui Velicico *hatmanul ce făcus<ă>* Cantemir-vodă cu sfatul acestor doi boieri pribegi. Și după aceea scrisă *Costantin* Duca-vodă la Poartă că au triimis Bogdan și cu Iordachi podghiaz din Țara Leșască de ș-au luat giupinesili și au făcut mare stricăciune țării. pentru ca s<ă> strice pe copiii lui Cantemir-vodă turcii și pe Cupărești. Dar turcii, fiind înțelepți și cuprinși³⁶ la minte, nu s-au potrivit scrisorilor³⁷ lui, că au priceput că scrisorile lui sint deșerte.

9 Că Bogdan și cu Iordachi din Țara Leșască nu dormia nici le șidea scrisorile. Triimitea la Cameniță la Cahriman³⁸-pașe, că au fost³⁹ prietin vechiu lui Cantemir-vodă, și la Daltaban-pașe, sarascheriul de Obluciță^{39a} și la Țarigrad de jeluia la împărăție și înștiința de toate faptele *lui Costantin* Ducăi-vodă ce face. Ce nu le-au putut strica nemică ficiorilor lui Cantemir-vodă, mai mult își strica numeli lui cu aceste lucruri.

10 Iară cînd fu de toamnă, întru acel an a domniei lui, să apucă de-ș făcu nuntă luiși⁴⁰. Și triimisă Brâncoveanul-vodă pre fiică-sa *domnița* Maria cu unchiu-său stolnicul Costantin Cantacozino⁴¹ și cu maică-sa, doamna Stanca, și cu mulți alți boieri și giupinese rudenii *de-a lor* din Țara Muntenească, de viniră în *Moldova*, în tîrgu în Iași. Și le dede tuturor gazde⁴² pin curți boierești și neguțitorești și grije de toate să nu li lipsască nemică. Iar miresii⁴³ ii dede gazdă în casăli lui Vasilie⁴⁴ vornicului, *ficior lui* Gavrilă și acolo fece nunta mireasa. Iară / *domnia au făcut nunta* în curțile domnești. Și boierimea a doao țări nuntiră trii săptămîni, cu mare pohvăli și podoabe și cu feliuri de feliuri de muzice și cu⁴⁵ pelihvăanii, de mirare în tîrgu în Iași. Că era să facă nunta la Focșani, ce *numai* fiindu toamna, vreme de iarnă, au
p.121 făcut⁴⁶ *nunta* la Iași. Și au încălecat⁴⁷ singur domnul ca un mire, împodobit și cu surguci în cap și cu mare alai, de au mârșu la gazda miresii de au luat-o. Și după ce au luat-o de la gazdă au mârșu la mănăstirea⁴⁸ Golăie și acolo fiind un patriarhu de Țarigrad mazil, anume Iacov, il cunună acolo în Golăia. Și de acolo purces<e> cu mare alai pin mijlocul tîrgului de sus și pin tîrgul de gios până la curțile domnești. Pe aceea vreme și⁴⁹ Ion Neculce *biv* vel vornic era⁵⁰ postelnic și mergea⁵¹ cu alți postelnici împreună cu toiegeli a

³⁰ au făcut / făcusă ³¹ de le-u luat tot ce-u găsit ³² celor fugari de ascund / celui fugar a ascunde ³³ -li ³⁴ pină în / pen ³⁵ precum / cum ³⁶ turcii fiind înțelepți și cuprinși / Poarta fiind înțeleaptă și cuprinsă ³⁷ scrisorilor / scrisorii ³⁸ Cahriman / Caraman ³⁹ au fost / era ^{39a} Obluciță / Oblușiță ⁴⁰ luiși / șie ⁴¹ Cantacozino / Catacozono ⁴² gazde / gazdă ⁴³ miresii / pe mireasă ⁴⁴ Vasilie / Vasilachi ⁴⁵ cu / de ⁴⁶ -o ⁴⁷ au încălecat / ncălecă ⁴⁸ la ⁴⁹ eu ⁵⁰ era / eram tînr ⁵¹ mergea / mergem * și felile

mină pe gios inaintea domnului. Și după ce să isprăvi nunta ⁵², petrecu domnia pe boierii muntenști până la Valea Adincă ⁵³ și-ș luară zioa bună de acolo.

După aceste începură a vini datornicii de la Țarigrad și a-ș cere datoriile, că li s<ă> plinis<ă> zioa. Și începură a vini și poronci de la Poartă, havaleli, a cere obiceiurile țării, că nu vrea să li ierte, ca la Cantemir-vodă, că lăudas<ă> Lupul *ficior lui Gavriliță* la Poartă că au luat Cantemir-vodă mulți bani și turcii, știind aceea, nu ierta. Atuncea s-au cunoscut ce au grăit Lupul *Gavriliță* la Poartă. Țara era puțină și boierii era tineri, nu știia cum vor chivernisi, ce învățară de scoasără și aicea obiceiul cel rău ce l-au scornit Brâncoveanul-vodă în țara lui. Aflară-să și aici sfetnici fără *de lege* și tirănească zavistie, rană fără de leac ce ⁵⁴ s<ă> chiamă lepra sau fis//tula în pintece: văcărit, de vacă un zlot și de cal un leu să dea tot omul, de s-au tras ⁵⁵ acel obicei spurcat în mulți ani ⁵⁶ în pământul nostru *a Moldovii*. Că orice domnu vinie îi *era drag* acel obicei și nu-l mai lăsa ⁵⁷.

Și dintr-acel ceas ce au scos văcăritul să și cunoscu că nu va lungi cu domnia, nici va procopsi casa lor, de lacrămile *celi* multe a săracilor. Și în scurtă vreme ⁵⁸, *precum dzice Isus Sirah*, că lacrămile săracilor nici soareli, nici vintul nu le poate usca și ⁵⁹ ruga smeritului nuorii în ceriu pătrunde.

Iară de vară, în al doilea an *a domniiei lui*, văzindu-l muntenii de lucruri slabe ce are de la Poartă, îl tot grăbiia de bani ce era ei chizăși pentru dînsul, ce luas<ă> în datorie. Și el, fiindu-li ginere, să nu-i minie siliia să li facă voia, să s<ă> plătească. Și ⁶⁰ au scornit un obicei nou pe țară, de au scos de pogonul de păpușoi și de pârincu ce-l făcea oamenii cu sapeli pin curături, să nu moară de foame, el le lua cite un zlot și de pogonul de tutiun cite patru lei, lucruri deșerte fără *de* nici o socoteală sau vreun sporiu să poată să rădices nevoia. Umbla ca niște oameni hămeiți, neagiungindu-i mintea să chivernisască, că stupii *să făcea buni în dzileli lui* și vinul se făcea bun ⁶¹ și mult, că avea năroc la bișug. De ar hi avut năroc și la boieri *să fie* cu minte și cu sfat *hun* cum era nărocul la sporiul hranii, că era bișug de toati în dzileli lui, ar fi fost lăudat numele lui.

Numai cu aceste obiceiuri ș-au stricat numeli și de la țară și de la prietini. Și-l smintia și muntenii mult, că vrea să-l stăpînească și să facă precum le ⁶² /era voia ⁶³. Și ciți bani cerea muntenii el tot le da, mai că nu știia ce le-au dat și cu ce le-au *mai* rămas datoriu. Și la singe *a vârsa* încă nu era lacom vârsătoriu *de singe*, că intru acel rind a domniiei lui ⁶⁴ *dintăi* mai mult de doi oameni în dzileli lui n-au perit, un tâlhar pe vina lui și un rezident a lui Tiuchil ⁶⁵-grof ⁶⁶. *Acest rezident fără dreptati* au perit, numai de frica lui Tiuchil ⁶⁷-grof că il ascunsese ⁶⁸ și la mazilie temindu-s<ă> să nu-l pirască Tiuchil ⁶⁹-grof, au triimis ⁷⁰ pe Irimica Jora *de l-au zugrumat* la Trotuș, că era închis acolo la mina lui Buhuș cămărașul lui de ocnă, precum i să va scrie istorie inainti ⁷¹ la rînd. Și era domnu cu înțălepciune și la minia lui grăia

⁵² ce să isprăvi nunta / istovul nunții ⁵³ cu mare cinste ⁵⁴ ce / și ⁵⁵ s-au tras / să trage ⁵⁶ în mulți ani / pân-astădzi ⁵⁷ lăsa / lasă ⁵⁸ cădzu blăstămul mai degrabă pe Dumitrașco Ceaurul vel-logofătū, fiind sfetnic, că-i scurtă Dumnedzău vîiața. Că muri cum îi mai rău, în dub frențit, și i să istovi și casa lui și 3 ficiori a lui ce-au avut. Să stinsă pomenirea lui cu sunet, și moșile lui cădzură la mini streine. Sfetnicul de domnu rău, pentru cinstea (p. 122) ce are, orbit de răutate fiind, gîndește și-i pare că nemerește, și pe urmă mai rău să greșește, că pe urmă răul cel mai mare și osînda cade în capul lui ⁵⁹ și/după cum dzice și Isus Sirah, că ⁶⁰ și/iară ⁶¹ bun / buni ⁶² precum le/cum ⁶³ lor ⁶⁴ că ⁶⁵ Tiuchil/Tucul ⁶⁶ pe dreptate acesta ⁶⁷ Tiuchil / Tucul ⁶⁸ ascunsese / închisesă ⁶⁹ Tiuchil / Tucul ⁷⁰ de l-au zugrumat ⁷¹ scrie istorie inainti / spune povestea mai giosu

p.123 tot cu cinste și cu îngăduială ⁷³. Și era un om învățat foarte bine la carte și măcară că era învățat, dar sporiu în casa lui nu era. Decii iar și intru ⁷⁴ al doilea an a domniei lui au mai scos ⁷⁵ și al doile vâcărit de vite.

15 Iară cind au fost în ⁷⁶ al triile(a) an a domniei lui, vinit-au Daltaban sarascher-pașe de la Obluciță* cu oaste la Țuțora și au pornit zaireaoa ⁷⁷ din țară și o dede pe mina lui Costantin Duca ⁷⁸-vodă să-i poarte de grije, să o trimiță la Cameniță cu oastea lui și cu un soltan cu tătari, precum purta mai înainte de grije și Cantemir-vodă. Decii Costantin Duca-vodă alesă oaste și trimisă cu zaireaoa ⁷⁹, iar Daltaban sarascheriu-pașe să întoarsă iară la Obluciță* înapoi. Și cit zăbăvi la Țuțora, până a să porni zaireaoa ⁷⁹, cinci-șese zile, i-au și luat joimirii un haznatar limbă, de la Chiperești mergind *acel haznatar* la Iași cu trebi la Duca-vodă. Și-l dusără în Țara Leșască la hatmanii ⁸⁰ leșești. Decii hatmanii ⁸¹ și trii//misără un ⁸² reimentar cu cităva samă de oaste și loviră zaireaoa ⁸³ lingă Nistru și o sparsără și o jecuiră. Decii Costantin Duca-vodă și căzu în prepus mare despre Daltaban sarascher-pașe și să minia foarte pe Costantin Duca-vodă.

16 Și scrisă la Poartă rău de Costantin Duca-vodă că nu este om harnic de domnie, nici este cu dreptate Porții, că din chivernisala lui cea proastă au luat leșii zaireaoa ⁸³. Ce atunce nu-i putu strica nemică Daltaban sarascher-pașe că sta socru-său Brâncoveanul-vodă de-l sprejenia tare despre Poartă.

17 Îl piriia *atunca* și Cahriman ⁸⁴-pașe din Cameniță și cu tot culucul Cameniții, că este lipsită cetate(a) de bucate și havaleli ce sint orinduite la Cameniță nu le dă și este cetate(a) flămîndă. Și aceea îndemnătură de piră era mai mult despre boierii pribegi, Bogdan și Iordachi, că să agiunsesse cu Cahriman ⁸⁴-pașe din Cameniță. Și oblicind Costantin Duca-vodă dat-au otravă unui bulucbașe din Cameniță, anume Pepec, careli ⁸⁵ umbla din Cameniță la Poartă cu trebii pașii. Ce s-au priceput acel bulucbașe de au bătut doftorii *împotriva otrăvii* și n-au murit, ce încă și mai mare și mai tare piră ș-au scornit Costantin Duca-vodă asupră-și.

18 Costantin Duca-vodă avea un grec din Țara Frincească, anume Nicolai Deporte, pe lingă dinsul, om învățat și telpiz, de știa despecetlui cărțile și iar le pecetluia. Și pre aceea vreme scriia Tiuchil ⁸⁶-grof de la Poartă la franțozi și ⁸⁷ trimitea cărțile pin Iași, pe la Costantin Duca-vodă și Costantin Duca-vodă le da la un rezident a lui Tiuchil-grof ce șidea în Iași. Și rezidentul le trimitea la franțozi, numai le tot despecetluia Costantin Duca-vodă / cu acel Nicolai Deporte de le cetia și le izvodia, să știe ce scrie, și apoi le pecetluia iar și le da la rezident de le trimitea la franțozi. Până odată tot așa făcea, iar de la o vreme ⁸⁸ au priceput franțozii că li s(ă) despecetluiescu cărțile și au scris la Tiuchil ⁸⁹-grof. Decii Costantin Duca-vodă, simțind și temindu-s(ă), au luat pre acel rezident a lui Tiuchil-grof de l-au trimis într-o noapte la cămărașii de ocnă, la Ion Buhuș, vărul lui Costantin Ducă(i)-vodă, de-l ținea la Trotuș închis cu taină. Și cîndu i-au vinit mazilie au trimis pe Irimica Jora de l-au zugrumat, temindu-s(ă) să nu-l apuce Antiohii-vodă la mină, precum mai sus s-au scris ⁹⁰. Atuncea avea piră la Poartă și despre Tiuchil ⁹¹-grof

⁷³ nu cu răstituri, prostatic ⁷⁴ și intru / la ⁷⁵ au mai scos / mai scoasă ⁷⁶ au fost în / fu ⁷⁷ zaireaoa / zaharaoa ⁷⁸ Duca / Ducăi ⁷⁹ zaireaoa / zaharaoa ⁸⁰ hatmanii / hatmani ⁸¹ leșești ⁸² trimiseră un / răpedzir-un ⁸³ zaireaoa / zaharaoa ⁸⁴ Cahriman / Caraiman ⁸⁵ careli / ce ⁸⁶ Tiuchil / Tucul ⁸⁷ și / de le ⁸⁸ de la o vreme / cînd au fostu odată ⁸⁹ Tiuchil / Tucul ⁹⁰ scris / pomenit ⁹¹ Tiuchil / Tucul * Obluciță / Oblușiță

pentru⁹² că nu-i este omul și au perit din Iași. Și s-au boțit toți acești piră
ce scriu mai sus asupra lui Costantin Ducăi-vodă la Poartă.

Decii atuncea în grab<ă> nu l-au mazilit, că au purces împărăția la 19
oaste, ce au triimis un capegi-bașe foarte om mare și de credință să plinească
banii birului deplin de la Costantin Duca-vodă. Și l-au învățat veziriul pe taină
să cerceteze⁹³ pentru pira ce-l piris<ă> Daltaban⁹⁴ *sarascher-pașe de Obluciță*
și *Cahriman-pașe de Cameniță* și Tiuchil⁹⁵-grof, este adevărat așe au nu este⁹⁶,
și cum chivernisește țara. Și aflindu că este cu adevărat așe, cind să va
întoarce împărăția de la oaste să-l mazilească, luund și banii birului deplin.
Și cu aceste *poronci* au mărșu acest capegi-bașe în Iași.

Iară împăratul sultan Mehmet singur cu capul său, împreună cu vezi- 20
riul și cu Tiuchil⁹⁷-grof au purces la oaste pin⁹⁸ capul Țării Munteneste de au
întat în Țara Ungurească și le-au ieșit nemții înainte și nu prea mult stricară
turcii în Țara Ungurească. Și ieșindu-le⁹⁹ nemții înainte¹⁰⁰ // i-au bătut pre f.65
rău *pe turci* și așe în grab<ă> au trecut munții înapoi împărăția în Țara Mun-
tenească, cum n-au gindit. Decii atuncea Brâncoveanul-vodă n-au mai putut
într-alt chip să facă alte viclesuguri și i-au căutat numai să iasă înainte<a> împă- p.125
rății. Și așe fără de veste fiindu-i¹⁰¹, nemică gătire de zaireli¹⁰² n-avea ce
trebuia conace împărății. Ce cu multă grije și frică i-au căutat numai a¹⁰³
ieși înainte și au apucat numai de au luat în niște cociui¹⁰⁴ cu cai ai lui
vreo sută¹⁰⁵ chile de orzu și au luat și trii sute de pungi de bani cu dinsul.
Și agiungind la împăratul cu acei bani, au astupat gurile tuturor cine ce cerea.
Orzul l-au dat veziriului, iar veziriul l-au împărțit cu caii împăratului.

Fost-au prinsu atuncea doi nemți turcii și i-au fost șiind aproape de 21
cortul veziriului legați și au fost spuind turcilor că Brâncoveanul-vodă au
făcut știre nemților că întră turcii în Țara Ungurească. Și să temea pre rău
Brâncoveanul-vodă pentru aceea.

Decii buiuc-imbrihor fiind prietin Brâncoveanului-vodă au dzis vezi- 22
riului: „Pentru acești doi ghiauri nemți ce stau legați acoloa, să poroncești
măria-ta să-i taie, să nu fugă la noapte să dea știre nemților unde sintem și
a fi¹⁰⁷ mai rău“. Decii veziriul indată au poroncit de i-au tăiat și s-au mai
curățit Brâncoveanul-vodă de grije. Atuncea au dzis imbrihorul Brânco-
veanului¹⁰⁸-vodă: „Acum să mă cunoști că-ți sint prietin“.

Brâncoveanul-vodă mergea tot înaintea împăratului pe drum și au triimis 23
împăratul de l-au întreat cum de nu sint oameni pe acesta loc. Iar Brânco-
veanul-vodă au dat samă că, de cind umblă oștile, au mutat oamenii mai în
gios din șleah. Iar împăratul i-au dzis: „Bine și cu socoteală ai făcut“. Și așe
mergind până la Dunăre, cind au șezut împăratul în șeică să treacă Dună-
rea¹⁰⁹ i-au pus și¹¹⁰ Brâncoveanului-vodă ca/tanul în spate, de s-au întorsu
înapoi la București iarăș domnu. Cind este mila lui Dumnezeu, slujește și
mintea omului și banii folosăscu și prietini, iar cindu este minie de la Dumnezeu
nici mintea nu slujește, nici prietenii, nici banii nu folosăscu, precum mai
înainte la rind¹¹¹ va arăta istoria.

Capegi-bașe, careli mersese în Iași pentru banii birului și pentru alte 24
pricini, care mai sus s-au scris, era¹¹² în gazdă în casăli postelnicului Costantin

⁹² pentru / piră ⁹³ cerceteze / cerce ⁹⁴ și camenicenii ⁹⁵ Tiuchil / Tucul ⁹⁶ au nu este/
hau ba ⁹⁷ Tiuchil / Tucul ⁹⁸ pin / pe ⁹⁹ ieșindu-le / le-u ieșit ¹⁰⁰ și ¹⁰¹ fiindu-i / lovindu-l
¹⁰² zaireli / zaharali ¹⁰³ -i ¹⁰⁴ cociui / cuhnii ¹⁰⁵ de ¹⁰⁷ și a fi / să fii ¹⁰⁸ Brâncoveanului / lui
Brincovan ¹⁰⁹ atuncea ¹¹⁰ lui ¹¹¹ rind / rîndul lor să ¹¹² scris, era / pomenit șadē

p.126 Ciobanul ¹¹³. Și au zăbăvit mult în Iași, să miera cum a face, că banii birului nu-i da Costantin *Duca-vodă* și adevărul nu știa pentru acei pricini de piră ce-l pîris<ă> (*Cahriman-pașe* de la Cameniță și Daltaban *sarascher-pașe de Obluciță* și Tiuchil ¹¹⁴-grof.

25 Ce au chiebat *capegi-bașe* pre Tudosie Dubău vel log<o>făt și pe Panaiotachi Morona vel postelnic și au început a-i întreba cu taină și a-i ispiti pentru acei lucruri și le-au spus că are ferman și de mazilie. Decii acei doi boieri îndată au spus taina turcului *capegi-bașii* lui Costantin *Ducăi-vodă*. Ce Costantin *Duca-vodă* îndată să spăria și nu-l mai lăsă frica să să sfătuiască cu socru-său Brâncoveanul-*vodă* sau cu alți boieri de sfat ai lui, să vadă cum ari face să s<ă> mintuiască de acel lucru.

26 Ce și chieamă pe cumnatu-său *Nicolai* hatmanul Costin și feceră sfat numai amîndoi și alesără sfatul rău și fără de socoteală. Că triimisă la Moisei sârdariul, la cetate la Neamțu, de au venit cu vreo trii-patru sute de joimiri într-o noapte și cînd să făce zio ¹¹⁵ au lovit pe *capegi-bașe* în Iași și ¹¹⁶ i-au tăiat capul și au prădat chirvăsărie turcească și pre unii *din* turci i-au tăiat, iară pre unii i-au luat robi, carii n-au putut scăpa. Și pe balci-bașe, aga hanului, încă l-au luat robu de la gazdă și s-au dus la Neamțu cu pace. f.66 Iară Costantin *Duca-vodă* s-au făcut a sări după dinșii pe urmă și // s-au dus până la Valea Lăscanilor ¹¹⁷ și s-au întorsu înapoi.

27 Acest Moisei sârdariul era de casa lui Cantemir-*vodă* ¹¹⁸ și fugis<ă> în Neamțu de frica unor tătari ce-l ¹¹⁹ pusese Cantemir-*vodă* la vreme<a> lui de-i tăias<ă> la Prut, viind *tătarii* din sus cu robi. Și mai pe urmă oblicînd tătarii, il cerea, și el de ¹²⁰ frică au fugit în Țara Leșască. Decii Moisei *sârdariul*, cum au sosit în Neamțu, cum au și umplut locul că l-au chiebat *Costantin* *Duca-vodă* să facă acea faptă. Decii Bogdan și Iordachi era atuncea în Neamțu și văzînd acel lucru tare s-au bucurat, că una ca aceea să să facă de mult o aștepta.

28 Căutați de vedeți ce sfat și lucru de nemică! Nu socotia că-i va vini p.127 asupra mai mare lucru, trii-patru sute de oameni ce taină va să fie! Că un om și nu poate ținea taina, dar atîția *oameni*. Au stinsu bine focul cu paie! Decii Iordachi și Bogdan, din Neamțu, în toate părțile au triimis ¹²² și la Cameniță și la Daltaban *sarascheriu-pașe* de Obluciță ¹²³ și la Poartă au dat știre ce au făcut Costantin *Duca-vodă*. Și turcii din chirvăsărie au jeluit de jac și de peirea ce au tras și hanul pentru omul lui, ce era balci-bașe, iar au jeluit, de au umplut urechile Porții. Caută acum *de vezi* telpijicul la ce cinste aduce pre omul mare! Decii împărăția tot nu sosis<ă> în Țarigrad din oaste, precum mai sus s-au scris ¹²⁴.

29 Costantin *Duca-vodă* pe urmă văzînd că au greșit prea rău și stătu mult la gînduri cum ari face să potolească sunetul ¹²⁵ *oamenilor* de greșala ce au făcut, că să umplusesse locul *pretutîndinea* că au chiebat el pre Moisei *sârdariul* de au lovit / Iașii. Ce scrisă iar la Poartă că au triimis Bogdan și Iordachi din Neamțu joimiri, de au tăiat pe *capegi-bașe* și ș-au luat și giupinesile din țară de le-au dus în Neamțu, precum ¹²⁶ scrisese și de altă dată. Ce acmu nu i se trecu scrisoarea ca întăi, că, după ce au sosit împărăția la Udriiu, au și triimis un *capegi* ¹²⁷-*bașe* de l-au mazilit.

¹¹³ postelnicului Costantin Ciobanul / Ciobanului Costantin postelnicul ¹¹⁴ Tiuchil / Tucul ¹¹⁵ și cînd să făce zio / și-n faptul dzuei ¹¹⁶ și/de ¹¹⁷ Lăscanilor / Lețcanilor ¹¹⁸ lui Cantemir-*vodă* / Cantemireștilor ¹¹⁹ ce-l/ce-i ¹²⁰ cea ¹²² triimis / răpedzit ¹²³ Obluciță / la Oblușiță ¹²⁴ s-au scris / să pomenește ¹²⁵ sunetul / huietul ¹²⁶ precum / cum ¹²⁷ *capegi-bașe* / *capegiu*

Ce până a vini mazilie să mîniia pe cumnatu-său Nicolai *Costin* și-l 30
scoas<ă> din hătmanie și pusă *hatman* in locul lui pe Antiohii Jora. Și să
apucă și de alt sfat, ca să-ș poată acoperi greșala, să-ș facă nume bun la
Poartă. Și strinsă oaste pe taină și triimisă într-o noapte pe hatmanul Antiohii
Jora de au lovit pârcalele de suptu cetate<a> Neamțului fără *de* veste să prinză
pre Bogdan și pre Iordachi, că le era gazdeli gios. Decii cum au sosit intru
o noapte *hatmanul Antiohii Jora* au și spart o bucată *de pârcale* și i-au dat
foc și au făcut oarece și stricăciune. Numai pe Bogdan și pe Iordachi nu
i-au putut prinde, că le-au făcut un prietin din Iași veste și intru acea
sară s-au mutat in cetate.

Apoi oaste<a> ¹²⁸ *hatmanului Antiohii* s-au și simețit și s-au dus la mănăs- 31
tire la Agapia și la *mănăstirea Săcul* și la *mănăstire* la Schit *ce este in Hangu*
și i-au tot bătut și i-au scos pe joimiri și pe drăgani de pin mănăstiri. Și
au inceput a să ingloti oaste<a> ¹²⁸ *hatmanului Antiohii*, ca la patru-cinci mii p.128
să făcusă. După cum este obiceiul nărodului prost ¹²⁹, unde aud și văd
dobindă, *acolo* aleargă de toate părțile, așe, și acolo să stringe, dacă au
auzit unii din Bugeac, unii de la munteni, turcii din chirvășarie, joimirii,
dacă ¹³⁰ să inchina ¹³¹, le da cărți de iertare și lefe ¹³², și pe zi ce trecea tot
să inglotiia oastea *moldovenească*.

Decii dacă au înțales Iablanovschii *ce era hatman* ¹³³ *corunnii leșescu* // 32
de această socoteală ce incepus<ă> Costantin Duca-vodă, îi păru deodată că f.67
este o basnă, pentru ¹³⁴ că Costantin Duca-vodă pururea avea respundenție
și prieteșug cu hatmanul Iablanovschii, trăiia bine, nu ca Cantemir-vodă.
podghiazuri in țară nu umbla prădind și in tot ceasul triimitea Costantin
Duca-vodă vești de la Poartă și cind mergea ceambuluri tătărăști in Țara
Leșască să prade, el da știre la leși să s<ă> păzască.

Decii hatmanul Iablanovschii nu s<ă> turbură pre rău, ce scrisă la Tur- 33
culeț, reimentariul ce era pe margine pe Cirimuș, să ia vreo zece-doasprăzeci
steaguri să ias<ă> inainte hatmanului Antiohii, să vază ce sint aceli lucruri
și pentru ce s<ă> facu aceste socotele, pentru că ¹³⁵ ei au legătură bună de
prieteșug.

Decii Turculeț luund oaste și mergind intru ¹³⁶ intimpinarea hatmanului 34
Antiohii, incepură întâi să vorbască. Joimirii ocăriia pe moldoveni întâi ¹³⁷,
le dzicea că sint iepași, ai noștri le dzicea *că sint* gligani, precum este ¹³⁸
rindul nărodului prost. Și sta de o parte Turculeț cu Melentie stegariul ¹³⁹
hatmanului Antiohii de voroviia de pace. Iar un cimpulungean din oastea ¹³⁹
reimentariului Turculeț au și slobozit un sineț in Melentie stegariul. Decii
oaste<a> moldovenească cum au văzut așe, au și năpustit asupra joimirilor și
puțin războiu ¹⁴⁰ au avut și au și inceput joimirii lui Turculețu a fugi și mol-
dovenii cu turcii și cu lipcanii a-i sparge și a-i tăia. Și așe prinsără și pre
reimentariul Turculeț viu suptu cetatea Neamțului, unde era numai să saie
piste pârcale; / să grămădis<ă> ¹⁴¹ oastea fugind la strimtoare și Turculeț
apărind ¹⁴² oastea lui denapoi, l-au boțit la un gard și l-au prinsu viu Tatul p.129
căpitanul, frateri lui Vicol, l-au oborit cu sulița de pre cal.

Decii hatmanul Antiohii, după acea izbindă ce au făcut, au triimis pe 35
Costachi, ficior lui ¹⁴³ Gavriliță, cu veste la Costantin Duca-vodă că au

¹²⁸ lui ¹²⁹ prost / omenescu ¹³⁰ dacă / de ¹³¹ și ¹³² lefe / leafă ¹³³ ha tman / hatmanul ¹³⁴ ce
¹³⁵ pentru că / căci ¹³⁶ intru / in ¹³⁷ de ¹³⁸ precum este / cumu-i ¹³⁹ lui ¹⁴⁰ puțin război /
puțină bătaie ¹⁴¹ grămădis<ă>/boțisă ¹⁴² apărind / rătăind (nu : ramiindu) ¹⁴³ fecior lui / sin

prinsu pe Turculețu. Ce Costantin *Duca-vodă* să umplu de mare bucurie unde auzi acea veste, gândind că-ș va astupa greșala lui ce făcuse de la Poartă cu capegi-bașe, prinzindu pe Turculețu. Pentru că ¹⁴⁴ la Poartă să știia numeli lui Turculețu, că de multe ori avea războiu ¹⁴⁵ cu tătarii și la Came-niță, precum mai sus s-au scris ¹⁴⁶. Și îndată învățară de gătiră pușcile *cele mari* și surlele să facă Costantin *Duca-vodă* șinlic de bucurie, după ce i-au spus Costachi veste aceea.

36 Îndată ce găti Costantin *Duca-vodă* aceste toate să începă a dzice surleli și să sloboadă ¹⁴⁷ pușcile *celi mari*, numai capegi-bașe și intră pe poartă cu mazilie. Și învățară să prindă porțile, că este mazilie, că este domnu Antiohii beizade, ficior lui ¹⁴⁸ Costantin Cantemir-vodă. Decii îndată să schimbă bucurie în scirbă, că să strică giucăreia, de nu dederă nici pușcile, nici dzisără surleli. Și începură siimenii a închide ¹⁴⁹ porțile. După cum dzice *sfinta* scrip-tură: „Cine sapă groapă altuia, va cădea ¹⁵⁰ el într-insa, așe dă Dumnezeu că pasăre<a> vicleană dă singură în lațu“.

37 Iară boierii lui *Costantin Ducăi-vodă*, până a vini Dubău logofătul de-l
f.68 pusă *capegi-bașe* turcul caimacam, au ieșit de // spre doamna și au fugit în Țara Muntenească, că nu avea cine-i goni, că slujitorii era cu Antiohii hat-manul în oaste. Și au fugit anume Nicolai Costin hatmanul și frate-său Ioniță sârdariul și frate-său Pătrașco căm<ă>rașul ¹⁵¹ și Vasilașco Cantacozino ¹⁵² vel spătar și alții mulți mai de gios. Și mai pe urmă, după ce au vinit și
p.130 Antiohii ¹⁵³-vodă, au fugit și hatmanul Antiohii ¹⁵³ *Jora* și Mavrodin ¹⁵⁴ de să făcus<ă> o ceată mare în Țara Muntenească de boierii *din Moldova*, de au șezut vreo patru ani în Țara Muntenească în dzileli lui Antiohii ¹⁵⁵-vodă, de făcea multe mestecături la Poartă și chieltuială țării. Și nemic n-au putut isprăvi, precum să va arăta *mai înainte* la rindu ¹⁵⁶.

38 Decii Costantin *Duca-vodă*, văzindu-s<ă> că este mazil, trimisă ¹⁵⁷ pe taină la Antiohii ¹⁵⁸ hatmanul la Neamțu ca să aducă mai degrab<ă> pe Turculeț, să-l dea pe mina lui capegi-bașe, să-l ia să-l ducă la Poartă împreună cu dînsul. Iar boierii caimacami, Dubău logofătul și cu Manolachi Rusăt, înțelegîndu că au triimis *Costantin* *Duca-vodă* să apuce pe Turculeț, au și triimis ¹⁵⁹ caimacamii și l-au timpinat la Podul Iloaie ¹⁶⁰ și l-au și l-au luat pe Turculeț din mina lui Antiohii ¹⁶¹ hatmanului și l-au dus la Gălata și piste noapte din mina slujitorilor caimacamilor au și fugit iar la Neamțu Turculețu. Decii hatmanul Antiohii ¹⁶¹, mîrgîndu cu oastea la Iași și spuindu ¹⁶² lui *Costantin Ducăi-vodă* că au luat caimacamii pe Turculețu din mina lui, ș-au făcut mare voie rea. Și s-au agiunsu cu capegi-bașe de au triimis noap-te<a> un steag de lipcani să-l ia *pe Turculeț* din mina oameni/lor caimacamilor, să-l ducă la Iași. Iar până a merge lipcanii, *Turculeț*, el au apucat de au scăpat ¹⁶³.

39 *Atuncea* agiungîndu veste la Neamțu la *hatmanul* Bogdan și la Ior-dachi *Rusăt vistiernicul* de mazilie lui *Costantin Ducăi-vodă*, ei îndată au purces ¹⁶⁴ de la Neamțu și au apucat ¹⁶⁵ pe Costantin *Duca-vodă* nepurces din Iași și mergînd la curtea *domnească* de să împreună cu *Costantin* *Duca-*

¹⁴⁴ pentru că / căci ¹⁴⁵ războiu / bătaie ¹⁴⁶ scris / pomenit ¹⁴⁷ sloboadă / dă ¹⁴⁸ ficior lui / sîn ¹⁴⁹ și ¹⁵⁰ va căde / dă ¹⁵¹ cămărașul / tretii logofăt ¹⁵² Cantacozino / Catacozono ¹⁵³ Antiohii / Antohi ¹⁵⁴ Mavrodin / Marvodin ¹⁵⁵ Antiohii/Antohi ¹⁵⁶ la rindu/mai gios ¹⁵⁷ trimisă/ răpedzi ¹⁵⁸ Antiohii / Antohi ¹⁵⁹ triimis / răpedzit ¹⁶⁰ Iloaie / Leloie ¹⁶¹ Antiohii / Antohi ¹⁶² spuindu / au spus ¹⁶³ au apucat de au scăpat / apucasă de scăpasă ¹⁶⁴ au purces / purcesără ¹⁶⁵ și au apucat / de apucară

vodă și cu capegi-bașe. Și era atuncea mare calabalic în curtea *domnească* de slujitori, pentru că ¹⁶⁶ iș cerea lefeli de la *Costantin Duca-vodă*. Început-au ¹⁶⁷ atuncea și *hatmanul Bogdan* și cu *Iordachi Rusătu vistiernicul* a să prici tare cu *Costantin Duca-vodă* înainte<a> capegi-bașii și înainte a toată boierimea pentru ce le-au prădat casăli și le-au muncit slugili și slujnicile din casă și le-au purtat giupinesile pe la Focșani și pe la Hangu și le-au triimis în Neamțu, și au scris la Poartă că au triimis ei podghiazu leșescu de le-au luat și pentru ce-au ¹⁶⁸ triimis la ¹⁶⁹ Moisei sârdariul *de au vinit cu slujitorii din Neamțu la Iași*, cu joimirii, de au prădat chirvăsărie și au tăiat pre capegi-bașe și pentru ce au ¹⁷⁰ despecetluit cărțile lui Tiuchil ¹⁷¹-grof și i-au ¹⁷² omorit omul. Toate aceste și mai multe decit ¹⁷³ aceste i le dzicea față și spunea p.131 și capegi-bașii celuia ce vinis(ă) ¹⁷⁴ cu mazilie și înainte<a> turcilor celor din ¹⁷⁵ chirvăsărie ce era prădați de Moisei sârdariul. Iar *Costantin Duca-vodă* nu putea nemică să mai răspundă, de rușine și de frică, ce numai ce tot schimba fețe, uneori să făcea roșiu, iară uneori să făcea galbăn. Și-i era mai mare ciuda cum că-i știa toate taineli și // *fapteli cele* ce ¹⁷⁶ făcus(ă) și i le f.69 dzicea față la arătare ¹⁷⁷, precum *sf(i)nta* scriptură dzice, că nici o taină nu poate să nu s(ă) știe, dar încă care este și cu vărsare de singe și mai tare și mai degrab(ă) ¹⁷⁸ să vădește, că singeli nevinovat cere giudecată la Dumnezeu și nu lasă.

Decii a doa zi il gătiră de-l porniră cu mult calabalic despre slujitori 40 pentru lefili *lor* și blăstămuri multe de la oameni, de auziia cu urechile, pentru vâcârit. Iar doamna lui, fata Brâncoveanului-*vodă*, fiindu tinără și dezmierdată de tată-său, să bocia în gura mare, muntenește, *de dzicea*: „Haolio, haolio, că va pune taica pungă de pungă din București pină în Țarigrad și, zeu, nu ne va lăsa așa și ¹⁷⁹ ne vom întoarce iar cu domnia îndărăpt“. Iară după ce au agiunsu la Țarigrad, n-au avut acel năroc să să mai întoarcă că au trăit doao-trii luni și au murit de ciumă. Și să și cunoscu schimbat cu slăbiciune nărocul lui *Costantin Ducăi-vodă* și de la Brâncoveanul-*vodă* mai puțintel agiutoriu și silință a-i arăta.

În dzileli acestui domnu, măcară că nu era pace, au trecut un sol leșescu 41 la Poartă și fără zăbavă ¹⁸⁰ vreme s-au întorsu înapoi fără *de* nici o ispravă și *pre sol il chiema* anume Reuțchii, care acest Reuțchii piste puțină ¹⁸¹ vreme au agiunsu ¹⁸² *de au fost hatman polnii corunnii în Țara Leșască*.

* Boierii lui *Costantin Ducăi-vodă* cine au fostu: 42

1) ¹⁸³ Dumitrașco Ceaurul, vel-logofăt ¹⁸⁴; 2) Vasilie Costachi, vel vornic *de Țara de Gios*; 3) Nicolai Donici, vel-vornic *de Țara de Sus*; /4) Nicolai Costin, hatman; 5) Vlasto, vel post(elnic); 6) Vasilașco Cantacozino ¹⁸⁵ vel-spatar; 7) Antiohii ¹⁸⁶ Jora vel păharnicu; 8) Lupul Costachi vel vistiernic; 9) Iordachi Cantacozino ¹⁸⁷ vel stolnic; 10) Ilie Cantacozino vel comis. *Iar mai pre urmă după ce au răpousat Dumitrașco Ceaurul au pus pe Tudosie Dubău vel logofăt și fiindu om de treabă era zvoreala după vel logofăt*.

¹⁶⁶ pentru că / de ¹⁶⁷ început-au / început și ¹⁶⁸ ce-au / ce-i ¹⁶⁹ la / pe ¹⁷⁰ ce au / ce-i ¹⁷¹ Tiuchil / Tucul ¹⁷² i-au / i-ei ¹⁷³ decit / ca ¹⁷⁴ vinis(ă) / au vinit ¹⁷⁵ din / de ¹⁷⁶ le ¹⁷⁷ la arătare / în videală ¹⁷⁸ curund ¹⁷⁹ iar ¹⁸⁰ fără zăbavă / în scurtă ¹⁸¹ piste puțină / în scurtă ¹⁸² agiunsu / cădzut și hatman coronie * *Ordinea paragrafelor 42-43 este inversă în ed. Iordan* ¹⁸³ numerele de ordine ale boierilor numai în *ms. nostru* ¹⁸⁴ Tudosie Dubău, biv-logofăt, l-au pus ban, iar după moartea lui Dumitrașco l-au pus iar logofăt marii; fiind om de treabă, era dvoreala după vel-logofăt ¹⁸⁵ Cantacozino / Catacozin ¹⁸⁶ Antiohii / Antohie ¹⁸⁷ Iordachi Cantacozino / Iordăcuț Catacozino

43 Pre acest domnu *Costantin* Duca-vodă intru această domnie dintăi era
numai cu numeli domnu, că il stăpîniia muntenii și pre cine dzicea muntenii
p.132 să-i boierească, pre aceia îi boierii și ce dzicea *muntenii*, aceea făcea. Și era
și imă ¹⁸⁸-sa doamna *Nastasia a Ducăi-vodă* celui bătrîn și să amesteca și ea
la răutăți. Și boierii încă era tineri și nu să mai știia ce ¹⁸⁹ este de chiver-
nisala lor.

44 *Iară în al doilea an a cestui domnu Costantin Ducăi-vodă* purces-au ¹⁹⁰
un soltan cu citeva mii de tătari ¹⁹¹ de au lovit fără de veste pre Oituzu
în Țara Ungurească iarna, de au prădat trii zile, cit au putut, și s-au întorsu
înapoi cu pace, *iară* în țară la noi ce au găsit în calea lor au mincat și au
stricat tot.

45 Acest soltan s-au rădicat și asupra turcilor de au arsu Chilie și Smilul
f.70 și Renii.//

* DOMNIA ÎNTĂI A LUI ANTIOH-VOEVODA, FICIOR LUI ¹ COSTANTIN CANTEMIR-VODĂ, ANUL ² 7204

1 După ce porniră pe Costantin Duca-vodă la Poartă, rămasără caimacamii
în Iași ³ Tudosie *vel* logofăt și Bogdan hatmanul și Iordachi *Rusăt* vistiernicul.
Și din rămășițele ce au găsit de la *Costantin* Duca-vodă în țară, stringindu-li,
Bogdan *hatmanul* și cu Iordachi *vistiernicul* ș-au mai întorsu oarece din pagube
ce i-au fost jecuit *Costantin* Duca-vodă, precum mai sus s-au scris ⁴.

2 Viind Antiohii ⁵-vodă cu domnia *la scaonul domnescu* în Iași era ⁶ om
tinăr, ca de doaozăci de ani. Era om mare *la trup*, cinstiș, chipeș, la minte
așezat, judecător drept. Nu era prea cărturar, *dar* numai nici ⁷ era om prost.
Minciunile și tâlpijicurile nu le iubii, la avere nu era lacom, obiceiie noao nu
p.133 priimii să li facă prea piste samă. Era vinătoriu și slujitoriu bun, după firea
tătine-său, spre partea celor răi era foarte ⁸ strașnic și să nu grăiască fiește-
cine ⁹ și fără de vreme cu dinsul. Și era și credincios la giurămînt, îl ținea,
cinstită ¹⁰ îi era vorba. Și boierii în curtea lui, pecum i să va arăta viața lui
înainte *la rîndu*, tot cu cînste umbla. Minie avea strașnică, *de multe ori striga*,
răcniia tare *la divanuri asupra celor vinovați*, can cu grabă și de aceea să
depărta inemile boierilor de dinsul.

3 *Iară* după ce s<ă> așeză la domnie, boieri *boierii* după obicei. Iar boie-
renașii tătine-său, a lui Cantemir-vodă, vrea să s<ă> bucure / de domnia
fiiului stăpinu-său, dar nu putea la focul să ție inima să să bucure, că așe era
de bătuți și de stilciți și de jecuiți, cit rămăsese cu pieile, de nu avea cu ce
ieși înainte<a> stăpinu-său, alții, fiind pedepsiți de inchoisore, își pierdusă și
mintea. Decii Antiohii ¹¹-vodă dacă ¹² i-au văzut intru acesta chip, să miera
și el ce ¹³ va mai face cu dinșii.

4 Atuncea și Lascarachi ¹⁴ Rusăt ¹⁵ *spătariul*, *ficior Cupariului Rusăt*
celui bătrîn, au ieșit din surgunie *de la Rodos*, numai nici de un folos nu i-au

¹⁸⁸ imă / înmaie ¹⁸⁹ mai ¹⁹⁰ purces-au / încălecat-au ¹⁹¹ mii de tătari / lătărime în al doile
an a domniei Ducăi-vodă.

* Cap. XIII ¹ Antioh-voevoda ficior lui / Antohi-vodă sin ² anul / leat ³ puși de Antiohi-
vodă ⁴ precum mai sus s-au scris / cum să pomeneste mai sus ⁵ Antiohii / Antohi ⁶ iar
⁷ nici / nu ⁸ spre partea celor răi era foarte / în rē parte era can ⁹ fieștecine / îiecine ¹⁰ cinsti-
tă / cinstit ¹¹ Antiohii / Antohi ¹² dacă / după ce ¹³ li ¹⁴ Lascarachi / Răscarachi ¹⁵ cupa-
rul încă

fost ¹⁶ lui Antiohii-vodă, că *după ce* au venit ¹⁷ de la Rodos în Țarigrad bolnavu de idropică și piste puțină ¹⁸ vreme au murit. Și nu-i era lui Lascarachi ¹⁹ atita jele de moarte, cit îi era jele că *atuncea* îi vinis(ă) zamanul, *de îi era pe voie* și nu putea să-ș răsplătească răutatea ce trăsese de cătră munteni.

Ce Antiohii ²⁰-vodă au pus ²¹ capichihai la Poartă pe un frate a lui Lascarachi ²², *anume pre* Chirițe Mihalachi și cu frate-său Dumitrașco beizade să-i poarte *de grija* trebilor ²³. Și atuncea ²⁴ la luarea domniii n-au cheltuit mult ²⁵ la Poartă, nici pe drum n-au făcut atita cheltuială, că mai mult decit ²⁶ cu vreo triizăci-patruzăci de oameni n-au venit de la Țarigrad. Și boieri pre acești boieri.

Pus-au pre Nicolai Donici vel log(ō)făt și *pre* Vasilie Costachi vel vornic *de Țara de Gios*, *pre* Dumitrașco Mitre vel vornic *de Țara de Sus*, *pre* Lupul Bogdan hatman, *fiindu* cumnat lui Antiohii ²⁷-vodă, *pre* Monolachi Rusăt vel post(elnic), *pre* Mihălachi Racoviță ^{27a} vel spat(ar), *fiind* iarăș ²⁸ cumnat ²⁹ lui Antiohii-vodă, *careli mai* // pe urmă au agiunsu ³⁰ *de au fost* și domnu ³¹, *căruia, după ce s-au domnit, i-au dzis oamenii* Mihai-vodă. Și *au pus pre* Ion Buhuș vel păharnic, *pre* Iordachi Rusăt vel-vistiernic, *pre* Ilie Dabije Țifăscul, *ce-l poreclia de-i dzice Frige-vacă, l-au pus* vel stolnic, *pre* Ștefan Cerchezul vel comis. Și așe să aședzără și să tocmiră boieriile la toate trebile. *de chivernisiia cum să cade, că era Lupul Bogdan hatmanul și cu Iordachi Rusăt vistiernicul mai aleși și capete bune de-i agiungea firea* la toate socotelile. Și ³² domniia Antiohii ³³-vodă cu cinste și cu pace. p.134

Iară în scurtă vreme să timplă de muri sora lui Antiohii ³³-vodă ce o ținea Mihălachi Racoviță spat(arul), *pre* *anume domnița* Safta și avea ³⁴ mare jele și și părere de rău Antiohii-vodă după dinsa. Și pe Mihălachi spat(ar) după aceea nu l-a mazilit din boierie, tot în boierie au fost și la cinste cit au fostu domnu Antiohie-vodă, și încă i-au dat și voie de s-au și însurat în dzileli lui, de au luat altă fată de boieriu, *pre* *anume a medelniceriului Dediul de la Gălați.*

Sfătuitu-s-au *atuncea* Antiohii-vodă cu boierii de au făcut prieteșug cu leșii și triimisără cărți cu rugăminte la craiul *leșescu* și la hatmani să nu pozvolească să sloboadă podghiazuri în țară să o strice, că-i păcat, că sint creștini. „Și cindu s-a timpla să margă ceambuluri tătărăști în sus *în Țara Leșască să pra/de* și noi *încă atuncea* om face știre leșilor să s(ă) păzască*³⁵. Decii craiul *leșescu pre* *anume* Sobetșcii și cu hatmanul *cel mare de corona leșască pre* *anume* Iablanovschii îndată cu bucurie priimiră că nu vor mai triimite podghiazuri *în țară*. Și să aședză lucrul mai cu pace a trăire *despre leși*. N-au făcut ³⁵ ca tată-său, Cantemir-vodă, să să puie împotriva unii crăii cu o mină de oameni slabi. Paza bună *dzicu oamenui* că trece primejdie rea și mielul blindu suges la doao maice, și capul plecat nu-l prinde sabia. Așe bună chivernisală au făcut ³⁶ și Antiohii ³⁷-vodă atuncea.

Antiohii ³⁷-vodă era logodit cu o sor a lui Costantin Ducăi-vodă încă din vreme(a) tătine-său, încă cind era la Țarigrad, *pre* *anume domnița* Maria și gindi ³⁸ să trimită să o aducă să-i fie doamnă, ce-i și vini veste precum că

¹⁶ i-au fost / fu ¹⁷ au venit / vini ¹⁸ piste puțină / -n scurtă ¹⁹ Lascarachi / Rascarachi ²⁰ Antiohii / Antohi ²¹ au pus / pusă ²² Lascarachi / Rascarachi ²³ trebilor / trebile ²⁴ atuncea / acolo ²⁵ mult / mai nemic ²⁶ decit / de ²⁷ Antiohii / Antohi ^{27a} Racoviță / Răcoviță ²⁸ iarăș / iji ²⁹ și ³⁰ au agiunsu / au cădzut ³¹ de-i dzice ³² și / de ³³ Antiohii / Antohie ³⁴ avea / avu *păzască / ferească ³⁵ n-au făcut / nu feci ³⁶ au făcut / fece ³⁷ Antiohii / Antohie ³⁸ gindi / gindisă

au murit și avea ³⁹ mare părere de rău de acea veste. Și triimisă Antiohii-vodă sol pre *Lupul Bogdan* hatmanul în Țara Muntenescă la Brâncoveanul-vodă pentru așezarea păcii, să nu s<ă> mai pîrască la Poartă aceste doao țări, să s<ă> strice făcînd mari cheltuiiele. Și cerșu și o fată să-i dea, să-i fie doamnă. Decii Brâncoveanul-vodă pentru pace i-au adevărit ⁴⁰ și pentru fată numai i-au răspunsu ⁴¹ lui *Bogdan*: „*Antiohii-vodă* să omoară pre Iordachi

p.135 Rusăt vistiernicul și să să lepede și di ceialalți ⁴² frați a lui Iordachi, de Cupă-
f.72 rești, ce-i sint capichi // hăi la Țarigrad“. Decii Antiohii-vodă nici de cum acel acel lucru nu vru să priimască și să lăsă de prieteșugul ⁴³ *Brâncoveanului-vodă*. Și își aleas<ă> doamnă fată de boieriu de țara noastră, fata logofătului Dumitrașco Ceaurul, pre anume Ecaterina ⁴⁴. Și făcu cu dinsa nuntă domnească în curțile domnești în tirgu în Iași, după obiceiul aceștii țări, în al doilea an a domnii lui.

10 Brâncoveanul-vodă, văzîndu pe Antiohii ⁴⁵-vodă că-i mărgu lucrurile cu întemeiere bună, începu în sfaturi cu boierii pribegi și cu Costantin Duca-vodă a amesteca tare pre Antiohii-vodă și pe Cupărești pre mult la Poartă. Așijderea și Dumitrașco ⁴⁶ beizade, frațeli lui *Antiohii-vodă* și cu Cupăreștii dimpreună. pre de altă parte, amesteca și ei pe *Brâncoveanul-vodă* și pre munteni. Precum ⁴⁷ place turcilor, așe făcea și ei de amîndoao ⁴⁸ părțile și nu-ș putea strica unii altora ⁴⁹ nemică, fără de cît cheltuia sute de pungi de bani la Poartă. Și la aceli cheltuieli mari scos-au ⁵⁰ și Antiohii ⁵¹-vodă pe țară obiceiul Ducăi-vodă. văcărit, în doao ierni, încă și mai greu, doi lei de cal și un galbăn ⁵² de vacă, ca să s<ă> apere de dușmani, iar dușmanii nu-i mai da răzbun niciodată. Și văzu Antiohii-vodă că nu este obicei bun de țară, că să face mare pustiire țării și făcu mare legătură cu blăstăm de la patriarși și-l lăsă, ca să nu mai fie acel obicei rău și spurcat aicea în țară în *Moldova*. Și cît au fost el după aceea domnu în domnia din / tăi nu l-au mai scos, nici în a doao domnia.

11 Iară atuncea Costantin Duca-vodă au pirit la Poartă pre Antiohii-vodă dzicîndu Costantin Duca-vodă că la mazilia lui au fost prinsu pre Turculeț, hainul cel mare a împăratului, careli ținea drumul Cameniții și era să-l aducă la Poartă. iar Bogdan și Iordachi, oamenii lui Antiohii-vodă, au vinit din Neamțu și l-au luat din mina oamenilor lui și l-au slobozit de s-au dus iar în Țara Leșască. Decii atuncea s-au timplat și doi boieri moldoveni la Poartă triimiși de Antiohii ⁵³-vodă cu trebi, anume Dabije cliuceriul și cu Silion medelniceriul și au dat samă acei boieri înainte(a) viziriului că nu este așe cum pîrăște

p.136 Costantin Duca-vodă, că nu l-au ⁵⁴ slobozit Bogdan și cu Iordachi, numai au fost pe mina unui căpitan de țară de-l păzia. anume Cernat, și din paza acelui căpitan ⁵⁵ au fugit.

12 Poroncit-au veziriul să aducă pre acel căpitan față, să spuie. Decii aducîndu pre acel căpitan față n-au spus precum ⁵⁶ au fost drept, că l-au scăpat el, ce au spus pe pira lui Costantin Ducăi-vodă că i l-au luat Bogdan și cu Iordachi din mina lui de l-au slobozit. Decii acel căpitan era de casa Mironestilor și să agiunsesse cu dinșii de grăiia pe voia lor.

13 Atuncea veziriul să miniasă și au poroncit să taie pre acei doi boieri, pre Dabije și pre Silion, dzicînd că au grăit minciuni. Atuncea Dumitrașco

³⁹ avea / au avut ⁴⁰ i-au adevărit / i-adeveri ⁴¹ i-au răspuns / îi răspunsă ⁴² ceialalți / ciie
⁴³ lui ⁴⁴ Ecaterina / Catrina ⁴⁵ Antiohii / Antohi ⁴⁶ frate-său ⁴⁷ precum / cum ⁴⁸ de amîndoao / imbe
⁴⁹ unii altora / unul altuie ⁵⁰ scos-au / scoasă ⁵¹ Antiohii / Antohie ⁵² galbăn / ughiu
⁵³ Antiohii / Antohie ⁵⁴ l-au / i-au ⁵⁵ într-o noapte ⁵⁶ precum / cum

beizade și cu Cupăreștii au cheltuit vreo șezeci-șeptizăci // de pungi de 1.73
bani de au scos *pre* acei doi boieri de la moarte, *de n-au perit* și au dat vezi-
riul de grumazi și pe Cernat căpitanul în mina lui Dumitrașco beizade. Și
au ⁵⁷ zăbăvit doao-trii zile și au fugit Cernat căpitanul ⁵⁸ în Țara Muntenească,
iar piste doao-trii luni ș-au făcut pace Cernat de greșala ce o au făcut de la
Antiohii ⁵⁹-vodă și au venit în țară. Iani căutați acum greșala lui Cernat și
căutați ⁶⁰ mila și bunătate(a) lui Antiohii ⁶¹-vodă, cum au fost de bun și de
milostiv!

Dumitrașco-vodă beizade văzind neașezarea muntenilor asupra fră- 14
ține-său, au început ⁶⁷ și el a amesteca pre tare pre munteni să ia domnia în
Țara Muntenească, că agiunsesse ⁶⁸ la mare cinste Cerchez Mehmet-pașe imbrihorul,
careli era mare prietin cu *Dumitrașco beizade* de la moartea tătine-său,
lui Cantemir-vodă, cînd au *fost* venit cu mazilie de l-au luat. Și era acel pașe
și musaip *la împărăție* și alți turci mulți prietini Cupăreștilor și-i spăriise
pre munteni pre tare că mai în toate luni ⁶⁹ cheltuia Brâncoveanul-vodă ⁷⁰
sute de pungi *de bani*, și nu era nici de o laudă, nici moldovenilor, nici mun-
tenilor, de atita cheltuială. Atuncea ⁷¹ întru aceli vremi de vrăjbi slăbisă ⁷²
tare din puțință mănăstirile și breslașii ⁷³ *ruptașii*.

Logoditu-s-au ⁷⁴ *atuncea* Dumitrașco beizade cu o fată a lui Șerban- 15
vodă, *ce era atuncea* în ⁷⁵ /Țara Ungurească, cu taină. Și prinsără muntenii
de veste și-i sta împotrivă ⁷⁶ *cu împiedecare* despre nemți, că nu lăsa pre doamna p.137
lui Șerban-vodă să i-o dea și încă mai mare vrajbă dentru aceea să făcea.

Iară după poronca de la Poartă triimis-au Antiohii-vodă pre Bogdan 16
hatmanul dimpreună cu un soltan cu tătari de au dus la Cameniță iarna ⁷⁷
zaire ⁷⁸ și hazne ⁷⁹. Iar ⁸⁰ în al doilea an a domnii *lui*, vinitu-i-au poroncă de la
Poartă lui Antiohii ⁸¹-vodă să să găteze să ducă zaire ⁸² și hazna și mai mare
la Cameniță și până a sosi hazneaoa și turcii și tătarii.

Vinitu-t-au *atuncea* cărți de la Cahriman ⁸³-pașe din Cameniță la 17
Antiohii ⁸⁴-vodă să păzască cu zaireaoa ⁸⁵ până în doao săptămîni să sosască
în Cameniță, că, nesosind, n-are putere să ție cetatea ⁸⁶ de foame, că-ș mincas(ă)
turcii acei din cetate și caii și tot ce avusese și hazneaoa și oastea de la Poartă
încă nu sosis(ă). Decii *Antiohii-vodă* în grab-au gătit pre Moisei sârdariul cu
trii sute de slujitori și cu trii sute de cai în povod ⁸⁷ și pe tot calul *au pus*
cite doao chile de piine și au triimis ⁸⁸ furiș cum au putut de au dus acea
piine *în cetate* în Cameniță de le-au mai prinsu foamea deodată cu acea piine.
Că lui Moisei *sârdariul* îi făcusă Antiohii ⁸⁹-vodă ferman de la Poartă *de ier-*
tare de pace pentru capegi-bașe ⁹⁰ ce il tăiasă și pentru chirvăsărie ce o pră-
das(ă) în zileli lui Costantin Ducăi-vodă, de nu-i dzicea nime nemică.

Iară mai pe urmă au sosit și un pașe cu o mie de // iniceri și cu opt 18
sute de pungi de bani, hazneaoa, și chihaiaoa lui Iusuf-pașii, sarascheriul f.74
de Obluciță*, cu șese sute de spahii ⁹¹ și *cu un boieriu* sârdariu muntenescu
cu șese sute de slujitori munteni și Ilagasi din Bugeac cu doaosprăzeci mii
de tătari și Antiohii ⁹²-vodă cu toată oastea sa, ca la o mie și cinci sute de

⁵⁷ au / n-au ⁵⁸ de-acolo ⁵⁹ Antiohii / Antohie ⁶⁰ și ⁶¹ Antiohii / Antohi ⁶⁷ au început / inceptu
⁶⁸ agiunsesse / cădzusă ⁶⁹ luni / lunile ⁷⁰ cite cinci, șesă ⁷¹ Iordachi visternicul Rusăt ⁷² slă-
bisă / au slăbit ⁷³ puțință mănăstirile și breslași/prilej pe mănăstiri și pe breslași ⁷⁴ logo-
ditu-s-au / logodisă ⁷⁵ în / din ⁷⁶ împotrivă / pedică ⁷⁷ în al doile anu a domniei ⁷⁸ zaire /
zahară ⁷⁹ ș-au dus-o cu paci, fără nici o smenteală ⁸⁰ de primăvară ⁸¹ Antiohii / Antohie
⁸² zaire / zahară ⁸³ Cahriman / Caraman ⁸⁴ Antiohii / Antohie ⁸⁵ zaireaoa / zaharao ⁸⁶ cetatea /
Camenița ⁸⁷ povod / pohod ⁸⁸ au triimis / l-au răpedzit ⁸⁹ Antiohii / Antohie ⁹⁰ capegi-bașe/
capegiul * Obluciță/Oblușiță ⁹¹ spahii / spafei ⁹² Antiohii / Antohi

p.138

slujitori. Și așe cu toții au purces cu zaireaoa ⁹³ și cu hazneaoa și să făcus<ă> cară ca la o mie și cinci sute cu piine și cu cele neguțitoresti și cu cirezi de vaci și cu multe turme de berbeci neguțitoresti. Și au purces cu aceste cu toate de le-au dus *în cetate* în Cameniță. Și pe multe locuri la drumuri să făcea spaime de leși, iar tătarii mergea tot înainte de apuca limbi de pe unde putea, din sus.

19 Iară cînd au agiunsu la Nistru Antiohii ⁹⁴-vodă cu zaireaoa ⁹⁵, *atuncea* tătarii era trecuți toți piste Nistru și slobodzis<ă> *tătarii* ceambuluri în toate părțile mai sus de Cameniță cale cite de o dzi de prăda. Numai ce s<ă> audziia tunurili, *pușcili celi mari*, dînd din ocopuri și de pin zemci ⁹⁶. Ce Antiohii ⁹⁷-vodă întru acea sară păzi de trecu căruțeli cu banii și triimisă pre Bogdan hatmanul cu o samă de oaste de apucă de intră *în cetate* în Cameniță.

20 Iară Antiohii ⁹⁷-vodă și cu ceialaltă oaste și cu tătarii ce rămăsese ⁹⁸ la coș au șezut și a doa dzi până a tria zi de au trecut și ei cu zaireaoa ⁹⁹ și cu tot agărlicul. Și fiind Nistrul mare, da tătarilor de tot carul cu piine cite doi zloți de / lega boii de pe la ¹⁰⁰ cară de coadeli cailor, de trecea Nistrul inot. Și cum au trecut Nistrul, cum au și triimis în grabă ¹⁰¹ înapoi de au făcut veste la Poartă că au băgat zaireaoa ¹⁰² *în cetate* în Cameniță. Și își făcu Antiohii ¹⁰³-vodă de la Poartă mare cinste și laudă pentru aceasta.

21 Așijderea și *în cetate* în Cameniță după ce au mârșu *Antiohii-vodă* i-au făcut mare cinste Cahriman ¹⁰⁴-pașe și o săptămînă au zăbăvit acolo *la cetate* la Cameniță până au descărcaț zaireaoa și s-au întorsu înapoi cu pace.

22 Atuncea muntenii să agiunsese cu Iusuf-pașe sarascheriul *de Obluciță* și sta chihaiăoa lui cu pricini numai să ¹⁰⁵ întorcă zaireaoa ¹⁰⁶ și hazneaoa dzicindu că vin leșii și vor lua zaireaoa ¹⁰⁶ și hazneaoa. Iar Antiohii ¹⁰⁷-vodă au luat asupra lui și n-au priimit să o întorcă și au dusu-o *în cetate* în Cameniță pe poronca împărătească. Iar muntenii văzînd așe numai ce să trintiia și plesnia *de minie și de ciudă*, că nu-i putea să-i strice nemică lui Antiohii ¹⁰⁷-vodă.

23 Tot întru acest an de cu iarnă murit-au și craiul *leșescu pre anume Ianog Sobetșhii*. Și au avut craiul Sobetșhii trii ficiori și nu s-au învoit leșii să puie din trii ficiori a ¹⁰⁸ *craiului* Sobetșhii nici pe unul crai și au pus om strein, pre Avgust *duxul și prințipul* de Saxonie, bucurindu-s<ă> domnii ¹⁰⁹ leșești la soma de bani mulți ce le-au dat. Bucurindu-s<ă> la bani au gîndit că-i vor minca banii și pe urmă l-or goni și să vor mintui de dinsul precum le va fi voia lor, pre // cum mai făcus<ă> și altă dată lui De Cont craiului de la franțozi. Ce acestuia, *lui Avgust*, după ce l-au pus craiu, n-au putut să-i facă așe, precum i să va arăta istoria ¹¹⁰ *la rîndu* înainte.

p.139

f.75

24 Iar după ce l-au pus craiu pe acesta, *pre Avgust*, au și început a arăta lucruri mari și vestite și au adus oaste multă din Saxonie ¹¹¹ și s-au gătit și leșii și au purces în gios cu mare gătire cu doao obuzuri, unul leșescu, șeptezăci-optzăci de mii de oaste și mai bine și alt ¹¹² *obuz, a craiului Avgust*, cu nemți, iar cu cinzăci-șesezăci de mii de oaste. Și așe le era sfatul, să margă să ia țara Moldovii și Bugeacul până în Dunăre. Atuncea înțălegîndu Antiohii ¹¹³-vodă de acea gătire bună a lor, triimis-au și el pre Eni pircălabul

⁹³ zaireaoa / zaharaoa ⁹⁴ Antiohii / Antohie ⁹⁵ zaireaoa / zaharaoa ⁹⁶ dînd ⁹⁷ Antiohii / Antohi ⁹⁸ ce rămăsese / ce-u rămas ⁹⁹ zaireaoa / zaharao ¹⁰⁰ de pe la / din ¹⁰¹ și triimis în grabă / răpedzit ¹⁰² zaireaoa / zaharao ¹⁰³ Antiohii / Antohie ¹⁰⁴ Cahriman / Caraman ¹⁰⁵ s ¹⁰⁶ zaireaoa / zaharao ¹⁰⁷ Antiohii / Antohie ¹⁰⁸ lui ¹⁰⁹ domnii/capeteli ¹¹⁰ istoria/povestea ¹¹¹ Saxonia / Csacsonia ¹¹² alt / altul a lui ¹¹³ Antiohii / Antohie

și pre Vargalovici și ¹¹⁴ *pre* Mihuleț cu cărți înainte la craiul *August* și cu daruri, poftind pe craiul ¹¹⁵ pogorindu-s<ă> în ¹¹⁶ *Țara Moldovii* să nu facă stricăciune *oaste* țării și să nu vie pin țară *ce* să margă pe Prut, *drept* asupra Bugeacului, și dindu Dumnezeu să bată pe tătari și luundu Bugeacul, atuncea și el cu toată țara i să va închina ¹¹⁷ *craifului*. Și *mergîndu cărțile* la craiul *August* tare s-au bucurat și i-au priimit darurile cu cinste: un cal turcescu foarte frumos cu toate podoabeli lui îi triimisesse. Și craiul încă i-au triimis lui Antiohii ¹¹⁸-vodă alte daruri și s-au adevărit că nu va face stricăciune în țară nemică și va merge tot pe Prut *drept* asupra Bugeacului.

Numai l-au poftit *pre Antiohii-vodă* pentru zaire ¹¹⁹, piine, bucate să-i scoată înainte ¹²⁰ *drept* Iași, să-i scoată / să cumpere cu bani, iar nu în dar. Și cite ponturi triimisesse Antiohii-vodă de poftiia la craiul *August* pentru așezământul domnii și a țării, cum va fi după ce a birui pe turci, toate pre voia lui Antiohii ¹²¹-vodă le-au lăsat ¹²² craiul, după cum este așezată Litva ¹²³, așe să fie și Țara Moldovii. 25

Decii au vinit craiul *August* cu aceli doao obuzuri de oaste până la Cernelița, din sus de Horodenca, *este* *acel sat* pe Nistru cale de un ceas *de la Horodenca mai sus*. Și leșilor nu le era cu voie să vie craiul *în gios* cu oaste, ce umbla cu feliuri de feliuri de meștersuguri și de pricini ca să strice acea cale. Ce, după ce au sosit *obuzurili* la Cernelița, au învățat capetili cele mari, *domnii* leșești, pre unul mai tînăr din neamul Potoceștilor anume cu *boierie*, pisar corunnii, de au făcut pricină cu un ofițer, nepot a craiului *August*, de i-au dat palme supt cortul craiului și de acolo au fugit în obuzul leșescu. Și triimițind craiul să-l ia din obuzul leșescu să vie la giudecată, leșii cei mari nu l-au dat. Decii craiul *August*, văzîndu acea socoteală a lor așe, s-au miniiat tare și a doa zi s-au și întorsu cu obuzul *lui* înapoi la Liov. Leșii dacă au văzut așe, *ei* încă s-au întorsu cu obuzul lor și au început a să răsipi cineș pre la casăli lor și s-au stricat acea oștire. 26

Iară atuncea intru acea vară gătitu-s-au și soltan Mehmet împăratul turcescu singur cu capul lui de au mărșu la cetatea Varadinului *în Țara Nemțască*. Și atuncea au mărșu și Dumitrașco beizade, fratele lui Antiohii-vodă, la oaste cu împărăția. Numai până a purcede împărăția de la Udriiu, iar el au vinit în cai // de olac de la Udriiu ¹²⁴ aicea în Iași, la frate-său *Antiohii-vodă* cu trebi împărătești. Și au șezut aicea în Iași numai patru-cinci zile și iar s-au întorsu în cai de olac înapoi de au purces, *de au mărșu* cu împăratul la oaste. Iar Brâncoveanul-vodă era ¹²⁵ în mare grije pentru acel olac a lui *Dumitrașco beizade*. 27

Atuncea pre aceea vreme, era un ficior de mazil *de aicea din Moldova* de-l chiea Davidel. Slujis<ă> în Țara Leșască, de agiunsesse rohmistru și era la cinste mare. Avea citeală, pravilă mare și nu să știe ¹²⁶ ce i să părea lui că umbla pentru domnia Moldovii. Întăi au scris la nemți, de închina țara. Apoi au fugit de la leși *în cetate* în Cămeniță *la turci*, din Cămeniță s-au dus cu cărți la hanul și au dzis cătră hanul că, de-i va da oaste să margă cu dinsul, s-a închina cită țară și cetăți a Moldovii au luat leșii, toate să vor închina la dinsul. Și au mărșu hanul singur cu dinsul de au prădat în Țara Leșască și nemică din cite au dzis n-au fost. Ce mărșind și hanul cu împărăția 28

¹¹⁴ cu ¹¹⁵ poftind pe craiul / poftindu-l ¹¹⁶ țară ¹¹⁷ craifului / lui. Atuncea ¹¹⁸ Antiohii / Antohi ¹¹⁹ zaire / zahara ¹²⁰ -i ¹²¹ Antiohii / Antohi ¹²² le-au lăsat / le lăsasă ¹²³ Litva / Letia ¹²⁴ Udriiu / împărăție ¹²⁵ era / cădzusă ¹²⁶ să știe / știu

la oaste *la cetate* la Varadin, au mǎrsu și el, și au grăit hanul veziriului și era numai să-l puie domnu în Moldova. Numai, prinzind de veste Dumitrașco
p.141 beizade, au spus veziriului că acela este un om nebun, nu este de domnie. Și așe au lipsit de n-au luat domnia, cît s-ari rumpe un păr.

29 Iară după ce au agiunsu împărăția, *soltan Mehmet*, la cetate la Varadin, s-au și auzit că vine prințipul Evghenie cu oaste nemțască. Decii împăratul turcescu au lăsat /cetate<a> și au purces înapoi la pod să treacă apa Tisii, să nu le apuce nemții podul. Decii mergindu asupra podului, nemții încă au sosit cu tabăra *lor* și siliia carii de carii oaste să apuce mai curundu la pod. Și nu să bătea temeiu *oștilor*, numai aripile să hărăția și tot mergea alătura obuzurili până *ce* au însărat. Iar pisti noapti au fugit turcii de au apucat la pod de au păzit ¹²⁷, de au trecut împăratul ¹²⁸ cu curtea lui. Iar nemții dimineața văzind că nu-s *sînt* turcii au și purces *după dînșii de i-au luat* în goană și pe carii cum îi ¹²⁹ agiungea, îi ¹²⁹ tăia și-i jecuia. Și așe s-au făcut un hreamăt *mare* și o spaimă denapoi în turci de trecea om pisti om, cît s-au rumptu și podul *de la o vreme*. Și așe, sosind temeiu nemților, i-au luat pre toți de grumazi ¹³⁰. Veziriul și inicer-aga au perit în războiu și toți inicerii acolo în metereze la capul podului, la doao sute de mii de oaste. Piste tot s-au potopit triizăci de pași, fără *de* alți agalari, o sută și doaozăci de tunuri, *puști* mari și toată urdia, carăli și mulțime de bucate neguțitorești au luat ¹³¹ atuncea. Tisa este o apă miloas<ă> pe margine și *turcii* carii cum săriia în apă cu calul ¹³² să și îngloda. Și așe tot om piste omu cădea de să ineca. Dintru o sută *abia* de scăpa vreunul ¹³³, era bine. Și să tăia *turcii* ei în de ei. Iar împăratul *turcescu* cu ciți au scăpat salt *sprintin*, toată noaptea și a doazi au tot fugit până au agiunsu la cetate *la Bălgrad* ¹³⁴ și acolo s-au poprit. Tătarii *încă* văzind așe n-au mai stătut la bătaie și au luat în gios pe malul Tisii până au găsit un vad de au trecut inot cu pace. Atuncea // și agărlicul lui Dumitrașco beizade și a capichihăilor acolo s-au prăpădit, numai ce au scăpat ei cu capetile.

30 Iară în al triilea an a domniei lui Antiohii-vodă triimis-au turcii sol la nemți pre Rami Reiz-efendi și pre Alexandru terzimanul Mavrocordat, căruia
p.142 îi ¹³⁵ dzicea și Exaporitul, la nemți, să stea să facă pace. Și au mǎrsu și veziriul până la un locu cu oasti gata de au stătut acolo, că să spǎriasă turcii a să mai bate cu nemții. Și s-au dus solii la Carloviță ¹³⁶. Așijderea și nemții s-au gătit cu oasti de au mǎrsu până la un locu și au triimis și ei solii la Carlovicu ¹³⁷. Și acolo la Carlovicu ¹³⁷ s-au strinsu din toate țările Evropii solii, de la leși, de la franțozii, de la Veneția, de la Anglia, de la Olandria, de la moscali și de pintr-alte țări de au șezut acolo la Carloviță ¹³⁸ doao-trii luni, toată vara, de ș-au așezat păcile cu toții. Numai cu franțozii nemții nu s-au putut așeza și au rămas tot să să bată, pentru crăia țării Spaniiei nu s-au putut invoi. Moscalul *încă* au dat cuvintu să-ș ¹³⁹ așeze pace în al doilea an.

31 Turcii cu nemții s-au așezat întru acesta chip: cit locu au luat de la turci, luat să fie. *Încă* siliia ¹⁴⁰ nemții Dunărea să fie hotar, dar n-au priimit turcii. Și s-au apucat turcii să le dea bani, cite opt sute de pungi de bani pe an până în doaozăci și cinci de / ani, să fie pace, pentru cheltuiala și stricăciune<a>

¹²⁷ de au păzit / de-u sirguit ¹²⁸ și ¹²⁹ îi / il ¹³⁰ pe ¹³¹ au luat / s-au istovit ¹³² calul / capul ¹³³ vreunul/unul ¹³⁴ Bălgrad/Belgradului ¹³⁵ căruia îi/ce-i ¹³⁶ Carloviță/Carlovici ¹³⁷ Carlovicu/Carlovici ¹³⁸ Carloviță / Carlovici ¹³⁹ să-ș / să să ¹⁴⁰ siliia / opintie

ce au făcut turcii nemților în șeptesprăzece ani ce au avut tot bătaie. Pentru că ¹⁴¹ începătura bătaii au fost întâi despre turci, cîndu au mîrsu la Beciu. Și le-au tot dat turcii nemților această somă de bani cît au trăit acest împărat soltan Mehmet.

Leșii încă cerea tare Țara Moldovii, dar turcii au răspunsu *leșilor* pentru Țara Moldovii *dzicînd* că Țara Moldovii nu pot să o dea să le fie lor podani că este volnică, că turcilor este inchinată, nu este luată cu sabia. Decii leșii, văzînd așe, s-au așezat intru acesta chip: cetățile din Moldova și mănăstirili cite au luat și cit locu, tot să-l dea înapoi moldovenilor. Și turcii să dea *cetate* Camenița leșilor, cu tot olatul ei, și Ucraina ¹⁴² și pe nohai să-i rădîce pe toți din ¹⁴³ Bugeacu să s(ă) ducă la locul lor piste Don, să rămîie numai bugegenii. Și Hotinul să nu-l tocmască turcii niciodată, nici altă cetate să nu facă în Moldova turcii, nici pașe să nu puie. Așijderea și în Țara Muntenescă cetăți să nu facă, nici pașe să nu puie. Așe s-au așezat cu toții și de toamnă s-au întorsu solii fieștecarii ¹⁴⁴ la stăpînii lor ¹⁴⁵. p.143

Atuncea pre aceea vreme, împăratul Moscului ¹⁴⁶ *pre* anume Petr Alexievici ¹⁴⁷ s-au dus singur, cu capul lui, la împăratul nemțescu anume Leopoldu ¹⁴⁸ și mult s-au rugat împăratului nemțescu să nu facă pace cu turcii pentru ¹⁴⁹ că atuncea să apucas(ă) să facă și el // orînduală de oaste ca la nemți, precum pe ur.nă o au și făcut. f.78

Dar împăratul nemțescu n-au putut să-i facă pe voie, să nu facă pace cu turcii, că slăbisă tare. Și-i dzicea *împăratului* Moscului: „Măcar că te apuci că mi-i da cîțiva ani cheltuiala oștii, dar nu pociu, că acmu el mă roagă, dar pe urmă, cine știe, sau m-a ruga, sau ba. Că poate să să lungească mulți ani înainte bătaia și eu am slăbit, că eu nu mă bat numai cu turcii ¹⁵⁰ și mă bat și cu franțozii ¹⁵¹ și acolo am mai mare bătaie decît cu turcii ¹⁵².” 34

Decii împăratul Moscului, întorcîndu-s(ă) înapoi la țara lui, îndată atuncea s-au și apucat a rade barbele boierilor și a slujitorilor și le-au schimbat ¹⁵³ și *portul*, haineli, și au făcut ¹⁵⁴ obiceiuri și orînduală tot nemțască. Și au adus și citeva capete nemți de-i învăța *pe moscali*, precum ¹⁵⁵ sint și până astăzi. 35

Tot intru acel an, de prim(ă)vară, în postul cel mare, trecut-au un sol micu de la leși, iară Reuțchii, careli trecusă și mai înainte vreme și la *Costantin* Duca-vodă pentru trebile păcii. Și după ce ș-au isprăvit trebile, de toamnă, s-au întorsu iară înapoi pin Iași și l-au cîstit Antiohii ¹⁵⁶-vodă ca pe un sol și mîrgînd și viînd. 36

Antiohii ¹⁵⁶-vodă atuncea, tot intru acea iarnă, triimis-au pe Vasilie Pureșu, vornicul despre doamna, cu taină în Țara Ungurească la doamna lui Șerban-vodă, de au dat doamna pre fiică-sa, domnița Căsandra, de o au adus-o / să o ia frate-său Dumitrașco beizade, că era logodită cu dinsul. Era și cu știrea gheeneralului de Brașov, numai gheeneralul să ferii, că să temea de Brâncoveanul-vodă, că Brâncoveanul-vodă avea mare cîinste și trecere la *Leopold* împăratul nemțescu și nu-i era cu voia Brâncoveanului-vodă să o ia Dumitrașco beizade *pe domnița, fata lui Șerban-vodă*. p.144 37

⁴¹ că / căci ¹⁴² Ucraina / Ucraina ¹⁴³ din / în ¹⁴⁴ fieștecarii / cineș ¹⁴⁵ lor / săi ¹⁴⁶ Moscului / moschicescu ¹⁴⁷ Alexievici / Alicsovici ¹⁴⁸ anume Leopoldu / la Neopolt ¹⁴⁹ pentru / căce ¹⁵⁰ turcii / Turcul ¹⁵¹ franțozii / Franțujul ¹⁵² turcii / Turcul ¹⁵³ și le-au schimbat / ș-a le schimba ¹⁵⁴ și au făcut / ș-a face ¹⁵⁵ precum / de pecum ¹⁵⁶ Antiohii / Antohi

- 38 Și după ce o au adusu-o la Iași, i-au dat gazdă la Iordachi Rusăt vistier-nicul, fiindu-i neam. Și au triimis Antiohii ¹⁵⁷-vodă la Țarigrad de i-au făcut știre, de au vinit frate-său Dumitrașco beizade. Și după ispas atuncea, intru ¹⁵⁸ al patrule an a domniii lui Antiohii ¹⁵⁹-vodă, în anul ¹⁶⁰ 7208 au făcut nuntă domnească în tirgu în Iași după obiceiul domnilor. Și au șezut ¹⁶¹ în Iași în niște curți a lor ce le-au fost cumpărat ¹⁶² tată-său Cantemir-vodă de la Gheuculeasa visterniceasa. Și au făcut acolo și un cerdac frumos și acolo au șezut în gazdă până s-au dus mai pre urmă la Țarigrad cu doamna lui și cu tot *agărlicul ce au avut.*
- 39 Decii atuncea, în scurtă vreme *fără de zăbavă*, tot intru acea vară în al patrule an a domniii lui Antiohii ¹⁶³-vodă, ii și vini ferman să s<ă> gătească să margă să rădice turcii *din cetate* din Cameniță și să dea Camenița pre mina leșilor și împreună cu un pașe și cu oaste și cu cîteva părechi de bivoli pentru rădicarea balimezilor, *pușcilor celor mari*, și cu un *boieriu* sârdariu de la munteni cu oaste. Și purces<ă> Antiohii ¹⁶³-vodă voios și să invoioșia // toată țara de acea veste unde să rădică acea nevoie deasupra țării și a creștinilor și dederă slavă lui Dumnezeu ¹⁶⁴.
- 40 Decii dacă sosi Antiohii ¹⁶⁵-vodă la Cameniță, îndată să apucă și făcu pod mereu piste Nistru în gura Sn:otriciului la un sat anume Virnovița ¹⁶⁶. Și șezu acolo cităva vreme de-aștepta să-i aducă leșii ferman de la Poartă la pașe din Cameniță să iasă *din cetate*. Că era și comisari leșești acolo, anume hatmanul Litvii și Adam Sinavschii, vovoda Belschii, careli mai pe urmă au agiunsu de au fost hatman ¹⁶⁷ *vielchi corunnii*, de corona *crăiii* leșești ¹⁶⁸ și Stanislav, vovoda Chiovschii, și Stefan Pototșchii, strajnic corunnii și alții, cu oaste ca la zece mii sta cu obuz di ceea parte de Nistru. Și Antiohii-vodă sta din ceasta parte de Nistru. Și ferman nu le mai triimitea leșilor solul lor Reuțchii, careli era la Poartă, că ponturili de pace iscălisă, numai craiul Avgust nu iscălisă, și turcii poftia să iscălească și craiul Avgust și toată recepospolita. Și aceea era pricina zăbavii.
- p.145 41 Decii s-au apucat chizeș la Poartă solul Inglezului că ¹⁷⁰ va iscăli craiul Avgust și toată recepospolita și au și triimis fermanul pe omul Inglezului de l-au dat la comisarii leșești și comisarii *leșești* l-au dat în minule ¹⁷¹ lui Cahriman-pașii să iasă din Cameniță și să dea cheile / cetății Cameniții în minule ¹⁷¹ leșilor. Iar omul Inglezului s-au dus în sus la craiul Avgust cu ponturile păcii, să iscălească craiul Avgust și toată recepospolita. Decii apoi pașe au și început a deșerta cetate<a> Camenița. Timplatu-s-a *atuncea* multă zăbavă de șidere acolo la Nistru până s-au așezat aceste trebi.
- 42 Atuncea s-au făcut mare eclipsis, întunecare de soare, cit nu să videa om cu om, întunecas<ă> lumea în anul 7208 septemvrie în doasprăzece zile, intru o zi marți.
- 43 Gășitu-s-au atuncea și un ursu mare groznic și săris<ă> toată oaste, și moldovenească, și muntenească, și nu-l putea ucide. Și au dat în cîteva rinduri în Nistru și iar ieșia afară și gonindu-l pe Nistru cu un pod, să suisă în pod și oamenii au sărit din pod în Nistru și multă grozăvie făcea și cițiva oameni s-au impușcat slobozindu focul să-l lovască și imbulzindu-s<ă> oamenii

¹⁵⁷ au triimis Antiohii / au și răpedzit Antohi ¹⁵⁸ intru/in ¹⁵⁹ Antiohii/Antohi ¹⁶⁰ în anul / la velet ¹⁶¹ au șezut / ședè ¹⁶² au fost cumpărat / cumpărasă ¹⁶³ Antiohii / Antohi ¹⁶⁴ și atuncea eram și eu, Ion Neculce vel-vornicū, pe acie vreme vătavū de aprodzi ¹⁶⁵ Antiohii/Antohi ¹⁶⁶ Virnovița / Birnovița ¹⁶⁷ mare ¹⁶⁸ leșești / leșască ¹⁷⁰ că/precum că ¹⁷¹ minule/mîinile

să lovia ei în de ei, nu era curat. Trii-patru ceasuri toată oastea l-au gonit și de abia l-au ucis și era pre(a) mare, de mirare.

Apoi gătindu-s(ă) și scoțind tot din cetate din Cameniță intru o zi 44
totdeodată s-au rădicat leșii a merge la Cameniță pe de o parte și Antiohii-
vodă pe de altă parte. Și s-au întimpinat la poarta din sus ieșind și pașe
din Cameniță numai cu curtea lui. Și așe să împreună 172 tustrii la un locu
odată. ca cînd i-ar fi tocmit cineva. // Și marsără așe cu toții la un loc cît f.80
o pistrială de săgeată, până la un săivan a pașii, ce era întinsu, de descă-
lecară *acolo* cu toții și pașe, și Antiohii-vodă, și leșii. Iar agărlicul pașii și
cu turcimea toată ce era în cetate în Cameniță trăitori tot păziia cu cară, p.146
cu căruță, cine cu ce avea, de ieșia din cetate din Cameniță pe altă poartă
din gios.

Apoi, după ce descălecară leșii, dederă ferman de la Poartă în mina 45
pașii de-l ceti și pașe dede în mîinile leșilor trii pungi de urșinic cu trii chei a
porților cetății Cameniții. Iară leșii începură a ride și a vorovi voroave de
glume cu pașe și întru aceli vorbe de glume vorbiră și alteli mai de treabă.
Și-i cinsti pașe *pre leși* cu cafe și cu cerbet după cum este cinstea turcească.
Și iș luară zioa bună de acolea unii de la alții. Și purces(ă) pașe și cu Antio-
hii-vodă în gios. Iar leșii cei mari stătură pe locu afară, de nu intrară degrab(ă)
în cetate în Cameniță, temindu-s(ă) să nu fie pus turcii vreun lagum în cetate
în Cameniță. Și apoi intrară și leșii cei mari 173 în Cameniță și o curățiră de
toată scirnavia și dezgropară pe pași de pin biserici, ce le făcus(ă) meceturi,
și făcură osveștenii de le sfînțiră. Și așezară pușci mari a lor leșii și oaste
leșască, cit au trebuit.

Iară pașe și cu Antiohii-vodă, dacă au trecut / Nistrul în ceasta parte, 46
purces(ă) înainte la Tighine, pașe cu carăli lui și cu curtea lui, iar Antiohii-
vodă în urmă cu pușcili cele mari. Și au pus 174 pre giabhana și pe pravul
cel de pușcă cu carăli pre Mihălachi Racoviță vel spat(ar), careli fusese cum-
nat cu Antiohii-vodă. Iară pe Nistru cu podurile au pus cambaraleli și glonțu-
rili celi de pușci *mari* și cu multe fieră mănunțușuri și pe plute și pe șeici
și le-au pornit pe apa Nistrului. Și au fost ispravnic pre aceste cumnată-său
Lupul Bogdan hatmanul și 175 au mârșu cu oaste pe malul Nistrului până în
Tighine.

Și atuncea au dat și leșii agiutoriu lui Antiohii-vodă poduri de a lor di 47
pe Nistru pentru mai degrab(ă) deșertare *cetății*. Și pașii 176 i-au dăruiat doao
mii de galbeni leșii, să ias(ă) mai degrabă din Cameniță, pentru că pașe mai p.147
zăbăvia vreme pentru să să găteze, și leșii cu un ceas mai înainte era bucuroși
să iasă 177, ca să nu mai puie vreo pricină turcii.

Și făcus(ă) leșii comisari și zapis la mina lui Antiohii-vodă pentru 48
moștiile sfintului Ioan cel Nou ce au fost la Suceavă să le dea, să vie iar
aicea în țară, cu toate veșminteli și odoarali mitropoliii. Numai poate fi voia
lui Dumnezeu n-au fost *pentru* că s-au tîmplat acel zapis de s-au răsărit și
cîndu au trebuit să-l scoată nu l-au găsit și așe au rămas moștiile sfintului
Ioan tot 178 în Țara Leșască.

Și ales(ă) Antiohii-vodă pre Lupul 179, ficior lui Gavri // liță vornicul, 49
de-l fece 180 comisar dimpreună și cu alți boieri și-i triimisără 181 la Suceavă f.81
și la Neamțu, de scoasără pre toți leșii din țară. Și viindu Antiohii-vodă la

172 împreună / întilniră 173 în cetate 174 au pus / pusă 175 și / de 176 încă 177 turcii din
Cameniță 178 tot / iară 179 Costachi 180 de-l fece / și-l fecu 181 triimisără / trimisă

scaonul domniii in Iași ¹⁶², după ce dusă toate lucrurile în Tighine. rămas<ă> țara toată în mina lui Antiohii-vodă: Hotinul, Suceava, Cernăuții, cit stăpînîsă leșii. Și au mai făcut Antiohii-vodă ferman de la Poartă și au isprăvit de au luat și ținutul Orheiului în mina lui, că era Ucraină pe atuncea, de-l stăpîniia hanul. Și să făcu bună pace ¹⁶³ ca de mulți veci de ¹⁶⁴ nu-s<ă> simțîia nemică nicăiri de tâlhari.

50 Decii atuncea, în scurtă vreme, au trecut, după ce au dat turcii Cămenița leșilor, și solul cel leșescu de la Țarigrad anume Reuțchii și s-au dus în țara lui, precum mai sus s-au scris.

51 Iară de iarnă, tot întru acel an, vinit-au alt sol din țara leșască, mai mare, pre(a) anume Lișcinschii, voevoda Poznavschii, ce era ginere hatmanului Iablanovschi, a căruia un ficior *acestui sol* pre anume Stanislav Lișcinschii ¹⁶⁵ au fost și craiu în Țara Leșască, pre careli ¹⁶⁶ l-au pus Carol, craiul Șfedului, mai pe urmă, precum i să va scrie ¹⁶⁷ istorie la rînd înainte.

52 Decii acel sol mare viniia cu multă pohvală și ¹⁶⁸ și cu mulți ficiori de domni leșești. Și i-au ieșit Antiohii-vodă înainte pe Bahluiu cale de un ceas și așe tot cu dînsul alătorea au vinit până la gazda lui. Și apoi a doa zi Antiohii-vodă l-au poftit pe sol / la cinste la curte(a) domnească. Decii el ¹⁶⁹ să ținea pre(a) mare, după cum li să și cade să s<ă> ție, că n-au călcare de nime și sint nelipsiți di celi ¹⁷⁰ ce le trebuiescu și nu știu pedeapsa sărăcii aceștii lumi ca noi. Și i-au răspunsu lui Antohii ¹⁷¹-vodă, de-i va ieși înainte să-l întîmpine la giuătate de scări a cerdacului, va vini la cinste, iar de nu-i va ieși înainte așe, nu va vini. Decii așe s-au tocmit ¹⁷² să s<ă> scoboare Antiohii-vodă până la trii scări a cerdacului și solul să să șuie iar până la trii scări a cerdacului și la a șepteli scară a cerdacului, unde este giuătate, să să închine unul altuia și așe alătore să margă până în casă. Și la băut totodată să bea amîndoi. Iar la acea vreme era ¹⁷³ Ion Neculce vel-agă și era rînduit de domnie de grijiia pe sol la gazdă de cele ce-i trebuia.

53 Decii i-au făcut Antiohii-vodă mare cinste solului și au purces după aceea solul de s-au dus la Țarigrad pentru întărirea păcii, pentru ca să fie pace vecinică leșii cu turcii. Decii noi moldovenii ne bucuram unde auziam că este să să facă pace vecinică, fiindu supărat pămîntul nostru de podghiazuri și de pustietate. Dar nu ne pricepem ¹⁷⁴ mai cu amar pe urmă ne va fi vecinica pace. Că *vecinica pace* de răutate și de amar ne-au căzut noao moldovenilor pe urmă, că ni s-au micșurat cinstea de la turci, că ne-au înmulțit obiceiuri rele asupră și ne-au făcut oameni de nemică de sintem, că ne-au călcat cum ¹⁷⁵ le-au fost voia, care înainte să vor arăta toate pre rînd.//

54 După aceea în scurtă vreme au și vinit iarna ferman de la Poartă să margă Antiohii-vodă și cu hanul dimpreună să scoată pre nohai din Bugeac să să ducă la Don să trăiască acolo, după cum s-au așezat la pace. Și nohail ¹⁷⁶ să punea împotriva hanului și nu vrea ¹⁷⁷ să iasă din Bugeacu. Decii Antiohii-vodă îndată să găti și purces<ă> cu frumoas<ă> oaste, că atuncea era și Turculeț cu vreo doao mii de slujitori ce fusese joimiri, supt ascultarea țării. p.149 Decii purces<ă> din Iași pre Birlad până la Fălcii și de acolo s-au întorsu iară la Iași la scaonul domnescu, că s-au așezat hanul cu nohail să-i lasă până

¹⁸² la scaonul domniii în Iași / la Iași la scaonul domnescu ¹⁸³ de toate părțili ¹⁸⁴ de / și ¹⁸⁵ au agiunsu de ¹⁸⁶ pre careli / ce ¹⁸⁷ scrie / arăta ¹⁸⁸ podoabe ¹⁸⁹ el / acel sol ¹⁹⁰ trebuitoare ¹⁹¹ Antohii / Antiohii ¹⁹² tocmit / așezat ¹⁹³ era / fiind ¹⁹⁴ că ¹⁹⁵ cum / precum ¹⁹⁶ nohail / ei ¹⁹⁷ vrea / voie

în prim<ă>vară. Și cum au venit primăvara s-au și rădicat *nohii* de bună voia lor, de s-au dus la Don să trăiască.

Iară Antiohii-vodă de prim<ă>vară, în al cincele<a> an a domniei lui, au făcut cărți de slobozii pe ¹⁹⁸ toate săliștile și au mutat slujitori de pin Piatră ¹⁹⁹, din Roman și de pin toate tirgurile ce era pin mijlocul țării așezați și i-au mutat pe la marginile țării pe la vaduri, pe Nistru și pe Prut îi așeză.

Și scoas<ă> și ruptă pe țară, de-i așeza pre oameni pe puțină cu pece-luituri roșii domnești pe fețe, pe tot omul anume și cu giurământ mare că vor da de patru ori într-un an. Decii așe purcesără oamenii din toate țările a izvori și a vini cineș la locul său și la moșia sa.

Așijderea și boierii carii era pribegi în Țara / Muntenească încă de la mazilia lui Costantin Ducăi-vodă, de făcea multe amestecături, atuncea văzind că s-au făcut pace și nu mai pot isprăvi nemică, nici cu Costantin Duca-vodă, nici cu Brâncoveanul-vodă, ș-au plecat capetili la Antiohii-vodă și au venit în țară. Și Antiohii-vodă i-au priimit cu dragoste și-i ținea la mare cinste, carii mai pre urmă acei boieri i-au fost de mare folos la mazilia lui Antiohii-vodă, precum să va arăta mai înainte. Numai ce au rămas în Țara Munte-nească Nicolai Costin hatmanul, că era cumnat cu Costantin Duca-vodă și Mavrodin vistiernicul că era grec. nu avea la ce vini în *Moldova*.

Tare să bucurasă oamenii atuncea ¹⁹⁹ de pace și de chivernisala cea bună a lui Antiohii-vodă. Și începură boierii a-ș face curți și a iezi iazuri pe la săliști și cu toate să siliia.

Întorsu-s-au *atuncea* și solul cel mare leșescu de la Poartă pre anume Lișcinschii, voevoda Poznavschii, și *iar* i-au ieșit Antiohii-vodă înainte și iar l-au cinstit după obicei. Și s-au dus la țara lui, în Țara Leșască.

Atuncea după aceste după toate s-au rădicat și Dumitrașco beizade din Iași cu doamnă-și și cu tot agărlicul său și s-au dus la Țarigrad să trăiască ²⁰⁰. Iar Brâncoveanul-vodă după ce au văzut că au mărșu Dumitrașco beizade la Țarigrad s-au umplut de grije și de frică // că-l va piri, pentru că știa doamna lui, din Țara Ungurească, toate taineli ce avea Brâncoveanul-vodă cu nemții, a doa, pentru mulți bani ce luasă Brâncoveanul-vodă a lui Șerban-vodă. Și-i era aminte să nu-l smintească și din domnie cu prietinul său, cu Cerchez Mehmet-pașe, cu Cuciuc-imbrihor, musaipul împăratului. Că Dumitrașco beizade știa bine rîndul Porții și avea cinste mare ²⁰¹.

Ce Brâncoveanul-vodă să sfătui mult cu unchiul lui, cu stolnicul Costantin și cu spătariul Mihai cum ari face să să poată mintui de Cantimirești, ca să nu vie la vreo primejdie cu Costantin Duca-Vodă, să cheltuiască să-l scoată la domnie: nefiindu-i ginere il urisă și dzicea că cîndu îi era ginere nu-l asculta, dar acmu dacă va ieși la domnie, nici l-ari băga samă.

Și sfătuiră și triimisă ²⁰³ *Brâncoveanul-vodă* pre unchiu-său ²⁰⁴ Mihai spătariul la Poartă și umblă spătariul Mihai și cercîndu și giuruind mult veziriului, să mazilească pre Antiohii-vodă și să puie domnu strein, pre careli au ales Brâncoveanul-vodă. Și Brâncoveanul-vodă alesese pre un Toderășco de la Gălați, care acel Toderășco au fost neguțitoriu, o n ²⁰⁵ *cinsteși*, chipeș ²⁰⁶ de fire, dar, mai rău și mai spurcat și mai tiran și mai varvar nu era ²⁰⁷ om pre aceli vremi în țară. Că de ar fi fost acela domnu în Moldova, nici un boieriu până în doao-trii luni n-ar fi rămas viu în țară./

¹⁹⁸ pe / pin ¹⁹⁹ și ²⁰⁰ acolo ²⁰¹ de la turci ²⁰² și ²⁰³ triimisă / triimisără ²⁰⁴ pre ²⁰⁵ era ²⁰⁶ și ²⁰⁷ alt

- 63 Acel feliu de milă avea Brâncoveanul-vodă pe țară ²⁰⁸ și pe boierii ²⁰⁹ Moldovii. Ce Dumnezeu nu s-au îndurat, că au răspunsu veziriul spătariului
- p.151 Mihai că nu va mai înmulți domnii, ce, de va mazili pre Antiohii-vodă, a pune pe Costantin Duca-vodă, iar pe alții nu va pune.
- 64 Auzind acest răspunsu de la veziriul, spătariul Mihai nu l-au mai încăput vreme a mai aștepta într-alt chip, că avea grije de Dumitrașco beizade, ce numai i-au căutat a să lipi iar de Costantin Duca-vodă să-l scoată la domnie.
- 65 Nu știu ce vom dzice, nenărocirea Țării Moldovii, au minia lui Dumnezeu! Să timplasă la aceea vreme de ținea gazdă solul nemțăscu în casăli lui Costantin Ducăi-vodă. Decii ²¹⁰ să rugă acelu sol, ținindu gazdă la dînsul, de au grăit solul veziriului să-l facă domnu pe Costantin Duca-vodă. Și atuncea veziriul îl ținea la cînste mare pre acel sol și numai ce i-au căutat a-i face voia puindu-să chizeș muntenii și agiutorindu-l ²¹¹ și cu bani.
- 66 Vinit-au atuncea la Iași, la Antiohii-vodă, și alt sol micu moscal de la Țarigrad, careli mersese pe la Azacu pe apă cu un galion. Și turcilor nu le părea bine unde l-au văzut că au vinit pe apă, de au deșchis drumul pe apă și s-au învățat a face galioane și ei. Și mult să miera și să stringe noroade de priviia acel galion ²¹², că nici cu gindul nu gindia netocma să vază galion
- f.84 moschi // cescu să vie la Țarigrad. Și auzia mai înainte că fac moscalii galioane, dar nu credea, iar atuncea l-au văzut și cu ochii. Ce întorcindu-s<ă> ²¹³ pe uscat pin Iași, l-au cînstit Antiohii-vodă după obicei și, după cînste, i-au spus acel sol că este mazil, că înțalesese din solul nemțăscu pentru aceasta. Numai nici de un folos nu i-au fost lui Antiohii-vodă ²¹⁴, că cum au purces solul din Iași iară a doao zi au ²¹⁵ și sosit un capegi-bașe cu mazilia.
- 67 Căutați acum de socotiți ce fără de noroc țară și oameni, că numai șapte-opt luni didese Dumnezeu de era răsufare în țară și să bucuras<ă> țara tare, dar de ar fi ținut șapte-opt ani sau zece așe, n-ar fi putut oamenii și dobitoaceli încăpea ^{215a} în țară.
- 68 Dar Dumnezeu nu va să ierte păcatul și greșala aceștii țări, tot mai
- p.152 tare ²¹⁶ și mai rău și ²¹⁷ amar și mai suspin să adaoge. Decii cum dede mazilia, îndată și apucară porțile și începură a căuta pre Bogdan hatmanul și pre Iordachi Rusăt vistiernicul, cu ferman făcut de la Poartă, Costantin Duca-vodă și cu muntenii. Și s<ă> strînsără într-un ceas slujitori, de-i pusă capegi-bașe împregiurul curții domnești de sta și ²¹⁸ străjuia să prindă pre acei doi boieri, pre Bogdan și pre Iordachi. Iar acei ²¹⁹ boieri și șidea în casă la doamna mistuiți, ascunși, și nu cuteza capegi-bașe să între în casă la doamna să-i ia de grumazi, că-i oblicis<ă> / că sînt acolo. Și era turcu om împărătescu.
- 69 Iar a triia zi au stătut Antiohii-vodă de au mijlocit lucrul cu boierii carii fusese pribegi, ce ²²⁰ s-au scris mai sus, că au vinit la mila lui și cu alți boieri de țară ce să timplasă în Iași din capete,
- 70 anume: Vasile ²²¹ Cantacozino spătar și ²²² frate-său Ilie Cantacozino ²²³ și ²²⁴ Ioniță sârdariul, fecior lui Miron Costin logofătul, și Antiohii hatman și Lupul, ficior lui Gavriliță vornicul. Vorovit-au *Antiohii-vodă* cu toți cu acești boieri ²²⁵ și i-au pofțit și i-au rugat pentru Bogdan și pentru Iordachi. Decii acești boieri n-au putut călca voia lui Antiohii-vodă și măcar că avusese mult supăr de Bogan și de Iordachi, întâi Ioniță sârdariul, ficior lui ²²⁶

²⁰⁸ țară / țara noastră a Moldovii ²⁰⁹ boierii / boieri ²¹⁰ decii / și i ²¹¹ agiutorindu-l / agiutîndu-l ²¹² moschicescu ²¹³ acel sol ²¹⁴ că i-au spus ²¹⁵ au / i-au ^{215a} încăpea/a încăpē ²¹⁶ tare / mare ²¹⁷ mai ²¹⁸ și / de ²¹⁹ doi ²²⁰ ce / carei ²²¹ Vasile / Vasilașco ²²² cu ²²³ vistiernic ²²⁴ cu ²²⁵ acești boieri / aceștia ²²⁶ ficior lui / sin

Miron Costin *logofătul* avîndu mare rană în inima lui pentru tăierea *capului* tătine-său. lui Miron *logofătul*, în vreme(a) lui Cantemir-vodă, că mai mult era prepusul pe ²²⁷ Bogdan și pe ²²⁷ Iordachi că ar fi îndemnat pre Cantemir vodă atuncea de au perit tată-său, *Miron logofătul*, și acum văzîndu rugă-mintea lui Antiohii-vodă le-au lăsat toate gios și au sfătuit ²²⁸. Și ieșîndu *boierii* sara la gazde au îmbrăcat pe Bogdan și pe Iordachi în haine proaste și s-au făcut în locu de slugi și ²²⁹ au mărșu după acei boieri pin mijlocul slujitorilor până au ieșit pe poartă afară.

Însă fiîndu și baș-bulubaș de casa lui Antiohii-vodă s-au agiunsu și ⁷¹ cu dînsul de au pus niște slu // jitori ca aceia, cu plată, de n-au luat tare ^{f.85} sama, cînd au ieșit. Decii hatmanul Bogdan, după ce au agiunsu la gazda ^{p.153} Lupului vistiernicului, indată au încălecat cu citeva slugi și au fugit în Țara Leșască. Iar Iordachi Rusăt vistiernicul au mărșu după Ilie comîsul Cantacozino ²³⁰ până la gazdă pe gios și n-au putut și n-au putut încăleca și el ca Bogdan, să fugă, fiînd om bătrîn și slabu. Și au purces Cantacozino ²³⁰ la țară și așe întru o cociuie ²³¹ l-au ascunsu și apoi au fugit și Ilie *Cantacozino* pentru voia lui Iordachi *Rusăt vistiernicul* dimpreună și s-au ²³² dus pin Hangu și au trecut în Țara Ungurească ²³³ amîndoi. Și așe ²³⁴ s-au timplat de au scăpat *acești boieri*.

Iară Antiohii-vodă s-au gătît și au purces la Țarigrad dimpreună cu ⁷² capegi-bașe. Și au domnit cînci ani fără *de* trii luni și părea rău tuturor ²³⁵ și-l pomeniia de domnu bun până în zioa de astăzi. Că avea năroc la toate bucateli de să făcea în dzileli lui, nici boală în bucate nu era și stupii nici într-o vară nu s-au făcut răi. Acest năroc au avut ²³⁶ Antiohii-vodă și plată de la turci pentru slujbe ce au făcut, *ei* i-au plătit cu mazilia.

* DOMNIA A DOA A LUI COSTANTIN DUCA-VODĂ, ANUL ¹ 7209, SEPTEMVRIE 14 ZILE

Costantin Duca-vodă dacă au fost îmbrăcat ² caftan *de domnie* de la Poartă cu cheltuiala și *cu* agiuto / riul muntenilor au făcut ³ iară cheltuială mare. Și cu datoria a domniiei ceii dintăi neplătîtă să încarcă de s-au făcut ⁴ o somă mare de bani și îndatori țara și pe vaci, și pe oi, și pe miere, și pe ceară, de au luat ⁵ bani de la neguțitori. ¹

Și dacă i-au vînit ⁶ veste că au scăpat Bogdan ⁷ și *cu* Iordachi Rusăt vistiernicul, să otrăviia de minie pe *boierii* cai<ma>cami din Iași pentru ce ⁸ i-au scăpat pre acei doi boieri. Și să miniiară și le părea ⁹ rău și muntenilor că i-au scăpat și nu ș-au putut face chieful pîzmii ceii vechi *ce avea* pentru că ¹⁰ sfatul lor cu *Costantin* Duca-vodă *era și să* gîndiia că vor găsi la ¹¹ *acești doi boieri* multă avere ¹² să-ș plătească nevoia și datoria ce avea după cap. Și acel sfat și gîndu au dat ¹³ Dumnezeu de nu i-au fost ¹⁴ nici de un folos. ² ^{p.154}

²²⁷ pe / de ²²⁸ cu toții ²²⁹ și / de ²³⁰ Cantacozino / Calacozino ²³¹ cociuie / cuhne ²³² s-au / l-au ²³³ Ungurească / Leșască ²³⁴ li ²³⁵ de dînsul ²³⁶ au avut / avu.

* Cap. XIV ¹ anul / leat ² au fost îmbrăcat / îmbracă ³ au făcut / fece ⁴ s-au făcut / să feci ⁵ au luat / luo ⁶ au vînit / vini ⁷ hatmanul ⁸ pentru ce / căci ⁹ părea / păru ¹⁰ pentru că / căci ¹¹ dinșii ¹² multă avere / multe averi ¹³ au dat / dede ¹⁴ au fost / fu

- 3 Iară ¹⁵ după ce au venit ¹⁶ *Costantin Duca-vodă* cu a doa domnie în Iași la scaonul domnescu pus-au ¹⁷ boieri pe ¹⁸ obicei, pre anume pre Ion Buhuș ce-i era văr primare ¹⁹ vel logofăt ²⁰, pre *Dumitrașco Mitre* vel vornic de Țara de Gios, pre *Pavăl Ciocirlan* vel vornic de Țara de Sus, pre cumnată-său *Nicolai Costin hatman*, pre *Panaiotachi* ²¹ *Morona* vel-post<elnic>, pre *Cuze* vel spăt<ar>, pre *Savin Zmucilă* vel ban, pre *Gavril Miclescul* vel păharnicu, pre *Gheorghită Mitre* vel vist<iernic>, pre *Pătrașco Zosim Bașotă* vel stolnic, pre *Manolachi Ilrisoverghi* ²² vel comis, aceștia era boierii lui *Costantin Duca-vodă* în domnia a doa. Iar ²³ mai ales ²⁴ din toți era la sfat Pa // *naiotachi* ²⁵ *Morona* vel post<elnic>, că să și potrivie cu stăpinu-său la o fire.
- 4 Decii după ce au boierit ²⁶ *boierii*, îndată triimis<ă> boieri la Poartă cu piră asupra lui *Antiohii-vodă* și asupra ²⁷ frăține-său, lui *Dumitrașco beizade*, cu multe năpăști și pricini fără de cale. Și învăța pre boieri cu de-a frica, de-i pirăia, fiindu și muntenii învățători și agiutori la piră ²⁸. Și deodată ²⁹ închisără turcii pre *Antiohii-vodă*, că *Antiohii-vodă* cind s-au mazilit mai mult decit ³⁰ doaozăci și șapte de pungi de bani în casa lui n-au avut ³¹, măcară că au fost ³² domnu cinci ani, și nu avea cu ce să s<ă> sprejinească de neprietini, după cum este obiceiul turcilor, de-l faci prietin cu darea. Și pe acest lucru să poate socoti că *Antiohii-vodă* au fost ³³ om bun și n-au fost ³⁴ lacom. Unde să să afle ³⁵ altul de potrivea lui să fie la aceste vremi.
- 5 Dumnezeu nu-l lăsă mult în pedeapsă, că să schimbă Poarta, și-ș tocmiră *Cantimireștii* trebile și ieși de la închisoare *Antiohii*-vodă*. Iar *Costantin Duca-vodă*, dacă auzi că șed *Cantimireștii* la casăli lor cu pace, îndată să îmbracă cu cămeșe de gheață. Decii și triimisă pe vlădica de Roman anume *Lavrentii* ³⁶ la *Bogdan* și la *Iordachi*, în Țara Leșască, de le giură și le adeveri mare milă, și-i adusă în țară la pământul lor să pitreacă ³⁷ cu pace.
- 6 Iară muntenii triimitea totdeauna la *Costantin Duca-vodă* de cerea datoria cea veche și cea ³⁸ / noao și nu le mai da nemică. Și di ce îl poftia sau îl învăța, el nu-i asculta ca în domnia dintăi, nici să mira de dinșii. Ce să miniiară și ei tare și văzindu și pre *Cantimirești* că au ieșit de la închisoare, le-au intrat și lor ³⁹ oarece grije de dinșii și iș arătară obraz de făcură pace cu taină, să nu știe *Costantin Duca-vodă*. Numai pace siliminită, că cindu le viniia ⁴⁰ zamanul, tot îi împiedeca la trebi pe *Cantimirești*.
- 7 Și începu *Costantin Duca-vodă* a scoate grele și mari nevoi în ⁴¹ țară și începu a îndesi civerturile ce le scosese *Antiohii-vodă*, din patru *civerturi* dederă *oamenii* opt într-un an. Și oamenii începură a să speria și a fugi și începu și pe mazili a-i îngreua cu dăjdi grele și dese. Și la ⁴² *Bogdan* și la ⁴² *Iordachi* totdeauna triimite la dinșii de le lua împrumutări mari, pungi de bani, și înapoi nu le mai da nemică și nu ținea giurământul, că era în prepusuri, după cum este acel obicei la toți domni, de au prepusuri pre unii boieri.
- 8 Atuncea *Iordachi Rusăt* vistiernicul, încuscrindu-s<ă> cu *Vasilie* vornicul, *ficior* lui *Gavriliță*, feceră ⁴³ sfat la nunta fiilor săi ⁴⁴, ce vor face să să poată mintui de acesta domnu, că nu mai pot rădica nevoile. Decii *Vasilii* vornicul,

¹⁵ iară / și ¹⁶ au venit / vini ¹⁷ pus-au / pusă ¹⁸ pe / după ¹⁹ văr primare / vărul lui ²⁰ și ²¹ *Panaiotachi* / *Panaite* ²² *Hrisoverghi* / *Hristoverghi* ²³ iar / numai ²⁴ ales / aleși ²⁵ *Panaiotachi* / *Panaite* ²⁶ au boierit / boieri ²⁷ asupra / a ²⁸ piră / Poartă ²⁹ il ³⁰ decit / de ³¹ n-au avut / n-avé ³² au fost / fusesă ³³ au fost / era ³⁴ n-au fost / ne ³⁵ afle / găscă **Antiohii*/*Antohi* ³⁶ *Lavrentii* / *Avrinte* ³⁷ pitreacă / trăiască ³⁸ cea / iastă ³⁹ o ⁴⁰ muntenilor ⁴¹ in/pe ⁴² la/pe ⁴³ feceră / feci ⁴⁴ săi / lor

măcară că era la cinste, dar pentru voia cuscru-său, lui Iordachi, îi întunecă mintea și îndată să sculă cu toți frații lui, anume **Lupul** și Solomon și Costachi și cu alți boieri, Mihălachi *Racoviță* spat<ar>, ce fusese cumnat cu Antiohii-vodă și Ilie *Dabije Țifăscul* Frige-vacă ⁴⁵ și cu alți mulți boieri, ca la vreo cin // zăci și mai bine. Și o samă loviră pe la Bogdan, pe la casăli lui pe la Ivești, neștiind Bogdan nemică, și-l îmbunără cum vor să fugă și să ceară ⁴⁶ pre Antiohii ⁴⁷-vodă de la Poartă să le fie domnu. Și crezu și fugi și Bogdan cu dinșii în Țara Muntenească, cu toții să dusără. f.87

Iară Iordachi *Rusăt vistiernicul* rămas<ă> în Iași cu mare grije, făcindu-s<ă> bun că ⁴⁸ nu știe nemică. Decii *Costantin* Duca-vodă dacă văzu așe să turbură tare și-ș aprinsă poalele de toate părțile. Și ce strinsese bani de la țară, nu apucă a da pe la datornici. Și și începu a triimite bani la Poartă și la hanul și la Iusuf-pașe sarascheriul de Baba și isprăvi de scoas<ă> ferman să-i ia pre toți *Costantin* Duca-vodă de grumazi din Țara Muntenească. Ce și Brâncoveanul-vodă deodată nu-i dede și triimis<ă> în doao, trii rinduri jalobă la Poartă di ce le face *Costantin* Duca-vodă și tot nu le ținură ⁴⁹ în samă Poarta. 9 p.156

Decii Brâncoveanul-vodă văzind că nu le poate isprăvi de la Poartă, stătu să le facă pace de la *Costantin* Duca-vodă și-i triimisă pe boieri la Focșani să stea împreună cu căpitanul de Focșani să ⁵⁰ le giure și să treacă în Moldova. Și triimisă și *Costantin* Duca-vodă pe hatmanul Ioniță, ficior lui ⁵¹ *Miron Costin logofătul* și pe mitropolitul Misail de marsără la Focșani de giurară boierilor că nu le va fi nemică despre domnul *Costantin* Duca-vodă. Și trecură boierii toți în Moldova la casăli lor. Însă *Brâncoveanul-vodă* nu-i dede pre toți pre cei ce era mai cu prepus și mai capete, ce-i mistui *Brâncoveanul-vodă* pre aceia de cătră capegi- / bașe ce vinis<ă> să-i ia, anume pre Vasilii Costachi vornicul și pre Bogdan hatmanul și pre Mihălachi *Racoviță* spătariul și pre Ilie ⁵² *Dabije Țifăscul* Frige-vacă și pe Macsut postelnicul, pe aceștia îi popri *Brâncoveanul-vodă* că să temea să-i dea să nu-i omoară. Iar *Costantin* Duca-vodă văzind că nu i-au dat pre acei ⁵³ boieri, iar s-au apucat de piră la Poartă mai tare pre *Brâncoveanul-vodă* cu jalobă. 10

Decii Iordachi *Rusăt vistiernicul* din Iași iară pe taină au îndemnat pre alți boieri și au fugit în Țara Ungurească, anume Ilie Cantacozino ⁵⁴ *comisul* și Balșe și Ursachi și Ion Sturze și alții. Și pre alții i-au îndemnat ⁵⁵ de au fugit ⁵⁶ în Țara Leșască, anume pre Macriiu banul și pe Gheorghită *comisul* și Pilat șetrariul și alții mai mici din căpitenii. Decii dacă au înțales ⁵⁷ *Costantin* Duca-vodă cum că au fugit boieri și în Țara Ungurească și în Țara Leșască, i să aprinsă inima de voie rea și slăbi a mai piri pe *Brâncoveanul-vodă* la Poartă pentru boierii cei mai de frunte ce-i popris<ă> *Brâncoveanul-vodă*, de nu-i didese. Că iş tocmi apoi *Brâncoveanul-vodă* lucrul de la Poartă să nu-i dea pre boieri și rămasără acolo. Că triimisese *Costantin* Duca-vodă pe Dumitrașco Buhuș să omoară pre furiș în București pre Bogdan hatmanul. Ce Buhuș, ca un ficior de boieriu și de neam, n-au vrut să facă acel lucru tâlhărescu și, după ce au mârșu la *București*, au spus lui Bogdan și Brâncoveanului-vodă. 11 p.157

⁴⁵ spătariul ⁴⁶ ceară / cîie ⁴⁷ Antiohii / Antohi ⁴⁸ că / și ⁴⁹ ținură / țină ⁵⁰ i ⁵¹ ficior lui / sin ⁵² stolnicul ⁵³ acei / arîie ⁵⁴ Cantacozino / Catacozino ⁵⁵ au îndemnat / indemnă ⁵⁶ au fugit / fugir ⁵⁷ au înțales / înțalesă

- 12 Ce Brâncoveanul-*vodă* cum au auzit ⁵⁸ acel lucru îndată // au făcut ⁵⁹
f.88 mărturie de la mulți turci și de la boieri și au triimis ⁶⁰ la Poartă de au făcut ⁶¹
știre. Și cu acea socoteală își strică obrazul și numeli și mai rău de la Poartă
Costantin Duca-*vodă*, de n-au mai putut să ceară ⁶² pre acei boieri și ⁶³ răma-
sără acolo la munteni.
- 13 Atuncea strică *Costantin* Duca-*vodă* legătura văcăritului ce făcus<ă>
Antiohii ⁶⁴-*vodă* și scoas<ă> văcărit, de cal doi lei și de vacă un galbăn și
adăoșag de toată vita cite un tult. Și apoi, văzind că să strică țara și să pus-
titește, să spăria că ș-a pune capul și au făcut ⁶⁵ și el legătură să nu mai fie
văcărit și au scris ⁶⁶ și cărți pe la margini de milă.
- 14 Și triimisă la boierii cei pribegi din Țara Ungurească și din Țara Leșască ⁶⁷
cu giurământ să-ș vie ⁶⁸ la pământul lor. Și viniră iarăș înapoi pre la casăli
lor ⁶⁹. Dar cei cinci boieri din Țara Muntenească tot au rămas la munteni,
n-au vinit, nicicum nu s-au încrezut ⁷⁰.
- 15 Întru această vreme mirzacii nohai, cu oardeli lor, începură unii dintre
dinșii iar a să întoarce în Bugeacu și turcii îi goniia iar înapoi *piste Don*, nu-i
lăsa. Ce să buzurlui un soltan cu dinșii asupra turcilor și făcură multă răutate
în olatul Chilii ⁷¹ și arsără și Renii. Și de ar fi fost înghețată Dunărea *poate*
fi și până în Țarigrad ar fi fost agiunsu. Și au scris *acel soltan și la Costantin*
Duca-vodă să incalece și el cu moldovenii, că apoi va prăda țara. Ce Costantin
Duca-vodă au căzut cu rugămintे dzicîndu că n-are cu cine să incalece și
i-au / triimis soltanului cincisprăzeci pungi de bani, și așe l-au lăsat.
- 16 Venit-au *atuncea* Isuf-pășe sarascheriul de *Baba* împotriva ⁷² *acelui*
soltan la Smil și au șezut cîteva săptămîni acolo cu metereze până i
s-au strinsu oaste. Și triimisese și la *Costantin* Duca-*vodă* să margă și *el la*
oaste. Și au purces de au mârșu numai până la Birnova și s-au întorsu iară
la Iași, că s-au așezat sarascheriul cu tătarii.
- 17 *Iară* de vară s-au mutat Isuf-pășe de la *Baba* cu sarascherlicul la
p.158 Tighine, puind pricina zorbalicul tătariilor. Și văzind că este vrajbă în Țara
Leșască, nu avea cine-i sta împotriva să nu facă sarascherlicu la Tighine.
- 18 Decii s-au apucat a tocni cetatea și ⁷³ o *mai mări* ⁷⁴. Și ⁷⁵ au lucrat
cîtiva ani, precum să vede, cu aceste doao țări. Și pe tătari au început a-i
călca și a-i pune *de* a lucra la cetate dimpreună ⁷⁶ cu creștinii. Și i-au făcut
de au plătit toată paguba ce făcus<ă> raielii la Tighine și la Reni.
- 19 Tot la această vreme craiul leșescu al doilea Avgust începu și el să strice
volnicia leșilor, să fie numai opt sfetnici și să ia tot vinitul stărostiilor, să
stringă acei bani să facă mulțime de oaste. Și să giuca în cărți cu doamneli
cele frumoas<ă> a leșilor și care-i plăcea o ținea cite doao-trii luni la dinsul.
Încă pe a lui Liubomirschii ⁷⁷ au dusu-o și în Saxonie, de au ținut-o vreo doi
f.89 ani. // Și pentru dragoste<a> ei l-au pus ⁷⁸ *pre Liubomirschii* hatman *mare de*
corona leșască, după ce au murit Iablanovschii ⁷⁹.
- 20 *Iară* domnii leșești nu putură răbda, ce făcură sfat cum ari face să să
mîntuiască de dinsul, să-l gonească din țară, precum au *fost* mai gonit pre un

⁵⁸ au auzit / audzi ⁵⁹ au făcut / feci ⁶⁰ au triimis / triimisă ⁶¹ au făcut / feci ⁶² n-au
mai putut să ceară / nu mai putu cere ⁶³ și / ce ⁶⁴ Antiohii / Antohi ⁶⁵ au făcut / feci ⁶⁶ au
scris / scrisă ⁶⁷ din Țara Ungurească și din Țara Leșască / de la unguri și de la leși ⁶⁸ în
urmă ⁶⁹ pre la casăli lor / acasă ⁷⁰ nu s-au încrezut / n-au credzut ⁷¹ Chilii / Chelei ⁷² lor ⁷³
și / ș-a ⁷⁴ și-a o lărși ⁷⁵ și / de ⁷⁶ dimpreună / de-a valma ⁷⁷ Liubomirschii / Lebomirțchie ⁷⁸
și ⁷⁹ Iablanovschii / Ia blanoschie

craiu al lor, anume Den Conte ce vinis(ă) de la franțozi. Și să căiră mult atuncea că n-au pus *craiu* pe un ficior a ⁸⁰ *craifului al triile Ian Sobetșchii*.

Și marsără cu toții la craiul Avgust și începură a-l îndemna să margă să ia cetate(a) Rigăi de la Șved ⁸¹, că este a lor de moșie. Și-i turburără minte(a) craiului și să apucă de gilceavă cu craiul șvedzăscu și marsă la Riga să o ia. Ce leșilor nu le era trebuitoare Riga, numai le era voia să începă gilceavă cu craiul Șvedului ⁸² și ei să să facă una cu Șvedul, și lui să-i dea piste cap, *să-l scoată din crăia și din Țara Leșască afară*. Decii Șvedul era o țară puternică, craiul lor *era* tânăr, *numai de vreo șesespăzeci-șeptespăzeci ani și bun viteaz, dirzu, îndată trecu Mare Balticum* ⁸³ și ieși în Livonia intru întimpinarea leșilor. Și nu-i putură sprejeni leșii *pre șvezi* și începură unii *din leși* a să închina la șvezi, iar unii să făcea a ținea cu craiul Avgust.

Atuncea nu zăbăvi vreme și muri Iablanovschii *ce era hatman vielchi* ²² *corunnii* ⁸⁴, careli ⁸⁵ era cap la tot sfatul începăturilor leșești cel mai mare, / pentru că ⁸⁶ el să socotia că să va mintui de Avgust craiu și el va lua pre crăiasa lui Sobetșchii, fiindu neinsurat, și a fi el craiu *leșilor*. Ce n-au apucat să isprăvască ce gindisă și să umplu Țara Leșască de oști streine, de rămasără ca un roiu fără de matcă leșii. *p.159*

Pus-au craiul Avgust hatman *corunnii* pre acel Liubomirschii carele ⁸⁷ ²³ mai sus s-au scris ⁸⁸ și nu zăbăvi vreme și muri și Liubomirschii ⁸⁹. Apoi au pus ⁹⁰ hatman corunnii pre Adam Sinavschii, *careli* era om ⁹¹ *foarte* întreg la minte și cu dreptate craiului și învățat foarte și om dumnezeiescu și la *cei* streini *foarte* milostiv.

Sfătuit-au ⁹² *atunci* pre craiul Avgust de să agiunsă cu Moscul, că văzu ²⁴ că pe Șved ⁹³ nu-i putincios craiul *să-l biruiască*, să-l bată singur, că leșii mai mulți era cu Șvedul ⁹⁴ *de ținea*, precum ⁹⁵ mai sus s-au scris ⁹⁶. Și-i ⁹⁷ ascultă cuvintul craiul Avgust și să legă la un cuvint cu împăratul ⁹⁸ Moscului, cu Petr Alexievici ⁹⁹.

Împăratul ¹⁰⁰ Moscului îndată priimi bucuros, că el încă atuncea iș ²⁵ schimbas(ă) portul, de luas(ă) orinduală nemțască și vrea să-ș ispitească nărocul oștii sale. Și dede și el pricină Șvedului ¹⁰¹ pentru toată Țara ¹⁰² Livonii ce au luat Șvedul ¹⁰³ de la strămoșul lui fără *de cale*. Și începu și el gilceavă și a să bate pe de altă parte cu Șvedul ¹⁰³, de au luat cetate(a) Narvii și Riga și alteli. Ce Șvedul rămasă a să bate în doao părți și Moscul cu oaste(a) lui iar bătea în doao părți: cu o samă de oaste să bătea la Narva cu șvezii ¹⁰⁴ iar pre de altă parte dedes(ă) oaste craiului leșescu intru agiutor. Ce birui Șvedul ¹⁰⁵ pe craiul // Avgust și-l goni în Saxonie, în țara lui, și Șvedul ¹⁰⁵ ^{f.90} să dusă după dinsul, de au iernat acolo în Saxonie ¹⁰⁶ cu toată oastea lui.

Și de frică, craiul Avgust, că i-a istovi țara, făcu pace cu Șvedul ¹⁰⁷ ²⁶ și-i giură craiului șvezăscu ¹⁰⁸ cum nu-i mai trebuie să iasă în Țara Leșască să fie craiu. Și după aceea să rădică ¹⁰⁹ *Carol, craiul Șvedului*, și au vinit ¹¹⁰ ^{p.160} în Țara Leșască și *pusă craiu și-l coroni* pre Stanislav Lișcinschii ¹¹¹, careli era ficior solului celui mare ce trecus(ă) în zilele lui Antiohii ¹¹²-vodă la Poartă,

⁸⁰ lui ⁸¹ Șved / Cifed ⁸² craiul Șvedului / Șvedul ⁸³ Balticum / Balticului ⁸⁴ corunnii / coronie ⁸⁵ careli / care ⁸⁶ pentru că / căci ⁸⁷ Liubomirschii carele / Lebomirschie care ⁸⁸ s-au scris / s-au pomenit ⁸⁹ Liubomirschii / Lebomirschie ⁹⁰ au pus / pusă ⁹¹ mic de stat dar ⁹² sfătuit-au / sfătui ⁹³ Șved / Cifed ⁹⁴ Șvedul / Cifedul ⁹⁵ precum / de pe cum ⁹⁶ s-au scris / s-au dzis ⁹⁷ -i / -l ⁹⁸ împăratul / țarul ⁹⁹ Alexievici / Aliciovici ¹⁰⁰ împăratul / țarul ¹⁰¹ Șvedului / Cifedului ¹⁰² toată țara / toate țările ¹⁰³ Șvedul / Cifedul ¹⁰⁴ șvezii / cifedzii ¹⁰⁵ Șvedul / Cifedul ¹⁰⁶ Saxonie / Csaconia ¹⁰⁷ Șvedul / Cifedul ¹⁰⁸ șvezăscu / cifedzescu ¹⁰⁹ Șifedul ¹¹⁰ au vinit / vini iar ¹¹¹ Liscinschii / Leșințchi ¹¹² Antiohii / Antohi

anume voevoda Poznavschii. Și pre Iuzef Pototșchii ¹¹³, starosta Halitșchii, voevoda Chiovschii, îl pusă hatman *vielchi* corunnii, fiindu ¹¹⁴ *văr primare* cu craiul Stanislav Lișcinschii ¹¹⁵.

27 Iară Adam Sinavschii ¹¹⁶ hatman *corunnii a craiului Avgust* și cu Oghenschii ¹¹⁷ hatman *polnii corunnii* și cu hatmanul de Litva anume Zapieva și cu oastea moschicească era spre Litva într-altă parte.

28 Decii craiul șvezăscu au lăsat pre un ghegeneral al lui cu oaste, anume Cras, cu Stanislav crai în Țara Leșască. Iară ¹¹⁸ Carol craiul Șvedului au purces cu obuzul lui drept în Țara Căzăcească de au trecut Niprul pre la Starii Dub și ce au lucrat să va scrie înainte la rindul său ¹¹⁹.

29 Atuncea leșii, fiind Racoșii pribag la dînșii, i-au dat vreo doaozăci de steaguri de oaste întru agiutoriu, de au ieșit și el în Țara Ungurească cu zorba, ca să-ș ¹²⁰ dezbată Țara Ungurească de la nemți. Și i-au dat leșii oaste carii ținea cu Șvedul ¹²¹, că să temea de nemți ¹²² să nu dea agiutoriu lui Avgust craiu, fiind nemților ¹²³ alector. Ce i-au dat / oaste pentru să-i facă împiedecare.

30 Decii Racoșii cum au sosit ¹²⁴ cu aceli doaozăci de steaguri cu oaste în Țara Ungurească, au și început mulțime de unguri a să stringe la dînsul de să făcus(ă) la cînzăci-șesezăci de mii de oaste, că alerga din toate țările, din Moldova, de la munteni, până și tătari, fără de poroncă, pe furiș, să ducea la leafă la dînsul la Racoșii. Atuncea moldovenii, mulți și ficiori de boieri, de mazili, să ducea la lefe ¹²⁵, unii la moscali, unii la leși, unii la Racoșii în Țara Ungurească, iar unii la Șved ¹²⁶ să ducea pentru agonisita.

31 Și Racoșii, pre unde găsiia nemți, îi tot bătea și-i scotea de prin cetăți, mai iș dezbătus(ă) țara, că au umblat vreo doi-trei ani* pin Țara Ungurească.

32 Nemții la *acea vreme* să bătea cu franțozii ¹²⁷ și nu pute să stea să să bată și cu Racoșii. Decii mai pre urmă au dat Neamțului agiutoriu Inglezul p.161 patruzăci de mii și Dania triizăci de mii și ș-au înglotit oaste Neamțul și au început a să bate și cu franțozii ¹²⁷ și cu Racoși. Ce pe Racoșii l-au biruit și l-au gonit la franțozii, iară o samă de boieri unguri, carii ținea cu Racoșii ¹²⁸, au pribegit aici în Moldova, iară unii în Țara Leșască. Ce acești ¹²⁹ ce au fost pribegit aicea, în scurtă vreme ș-au făcutu pace și s-au dus inapoi la pămîntul lor.

33 Atuncea, la ¹³⁰ aceea vreme, toată Evropa să turburas(ă) cu oști, de au umblat cițiva ani aceste oști, ce mai sus s-au scris ¹³¹. Numai turcii avea pace și le tot umbla cărțile și soliile ni la unul, ni la altul, de-i tot în // demna și îi învrăjbiia. Ce în scurtă vreme vini și la dînșii zorba, precum înainte arată. f.91 Să lăsăm acum dară cele streine și să vinim a scriia pentru ¹³² Moldova.

34 Brâncoveanul-vodă chiemă pre boierii pribegi la dînsul ¹³³ și făcură sfat pe taină să stea să le facă domnu pre unul dintre dînșii, iar nu din Cantimirești. Și să feriră de Bogdan, fiind Cantimireștilor cumnat, să nu știe nemică de acel sfat. Și triimisă Brâncoveanul-vodă la Costantin Duca-vodă, ca în chip de sol, pe un mitropolit a patriarhului Dosiftei ¹³⁴ de Ierusalim, anume Hrisanthos, careli acel mitropolit Hrisanthos mai pre urmă au agiunsu ¹³⁵ de au fost și patriarh la Ierusalim. Și mergindu la Costantin Duca-vodă ș-au

¹¹³ Juzef Pototșchii/Josăf Polovschie ¹¹⁴ rudă cu ¹¹⁵ Lișcinschii/Lecinschie ¹¹⁶ Sinavschii/Sinațchie ¹¹⁷ Oghenschii/Oghințchie ¹¹⁸ el ¹¹⁹ său / lui ¹²⁰ -ș/să ¹²¹ Șvedul / Cifedul ¹²² nemți/ Neamțu ¹²³ nemților / Neamțului ¹²⁴ sosit / ieșit ¹²⁵ lefe / leafă ¹²⁶ Șved/Cifed ¹²⁷ franțozii/ Franțuzul ¹²⁸ Racoșii / dînsul ¹²⁹ de ¹³⁰ la / pe ¹³¹ scris / pomenit ¹³² pentru / iar la ¹³³ dînsul/ sine ¹³⁴ Dosiftei / Dosoftei ¹³⁵ agiunsu / cădzut * ani/ai

dat solia ce au avut, iar pe taină cu Iordachi Rusăt vistiernicul au avut altă solie, de-i giură de la Brâncoveanul-*vodă* pentru celi trecute pizme vechi și groaze și pagube ce au avut Iordachi, să fie iertate. Și făcu ¹³⁶ și logodnă cu un ficior a lui Iordachi, *pre* anume Nicolai, să ia *pre* o fată a Brâncoveanului-*vodă*. Și decii ¹³⁷ înainte să fie frați și de Cantimirești să fie despărțit și lepădat de prieteșugul lor. Și ¹³⁸ întrebă *pre* cine va socoti din ¹³⁹ boierii Moldovii ce sint pribegi, acolo *in Țara Muntenească* să cheltuiască Brâncoveanul-*vodă* la Poartă, să-l puie domnu. Decii Iordachi, măcar că era om înțeleptu, iară firea îi era de grec, lacom la cinste, nu socoti nici la Dumnezeu, nici rușine de oameni, nici la /osindă sau la ce va vini *pre* urmă lucrul.

Și îndată făcu logodnă și priimi să s<ă> lepede de Cantimirești. Și ³⁵ *pre* Antiohii ¹⁴⁰-*vodă* încă l-au rugat Brâncoveanul-*vodă* să-i dea fata și să s<ă> lepede de prieteșugul Cupăreștilor și n-au priimit. Iar ¹⁴¹ *lui Iordachi*, *p.162* cum îi vini zamanul, îndată priimi cu bucurie. Ce că știți, fraților, că nu numai Iordachi, ce toți grecii mai drepți și mai bune slugi nu-i alt neam în lume până este stăpinul în cinste și în putere, iar cit să slăbește și ¹⁴² să micșurează cinste<a> stăpinului, îndată să și lasă și aleargă la alt stăpin ¹⁴³, care vede că-i mai cu putere. Precum și Iordachi, făcînd această grabă, mai *pre* urmă la multe primejdii de viață și de pagubă au vinit, care să va arăta ¹⁴⁴ la rindul lor.

Zis-au Iordachi cătră acel mitropolit că este bun de domnie Mihălachi ³⁶ spatar, ficior lui Ion Racoviță vornicului, că este neam de boieriu vechiu moldovan și este rudă și Brâncoveanului-*vodă* și este și bun, că nu-i va ieși Brâncoveanului-*vodă* din cuvintu și ¹⁴⁵ ce i-ari poronci. Iar aceasta nu o dzicea Iordachi pentru altă, ce o dzicea pentru că ¹⁴⁶ era Mihălachi *spat<ar>* de casa lui, rudă aproape, *fiindu giupîncasa lui Iordachi vară primare cu Mihălachi spatar*. Și *gîndie* că va face precum i-a hi voia lui și va mîncea țara precum ¹⁴⁷ au mîncat-o și la *domnia lui Antiohii-vodă*, care așe i s-au și timplat de au făcut pecum au și gîndit.// *f.92*

Și cu acest sfat încă și mai mare mulțămită arătă Iordachi *Rusăt* lui ³⁷ Antiohii ¹⁴⁸-*vodă* că Mihălachi *spat<ar>* era plin de neamu, boierii cei ¹⁴⁹ mai capete în țară, și era toți de casa Cantimireștilor. Iar după ce au luat Mihălachi spatar domnia, aceia s-au despărțit toți de casa Cantimireștilor și s-au făcut toți de casa lui Mihălachi spatar. Și Cantimireștii rămăsese din boierii de frunte numai cu cumnată-său, cu Bogdan hatmanul. Așe le așeză, aceste vorbe toate, acel mitropolit și să dusă de le spusă Brâncoveanului-*vodă* toate deplin.

Costantin Duca-*vodă* de acest sfat nemică nu știu, nici pricepu și încă ³⁸ îl și boieri *pre* Iordachi *Rusăt*, îl pusă vornic mare de Țara de Gîos ca să-l facă al său, prietin. Decii știu că l-au făcut, ca oaie *pre* lup.

Atunce Costantin Duca-*vodă* au scos *pre* țărani miere și ceară de au ³⁹ dat pentru ¹⁵⁰ desetina de stupi și de porci, de tot mascurul și de un stup, *p.163* cite o ocă de miere și de ceară.

Trecut-au *atuncea* un sol moschicescu mare *viind* de la Țarigrad pin ⁴⁰ Iași, mergînd *la țara lui* la Moscu, anume cneaz Dimitrie Galicin și au botezat

¹³⁶ făcu / feci ¹³⁷ decii / de acmu ¹³⁸ -l ¹³⁹ din / dintre ¹⁴⁰ Antiohii / Antohi ¹⁴¹ el ¹⁴² și / sau ¹⁴³ alt stăpin / altul ¹⁴⁴ înainte ¹⁴⁵ și / la ¹⁴⁶ pentru că / căci ¹⁴⁷ precum / cum ¹⁴⁸ Antiohii / Antohi ¹⁴⁹ cei / carii era ¹⁵⁰ pentru / pe

un cocon a lui Costantin Ducăi-vodă de s-au încumătrit și l-au cinstit Costantin Duca-vodă după obicei.

41 Atuncea, din boierii cei pribegi ce era în Țara Muntenească, anume Vasilie Costachi vel vornicu i să timplă moartea acolo, în pribegie, și n-au apucat / să ¹⁵¹ vie la pământul lui și la casa lui, nici să să bucure de sfatul ce-l începuse.

42 Pre aceea vreme era vezir Rami ¹⁵² ce fusese reiz-efendi, carele fusese sol la pace cindu s-au făcut la Carlovițe ¹⁵³ și luas(ă) aminte de știia toate faptele și meștersugurili ¹⁵⁴ muntenilor încă până a nu fi ¹⁵⁵ vezir. Și dzicea: „Eu de aș fi ¹⁵⁵ vezir știu ce aș face muntenilor pentru Moldova, că ei au prăpădit-o cu meștersugurile lor. I-aș face pre dinșii de ari umplea țara de oameni și toată cheltuiala să fie de la dinșii“.

43 Decii în scurtă vreme au și ¹⁵⁶ agiunsu de au fostu vezir. Și ¹⁵⁷ îndată au și chiebat pe Brâncoveanul-vodă la Poartă ca să-l mazilească din scaon, că să temea turcii că nu-l vor putea prinde la mină. Decii fiindu în multe prepusuri la împărăție o domnie îndelungată ca aceea, nu vrea să margă la Poartă. Iar unchii lui, Cantacozineștii ¹⁵⁸, sftncicii lui, nu l-au lăsat să ia într-altă parte, ce l-au îndemnat și l-au îmbărbătat numai să margă la Poartă, că apoi nemărgindu ¹⁵⁹ va aduce perire țării și boierimii. Și așe, cu mare grije, au purces la Udriiu și, mergindu încet, până a sosi în Udriiu ș-au tocmit lucrul cu banii, ca un domnu bogat ce era, cît nici veziriul n-au avut ce-i face, ce încă l-au grăit de bine cătră împăratul, că încătro să întorcea veziriul tot de bine îl grăia pe Brâncoveanul-vodă. Ce, dacă au sosit la Udriiu, l-au întrebat împăratul pe veziriul di ce au adus acolo pre domnul f.93 muntenescu. Iar veziriul // au dzis că l-au adus că este om înțălept, cu sfat p.164 și avut, că „la această vreme ne trebuiește sfat și bani“. Iar împăratul au dzis: „Să nu-l zăbăvești aicea, ce să-l îmbraci cu caftan, să nu stea țara aceea fără de domnu“.

44 Veziriul dacă au auzit ¹⁶⁰ așe, l-au chiebat la adunare pe Brâncoveanul-vodă și ¹⁶¹ pentru alte ¹⁶² ce au avut a-i dzice și l-au întrebat și pentru Țara Moldovii ce s-au stricat și s-au pustiit: „Oare de schimbările domnilor, au de oști ce au călcat?“ ¹⁶³ Iar ¹⁶⁴ Brâncoveanul-vodă vrind să mazilească pe Costantin Duca-vodă au dzis cătră veziriul că ¹⁶⁵ au stricat-o domnul. careli este acum domnu într-însa.

45 Veziriul i-au dzis: „Dar putea-vii tu să porți de grije aceii țări, să-ți fie pre samă să o tocmești, să fie plină de oameni?“ Iar ¹⁶⁶ Brâncoveanul-vodă, dacă au auzit așe, foarte îi era cu voia să fie domnu la doao țări, că pentru aceea aducea oști streine, pin țara noastră și schimba domnii dintr-însa, să o strice și să rămie pustie. Decii ¹⁶⁷ la această întrebare Brâncoveanul-vodă n-au putut da răspunsu veziriului până nu va lua răspunsu de la unchii săi, ales de la Costantin stolnicul Cantacozino ¹⁶⁸. Ce s-au rugat veziriului să-l aștepte până în cinci zile ¹⁶⁹ și atuncea îi va da răspunsu ¹⁷⁰ pentru acest lucru. Iar Costantin stolnicul i-au scris să mulțămască lui Dumnezeu că nu-i pe voia neprietinilor și să-ș păzască trebile ¹⁷¹ și grije țării sali, iar mai mult să nu-l știe că să amestecă. Că apoi, de nu-l va asculta și va face piste voia lui, bine să știe că, cînd / va încăleca el din Udriiu ¹⁷² iar el va inhăma

¹⁵¹ -ș ¹⁵² Rami / Rămil ¹⁵³ Carlovițe / Carlovici ¹⁵⁴ meștersugurile/mestecăturile ¹⁵⁵ fi / căde ¹⁵⁶ cădzut ¹⁵⁷ și / ce, cum au cădzut ¹⁵⁸ Cantacozineștii / Catacozineștii ¹⁵⁹ el ¹⁶⁰ au auzit / audzi ¹⁶¹ și ¹⁶² alte / altă ¹⁶³ -o ¹⁶⁴ el ¹⁶⁵ o ¹⁶⁶ el ¹⁶⁷ de ¹⁶⁸ Cantacozino / Catacozino ¹⁶⁹ să să socotească ¹⁷⁰ vizirului ¹⁷¹ trebile / treaba ¹⁷² Udriiu / Iudrii

în căruță și va trece în Ardeal, și când va sosi ¹⁷³ *Brâncoveanul-vodă* în București, el va sosi în Udriiu. Și ce va videa, să nu s(ă) sparie.

Iară Brâncoveanul-vodă, a cincea zi, luund acest răspunsu de la unchiu-său, *stolnicul Costantin Cantacozino*, au mârșu la veziriul și i-au dat răspunsu, că nu va putea purta de grije a doao țări ce sint de margine. *Și au dzis veziriului*: „Ce să mazilești mărie-ta pre acesta *domnu* și să poroncești la țară să-ș alegă ei pre cine le va plăcea domnu, și așe, alegindu-l cu toții, așe vor nemeri om bun și va tocmi țara. Că așe m-au ales și pre mine Țara Muntenească și am tocmit țara și m-am învoit cu boierii¹⁷⁴. Și aceasta nu o grăia *Brâncoveanul-vodă* pentru altă, ce numai pentru sfatul ce sfătuis(ă) cu boierii *moldoveni* ce era *pribegi la București* să puie pe Mihălachi spatariul *domnu*. Și au mai dzis veziriului *Brâncoveanul-vodă* că *Costantin Duca-vodă* s-au încumătrit cu solul moschicescu, careli au mârșu la *Moscu* pe acolo, și-i este gindul să fugă la *Moscu*, și pentru aceea ¹⁷⁵ strică țara. p.165

Veziriul înțelegindu aceste, îndată cu taină au triimis ¹⁷⁶ un capegi-bașe ¹⁷⁷ la *Iusuf-pașe sarascheriul* să ¹⁷⁸ prinză pe *Costantin Duca-vodă*, să-l triimată la Poartă cu bună pază. Ce sarascheriul împreună cu capegi-bașe au triimis și ¹⁷⁹ capegilar-chihaie a lui și pe alai-bei cu doao sute și mai bine de spahii. Și cindu s-au apropiat de Iași // acei agi cu oaste, au triimis înainte la *Costantin Duca-vodă* să le grijască conacul, că mărgu să hotărăscă la *Horodenca* despre leși, că au jeluut leșii că au strimbătate despre *moldoveni*. f.94

Decii descălecîndu turcii la gazde dimineața, n-au dzis nemică, iar când au fost pe la chindie, numai ce au umplut turcii ograda domnească de au apucat porțile și împregiurul zidiului, cît să spăriase toți cîți era în curte, că nu avea unde să scape. Și l-au închis pe *Costantin Duca-vodă* în casa cea mică și au pus la uși turci de pază. Și casa cea mare și cea mică era pline ¹⁸⁰ de turci. Și așe l-au ținut patru-cinci zile, de nu-l lăsa din casă să iasă afară, nici la doamna să margă, până l-au pornit. Și au pus pre *Iordachi Rusăt vornicul* caimacam. Și atuncea au deșchis și porțile. 48

Costantin Duca-vodă văzindu așe urgie, au priceput că să vor rădica boierii cu pîră asupra lui și nu să va mai întoarce la domnie, pentru că ¹⁸¹ fermanul nu-i scriia de mazilie, numai îi scriia să-l ducă la Poartă. Agiun-su-s-au atuncea *Constantin Duca-vodă* cu capegi-bașe și au început a triimite ¹⁸² harzuri la Poartă și la hanul și la sarascheriul *Iusuf-pașe* și în toate părți pe unde avea prietini. *Brâncoveanul-vodă* încă au făcut veste boierilor celor ce era *pribegi* în Țara Muntenească precum au așezat cu veziriul. 49

Decii boierii acei *pribegi* din Țara Muntenească / au și făcut știre acestoralți ¹⁸³ boieri din țară cum s-a rădica *Costantin Duca-vodă* din Iași, cum să să pornească și ei la Udriiu după dînsu ¹⁸⁴, că le vor ieși și ei întru întimpinare. Atuncea toată boierimea și mazilimea, înțelegîndu că au prinsu pe *Costantin Duca-vodă*, s-au strînsu la Iași și au început a gilcevi cătră capegi-bașe și a-i spune că face *Costantin Duca-vodă* harzuri de triimite la Poartă fără de voia lor, și fără de știre ¹⁸⁵, iar lor nu le mai trebuie să le fie domnu. Iar cindu au fost a doa zi, chemat-au capegi-bașe pe toți boierii la curtea domnească să le cetească un ferman de mazilie a lui *Costantin Ducăi-* p.166

¹⁷³ el ¹⁷⁴ și am tocmit țara și m-am învoit cu boierii / de m-am învoit cu boierii ș-am locmit țara ¹⁷⁵ pentru aceia / co-ceasta ¹⁷⁶ triimis / răpedzit ¹⁷⁷ capegi-bașe / capegiu ¹⁷⁸ .l ¹⁷⁹ și / pe ¹⁸⁰ pline / plină ¹⁸¹ pentru că/căci ¹⁸² triimite / răpedzi ¹⁸³ acestoralți/cestor ¹⁸⁴ dînsu / *Duca-vodă* ¹⁸⁵ lor

vodă ¹⁸⁶. Și strîngîndu-s(ă) toți boierii la curtea *domnească*, deodată numai ce au închis iar porțile și au început turcii a prinde pe boierii carii era mai capete și *au început* a-i închide și a-i pune și în hieră, ca vreo zece-cinsprăzeci pe izvod ce didesc *Costantin* Duca-vodă, ce *nu* numai pi cei streini, ce și pre cei de casa lui, să-i ia cu dînsul și, sosind la Udriiu, să ție în partea lui.

51 Și au închis și pe Iordachi *Rusăt* vornicul ce-l pusese caimacam. Și au pus caimacam în locul lui *Iordachi* pre Ion Buhuș logofătul, fiindu-i rudă, *văr primare*, ca s(ă) poprească țara, să nu margă după dînsul să-l pîrască. Și l-au pornit din Iași în gios spre Bîrlad, împreună cu acei boieri ce-i prinses(ă), și s-au dus până în Gălați. Și acolo, din boierii ce-i prinsese și era a lui, i-au boierit în Gălați. Au pus hatman și vistiernic și comis, ca să sparie țara că nu este mazil și este domnu. Iar pi ceialalți boieri ce era în prepus
f.95 nu-i lăsa din hieră, ce au trecut Dunărea cu dînșii, să-i ducă la // Udriiu. Și au scris și la ¹⁸⁷ *sarascheriul* *Iusuf*-pașe să poprească ¹⁸⁸ Dunărea, să nu treacă nime după dînsul să-l pîrască.

52 Boierii carii au scăpat ¹⁸⁹ de nu i-au închis au ieșit din Iași tot cite unul, unul pe de o parte, altul pe de altă parte și s-au strînsu toți la *mănăstire* la Hadîmbul supt codrul *Iașilor*. Și de acolo *trecînd codrul* au luat pe *Racova* în gios tot a să strînge boierime și mazițime în urma lui *Costantin* Ducăi-vodă, până la Pîscu. Și au triimis ¹⁹⁰ de olac în Țara Muntenească pe la boierii pribegi de au făcut de știre de toate de aceste ce au făcut *Costantin* Duca-vodă. Și boierii pribegi au făcut știre Brâncoveanului-vodă la Udriiu.

53 Ce Brâncoveanul-vodă, înștiințindu pe veziriul, au triimis *veziriul* de
p.167 au luat pe *Costantin* Duca-vodă di pe drum de ¹⁹¹ l-au făcut surgun la Carvala ¹⁹², unde era multă ciumă, ca să nu-l mai supere oamenii cei din curtea împăratului, că să puna tare silihtariul pentru dînsu. Și pre boierii ce-i aducea în hieră i-au slobozit și Dunărea încă *sarascheriul* *Iusuf*-pașe au slobozit-o, să treacă boierii.

Și au scris Brâncoveanul-vodă în București la stolnicul *Costantin* de au pornit pre boierii cei pribegi la ceialalți, de s-au împreonat la Pîscu, de au trecut Dunărea cu toții, de s-au dus la Udriiu să-ș rădice domnu. Numai ce au scris la stolnicul *Costantin* de au poprit pe *Bogdan* hatmanul în București, de nu l-au lăsat să margă cu ceialalți ¹⁹³ boieri la Udriiu, dzicînd să aștepte ¹⁹⁴ până a vini *Brâncoveanul-vodă* de la Udriiu, că-i trebuitoriu ¹⁹⁵. Că nu-i / era de altă trebuitoriu, numai să temea să nu puie *Bogdan* vreo piedică să scoată iară pre Antiohii ¹⁹⁶-vodă domnu.

54 ¶ Atuncea au făcut mare cheltuială Brâncoveanul-vodă la Udriiu cu Poarta, avîndu nume de bogat și vrîndu să umple gurile tuturor. Și au mai adaos și birul Țării Muntenești, piste cît da mai întăi, pe an cite o sută și cinzeci de pungi de bani, să dea mai mult. Și tocmindu-și toate lucrurile au purces de la Udriiu de au vinit la București.

55 Iară boierii Moldovii, carii mai sus s-au scris ¹⁹⁷, bine n-au agiunsu la Udriiu și numai ce s-au și rădicat ¹⁹⁸ zorba mare din Țarigrad, toate mulaleli și rufeturili* cu oaste și cu puști de au purces la Udriiu să maziliască pre împăratul. Și au pus și vezir dintre dînșii. Iar soltan Mehmet, cu cîta oaste

¹⁸⁶ ce i-au vinit ¹⁸⁷ Hapdi ¹⁸⁸ la ¹⁸⁹ scăpat / rămas ¹⁹⁰ triimis / răpedzit ¹⁹¹ de / și ¹⁹² Carvala / Cavala ¹⁹³ ceialalți / ciie ¹⁹⁴ că-i trebuitor ¹⁹⁵ Brîncoveanului ¹⁹⁶ Antiohii / Antohi ¹⁹⁷ scris / pomenit ¹⁹⁸ rădicat / sculat * rufeturili / rusfeturili

avea la Udriiu lîngă dînsul, încă s-au gătit de au făcut mētereze să stea împotriva acelora ce viniia *asupra lui*. Și atuncea, întimpinîndu-s(ă) oștile, s-au făcut tot de unii ¹⁹⁹ și l-au scos pre sultan Mehmet din ²⁰⁰ *împărăție* și au pus pe un frate a lui, *anume* sultan Mustafa, împărat. Iar pre sultan Mehmet l-au pus la închisoare și piste o săptămînă l-au otrăvit, de au murit. Muftiul să ascunsese și găsindu-l l-au muncit, de au luat mulți bani de la dînsul, până l-au omorît.

Și au pus pre un popă de lege(a) noastră *creștinească* și ²⁰¹ *pre un popă* ⁵⁶
armenescu de l-au provodit, *fiindu îmbrăcați popii cu epitrafire și cu felone* ^{p.168}
și cu cădelnițe pre a mîn(ă) și au mărșu înaintea ²⁰² cu cîntări ²⁰³, pîn l-au scos
afară din urdie ²⁰⁴, și l-au îngropat dzicînd *turcii* că au fost ghiaur și împă-
ratorul cel mazil i-au fost puști lui și el făcea ce-i era voia, de // schimba pașii ^{f.96}
și domnii totdeauna. *Și cînd îl ducea să-l îngroape iar popa cel creștinescu*
dzicca: „Ne simțîndăr, ne bizîmdăr“, ce să dzice în limba moldovenească: „nici
al vostru nici al nostru.“

Iară pre Rami veziriul nu l-au putut găsi, că nici le era pre cu voia ⁵⁷
capetelor să-l găsască, că să voroviia atuncea că cu îndemnarea și cu știrea ²⁰⁵
veziriului Rami să fie fost aceasta, că nu pute să vizerească de răul muftiului.

Atuncea și boierii Moldovii sta acolo de aștepta să găsască vreme. Și ⁵⁸
Antiohii ²⁰⁶-vodă înțălegîndu, încă era acolo la Udriiu și aștepta boierii să-l
ceară ²⁰⁷ la Poartă *să le fie domnu* și să nu cheltuiască mult. Că așe îl amăgia
boierii să șază mîlcom, că-l vor cere pre dînsul domnu. Și mai cu deadinsu
Iordachi *Rusăt vornicul* îi poronciia și el îl credea. *Și-l înștiințas(ă)* și-i po-
roncis(ă) din Țara Muntenească cumnată-său, Bogdan hatmanul, toate tre-
bile ce vor să facă boierii cu Brîncoveanul-vodă să-ș caute deosăbit trebile ²⁰⁸,
să-ș isprăvască de la Poartă, iar el n-au crezut și s-au potrivit lui Iordachi
Rusăt vornicului.

Atuncea Iordachi *Rusăt vornicul* au chemat pre Panaitachi ²⁰⁹ Morona ⁵⁹
post(elnic), fiindu din partea lui *Costantin Ducăi-vodă*, și pe alți boieri *de*
a lui Costantin Ducăi-vodă și le-au giurat cum că nu vor avea nici o nevoie
și le-au spus tot sfatul *cum* că le este voia să puie pe Mihălachi spatar domnu.
Decii ei avîndu grije de Antiohii ²¹⁰-vodă, îndată au fost ²¹¹ bucuroși să fie
și ei la un cuvîntu, și mai vîrtos Panaiotachi ²¹² Morona post(elnic) /, că ²¹³
era *foarte* rău greșit lui Antiohii ²¹⁴-vodă, că-i stătus(ă) împotrivă la vreme
lui *Costantin Ducăi-vodă*.

Atuncea Panaiotachi ²¹⁵ Morona *post(elnic)*, fiindu om harnic și istețu ⁶⁰
la toate, de știia rîndul Porții turcești la toate, au și făcut un harzu, cu
mîna lui *l-au scris* că știia turcește bine, și au și purces cu toată boierimea
și gloata la împăratul pin mijlocul urdii, de nu-s(ă) temea de nime. Ini-
cerii atuncea era dîrji în zorba și-l întreba *pre Panaiotachi Morona post(elnic)*
unde mergi cu acea gloată de oameni. Ia el dzicea cătră iniceri că merge la
împăratul să pîrască pe muftiul, că le-au mîncat țara, și inicerii, auzind așe, ^{p.169}
le tot făcea cale.

Ce împăratul, vîzînd acea gloată de oameni, au și triimis de le-au luat ⁶¹
harzul și cetîndu-l, l-au buiurdit la veziriul, să li facă pe voie pentru toate

¹⁹⁹ de unii/una ²⁰⁰ Udriiu ²⁰¹ altul ²⁰² -i ²⁰³ și cu cădelniță ²⁰⁴ urdie/Udriiu ²⁰⁵ lui ²⁰⁶ Antiohii/
Antohi ²⁰⁷ de ²⁰⁸ deosăbit trebile /treaba deusebi ²⁰⁹ Panaitachi / Panaite ²¹⁰ Antiohii /
Antohi ²¹¹ au fost /fură ²¹² Panaiotachi / Panaite ²¹³ -i ²¹⁴ Antiohii / Antohi ²¹⁵ Pana-
iotachi / Panaite

ce or poști. Și atuncea cu toții au rădicat pre Mihălachi spatar de l-au pus domnu. Să făcea a nu-i plăcea să priimască domnia, ca și fata ceea ce au dzis ²¹⁶ unui vornic: „Fă-te tu a mă trage, și eu oi merge plîngîndu“, așe să făcea și Mihai-vodă că nu-i trebuiește domnia.

62 Îmbrăcînd Mihălachi spatar caftan de domnie de la veziriul îi și schimbară numeli *de-i dzisără* Mihai-vodă. Atuncea știu ²¹⁷ și Antiohii ²¹⁸-vodă de vicleșugul boierilor ce i-au făcut și alergă la inicer-aga de-i dede știre și-i giurui mulți bani. Și inicer-aga îndată să dusă la veziriul și apucă pre Mihai-vodă la veziriul încă neieșit din cort afară și începu a grăi cătră veziriul să puie pre Antiohii ²¹⁸-vodă domnu și a striga tare că dă bani mulți și trebuie lefe ²¹⁹ inicerilor. Și // s(ă) spăriiase ²²⁰

²¹⁶ au dzis / dzisă ²¹⁷ știu / simți ²¹⁸ Antiohii / Antohi ²¹⁹ lefe/leafă ²²⁰ (p.169) Mihai-vodă și toată boierimea că l-è strica giucăria inecer-aga. Numai n-au putut, că apucasă de ieșisă talhișu de la împăratul ș-apucasă de-l îmbrăcasă cu căftan. Ce nu s-au putut, iar cu un cîfertu mai înainte de-r hi sosit inecer-aga la vizirul, lua iar Antiohi-vodă domnia.

Dup-acie s-au rădicat împărăția de la Iudriiu, cu toată oastea, ș-au purces la Țarigrad, și Mihai-vodă cu boierimea după dinșii. Și după ce-au aghiunsu la Țarigrad, făcu Mihai-vodă și cu toți boierii mare jalobă la vizirul asupra lui Costantin-vodă. Și trimisă vizirul de-l adusără la Țarigrad din surgunie. Să pirîi de față la Divanul vizirului, c-au stricat țara și i-au jăcuit cu feluri de feluri de obicie, cît nu mai putè să mai răspundă nemic Duca-vodă înainte boierilor. Și de la vizirul l-au dus la cazascherul și pe la multe Divanuri a cadiei. Și tot așe îl purta boierii pe uliți, din giudețu în giudețu, vro doo, trei săptă / (p. 170) mini până cheltui Duca-vodă pe la giudeți tot ce avu. Și-l lăsară acolo cu mare sărăcie și pedeapsă, și-nchisoari purure dispre datornici.

Iar Mihai-vodă aședză capichihăi la Poartă pe Cupărești, pe doi frați a lui Iordachi vornicul, anume Mihălachi și Scarlatachi, iar pe alt neam și nepoți a Cupăreștilor, pe toți îi luo cu sine de-i adusă în Moldova. Și-mbrăcă căftan. Și de la împăratul luind steag și tuiuri de domnie, să găti cu toți boierii și purcesă de vini în țară cu bună pace. Iar Ducă-vodă Costantin, sin Ducăi-vodă celui bătrîn, n-au mai ișit la domnie altă dată, ce-u murit la Țarigradu cu mari lipsă. Și i-au rămas 3 ficioiri, unul făcut cu fata Brincovanului, și au murit, altul s-au dus la moscali, altul este la Țarigradu, cu mari lipsă. Precum va mai hi, vremea va arăta.

Cap. XV

DOMNIA ÎNTĂIU A LUI MIHAI RĂCOVIȚĂ-VODĂ, LEAT 7211

După ce-au vinit Mihai-vodă în Ieși, în scaon, boierit-au și el după obicei. Pusă pe Antiohi Jora, carei au fostu hatman, vel-logofăt, și pe Iordachie Rusăt vornicul îl pusă vornic de Țara de Gios, și pe Bogdan hatmanul vel-vornic de Țara de Sus, și pe Lupul Costachi hatman, și pe Manolachi, frateli lui Iordachi, vel-postelnic și pe cumnatu-său Ilie Frige-vacă vel-spătar, și pe Marvodin vistiernicul vel-păharnic, și pe cumnatul său Pălade vel-vistiernic, și pe Dumitrașco Ursachi vel-stolnic, și pe frate-său Dumitrașco Răcoviță vel-comis.

Aceștia era boierii lui Mihai-vodă, iar mai ales și mai de cinste era Iordachi Rusăt vornicul. Ce vrè el și ce poronciè el, acie făcè și Mihai-vodă. Așijdere // (p. 171) și munteni, iar ce vrè făcè. Și neamul lui, toți era tari și mari, cine de capul lui, cum vrè, așe făcè. Și slugeli lui cei din boierie era tari și mari și obraznici, după cumu-i hirea moji-cească. Întra în casă, și cu treabă și fără treabă, cînd le era voia, de nu sămăna curtea nemic a domnie, de atita obrăznicie ce era. Iar Mihai-vodă, cum s-arăta în boieria, iar atunce își părè că-i un om zălud. Și să mira cum a faci să le poată intra în voie tuturor, și nu le mai putè intra în voie. Iar cei streini sta în laturi de mansipuri, că nu putè încapè de Cupărești, și de neamul lui, și de slugeli lui.

Și-ncepur-a sfătui să stingă pe boierii cei streini, să rămîie numai neamul lui cu Cupăreștii, pecum au făcut și Șerban-vodă și Brincovanul, de-u stînsu pe cei streini. de-au rămas numai neamul lor Catacozoneștii. Așe și acesta au început a pune dăjdii grele pe mazili și pe oamenii lui Antiohi-vodă și pe a Ducăi-vodă. Încă-i și-nchidè și-i bătè

pe-chie Ducăi-vodă. Atunce cielalți boieri streini au priceput că i-au amăgit Iordachi vornicul cu giurămintul, c-au fostu numai pentru bineli lui acel giurămint, și mult să căie atunci că n-au cerșut domnu de la Poartă pe Antiohi-vodă.

Atunce era la curțile domnești pe poartă o beserică mică, făcută de Ștefan-vodă Tomșe, și mai nice boierii cei cu boierii nu putē încapē într-însa. Și lingă beserică era visteria, și deasupra besericii ș-a visteriei era un turnu nalt în chip de clopotniță, iar dedesuptul besericei și a visteriei era un beci, de-nchidē tălhari.

Ce socoti Mihai-vodă că nu-i cu ticneială să fie beserică mică la curte, că mazilii și slujitorii n-au unde încapē, nice este cu cale să fie temnița supt beserică. Ce s-îndemnă și răsipi și turnul, și visteria, și tinda besericei, și beciul cel dedesupt, și lasă nu-// (p. 172) mai altarul și turla cea naltă din mijlocul besericei. Și s-au mai apucat a zidi din pămintu ș-au făcut tinda largă, cu toate podoabeli, cum să vede.

Așijdere s-au mai apucat de-au mai făcut și allă beserică, de lemnu, și i-au pus hramul Sfetei Lazor, în ograda vămii, aproape de curțile tătine-său, lui Ion Răcoviță vornicul.

Și doamna măriei sale încă s-au apucat de-u tocmit ș-au șindilit mitropolia cē vechi, cu toate cheltuielile ce-au trebuitū, de cîntă sfînta leturghie și astădzi, că era pustiită de mult.

Atunce au scos Miha'-vodă rumtă pe țară, cu pecetluit roșiu, pe față, tot omul. Și oameni să temē să iasă toți la ruptă, să nu s-înmulțască cîfeturile, precum să îmulțisă la Costantin Duca-vodă. Ce vădzind așē, au scris cărți pe la stăpîniî satelor și pe la vorniceii și pe la vătămăni, să-i scoată pe toți la rumte, c-apoi pe urmă, aflîndu-să, or petreci rău capeteli. Iar pe urmă, unde găsiē zlotași cite un om fără pecetluit, îl punē pe vornicel sau pe vătămăni în butuci și-l triimite la Ieși. Și-l purta pe uliți, căce n-au scos oameni întăiu la rumtă, să-ș fie luat pecetluit. Și vădzind că nici cu acie nu-i poate spăriē să iasă toți la rumtă, vindut-au toate ținuturili la cochi-vecū ciocoilor, ca goștina de oi, pe oamenii cei făr' de pecetluituri de rumtă, de nu putē scăpa nice un becîsnic pe necăiuri să nu iē pecetluit.

Atunce fiind Poarta neașdzată, avē și Mihai-vodă mare nevoie de bani, că-ntr-un an și giuămătate ce-au fostu domnu s-au schimbat trei viziri și șapte chihaieli. Să mira și el ce va faci, că n-avē de la cine lua și el bani, că țara era giuămătate scutelnică, tot a neamului lui ș-a Cupăreștilor, cum s-au pomenit mai sus.

Și așē fără veste veni veste din Țara Muntenească cum au îmbrăcat Antiohi-vodă căltan de domnie, și el îi mazil. Deci cum înțalesără de acē veste Iordachi vornicul și frate-său Scarlatachi — să timplas-în Ieși // (p. 173) de la Țarigrad vinit — și alți greci mai mici, Cupărești, și Dumitrașco Răcoviță comisul, fratele lui Mihai-vodă, acește toți, temîndu-să de Antiohi-vodă, n-au mai așteptat să sosască capegi-baș cu mazilia ș-au și fugit în Țara Muntenească, iară Panaitachie Morona au trecut în Țara Leșască.

A doo dzi, cielalți boieri, ce rămasesă și nu știē nemic, să mira ce poate să fie. Chenat-au Mihai-vodă pe Bogdan la curte de i-au spus pecum i-au vinit veste de olac într-o noapte din Țara Muntenească, de i-au spus acea veste. Ce Bogdan vornicul mult i-au dzis lui Mihai-vodă, căci au făcut spaimă, și n-a hi nemic pe urmă, și-i lucru cu rușine.

Prepun oamenii și vorovăscu de dzic că atunce, știind Mihai-vodă pe Bogdan că este om vrednic și temîndu-să că după ce-a vini cumnatul său, Antiohi-vodă, domnu, l-a schivernisi bine la domnie, să-i fie dat atunce în cafē otravă. Care și can samăn-acel lucru să fie fostu și can adevărat, că curund s-au și bolnăvitū și peste cinci, șesă luni au murit, după ce au vinit Antiohi-vodă, și boala lui într-acel chip au priceput-o doftorii la moartea lui. Dē-hi așē, va da samă la Dumnedzău.

Timplatu-s-au de-au zăbăvit acel capegi-baș cu mazilia vro trei, patru dzile după vestea ce vînisă lui Mihai-vodă. Deci boierii tot să strîngē la gazda lui Bogdan vornicul și sfătuiē și să mira ce poate fi. Și să temē să nu fie luat Costantin Duca-vodă domnia. Ș-au pus străji în gios la drumuri, de străjuiē și cînd sosiē capegi-baș în Ieși. Iar Bogdan vornicul și cu toată boierimea s-au sculat din Ieși și s-au dus pe Bahluiu în sus pîn la Căcărădzeni. Ș-au stătut acolo pîn-au sosit capegi-baș ș-au cetit fermanul că este Antiohi-vodă domnu. Și au vinit și omul lui Antiohi-vodă cu cărți la vornicul Bogdan, să fie cămăican.

Atunce cetîndu Bogdan, a lui Antiohi-vodă, la Căcărădzeni, au adevărit tuturor boierilor ce era // (p. 174) cu dînsul să nu poarte nime nici o grijă, nice să aibă nice un

f.101 zece pungi de bani *pe an* pentru chivernisala lui, ca să s(ă) odihnească în
p.175 Țarigrad la casa lui cu pace și să nu mai umble amestecîndu pe Brâncoveanul-vodă și făcîndu¹ cheltuială² și pagubă ce-i făcea totdeauna. Așijderca au făcut pace Brâncoveanul-vodă și cuscru-său, lui Iordachi Rusăt vornicului, ca s(ă) slujască lui Antiohii³-vodă cu dreptate ca mai înainte și să fie lepădat despre Mihai-vodă și el și toate rudeli lui Cupăreștii. Și așa au ținut de bine această pace, precum țin cîinii vinerile, care mai înainte la rînd⁴ să va arăta.

21 Antiohii-vodă, tot atuncea, după ce au vinit Mihai-vodă mazil la Țarigrad, chemat-au și vreo doi-trii boieri din Moldova, de au pîrît pre Mihai-vodă de doao biruri și *de doao baraiamlîcuri*: cîndu au fost domnu le-au luat din țară și la vistieria împărătească nu le-au dat, de au rămas rămășiță. Și⁵ *Mihai-vodă* tăgăduia *dzicînd* că nu le-au luat din țară. Decii l-au rămas și l-au pus la închisoare, să plătească banii la vistieria împărătească⁶.

22 După aceea s-au gătit Antiohii⁷-vodă cu tot agărlîcul și s-au rădicat
p.176 din Țarigrad și au *purces* și au vinit pe la Baba, pe la Iusuf-pașe sarascheriul și i-au fost și saraschieriul cu bună dragoste și l-au cinstit ca pe un

prepus dispre Antiohi-vodă, pentru ciți au fostu la rădicarea domniei lui Mihai. Ș-au luat asupra sufletului lui că n-a avè nime nice o nevoie. Și așa toți să invoieșeră și purcesără cu toții înapoi la Ieși. Și-ntrară cu toții grămadă în curtea domnească, de descălecară și s-împreunară cu capegi-bașe, de le ceti fermanul. Și spusără capegi-bașei că ei au fugit, temîndu-să de Duca-vodă că este, iar de Antiohi-vodă nu fug nime.

Dece cădzînd Bogdan cămăican, grijit-au pe Mihai-vodă cu toate deplin, cite i-au trebuit. Și de toate de cite au poțtit ș-au luat îndestul. Și l-au pornit cu mare cinste, ca pe un domnu. Pe nime n-au lăsat să-i facă vro gilceavă sau să-i grăiască vrun cuvîntul împotrivă. Păn' și bucatele ce-au avut a lui și pe une slugi din boierie i-au lăsat cu bună paci, de au mărșu în Țara Muntenească, de i-au dat Brîncovanul o moșie de-au ținut bucatele acolo.

Atuncea la mazilie să timplasă de vinisă sol din Țara Muntenească Toma spătarul Catacozino. Și la acea spaimă au fugit și el din Ieși în Hangu, că nu l-au încăput vremea, de frică, să margă în Țara Muntenească, împreună cu văr-u-său Ilie păharnicul Catacozino și cu Neculaiu Costin hatmanul. Deci Bogdan au și răpedzit cărți la dînsul, să margă în țara lui făr' de nici o grijă. Și s-au întorsu din Hangu, de s-au dus la țara lui cu paci.

Ș-au scris și la-ceie boieri, la Ilie păharnicul și la Neculaiu și la alții ciți mai era acolo, de s-au întorsu toți înapoi la casăle lor, fără nici o grijă. Și rămasă Bogdan în Ieși, stăpinînd cămăicănia cu bun-invoială și dragoste cu toți.

Și triimisă și la Panaitachi postelnicul Morona, în Țara Leșască, de-l luo asupra sa, pentru greșelele ce făcuse lui Antiohi-vodă, că nu i-a hi nemic. Și după ce-au vinit în țară, l-au triimis înapoi în Dobrogea, în timpinarea lui Antiohi-vodă. Și atuncea puțintel // (p. 175) l-au muștrat Antiohi-vodă ș-apoi l-au iertat. Și-l ținè în mare cinste și milă, căci era om harnic la slujbe, de știè rîndul turcilor, după cum s-au dzis mai sus. Slugiè ca un grec, după cumu-i îmbla vremea.

Atuncea triimisă Brîncovanul pe văr-u-său Ștefăniță păharnicul, ficiorul stolnicului Costantin Catacozino, carele acela au cădzut și domnu mai pe urmă Brîncovanului, la Țarigrad, de-au stătut de-au făcut paci lui Antiohi-vodă cu Brîncovanul, cu giurămînt înaintea patriarhului, ca să nu să mai pîrască la Poartă unul pè-lalt, să să strici țările cu cheltuiala, și-ncă să s-agiute unul pe alat cu prieteșugul. Și pentru Mihai-vodă să nu să mai puie să-l scoată Brîncovanul la domnie. Și Dumitrașco beizădè, fratele lui Antiohi-vodă, încă să-i dè Brîncovanul pe an cite (*textul corespunde celor 4 foi pierdute din ms. nostru*).

¹-i ²ce încă să-i arete slujbă. Că să spăriasă Brîncovanul că i-a sminti domnia, pentru multă cheltuială ³Antiohii / Antiohi ⁴rînd / rîndul lor ⁵el ⁶atuncea și eu eram tînăr, și lusesăm mai nainte agă, și m-am timplat în Țarigrad, de-am vădzut cea pîră ⁷Antiohii / Antiohi

domnu. Că pre aceea vreme sarascheriul nu șidea tot la unu locu, ce să ducea de umbla și la Tighine și la Obluciță⁸ și la Baba.

Și de acolo *purcegînd* și sosind la Gălați, au găsit strînși toată boierimea, arătîndu-li tutu /ror dragoste și cinste. Și *purcegînd* din Gălați, au mârșu pe la sat pe la Ivești la soru-sa, Lupa hătămăneasa lui Bogdan, care acolo i-au făcut cinste doao zile și⁹ *domniii* și la toată boierimea și oastea cîtă era. Și de acolo au vinit¹⁰ la Iași la scaonul domnescu¹¹. 23

* DOMNIA A DOA A LUI ANTIOH-VODĂ, FICIOR LUI¹ COSTANTIN CANTEMIR-VODĂ, ANUL² 7213

După ce au sosit³ Antiohii-vodă în Iași la scaonul domniii⁴, pre aceea vreme era bună pace în țară. Și⁵ a tria zi pre obicei *au boierit boierii*. Pus-au pre Antiohii Jora vel logofăt, pre Lupul Costachi vel vornicu de Țara de Gios, pre Nicolai Costin⁶ vel vornicu de Țara de Sus, pre *cumnată-său Lupul Bogdan*⁷ hatman, pre Macsut vel-post<clnic>, pre Ilie Cantacozino⁸ vel spatâr, pre Savin Zmucilă vel ban (și de atuncea să așeză această boierie cu temei în Moldova, de este așezată la rîndu, că mai înainte *vreme* deși era la vreun domnu. uneori șidea mai sus *iar* alte ori⁹ mai gios, după cum le fusese alte boierii¹⁰, iar de aicea înainte i s-au așezat rîndul după *vel spat<ar>*¹¹ și i s-au făcut și vinit boieriii, cîte un ban de drobul de sare de la ocnă), pe Dabije¹² l-au pus vel-păharnicu, pe Lupul Colivariul vel vistiernicu (pentru aceasta văzîndu-l *boierimea și mazilimea* că este din neam prost li să stricară tuturor voia, că nu le era cu cinste să margă la gazda lui), pre Ion Sturze vel stolnic, pre Gheorghită sâr // dariul vel-comis, careli era și neam lui Antiohii¹³-vodă, pre aceștia îi boieri Antiohii-vodă deodată. Iar mai ales și mai de cinste era *cumnată-său Lupul Bogdan* hatmanul. Toate trebile și chiverniselile țării era după dînsul, numai nu putea că era bolnav, precum¹⁴ mai sus s-au scris¹⁵. p.177 f.102

Curund vreme *după aceea Antiohii-vodă* au¹⁶ triimis sol *pe Bogdan hatmanul* în Țara Muntenească și mult au zăbăvit acolo, fiind bolnavu. Și după ce au vinit *din Țara Muntenească* încă din pat nu s-au mai sculat și în scurtă vreme au și murit. Care la moartea lui multă jele au avut Antiohii¹⁷-vodă și boierimea și țara, de boieriu moldovan, cap întreg și cunoscătoriu la giudețe și vrednicu la toate trebile, cu înțălepciune. Care tuturor le-au părut rău de păgubirea ce au păgubit țara, iar mai cu deadinsul lui Antiohii-vodă i-au rămas rană nevindecată, că i s-au și schimbat lucrurile și i s-au micșurat chivernisala cu multe amestecături, nu precum¹⁸ era în domnia dintăi¹⁹. 2

Pus-au atuncea *Antiohii-vodă* pre Ion Buhuș logofăt mare și pre Antiohii Jora²⁰ hatman, în locul lui Bogdan, și pre Ilie Cantacozino²¹ *ce era* vel spatâr²² 3

⁸ Obluciță / Oblușiță ⁹ lui ¹⁰ vinit / mârșu ¹¹ la scaonul domnescu / în scaon.

* Cap. XVI ¹ ficior lui Costantin / sin ² anul / leat ³ au sosit / sosi ⁴ la scaonul domniii / în scaon ⁵ pusă boierii ⁶ biv-hatman ⁷ vornicul iar l-au pus ⁸ Cantacozino / Catozino ⁹ alte ori / uneori ¹⁰ alte boierii / altă boierie, așe sâde și cu bănia la Divan ¹¹ spat<ar> / spătârul cel mari ¹² clucerul ¹³ Antiohii / Antohi ¹⁴ precum / cum ¹⁵ scris / pomenit ¹⁶ au / l-au ¹⁷ Antiohii / Antohi ¹⁸ precum / cum ¹⁹ dintăi / întăiu ²⁰ logofătul ²¹ Cantacozino / Catozino ²² vel spatâr / spatârul

l-au pus vistiernic mare în locul Lupului Colivariului și pre ²³ *Ion Neculce, fiind sulger mare, l-au* ²⁴ *pus spătar mare.*

4 *Și rămas(ă) atuncea toată cinste(a) și chivernisala după Ilie vistiernicul Cantacozino dimpreună* ²⁵ *cu Panaitachi Morona* ²⁶ *ce fusese vel post(elnic), carii acești doi boieri chivernisiia pre Antiohii* ²⁷ *-vodă. Și s(ă) potrivis(ă) amîndoi acești doi boieri întru o fire* ²⁸ *, iuți, mîndri* ²⁹ *, fățarnici, giurători pentru / hie ce, amăgitori, care, cît era Antiohii-vodă de strașnic la mînie, că de multe ori la divan cu buzduganul azvîrliia în oamenii cei vinovați și era tare și drept cunoscătoriu la giudecată, dar nu ținea mînie mult și nu-l putea nime întoarce din dreptate la giudecată, nici iubii minciunile, dar acești doi boieri, ce mai sus s-au scris* ³⁰ *, îl întorsese* ³¹ *pre Antiohii-vodă de l s(ă) potrivii. Că mai toți domnii sînt buni, numai să tîmplă de să află de acest feliu de oameni, de să lipăscu mai lesne mai la toți domnii, de le strică firea cea bună. Mai mulți să află la domni de aceștia decît di cei drepți și buni. Ce dacă să tîmplă boierul chivernisitor de este înțelept și bun, măcară de este și domnul rău, îl îmblînzește și-l întoarce cu blîndețe, de-l face de este bun.*

5 *Atuncea luund* ³² *vistiernicie Ilie Cantacozino scos-au* ³³ *Antiohii-vodă nevoi grele pe țară, că avea și datorie la Țarigrad, gîndind că să va plăti. Scos-au* ³⁴ *orînduiele multe și satarale și hîrtii și fumărit cîte un zlot de toată casa. Și-l făcu Cantacozino* ³⁵ *de făcu și obicei în țară care n-au mai fost mai înainte vreme, cîte doi bani de vadra de vin, însă da numai țaranii, dar boierii și mazilii de la aga în sus nu da. Și mult s-au apărat Antiohii-vodă și nu vrea să facă acel obicei, numai nu putea, că-l tot îndemna Panaitachi Morona post(elnic) și Ilie Cantacozino vist(iernic).*

6 *Mai făcut-au și alt obicei: de tot boul de negoț cine vor face să dea cor-nărit cîte un leu. Iar pre mazili îi îndesiia cu dăjdi grele și cu împrumute dese și nu le mai da* *înapoi nemică. Și-i asupriia Cantacozino* ³⁵ *pre pizmă // și nu le făcea dreptate și-i tot pîrîia și-i amesteca cătră Antiohii* ³⁶ *-vodă cu feliori de feliori de amestecături și de pîră pentru ca să s(ă) îmbuneze și să s(ă) înmulțască cinste(a) lui* ³⁷.

7 *Și pe mazilii* ³⁸ *zloțași îi supăra din cale-afară, de-i făcea de plătiia pustiile și pre unii îi pîrîia de-i triimitea* ³⁹ *la ocnă. Și Antiohii-vodă, de-l și pricepea, îi învoiiia pentru voia muntenilor, fiindu-li neam* ⁴⁰. *Și mai nu mai avea nici o parte Antiohii-vodă dintru aceli nevoi multe ce scotea, că datoria i-au rămas neplătită și cînd s-au mazilit au rămas mai cu nemică, ca și la mazilie dintăi, numai ce au rămas cu vreo cinzăci-șesezăci de pungi de bani. Că el nu era pre sameș nici lacom, ce-l credea pre dînsul ce gră-iește. Și el mînca și fățiș și furiș precum îi* ⁴¹ *era lui voia și avea și altă simeție* ⁴² *în cap, că gîndul lui era cum ari putea apuca domnie avînd pre munteni nedejde, și pentru aceea avea prieteșug cu Panaiotachi Morona post(elnic), știind rîndul Porții turcești, socotind că a găsi vreo vreme ca și Mihai-vodă. Pentru aceea sta asupra mazililor, ca să-i răsipască, să facă nume rău,*

²³ mine ²⁴ fiind sulger mare l-au / din sulgeria cea mare m-au ²⁵ Cantacozino dimpreună / Catacozino împreună ²⁶ biv ²⁷ Antiohii / Antohi ²⁸ după cum să dzice „calul riios găsește copacii scortos“ ²⁹ minciinoși ³⁰ scris / pomenit ³¹ întorsese / intoarseră ³² luund / apucîndu ³³ Cantacozino scos-au / Catacozino scoasă ³⁴ scos-au / scoasă ³⁵ Cantacozino / Catacozino ³⁶ Antiohii / Antohi ³⁷ ca un om fără suflet. Că nu era nemic adevăr într-însul ³⁸ mazilii / mazili ³⁹ pe ⁴⁰ neam / rudă ⁴¹ precum îi / cumu-i ⁴² simeție / nebulie

stăpînu-său, lui Antiohii-vodă. Și atunci au agonisit *Ilie Cantacozino* din vistiernicie ⁴³ șeptezăci de pungi de bani, mai mult decât stăpînu-său Antiohii ⁴⁴-vodă au agonisit.

Vinit-au poroncă de la Poartă atunci de au dus multă somă și mare, lemnu și greu la Tighine și la Cetate(a) Albă și la Vozia, cu mare grabă și cu mulți zapcii, boieri, au stătu toată vara cu *ținutul* Orheiului ⁴⁵ / și cu *ținutul* Lăpușnii ⁴⁶ și cu toți siimenii din curte(a) *domnească* de-l tăia, și cu mare greu l-au rădicat până în iarnă. Și încă au închis în turnul Golăii pre Darie Donici sârdariul și pre Chirica și pre Bogos ⁴⁷ și era să li taie și capetile, fiindu ispravnicu pre lemnu și nu s(ă) ⁴⁸ pute în grabă să-l ducă. Că să agiunsesse muntenii și cu Mihai-vodă și cu Iusuf-pașe, ca să-i dea pricină *lui Antiohii-vodă* la Poartă pentru lemnu, că nu poartă grije și pentru aceea îl grăbiia Iusuf-pașe din cale afară cu lemnu.

Pre aceea vreme, de la închisoare, Mihai-vodă au făcut un harzu, de l-au dat la împăratul, cu pîră pre Antiohii-vodă că-l năpăstuieste cu doao biruri și cu doao baraiamlîcuri, *dzicînd* că le-au luat din țară și el nu le-au luat și cu jalobă pre Baltagiul veziriul, *dzicînd* că l-au ales pre dînsul toată țara *de l-au cerut la împărăție* de l-au pus domnu, iar veziriul l-au scos din domnie fără *de* nici o vină și au pus pre Antiohii-vodă fără *de* voia țării. Decii împăratul, cetînd acel harzu, l-au triimis la veziriul și i-au poroncit să-i facă dreptate.

Apoi veziriul, văzînd așe, chiebat-au pre Osman, chihaiaoa lui, de l-au învățat de au scris la Antiohii-vodă să caute să triimiță boieri și oameni de țară, să dovedească pre Mihai-vodă, să nu rămîie veziriul rușinat de cătră împăratul. *Iar* Antiohii-vodă îndată au ales ⁴⁹ de au triimis ⁵⁰ cîțiva boieri *pre* carii îi știia că ⁵¹ sînt *lui Mihai-vodă* cu împotrivire, și cîțiva breslași megieși de ai lui Mihai-vodă, vasluienii tot di cei buni de gură și de pîră. Și s-au // pîrît *pîrît* de ⁵² față înainte(a) divanului împărătescu. Breslașii în gura mare striga: „Vîndutu-ne-ai, vîndutu-ne-ai, vîndutu-ne-ai la Cochii vechi ciocoilor ca pe mascuri și ca pe oi”, care numai ce suna ⁵³ divanul împărătescu și să miera toți pașii și agalarii de pîră ce i-au dat ⁵⁴. Și așe l-au dat iară rămas, să plătească toți banii ⁵⁵ la vistieria împărătească și iar l-au închis ⁵⁶ încă mai la grea ⁵⁷ închisoare, la Babagefer.

Triimis-au și Brâncoveanul-*vodă* sol în Moldova, pre ginere-său Șerban logofătul, pentru *mai* mare încredințarea prieteșugului, care au făcut și logodnă, un ficior a Brâncoveanului-*vodă* să ia *pre* o fată a lui Antiohii-vodă. Și făcură ⁵⁸ cinste mare atunci solului, *iar* Lupul Costachi, ficior lui ⁵⁹ Gavri-liță, la masă s-au îmbătat și s-au veselit ⁶⁰ și multe cuvinte au grăit ⁶¹ împotriva lui Antiohii-vodă înaintea solului și dintru aceli cuvinte ⁶² proaste s-au rădicat și masa. Ce Antiohii*-*vodă* atunci, ca un domnu înțelept, mult au răbdat Lupului pentru aceli voroave proaste ce le grăiia precum ⁶³ nu i să cădea.

Iară după aceea, în scurtă vreme, să mazili și veziriul Baltagiul de la Poartă și pusă împărăția ⁶⁴ *vezir* pre Ciorlul-pașe silihtariul ⁶⁵ careli să tîmplasă

⁴³ el ⁴⁴ Antiohii / Antohi ⁴⁵ Orheiului / Orheiul ⁴⁶ Lăpușnii / Lăpușna ⁴⁷ Bogos / Bogoș ⁴⁸ nu s(ă) / nu-l ⁴⁹ au ales / alesă ⁵⁰ au triimis / triimisă ⁵¹ că / că-i ⁵² de / pe ⁵³ suna / huiē ⁵⁴ ce i-au dat / ce-i dau ⁵⁵ toți banii / iar bani ⁵⁶ l-au închis / l-inchisără ⁵⁷ la grea / mare ⁵⁸ făcure / făcîndu ⁵⁹ ficior lui / sin ⁶⁰ s-au îmbătat și s-au veselit / îmbătîndu-să și veselîndu-să ⁶¹ au grăit / deșerte și fără treabă grăie ⁶² cuvinte / voroave * Antiohii / Antohi ⁶³ precum / cum ⁶⁴ pusă împărăția / cădzu ⁶⁵ viziriu

de era prietin lui Mihai-vodă și-l scoas(ă) pre Mihai-vodă de la închisoare. Iar Păladii vistiernicul, cumnat lui Mihai-vodă, și cu Preda stolnicul, dacă înțalesără că au ieșit Mihai-vodă de la închisoare, fugiră, să dusără în Țara Muntenească. / Și acolo în Țara Muntenească mai era și fratele lui Mihai-vodă, Dumitrașco *comisul*, și umbla clevetind pre Antiohii-vodă și ames(te)cînd cătră munteni. Numai muntenii era cu doao obraze, arăta prieteșug și cătră Antiohii⁶⁶-vodă și cătră partea lui Mihai-vodă și așe politiciia lucrurile de amîndoao⁶⁷ părțile.

13 Iară în anul⁶⁸ 7214 făcut-au nuntă Brâncoveanul-*vodă* cu un ficior al lui, anume Dinul, în tîrgu în București, de au luat o fată *de boieriu* de aici din țară de la noi, din Moldova, lui a Ion Balșe vornicul, de au dusu-o p.181 acolo la București, de au făcut nuntă, cu mulți boieri rudenii de a ei a⁶⁹ mârșu cu voia și poronca lui Antiohii-vodă. Atuncea au triimis Antiohii-vodă⁷⁰ cu solie despre parte(a) domniii pre Ion Neculce vel spatar de s-au⁷¹ timplat la acea nuntă care *vom dzice că* nu era nuntă domnească ce vom dzice că era crăiască.

14 Iară după veselia nunții poftit-au Antiohii⁷²-vodă pre Brâncoveanul-*vodă* cu mare credință ca să dea pre Păladii vistiernicul să vie acasă-ș⁷³ în Moldova, să nu mai umble amestecînd. Ce Brâncoveanul-*vodă* n-au vrut să-l dea, fără cit nu l-au mai priimit să mai șadă în Țara Muntenească și s-au dus⁷⁴ la Brașov, în Țara Ungurească. Antiohii⁷⁵-vodă, văzînd că n-a crezut Păladie să vie, miniatu-s-au și au triimis de i-au jecuit casa. Și i-au închis giupineasa și au pus și siimenii de i-au răsipit curțile din lași de au rămas numai⁷⁶ jeriște.

15 Ilie Cantacozino⁷⁷ vistiernicul fiind învrăjbit cu // Iordachi Rusăt f.105 vornicul mai denainte vreme, pentru că⁷⁸ Ilie Cantacozino⁷⁹ făcuse bine lui Iordachi Rusăt *vornicului* de-l scosese din închisoare, cîndu era să-l prindă⁸⁰ la mazilie lui Antiohii⁸¹-vodă *la domnia dintăi*, precum mai sus s-au scris⁸²,

16 iară Iordachi Rusăt *vornicul*, cînd au rădicat țara pre Mihai-vodă domnu, au stătut pricină lui Ilie *Cantacozino vist(iernicul)*, și aceea era minie și vrajba între dinșii. Iar mai pre urmă⁸³ au început Ilie în toate nopțile a merge⁸⁴ la gazda lui Iordachi *Rusăt vornicul* furiș de s-au împăcat. Și s-au rugat Ilie lui Iordachi, fiindu⁸⁵ *Iordachi* cuscru cu Brâncoveanul-*vodă* ca s(ă) stea să fie mijlocitoriu să-i logodească o fată a lui Ilie cu un ficior a Brâncoveanului-*vodă* pe taină, să nu știe Antiohii-vodă nemică.

17 Decii Antiohii⁸⁶-vodă pe urmă, oblicîndu aceste lucruri și alte multe amestecături a lui Iordachi, ce umbla cu cărți amestecîndu la Mihai-vodă și la frații lui în Țarigrad și la Păladii *vist(iernic)* în Țara Ungurească, miniatu-s-au Antiohii⁸⁶-vodă și au închis pe Iordachi la vătavul de aprozi, cu mare urgie și pază. Iar Ilie, dacă au văzut că au închis pe Iordachi, s-au spăriet și s-au dus de au spus toate⁸⁷ lui Antiohii⁸⁸-vodă, ce voroave au avut cu Iordachi. Ce lui Ilie nu i-au făcut nemică pentru voia stolnicului p.182 Costantin *Cantacozino* din Țara Muntenească, fiindu-i unchiu, numai ce l-au

⁶⁶ Antiohii / Antohi ⁶⁷ amîndoao / imbe ⁶⁸ în anul / la veletul ⁶⁹ a / au ⁷⁰ au triimis Antiohii vodă / m-au triimis și pe mini ⁷¹ pre Ion Neculce vel spatar de s-au / de m-am ⁷² Antiohii / Antohi ⁷³ să vie acasă-ș / să-ș vie acas ⁷⁴ s-au dus / l-au gonit ⁷⁵ Antiohii / Antohi ⁷⁶ au rămas numai / nu i-au rămas nice ⁷⁷ Cantacozino / Catacozino ⁷⁸ că / căci ⁷⁹ Cantacozino / Catacozino ⁸⁰ cînd era să-l prindă / cîndu-l prinsesă ⁸¹ Antiohii / Antohi ⁸² precum mai sus s-au scris / cum s-au pomenit mai sus ⁸³ mai pre urmă / apoi ⁸⁴ a merge / a îmbla ⁸⁵ -i ⁸⁶ Antiohii / Antohi ⁸⁷ loate / lot ⁸⁸ Antiohii / Antohi

scos din vistiernicie, că nu mai putea să-l mai rabde de jaloba mazililor, numai la cinste tot îl ținea. /

Iară pre Iordachi, după ce l-au închis, l-au pus împrumutare de au dat zece pungi de bani și iar au mai giurat lui Antiohii⁹¹-vodă precum⁸⁹ să-i fie slugă dreaptă precum⁸⁹ au fost mai înainte. Și⁹⁰ apoi l-au slobozit de la închisoare. 18

Iară la anul, de prim<ă>vară, vinit-au poroncă de la Poartă la Antiohii⁹¹-vodă să margă să lucreze *la cetate* la Tighine. Decii îndată s-au rădicat cu toată boierimea și cu salahori și s-au dus la Tighine, iară aicea în Iași au lăsat caimacami pre Iordachi Rusăt vornicul și pre⁹² Ion Neculce vel spatar și pre Ilie Cantacozino⁹³ vist<iernic> și pre Ilie Catargiul vel vist<iernic>, de purta grije țării, ce era. Iară Antiohii⁹⁴-vodă lucrindu acolo *la Tighine* toată vara, pe la svetii Ilie i-au vinit mazilie și l-au pornit Iusuf-pașe de acolo *de la Tighine* la Țarigrad, numai ce au triimis de i-au luat doamna de aicea din Iași. Și în locul lui au pus pe Mihai-vodă. Iar Antiohii⁹⁴-vodă, după ce au mârșu cu totul la Țarigrad, l-au zăhăit Mihai-vodă mult, dar nemică nu i-au putut strica. Și acolo au trăit, la Țarigrad, cităva samă de ani* și n-au mai putut lua domnia până ș-au plătit și el datoria aceștii lumi⁹⁵, de au murit. Care rar domnu au fost și a mai fi ca Antiohii⁹⁶-vodă în Moldova: nelacom, nici la singe, nici la bani, nici la minciuni și *era* iubitoriu la dreptate și bișug în țară la toate s-au făcut. Și în zileli lui unde era mănăstirea cătine-său, la Mira⁹⁷, *ce este în ținutul Putnii la Milcov, au făcut zidiul impregiur cu clopotniță de piatră*. Și s-au dus la Poartă și acolo au murit, n-au mai ieșit domnu. Și i-au rămas trii ficiori: Ion, Costantin, Dumitrașco. Decii // Costantin și Dumitrașco s-au dus la moscali de au slujit⁹⁸ *la oaste*. Și Dumitrașco acolo s-au ținplat de au murit. Iar Costantin trăiește și acum acolo la moscali fiind în cinste ghegeneral. Iar Ion au trăit⁹⁹ aici¹⁰⁰ *în Moldova până la săvîrșirea vieții sali*. f.106

* DOMNIA A DOA A LUI MIHAI RACOVIȚĂ-VODĂ, ANUL¹ 7215 p.183

Îmbrăcînd Mihai-vodă caftan, de la Poartă, de domnie, au și triimis² pe capegi-bașe la Antiohii-vodă la Tighine, iar la Iași, drept la caimacami, la Iordachi Rusăt vornicul, au triimis slugi a lui, și cu izvod, cu picete<a> lui, tot anume, să prinză pre boierii *cei* ce avea pizmă *pre dînșii*, precum au făcut mai înainte *vreme* și Aron-vodă izvod de boieri. Decii sosind și slugile lui *Mihai-vodă* întru o zi pre amiazăzi la gazda lui Iordachii *Rusăt vornicul* cu cărțile și cu izvodul, iar Iordachi s-au și bucurat tare de ceasul *cel ce-l* aștepta de *demult* să-i sosască. Și au triimis la puținei siimeni ce rămăsese la curte *domnească* de straje de i-au chiebat la gazda lui, cu numeli lui Antiohii-vodă, fiind caimacam, de i-au și pornit pre la gazdeli boierilor și a boierenașilor lui Antiohii-vodă carii era în izvodul ce triimisese Mihai-vodă, de i-au prinsu. Și *pre unii îi* și³ lega și-i închidea pe la închisori. Atuncea au prinsu

⁸⁹ precum / cum ⁹⁰ l-au pus și ⁹¹ Antiohii / Antohi ⁹² mine ⁹³ Cantacozino / Catacozino biv ⁹⁴ Antiohii / Antohi * ani/ai ⁹⁵ aceștii lumi / lumască ⁹⁶ Antiohii / Antohi ⁹⁷ Mira / Miera ⁹⁸ au slujit/slujescu ⁹⁹ au trăit / este ¹⁰⁰ în țară. N-au rămas luîndu ... din Țarigrad. La ce or vini, vremea viitoare va arăta.

* Cap. XVII ¹ anul / la velet ² triimis / răpedzit ³ -i

și pre Ilie Cantacozino ⁴ cel tare și mare, iberifan, numai cu cămeșe și desculțu și fără de șlic, că să timplas(ă) de nu știe nemică și dormia. Și așa l-au luat și / l-au dus pre uliță, de l-au închis. Și zapcii carii îl ducea așa gol pe uliță îl muștra, de-i dzicea: „Ține-te, cerbule, cu coarneli cele buore, ce ne imprăștiiai, că te prînsă astăzi leul în mină!“ Și pe urmă l-au slobozit cu chizeș până au vînit ⁵ domnia.

2 Așijderea și pre Panaiotachi ⁶ Morona ce fusese ⁷ vel post<elnic>, carele ⁸ era gata la toți domnii de slujii drept și le era cu priință domnilor ⁹ iar nu țării, grecește, și pre urmă, după slujbă, îi pîria *pre domni*, timplatu-s-au *atuncea* de era bolnav și așa cu pătașca l-au luat siimenii de la gazdă de l-au dus la închisoare, la siimeni, și tot acolo l-au ținut până au vînit Mihai-vodă. Și după ce au vînit *Mihai-vodă* în scurtă vreme au pus de l-au zugrumat acolo, la odăile siimenilor, dzicînd că pe toți domnii pirăște. Această mulțăm^{p.184}ită și plată au avut Panaiotachi ¹⁰ de la Mihai-vodă pentru harzul ce au făcut cu mina lui la împărăție de l-au cerut ¹¹ țara domnu la domnia dintăi.

3 Atuncea timplindu-s(ă) de era și ¹² *Ion Neculce spatar*, de era de casa lui Antiohii-vodă, l-au ¹³ fost pus Mihai-vodă ¹⁴ întru acel izvod să-l ¹⁵ prîndă. Și până a sosi siimenii la gazda lui, au ¹⁶ prinsu de veste și au ¹⁷ apucat de au ¹⁷ încălecat *pre cal* și au ¹⁸ fugit în Țara Leșască și acolo i ¹⁹ s-au timplat de au zăbăvit trii, patru ²⁰ luni până a să așeza domnia. Și după aceea ș-au ²¹ făcut pace și au ²² vînit ²³ în *Moldova* la casa sa ²⁴ de s-au odihnit și n-au ²⁵ avut despre nime nici o nevoie. Și încă au ²⁵ avut cîste și cău // tare în zileli mării-sale lui *Mihai-vodă*.

4 Decii așezîndu-s(ă) Mihai-vodă în scaonul domniii ²⁶, pus-au boierii pre ²⁷ obicei, anume pre Antiohii ²⁸ Jora vel logofăt, pre Lupul Costachi, ficior lui ²⁹ Gavriiliță, vel vornicu de Țara de Gios, pre Manolachi Rusăt, frate lui Iordachi, vel vornicu de Țara de Sus, pre Dumitrașco Racoviță*, fratele lui Mihai-vodă, hatman, pre Nicolai, ficior lui Iordachi Rusăt *vornicul*, vel post<elnic> ³⁰, pe socru-său Dediul ³¹ vel-spatar ³², pre Ion Balșe vel-păharnic, pre Păladi, cumnată-său, vel-vist<iernic>, pre Preda vel stolnic, pre Costantin Costachi, ficior ³³ lui Vasilie ³⁴ vornicul, vel comis, aceștia era boierii lui Mihai-vodă în a doao domnie. Numai chivernisala și cîste(a) era toată ³⁵ a țării după Iordachi Rusăt vornicul, măcară că nu era cu boierie, *numai* ce vrea el să facă, făcut era și de *Mihai-vodă*.

5 Decii ³⁶ atuncea Mihai-vodă făcus(ă) și cheltuială *mare* la Poartă la luatul domniii și era și cu datoria ³⁷ *din domnia dintăi* a vistierii împărătești și silie să le plătească. Ce au început nevoi grele a ieși în țară și au scos hirtii și pe hirtii năpăști, doao rînduri de năpăști. Și au scos de vară pecetluituri, cu iscăliturile ³⁸ boierilor, să dea tot omul cite un leu, și oamenii să bucura că este ușoară dajde și ieșia la pecetluituri, iar mai pre urmă, după ce au ³⁹ scris *pre oameni* și au dat tableli la vistierie, au mai ieșit să *mai* dea cite cinci lei de pecetluit, cui didese./

⁴ Cantacozino / Calacozino ⁵ au vînit / a vini ⁶ Panaiotachi / Panaitachi ⁷ ce fusese / biv ⁸ carele / carei ⁹ era cu priință domnilor / prii lor ¹⁰ Panaiotachi / Panaitachie ¹¹ cerut / poltit ¹² era și / eram și eu ¹³ l-au / m-au ¹⁴ și pe mine ¹⁵ să-l / să mă ¹⁶ lui au / -mi am ¹⁷ au / am ¹⁸ și au / de am ¹⁹ i / mi ²⁰ de au zăbăvit trii, patru / și mie de-am zăbăvit vro patru ²¹ și după aceea ș-au / și-apoi mi-am ²² au / am ²³ înapoi ²⁴ sa / me ²⁵ au / am ²⁶ scaonul domniii / scaon cu domnie ²⁷ pre / după ²⁸ Antiohii / Antohi ²⁹ ficior lui / sin * Racoviță / Răcoviță ³⁰ mare ³¹ Dediul / Dedul ³² mare ³³ ficior / sin ³⁴ Gavriiliță ³⁵ toată / tot ³⁶ decii / de ³⁷ ce vechi ³⁸ iscăliturile / iscălitura ³⁹ au / i-au

Mai adaos-au și cite doi bani de vâdra de vin, să dea *vădrărit* cite patru bani *de vadră* țaranii, dar nu boierii. *Mai* făcut-au și alt obicei nou, careli nu mai fusese în țară, asupra boierimii și a mázilimii și a mănăstirilor stingere, de au dat desetină de stupi și de mascuri cite doi potronici, țărănește. Atunce au început a-l pricepe boierimea că Mihai-vodă nu este cum să arată, blind și șegaciu cu toții și moale, ce intr-alt chip, că are multe hiri, nu numai o fire. Începus<ă> să să arăte numai nu deplin, că nu-i da mina, că avea siială, că era la Țarigrad Antiohii⁴⁰-vodă și frate-său Dumitrașco *beizade* și *Costantin* Duca-vodă. *Domnii* mazili, sta acolo și din ceas în ceas aștepta să apuce domnia. Așijderea și Brâncoveanul-*vodă* pururea era bucuros să fugă boierii Moldovii la dinsu, să-ș facă el nume bun și alții să rămlie cu nume rău. Decii Mihai-vodă nu putea deplin să stăpînească, cum să cade, că și boierii Moldovii pre aceea vreme era niște boieri mai țepeni, mai putincioși. să iubiia unul cu alalalt și să invoiiia la sfat, măcară că Iordachi *Rusăt* vornicul umbla să-i supuie și să-i calce, dar tot nu-i putea deplin să-i calce și să-i scoată din obiceiurile lor.

7

Brâncoveanul-*vodă* să apucă să facă nuntă și cu al doilea ficior a lui, anume Stefăniță, să ia pe fata lui Ilie Cantacozino⁴¹. Și pofti *Brâncoveanul-vodă* pe Mihai-vodă să-l lasă pe Cantacozino⁴¹ cu fata lui și cu alte rude să margă în Țara Muntenească să facă // ⁴²

 în postul sfinților apostoli în ziua sfințului Samson priimitoriul de streini.

f.109

⁴⁰ Antiohii / Antohi ⁴¹ Cantacozino / Catacozino ⁴² nuntă. Că Brincovanul pân-atunce avè tot doo obrază de prieteșug. de-ș arăta unul cătră Mihai-vodă și altul cătră Antohi-vodă.

Dece Mihai-vodă, vădzind acea poftă, îndat-au poroncit lui Catacozino visternicul de s-au sculat cu toată ruda lui, de au mârșu în Țara Muntenească. de-au făcut nuntă cu fiică-sa.

Atunce au trimis Mihai-vodă și sol la nuntă, dispre partea lui, pe Costantin Costachi sin Gavriiliță comisul. Și Catacozino, după ce fece nuntă și s-încuscri cu Brincovanul, nu vru să mai vie în țară, ce rămas-acolo. Și fugi și Catargiul visternicul și cu alții mulți, mai de gios, carei era de casa lui Antohie-vodă. Și // (p. 186) intoarsă pe Brincovanul mai mult cu obrazul spre Antohi-vodă, de prieteșug. Și-ncepur-a mesteca tare pe Mihai-vodă la Poartă. Și-ncepu și Mihai-vodă a s-ingriji de-celi lucruri, să nu să mazilească, pecum s-a însămna înainte.

Într-aceea vreme arătatul-s-au în țară și lăcuste, numai nu era multe, ca de altă dată. Și piinea să mai sui cu prețul, stupii să făcură răi, iară vin mult, că și allădată să făcè vin mult. Pace în țară era bună, iară în Țara Leșască și Căzăcească și la Moscu nu era, precum s-au pomenit înapoi, l-acele domnii ce s-au scris. Care acmu, viindu-i rîndul. iară începem a scrie de acele.

Craiul șfedzescu, după ce-au trecut Niprul din Țara Leșască în Țara Căzăcească pe la Stari Dub, după cum s-au pomenit mai sus, la domnia ... (*a doa a lui Costantin Duca-vodă, adaus de Iorgu Iordan, în cronică loc gol*), ieșitu-i-au toți căzaccii înaintea craiului, împreună cu Mazăpa, hatmanul lor, de i s-au închinat. Ș-au purces craiul pe Țara Căzărească, cu toată oastea lui, ca cum ar merge un izgon cu doo, trei obuzuri. Ș-au purces în gios spre Poltava, pe Țara Căzăcească, avîndu adeveriță c-or vini și turcii și tătarii la dinsul. de va merge întinsu în stolița moschicească pe de o parte, și Stănislav craiul cu leșii pe de altă parte. Și așe, cu acel gînd, s-au zăbăvit puțin cu un anū în Țara Căzăcească, de tot o strica ș-o minca.

Iară împăratul moschicescu, vădzind acel lucru, iș tot stringè oștile pe unde avè și imbla zăhăindu-l pe de laturi, ca să-l flămîndzască și să-l hămeiască. Turcii și tătarii tot cu menciuni l-au purtat pe Cifed și nu i-au mai dat agiutor. Așijdere și Stănislav craiu n-au putut, că leșii țînè giuătate cu Stănislav craiul, iară giuătate țînè cu hatmanii lui Avgust-craiu; cu Sănavschie și Ughinschie și Zapiva și cu o samă de moscali despre Litta țînè lui Stănislav calea. Căzaccii iar au început a să împărăchê, a fugi de la Ma // (p. 187) zăpa ș-a să duce la moscali și s-închina. Și așe, înmulțindu-să oastea la moscali. cîndu au fostu în dzua de Sinpetru (*textul coresponde foi pierdute din ms. nostru*)

13 In anul de la zidirea lumii ⁴³ 7217 datu-ș-au ⁴⁴ parola de bătaie și așe
p.187 s-au bătut de amîndoa ⁴⁵ părțile și au biruit împăratul Moscului pe craiul
Șvedului ⁴⁶ și încă craiul Șvedului s-au și rănit. Și piste noapte numai ce
i-au căutat a fugi și au lăsat obuzul iar el au fugit împreună cu Mazepa. hat-
manul căzăcescu, știindu Mazepa rindul l-au trecut pe craiul Niprul și Buhul
toema la Vozia, salt așe sprintin numai cu vreo mie de oameni ⁴⁷ călări, mol-
doveni, șvezi, căzaci, iar altă oaste, cită au avut Șvedul în Țara Căzăcească,
doao obuzuri, cu totul au luat-o moscalii, cu ghegenerali, cu ofițeri, cu cară
cu puști cu totul tot și cu multă avere, că jecuisă Țara Leșască și Saxonie ⁴⁸.
Și i-au trimis împăratul Moscului pre șvezi pre toți la robie la stoliță, iar
pre căzaccii cei ce s(ă) închinās(ă) la Șved pre toți supt sabie i-au pus.

14 Atuncea și Avgust crai, după ce au înțales, au lăsat giurămîntul și
pacea ce făcus(ă) cu Șvedul și au ieșit iar la crăie în Țara Leșască de s-au
împreonat cu hatmanii săi și cu oastea ⁴⁹ moschicească, ce era lăsată acolo.
Și au gonit pre Stanislav crai din Țara Leșască și pe Pras ⁵⁰ ghegeneralul,
ce era cu șeptesprecii mii de șvezi împreună cu Stanislav craiu, i-au bătut și
i-au gonit în Țara Șvedului piste Mare Balticum.

15 Împăratul Moscului după acea izbindă ⁵¹, după ce au bătut / pe craiul
Șvedului, au mărșu la Chiov ⁵² și au orînduit pre vreo doi, trii ghegenerali anume
pre Ianăș și pre Volcovschii ⁵³ și pre Vejbah ⁵³ și pre Crotot bregadir, cu
oaste, călărime moschicească, și pre Chighieci ⁵⁴ polcovnicul și pre Vasili Tanț-
chii polcovnic și pre frate-său Ion Tanțchii polcovnic cu oaste, cu joimiri
moldoveni, toată această oaste, ca la zece mii. Și au așezat din Cirimuș
pe Nistru până în Iuhurluc ⁵⁵, pe margine, pin toate vadurile sta steaguri și
din steag în steag cite un om, cit să videa de păziia pre Șved ⁵⁶ să nu fugă
de la Tighine în țara lui sau să umble niscaiva cărți la leși.

16 Iară împăratul s-au sculat de la Chiov ⁵⁷ și au purces pin Țara Leșască
p.188 în sus de s-au împreonat cu Avgust crai și cu hatmanii leșești. Și au lăsat și
la dinșii o samă de oaste, pre Bon ⁵⁸ ghegeneralul și pre Fluc, și au început
a căuta pre leșii cei haini, ce ținea cu Șvedul, de-i prindea și-i bătea și-i gonia.

17 Și de acolo împăratul Moscului ș-au strinsu toată puterea oștilor sale,
împreună cu Șeremet feldmarșal ⁵⁹ și cu Alexandru Daniilovici Menjic, iar
feldmarșal ⁶⁰, și cu alți ghegenerali și cu toată puterea sa de oaste, și s-au dus
pe marginea Mării Balticum ⁶¹, pre de aceasta parte în Livonia ⁶², și pe unde
găsiia cetăți de a Șvedului ⁶³, și pe uscat și pe apă, le tot bătea și le lua.

18 Atuncea și Mihai-vodă, cînd era împăratul Moscului ⁶⁴ la Chiov, să
agiunsesse cu împăratul să fugă la Moscu, că i să supăras(ă) cu inchisorile
f.110 în domnia dintăi. Și văzînd că i s(ă) strică și lucrurile de la Poartă și Brâncov-
veanul-vodă să lepădas(ă) de prieteșug, pentru voia lui Ilie, cus cru-său, //
Cantacozino ⁶⁵ și cei trii domni mazili ce sta la Țarigrad iar asupra lui ca
niște lupi, socotis(ă) să s(ă) lasă de domnie Moldovii. Că ⁶⁶ văzus(ă) și tăria
Moscalului și socotiia că în scurtă vreme va fi biruirea și bucurie creștină-

⁴³ în anul de la zidirea lumii / la velet de la Adam ⁴⁴ -ș- / -s- ⁴⁵ de amîndoa / imbe ⁴⁶ împăratul Moscului pe craiul Șvedului / Moscalul pe Șted ⁴⁷ numai ⁴⁸ Saxonie / Csaconia
⁴⁹ cē ⁵⁰ Pras / Cras ⁵¹ izbindă / bătaie ⁵² Chiov / Chiu ⁵³ Volcovschii și pre Vejbah / Vol-
conschie și pe Vesubadțchi ⁵⁴ Chighieci / Chigeci ⁵⁵ Iuhurluc / Ehurluc ⁵⁶ Șved / Cifed
⁵⁷ Chiov / Chiuu ⁵⁸ Bon / Bont ⁵⁹ Șvedul / Cifedul ⁵⁹ feldmarșal / cifert-marșalic ⁶⁰ Danii-
lovici Menjic iar feldmarșal / Danăloveci Menzic tiji cifert-marșalic ⁶¹ Balticum / Balti-
cului ⁶² Livonia / Lidvonia ⁶³ Șvedului / Cifedului ⁶⁴ Moscului / moschicesc ⁶⁵ Cantacozino /
Catacozino ⁶⁶ că / căci

tății. Și nu numai Mihai-vodă să agiunsesse, ce și Brâncoveanul-vodă și sirbinea toată mai denainte vreme să agiunsesse cu Moscul și trăgea nedejde lui din ceas în ceas cu bucurie.

Craiul Șvedului⁶⁷ cu acea puțințea oaste ce scăpas(ă) șidea la Tighine 19 atuncea, și în toate zilele ieșia la primblare afară numai cite cu cinci-șese oameni, cale cite de un ceas-doao, alergind pre cei cimpî⁶⁸ drept vinatul, că nu⁶⁹ știe rindul țărilor acestora, să umble cu gloată. Și era cuvintul să s(ă) rădice de la Tighine și s(ă) vie să șază la Iași.

Atuncea Mihai-vodă, văzind primblarea craiului șfezăscu⁷⁰ la Tighine 20 și înțelegindu că va să vie la Iași să șază, au făcut știre Moscului, cind a vini, să trimată oaste pre taină sprintină, și atuncea or prinde pre craiul și s-a rădica și el de s-a duce. Atuncea împăratul Moscului înțelegind, foarte tare s-au bucurat și mare adeveriță i s-au adevedit. Și au învățat pre Adam p.189 Sinavschiei⁷¹ hatman corunnii și pre ghenerealii carii îi pusese în Țara Leșască pe marginea Nistrului pentru caraul⁷², adecă pentru pază, oricind⁷³ le-ar scrie Mihai-vodă și le-ar face știre, îndată să trimită⁷⁴ oaste cit ari pofti, să-l ia pe craiul ori pe dînsu, dacă a vrea. Iar pe craiul Șvedului⁷⁵ / apoi, pe craiul, nu l-au lăsat turcii să vie să șadă la Iași, nărocul lui poate fi au fost, ce au triimis numai un polcovnic cu vreo sută și mai bine de șvezi⁷⁶ și cu vreo doao sute de căzaci la tirgu la Cernăuți, să stea acolo⁷⁷. Iar făcînd veste⁷⁸ la împărăția Moscului Cropot bregadir, care era pre margine pentru acei șvezi⁷⁹, cum s-au apropiat la tirgu la Cernăuți.

Decii împărăția Moscului nu i-au putut răbda pre acci șvezi, ce au scris 21 lui Cropot bregadir și lui Costantin Turculeț polcovnicul de au încălecat cu vreo trii-patru mii de oaste, de au trecut Cirimușul în ceasta parte și au lovit pin codru și au ieșit la sat la Mihalcea și i-au lovit pre șvezi în tirgu în Cernăuți fără de veste pre dincoace. Ce căzaci au și dat la vale, în lunca Prutului, de au trecut în ceea parte, de au scăpat mai toți, iar șvezii⁷⁹ au purces să să suie în virvul dealului Cernăuților bătînd în dobe să să apuce de bătălie⁸⁰, de războiu. Ce văzindu că este mulțime de oaste de i-au impresurat, nu s-au mai putut apuca de bătaie, ce incungiuurîndu-i moscalii i-au luat pre toți de grumazi și îndată luundu-i⁸¹ au și purces cu dinșii în Țara Leșască de i-au dus pre di ceea parte de Prut. Iar vreo zece-cinsprăzece șvezi ce au fost mai scăpat⁸² i-au tot ucis⁸³ sateli, țăranii⁸⁴ de pre supt munte la Cupca și la Rădăuți, la ținutul Sucevii⁸⁵. Vinisă // atuncea dintru acea straje moschi- f.111 cească, de își pusese niște steaguri, moldoveni. joimiri de a moscalilor la mănăstire la Putna și la Cîmpul Lungu. Ce oblicind Mihai-vodă au triimis⁸⁶ la dinșii cu taină, să să rădice să să ducă, să nu oblicească tătarii, să prade țara. Și îndată s-au rădicat și s-au dus în Țara Leșască.

Mihai-vodă văzind că pre șvezi⁸⁷ i-au⁸⁸ luat moscalii din țara lui, de la 22 Cernăuți, și steaguri de joimiri au vinit la Cîmpul Lungu și la mănăstirea Putna, s-au și umplut de frică să nu-l priceapă craiul Șvedului sau alți neprietini a lui, boierii pribegi din Țara Muntenească, să nu-l pîrască la Poartă

⁶⁷ Șvedului / Cîfedului ⁶⁸ cei cimpî / cele cimpîi ⁶⁹ nu / nu-ș ⁷⁰ șvedzăscu / cîfedzescu ⁷¹ Sinavschiei / Sînavschie ⁷² pentru caraul / s-au pomenit mai sus că-s puși la margine pentru calaori ⁷³ oricind / cîndu ⁷⁴ să trimită / să-i triimață ⁷⁵ Șvedului / Cîfedului ⁷⁶ șvezi / cîfedzi ⁷⁷ să zacinguiască oaste în Țara Leșască ⁷⁸ veste / vești ⁷⁹ șvezi / cîfedzi ⁸⁰ bătălie / bătaie ⁸¹ luundu-i / i-au luat ⁸² șvezi ce au fost mai scăpat / ce mai scăpasă din cîfedzi ⁸³ la ⁸⁴ țăranii / Țurcanii ⁸⁵ Sucevii / Suceavă ⁸⁶ au trimis / îndată au răpedzit ⁸⁷ șvezi / Șted ⁸⁸ i-au / l-au

p.190 că sintu fapteli lui⁸⁹. Ce au și început a să găti pre taină a-ș face potcoave la cai și căruțe la Botășeni și scosese cuvint că va să margă la un sat a lui, ce avea⁹⁰ de moșie *ce să cheamă anume Cindeștii* pre Siretiu, să-l vadă. Și triimise și pre socru-său, Dediul spătariul, la Cernăuți *staroste* de-i purta trebile despre moscali, ca, cindu va ieși din Iași să-l și întimpine oastea moschi-cească, să-l ia. Numai il împiedeca un lucru⁹¹, că era un capegi-bașe în Iași, pentru banii birului, de sta zapciu și nu putea să purceadă, fiindu capegi-bașe în Iași. Ce au scos atunce nevoie în țară, de tot omul să *dea cite* un leu și pecetluiturile⁹² cu iscăliturile boierilor⁹³ *zloțași să-i fie*. Și stringindu acei bani / pe fețe, au orinduit⁹⁴ cine didese *un leu* să mai dea⁹⁵ cinci lei, precum s-au și mai scris⁹⁶ mai sus. Și au pornit pre capegi-bașe la Gălați să aștepte acolo să⁹⁷ împlinească zloțașii banii. Și⁹⁸ *Mihai-vodă*, cu gindu ca acela, să ia în sus *pre Siretiu* să-ș caute de treabă. *Iară* Brâncoveanul-*vodă*, de aceste lucruri a lui Mihai-vodă simțindu, de moscali, pre taină au înștiințat *pre prietini* săi de la saraiul împărătescu. Și neștiindu veziriul nemică, au triimis împăratul un om al său din casă teptil, de au vinit⁹⁹ în Moldova și în Iași preste tot locul¹⁰⁰ *au umblat* și nu¹⁰¹ l-au priceput nime. Și au mârșu și la Focșani di ceea parte, la boierii pribegi, la Ilie Cantacozino¹⁰² și la *Ilie* Catargiul de i-au întrebat, di ce au fugit și cum este Mihai-vodă. Că de dinșii nu s-au ferit și le-au spus că este triimis de la împărăție. Ce acei boieri atuncea țara s-au jeluut de Mihai-vodă și au spus *cum* că umblă să să hainească.

23 Decii acel om împărătescu cum au mârșu la *Țarigrad* la împăratul de au spus împăratului¹⁰³, indată au triimis la veziriul de i-au spus că Mihai-vodă este hain și să nu scape, că de va scăpa, i să va duce capul¹⁰⁴. Decii veziriul indată au triimis¹⁰⁵ un capegi-bașe cu mazilia *lui Mihai-vodă* la Iusuf-pașe, sarascheriul de la Tighine, scriindu-i numai să prinză pre Mihai-

f.112 vodă. că de va scăpa, capul ii // va tăia. Ce Iusuf-pașe indată noapte<a> au gătit trii sute de spahii cu alai-bei, împreună și cu capegi-bașe, de l-au lovit fără

p.191 de veste *pre Mihai-vodă*, de l-au prinsu. *Iară* Mihai-vodă atuncea aștepta să-i sosască carte de la socrul-său. *Dediul spătar*, precum joimirii au trecut Cirimușul în ceasta parte și¹⁰⁶ *Mihai-vodă* să purceadă din Iași. Și intru acea zi ce au sosit turcii cu mazilia în Iași, au sosit și cartea de la socru-său, *Dediul spătariul*, că joimirii la Cirimuș stau gata să treacă *în ceasta parte* și le-au dat și de cheltuială cite un leu *de om*, la patru sute *de oameni*. Decii Mihai-vodă, văzind că l-au apucat turcii în Iași, au și triimis¹⁰⁷ *în grabă* la *socru-său* *Dediul spătariul* de au fugit în Țara Leșască și s-au întorsu și joimirii înapoi.

24 Atuncea, de ar fi avut Mihai-vodă cumpăt bun, să fie mai grăbit lucrul și să nu fie știut prea mulți acel sfat, au¹⁰⁸ avut vreme bună și ar fi apucat de ar fi scăpat. Numai era mulți sfetnici și era plin locul și socotiia că până nu va agiunge capegi-bașe cu banii birului¹⁰⁹ la Țarigrad nu-l vor mazili. Și mai mult cu acel gindu s-au înșelat de l-au prinsu¹¹⁰ *turcii*.

⁸⁹ sau meștersugurile lui ⁹⁰ avea / are ⁹¹ de să zăbăviē ⁹² și pecetluiturile / cu pecetluituri ⁹³ ci era ⁹⁴ năpăști de un leu ⁹⁵ să mai dea / da ⁹⁶ și mai scris / pomenit ⁹⁷ -i ⁹⁸ el ⁹⁹ vinit / imblat ¹⁰⁰ și nu l-au știut ¹⁰¹ nu / nice ¹⁰² Cantacozino / Catacozino ¹⁰³ au spus împăratului / i-au spusu-i, împăratul ¹⁰⁴ de va scăpa, i să va duce capul / d-ē scăpa, cap n-are ¹⁰⁵ triimis / răpedzit ¹⁰⁶ el ¹⁰⁷ triimis / răpedzit ¹⁰⁸ au (*ca în ms. BAR 253, ap. Jordan*) / ar hī (*in ms. BAR 53*) ¹⁰⁹ banii birului / birul ¹¹⁰ dece turcii, cu mare strajă și groază. l-au luat de l-au pornit la Tighine și de la Tighine la Țarigrad, de l-au închis în Edicula cu mare urgie, care nime nu mai dzicē c-a vidē lumea

Iară capegi-bașe careli stringe banii birului ¹¹¹ în Gălați, au apucat de 25
au luat de la boierii zlotăși numai zece pungi de bani și le-au dus la Țarigrad,
de le-au dat la vistieria / împărătească.

Iară* în Iași ¹¹² capegi-bașe care au luat ¹¹³ pre Mihai-vodă *au pus* cai- 26
macam pre Ion Buhuș logofătul, și de domnie *iară* nu să știa cine este, fără
de cit numai trăgea nedejde lui Antiohii-vodă, știindu-l că este mazil acolo
la Țarigrad. Iar boierii cei pribegi din Țara Muntenească, Ilie Cantacozino ¹¹⁴
vistiernicul și Ilie Catargiul ¹¹⁵, cum au înțeles de luarea lui Mihai-vodă din
Iași, s-au ¹¹⁶ bucurat cu nedejde că este Antiohii-vodă domnu. Și au și trecut
în grabă în ceasta parte, *în Moldova* la Focșani, și fără *de* nici o poroncă au
și început a prinde și a lega și a bate pre oamenii lui Mihai-vodă *ce* să tim-
plas(ă) acolo cu slujba ¹¹⁷ și au luat ¹¹⁸ bucateli a boierilor lui Mihai-vodă
carii să didese în laturi. Prins-au *atuncea* și pre un grec, nepot de sor lui p.192
lordachi Rusăt vornicul, de l-au bătut și l-au îmbrăcat cu sucman ¹¹⁹ și l-au
triimis de l-au închis la Cetate(a) Neamțului ¹²⁰ și multe lucruri fără de cale au
făcut ¹²¹. Și au mărșu la Iași, dirji și simțeți, așteptindu din ceas în ceas să le
vie cărți de la Antiohii ¹²²-vodă, să fie caimacami.

Atuncea au trecut prin Iași *un turcu mare* de la Poartă, agă împărătescu, 27
la margine, la Cernăuți, în cai de mezil ¹²³ de au măsurat locul din mijlocul
Prutului, de la Orășeni. Și au pus pre un om pe gios de au mărșu până în
tirgu în Cernăuți și aga turcul alătura cu dinsul, cu ceasornicul *în sîn*, ca să
vază cite ceasuri au călcat // moscalii hotarul, cînd au vinit de au luat pre f.113
șvezi ¹²⁴, și s-au aflat opt ceasuri că au călcat hotarul.

Întrebat-au ¹²⁵ boierii caimacami pre acel turcu agă doară știe să le 28
spuie pre cine vor să puie domnu aici *în Moldova* și n-au știut nemică să le
spuie. Strinsu-s-au toată boerimea *atuncea* la Iași și au intrat în mare grije,
să nu puie ¹²⁶ vreun pașe *în Moldova* sau să mai vie să mai ia niscaiva ¹²⁷
boieri la Poartă, văzîndu că au luat pre Mihai-vodă cu mare urgie și cu
nume de hainlicu. Și veste de domnu ¹²⁸ *cine este* nu le viniia ¹²⁹, să miera ce
or face. Sfătuia unii să fugă într-alte țări, *iar* alții sfătuia să să bejenească
la munți. Ce apoi *au socotit* și au scris ¹³⁰ la Brâncoveanul-vodă, cu rugăminte
să-i sfătuiască ce or face și, de va fi auzit ceva, ori de bine, ori de rău, să-i
înștiințeze ¹³¹.

Decii Brâncoveanul-vodă le-au scris și le-au triimis în grabă ¹³² *de i-au* 29
înștiințat să nu poarte nici o grije, că fără *de* zăbavă vreme le va vini veste,
că le va pune ¹³³ Poarta domnu. Iar di cele rale ce socotescu *ei*, nu sintu nici
de unele, că așe are el veste de la capichihăile *lui*. Și așe le-au mai ieșit boie-
rilor grije.

Poroncit-au atuncea veziriul lui Antiohii ¹³⁴-vodă să grijască patru ¹³⁵ 30
sute de pungi de bani, să-l puie domnu *în Moldova*, că alții dau cinci sute.
Iară Antiohii-vodă socotia că nu vor pune pre alții *la / domnia Moldovii*,
avînd el nume bun de la țară și numai pre dinsul l-or pune. Și au răspunsu
veziriului că el mai mult de o sută cinzăci de pungi *de bani* n-a da, că țara
este săracă și el nu poate să o jecuiască.

¹¹¹ banii birului / birul ¹¹² au pus ¹¹³ au luat / luasă ¹¹⁴ Cantacozino / Catacozino ¹¹⁵ vister-
nicul ¹¹⁶ și ¹¹⁷ slujba / slujbe ¹¹⁸ au luat / a lua ¹¹⁹ negru ¹²⁰ Neamțului / la Neamțu ¹²¹ au
făcut / făcè ¹²² Antiohii / Antohie ¹²³ mezil / olac ¹²⁴ șvezi / Șfed ¹²⁵ întrebat-au / între-
batu-l-au ¹²⁶ de la Poartă ¹²⁷ niscaiva / nescareva ¹²⁸ nou ¹²⁹ viniia / vine ¹³⁰ și ¹³¹ să-i
înștiințeze / să le facă știre ¹³² le-au triimis în grabă / le-u răpedzit de olac ¹³³ le va pune /
le-u pus ¹³⁴ Antiohii / Antohi ¹³⁵ patru / trei * iară/aiice

31 Decii veziriul, văzind *așe* acel răspunsu de la Antiohii-vodă, au chemat
p.193 pre Nicolae Mavrocordat ¹³⁰ terzimanul, ficiorul lui Alexandru Exaporitul ¹³⁷,
terzimanului celui bătrîn, și i-au dzis ¹³⁸: „De vreme ¹³⁹ că Antiohii-vodă n-au
vrut să dea cinci ¹⁴⁰ sute de pungi *de bani* să fie domnu *în Moldova*, iată că
tu ești terziman, slugă împărătească, credincios, și îți dau ție domnia fără
de nici un ban“. Și l-au îmbrăcat cu caftan, *să fie domnu în Moldova*. Iar
după ce au trecut trii-patru zile după ce au îmbrăcat caftan *de domnie*, făcut-au
veziriul un izvod la cite locuri trebuie să dea bani Nicolae-vodă, care cuprin-
dea acel izvod opt sute de pungi de bani. Și l-au făcut de au dat toți banii
în grabă și cu ce au mai cheltuit cu casa lui, până a purcede de acolo *din*
Țarigrad, s-au făcut aproape de o mie de pungi de bani.

32 Atuncea tată-său Alexandru Exaporitul ¹⁴¹ *cel bătrîn*, șezindu la gazdă,
nemică nu știia de fiu-său Nicolae Mavrocordat terzimanul că au luat domnia
Moldovii și cum au înțales, cum au și început a plinge și a-ș da palme preste
obraz și a-ș zmulge părul din cap și din barbă și a blăstăma pre fiu-său
Nicolae-vodă, pentru ce ¹⁴² au priimit domnia, și a dzice că din ceasul acesta
f.114 // este casa lui stînsă, din ¹⁴³ vreme că s-au amestecat *fiu-său* la domnie.
Și fiindu și bătrîn, n-au trăit doao săptămîni și au murit și încă nu apucasă
Nicolae-vodă să purceadă din Țarigrad. Iară în locul lui Nicolae-vodă au pus
împărăția terziman pre frate-său ¹⁴⁴, Ion-vodă. Iară atuncea trimițînd Nicolae-
vodă cărți *în Moldova*, în țară, de domnie noao, au triimis și niște oameni ai
lui, greci. Arătatu-s-au la toți cu blindete și cu milă.

33 Atuncea Ilie Cantacozino ¹⁴⁵ și cu Ilie Catargiul, cum au înțales că nu
este Antiohii¹⁵⁴-vodă domnu și este Nicolae-vodă, s-au și spăriet de faptele lor
cele nebune ce făcusă, precum mai sus s-au scris ¹⁴⁶. Bogată rușine le era!
Și au și început a fugi în Țara Muntenească. Și Nicolae-vodă, neștiindu-i că
au vinit în Moldova, le-au scris cărți de le-au triimis pin Țara Muntenească, cu
adeverință bună, știindu-i că sint acolo, să-i iasă înainte la Gălați. Decii fu-
gindu ei ¹⁴⁷, i-au întimpinat cărțile la Bacău, și ¹⁴⁸ văzindu cărțile lui Nicolae-
vodă s-au mai imblinzit și au ieșit și ei lui Nicolae-vodă înainte la Gălați.

34 Atuncea ¹⁴⁹ Iordachi Rusăt vornicul și frate-său Manolachi Rusăt și
p.194 alți ¹⁵⁰ boieri a lui Mihai-vodă fugiră, unii în Țara Leșască, iar alții în Țara
Muntenească, iar alții în Țara Ungurească, temindu-s(ă) că a fi luat ¹⁵¹
Antiohii ¹⁵²-vodă domnia, pentru că ¹⁵³ era greșiți rău lui Antiohii ¹⁵⁴-vodă.
Ce văzindu cărțile lui Nicolae-vodă scriindu-li cu blindete, s-au întorsu inapoi
toți cu bucurie, care / acea bucurie ¹⁵⁵ s-au întorsu de au vinit în suspinuri și
în amar, precum înainte să va scrie la rindul său.

*DOMNIA ÎNTĂI A LUI NICOLAE-VODĂ MAVROCORDAT¹, FICIOR LUI ALEXANDRU EXAPORITUL² TERZIMANUL, ANUL³ 7218

1 Dupre ce s-au gătit Nicolae-vodă în Țarigrad cu domnia, au purces și
au vinit până la Gălați. Și acolo, dupre obicei, i-au ieșit toată boierimea din
Țara de Gios înainte, de s-au împreonat cu dînsul.

¹³⁶ Mavrocordat / Marvocordat ¹³⁷ Exaporitul / Ecsapăritul ¹³⁸ dzis / dzisu-i ¹³⁹ vreme / vrē
¹⁴⁰ cinci / trei ¹⁴¹ Exaporitul / Ecsapăritul ¹⁴² pentru ce / căci ¹⁴³ din / de ¹⁴⁴ pe ¹⁴⁵ Canta-
cozino / Catacozino ¹⁴⁶ scris / pomenit ¹⁴⁷ ei / iar ¹⁴⁸ și / deci ¹⁴⁹ și ¹⁵⁰ mulți ¹⁵¹ că a fi luat/
c-a lua ¹⁵² Antiohii / Antohi ¹⁵³ pentru că / căci ¹⁵⁴ Antiohii / Antohi ¹⁵⁵ pe urmă.

* Cap. XVIII ¹ Mavrocordat / Marvocordat ² Exaporitul / Ecsapărit ³ anul / vleato

Iară Nicolae-vodă⁴ au și dat cuvint țăranilor⁵ să-ș ia banii înapoi de la boierii zlotași carii didese înainte maziliii lui Mihai-vodă, pecetluiturile⁶ cele cite de un leu și năpăștile cele cite de cinci lei⁷, ce mai sus s-au scris⁸ că au fost scos⁹ Mihai-vodă. Ce boierii zlotași, unii luasă bani cu datorie și apucasă de didese la Mihai-vodă, iară unii din boieri luasă de pe la oameni banii și-i didese la capegi-bașe ce stringe¹⁰ banii birului, precum mai sus s-au scris¹¹. Iară¹² Nicolae-vodă n-au vrut să ție în samă boierilor zlotași nici un ban dintru acea orînduală, nici ce au dat la Mihai-vodă, nici ce au dat la capegi-bașe, turcul ce stringea¹³ banii birului, ce au¹⁴ poroncit¹⁵ boierilor zlotași cu mare groază ce numai să întoarcă toți banii oamenilor¹⁶ înapoi.

Decii cum au purces Nicolae-vodă din Gălați, s-au și rădicat toată mojcimea¹⁷ Țării de Gios cu mare // jalobă asupra¹⁸ boierilor zlotași pin toate țărgurili în Tecuci, în Birlad, în Vasluiu, în Scînteia, pe la toate conaceli, tot divanuri de zlotași era cu mojcicii, și zlotașii, ca vai de capetile lor, umbla¹⁹ rugindu-s(ă) țăranilor²⁰ și le făcea și zapise²¹ că le vor da banii, numai să-i mai aștepte. Și mojcicii nici de cum nu priimiia.

Iară după ce au sosit Nicolae-vodă în Iași, rădicatu-s-au tot țărgul asupra zlotașilor de nu putea om să răzbască²² pre ulițe, de norod mult de oameni ce era, după cum este rîndul prostimii. Și zlotașii apucasă de didese mulți bani la vistierie și nu avea de unde să întoarcă țăranilor²³. Ce i-au bătut Nicolae-vodă pre unii din boieri cu buzduganul și i-au închis în temniță²⁴ până ș-au vindut ce au avut²⁵ și au plătit țăranilor până la un ban. Decii mojcicii, văzînd acea voie, așe s-au îndirjit și s-au simețit în toată țara.

Iară a triia zi după ce au sosit Nicolae-vodă la scaonul domn escu în Iași, au boierit boierii pre²⁶ obicei. Pus-au pre Ion Buhuș vel logofăt, pre Nicolai Costin vel vornicu de Țara de Gios, pre Ion Sturdze vel vornic de Țara de Sus, pre Antiohii Jora hatman, pre Ramadan vel postelnic, pre Ilie Catargiul vel spătar, pe Gavriil Miclescul vel păharnic, pre Ilie Cantacozino²⁷ vel vistiernic²⁸, pre Gheorghîțe Mitre vel stolnic²⁹, pre Manolachi Hrisoverghi^{29a} comis mare, iar³⁰ mai ales și mai de cînstē și toate trebile era după Ramadan vel postelnic. /

Și gătiia pre Ion Sturdze vornicul să-l trimită sol în Țara Muntenească. Iară după ce au trecut șapte zile după ce au³¹ boierit boierii au și mazilit pe Sturdze vornicul și pre Ilie Catargiul spătariul și au pus în locul Sturdzii vornicului pe Ion Bălșe vornic mare iar în locul Catargiului au pus pre Cuze spătar mare. Iar pre Sturdze și pre Catargiul i-au închis la siimeni și³² i-au pus în fieră și nu lăsa pre nime să margă la dinșii și i-au ținut vreo doao-trii săptămîni închiși și i-au făcut de au dat unul cite patru pungi de bani și apoi i-au slobozit. Iară³³ adevărul nu să știe pentru ce au fost acea închisoare a lor. Că unii dzicea că i-ar fi pirit³⁴ Iordachi Rusăt, vornicul cel bătrîn, cum că ar fi vorovit ei niște voroave proaste de Niculai-vodă cîndu au auzit că vine domnu. Iar unii dzicea că i-ar fi pirit* mazilii cum³⁵ cîndu au pus banii steagului i-ar fi încărcat pre unii cu năpaste.

⁴ și-ndat-⁵ țăranilor / mojcilor ⁶ pecetluiturile / pecetluteleli ⁷ de leu ⁸ scris / pomenit ⁹ că au fost scos / ce scosesă ¹⁰ birul ¹¹ scris / pomenit ¹² iară / și ¹³ birul ¹⁴ ce au / ș-au ¹⁵ zlotașilor ¹⁶ oamenilor / mojcilor ¹⁷ mojcimea / țăranimea ¹⁸ zlotașilor ¹⁹ șipurindu-să și ²⁰ țăranilor / mojcilor și-ndatorindu-să, și-ntorcînd mojcilor ²¹ zapise / zapis ²² să răzbască / răzbi ²³ să întoarcă țăranilor / întoarce mojcilor ²⁴ temniță / temniți cu tâlharii ²⁵ tot ²⁶ pre / după ²⁷ Cantacozino / Catacozino ²⁸ și-ndat-atunci, ieșînd de la curte, s-au războlit și pîn'la săptămîna au și murit, și-n locul lui au pus vistiernic mare pe Gheorghîță Mitre, și pe...²⁹ mare și ^{29a} Hrisoverghi/Hristoverghei ³⁰ iar / și ³¹ au / i-au ³² și / de ³³ iară / și ³⁴ Savin banul Zmucilă, iar alții dzicē că i-ar fi pirit * i-ar fi pirit/i-au pirit ³⁵ cum / că

7 Ieșit-au *atuncea* la divan și grecul acela ce-l îmbrăcăsa *Ilie Cantacozino*³⁶ și cu alții cu sucman și³⁷ s-au jeluit *lui Nicolae-vodă* de careli mai sus s-au scris³⁸. Decii *Ilie Cantacozino*³⁹ era mort, nu avea cine să dea⁴⁰ samă *pentru dînsul*, numai ce era *Gavril Costachi* sulgeriul, ficior lui⁴¹ *Vasilii Costachi vornicul*, și cu *Ionită Neniul Rață* postelnicul carii fusese soții lui *Cantacozino*⁴² la prinsoarea celui grec. Decii i-au pus *Nicolae-vodă* la scară și i-au bătut
f.116 cite cu doao sute de toiege⁴³. Iară⁴⁴ boierimea // și toată mazilimea, văzind aceste fapte, *lucruri* de începătură a lui *Nicolae-vodă*, foarte s-au milnit și s-au spăriat tare, cit nu să știa urul cite unul ce să vor face și di ce să vor apuca, că cu banii steagului încă îi ingreuiasă⁴⁵ și ușe încă îi era închisă tare, nime nu intra la dînsul. A doao zi și a triia zi cînd chiema cite vreun boieriu cite la doao-trii cuvinte, iară într-alt chip nu putea nime să margă la dînsul. Și din spătărie încolo, mai înlăuntru, nimeni nu putea intra, nici boierii, nici mazilii, fără de cit numai *Ramadan vel postelnic* și *Spandonachi cămănariul* și *Sculi*, cămărașul dinlăuntru, ce era *dragoman*, *adecă* tălmaci. Că *Nicolae-vodă* nu știa limbă moldovenească⁴⁶ cîndu *vinisă dintăi* și⁴⁷ era un lucru prea cu năcaz boierilor și țării. Și iș ținea lucrurile inalte și la minie era aprig, numai nu ținea prea mult, vrea să stăpînească *Moldova* ca *Poarta turcească*, cu mare mărire. Și era om învățat foarte, bun cărturar și desfătări, voroave de glume, nemică nu să făcea înainte(a) lui. Și era foarte cunoscătoriu la oameni și la cei ce-l⁴⁸ slujia bine arăta dar, numai minie ce o avea strica cele bune a lui. Numai îi⁴⁹ era cu greu și lui că nu știa rindul țării și nu putea pre boieri să-i supuie cu *chivernisala*, după cum îi era voia lui.

8 Iară^{49a} boierii, după ce îl văzură *pre Nicolae-vodă* cu aceste lucruri, tare că incede asupra lor, și începură a fugi, *anume Lupul Costachi*, ficior lui *Gavrili / ță vornicul*, și *Ilie Catargiul* și *Manolachi Rusăt vornicul* și *Costantin Costachi comisul* și *Dumitrașco Racoviță hatmanul* și alții⁵⁰ fugiră în *Țara Ungurească*. Iar *Savin Banul Zmucilă* și *Luca vistiernicul* și *Pavel Rugină* și *Ilie Abăza*, *Dediul spătariul* și *ficiorii vornicului Iordachi Rusăt* și *Mereștii*, *aceștia* fugiră în *Țara Leșască*. Iar⁵¹ *pre Iordachi Rusăt vornicul* îl închisese într-un beciu, la curtea *domnească*, încuiet cu lacat de nu intra nime la dînsul,
p.197 fără de numai⁵² *baș-bulucbaș*, cînd îi ducea *bucate* de mincare⁵³. Și i-au luat și dzece pungi de bani și nu-l mai slobozia, ce până s-au mazilit *Nicolae-vodă* tot la închisoare l-au ținut, arătîndu-i pricină că el au învățat pre turcii *balgii* de-l *pirăscu* la *Poartă*. Că cerea⁵⁴ *turcilor* *cornărit* de boii de negoți și ei până *atuncea* nu didese *niciodată* *cornărit* și să dusesse *turcii balgii* de-l *pirăia* *pre Nicolae-vodă* la *Poartă*, iar^{54a} *Nicolae-vodă* prepunea că cu *îndemnarea*⁵⁵ *vornicului Iordachi Rusăt* au mărșu *turcii* de-l *pirăscu* la *Poartă*. Așijderea pentru⁵⁶ boierii ce fugisă, carii mai sus s-au scris⁵⁷, iarăș îi dzicea *vornicului Iordachi Rusăt* că cu *îndemnarea* lui au fugit și fug.

9 Pre *Gheorghită Mitre vistiernic*⁵⁸ nu trecusă șese-șapte luni a domniiei lui și-l *mazilisă* *din vistiernicie* și-l închisese la siimeni și i-au scăzut la samă cheltuiala, de l-au scos cu cițiva bani datoriu năpaste. Și l-au orinduit la lefe,
f.117 de-l lega slujitorii și punea pușcile cele mari preste dînsul. Acesta feliu de // scopos incepusă *Nicolae-vodă* asupra boierilor de le făcea.

³⁶ Cantacozino / Catacozono ³⁷ și / de ³⁸ scris / pomenit ³⁹ Cantacozino / Catacozino ⁴⁰ să dea / da ⁴¹ ficior lui / sin *Gavriliță* ⁴² Cantacozino / Catacozino ⁴³ la cur ⁴⁴ iară / dece ⁴⁵ ingreuiasă / ingreuiă ⁴⁶ limbă moldovenească / moldovenește ⁴⁷ și / ce ⁴⁸ cei ce-l / cine-l ⁴⁹ numai îi / că-i ^{49a} iară / că ⁵⁰ mai de gios ⁵¹ iar / că ⁵² de numai / cit ⁵³ mincare / mîncat ⁵⁴ cerea / cere ^{54a} iarși ⁵⁵ lui ⁵⁶ pentru / și ⁵⁷ s-au scris / să pomeniște ⁵⁸ lui

Iară țării, prostimii, vrea să le arate milă și dreptate și vrea să le ție de 10
parte. Scosese ruptă cu pecetluituri roșii să dea de patru ori într-un an, numai
nu prea pe puțină, ce can încărcăți⁵⁹ preste puțință la somă.

Iară pre la toate marginile alesese boieri de cinste, capete de le didese 11
în sama lor ținuturile, pircălăbiile și stărostiile și făcuse mulțime de cărți
de slobozii de să⁶⁰ didese la mina *boierilor de striga milă* și⁶¹ făcea sate. Și
începusă a să face multe sate pe margine și ș-ar fi* întemeiat țara de oameni,
numai n-au ținut⁶² mult domnia. Că nu să amesteca nime, să umble alți
zlotăși de la curtea *domnească*, fără de cit *numai* boierii aceia ce le era date⁶³
în sama lor *ținuturili*, de era capete pe margine, *numai accia umbla prin*
oameni cu slujbe și avea și vreme de vinit țărani⁶⁴, că era oști *pe marginile*
Țării Leșești, pe hraniță.

Iară atuncea, *pre aceli vremi, mareli* Petr Alexievici. împăratul Mos- 12
cului⁶⁵, începuse tare a să întări și din putere și din nume, cit lua cetățile⁶⁶
craiului șvedzăscu. Și atuncea au luat și cetate<a> cea vestită⁶⁷ și mare anume p.198
Riga și într-alt chip cu războiu nu o putea lua, fără de cit au făcut meștersug
cu niște combarali cu otravă, care ținea o combara cindzăci de pungi de / bani
cheltuiala. Și aruncind de acel feliu de⁶⁸ combarali în cetate, i-au lovit pre
șvezi o moarte cit le-au căutat *numai* a să inchina, că să spăriesă că n-a mai
răminea⁶⁹ *nici unul dintr-înșii*, și cu acel meștersug au luat moscalii *cetate<a>*
Riga de la șvezi. Și alte cetăți multe șvedzăști, *Narva și altele*, le tot bătea și
le lua. Iar⁷⁰ *craiul Șvedului fiind atuncea bătut de împăratul Moscului la Poltava*
*și în nedejde<a>*⁷¹ *împăratului turcescu că-i va da oaste întru ajutoriu asupra*
Moscului, era pribag la Tighine.

Iară Avgust, craiul leșescu, iarăși cu oastea lui căuta⁷² pre leși carii 13
era haini improtiva lui, de ținuse cu⁷³ *craiul Șvedului*, de-i bătea și goniia din
Țara *Leșască*.

Atuncea s-au timplat un reimentar a craiului Avgust, *pre* anume Smi- 14
ghelschii, cu o samă de oaste de au lovit pre voevoda Chiovschii, fiindu hain
craiului, și l-au prinsu viu nevătămat și ducindu-l acel reimentar la stăpinu-său,
craiul Avgust, căzut-au voevoda *Chiovschii* cu rugăminte *la acel reimentar*,
la Smighelschii, ca să nu-l ducă la craiul *Avgust* sau la moscali, ce să fugă
cu dinsul și să ție amindoi. Și i-au⁷⁴ adevărit cu giurămint că-i va da o fiică
a sa după dinsul, de-l va face ginere, și multă bogăție și țiguri de ai lui
i-au adevărit că-i va da.

Deci Smighelschii îndată l-au crezut și s-au făcut una cu dinsul și au 15
fugit amindoi într-o parte de loc și au strinsu altă oaste și așe umbla tot din
loc în locu noaptea și pre unde găsiia oaste de a craiului *leșescu* sau *oaste*
moschicească o⁷⁵ strica, că era om *foarte* harnic și // de treabă la războiu acel f.118
reimentar Smighelschii.

Dar de la o vreme nu i-au^{75a} mai încăput vreme să mai poată umbla pin 16
Țara *Leșască* cu podghiazul, că să umplușă țara de moscali și de sasi *de a*
craiului Avgust, de la Saxonia, și-l⁷⁶ goniia *pre voevoda Chiovschii* ca pre o
fiară sălbatică din locu în locu. Ce numai ce i-au căutat a lăsa Țara *Leșască*
și au trecut munteli și au intrat în Țara *Ungurească*. Iară^{76a} acolo *în Țara*
Ungurească încă nu avea odihnă voevoda *Chiovschii* de Avgust craiul *leșescu*.

⁵⁹ că ave zlotăși silă să imbrace soma, și mazilii iar era încărcăți⁶⁰ să / le⁶¹ și / de⁶² n-au
ținut / nu ținu⁶³ date / dați⁶⁴ țărani / mojiicii⁶⁵ Moscului / moschicescu⁶⁶ Șvedului⁶⁷ în
lume⁶⁸ de acest feliu de / aceste⁶⁹ nime⁷⁰ iar / că Șvedul⁷¹ Turcului⁷² căuta / cerca
⁷³ Șvedul⁷⁴ i-au / s-au⁷⁵ o / de^{75a} i-au / l-au⁷⁶ și-l / și-i^{76a} iarăși * fostu

- 17 Și de acolo au luat munții, fără *de* drum, în lungu, până au dat la Ciri-
muș și au ieșit la Vijniță, în Țara Moldovii, numai cu vreo trii sute de oameni.
Și îndată au și trecut codrul și ⁷⁷ au luat Siretiul în gios și *au mârșu* la Iași,
p.199 că să teama de moscali, că-l goniia din urmă. Că sta moscalii de pază din
Cirimuș până în Iuhurluc ⁷⁸ tot om de om, numai el cu mare meștersug au
scăpat de au ieșit în Moldova, că au făcut veste că *va să* iasă mai din sus,
pe Prut, la Colomiia în Țara Leșască și alergindu *moscalii* de la straje ⁷⁹ să-i
ție calea, *iar* el mai pre din gios au ieșit în Moldova, la Vijniță.
- 18 Și după ce au venit la Iași, s-au împreonat cu Nicolae-vodă și i-au făcut
Nicolae-vodă cinste spre obicei ca unui domnu strein. Și după ce au trecut
trii-patru zile s-au dus la Tighine, unde era ⁸⁰ craiul șvedzăscu ⁸¹. Și l-au triimis
craiul șvedzăscu pre voevoda Chiovschii la Poartă sprintin și au zăbăvit acolo
la Poartă vreo triizăci-patruzăci de zile și *mai bine și* multe mestecături / tur-
burări și indemnări au făcut *acolo la Poartă* ca să strice turcii pacea cu mos-
calii. Ce veziriul nu priimăia să strice pacea.
- 19 Iară împărăția *Turcului* înțelegînd din voevoda Chiovschii cum să
intemeiază Moscalul de ⁸² toate părțile, au mazilit pre veziriul și pre Iusuf,
pașe Tighinii, pentru că ⁸³ sta pricini să nu strice pacea *împărăția Turcului cu*
Moscul, și au pus vezir pre Uman-pașe Chiupruliul. Atuncea au găsit vreme
la acel vezir și Mihai-vodă ⁸⁴ de au ieșit *de la închisoare* din Edicula și încă
i-au dat veziriul lui Mihai-vodă și zece pungi *de* bani din vistierie împără-
tească, jeluind *Mihai-vodă* că i-au luat cînd l-au mazilit. Dar acest vezir
n-au fost trii-patru săptămîni și l-au mazilit *împărăția* și pre aceasta pentru
că ⁸⁶ nu era lacom și vrea să ție pravila lor cea veche *turcească* și împăratului
așe nu-i plăcea.
- 20 Apoi au triimis împăratul de au adus pe Mehmet-pașe Baltagiul, careli
mai fusese vezir mai înainte *vreme* într-alt rînd, și l-au pus vezir *iarăș* de al
doilea rîndu. Decii acel vezir *Mehmet-pașe* Baltagiul îndată au și triimis la
hanul *tătărăscu în Crim* de l-au chiebat ⁸⁷ la sfat și au și stricat *turcii* pacea
cu moscalii. Și au dat poroncă în toate părțile, *de* vară să să găteze de oaste.
Și au închis și pre solul moschicescu în Edicula.
- 21 Și au scris împăratul turcescu cărți la craiul Șvedului la Tighine precum
p.200 nu-l va lăsa în streinătate. Și s-au adevărit pre tare, precum va sta de-l va
f.119 împăca cu // Moscalul pre pofta lui, de-i va da Moscul toate ce au păgubit
Șvedul. Iar de nu va priimi Moscul ⁸⁸ pacea cu Șvedul, să-i întoarcă ce i-au
luat, să va bate el singur cu Moscul ⁸⁸ și-i va da și oaste *craiului șvedzăscu*
cît îi va trebui, de-l va duce la țara lui. Și i-au triimis și cîteva pungi ⁸⁹ *de*
bani de cheltuială *craiului*. Și au triimis și pre voevoda Chiovschii și om de
adeverință de la Poartă la craiul Șvedului și de primăvară să să gătească
de oaste. Și au făcut și ferman să dea Moldova zaire ⁹⁰ oștii leșești și șvedzăști
ce era la Tighine, ialovițe, orzu, făină de griu cît le-ar trebui *de ajunsu*.
- 22 Decii sosind la craiul Șvedului voevoda Chiovschii cu acea carte ce
scriia împăratul *turcescu* la Șved, pentru care ⁹¹ *mult* s-au bucurat craiul
Șvedului și ținea acea carte de adeverință împăratului *turcescu* tot în sîn,
la dinsul, la care mai pre urmă s-au schimbat într-alt chip, acea adeverință
împărătească *turcească*, precum să va videa *istoria* mai înainte la rîndul ei.

⁷⁷ și / de ⁷⁸ Iuhurluc / Ehorluc ⁷⁹ moscalii ⁸⁰ și ⁸¹ și nezăbovind la Tighine, ș-au lăsat oastea
acolo. Și i-au scris cărți craiul șvedzescu ⁸² de / despre ⁸³ pentru că / căci ⁸⁴ vodă/voe-
voda ⁸⁶ pentru că/căci ⁸⁷ la Poartă ⁸⁸ Moscul / Moscalul ⁸⁹ Șvedului ⁹⁰ zaire / zahară ⁹¹ care/
pace

Scris-au ⁹² veziriul la craiul Șvedului ca să-i trimită un om al lui de 23
ispravă să vorovască cu dinsu pentru oștire. Decii triimițindu ⁹³ craiul un
om al lui la veziriul, l-au întrebat veziriul ce feliu de oameni sintu moscalii
și ce feliu de războiu au. Iară acel om al ⁹⁴ craiului șvedzăscu au dzis că sint
moscalii niște oameni proști și blăstămați de tot. Iară / veziriul au răspunsu:
„Dar din vreme că dzici tu că sint așe de blăstămați moscalii, dar voi așeși
nu sinteți de nemică, că ei v-au bătut pre voi“. Așijderea au mai dzis acel om
al Șvedului cum că muntenii sint prietini *pre<a>buni* cu moscalii și ce văd și
ce aud aicea la Poartă, toate scriu la moscali. Iară veziriul au răspunsu:
„Bine fac *muntenii* că scriu, că de noi n-au ce scriia de rău, că noi nu ne temem
de nime, că avem oaste multă și pușci multe și putere mare. Și noi nu *ne* putem
să ne gătim cu taină, să nu știe nime*. Ce muntenii, de or scrie de aceste ce
le văd, că avem oaste multă și *putere mare*, să scrie sănătoși“. Și acest răs-
punsu au luat omul ⁹⁴ craiului Șvedului de la veziriul.

Scris-au veziriul de al doilea rindu la craiul Șvedului, să-i triimită alt 24
om, mai de treabă, *dzicindu* că „de la acesta n-am putut nemică să cunosc 24
din voroava lui“. Decii Șvedul îndată au ales alt om, mai de treabă, ofițeriu p.201
de ai lui. și l-au triimis la Poartă. Decii veziriul l-au întrebat și pre acela
cum știe pentru oastea Moscului. Ce acela au schimbat voroava într-alt chipu,
dzicindu că moscalii, pedestrima este pre tare, mai tare decit ⁹⁵ toate neamu-
rile la războiu, *că stau* ⁹⁶ ca un zidiu ⁹⁷, „că de n-am putut noi ⁹⁸ șvedzii
să-i batem și să-i spargem ⁹⁹, dar alte neamuri așeșin-au nicio putere să-i spargă“. f.120
Fără decit *numai* el așe socotește, să gătească veziriul patru sute de tunuri ¹⁰⁰,
pușci mari. slobozindu o dată, de dao ori și de trii ori și așe doar or pute //
rumpe obuzul moschicescu, să-l spargă, să facă drumuri pintr-însul, lovind
acele multe tunuri. Și așe, cu acel meștersug, poate să biruiască pedestrima
moschicească, iară într-alt chip, amintirea, nu poate nime să-i biruiască ¹⁰¹.
Iară călărimea moschicească este mai slabă. Decii uitindu-s<ă> veziriul la
sfatul acelu ofițeriu șvedzăscu, intru acesta chip s-au apucat a face gătirea.

Venit-au și hanul, după poronca împărății, de la Crim la Țarigrad la 25
sfat și au sfătuit și el că-i bine așe, să facă oaste asupra Moscului, și au dzis,
acmu, după ce vor ingheța apele de iarnă să sloboază doao ceambului ¹⁰²,
un ceambur *calga-soltan* din Bugeac cu *tătarii* și cu oaste lui voevoda Chiov-
schii pin Ucraina asupra Chiovlui, iară cu un ceambur să margă ¹⁰³ *el singur*,
hanul din Crim, pre apa Donului ¹⁰⁴ până la Voronij, unde era ¹⁰⁵ galioaneli
moschicești făcute, să le aprinză, iară de acolo va lua de-a curmeziș de să
va ¹⁰⁶ împreuna cu celalalt ceambur a ¹⁰⁷ *lui Calga-soltan* și a lui voevoda
Chiovschii. Întru acel chip au sfătuit și au așezat hanul cu împărăția *Tur-
cului* să facă.

Atuncea era un turcu ce-l ¹⁰⁸ chiema *pre anume* Ismail-efendi și era om 26
de casa împăratului, *credincios* di cei dinlăuntru și era și capichiaie hanului
și avea bun prieteșug acel turcu cu Dumitrașco *Cantemir* beizade, fiul lui p.202
Cantemir-vodă. Că mergea de multe ori *acel* turcu la gazda lui Dumitrașco ¹⁰⁹
beizade și-l cinstia beizade că poate fi bea *acel turcu* / și vin, și-i dzicea bei-
zade în tambură, că așe știia ¹¹⁰ dzice de bine, cit ¹¹¹ nici un țarigrădean nu
putea dzice *bine* ca dinsul, și-i era foarte drag beizade acelu turcu. Și *viindu*

⁹² și ⁹³ -l ⁹⁴ Șvedului ⁹⁵ la ⁹⁶ stau/stă ⁹⁷ nemișcat ⁹⁸ n-am putut noi/n-au putut ei ⁹⁹ să-i spar-
gem / să-i spargă ¹⁰⁰ și așe, cu acele tunuri ¹⁰¹ biruiască / pobedească ¹⁰² tătarii ¹⁰³ Omar
Goel ¹⁰⁴ în sus ¹⁰⁵ era / sint ¹⁰⁶ să va / l-a ¹⁰⁷ sultanului ¹⁰⁸ ce-l / de-l ¹⁰⁹ vodă ¹¹⁰ a ¹¹¹ cit/că
* ce cu giuălate de an mai nainte ne dăm șire și ne gătim. că n-avem grijă de nime

turcul atuncea la beizade la cinste și vorbindu ei, i-au spus turcul toate taineli împărătești lui beizade, ce vor să să facă.

27 Decii Dumitrașco beizade, înțelegindu aceste, căzut-au cu rugămintele la acel turcu Ismail-efendi să grăiască hanului și hanul să grăiască împărății să-l facă domnu în Moldova. Și l-au învățat și în ce chip va grăi, giuruind trii ¹¹² mii de galbeni hanului. Iară hanul auzindu aceste din Ismail-efendi, îndată au priimit.

28 Decii mergindu hanul la împăratul la sfat, între alte sfaturi dzis-au hanul cătră împăratul și acest cuvintu, că: „Brâncoveanul-vodă, domnul muntenescu, este un domnu bogat și puternic, are oaste multă și-i de mult prea bun prietin moscalilor, nu trebuiește la această vreme lăsat să fie domnu, că poate să să hainească și va face sminteală oștii împărătești. Ce trebuiește prinsu, că el de bună voia lui nu va vini la Poartă. Și nime nu-i harnic, nici poate să-l prinză, fără de cit socotescu că beizade, ficiorul lui Cantemir-vodă cel mai micu, este om mai sprintin decit frate-său Antioh-vodă. Ce să-l pui împărăția ta domnu în Moldova, că el va chivernisi lucrul din Moldova și-l va prinde. Că Nicolae-vodă care este domnu în Moldova este grec și nu va putea să facă această slujbă, nici mie nu mi-i drag să slujescu cu grecii“.

29 Decii împăratul cum au auzit aceste ¹¹³ cuvinte din hanul, // intru acel
f.121 ceas îndată au și triimis ¹¹⁴, fără de știrea veziriului, de au aduș pe Dumitrașco beizade de la gazdă cum mai de grabă ¹¹⁵ și l-au dus ¹¹⁶ la saraiul împărătescu la împăratul și îndată l-au îmbrăcat cu cabaniță cu spinări ¹¹⁷ de soboli, în locu de caftan, și l-au pus domnu în Moldova^{117a}. Și apoi l-au dus la veziriul, de l-au îmbrăcat în caftan, și i-au dat ferman făcându-i alai
p.203 pre obicei. Și nezăbăvindu-l doao-trii zile, l-au și pornit de au vinit în mezil la Iași salt, numai cu cinzăci-șesedzăci ¹¹⁸ de oameni. Care n-au cheltuit nici un ban la Poartă, că și tuiurile și singeaclul pre urmă i le-au triimis.

30 Atuncea veziriul, la purces, au dzis lui Dumitrașco-vodă cu mare taină: „După ce vii merge în țară, în Moldova, să chivernisești lucrul, să-mi prinzi pre Brâncoveanul-vodă, munteanul, să mi-l trimiți aicea viu, și de la împărăție vii avea mare dar și cinste și în locul lui tu vii răminea acolo domnu neschimbat“.

31 Iară Dumitrașco-vodă mulțămind ¹¹⁹ veziriului s-au apucat că va face acea slujbă și l-a prinde. Numai au dat și el un sfat veziriului, socotindu că-i va fi de folos, iar pre urmă au rămas ¹²⁰ acel sfat de au fost cu inpie-decare. Că au dzis cătră veziriul ca să scrie la Brâncoveanul-vodă, să îndatorească Poarta cu cinci sute de pungi de bani, fiindu la acea vreme ¹²¹ de trebuință pentru gățirea oștii. Și Brâncoveanul-vodă să va uita la acea carte ce-i va scrie veziriul și nu va avea grije de mazilie.

32 Decii veziriului i-au plăcut acest sfat al lui Dumitrașco- / vodă și au scris la Brâncoveanul-vodă ca să imprumuteze Poarta cu cinci sute de pungi de bani pentru cheltuiala oștii. Decii Brâncoveanul-vodă ca un om cu minte au priimit dzicindu că va da, numai odată nu va putea să-i dea toți banii, ce pe lună va da cite o sută de pungi de bani, dzicindu că-i țara săracă; carii să îmbrace în cinci luni cinci sute de pungi de bani, socotind că până în cinci

¹¹² trii / citeva * acmu ¹¹³ aceste / aceli ¹¹⁴ triimis / răpedzit ¹¹⁵ grabă / sirgu ¹¹⁶ dus/adus
¹¹⁷ spinări / spinare ^{117a} Moldova / Țara Moldovei ¹¹⁸ cinzăci-șesedzăci / dzece, doadzeci
¹¹⁹ u-i ¹²⁰ rămas / cădzul ¹²¹ la acea vreme / acmu

luni vor vini și moscalii și atuncea, de or și vrea să-i facă ceva rău, nu-i vor putea strica nemică. Măcară că ¹²² *Brâncoveanul-vodă* nu știa nemică de acea voroavă, dar avea minte de să păzia, iară să *dzicem* atuncea s-au păzit că l-au păzit Dumnedzău, iară cindu s-au miniat Dumnezeu pre dinsul n-au putut să să păzască, precum înainte la rindu ¹²³ *istorie* să va scrie.

Iară pre Dumitrașco-vodă l-au pornit la Iași și au ¹²⁴ dzis *veziriul că*, 33
cindu va fi vreme să prinză pre Brâncoveanul-vodă, a triimite veziriul omul său cu ferman. Decii Dumitrașco-vodă triimițind pre capegi-bașe înainte cu mazilia lui *Nicolae-vodă* și dimpreună cu omul său anume Dumitru Saraciul, iară Nicolae-vodă nemică nu știa de mazilie și șidea la divan de giudeca țara. p.204

Iară capegi-bașe, descălecind la scară, s-au suit *pe scări* în curți, iară 34
Dumitru Saraciul sluga lui Dumitrașco-vodă au năvălit de grabă supt sarai ¹²⁵ despre doamna, unde era închis Iordachi Rusăt vornicul *cel bătrîn* și au lovit lacata cu băltagul de o au stricat și au scos pre vornicul Iordachi *Rusăt* afară și i-au // dat cărți de căimăcămie de la ¹²⁶ Dumitrașco-vodă. Iar boierenașii din cerdac, văzind că au scos pre Iordachi vornicul, au alergat tare de au dat știre lui Nicolae-vodă la divan *unde șidea de giudeca*. Și îndată sculindu-să *Nicolae-vodă* de la divan inspăimat, să întimpină cu capegi-bașe în ușe spătării unde îi și dede ferman de mazilie. f.122

Atuncea boierenașii lui ¹²⁷ *Nicolae-vodă din curte*⟨a⟩ *domnească* începură 35
a să ascunde în casă despre doamna și țara încă începuse, precum este obiceiul moldovenilor celor năcăjiți de strimbătăți, să facă calabalicuri domnilor mazili.

Dar nu-i putea să-i facă nemică *calabalic* că nu avea voie, că scriia 36
Dumitrașco-vodă la caimacami să nu să atingă nime de cinste⟨a⟩ lui Nicolae-vodă sau de oamenii lui, ce cu mare cinste, ca pre un domnu, *cu* de toate ce i-ar trebui la pornitul lui *să-l grijască*, nemică să nu-i lipsască.

Și așe pre ¹²⁸ obiceiii trii zile grijindu-l cu de toate celi ce i-au trebuit 37
decii ¹²⁹ s-au pornit *Nicolae-vodă* la Țarigrad cu tot agărlicul lui, neplinindu un an deplin cu domnie, precum mai sus s-au scris. Iară în Iași au rămas caimacam Iordachi Rusăt vornicul până au vinit Dumitrașco-vodă. Atuncea și boierii cei pribegi, întălegindu toți, au vinit în țară, numai Dediul spătariul și *Savin Zmucilă* banul au rămas în Țara Leșască.

Iară dupre ce au agiunsu Nicolae-vodă în Gălați, atuncea au sosit și 38
Dumitrașco-vodă din Țarigrad *la Gălați* / și au mârșu Nicolae-vodă la gazda lui Dumitrașco-vodă de s-au impreonat amîndoi, care nu puțin ¹³⁰ lucru au făcut Nicolae-vodă atuncea, de au mârșu la gazda lui Dumitrașco-vodă, că alți domni nu mai stau să să impreune, după ce să mazilescu, ce fug unul de altul ¹³¹ *să nu să nici vază în ochi*. Dar Nicolae-vodă au mârșu de s-au impreonat și s-au rugat lui Dumitrașco-vodă să nu să protivască boierilor de țară, să-l pirască la Poartă. Și el încă s-au făgăduit că nu-l va amesteca la Poartă *pe* Dumitrașco-vodă, cit va trăi, cu domnia ¹³², ce, de va umbla pentru domnia, va umbla pentru domnia Țării Muntenestei, iar nu pentru ¹³³ *domnia* Moldovii. Și așe unul cu altul s-au incredințat și Nicolae-vodă au purces la Țarigrad, iară Dumitrașco-vodă au vinit în Iași. Iar precum ș-au ținut acești domni tocmala, să va scrie la rindul său ¹³⁴. p.205

¹²² el ¹²³ lui ¹²⁴ au/i-au ¹²⁵ supt sarai/la beciul suptu scara ¹²⁶ domnu nou ¹²⁷ grecii ¹²⁸ pre/ după ¹²⁹ decii/și ¹³⁰ puțin/puțințel ¹³¹ să-ș scoată ochii ¹³² cu domnia/domnu ¹³³ a ¹³⁴ înainte.

ии а мѣсѣ Нѣмалоѣ вѣдѣ. ла Таѣтра ѣ Дмитрашкѣ вѣдѣ.
 де сѣ фпресна а мѣсѣ. паде нѣ пѣрѣ а мѣсѣ а фпресна Нѣ
 мѣсѣ вѣдѣ. а мѣсѣ. де а мѣсѣ ла Таѣтра ѣ Дмитра
 шкѣ вѣдѣ. нѣ а мѣсѣ Дмитрашкѣ. нѣма сѣма сѣма фпресна
 фпресна те сѣ маѣтрѣ. те фпресна те а мѣсѣ. сѣ мѣсѣ Нѣ
 вѣдѣ фпресна. да Нѣмалоѣ вѣдѣ а мѣсѣ де сѣ фпресна.
 ии сѣ рѣсѣ ла Дмитрашкѣ вѣдѣ. сѣ мѣсѣ прѣтѣвѣ мѣсѣ.
 Бѣнѣрѣ мѣсѣ мѣсѣ. сѣ пѣрѣ мѣсѣ ла пѣрѣ мѣсѣ. ии а мѣсѣ сѣ
 фпресна сѣ рѣсѣ мѣсѣ вѣ а мѣсѣ ла пѣрѣ мѣсѣ. ла Дмитра
 шкѣ вѣдѣ. нѣ вѣ пѣрѣ мѣсѣ Дмитрашкѣ. те мѣсѣ вѣ мѣсѣ пѣрѣ мѣсѣ
 нѣсѣ. да вѣ мѣсѣ пѣрѣ мѣсѣ Дмитрашкѣ мѣсѣ мѣсѣ. да нѣ
 пѣрѣ мѣсѣ Дмитрашкѣ мѣсѣ. ии а мѣсѣ мѣсѣ ла а мѣсѣ сѣ фпресна
 мѣсѣ. ии Нѣмалоѣ вѣдѣ а мѣсѣ ла мѣсѣ. мѣсѣ Дмитра
 шкѣ вѣдѣ а мѣсѣ фпресна. да прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ.
 Дмитрашкѣ мѣсѣ. сѣ вѣ сѣ мѣсѣ мѣсѣ сѣ.

**ДЪНІАЛЪИ ДЪМИТРАШКЪ ВЪДЪ
 КЪНТЕМИРЪ ЯНЪА ЗЪВІ:**

а: Дмитре те а сѣма Дмитрашкѣ вѣдѣ фпресна. фпресна
 сѣ вѣ мѣсѣ. а мѣсѣ Дмитрашкѣ вѣдѣ. нѣма прѣ мѣсѣ
 ла мѣсѣ мѣсѣ ла мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ вѣ мѣсѣ
 мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ вѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ
 прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ
 мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ.
 прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ.
 прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ.
 прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ.
 прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ.
 прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ. прѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ мѣсѣ.

F. 122° a manuscrisului «Mihail»

Dupre ce au sosit Dumitrașco-vodă în Iași, după obicei a triia zi au boierit boierii². Pus-au pre Nicolae Costin vel logofăt, pre Lupul Costachi vel vornic³ de Țara de Gios, pre Ion Sturdze vel vornic de Țara de Sus, pre Antiohii Jora hatman, pre un grec anume Spraiuti Dracomana vel postelnic, pre⁴ Ion Neculce vel spatâr, pre Gheorghită vel păharnic, pre Dabije vel ban, pre *Ilie* Catargiul vel vist(iernic), pre Sandul Sturdze vel stolnic, pre // f.123 Costantin Costachi vel comis; aceștia era boierii lui Dumitrașco vodă⁵. Iar mai de credință și mai ales și toate trebile domnii era după⁶ Ion Neculce vel spatâr.

Și atuncea dintăi era boierii can îngrijați de numeli lui Dumitrașco-vodă⁷ de pre cindu era mai tânăr beizade la domnia frăține-său, lui Antiohii-vodă, că era atuncea nerăbdătoriu și minios, zlobiv la beție și-i ieșisă numeli de om rău. Iară apoi⁸ viindu cu domnia, nu să știe⁹ pentru că să-ș piarză numeli cel rău, au doară mai la virstă vinisă, au doar chivernisis(ă) viața lui, unde nu era pace, că așe să arăta de bun și de blindu, tuturor le era ușile¹⁰ deșchisă și nemărețu de voroviia cu toți copiii. p.206

Atuncea au scos pe țară doao civerturi, banii steagului, și de cum era soma la Nicolae-vodă, au mai scădzut pre țară la un civert, cite trii mii de galbeni. Așijderea și mazililor le-au scăzut dăjdile pre giumătate și unora și mai bine¹¹, și le-au făcut și testament¹² cu giurământuri să nu dea desetină boierii, după cum nu didese¹³ mai înainte¹⁴ vreme, că acest obicei să făcusă de la Mihai-vodă, de da desetină boierii, iar¹⁵ Dumitrașco-vodă i-au iertat atuncea luund domnia. 3

Decii boierii văzindu așe milă și nemărire încep(ă) toți a să lipi și a¹⁶ lăuda numeli lui Dumitrașco-vodă. Era om învățat, numai la giudecăți nu prea putea lua sama bine, poate fi unde au fost trăit¹⁷ mult la Țarigrad, în streinătate. Lăcomie nu avea mare, lucrurile lui / poftiia să fie lăudate. 4

Iară atuncea avea domnia mare supărare și cheltuială¹⁸ cu oaste(a) lui vovoda Chiovschii și cu oastea cea șvedzască, o ierna și și o grijiia de zaire¹⁹, lemnu încă ducea la Tighine pentru tocmitul cetății. Și²⁰ căra țara piinea de la Brăila la Tighine, așijderea și lemnu căra din țară la Dunăre, de făcea pod mereu prest Dunăre la Cartal²¹. Fiind păcea stricată vești din Țara Leșască și de la moscali în tot ceasul totdeauna circa de²² triimitea la Poartă. Decii era domnul prea în val și în mare supărare pentru că²³ el vinisă de curundu și lucrurile toate era neașezate și lipsite și siliia ca să-ș plinească poroncile Porții toate, și-i era prea cu greu, că era țara stricată mai denainte vreme. Iară atuncea începutu-s-au și un omor mare în vite, că așe muriia, cit nu mai biruiia oamenii să le despoaie. Așijderea și de piine încă era lipsă, că nu rodisă întru acel an. 5

Iară boierii carii avusese greutate la Nicolae-vodă, anume Ion Sturdze vornicul și *Ilie* Catargiul și alții sta tot virtos cătră Dumitrașco-vodă de-l 6

* Cap. XIX ¹ vodă Cantemir / Cantemiră-vovoda, în ² boierii / boierimea ³ vel vornic / vornic mari ⁴ pre / și pre mine ⁵ întâiu ⁶ mine ⁷ din tinirețe ⁸ apoi / acmu ⁹ să știe / știu ¹⁰ ușile / ușă ¹¹ dăjdile pre giumătate și unora și mai bine / tot pre giumătate și mai bine dăjdile ¹² testament / carte ¹³ didese / au dat ¹⁴ boierii ¹⁵ el apoi ¹⁶ -l ¹⁷ trăit / trăind ¹⁸ fiind pacea stricată ¹⁹ zaire / zahară ²⁰ și / deci ²¹ Cartal / Cartari ²² le ²³ pentru că / căci

f.124
p.207
7
indemna ca să pirască pre Nicolae-vodă la Poartă pentru răul ²⁴ ce le făcuseră. Dar Dumitrașco-vodă nu priimiia nici de cum, nici să potriviiia și nu le da voie, ce ținea legătura ce făcuseră cu Nicolae-vodă cindu s-au fost impreonat la Gălați. Iar Nicolae-vodă după ce au mârșu ²⁵ la Poartă, au călcat giurământul și cum au mârșu la veziriul au și pîrit pe Dumitrașco-vodă dzicînd // că el cînd au mârșu în Țara Moldovii ²⁶ au găsit mai bine de giurătate boierii haini la moscali și prindzindu-i i-au închis, iară Dumitrașco-vodă cum au luat domnia au și triimis ²⁷ înainte și i-au slobozit pre toți și încă pre careli era mai mare hain, l-au pus caimacam. Ce veziriul nemică nu i-au ținut ²⁸ în samă vorbeli lui.

7
Atuncea, dacă au înțales Dumitrașco-vodă de acea vorbă bună de prieteșug ce au grăit Nicolae-vodă cătră veziriul, au și chiebat pre boierii ce-l indemna să ²⁹ pirască pre Nicolae-vodă și le-au spus de Nicolae-vodă cum ține prieteșugul. Și indată i-au gătit pre o samă, *anume pre Ion Sturdze vornicul și pre alții* și i-au triimis la Poartă. Și sosind boierii la Țarigrad ³⁰ au socotit vreme ³¹ și. cînd au ieșit împăratul la geamie, ei ș-au aprinsu rogojini în cap și au dat harzu la împăratul jeluindu pre Nicolae-vodă ce le-au făcut. Iară împăratul văzînd atita jalobă au și triimis să aducă pre Nicolae-vodă să-i taie capul. Numai nărocirea lui *au fost că* s-au tîmplat un prietin de i-au dat știre și s-au ascunsu de au scăpat de peire, că *poate* l-ar fi tăiat ³².

8
p.208
Iară Dumitrașco-vodă să gătiia pre taină să prinză pre Brâncoveanul-vodă, precum ii poroncis(ă) Poarta. Și triimiseșe și iscoade la munteni și vădzusă toate lucrurili ³³ *Brâncoveanului-vodă* cum stau. Și ș-au făcut Dumitrașco-vodă vreo cinci -șese steaguri de lefecii și doao steaguri de lipcani și cițiva ficiori de boieri grijiiți *bine* ii ținea gata în Iași. Și făcuseră cuvînt că / va să margă în sus cu podghiaz la moscali, ca să nu s(ă) priceapă muntenii. Și aștepta din ceas în ceas să-i vie om ³⁴ *de la Poartă*, cu ferman de la împărăție, și să s(ă) pornească la Brâncoveanul-vodă să-l prindză. Vinitu-i-au și de la hanul ferman numai să incalece să margă să ³⁵ prindză *pe Brâncoveanul-vodă*. Ce pre fermanul hanului nu cuteza ³⁶ *Dumitrașco-vodă*, ce au mai scris la Poartă că el este gata și hanul încă i-au scris ca să porceadză, ce să știe și de la împărăție porcede-va *la Brâncoveanul-vodă să-l prindză*, au ba. Ce de la Poartă i-au vînit răspunsu să mai aștepte, că, cînd va fi vreme, i-a face el știre *veziriul*. Că aștepta veziriul să plinească celi cinci sute de pungi de bani Brâncoveanul-vodă ce le cerusă *veziriul* împrumut, precum mai sus s-au scris ³⁷.

9
Iară atuncea, dacă au înghețat apeli după Bobotează, au și purces hanul în pradă pre apa Donului în Țara Moschicească în sus, pre la Harcov. Dar la galioaneli moschicești n-au putut *să străbată* să agiungă ³⁸ să le aprinză precum s-au *fost* apucat cătră împăratul turcescu, nici spre Chiov de acolo n-au putut merge, că au dat de oști moschicești. Și s-au întorsu *înapoi* iară la Crim cu mult plean și *duium*.

10
Calga-soltan din Bugeac și cu voevoda Chiovschii de la Bender cu oastea lor au trecut Nistrul și au purces pin Ucraina în sus, tot prădînd și stricîndu până la Nemirova și până la Fastov, aproape de Chiov. Iară mos-

²⁴ răul / răutatea ²⁵ mârșu / agiunsu ²⁶ Țara Moldovii / țară ²⁷ triimis/răpedzit de olac ²⁸ i-au ținut / ține ²⁹ -l ³⁰ Țarigrad / Poartă ³¹ au socotit vreme / ș-au păscut prilejul ³² socotiți, fraților, acmu! De vreme că cei mare nu-ș ținu giurământul, ce încă-ș aduc peire, dar cei proști cum l-or ține? ³³ lui ³⁴ om / omul cel ³⁵ -l ³⁶ să margă, să-l prindză ³⁷ scris / pomnil ³⁸ să agiungă / agiunge

calii ce era de straje pre marginea *Țării Leșești*, dacă au simțit, s-au tras cu toții de s-au strinsu în Podolia spre Iazlovățu, la Buceci. unde le era generalii lor. Și aștepta să le vie ocaz // de la Petrburcu de la împăratul moschicescu să vadă ce vor face. f.125

Atuncea Adam Sinavschii hatman *corunnii de Țara Leșască* i-au muștrat pre generalii moschicești, anume pre Volcovschii³⁹ și pre Ianăș și pre Vejbah și le-au dzis așa: „Ce oameni sinteți voi de așteptați ocaz, și neprietinii pradă și strică țara?”⁴⁰ Și îndată i-au pornit asupra tătarilor și asupra⁴⁰ lui voevoda *Chiovschii* și le-au dat și hatmașul *Sinavschii* un reimentar cu vreo triizăci de steaguri leșești *cu slujitori* și moscalii încă era ca vreo zece mii. Și cum s-au pornit asupra sultanului și asupra⁴⁰ lui voevoda *Chiovschii* n-au putut⁴¹ sultanul cu voevoda *Chiovschii* să să bată cu temeiu *oștii*⁴² *moschicești și leșești*, ce⁴³ s-au întorsu⁴⁴ la Bugeac, fără de cit numai cite o straje unde și unde de să lovia.

Iară după ce s-au întorsu hanul și cu Calga-soltan din ceambuluri, au scris la Poartă de toate ce au lucrat. Așijderea au scris și pașe de Tighine, dar veziriul, vrind să adeverească mai bine⁴⁵, au triimis pre taină pre un ciohodar de ai lui⁴⁶ la Dumitrașco-vodă de l-au întrebat anume cum au umblat hanul și cu sultanul *în ceambuluri*. Iar⁴⁷ Dumitrașco-vodă au scris de toate cum le-au fost, de rind, *iară după aceea* scris-au veziriul cu scirbă la pașe de Tighine dzicindu că beiu de Moldova este un ghiaur și știe toate ce s(ă) facu la Moscu și la leși, de le scrie tot adevărat la Poartă, „iar tu, văz doamne, ești busurman și nu știi nemică *ce să lucrează*”. La atita credință și laudă avea Dumitrașco-vodă / la Poartă, cit apoi pașe de la Tighine tot la *Dumitrașco-vodă* triimitea de lua vești, de scriia la Poartă. Iar Dumitrașco-vodă încă să purta bine că-i⁴⁹ triimitea *veștile* piste cinci-șese zile, după ce scriia el la Poartă, pentru ca să sosască întâi de la dinsul *veștile*. apoi de la pașe. p.209

Dumitrașco-vodă, văzind că de la Poartă il zăbăvăscu cu răspunsul pentru Brâncoveanul-*vodă*, au început a gândi că doar au prinsu veste *Brâncoveanul-vodă* și ș-au tocmnit lucrul. Și știindu-l pe Brâncoveanul-*vodă* mare neprietin și *socotindu* că de i să va timplă vreo mazilie nu va fi bine de dinsul și văzindu că atuncea trăgea toată creștinătatea bucurie și nedejde creștinilor, adecă a moscalilor, au început și el a să agiunge cu creștinii și a-i înștiința de la Poartă. Și așa cu meșterșug au scris la Poartă, ca să-i dea voie să facă a să agiunge cu moscalii și ce ari videa și ce ari înțălege, de toate să facă știre Porții. Decii veziriul, gindindu că va fi drept Porții, datu-i-au și acea voie. 13

Apoi Dumitrașco-vodă, luundu și acea voie de la Poartă, și mai fără de siială au început a să agiunge cu moscalii. Și să timplasă de avea la Poartă și un capichiaie pre anume Iano, *foarte om de treabă și* pre mare telpiz și poate fi că-ș știa și mai denainte *vreme* voroava. că cu meșterșugul acelu capichiaie lua cărțile de la solul moschicescu, ce era închis în Edicula, și le triimitea la Dumitrașco-vodă și Dumitrașco-vodă le // triimite la împăratul Moscului. Decii cu acel feliu de credință și slujbă au agiunsu⁵⁰ Dumitrașco- f.126

³⁹ Volcovschii / Vonconschii ⁴⁰ asupra / a ⁴¹ putut / stătit ⁴² temeiu oștii / temeiu ⁴³ ce / și ⁴⁴ înapoi ⁴⁵ vrind să adeverească mai bine / nu i-au crezut, ce ⁴⁶ de ai lui/de olac ⁴⁷ iar/și ⁴⁸ dinsul ⁴⁹ le ⁵⁰ agiunsu / cădzut

vodă în mare cinste și dragoste la Petr Alexievici, împăratul Moscului. Că altul nime nu cuteza a face aceli slujbe, că era solul în mare pază.

15 p.210 *Iară pe aceea vreme muntenii nu știa pentru slujbeli ce făcea Dumitrașco-vodă moscalilor, nici din boierii moldoveni încă nu știa. Și scriia muntenii de rău de Dumitrașco-vodă la moscali, iar împăratul Moscului⁵¹ văzind slujbeli ce-i făcea Dumitrașco-vodă, nici de cum nu-i credea.*

16 Așijderea, pe aceea vreme, fiindu mitropolit țării părintele chir Ghe-deon, încă scriia și cu Antiohii Jora hatman și cu alți boieri mari de rău pentru Dumitrașco-vodă la moscali, să nu-l crează, că el este ca și un turcu și ține cu turcii. Dar ei au dzece mii de oaste⁵² și zaire⁵³ și să trimită împăratul cinsprăzeci mii de oaste să lovască podul de pre Dunăre, să-l strice și să bată tot Bugeacul. Iar împăratul, văzind slujbeli lui Dumitrașco-vodă, nici de uneli nu-i asculta.

17 Împăratul Moscului văzind că tătarii au prădat în țările lui, chieamatuș-au pre toți sfetnicii săi⁵⁴, de au stănut la sfat, ce vor face. Decii unii sfătuia să margă împăratul cu toată puterea asupra Crîmului⁵⁵ și să lasă o samă de oaste la Chiov pentru apărare, de ari merge cineva asupra Chiovului, iară unii sfătuia să margă pe Nipru până la Vozia și⁵⁶ să ia Dunărea în sus de la Cetate(a)-Albă și să cuprindă Dunărea, iar alții⁵⁷ sfătuia să margă / pe Nistru în gios la Tighine. Dar împăratul n-au priimit sfatul nici a unora⁵⁸ și au dzis că la Crîm va lăsa oaste și împotriva Voziului va lăsa iară altă oaste, iar la Tighine nu-i bine așe îndată să margă să o ia, că-și va⁵⁹ răni oaste(a) și apoi cu temeiul turcilor nu să va putea bate. Ce pre Tighine o va lăsa în urmă și va merge drept la pod, împotriva vezirului, să-l bată, că apoi lesne va fi a lua pre urmă și Tighine. „Că zaire⁶⁰ ne va scoate Brâncoveanul-vodă, că așe să adeverește și ne va ieși înainte cu triizăci de mii de oaste și este să mai iasă cu Brâncoveanul-vodă doaozăci de mii de oaste sirbi și leșii încă vor să ne dea triizăci de mii de oaste și din Moldova iară scriu boierii că sint gata zece mii de oaste și are și el ca triizăci-patruzăci de mii de oaste și ne va agiunge atita oaste“. Și așe, cu aceste nedejdi, ș-au pornit împăratul greimea oștii lui în gios, de la cetate de la Riga.

18 p.211 Dumitrașco-vodă dacă au simțit pre boierii carii îl piriia la Moscu, au mazilit⁶¹ pre Antiohii Jora hatmanul și pre Ilie Cartargiul vistiernicul și au pus⁶² în locul lui Antiohii Jora pre Ion Neculce spătariul hatman⁶³ și în locul lui Ilie Cartargiul au pus pre Stefan Luca vistiernic mare.

19 f.127 Dumitrașco-vodă chieindu-și boierii săi, au întrebat sfat dzicindu că moscalii să pogoară asupra țării, ce vor face, ca să vază cine ce vor dzice. Dar el să le spuie adevărul, că este agiunsu cu moscalii, nu spunea. Decii // boierii nu-l credea pe Dumitrașco-vodă, gindia că ține cu turcii. Decii unii din boieri dzicea așe: să să dea vodă în gios spre Fălciu și pre doamna să o trimită pre Oituz. iar alții dzicea să o triimită spre Birlad, iar alții dzicea spre Focșani, până să vor bate turcii cu moscalii și care parte a birui, cu aceea să ție. Și au rămas să trimită pre doamna și cu giupineseli pre⁶⁴ Oituz, iară vodă cu boierii să purcedă în gios spre Fălciu. Și cum s-au pomenit⁶⁵

⁵¹ împăratul Moscului / Moscalul ⁵² gata ⁵³ zaire / zahară ⁵⁴ săi / lui ⁵⁵ asupra Crîmului / la Crîm ⁵⁶ să-și ducă zahară pe apa Niprului, și de la Vozia ⁵⁷ alții / unii ⁵⁸ nici a unora/nemăru ⁵⁹ și ⁶⁰ zaire / zahară ⁶¹ boierii carii îl piriia la Moscu, au mazilit / Antiohie Jora hatmanul că-l pîrește la Moscu. l-au mazilit ⁶² au pus / m-au pus pre mine ⁶³ în locul lui Antiohie ⁶⁴ pre / la ⁶⁵ pomenit / tocmit

acest lucru au și început *unii din boieri* a-ș răschira casăli lor, cine cum putea și ales unii a să adunge cu moscalii, precum *mai sus* s-au scris ⁶⁶.

Dumitrașco-vodă au triimis sol pre Luca vistiernicul la moscali dzicindu că-l triimite iscoadă și au scris și la turci, făcindu-le știre. Decii Luca vistiernicul au găsit pre împăratul Moscului aproape, in Țara Leșască la Ieroslav, *la o nuntă leșască a unui domnu mare*. Și așe au aședzat cu împăratul de au făcut legătură. 20

Țara Moldovii ⁶⁷, Nistrul să-i fie hotarul și ⁶⁷ și Bugeacul și ⁶⁷ toate cetățile tot a Moldovii să fie, *precum au fost mai mai înainte vreme*, numai deodată prin cetăți să așeze moscali oșteni până să va întemeia țara, iară apoi să lipsască oaste moschicească. Bir să nu dea țara nici un ban, pre domnu să nu-l mazilească împăratul până la moarte și pre urmă *din fiii lui să fie*, pre careli ș-ar alege țara. Neamul lui să nu iasă din domnie, numai cindu s-ari haini sau / cind ș-ar lepăda lege(a), atuncea acela să lipsască și să puie din frații lui. 21

Pre boieri să nu-i mazilească domnul din boierie până la moarte sau cu mare vină să-l scoată. Vama ocni și a altor turguri să fie vinitul domnilor, iară altă dare să nu fie. Mazilii și mânăstirile să-ș stăpînească ocinile, *moșiile* și vecinii săi și să-ș ia și desetină de stupi și de mascuri și goștină de oi ⁶⁸ de pre moșiile sale. Dzece mii de oaste să fie tot gata in țară și împărăția să le dea lefe din vistieria împărătească, din stoliță. Din moscali să nu s(ă) amestice la boierile Moldovii, nici să insoare in țară, nici moșii să nu cumpere. Domnul pre boieri să nu fie volnic a-i pierde ⁶⁹ fără *de sfatul tuturor* și fără *de iscălitura mitropolitului*. *Iară cătră aceste* i-au dat și tit de domnie, să scrie mai de cinste și mai sus după cum să scriu domnii acum, iară titul așe îi era: 22

„Seninatul domnu al Țării Moldovii, samoderjeț *adecă* singur stăpinitor și colegator ^{69a} *adecă* prietin Țării Moschicești“, iar nu robu supus, care acest nume este puțin oarece mai de gios decit a unui crai, care să cheamă lăti-nește ⁷⁰ sirenis ⁷¹, iar leșește osvencionii iasniișii ⁷², *iar moldovenește pre(a) luminat*. Așe *i-au dat tit împăratul întru acest chip*, ca să scrie domnii Moldovii. 23

Așijderea nici de cum pace Moscul cu Turcul să nu facă, iară de s-ari timpla să facă pace, să rămie Moldova iar suptu stăpînirea turcească // *atuncea* să aibă împăratul moschicescu a da lui Dumitrașco-vodă doao părechi de curți in stoliță și moșii pentru moșiile din Moldova și cheltuală pre zi in toată viața lui și oamenilor lui să nu-i lipsască. Și de nu i-ar plăcea acolo și s-ari trage într-altă țară creștinească, volnic să fie a merge și alteli multe ca aceste. Și pre aceste puncturi au giurat tare împărăția Moscului și au și iscălit mai gios *testamentul* și i-l-au triimis pre Luca vistiernicul. Și au scris lui Dumitrașco-vodă să să găteze și să iasă intru întimpinarea oștii moschicești la Nistru. Iar de nu va ieși la Nistru *înaintea oștii* și va aștepta până *ce* să va bate cu turcii și i-a birui, atuncea, ori să inchine ori să nu să mai inchine, că atuncea mulți domni vor fi ⁷³. Că scrisese Dumitrașco-vodă pre Luca *vistiernicul* de-i făcusă știre *împăratului moschicescu* că oaste turcească este multă, *trii-patru sute de mii și puși mari, tunuri*, patru sute, tot tunuri mari și tătărime este multă. *Și in Țara Moldovii nici trii mii de oameni* 24 1.128 p.213

⁶⁶ scris / pomenit ⁶⁷ cu ⁶⁶ desetină de stupi și de mascuri și goștină de oi / deselină și goștină de oi și de mascuri și de stupi ⁶⁹ orice greșală ar face ^{69a} colegator / colegat ⁷⁰ acest nume ⁷¹ sirenis/sărenis, iar slovenește să cheamă predfelișe ⁷² osvencionii iasniișii / eșnio-sfinjunii ⁷³ vor fi / s-or afla

de oaste grijiți bine cu arme nu sînt, și piine în țară nu-i, nici atuncea la o vreme că aceea, nu pot oamenii să care de tătari, că-i robăscu și oamenii fug la păduri și el nu poate să să incline așa îndată, că sînt tătarii aproape și-i vor robi țara. Dar împăratul Moscului au răspunsu Lucăi *vistiernicului* precum ⁷⁴ cu tătarii s-au agiunsu și nu vor robi, nici or putea: și oaste are multă, nu să miară *el* de turci și pre / zaire ⁷⁵ de vite și de piine va da bani, nu va lua în dar, că și la Brâncoveanul-vodă au triimis bani și are nedejde că-i va scoate zaire ⁷⁵ de agiunsu. Și așa, cu această tocmală, s-au întorsu Luca *vistiernicul de la împăratul Moscului* la Dumitrașco-vodă, aducînd lui vodă de la împăratul daruri, un left *de aur* cu diamanturi, cavalerie, pecete împărătească, *gripsorul*, *pajora* și cițiva soboli.

25

Dumitrașco-vodă atuncea sta în cumpene ⁷⁶, *de socotia*, cum ari face ⁷⁷ să fie mai bine, că să să dea în gios să temea în gios să nu-l pîrască cineva, să-l apuce turcii să-l mazilească, să să ducă înaintea moscalilor la Nistru iară să temea că, sau va putea să scape până la Nistru de țară sau ba, că acmu sosisă Șeremet *feldmarșal* la Nistru. Așijderea și pentru țară să temea să nu o prade tătarii, ce sta și să miera cum va face. Ce au socotit și au scos tuiurile și corturile afară din Iași ⁷⁸. *unde sînt acum curțile domnești la Frumoasa*, ca să mai chivernisască lucrul ceva înainte, să vadă oamenii că purcede în gios la oaste. înainte(a) veziriului. Pentru că Șeremet *feldmarșal* ⁷⁹ agiunsesse cu o samă de oaste moschicească la Nistru și socotia Dumitrașco-vodă că va merge Șeremet de grabă în gios, de va agiunge în Bugeacu, și va incepe a să bate ⁶⁰ cu tătarii. Și el să va mai zăbăvi a să găti la Iași să rămie în urmă, ca să vază cum va merge oaste(a) ⁸¹ lui Șeremet.//

f.129

26

Avea grije și de turcii balgii ce era în Iași trăitori, văzîndu că moscalii au intrat în țară și Dumitrașco-vodă nu mai purcede în gios, să nu priceapă că este hain. Și au socotit Dumitrașco-vodă și au scris o carte la pașe de Tighine, precum moscalii au trecut Nistrul în țară pre la Soroca și turcii balgii tot șed în Iași și le spune și *le dzice* să să rădice din Iași, să să ducă în gios, și ei nu vor să s(ă) ducă, și poate pentru dinșii înțălegînd moscalii că sînt în Iași să nu sloboază podghiaz, să-i strice și pre dinșii și tirgul. Ce să trimiță măria-sa pașe un agă a lui să-i rădice din Iași, ca să nu facă vreo belă țării și tirgului.

p.214

27

Decii pașe au făcut răspunsu lui Dumitrașco-vodă că încă tot nu este vreme să-i trimiță să-i rădice, iară cîndu a ști el vreme(a) aceea a triimite de-i va rădica și lui încă îi va scrie atuncea de a merge ⁸² cu oaste(a) lui la Tighine. Acest răspunsu au vinit lui Dumitrașco-vodă ^{82a} *întro o zi* pre amiază-zi. Iară dupre aceea, dacă au trecut vreo trii-patru ceasuri *tot* întro aceeași zi au și sosit o carte de la Mogilde sărdariul precum au văzut un turcu mare cu vreo triizăci *de* oameni viind de olac Iași și pre alți turci ⁸³, iar ca vreo trii sute de oameni ⁸⁴ au purces din Tighine în sus: „Nu știu la Iași mergu, au aiurea“. Și cetînd cartea de la sărdariul, n-au trecut un ceas și au și nemerit un slujitoriu de la căpitanul ce era pus de straje la Prut, dînd veste lui Du / mitrașco-vodă precum un turcu mare cu vreo triizăci de oameni vine de la Tighine ⁸⁵ și l-au lăsat trecînd Prutul. Iar *mai* pre urmă au sosit* însuși *sîngur* căpitanul Timoftii, ce era de straje, dzicîndu că au vinit cu acel *turcu* dimpreună până la Aron-vodă și acolo în cîmpu au descălecat să miie. Și i-au auzit acel căpi-

⁷⁴ precum / că ⁷⁵ zaire / zahară ⁷⁶ cumpene / cumpănă ⁷⁷ face / nemeri ⁷⁸ spre Balica ⁷⁹ feldmarșal / fertu-marșalic ⁸⁰ bate / lovi ⁸¹ oaste(a) / tabăra ⁸² merge / veni ^{82a} de la pașe ⁸³ purcedzînd ⁸⁴ și ⁸⁵ de olac * și

свѣтъ нрѣ ате маина

Въ дѣнь се а твоя маина нрѣ. жѣвѣ на. **С**ма:
а сѣмъ глѣбѣмъ маина. се сѣмъ. нрѣ дѣнь се
пѣнь се нрѣ маина. нрѣ глѣбѣмъ маина. нрѣ
маина нрѣ маина маина маина. нрѣ маина

Въ дѣнь се а твоя маина нрѣ. жѣвѣ на. **С**ма:
маина нрѣ маина маина маина. нрѣ маина
маина нрѣ маина маина маина. нрѣ маина
сѣмъ. нрѣ маина маина маина. нрѣ маина
нрѣ маина нрѣ маина. нрѣ маина
маина нрѣ маина маина маина. нрѣ маина
маина нрѣ маина маина маина. нрѣ маина
на маина. нрѣ маина маина маина. нрѣ маина
маина нрѣ маина маина маина. нрѣ маина

- А:** нрѣ маина маина:
- Б:** нрѣ маина маина:
- В:** нрѣ маина маина:
- Г:** нрѣ маина маина:
- Д:** нрѣ маина маина:
- Е:** нрѣ маина маина:
- Ж:** нрѣ маина маина:
- З:** нрѣ маина маина:

н:

F. 159 a manuscrisului «Mihail»

tan vorovind *turcii* ei în de ei ⁸⁶: „Să ne minecăm *mîni* dimineață, să-i prindem pre toți“. Și n-au înțeles bine pre cine să-i prindă, *pentru că turcii vorovîia pentru caii lor să-i prindă a doa zi de dimineață și viindu înainte căpitănul* au spus lui Dumitrașco-vodă, și auzindu vodă, au socotit ⁸⁷ că a fi viindu ⁸⁸ cu mazilie.

28 Atuncea Dumitrașco-vodă auzindu și văzind acele și văzindu că-l chiamă pașe la Tighine, s-au temut că-i vine mazilie, prepuindu-și că l-ar fi pirit Iordachi Rusăt vornicul la pașe Tighinii că este hain, pentru că Iordachi *vornicul* îl știa pe *Dumitrașco-vodă* că s-au agiunsu cu moscalii. Și dzicea vodă: „Nu este alt lucru, fără decit numai Iordachi *vornicul* m-au pirit la pașe de Tighine“.

29 Atuncea îndată au ⁸⁹ triimis *vodă* de au făcut spaimă în tirgu să să pã-
p.215 zască ⁹⁰ că vine un podghiaz moschicescu să lovască tirgul. Decii s-au făcut mare spaimă noapte(a) în *turcii* balgii și în tot tirgul și fugiia *toți* carii cum putea, de s-au umplut toată țara de spaimă și ș-au pornit *vodă* și *pre* doamna-și la Cetățuie. Iară vodă au încălecat de au purces înainte(a) celui *turcu mare* agă // *ce veniia* cu triizăci de turci și de a videa că vor să-l mazilească, să-i taie pre toți. Decii mergindu și aflindu-i ⁹¹ pre cîmpu, dincolo de Aron-vodă, au năvălit de i-au prinsu pre toți și au început a-i lega. Atuncea au găsit la aga ⁹² cărțile pașii ce scriia să rădîce pre *turcii* balgii, să-i ducă la Tighine, iar nu de mazilie. Decii cetindu Dumitrașco-vodă cărțile, fiindu lună, s-au căit ce au făcut și poroncindu să-i sloboază *pre turci* și să le dea înapoi ce le-ar fi luat, au și început a-i mustra cu ce treabă de min ei pre cîmpu noaptea la o vreme ca aceea*, fiind lucru de nepace, și nu i-au făcut lui știre și el s-au gîndit că este podghiaz moschicescu. Și i-au triimis la lași cu un om al lui de le-au dat gazdă. Iară Dumitrașco-vodă s-au zăbăvit toată noaptea, făcîndu-s(ă) a căuta ⁹³ podghiaz și a doa zi iară au vinit la lași. Decii atuncea, la prinsoare(a) acelor turci, s-au timplat de au perit un turcu de moldoveni. Decii vodă au stătut cu acel agă de au împăcat lucrul pentru acel turcu și pentru alteli ⁹⁴ ce dzicea turcii că le mai lipsăscu, atuncea noaptea cîndu i-au prinsu. Și i-au dat celui agă Dumitrașco-vodă o mie de lei dzicînd și turcul aga că a lui vină este, pentru ce ⁹⁵ au mas pre cîmpu. Și făcîndu-i vodă răspunsu la pașe, s-au dus la Tighine.

30 Scris-au Dumitrașco-vodă și la Poartă pentru aceasta, *precum* s-au timplat primejdie de au perit un turcu, miindu la cîmpu, și el s-au gîndit că doară este / podghiaz moschicescu. Și i-au vinit răspunsu de la Poartă să fie fără de grije că n-are nici o vină, măcară și pre toți de i-ar fi tăiat, că au fost vina lor, pentru ce au vrut să miie noaptea pre cîmpu la vreme de nepace.

31 Iară dupre aceea, Dumitrașco-vodă s-au mutat în Cetățuie de șidea.
p.216 Iară slujitorii ce avea șidea la corturi, unde sint acum curțile domnești, la Frumoasa. Țara să bejenisă dintru acea spaimă ce să făcus(ă), boierimea mai toți fugis(ă) de pre lingă dinsul, de-l lăsas(ă) singur, socotînd unii că să va mazili din pricina turcilor, alții socotiia că vor vini moscalii și vor lua țara și nu va mai fi Dumitrașco-vodă domnu stăpîn. Bucateli să scumpisă în Iași, că nu aducea nime nici de o parte, fiindu bejenii. Zlotașii fugiia cu banii și la vistierie nu aducea, în nedejde(a) moscalilor. Slujitorii numai ce rămăsese

⁸⁶ dzicînd ⁸⁷ socotit / dzis ⁸⁸ a fi viindu / vine ⁸⁹ și ⁹⁰ cum ⁹¹ dormind ⁹² și * aceea / aceasta ⁹³ căuta / cerca ⁹⁴ alleli / acele ⁹⁵ pentru ce / căci

vreo cinci-șese steaguri de lefecii și siimenii din curte, iară alți slujitori de țară, cine cum putusă, să dusese și nu mai viniia nici la o slujbă. Și feliori de feliori de spaima umbla.

Socotit-au atuncea Dumitrașco-vodă să-ș pornească pre doamna de la Cetățuie⁹⁶ cu Iordachi Rusăt vornicul, împreună cu giupinesile, iar vodă cu boierii și cu acei puținii slujitori să purceadă în gios spre Huși, să zăbăvască acolo, până vor agiunge moscalii la Bugeac de se vor bate cu turcii, să vază precum să va alege. Și au ales o sută de siimeni cu doi bulucbași mai de cre // dință și^{96a} i-au giurat și le-au dat lefe și i-au suit în Cetățuie, să purceadă cu doamna, să fie de paza ei. Iară celorlalți siimeni ce rămăsese la corturi nu le-au dat lefe bani gata, neavindu de unde, ce i-au orinduit la zlotăși, la țară, să margă să-ș stringă lefeli, și de la corturi să margă la curtea domnească să fie de treaba curții. Și a doa zi vrea să-ș pornească pre doamna și apoi să purcează și el în gios spre Huși. Iar siimenii acei de la corturi, văzindu că nu le-au dat și lor lefe bani gata, n-au vrut să margă la* curtea domnească, ce au luat steagurile și au purces din șes la Cetățuie cu zorba, ca să-ș ceară lefeli. Iar Dumitrașco-vodă văzindu-i că vin, au pus de au închis porțile Cetățuiei și au vrut să le stea improtivă cu siimenii cei ce-i giuras(ă). Și mai avea și vreo șesedzăci de oameni ce-i adusesse⁹⁷ cu dinsul din Țarigrad și au triimis⁹⁸ și la lefecii să incalece să vie.

Atuncea siimenii cei cu zorba au vinit până la Poarta Cetățuiei și, văzindu că au închis porțile și nu-i lasă să între înlăuntru în mănăstire în Cetățuie și le stau cei dinlăuntru improtivă și lefecii vor să vie⁹⁹, n-au vrut să să apuce de gilceavă și au început a grăi cu binișor și a să ruga să le dea și lor lefe.

Atuncea Dumitrașco-vodă să spăriase și au prinsu pre bulucbașii lor înlăuntru și i-au bătut¹⁰⁰ cu buzduganul și încă pre unul l-au lovit cu sabia, dar n-au murit. Și așe s-au potolit acea gilceavă și s-au dus la straje acci siimeni în curtea domnească unde era orinduiți./

Șeremet *feldmarșal* din Soroca de la Nistru nu să mai pogorîia în gios să margă la pod la Dunăre, unde il orinduisă împăratul, că să temea că avea oaste puțină, ce pre cătinel să trăgea pre Nistru în gios.

Dumitrașco-vodă văzind aceste lucruri, că au rămas mai singur, și își caută cineș chivernisala lui, și bani de cheltuială nu avea mai mult decât dzece pungi de bani, de toți banii lui, că nu avusese vreme să stringă, nici era lacom, precum mai sus s-au scris,

schimbat-au socoteala într-alt chip, să nu mai margă în gios la turci, temindu-s(ă) să nu-l mazilească și apoi a fi greu de dinsul, dzicind că toți fug și își caută chivernisala sa și a casălor sale, ce el încă își va căuta chivernisala lui. Și văzindu și pre siimeni cum s-au buzurluit, nu s-au mai increzut să să despartă de doamnă-ș și să o dea în laturi, ce pre taină au triimis pre Procopie căpitanul și pre Dimitrie aga¹⁰¹ la Șeremet¹⁰² *feldmarșal*, scriind ca să-i triimită în grabă vreo doao-trii mii¹⁰³ de moscali aicea în Iași, să-i fie de apărare¹⁰⁴, să nu-l apuce turcii să-l mazilească.

Iară Șeremet *feldmarșal*, dacă au simțit, foarte tare s-au bucurat, și îndată au ales pre Cropot bregadir cu trii mii de oaste moscali¹⁰⁵ și i-au pornit

⁹⁶ pre Oituz^{96a} și / de* la / în ⁹⁷ ce-i adusesse / aduși⁹⁸ triimis / răpedzil⁹⁹ vor să vie / incalecă¹⁰⁰ bătut / ucis¹⁰¹ slugile lui credzute¹⁰² la Movilău¹⁰³ doao-trii / 4 000¹⁰⁴ de apărare/aret¹⁰⁵ și pre Chighieciu, cu un polc de moldoveni, ca vro 500 de moldoveni, ce slujie la moscali

înainte la Iași. Decii agiungindu Cropot bregadir la Prut, au triimis ¹⁰⁶ înainte, dind știre lui Dumitrașco-vodă ca să triimiță să grijască poduri la Zagarance, să treacă.

39 p.218 f.132 Atuncea au sosit ferman de la veziriul la Dumitrașco-vodă, să incalece să margă să prindă pre Brâncoveanul // -vodă. Și au scris *veziriul* cărți și la sultanul de Bugeacu să dea lui Dumitrașco-vodă ori ciți tătari i-ar trebui. Atuncea au știutu și boierii ¹⁰⁷ că au fost scris Dumitrașco-vodă să vie moscalii, că boierii tot gindia că or purcede ¹⁰⁸ in gios spre Huși, precum au fost sfătuit ¹⁰⁹. Iară dacă au ¹¹⁰ înțales că au sosit moscalii la Prut, mult s-au mierat ¹¹¹. Atuncea *hatmanul Ion Neculce, fiindu hatman*, au dzis ¹¹² lui Dumitrașco-vodă să scrie să să întoarcă moscalii înapoi și să purceadă să margă ¹¹³, precum scrie *veziriul*, să prindă ¹¹⁴ pre Brâncoveanul -vodă și să să lasă de moscali, că poate să-i bată turcii și tătarii or robi țara, puind ¹¹⁵ pre Dumnezeu martur că așe i-au ¹¹⁶ dzis și tare au ¹¹⁷ stătut, ca doară l-ar putea întoarce ¹¹⁸ pre Dumitrașco-vodă. Și n-au ¹¹⁹ putut și încă cu minie au ¹²⁰ răspunsu *hatmanului Ion* dzicîndu că „voi vă chivernisiți cu toții, ca să rămîneți la creștini, și numai eu singur să rămiiu pentru voi la păgini: că v-am văzut eu credința voastră că ați fugit toți și eu am rămas singur; pentru țară, nu o vor prăda tătarii, că moscalii acum sosăscu și eu știu prea bine că nu vor bate turcii pre moscali“. Decii văzîndu ¹²¹ *hatmanul Ion* că i-au ¹²² răspunsu așe, cu scirbă, s-au ¹²³ temut a-i mai răspunde, ca să nu cumva cază ¹²⁴ în vreo primejdie a vieții.

40 Măcară că mulți dzicu *precum* că ¹²⁵ *hatmanul Ion* l-ar fi îndemnat ¹²⁶ pe Dumitrașco-vodă să să inchine la moscali, dar grăiescu cu năpaste ¹²⁷, că atuncea era toți / creștinii bucuroși moscalilor, nu numai ¹²⁸ *hatmanul Ion*. Că scriia alții mai denainte vreme de chiea pre moscali mai denainte decît Dumitrașco-vodă, muntenii, sirbii, moldovenii ¹²⁹, *precum mai sus s-au scris*. Numai *neprictinii hatmanului Ion*, pizmașii, zavistnicii scorniaa asupra ¹³⁰ *hatmanului Ion* ocară și oamenii cei proști ¹³¹ credea că este așe ¹³².

41 p.219 Chiematu-ș-au atuncea Dumitrașco-vodă pre boierii săi, ciți mai rămăsese pre lingă dinsul, numai așe sprintini, anume pre Nicolae Costin vel logofăt și pre Iordachi Rusăt vornicul și pre Ion Sturdze vornicul și pre Ilie Catargiul ¹³³ vist<iernic> și le-au spus precum au chieat pre moscali și au vinit de trec Prutul la Zagarance. Atunce ¹³⁴ boierii, auzînd ¹³⁵, au răspunsu ¹³⁶ cătră vodă și au dzis: „Bine ai făcut, măria-ta, de te-ai închinat, că noine

¹⁰⁶ triimis / răpedzit ¹⁰⁷ au știut și boierii / am știut și eu ¹⁰⁸ boierii tot gindia că or purcede / eu tot gindiem că om purcede ¹⁰⁹ au fost sfătuit/sfătuisem ¹¹⁰ au/am ¹¹¹ s-au mierat / m-am mirat ¹¹² au dzis / și am dzis ¹¹³ să purceadă să margă / să mearge / ¹¹⁴ prindă / prindem ¹¹⁵ puind / puiu ¹¹⁶ i-au / i-am ¹¹⁷ au / am ¹¹⁸ l-ar putea întoarce / l-oi întoarce ¹¹⁹ n-au / n-am ¹²⁰ au/mi-au ¹²¹ și eu ¹²² i-au/mi-au ¹²³ s-au/m-am ¹²⁴ cază / cad ¹²⁵ eu ¹²⁶ l-ar fi îndemnat / l-am îndemnat ¹²⁷ și ca niște oameni ce nu pricep și nu știu ¹²⁸ eu ¹²⁹ cu ciți ani mai nainte! ¹³⁰ mē ¹³¹ și neprietini și cei nepricepuți ¹³² dar eu taina stăpinului, căruia i-am ū mincat pita, n-am putut-o descoperi, uitîndu-mă la Sînta Scriptură, ce au dzis ingerul cătră Tovie dzicînd: „Taina împăratului să o acoperi, iar faptele lui Dumnezeu la arătare să le mărturisești“. Ce și eu n-am vrut să mă fac ū al doile Iudă sau să-l viclenescu, să fug ū de la dinsul. Ce de-aș fi făcut așe, ce laud-aș // (p. 219) fi dobîndit? Ce numai osîndă de la Dumnezeu și ocară de la oameni. Iar eu aceste răbdîndu-le cu dreptate, den toate nevoile am scăpat, care le-am tras pre strîmbătate in 9 ani. Ce intru aceste ce mi s-au întimplat m-am lăsat tot in nădejdea lui Dumnezeu, pân'm-au scos, precum mărturisește David prorocul, psalom 39: „Răbdîndu am așteptat pre Domnul, și mi-au luat aminte, și au ascultat ruga mē, și m-au scos din groapa palimilor și din tina cea adîncă, și au pus pre piatră picioarele mele“, i proci ¹³³ vel ¹³⁴ toți ¹³⁵ s-au bucurat și ¹³⁶ cu bucurie

temem că ti-i duce la turci. Și așa avem gindu, că de te vom videa că mergi la turci. să te părăsim și să ne ducem să ne închinăm ¹³⁷ la moscali“. Și le părea bine.

Numai Iordachi Rusăt vornicul au dzis atuncea: „Te-ai can grăbit, măria-ta, cu chiebatul moscalilor. Să fii mai îngăduit, măria-ta, până li s-ar fi văzut puterea, cum le-a merge“. Răspuns-au Dumitrașco-vodă dzicind: „Nu mai era vreme a mă mai chivernisi, temindu-mă ca să nu mă apuce turcii. Iată că și din dumneavoastră m-ați părăsit o samă și nu sinteți într-un cuvint și intru o credință cu mine“.

Atuncea gătindu-s<ă> ¹³⁸ Dumitrașco-vodă îndată ¹³⁹ au // purces înainte(a) moscalilor, la Prut. Și s-au împreonat cu Cropot bregadir și au vinit cu dînsul în gios pre Jijie, până l-au trecut Jijie și Bahluiul și l-au lăsat pre Bahlui, din gios de Iași, la podul lui Bitcă, și acolo ș-au pus obuzul, dîndu-i conac de toate ce i-au trebuit lui și oștii lui.

Și luundu-și Dumitrașco-vodă doi căpitani cu doao steaguri de draguni, s-au întorsu de sară la Cetățuie, unde ii era doamna. Iar pre ¹⁴⁰ Ion Neculce hatmanul până au umblat Dumitrașco-vodă la Prut, l-au ¹⁴¹ lăsat să fie de paza doamnei la Cetățuie ¹⁴², că se temea să nu lovască niscaiva turci pre doamna în urma lui. Iară a doa zi venit-au și Cropot bregadir numai cu un steag de draguni la Iași și l-au cinstit Dumitrașco-vodă și l-au dăruit și au umblat pin curțile domnești și prin toate mănăstirile de le-au văzut și de sară iară s-au întorsu la obuzul său, la podul lui Bitcă.

Atuncea moldovenii, cum au văzut moscalii, precum sintu învățați la jaçuri, cîndu vādu cite ~~un~~ lucru buzurluit, au și purces, unii cu poroncă, alții ¹⁴³ fără de poroncă, a-i tăia pre turci și a-i robi, unii în Iași, alții printr-alte țirguri, unde și-i afla, prin toată țara și-i jecua de bani, de odoară și de cai, de borfe, de boi, de oi, de miere, de ceară și de toate ce găsiia la dînsii, iară băcăliile la Iași sta vārsate pre ulițe, / de era sātui și copiii, strafide, smochine, alune era destule pre la toți ¹⁴⁴. Iar pre carii turci nu-i tăia, ii ducea cu pieile de-i da robi domniii. Iară pre unii din turci să timpla de-i ascundea prietini carii au apucat de au scăpat ¹⁴⁵ până la prietini, carii mai pră urmă de mare folos au fost turcii acelor prietini ce-i ascunsese.

Iară nezăbāvind vreme, au vinit și Șeremet *feldmarșal* la Țuțora cu obuzul lui, ca ¹⁴⁶ cinsprāzece mii de oaste, că n-au cutezat să margă drept la pod la Dunāre, precum il învășasă împāratul, pentru că ¹⁴⁷ avea oaste puțină.

Veziriul turcescu încă sosisă la Dunāre și să temea a trece în ceasta parte, auzind că vin mulțime de moscali. Ce stă și el di ceea parte. Iară după ce au înțales veziriul că s-au hainit Dumitrașco-vodă, îndată au și prinsu pre capichiaia lui Dumitrașco-vodă, pre lano, și i-au tăiat capul. Așijderea și împāratul turcescu, înțālegindu la Țarigrad, au și prinsu pre Antiohii-vodă și l-au închis și era să-l taie, numai nārocirea lui au fost, că au mărturisit caimacamul cătrā împāratul cum Antiohii-vodă cu o lună de zile mai înainte i-au spus lui precum că frate-sāu Dumitrașco-vodă este hain, nu umblă bine, și el n-au crezut, gîndind că-l pirāște pre pizmă. Și așa spuind împāratului caimacamul, l-au iertat pre Antiohii-vodă și l-au slobozit din Edicula.

¹³⁷ să te părăsim și să ne ducem să ne închinăm / te-om părăsi și ne-om duce de ne-om închina ¹³⁸ gătindu-s<ă> / au și încălecat ¹³⁹ îndată / și ¹⁴⁰ mine ¹⁴¹ l-au / m-au ¹⁴² ca ¹⁴³ și ¹⁴⁴ la toți / la toate babele ¹⁴⁵ au scăpat / scăpa ¹⁴⁶ vro ¹⁴⁷ pentru că / căci că

- 48 Iară Șeremet *feldmarșal* cind au fost vinit de la // Nistru la Țuțora au
 f.134 vinit pre la Orheiu. Și s-au rădicat toți orheienii, sorocenii ¹⁴⁹, lăpușnenii de
 au vinit cu dinsul până l-au trecut Prutul. Și țărănimea cu bejenii s-au
 dus toți ¹⁵⁰ în Cirligătură, iar slujitorimea au rămas toți ¹⁵⁰ la Dumitrașco-
 vodă în oaste.
- 49 Apoi Dumitrașco-vodă ș-au mutat doamna *de la Cetățuie* în curțile ¹⁵¹
domnești în Iași și ¹⁵² au lăsat un polcu de moscali de paza ei. Iar el cu
 slujitorii ciți avea s-au dus la Țuțora și ș-au așezat oastea lui dincoace
 de Prut și *dimpună* cu moscalii lui Cropot bregadir. Și s-au sculat cu boierii
 lui, carii mai sus s-au scris ¹⁵³, și au trecut Prutul la Țuțora de s-au impreo-
 nat cu Șeremet *feldmarșal* unde era cu obuzul lui. Și i-au făcut Șeremet cinste
 mare lui Dumitrașco-vodă ¹⁵⁴. Și au dăruit Dumitrașco-vodă lui Șeremet
 un cal *turcescu* foarte frumos cu toate *podoabeli*. Așijderea și Șeremet lui
 Dumitrașco-vodă i-au dăruit doao părechi de soboli și boierilor *le-au dăruit*
 cite o bucată de lavdan di cel bun ¹⁵⁵, cite de doao haine.
- 50 Dumitrașco-vodă au sfătuit cu Șeremet să scrie o carte în limbă tur-
 cească la soltanul, ca să să inchine și el cu tot Buceagul, că neînchinindu-s<ă>,
 pe urmă nu va fi bine de dinșii. Și au pus Șeremet *pre* un copil a lui *să scrie*
 ce știa scrie bine turcește. Iară Dumitrașco-vodă au dzis că nu va putea copi-
 lul scrie cu dascălie, fiind tinăr. Însă au dzis să scrie întâi pre o țidulă de
 hirtie mică vreo doao-*trii* rinduri, să /vază cum scrie. Iară acel copil fiind
 telpiz bun, au scris pe o țidulă *mică de hirtie* așe, că „nu este mai mare
 blăstămat în lume decit omul acela ce are o fărîmă de piine în mină și o
 leapădă pre aceea și caută ¹⁵⁶ să afle alta mai mare”. Și au dat la Dumit-
 rașco-vodă, iar Dumitrașco-vodă cetind au dzis copilului: „Hai ghidi cah-
 polu!”. Și n-au mai spus lui Șeremet ce au scris copilul, fiindu-i rușine, numai
 ce au dzis că va putea scrie. Și l-au pus *pre copil* de au scris carte la soltanul
 și au triimis-o. Iar soltanul n-au dat nici un răspunsu pre acea carte ¹⁵⁷.
- 51 Vinis<ă> cu Șeremet *feldmarșal* *dimpună* și un ministru al împăra-
 tului *pre* anume Simior Sava Rogojenschii, neguțitoriu de feliu lui de la
 Ragughia ¹⁵⁸ despre partea turcească. Și agiunsese ¹⁵⁹ *de ere* boieriu mare
 și de cinste și de sfat la împărăție Moscului, că știa multe limbi. Și-i didese
 împărăția mulți bani să fie de purtat grije la cheltuiala oștii. Și ¹⁶⁰ au dat ¹⁶¹
acel ministru lui Dumitrașco-vodă o sută *de pungi de bani*, să facă oaste de
 moldoveni, până la zece mii sau și mai bine. Și de-i vor mai trebui, să-i mai
 dea bani. Și să dea de tot polcovnicul cite o sută *de ruble*, de rohmistru *ciți*
triizăci de ruble și de chihaiie și de stegariu cite zece *ruble* și de tot to
 rășul ¹⁶² cite cinci ruble. Și acești bani să le fie dintăi de cheltuială, și
 f.135 apoi, dacă // să vor așeza, să le dea lefe. Și i-au mai dat *acel ministru*
Dumitrașco-vodă vreo triizăci *de pungi de bani* să triimiță în țară să cumpere
 vite, cite patru lei vita, să le fie de treaba oștii *zair*.
- 52 Așijderea *acel ministru* i-au mai dat și citeva cărți împărătești, scrise
 la toată boierimea și slujitorimea, toți să incalece să vie la oaste, cu plată,
 iară carele nu va vini *la oaste* va răminea podan și lipsit din moșiile sale.
 Țăranii să aibă a aduce bucate *la oaste* fără *de frică*, să le dea bani. Decii
 Dumitrașco-vodă indată au triimis ¹⁶³ la țară, făcîndu-le știre tuturor. Decii

¹⁴⁹ și ¹⁵⁰ toți / toată ¹⁵¹ curțile / curți ¹⁵² i- ¹⁵³ scris / dzis ¹⁵⁴ și boierilor săi ¹⁵⁵ lavdan di
 cel bun / ladan de cele bune ¹⁵⁶ caută / cearcă ¹⁵⁷ și s-au întorsu Dumitrașco-vodă la
 conacul lui preste Prut ¹⁵⁸ Ragughia / Rogojia ¹⁵⁹ agiunsese / cădzusă ¹⁶⁰ și / atunce ¹⁶¹ el
¹⁶² de unul ¹⁶³ triimis / răpedzit

boierii, mazilii au și început a vini de prin bejenii la oaste, foarte pre puțin *de* n-au vinit și au triimis cu cărțile și bani, la cine au socotit, să cumpere vite.

Așijderea și slujitorii, dacă au auzit, au și început a vini toți de toate părțile și a să scrie la steaguri. Și auzindu de leafă nu numai slujitorii¹⁶⁴, ce și cibotarii, croitorii, blănarii, circimarii. Slugile boierești lăsa pre stăpînii¹⁶⁵ săi și alerga de să scriia la steaguri. Oaste de strinsură, din tirgu, mai mulți fără *de* arme decit cu arme, și să făcusa până la șeptesprăzeci polcovnici și o sută șeptezăci rohmistri cu steaguri în cinsprăzeci zile. Numai steagurile încă tot nu apucasă a să plini¹⁶⁶ cite o sută de oameni la steag, neavind cînd să s<(ă)> plinească. p.223

Atuncea Șeremet *feldmarșal* zăbăvind la Tuțora, / așteptînd împărăția să vie cu toată greimea *oștii sale*, lovit-au tătarii în vreo doao-trii rînduri straje lui Șeremet fără *de* veste, de o strica și apuca cite o herghelie doao *de cai* de a oștii moschicești și să da iar înapoi. Să can hărăția cite puțin cu oastea moschicească cea sprintină, iar cu temeiul nu vrea să să bată. *Iar* piste Prut, de aceasta parte, nu cuteza *tătarii* să treacă la moldoveni, că să făcusa veste că sint moldoveni triizăci de mii *de oaste* și știindu *tătarii* pre moldoveni că sint sprintini¹⁶⁷, nu cuteza să le facă vreun vicleșug, nici în țară pre de altă parte nu vrea să între *să prade*, ce numai pre di ceea parte *de Prut* cit putea, zăhăia pre moscali. 54

Atuncea era un boieriu pre anume Lupul Costachi, fiiu lui Gavriliță *vornicul* și era dator lui Dumitrașco-vodă din goștină cu trii mii de galbeni, și-i mai didese și optu sute de galbeni să cumpere piine de la Birlad, ca să să afle la vreme de trebuință ori la care parte i-ar trebui. *Iar* ¹⁶⁸ *acestu boieriu*, auzindu de Dumitrașco-vodă că s-au închinat la moscali, au strinsu citeva rude a lui și s-au* făcut tabără la mănăstire la Bursuci și s-au închis cu citeva gloate *de oameni* acolo. Decii¹⁶⁹ *acest boieriu* la Dumitrașco-vodă nu mergea, nici bani sau piine nu triimitea. Și scriia cărți la Șeremet de-ș făcea obraz, adecă vești de la turci // și pe Dumitrașco-vodă, în locu de laudă, il cleveția cătră Șeremet. *Iar* la turci scriia *într-alt chip*, cu alt obraz, că sint moscali puțin și este ¹⁷⁰ oaste flămîndă, ce să treacă veziriul Dunărea fără *de* grije, că-i va bate pre moscali. *Iar* Șeremet și cu Dumitrașco-vodă auzindu de aceli¹⁷¹ fapte *cu vicleșug* a Lupului, că scrie la turci și face piedică și altor pămînteni, să nu vie la moscali, au triimis pre un polcovnic anume Chighieciu cu vreo trii sute de moldoveni și un căpitan cu vreo doao sute de draguni *moscali* să-l prindă și să-l aducă la dinșii. *Iar* el văzindu-i, s-au făcut bolnav, și el p.224

giupîneasa lui și au început a-i cinsti și a-i dărui pre acei triimiși și li rugat *de l-au lăsat pre dînsul* și au triimis *pre* niște frați ai lui mai mici pre un ficior a lui din trup dzicîndu că, de-i va mai trece, va ieși înaintea oștii *moschicești* la Fălciu, cu oaste ce va putea stringe și cu zaire¹⁷². Și așe crezîndu-l, l-au lăsat și, luundu pre frații lui și pre ficiorul lui, i-au dus la Șeremet. Care lăsare a Lupului au fost moscalilor de mare stricăciune, că el tare au indemnat pre turci să treacă Dunărea, că să temea veziriul să treacă. Pentru care slujbă de grabă au luat plată *de la* veziriul acela, precum înainte să va scrie, că cine face ¹⁷³ *groapă altuia*, *el va cădea întru dînsa*, *precum scrie sf<(i)>nta Scriptură a domnului nostru I<isu>s H<risto>s.* f.136

Împăratul Moscului atuncea să zăbăvisă la Ieroslav, la o nuntă leșască a unui *domnu mare leșescu* și dîndu bani leșilor și poftîndu-i ca să-i dea trii-

¹⁶⁴ să scrie ¹⁶⁵ stăpînii / boierii ¹⁶⁶ bine ¹⁶⁷ la războiu ¹⁶⁸ el * s-au / ș-au ¹⁶⁹ decii / și ¹⁷⁰ o ¹⁷¹ spurcate ¹⁷² zaire / zahară ¹⁷³ faci-i-să

zăci de mii de oaste agiutor. Și i-au adevărit leșii că-i vor da și au dzis *cătră împăratul* să purceadă înainte cu oastea lui, că ai lor vor purcede drept pe Prut și-i vor agiunge. Și au gătit leșii oaste și au pornit-o până la marginea țării lor, până la Sneatin. Și de la Sneatin n-au ȳrut să mai treacă în cesta hotar în Moldova incoace și acolo au stătuț, așteptînd vreme până să vor bate moscalii cu turcii și dacă vor birui moscalii, să să pogoare și ¹⁷⁴ leșii în gios. Și lăsas(ă) împăratul și pre *cneazul* Dolhoruc, cel mai mare frate, cu doasprăzeci mii de moscali, să vie cu leșii precum i să făgăduisă. Și pre adevărînța lor au purces împăratul în gios pre Nistru până la Soroca. Și au agiunsu temeiuł oștii sale, pedestrima, adusă tocma *de la cetate* de la Riga degrabă, ostenită și flămîndă ¹⁷⁵, bolnavi și leșinați. Iar cu cei ce era mai tari au vinit dreptu piste cimpu la Prut la Zagarance. Iar de acolo au vinit ¹⁷⁶ oaste în gios pre Prut spre oastea lui Șeremet *feldmarșal* ¹⁷⁷.

57 Iară ¹⁷⁸ marele Petr *Alexievici* împăratul Moscului *trecîndu Prutul pre la Zagarance* au vinit drept în tirgul lașilor împreună cu împărăteasa lui, *anume Ecaterina*, în curțile domnești. Iară caimacamii împreună cu alți f.137 boieri și orășeni bătrîni, mai de cinste, // și cu *preosfințitul părinte chir Ghe-deon* mitropolitul și cu tot clirosul *bisericii* i-au ieșit cu toții înainte, afară din Iași. și frumos întimpinîndu-l, l-au priimit cu toată inima și i s-au închinat p.225 *cu bucurie* ca unui împărat creștin, dîndu laudă lui Dumnezeu ca doară îi va cerceta *sfinție* sa cu mila sa și-i va scoate de supt giugul robii turcilor.

58 Împăratul moschicescu mai avea un obuz mare de oaste strinsu la Azac, ca să margă să bată Crimul. Și era ¹⁷⁹ și întru acel obuz doaozăci de mii de calmiși și doaozăci de mii de donți și cinsprăzece mii de căzaci din olatul Ilarcovului și cinci mii de căzaci ce le dzic eiți, ce trăiescu preste Don și doaozăci de mii de moscali, carii să fac preste tot optzaci de mii de oaste. Și ¹⁸⁰ era cap pre această oaste Apracsin *cneazul și gubernatul de Azac*. Și au vinit atuncea carte la împăratul de la Apracsin precum au lovit tătărimea ce le dzicu cobanii, carii trăiescu piste Don, și au robit zece mii de copii ca de doasprăzece ani și mai mici ¹⁸¹, iar pre alții, ce au fost ¹⁸² mai mari sau mai mici i-au pus pre toți ¹⁸³ supt sabie și acum este gata să purceadă să între și în Crim. Ce împăratul i-au făcut răspunsu lui Apracsin ¹⁸⁴ să nu să grăbască a intra în Crim, până să va bate el întâi cu veziriuł și apoi îi va face știre să între în Crim.

59 Mai avea împăratul și alt obuz strinsu la Ceahrin, din gios de Chiov, de aceasta parte pre Nipru, cinsprăzeci / mii de moscali și triizaci de mii de căzaci, carii să țin *de ascultă* de hătmănia căzăcească. Și era cap aceluı obuz Dimitrie Galicin ¹⁸⁵, *cneazul și gubernatul de Chiov* și cu *Ioan Scropadschii*, hatmanul căzăcescu. Și era orînduiți să ia pe Nipru în gios să lovască Vozia. Iar cîndu au fost sosit împăratul la Soroca, au scris lui Dimitrie Galicin ¹⁸⁵ să triimită ¹⁸⁶ patru mii de saci de piine cu căruțe din Chiov să dea oștii ceii bolnave de la Soroca și să triimită ¹⁸⁶ o samă de căruțe și aicea în Iași după dînsul, înțălegîndu *împăratul* că nu-i piine în Moldova. Decii trimițînd *cneazul Dimitrie Galicin* ¹⁸⁷ citeva tabere de căruțe cu piine după împăratul, o samă de căruțe s-au poprit la Soroca, iară o samă au vinit la Iași

¹⁷⁴ ei ¹⁷⁵ și au trecut Nistrul pre la Soroca și au lăsat acolo o samă ce era ¹⁷⁶ au vinit / s-au pornit ¹⁷⁷ și de acolo au trecut Prutul și au vinit ¹⁷⁸ iară / și ¹⁷⁹ la ¹⁸⁰ le ¹⁸¹ mici / gios ¹⁸² au fost / era ¹⁸³ pre toți / tot ¹⁸⁴ înapoi ¹⁸⁵ Galicin / Galenici ¹⁸⁶ triimită / răpadă ¹⁸⁷ Galicin / Galenici

mai tirziu, iară pre o tabără de căruțe au lovit-o tătarii la bălțile Cainariului și i-au făcut mici fărimă, de n-au scăpat *nici* un om *dintru* *acea* tabără.

Mai avut-au împăratul și alt obuz de oaste lăsat în sus, despre partea hraniții svezesti. Și era ¹⁸⁸ *pre* *acel* *obuz* *mai* *mare* cneajul Alexandru Daniilovici Menjic feldmarșal ¹⁸⁹ și cu Bon ghenearul, cu optsprăzeci mii ¹⁹⁰ *moscali* călărime aleasă și cu doozăci de mii de pedestrime și citeva mii de sasi de a lui Avgust, craiului leșescu, de sta acolo împotriva șvezilor, fiindu rămași în țara lor de la craiul *Avgust*, osăbit de altă oaste ce mai avea *împăratul* pre Mare Balticum, de umbla cu galioane bătindu-să cu șvezii.

Această oaste ce mai sus s-au scris ¹⁹¹ au avut-o *moscalii* și // fără de socoteală au împărțit-o și au răschirat-o întru atite părți în nedejde voroavelor streine, a muntenilor, a leșilor, a sirbilor, a moldovenilor. Și au vinit împăratul fără de oaste, negrijit, să să bată cu veziriul și cu poiede oștii turcești și tătărăști întru mijloc de cîmpu pustiiu. Și așe, în nedejde streinilor, era să-ș piardă *moscalii* împărăția creștinească. Că împăratul aici mai mult de triizăci — *patruzăci* de mii de oaste *moscali*, cu a lui Șeremet cu tot, nu avea și mai era și vreo opt mii de căzaci, polcul lui Mirhorodschi ¹⁹² polcovnicul, că numai pre acesta l-au luat *împăratul* cu dinsul ¹⁹³, iar pre ceilalți polcovnici *căzăcești* nu i-au crezut și i-au lăsat pre Nipru, la Ceahrin, cu *Ioan Scoropadschi* hatmanul lor. Și era și o mie de donți și vreo șese mii de moldoveni, cu cei ce slujia mai denainte vreme la *moscali*, de toată oaste era ca cînzăci-șesezăci de mii. Și avea *împăratul* și șesezăci și doao de puști *mari*, *tunuri* și cită ¹⁹⁵ oaste era, mai mult era bolnavi, flăminzi, leșinați și obosiți ¹⁹⁶. Iar turci era cu veziriul ca trii sute de mii și mai bine ¹⁹⁷, fără de poiedia tătariilor, și avea oaste turcască patru sute de puști *mari* *tunuri* și era oaste grijită bine și hrănită, fiindu în țara lor.

Atuncea Șeremet *feldmarșal* și cu Dumitrașco-vodă din braniște de la Țuțora, dacă au oblicit că este împăratul în Iași, au lăsat oastea și au mârșu la împăratul de s-au impreonat. Atuncea au umblat împăratul prin toate mănăstirili din Iași de le-au văzut și dintote i-au mai plăcut mănăstirea Golăia, dzicind că are trii meștersuguri: leșescu, grecescu și moschicescu. Și mult lăuda împăratul lucrurile, chipul și toate obiceiile moldovenilor și încă și dobitoaceli acestui pămînt a *Moldovii*, dzicind că sint frumoasă.

Dumitrașco-vodă au făcut împărății masă frumoasă în curțile domnești, în casa cea mare cu cinii. Iar cîndu au fost să șază la masă, împăratul n-au vrut să șază în capul mesii, ce au șezut în scaon lingă masă, iară în capul mesii au pus pe Dumitrașco-vodă. și după dinsul pe Golovchin ¹⁹⁹, Gavriil Ivanovici, apoi pre alți gheneari mai gios anume Dolhoruc cel mijlociu, Mihail Galicin cel micu, Savva Rogojenschi ministru, Șefer ministru adevă vîstiernic, Rent ghenear, Vejbah ghenear, Toma Cantacozino spatar, că atuncea fugisă din Țara Muntenească și ficiorul lui Șeremet (iar Șeremet n-au șezut la masă, că îndată s-au întorsu la obuz la Țuțora). Și alții din bregadiri și din polcovnici să ospăta și să veseliia prea frumos cu vin de Cotnar și lăuda vinul foarte, și încă mai bine le plăcea vinul cel cu pelin și mult să miera cum spre partea lor nu să face vin cu pelin așe bun. Iară după ce s-au sculat de la masă, au vinit și boierii Țării *Moldovii* de s-au

¹⁸⁸ cu dinsul ¹⁸⁹ feldmarșal / fercu-marșalic ¹⁹⁰ de ¹⁹¹ s-au scris / scrie ¹⁹² Mirhorodschi / Medhorotschi ¹⁹³ dinsul / sine ¹⁹⁴ șesezăci și doao / 52 ¹⁹⁵ cită / cit și ¹⁹⁶ bolnavi, flăminzi, leșinați și obosiți / bolnavă, flămindă și obosită ¹⁹⁷ trii sute de mii și mai bine / 400 000 ¹⁹⁸ feliori de ¹⁹⁹ Golovchin / Galoftin ²⁰⁰ și / cu

impreonat cu împăratul și le-au dres împăratul *singur* cu mina lui tuturor cite un păhar de vin.

64
f.139 Împărăteasa și cu doamna și cu giupinesile ce să intimplasă în Iași încă și dea la masă în casa cea // mică de să cinstiia. Iar împăratul era om mare, mai înalt mai decit toți oamenii iar nu gros, rătundu la față și can smad, oacheș și can arunca citeodată din cap, fluturindu. Și nu cu mărire *multă* și cu pohvală ²⁰¹ mare, ca alți monarhi. Și ²⁰² umbla de multe ori fiecum ²⁰³ și numai cu doao-trii slugi ²⁰⁴, și umbla pre gios, fără dealai ²⁰⁵. Că atuncea fiindu în Iași în curțile domnești întru o zi de dimineață numai ce au ieșit pre poarta despre grajduri pre gios, numai cu trii slugi ofițeri și au mârșu până în mănăstirea Trii Sfetitele tot pre gios și intrîndu în biserică de o au văzut, îndată au sosit carita împărătească cu tot alaiul pre obicei și ieșind din biserică din Trii Sfetitele au purces de au mârșu de au văzut și celelalte mănăstiri toate, precum mai sus s-au scris.

65 Iară atita dragoste arăta împăratul cătră Dumitrașco-vodă, unde văzută eă s-au închinat de bună voia lui, că să tindea cu amîndoa minuli și-l cuprindea pe Dumitrașco-vodă de grumazi și-l săruta pre față și pre cap și pre ochi, ca un părinte pre un fiiu al său. Aceasta era cîndu s-au impreonat în casa cea mică.

66
p.228 Atuncea Iordachi Rusăt vornicul și cu o samă de rude ²⁰⁶ cu Dumitrașco Racoviță hatmanul și cu Savin Zmucilă banul au început a agiunge cu cleвете asupra lui Dumitrașco-vodă, *dzicîndu* că ²⁰⁷ nu este bine să fie domnu vecinicu, pre neam, în Moldova, ce este bine să să schimbe după cum va pofti țara, adecă precum sint ²⁰⁸ și / acmu domniile de la turci. Decii împăratul, oblicînd de această poftă a lor, au învățat pre Golovchin ²⁰⁹ și pre Rogojenschii de au chîemat pre toți boierii *cei mari a Țării Moldovii* la gazda lor, în casăle Dediului spătariul, lingă curțile domnești. Și au început a le spune Golovchin ²⁰⁹ cuvîntul împăratului cătră boierii Moldovii, cum ²¹⁰ împăratul silește să scoată această țară din robie, de supt mina turcilor, și nu-i trebuie nemică de la dînsa să ia, ce-i este voia să-ș facă pomană, fiindu creștîni mînceați de păgîni. Și domniile să nu să schimbe într-însa, să să facă cheltuială ca la turci ²¹¹, și alte multe cuvinte de adeverință cu milă, ca aceste. Și auzîndu boierii aceste cuvinte, toți s-au închinat și au mulțămît, iară Iordachi Rusăt *vornicul* cu ceata lui, precum mai sus s-au scris ²¹², iară au început a striga că nu-i bine să fie tot de un neam domnu, ce să să schimbe *domnii*. Decii o samă de boieri ținea în parte(a) lui Dumitrașco-vodă și dzicea că nu-i bine să să schimbe domnii, ce să fie pre neam, să iasă zavistia și cheltuiala din țară, iară Iordachi Rusăt *vornicul* tot *zicea și* striga că este bine să să schimbe *domnii*. Și să priciia ei în de ei înaintea lui Golovchin ²¹³ și nu socotiia că este lucru cu rușine. Atuncea le-au răspunsu Golovchin ²¹³ că într-alt chip nu să poate și au ieșit boierii cu acest răspunsu și s-au dus pre la gazdele sale. Atuncea au priceput Golovchin ²¹³ pre boierii Moldovii ce feliu de oameni pizmătareți ²¹⁴ sint și cum nu să iubăscu.

67
f.140 Sculatu-s-au atuncea Savin Zmucilă banul, careli era // invoit cu Iordachi Rusăt *vornicul*, și s-au dus la Dumitrașco-vodă și la împăratul și au *pirit pre Iordachi Rusăt vornicul și i-au spus toată taina* ²¹⁵. Decii împăratul

²⁰¹ pohvală / fală ²⁰² și / ce ²⁰³ prost la haine ²⁰⁴ de-i era de grija trebilor ²⁰⁵ ca un om prost ²⁰⁶ ale sale ²⁰⁷ că / cum că ²⁰⁸ sint / este ²⁰⁹ Golovchin / Goloftin ²¹⁰ marele ²¹¹ turci / păgîni ²¹² scris / dzis ²¹³ Golovchin / Goloftin ²¹⁴ pizmătareți / pizmătari ²¹⁵ lui Iordache

s-au miniat și au făcut surgun pre Iordachi *Rusăt vornicul* la Soroca, iară pre Savin *banul Zmucilă* l-au făcut Dumitrașco-vodă postelnic mare. Iară* după ce s-au întorsu moscalii la țara lor ²¹⁶, au luat și pre Iordachi *vornicul de la Soroca* și ²¹⁷ l-au dus la Chiov și au fost la închisoare doi ani și poate ^{p.229} fi acolo ar fi perit ²¹⁸ *la închisoare* și numai au avut năroc și parte de Brâncoveanul-vodă, fiindu-i ²¹⁹ *cuscru lui Iordachi vornicului* ²²⁰, au stătut tare pentru dinsul la Poartă și au ²²¹ agiunsu la ²²² *chihaia veziriului* și ²²³ au poroncit *chihaia veziriului* solilor moschicești carii era atuncea la Poartă, anume ficiorul lui Șeremet, și au scris ficiorul lui Șeremet la tată-său la Chiov și cu această mijlocire l-au slobozit moscalii de la închisoare ²²⁴ *pre Iordachi Rusăt vornicul*. Iară ²²⁵ giupineasa lui timplindu-să de au fost fugit *la acea vreme* în Țara Ungurească ²²⁶, acolo *s-au timplat* de au murit, împreună și cu o fiică a sa, *care* încă era logodită. Căutați, fraților, acum, cum nu trece osinda pre sluga aceea ce să rădică asupra stăpinului său. Că Dumitrașco-vodă mare bine îi făcuse lui Iordachi *Rusăt vornicului*, că ²²⁷ l-au scos de la închisoarea lui Nicolae-vodă, din beciu *de supt scara curții domnești*, că ²²⁸ poate ar fi perit *acolo*, iar Dumitrașco-vodă triimițindu înainte l-au slobozit și l-au pus caimacam. Și / apoi ș-au dat și *pre* o nepoată de sor după un ficior a lui, anume Costantin, și l-au pus și păharnic mare fiindu încă copil, nu de virstă ²²⁹, boierie *mare*. Ce este lucru de mierat pentru *vornicul* Iordachi *Rusăt*, ce nu-i agiungea, de să punea împotriva lui Dumitrașco-vodă ²³⁰. Numai socotescu doară de era ²³¹ cu învățatura Brâncoveanului-vodă, avindu Brâncoveanul-vodă pizmă veche ²³² *de demult*, de cindu luasă Dumitrașco-vodă pre fata lui Șerban-vodă din Țara Ungurească, că făcuse muntenii legătură să nu-ș dea fetile după Cantimirești, sau doară gindia Iordachi *Rusăt vornicul* că iar va aduce pre Mihai-vodă din Țarigrad de l-a face domnu aicea în țară, *în Moldova*, să fie iar el alfa și omega, după cum era și mai înainte *vreme*, de stăpiniia domnii de la turci, au cine îl știia ce gindia. *au doară neamul îl trăgeu*.

Împărăția Turcului înțelegind de moscali că vin mulțime ²³³, s-au ingrijat ²³⁴ că să va rădica toată creștinătate <a> *din Evropa* de toate părțile asupra lui și *iș vor pierde turcii împărăția*. Și au ²³⁵ triimis ²³⁶ de au chemat pre preosfinția sa ²³⁷ *chirio chir Hrisanthos*, patriarhul *sfintii cetăți a Ierusalimului* și i-au dzis ca să scrie o carte la Brâncoveanul-vodă, domnul muntenescu, știindu împăratul că avea patriarhul prieteșug cu Brâncoveanul- ^{p.230} vodă și Brâncoveanul-vodă iară avea prieteșug vechiu cu moscalii și să scrie Brâncoveanul-vodă și să triimiță *pre* un om al lui la moscali să facă pace și va lăsa Turcul hotar Moscului ²³⁸ Dunărea. Și pre aceea voroavă au triimis // ^{f.141} Brâncoveanul-vodă pre Machedon comisul aicea în Iași la împăratul Moscului pre socoteala Turcului. Ce n-au priimit nicidecum împăratul moschicescu ²³⁹, neștiitoriu gindul omului la ce îl aduce, stindu virtos Toma *Cantacozino* spătariul și cu Dumitrașco-vodă să nu facă *împăratul* pace, mai mult în pizma Brâncoveanului-vodă.

Toma spătariul Cantacozino ²⁴⁰ fiindu văr primare Brâncoveanului-vodă ⁶⁹ îl ținea Brâncoveanul-vodă ca pre un fiu al său și îl făcuse și spătar mare

* iară / și ²¹⁶ lor/-ș ²¹⁷ și / de ²¹⁸ perit/murit, de nu l-ar hi slobozit moscalii ²¹⁹ fiindu-i / că-i era ²²⁰ și ²²¹ au / s-au ²²² la / cu ²²³ și / de ²²⁴ din Chiov ²²⁵ iară / și ²²⁶ și ²²⁷ că / și ²²⁸ că / de unde ²²⁹ la ²³⁰ nu dzic nemic ²³¹ și ²³² pre Dumitrașco-vodă ²³³ multă tare ²³⁴ ingrijat / ingrijit ²³⁵ și ²³⁶ de olac ²³⁷ preosfinția sa / sfinția sa presfințitul ²³⁸ Moscului / Moscalului ²³⁹ să facă pace ²⁴⁰ Cantacozino / Catacuzino

în Țara Muntenescă și multă milă și dragoste și cinste arăta cătră dînsul, ținîndu-l mai în frunte *decît pre* toți boierii săi. Iar el au lăsat pre Brâncoveanul-vodă și au fugit aicea la Iași la împăratul moschicescu, socotindu că a fi el domnu în Țara Muntenescă în locul Brâncoveanului-vodă. Și au început cătră împăratul a piri tare pre Brâncoveanul-vodă, dzicîndu că trii sute *de* pungi *de* bani ce au triimis împăratul la Brâncoveanul-vodă să facă oaste și să cumpere piine și să iasă întru întimpinarea oștii moschicești la Fălciiu, să să lasă împăratul de acea nedejde, că nu sint nici uneli de acele ce să adeverește că umblă cu viclesug, că nici oaste face ²⁴¹, nici el va să vie înaintea oștii la Fălciiu. Ce sfatul lui este de a videa că bat moscalii pre turci / el să să închine cu toată țara lui la nemți. Decii Toma văzînd acel sfat al Brâncoveanului-vodă că este așe, s-au vorovit cu unchii lui, cu Costantin Cantacozino ²⁴² stolnicul și cu Mihai *Cantacozino* spătariul și cu alți boieri de țară „să viu eu ²⁴³ înainte să dau ²⁴⁴ știre împărăției tale că toată țara este bucuroasă să să închine la împărăția ta, numai Brâncoveanul-vodă nu priimește și face piedică tuturor. Și optsprăzece mii de sirbi, ce sint în capul Țării Muntenesti, vrea să vie la împărăția ta și i-au poprit Brâncoveanul-vodă și nu lasă pre sirbi di cei ce slujescu la nemți *să vie*“. Și au cerșut Toma *spătar* la împăratul oaste *să-i dea*, ca să margă să lovască Brăila, să o ia. Și atuncea auzîndu muntenii și oastea Brâncoveanului-vodă, toți vor alerga la dînsul la Brăila și Brâncoveanul-vodă va rămînea singur. Și va strînge bucate multe ²⁴⁵ și va ieși înainte(a) împărăției la Fălciiu cu toată oastea muntenească și cu zaire ²⁴⁶. Și așe au stătut și Dumitrașco-vodă întru agiutoriu Tomii la aceste vorbe, în pizma Brâncoveanului-vodă, ca să-i facă rău și nu socotie că mai mult lui își face *rău*, că rășchiră oastea și la greu nu va ave cu ce *să* să bată. Care mult i-au dzis ²⁴⁷ *hatmanul Ion* lui Dumitrașco-vodă, în taină, să lasă pizma Brâncoveanului-vodă și să nu rășchire oastea că, pre urmă mult să va căi și nemică nu va putea folosi.

f.142 Precum dzice filosoful: „*Pentru că* // căințele cele de pre urmă ²⁴⁸, nemică sint“.

70 Decii împăratul ^{248a} au poroncit de au ales oastea, carii era mai frunte de moscali, și un polcu de moldoveni cu Rent ghenearul și cu Cropot bregadiriul și i-au pornit cum mai în grabă. Și i-au dzis împăratul Tomii că, de nu să va închina Brâncoveanul-vodă, il va face pre dînsul domnu în Țara Muntenescă, iară de să va închina Brâncoveanul-vodă, pre dînsul *atuncea* il va face ghenear, de nu va asculta nici să va teme de Brâncoveanul-vodă.

71 Așe aduc tinerețile ²⁴⁹ și *simeția* cînd au prea multă voie și dezmierdăciune la un stăpîn, precum au avut și Toma *spătariul* la Brâncoveanul-vodă, că la cea de apoi *a lui* s-au înstreinat de neamul său și de bineli său cel mult și au murit în țări streine.

72 Dupre aceste împăratul a triia zi au purces din Iași la Prut, la oastea sa, și au poftit și pe Dumitrașco-vodă să fie cu* dînsul și să-ș ia cu dînsul cînsprăzece boieri pre carii vor plăcea lui, să-i cinstească acolo, și să margă și mitropolitul ²⁵⁰ să slujască acolo liturghie în biserică de cort. Și au pus de au cumpărat și citeva vase de vin, să fie de cînsit oștenii, că atuncea era ²⁵¹ mai înainte cu doao ²⁵² zile *de sărbătoare, de dzioa sfinților apostoli*

²⁴¹ nici piine cumpără ²⁴² Cantacozino / Catacuzino ²⁴³ să viu eu / să vie el ²⁴⁴ dau / dă ²⁴⁵ din olatul Brăilii ²⁴⁶ zaire / zahară ²⁴⁷ i-au dzis / i-am dzis eu ²⁴⁸ pre urmă / apoi întru ^{248a} îndată ²⁴⁹ pre om * fie cu / vie după ²⁵⁰ țării ²⁵¹ și sărbătoare, dzioa Sfinților apostoli Petru și Pavel ²⁵² doao / trei

Petru și Pavel, în post, să facă în locu de praznicu, cum să dzice la noi, și fiindu și numeli lui, Petr, avea obicei²⁵³ *împăratul* de făcea²⁵⁴ *oștenilor și tuturor / slujitorilor săi*²⁵⁵ masă²⁵⁶ *benchet la dzioa sfinților apostoli, fiindu și nașterea împăratului întru acea sfintă zi.*

Iară în doaozăci și șapte de zile a lunii lui iunie, în zioa sfintului Samson 73 *priimitoriul de streini, timpându-s<ă> întru acea zi de au fost pre slăvita izbîndire și biruință asupra șezizilor la Poltava și luundu de atuncea obicei în toți anii la Rosia cea mare și cea mică de dau laudă lui Dumnezeu, mulțămindu pentru biruința ce au dăruit Dumnezeu împăratului asupra vrăjmașilor săi, împodobindu acea sfintă zi cu canoane și cu toată slujba bisericii și țin acel obicei în toți anii de sărbază și până astăzi acea sfintă zi.*

Decii Dumitrașco-vodă s-au sculat a doa zi și au ales boieri, pre cine 74 *au socotit, împreună cu mitropolitul chir Ghedeon și s-au dus*²⁵⁷ *la obuz unde* p.232 *era împăratul și au slujit mitropolitul liturghie în biserică de cort, iară oastea era strînsă ca cum ar fi fost*²⁵⁸ *un ocol mare, mai mare decit** cuprinde curtea domnească²⁵⁹ din Iași, mai ca pre de d<o>a<o> ori de cumu-i curtea domnească, așe era²⁶⁰, *ca cum ar fi fost ca un ocol, și de o parte era drăgănimia și de altă parte era toate*²⁶¹ *pușcile cele mari înșirate. Decii dacă au slujit*²⁶² *liturghie mitropolitul, au*²⁶³ *inceput a slobozi pușcile cele mari pre rindu, toate cite una, până în șesezăci și doao*²⁶⁴, *că*²⁶⁵ *atîte avea împăratul luate cu dinsul*²⁶⁶. Apoi au început // a slobozi drăgănimia flintele, însă nu tot odată, ce începuse a slobozi de o parte mergînd focul slobozîndu din om în om impregiur, ca cum ari merge fulgerul, așe merge focul impregiur. Și era cinci rinduri, tot draguri de draguni.

Apoi au mărșu la conacu și acolo au întinsu vreo cinci-șese corturi 75 *unul lingă altul de să ținea tot unul. Și au pus masă suptu acel cortu, gios pre pămîntu, și au săpat șanțu de slobozit picioareli în gios. Și au șezut împăratul și cu Dumitrașco-vodă și cu toți ghegeneralii, ciți era, și bregadirii și polcovnicii și căpitani. Și pre de o parte, de la al cincelea boieri moschicești mai gios și dea și cei cinsprăzece boieri moldovenesți, tot de-a rîndul cineș după cînstea și boieria sa. Și era întru o zi miercuri, în postul sfinților apostoli și au mincat toți carne pentru libovul împăratului creștinescu și i-au*²⁶⁷ *cînstit împăratul* *prea bine și frumos. Și mai pre urmă au*²⁶⁸ *închinat singur*²⁶⁹ *împăratul cu niște vin a lui de la franțozi, carii îndată cine cum au băt cum au mărmurit toți de beți*²⁷⁰ *și n-au mai știut cum au dormit întru acea noapte, și domnul și boierii.*

Iară a doa zi s-au tocmit și boierii cu Dumitrașco-vodă și mitropolitul 76 *și i-au făcut toți scrisori la mină și au iscălit toți și singur*²⁷¹ *împăratul. Și au purces la Iași Dumitrașco-vodă și Simior Savva / Rogojenschi și au strinsu și pre alți boieri și arhierei, carii nu să întimplasă la cînste la Prut. Și au intrat în biserică domnească pe poartă și au cîntat un paraclis și după paraclis au cetit catastihul cel de tocmală ce au făcut lui Dumitrașco-vodă. Și au* p.233 *priimit toți, și ceialalți boieri carii nu să întimplasă la Prut, și au iscălit toți tot pe ponturile cele ce le-au*²⁷² *triimis împăratul pre Luca vistiernicul, precum mai sus s-au scris*²⁷³.

253 el 254 și într-alți ani 255 săi / lui 256 la Sfeti Petru 257 și au făcut întii 258 ca cum ar fi fost / și era făcut 259 domnească / gospod 260 acel 261 toate / tot 262 slujit / istovit 263 și 264 șesezăci și doao / 52 265 toate 266 dinsul / sine 267 i-au / ne-u 268 au/ne-u 269 singur/insuși 270 bînd de acel vin 271 singur / și 272 le-au / i-au 273 scris / pomenit * mare decit / largu de cum

77 Și așa era sfatul, să margă tot câtinel, zăbăvindu, doară să va întoarce și Toma de la Brăila *cu cea oaste cu Rentu gheneral* și vor vini și leșii din sus și vor mai stringe și vite, că triimise slujitori pin țară de lua a cui și găsiia vite și fără de voia lor ²⁷⁴ și le da bani. Dar în scurtă vreme au și vinit ²⁷⁵ veste de la Lupul vornicul că au trecut veziriul Dunărea și vine în sus. Decii împăratul întâi să cumpăniia să întorcă oastea înapoi, să ia pre la Iași la Siretiu în gios la Focșani, apoi au văzut că nu-i dă mâna, că obuzul lui Șcremet *feldmarșal* agiunsesse în gura Jijiii. Ce s-au lăsat de acel sfat și au trecut Prutul toată oastea în ceasta parte și au luat în gios, cum mai de sirgu, să agiungă la Fălciu.

f.144 78 Atuncea au văzut împăratul că s-au greșit unde au triimis pe Toma și ș-au împărțit oastea și au triimis ²⁷⁶ să s(ă) întorcă, ce n-au apucat, că Toma agiungea atuncea la Brăila. Iară Toma, după ce au agiunsu la Brăila, a tria zi au și luat cetatea Brăilii. Și au început a // stringe zaire ²⁷⁷ să o pornească la Fălciu și *au început a vini la dinsul* multă oaste *precum să apucasă Toma cătră împăratul*. Și au scris cărți ²⁷⁸ la împăratul, de i-au făcut știre, numai Lupul vornicul au prinsu aceli cărți și le-au triimis la veziriul ca un împiedecători de bineli creștinilor. Și împăratul ²⁷⁹ nu știia nemică că au luat *Rentu gheneral* cu Toma Brăila.

79 Brâncoveanul-vodă încă, după ce au auzit că au dat moscalii oaste Tomii și merge la Brăila, s-au mîniat și n-au vrut să să mai pogoare în gios și zairea ²⁸⁰ ce o pornisă inaintea moscalilor la Fălciu, au poprit-o. Și după ce s-au bătut turcii cu moscalii ²⁸¹ și s-au împăcat, apoi au triimis-o oștii turcești. Și banii ce-i triimise împăratul moschicescu Brâncoveanului-vodă să facă oaste și zaire ²⁸², precum *mai sus* s-au scris ²⁸³, după ce s-au întorsu moscalii la țara lor le-au triimis *Brâncoveanul-vodă* banii.

p.234 80 Pre aceea vreme să rădicas(ă) doi boieri sirbi de la marginea Bosnii și strinsese ca la doazăci de mii de oaste și mai bine, tot sirbime, cu îndemnăturile moscalilor. Și multă răutate făcea turcilor despre cea parte *de locu*, numai n-au ținut multu și n-au apucat a să întemeia, că după ce s-au bătut turcii cu moscalii ²⁸⁴ atuncea la *Stănilești la Prut* și după ce s-au împăcat, apoi au și triimis ²⁸⁵ veziriul niște pași ai lui și au ²⁸⁶ spart *pre / aceea oaste și o au imprăștiat*. Iar boierii aceia pre urmă s-au duș* la Petrburgu, la împăratul moschicescu, neputindu trăi la locul lor ²⁸⁷, și i-au miluit *împăratul* și le-au dat sate, să trăiască acolo la Moscu.

81 Împăratul Moscului, neștiind rindullocului acestuia, așijderea și Dumitrașco-vodă nu știia, fiindu de copil mic în^{287a} Țarigrad și cu vinitul la Iași și cu celi cinsti și tefericii mult să hămeisă, de nu să putea să să mai grijască nemică. Și precum este hirea moscalilor, temătoare de vicleşug, cu nime nu să mai sfătuiia din boierii Moldovii, ce numai cu Dumitrașco-vodă. Așijderea și Dumitrașco-vodă, văzindu-s(ă) în cinste *mare de* la moscali să înălțasă ²⁸⁸ *cu firea* și cu nime nu să mai sfătuiia. Ce ținea pre turci istoviți *de tot* de moscali, ca cum ari lua oarecine cirpa unii fimei din cap, așa ținea ei că vor lua și vor bate puterea împărășiii turcești. Și au purces oastea netocmită în gios, carii cum putea, oastea moldovenească de la tefericie cea din Iași, giună-

²⁷⁴ lor / lui ²⁷⁵ vinit / nemerit ²⁷⁶ triimis / răpedzit ²⁷⁷ zaire / zahară ²⁷⁸ înapoi ²⁷⁹ împăratul / moscalii ²⁸⁰ zairea / zahara ²⁸¹ cu moscalii / pre moscali ²⁸² zaire / zahară ²⁸³ scris / pomenit ²⁸⁴ turcii cu moscalii / veziriul pre moscali ²⁸⁵ triimis / răpedzit ²⁸⁶ au / i-au * s-au dus / au venit ²⁸⁷ lor / său ^{287 a} în / la ²⁸⁸ înălțasă / văznosisă

tate împrăștiată pre la bejenii să să mai grijască de bucate, alții pentru jacul²⁸⁹, precum sintu moldovenii *gata la jacuri*.

Atuncea s-au făcut trii obuzuri. Un obuz ca vreo șapte mii de oaste merge înainte iușori, cu Ianăș ghegeneral. // Al doilea obuz, ca vreo cinsprăzece mii de oaste, merge cu împăratul și cu Șeremet *feldmarșal* și cu Dumitrașco-vodă. Al triilea obuz, mai pre urmă, cu toată greimea, pedestrima, merge cu Repnin²⁹⁰ ghegeneralul. Și așe merge de departe un obuz de altul, cale ca de doao ceasuri. 82 f.145

Iară din gura Jijiii până în gura Sărății pe Prut să timplasă acel locu tot mîncată iarba de lăcuste²⁹¹, de nu avea ce minca caili. Decii cele doao obuzuri ce era mai ușoare, a împăratului și a lui Ianăș²⁹² ghegeneral s-au depărtat înainte, ca să agiungă la gura Sărății, unde era iarba și siliia să agiungă acolo și să aștepte greimea. Decii²⁹³ rămăsese obuzul cel cu pedestrima departe înapoi di celi doao obuzuri, fiindu oastea leșinați și bolnavi²⁹⁴ și ca vreo sută de cară pline de oameni bolnavi și pre alții îi mina cei mai sănătoși denapoi ca pre vite. 83 p.235

Atuncea oastea moschicească cum merge înșirată, pre de aceasta parte de Prut, iară tătărirea era pre di ceea parte, trecusă de coada oștii moschicești în sus. Pre cîmpu să videa focurile ca stelile și nu trecea²⁹⁵ tătarii din ceea parte la moscali dincoace, nici moscalii ceștia dincoaci nu trecea la tătari, nici făcea zăhăială, nemică unii altora. Iară^{295a} oastea moschicească arăta preste samă / de multă, fiind cară multe. Și tătarii încă aștepta, de vor bate moscalii pre turci, să să inchine și ei la moscali. 84

Decii cum au sosit²⁹⁶ intru o zi simbătă pre amiază-zi, în luna lui iulie, în 6 zile, împotriva gurii Sărății, lingă o baltă, de au descălecat ca în laturi de Prut, iar turcii au și sosit și ei împotriva lor la Prut și au și făcut trii poduri și au început a trece Prutul în ceasta parte. Decii Ianăș ghegeneral au scris la împăratul să păzască să vie mai tare să să afle până în dzio toată oastea la un locu sau el să să întoarcă înapoi²⁹⁷, că turcii sint mulți și nu va putea el să le stea împotriva cu cită oaste are, să-i sprejenească, și poate să-i spargă. 85

Împăratul, după ce au văzut scrisorile lui Ianăș²⁹⁸ ghegeneral, au socotit că el cu obuzul lui ce este lingă dinsul poate să agiungă la noapte, dar pedestrima este departe înapoi, nici a doa zi nu va agiunge, că era pre la Răbiia, iară împăratul era în gura Prutețului, la Casăle Banului. Decii au socotit și au scris la Ianăș²⁹⁸ ghegeneral să să rădice la noapte, să vie înapoi la obuzul²⁹⁹ împăratului. 86

Decii Ianăș ghegeneral cum au văzut scrisorile împăratului că-i scrie să să întoarcă înapoi, cum au innoptat, la doao-trii ceasuri de noapte, au și purces înapoi. Iar turcii auzindu sunetul³⁰⁰ carălor ș-au și făcut spaimă // și au și început să fugă. Iar un pașe au dzis veziriului că sunetul³⁰⁰ să pare că să duce iar nu vine. Decii fiind un buluchașe de neamul său sirbu turcit de la Bosna, anume Colceag, și triimițindu-l³⁰¹ veziriul să margă să vază și cum s-au dus, au și luat limbă că fuge obuzul. Și așe au incetat turcii de a fugi și virtos au început a trece Prutul toată noaptea. Iar Colceag dintru 87 f.146 p.236

²⁸⁹ jacul / jacuri ²⁹⁰ Repnin / Răpin ²⁹¹ cit era numai pămîntul ²⁹² Ianăș / Ianoș ²⁹³ decii / de ²⁹⁴ leșinați și bolnavi / leșinată și bolnavă ²⁹⁵ ceie la ceștie, nici ceștie la ceielalți ^{295a} iară / că ²⁹⁶ Ianăș ghegeneral cu obuzul lui înainte ²⁹⁷ la noapte ²⁹⁸ Ianăș / Ianoș ²⁹⁹ lui ³⁰⁰ sunetul / huietul ³⁰¹ și triimițindu-l / și-l trimisese

acea limbă au agiunsu *cu vreme*(a) de au fost și ³⁰² pașe la Hotin, *precum înainte la rîndu să va scrie*.

88 Decii obuzul lui Ianăș ³⁰³ *gheneral* intru acea noapte au mârșu cu pace și au sosit până in zio la obuzul împăratului in gura Prutețului la Casăli Banului. Iar turcii, a doa zi, duminică dimineața, *in luna** lui iulie, in 7 zile, viniia, carii cum putea, in puterea cailor**. Atuncea au scos moscalii afară din obuz vreo patru mii de moscali, mai gios, pre lingă balta Prutețului, ca trii-patru picstrelu de săgeată. Și au ieșit și moldoveni împotriva celor patru mii de moscali, alătura mai pre ³⁰⁴ despre cîmpu, și cu Dumitrașco-vodă și cu puținți donți și căzaci, alătura cu moscalii.

89 Decii turcii au și început întâi cu moldovenii a-ș da palme, *a să hărăți*. Ce, până au început ³⁰⁵ turcii a să ingloti, sta oarece bine și bieții moldoveni, măcară că era oaste de strinsură, negrijiți *bine* și fără *de* arme și neinvățați la războiu, că ei nu avusesse oaste de *de* mult, iar apoi inglotindu-să turcii mulțime, nu mai / putea să ție războiul, că turcii avea tot, foc și cai buni, iar moscali călări cu foc ³⁰⁶ *să fie agiutor* moldovenilor, să-i rătuiască, nu era, că călărimea cei cu cai buni o triimisesse *împăratul* cu Toma la Brăila, ce le-au căutat numai a da dos asupra obuzului. De mierat era încă și cit stătusă, *de s-au bătut*, ce putincioși era ei să să bată cu oastea turcească.

90 Atuncea turcii, văzindu că moldovenii au dosit la obuz, au început a da năvală asupra celor patru mii de moscali ce era afară din obuz și a donților. Decii așe le da năvală ³⁰⁷, cit să părea că vor trece turcii cu caii preste dinșii. Iar ³⁰⁸ moscalii ii sprejenii tare din foc; iar pre donți și pre niște căzaci ii purta tot virtej împregiurul moscalilor, numai să-i dezlipască de lingă moscali. Ce avea năroc de balta Prutețului că era ³⁰⁹ de o parte *de dinșii*, p.237 că i-ar fi dezlipit ³¹⁰ de lingă moscali. Atuncea, văzindu că turcii tot să adaog, le-au căutat ³¹¹ și acelor patru mii *de moscali de* au vinit ³¹² iară la obuz și cu acei donți și puținți căzaci.

91 Decii până in sară, intru acea dzi duminică, tot viniia *turcii* virtos din gios și să așezasă pre coastă la deal. Iară tătărimea tot trecea in sus spre Huși, drept prada pre la bejenii ca lupii. Cum ari trece niștelăcuste, așe trecea de mulți. Ce can da turcii citeodată năvală la obuz, dar ii improșca f.147 mosca // lii. Și obuzul șidea pre lingă balta ce s(ă) chiamă Prutețul alătura oastea inșirată. Ieșii hărăți ³¹³ *din oastea moschicească*, moldoveni și ³¹⁴ *din oastea turcească* turci, de să hărății ³¹⁵ până ce au inșarat. Iar obuzul cel mare moschicescu au tot vinit la un locu să să impreune cu ³¹⁶ *obuzul împăratului* și n-au putut intru aceea zi ³¹⁷ să agiungă, ce numai până la Stănilești au vinit. Iară împăratul văzind că nu mai vine *obuzul cel mare*, pedestrima, tare s-au ingrijat.

92 Atuncea au chiebat ³¹⁹ *împăratul pre Ion Neculce*, fiind hatman, și l-au întrebat dzicindu-i: cuteza-o-a el ³²⁰ cu doao sute de draguni *moscali* și cu o sută de moldoveni să-l scoată ³²¹ pre măria sa și pre împărăteasa, că va putea merge călare, să-i scoată ³²² in Țara Ungurească? Că in Țara Leșască nu cuteza, că-i scriia *împăratului* cneazul lui Dolhoruc *din Țara Leșască* că

³⁰² au fost și / este acmu ³⁰³ Ianăș / Ianoș ³⁰⁴ pre / de ³⁰⁵ au început / incepusă ³⁰⁶ dena-poia ³⁰⁷ năvală / val ³⁰⁸ iar / dar ³⁰⁹ pre ³¹⁰ că i-ar fi dezlipit / că-i dezlipie ³¹¹ numai ³¹² au vinit / a vini ³¹³ și de la noi ³¹⁴ și de la ³¹⁵ hărății / lovie ³¹⁶ cestalalt ³¹⁷ duminică ³¹⁹ au chiebat / m-au chemat pre mine ³²⁰ l-au întrebat dzicindu-i: cuteza-o-a el / mi-au dzis: cutedza-oi eu ³²¹ să-l scoată / să-l scot ³²² să-i scoată / să-i scot * a ** cailor / calului

leșii îi sînt neprietini și au strinsu oaste nu ca să-i dea agiutoriu, ce ca să-i stea împotriva. Și să lasă pre Șeremet și pe Dumitrașco-vodă în urmă, să bată cu turcii. Ce *Ion Neculce hatmanul* au răspunsu ³²³ că este un lucru prea cu grije mare a ispiti, pentru că ³²⁴ astăzi toată zioa au văzut măria-sa cum au trecut tătarii și turcii tot în sus, ca cum ari trece ³²⁵ niște lăcuste, cine îi știe cit locu or fi cuprinsu în sus și ³²⁶ sau or putea să iasă întru acea noapte *dintr-înșii* sau ³²⁷ ba și de-i va apuca zioa va fi ³²⁸ un lucru prea cu primejdie să lasă oastea cea multă / și să margă ³²⁹ cu o mină de oameni. Măria-sa este împărat și este un lucru foarte cu grije să nu cază la vreo primejdie, că de ar fi un om mai de gios, de s-ari tîmpla și primejdie, n-ar fi *atîta* lucru mare. Decii împăratul auzindu aceste cuvinte ³³⁰ au socotit și el că ³³¹ bine *au sfătuit Ion Neculce hatman* și nu s-au cutezat.

Și îndată s-au* rădicat *împăratul* cu obuzul *lui* de acoloa, de lingă Casăle Banului și au purces noaptea în sus prin întuneric, de nu să videa mina, și au mărșu toată noaptea și până în zio au agiunsu la Stănilești supt deal. Iară de focurile turcilor și a tătariilor era cuprinsă toată coștișă până pre supt pădure, tot cîmpul acela până în Huși. Iar turcii și tătarii de la focuri auziia hreamătul obuzului și nemică nu să clintia *de la focuri*, ca cum ar fi *fost* niște oameni morți *până* în răvărsatul zorilor *de zio*.

Iară cîndu au fost în răvărsatul zorilor, de incepusă a să lumina de zio, luni, *în luna lui iulie în opt zile*, atuncea s-au întimpinat *împăratul* cu toată *greimea*, pedestrirea, ce era la obuzul lui Repnin ³³² ghegeneral, în sat în Stănilești. Decii îndată cum s-au întimpinat, au și început pedestrirea a să înșira cu pârcaneli în spate un rîndu pre de o parte a obuzului ³³⁴, alt *rîndu* pre de altă parte, iară obuzul împăratului tot păziia de intra în mijlocu în celalaltu obuz, în pedestrirea.

Ce n-au apucat a intra toate carăli împăratului în celalalt obuz *în pedestrirea*, să să încheie pârcaneli // și au și lovit turcii și cu tătarii denapoi obuzul și așe au făcut *un chiot mare și au dat* o năvală strașnică, cit au rumptu vreo sută de cară și le-au luat, care *cară* nu apucasă a intra în pârcani. Și întru aceli cară ce au luat turcii s-au tîmplat *de au luat* și vreo ³³⁵ trii căruțe pline de bani împărătești.

Mai dat-au și alții năvală în coasteli obuzului din gios și alții în coasteli obuzului din sus, ce aceia n-au putut strica nemică, mai mult ș-au stricat lor, că era pârcaneli înșirate și tocmita *bine*. Decii cum au dat năvală turcii, iar moscalii au și slobozit pârcaneli la pămînt și au slobozit toți odată foc într-înșii și așe cădea turcii, ca cîndu ar cădea niște pere coapte dintr-un pâr, cîndu il scutură oamenii. Iară bieții moldoveni cit să putusă ținea la un loc de steaguri, de nu să răsipisă noaptea prin obuzuri, ei merge înaintea obuzului afară din pârcani. *Iar turcii* așe le-au dat o năvală, ca o noaje de lupi într-o turmă de oi. Ce moldovenii, neputîndu-i sprejeni, au plecat fuga înapoi asupra obuzului, iar turcii gonîndu-i pre carii cum îi agiungea, îi lua *în sulită și omorîia* și să făcea mare chiot.

Decii agiungîndu moldovenii în fruntea obuzului iar moscalii n-au vrut să le deșchidă pârcaneli ca să între înlăuntru în obuz, ce le-au făcut sîmnu

³²³ au răspunsu / eu i-am răspunsu ³²⁴ pentru că / căci că ³²⁵ trece / merge ³²⁶ noi, în ceastă ³²⁷ om putē să ieșim dintr-înșii sau ³²⁸ de-i va apuca zioa, va fi/apucîndu-ne dzioa, este ³²⁹ lasă< . . . > și să margă / lăsăm< . . . > și mergem ³³⁰ ale mele ³³¹ -i dzic bine ³³² Repnin / Răpin / Răpin ³³³ în / la ³³⁴ obuzului / taberii ³³⁵ doao ³³⁶ foc / focul și pușcile ³³⁷ prin / pe ³³⁸ deci vîdzîndu-i turcii că sînt afară din pârcani ³³⁹ și ³⁴⁰ denapoi ³⁴¹ prăvăliē și-i tăie * și

de au purcesu alătura cu obuzul a fugi și la giunăta de obuz / le-au deșchis pâraneli de le-au făcut poartă și au început moldovenii a intra prin coasteli obuzului în obuz. Iar turcii tot ii gonii, ca niște lupi, pre lingă obuz iar moscalii sta de-i privii până s-au apropiat turcii aproape și au intrat moldovenii mai toți în obuz. Atuncea moscalii, aflindu vreme, odată au slobozit focul din poarta ce o făcusă până în fruntea obuzului și așe i-au oborit pre turci, ca cum i-ar mătura cu o mătură.

99 Apoi turcii s-au spăriat a mai da năvală la obuzul moschicescu, ce merge pre departe, ca la o mie de pași bărbătești și mai bine, fără decit numai ce ieșii hărăți cite doi-trii și de la ³⁴² *moscali* așijderea *ieșii cite doi-trii* de să lovia cu dinșii și din ofițerii moschicești și din moldoveni, că ofițerii moschicești mergea tot pre dinafara pâranelor, cineș drept steagul său. Iar pre dinlăuntru, alătura cu pâraneli, merge cite cinci rinduri de draguni pedestri, și în mijlocul lor carăle și altă oaste. Iar în coada obuzului denapoi să tot bătea virtos cu turcii, că începusă a-l agiunge și pedestrima turcească, inicerii. Decii merge cite puținel ³⁴³ și iară sta, de să aștepta, că cei din urmă avea greu mare. Și cindu sta obuzul, moscalii avea ^{343a} cite o pușcă mare pe la steaguri și unde videa cite un bulucu de turci, cite zece, cinsprăzece *la un locu*, ei și întorcea cite o pușcă cu căruța și da în turci. Și așe îndrepta f 149 pușca de bine, cit nu era niciodată să nu // lovască ori cal ori om. Decii așe au mârșu luni toată zioa până în vreme<a> chindiii, de la Stănilești, de supt deal, până la Prut.

100 Și dacă au sosit la Prut, au mai răsufat oarece la apă, că toată zioa p.240 nu băusă apă, nici ei nici caii *lor*. Iar turcii, în scurtă vreme, au început a să înmulți preste samă și au agiunsu și veziriul cu toată puterea și di ceea parte de Prut încă au început a sosi oaste turcească și leșii a lui voevoda Chiovschii. Și era un deal mare împotriva obuzului moschicescu di ceea parte de Prut și nu putea oastea turcească să să pogoare la vale, să să apropie de Prut, de răul pușcilor moschicești, că-i improșca moscalii pre<a> tare. Nărocul moscalilor *era* că nu avea turcii di ceea parte pușci *mari*, *acci* din deal *dimpotriva obuzului*, că ar fi stricat rău obuzul moschicescu. Iar de aceasta* parte să pusesse turcii în dosul unor spini și făcea stricăciune moscalilor de după spini. Iar împăratul au poroncit de au ieșit ³⁴⁴ *din obuz moscali*, *donți și căzaci și* moldoveni de au dat năvală turcilor la spini. Și i-au gonit pre turci de la spini și s-au mai mârșit ³⁴⁵ pâranele de au cuprinsu spinii înlăuntru în obuz.

101 Atuncea au prinsu pre ³⁴⁶ un turcu viu și l-au dus la împăratul și acel turcu au spus împăratului cită oaste turcească este, o sută doaozăci de mii de iniceri, *pedestrime* și doao sute și cinzăci de mii de *spahii*, călărime și patruzăci de mii sirdenghisti ³⁴⁷, carii sint / giurați de mârșu înainte<a> războiului ³⁴⁸. Așijderea și hanul *din Crim* și cu soltanul *din Bugeacu* cu tătărimea și voevoda Chiovschii cu leșii și cu șvezi citi or fi de mulți, nu știia ³⁴⁹. Și au mai spus că au vinit cărți de la împăratul turcescu scriindu la veziriul de a socoti că nu va putea birui pre moscali, să caute să facă pace și ce ari cere moscalii să le dea, să nu să bată.

102 Decii împăratul moschicescu, înțelegindu vorba celui turcu, au pus pre Șeremet de au scris o carte de la dînsul la veziriul într-acest chip, pre-

³⁴² noi ³⁴³ și sta obuzul de aștepta pre cei din urmă, că cei din urmă mergē tot bătindu-să. Și mergē puținel ^{343a} și * aceasta / iasta ³⁴⁴ toți ³⁴⁵ mârșit / lărgit ³⁴⁶ pre / și ³⁴⁷ sirdenghisti / sindighistri ³⁴⁸ războiului / la războiu ³⁴⁹ știia / știe

cum: „Noi am avut pace cu voi și voi v-ați potrivit *craiiului* Șvedului de ați triimis pre hanul și pre soltanul de au prădat astă iarnă în țara noastră, fără de nici o vină *sau pricină* și încă n-au agiunsu cu atita și te-ai sculat acum și măria-ta, cu toată puterea, de vii asupra noastră. Decii împăratul nostru. p.241 oblicindu de această faptă, m-au ales pre mine cu această oaste înainte, întru întimpinarea mării-tale, ca să stau să vorovăscu cu măria-ta și să punem *la* o cale pentru această pradă ce ne-ați făcut, ca să facem pace, că noi nu sintem bucuroși ca să stricăm pacea, că noi ținem pace. Iară măria-ta, cum ai văzut oastea mea, cum ai prinsu a bate și nu stai să vorovim. Pentru aceasta te poftescu să-mi faci știre, să știu cum oi scrie la stăpînul meu, la împăratul, pentru că ^{349a} eu n-am vinit pre bătaie, ce pre // pace“. Întru f.150 acesta chip au scris carte cu numeli lui Șeremet, tăinuindu-s<ă> împăratul moschicescu că nu este în obuz. Și au dat ³⁵⁰ *cartea* la acel turcu și așeși atuncea. luni sara, l-au triimis la veziriul.

Iară turcii atuncea sara au făcut dova, după cum le este obiceiul, de strigă cu toții tare, cindu fac dova, adecă cindu să roagă lui Dumnezeu. Iar împăratul moschicescu dacă au auzit așe îndată ³⁵¹ au sărit, gîndindu că au dat năvală turcii de au spart obuzul și întreba ce este. Iar Dumitrașco-vodă au spus că fac turcii rugă la Dumnezeu. Iar împăratul s-au zimbit a ride și au dzis: „Măcară de ^{351a} sint păgini, dar să roagă și ei tare lui Dumnezeu“.

Decii cum au istovit turcii dova, s-au și apucat a da năvală de trii-patru părți în obuzul moschicescu. Și așe să bătea, cite un ceas și mai bine ³⁵² ținea năvala, iar moldovenii șidea acolo, în mijlocul obuzului, ca cum ar fi șezut la casăle lor, așe nu avea nici o grije, că pușcile turcești nu le meștersugua bine și trecea preste obuz. Și arunca *turcii* și combarali di celi mari și suindu-s<ă> sus nu apuca să cadă gios și să spărga și deși cădea vreuna *gios*. cădea în laturi și nu nemerîia în obuz. Și cindu sta citeodată bătaia, *atuncea* și începea trimbițele moschicești a dzice și pre atita să cunoștea ³⁵³ că n-au spartu turcii obuzul *moschicescu*. Și așe toată noaptea s-au bătut./ 104

Zicea împăratul moschicescu că are și el doao combarali di celi mari, făcute cu alt meștersug, cu otravă, care îl ține una ³⁵⁴ *cheltuiala* cinzăci de pungii de bani, și să căiaa că n-au luat mai multe, că acmu ari arunca și el vreuna, dar n-are la cine arunca, că urdia turcilor încă nu era ³⁵⁵ strinsă, să fie așezată la un locu. Că acel feliu de combarali sint nu numai fierăli ce sint într-insăle să fie otrăvite, ce și mirosul pre cine agiunge cade, de moare. Ce oricum, dimineață, dintr-aceli doao *combarali* a arunca una, unde a videa urdie ³⁵⁶ *turcilor* strinsă. 105

Dumitrașco-vodă iș lăsasă doamna în Iași cu un polcu de moscali și cu vreo doao sute de căzaci, dzicindu ³⁵⁷ împăratul că-ș va lăsa *pre* împărăteasa-ș în Iași. Iară apoi n-au lăsat-o, ce au luat-o ³⁵⁸ cu dînsul, iar doamna au rămas în Iași. Zisu-i-au atuncea ³⁵⁹ *Ion Neculce hatmanul lui Dumitrașco-vodă* să nu-ș lasă doamna în Iași ³⁶⁰, ce să o triimiță la Hotin sau la Cameniță, că fiindu ³⁶¹ vreme de nepace și de să va timpla vreo primejdie îi va fi cu greu, că nu va avea nici vezetei, nici slugi, și cine știe cum să va întimpla. Iar de va fi pre voia creștinilor, lesne îi *va fi* a să întoarce să vie la Iași. Iăr *Dumitrașco-vodă* s-au miniiat și i-au ³⁶² răspunsu să-ș ia el muierea dacă 106

^{349a} pentru că/căci ³⁵⁰ -o ³⁵¹ îndată / în grabă ^{351a} de / că ³⁵² și mai bine / și jumătate
³⁵³ se cunoștea / cunoștăm ³⁵⁴ cite ³⁵⁵ nu era / nu-i ³⁵⁶ lor ³⁵⁷ și ³⁵⁸ cu sine ³⁵⁹ cițva boieri
³⁶⁰ și mai virtos i-am dzis eu ³⁶¹ fiindu / acmu-i ³⁶² i-au / mi-au

- să teme, să o triimită unde îi este voia ³⁶³, iar el pre doamna din Iași nu o va clinti* nicăiri. Iar apoi, după ce au văzut că au încungiurat turcii obuzul, el
 f.151 tare s-au spăriiat că or fi triimis // turcii niscai oaste turcească la Iași și vor lua doamna și coconii ³⁶⁴. Și plîngea și întreba în toată oaste<a> cine s-ari afla ³⁶⁵ un voinic să iasă pre furiș să să sloboadă la Iași să dea știre doamnei să fugă, și-i va da pentru acea slujbă ³⁶⁶ o sută de galbeni de aur sau și doao. Și nime nu cuteza să să apuce să margă. Apoi Dumitrașco-vodă văzîndu că nu să găsește nime, să ispitia el singur să margă și cu Brahă, căpitan de dărăbani, și iș găsîsă și cealmale și haine turcești să să îmbrace, să iasă noaptea din obuz să între în oastea turcească, ca doar ari putea străbate la Iași, la doamna, să o ia și să fugă. Ce din obuz nu putea ieși nime, că
 p.243 nu-i lăsa moscalii la părăcane fără *de* ocaz. Și s-au dus *Dumitrașco-vodă* și la împăratul de i-au spus ce va să facă și au cerșut ocaz. Ce împăratul n-au vrut să-i dea ocaz, ci i-au dzis ³⁶⁷ că poate să-l prindă turcii și l-or omori. Iar la Iași sau or fi mărșu turci sau ba, iar așe *dacă l-or prinde* l-or omori și pre dinsul și vor merge apoi și la Iași. Și să nu să teamă că, de vor și merge turci la Iași, nemică nu vor strica. Ce *el* avea grije și mare jele și nu numai el ce și boierii ³⁶⁸ cu toții cărora le ³⁶⁹ era casăle, *giupînesile*, în Iași.
 107 Rugăm pre dumneavoastră ³⁷⁰ boieri, pre cei bătrîni, ca pre niște frați, pre cei tineri ca pre niște fii, *cetîndu acest pontu* să luați sama aceștii scrisori, ca de s-ari întîmpla vreodată să mai vie niște lucruri / ca aceste în țara noastră, a *Moldovii*, să vă știți *păzi și a vă* chivernisi, să nu pățiți și voi ca și noi.
 108 Moscalii la turci niciodată năvală nu mai da, ce tot turcii da năvală la moscali, pănă iș istoviiia focul, și apoi iar să da înapoi. Iar moscalii tot cătinel după dinșii *merge* și să depărtasă ³⁷¹ șiragurili celi de moscali în laturi, cit alergai cu calul atita să depărtasă ³⁷¹ moscalii de la carăli lor. Iar cîndu au fost marți dimineața, turcii s-au strinsu toți departe și acolo ș-au făcut meterezu și ș-au așezat toate pușcile *cele mari* și au început a să bate prea vrăjmaș, cit *nu să videa razeli soarelui și să* întunecasă lumea, de nu să videa om cu om, ce ^{371a} numai *ce* să videa para cum ieșia din pușci și ca cum ari arde niște ³⁷² stuh mare, trestie, pe niște vînt mare, așe să videa focul ieșîndu din pușci. Numai ce voiu să dzicu, poate fi Dumnezeu ferește la războiu că dintru o mie de sinețe abiiia să tîmplă de lovește un om, că de ar fi nemerit *tot* focul cit sloboziia *în oamenii*, n-ar fi mai rămas nici la turci nici la moscali om de poveste. Ce precum dzice un cuvîntu Miron logofătul: „Mare este omul, iar la războiu prea mică îi este țînta“.
 108 Zis-au atuncea Dumitrașco-vodă împăratului să lege toate carăle *la un locu* tabără și să lasă pre Mirhorodschii ³⁷³ polcovnicul cu cinci-șese mii de căzaci ce le avea și cu doao-trii polcuri de moscali, să rămîie să apere carăle
 f.152 de călărimea turcească ³⁷⁴.// Iar *cu* cealaltă oaste moschicească, *cu* saldații să dea năvală asupra inicerilor la meterezu, că vor bate pre iniceri și vor lua și pușcile *cele mari* turcești și atuncea vor fugi și ceialalți, călărimea, că
 p.244 așe le este obiceiul, *dzicîndu* că, el au văzut cîndu au bătut nemții pre turci la Varadin, că după ce au bătut nemții pe *pedestrimea turcească*, pre iniceri, iar călărimea *Turcului văzînd*, au și purces a fugi, carii cum putea.

³⁶³ să-ș ia el muierea dacă să teme, să o triimită unde îi este voia / să-mi ieu fămeia, de mă tem eu. să o trimit unde mi-i voia * clinti / clăti ³⁶⁴ coconii / copiii ³⁶⁵ s-ari afla / să va afla ³⁶⁶ ce-a face ³⁶⁷ i-au dzis / au socotit că nu este bine ³⁶⁸ boierii / noi ³⁶⁹ cărora le / ciți ne ³⁷⁰ iubiți cetitori tineri ³⁷¹ depărtasă / lărgisă ^{371a} ce / și ³⁷² niște / unu ³⁷³ Mirhorodschii / Medhoroschi ³⁷⁴ turcească / Turcului, de or vrê să le dè năvală

Iară împăratul au răspunsu lui Dumitrașco-vodă dzicindu-i: „Ți să pare și ai vrea și ai pofti, ticăloasă oame^{374a}, pentru bineli tău, dar, de oi și bate³⁷⁵ pedestrima, călărimea este multă și n-am cu cine o goni“. Că sta călărimea, ca cum ari sta pădure, impregiurul obuzului, de nu-i agiungea pușca, sta și priviia cum să bat și împăratul tot nedejduia că-i va vini răspunsu ce scrisese noaptea, precum mai sus s-au scris³⁷⁶. Și veziriul nu-i mai făcea răs-punsu și tot păziia de să bătea.

Iară intru acea vreme³⁷⁷, cind să bătea, vinit-au un nuoraș can micu și stropiia de ploaie și era³⁷⁸ grije să nu dea atuncea năvală călărimea turcească, și vor pierde moscalii focul. Iar moscalii nici să miera și³⁷⁹ îmbărbăta pre moldoveni și le dzicea că mai pre mari ploi să bătea ei cu șvezii, că avea mantale în spate și ținea flinteli suptu mantale. Și mai greu era de focul turcescu decit di cel moschicescu. Și / n-au ținut mult acel nuoraș, ce numai ca giună-tate³⁸⁰ de ceas și au și strălucit³⁸¹ soareli cu mare hierbinteală, precum este în luna lui iulie.

Moscalii cei din războiu³⁸² trăgea atuncea mare greu de sete, că n-au obicei, ca turcii, să le care apă cu sacaleli. Decii împăratul au poroncit la moldoveni să le care apă cu poloboaci, cu ploșce, cu fedeleșe, cine cu ce vor putea. Decii s-au pornit cu toții de³⁸³ căra apă, vărsa miedurile și vinurili de prin poloboace de³⁸⁴ căra apă și aducea³⁸⁵ la saldați și-i scrie comisarii împă-rătești la izvod și le da bani acelora ce^{385a} căra apă.

A doa, mai trăgea greu moscalii că inicercele turcilor era mai lungi și de hier, mai bune, și bătea mai de departe decit flinteli moscalilor. Și inicerii nu să pre apropiia de moscali și sloboziia inicercele, dar moscalii fiindu-le flintele mai scurte și mai slabe la fier, nu le slujiiia focul de departe, să agiungă focul pre iniceri. Iar de le-ar fi vinit lor pre îndămină, să le bată pușcile ca a turcilor, departe, n-ar fi putut ține inicerii atita de lungu războiul³⁸⁶ sau, de ar fi dat moscalii vreodată năvală, încă n-ar fi putut turcii ține războiu. Dar ei nu da niciodată năvală³⁸⁷, ce sta numai de să apăra.

Acmu vinisă moscalii de să apropiiasă de meterezul turcilor³⁸⁸ prea mult, de era ca o sută și cinzeci de pași de departe turcii de moscali. Și era și un // ghegeneral neamțu, pre anume Vicman³⁸⁹, acesta s-au dus la împăratul și au inceput a-l mustra tare pre împăratul și-i dzicea: „Ce este aceasta, împă-rate, de umblăm toți, niște oameni hămeiți, și nu ne căutăm³⁹⁰ orinduiala războiului, după cum il știm că să cade? Că eu în multe războaie a Neamțului am fost și știu leacul turcilor ce trebuiește. Ce-m dă comenda oștii în mina mea, că eu în doao-trii ceasuri oi face ce știu și oi curăți pre turci de nu i-i videa pre aicea“.

Decii împăratul, auzindu așe, i-au dat ocaz acelui ghegeneral ca să-i fie toată comenda oștii în sama lui și să asculte toți ghegeneralii precum le va poronci el. Iar³⁹¹ acel ghegeneral cum au luat comenda oștii în sama lui au și pus oamenii lui de au dat știre³⁹² impregiurul obuzului, dindu știre tuturor³⁹³ precum este³⁹⁴ comenda oștii în sama ghegeneralului Vicman³⁹⁵, să fie gata toți de năvală. Și au luat cite un rindu de saldați din coadă și i-au mai îndesit în fruntea obuzului unde era războiul³⁹⁶, iară în coadă, unde era mai suptiri

^{374a} să fie ³⁷⁵ pe ³⁷⁶ scris / pomenit ³⁷⁷ acea vreme / aceli vremi ³⁷⁸ era / avemă ³⁷⁹ ne ³⁸⁰ de civert ³⁸¹ strălucit soareli / lucit soare ³⁸² războiu / bătaie ³⁸³ le ³⁸⁴ de / și ³⁸⁵ și aducea / de ducă ^{385a} acelora ce / căroră ³⁸⁶ războiul / bătaia ³⁸⁷ la războiu ³⁸⁸ și de puști, unde era așădzate ³⁸⁹ Vicman / Vitman ³⁹⁰ treaba și ³⁹¹ iar / deci ³⁹² au dat știre / au îmblat ³⁹³ slujitorilor ³⁹⁴ precum este / cumu-i ³⁹⁵ Vicman / mina lui Vitman ³⁹⁶ războiul / bătaia

rindurile saldaților, împotriva pe lingă cară, au mai pus pre lingă saldați³⁹⁷, moldoveni și căzaci. Și așe era socoteala lui să facă să să rumpă moscalii de la un locu, rindurile cele mai groas(ă), și să dea năvală asupra meterezului turcescu³⁹⁸. Iară /rindurile cele mai suptiri să apere, de ari năvăli asupra carălor niscaiva călărime turcească.

115 Decii gătindu oastea intru acesta chip mers-au cu³⁹⁹ temeiu oștii unde să bătea și au mersu și împăratul cu dinsul să vază ce va face. Iară⁴⁰⁰ *acel ghen-
p.240* *ral*, cum au văzut pre un parucic⁴⁰¹ moschicescu* ferindu-să, l-au și giun-
ghiat cu șpaga sa. Și au și trecut de au ieșit înainte ca cinci-șese⁴⁰² pași în
fruntea războiului, *cu șpaga goală în mână* și au început a striga „*stupai!*“
să pășască *saldații* mai iute înainte și să fie gata de năvală și-i îmbărbăta și
a dzice granatirilor să înceapă a arunca combarali în iniceri. Decii cum au
purces saldații a pași iute înainte și granatirii *începînd* a slobozi combarali.
atuncea turcii au și îndărăptat⁴⁰³ și *au început* a intra în meterezu iar unii
incepusă să să apuce de pușci să le tragă, să fugă. Atuncea intru acela ceas
ce era numai să dea năvală, l-au și nemerit o pușcă mare turcească pre acel
gheneral și au căzut mortu la pămîntu. *Așijderea* și pre alt ghenral, pre anume
Volcovschii și *pre acela* totodată l-au lovit⁴⁰⁴ cu o iniceră prin chiept și
au ieșit *glonțul* pre supt o sisioară, ce n-au murit *acela*, mai pre urmă s-au
tămăduit. *Iară* și împăratul încă, de *atita* multă vărsare de sînge ce videa
atuncea, au amețit de milă și l-au⁴⁰⁵ dus la cort de l-au udat împărăteasa
cu niște ape⁴⁰⁶ și s-au trezvit. *Iar* saldații atuncea, perindu-le capul, s-au părăsit
de năvală și au mai contenit focul. Dar și turcii⁴⁰⁷ au stătut și s-au lăsat de
f.154 a mai face năvală *asupra moscalilor*. //

116 Decii veziriul au poroncit să mai dea inicerii năvală încă doao ceasuri
și de or videa că nu pot face nemică, să-i lasă *pre moscali* și să să întoarcă
înapoi și să rădice *pre* toți bugegenii, să-i treacă Dunărea în cea parte. Și
mărgindu zapcii inicerilor de-i siliia ca să *le* mai de năvală *moscalilor*. *Așij-
derea* și călărimea turcească să *mai gătiia*⁴⁰⁸ și ei să *mai* de năvală *mosca-
lilor*. Iară inicerii au început a să sfădi cu zapcii lor și *au început* a striga că
ei nu mai pot să dea năvală, că doară ii⁴⁰⁹ voia veziriului să să prăpădească
toți inicerii, că nu era mult⁴¹⁰ de ar fi năvălit moscalii *precum* purcesese,
nici un inicer n-ar fi rămas. „Ce mai bine să facă *veziriul* pace, după cum
este poronca împăratului, *dzicîndu inicerii* că ei au⁴¹¹ perit mai bine de
giumătate și ciți au⁴¹² scăpat, *de n-au perit*, sint⁴¹³ mai toți răniți și ei nu
vor⁴¹⁴ mai merge“.

117 Decii înțelegindu veziriul că gilcevăscu inicerii și moscalii ca nu altă
dată au început a să bate și *a da năvală*, socotit-au și el pre urmă să nu gre-
șască mai rău. Și au ales pre Cerchez Mehmet-pașe imbrihorul și l-au triimis la
p.247 împăratul Moscului cu cuvînt de pace. Atuncea au stătut de amîndoa⁴¹⁵
părțile armele de a să mai batere.

118 Atuncea Șeremet *feldumarsal* și gheneralii moschicești și alți boieri mos-
chicești le părea bine, ca doară s-ari împăca cu turcii, că li să supărasă** ciți
ani să bătea mai înainte *vreme* cu șvezii / și îndemna pre împăratul să facă
pace⁴¹⁶. Iară gheneralii cei streini, nemții, nu priimii și dzicea împăratului

³⁹⁷ au mai pus pre lingă saldați / au mai îngroșat pe denapoi saldaților cu ³⁹⁸ și să-l încungiure ³⁹⁹ cu / la ⁴⁰⁰ iară / și ⁴⁰¹ parucic / porușnic * că imblă ⁴⁰² cinci-șese / 15 ⁴⁰³ îndărăptat / început a îndărăpta ⁴⁰⁴ lovit / nemerit ⁴⁰⁵ l-au / s-au ⁴⁰⁶ ape / apă ⁴⁰⁷ încă ⁴⁰⁸ gătiia / gătisă ⁴⁰⁹ ii / de i-i ⁴¹⁰ acmu ⁴¹¹ ei au / noi am ⁴¹² au / și am ⁴¹³ sint / sintem ⁴¹⁴ ei nu vor / n-om ⁴¹⁵ amîndoa / imbe ** de ⁴¹⁶ așijdere și împărăteasa iarăș il îndemna să facă pace

să nu facă pace, că să va căi pre urmă. Așijderea și un dascal al împăratului moscal și acela nu priimiia pacea și striga în gura mare să nu crează *impăratul* pre păgini și ținea rău și pre boieri și *pre* ghegeneralii moschicești, pentru ce indeamnă pre împăratul să facă pace cu păginii. Așijderea și Dumitrașcovodă cu boierii moldovenеști ⁴¹⁷ căuta rău și grăiia și ei să nu facă *impăratul* pace, dar nu-i mai asculta nime, pentru că ⁴¹⁸ moscalilor tuturor le era voie să facă *pace împăratul*. Căzut-au *atuncea* boierii moldoveni și ei cu rugămintе la acel dascal, să stea tare la împăratul să *grăiască* să nu facă pace. Și sta împăratul în cumpene *de socotiia cum ari face*. Numai n-au putut, că sta împărăteasa virtos, *numai să facă pace*.

Împăratul moschicescu au ales *pre* trii boieri ⁴¹⁹ *anume* pre Șefer ⁴²⁰ 119 și pre ficiorul lui Șeremet și pre Savva Rogojenschii *menistrul* și i-au triimis la veziriul. Și să temeа Savva *Rogojenschii* că-l vor cunoaște turcii, că mai înainte *vreme* trăisă în *părțile turcești, la Ragughia* cu nequțitorie, dar apoi nu l-au cunoscut.

Decii mărgindu la veziriul au tăgăduit că nu este împăratul în obuz ce 120 este înapoi, ce în obuz este numai Șeremet *feldmarșal*. Atunci au cerșut la veziriul pentru prada ce făcusă tătarii în țările moschicești să deа turcii Dunărea hotar Moscalului, după cum // au vinit și sol, careli l-au triimis Brâncoveanul-vodă, cu poronca Porții, la moscali, *anume* pre Machedon comisul, precum mai sus s-au scris ⁴²¹. f.155

Iară veziriul au ris și au răspunsu că *atuncea* au fost un tirgu iară ^{421a} acmu 121 este altul. „Că tătarii au prădat, că de mult n-au luat cojoace de la voi, precum erați tocmiți ⁴²², de le dați cite triizăci de mii *de* cojoace pre an, *ca* să nu vă p.248 prade în țările voastre. Ce acmu eu voiу să cer de la voi *iar* nu voi de la mine“.

Atuncea au dzis veziriul să lasă pre *craiul* Șvedului să margă cu pace 122 la țara lui și să-i deа ce i-au luat, loc și cetăți. Ce moscalii n-au priimit ca să-i deа înapoi nemică, fără cit *au priimit* să-l lasă să margă cu pace cu triizăci de mii de oaste, prin Țara Leșască, *la țara lui*. Și după ce va merge acolo, vor sta la pace, fiindu și alți crai megieși la mijlocu să socotească și să giudece. Decii veziriul au lăsat să fie așe, că nu să pre siliia nici veziriul pentru *craiul* Șvedului, că ⁴²³ *craiul* Șvedului ⁴²⁴ s-au ținut ⁴²⁵ de-a fire *mîndru* și n-au vrut să vie la veziriul, ce el gindia că va merge* veziriul la dînsul *să să sfătuiască pentru oaste*. Nărocul moscalilor *atuncea au fost* că n-au vinit *craiul* Șvedului ⁴²⁶ *la războiu* de la Tighine, că ⁴²⁷ *poate ar fi fost mai greu de moscali*, că el ar fi știut ce ar fi făcut.

Cerșut-au turcii pe Dumitrașcovodă să li-l deа. Iar moscalii au dzis 123 că din războiul dintăi nu să știe ce s-au / făcut. „Perit-au, au fugit-au? Că noi am gîndit că au vinit la voi“. Iar veziriul au dzis: „Pentru un ghiaor, ce să ne sfădim noi, niște împărății? Lasă-l, că să va sătura *el* di ce au pofțit, *el* singur, de bună voia lui, a vini la noi“.

Atuncea împăratul au luat pe Dumitrașcovodă și l-au ascunsu întru 124 o butcă a lui, di celi cu doаo roate, de nu-l știia nici un moldovan, fără numai Ion Neculce Hatmanul și vreo doi-*trii* copii din cas(ă) ⁴²⁸. Și au șezut acolo ascunsu în butcă, până ce au trecut obuzul ⁴²⁹ *moschicescu* de Movila Răbii în sus.

⁴¹⁷ încă ⁴¹⁸ pentru că/căci ⁴¹⁹ a lui ⁴²⁰ ministrul ⁴²¹ scris/pomenit ^{421a} iară /și ⁴²² cu dinșii ⁴²³ Șvedului, că / Șved, căci ⁴²⁴ Șvedului / Șvedul ⁴²⁵ s-au ținut /să ținē* va merge / a veni ⁴²⁶ Șvedului / Șvedul ⁴²⁷ n-ar fi scăpat picior de moscali ⁴²⁸ il știē ⁴²⁹ dincoace

Mai cerșut-au turcii cetatea Azacul și s-au apucat moscalii că l-or da ⁴³⁰ cu tot vinitul și hotarul lui. Dzis-au turcii *moscalilor* să strice o cetate ce să chiamă Troița, dzicindu *turcii* că este făcută pe hotarul turcescu și, măcară că era cetate bună ⁴³¹ și cu multă cheltuială făcută, s-au apucat *moscalii* că or strica-o ⁴³², iar cindu s-ari mai direge ⁴³³ cetate(a) să o *tocmască* vreodată, atuncea și pacea să fie stricată.

Cerșut-au și bir *turcii moscalilor* să le dea și cheltuiala oștii, ce bir n-au p.249 priimit *moscalii* să dea, iar cheltuiala oștii o mie de pungi *de bani* s-au apucat că or da. Dzis-au *turcii* să mai strice și alte pălânci, *cetățui* ce sintu pre marginea hotarului, pre lingă zaporojeni și la pragurile Niprului, *anume* Camen f.156 Zaton și alteli. Și s-au apucat *moscalii* // că le vor strica.

Mai dzis-au *turcii* și pentru Ucraina, că au luat-o *moscalii* din hotarul leșilor *pe* dincoace de Nipru, să o dea să o ție iar leșii, și au priimit moscalii să să rădice, să fie iară leșască.

Mai cerșut-au veziriul și toate armele să le dea moscalii, *cite or fi la dînșii*. Decii Șefer au răspunsu că acest lucru nu pot să-l facă, pentru că ⁴³⁴ leșii le sint neprietini și vor să margă prin țara lor și fără *de* arme nu pot să margă. Fără *de* cit *numai* pe cite arme au ei in obuz, atite le vor plini *la anul, in cetate* in Azacu, și așe le-au dat *mai pre urmă la anul*.

Tocmitu-s-au și pentru oastea din *cetate(a)* Brăila, să iasă și să margă cu pace. Atuncea au oblicit moscalii că au fost luat moscalii cei *cu Rent ghenereal* și cu Toma *spătariul cetatea* Brăila. Mai dzis-au veziriul de ar fi ⁴³⁵ și in Crim oști moschicești, să iasă, că nici veziriul nu știa ce or fi făcut.

Aceste toate au priimit moscalii să dea turcilor și alteli multe, carele nu să pot ⁴³⁶ *toate* înșira *cu* condeiu mieu. Și au dat moscalii și zălog la turci pre Șefer și pre ficiorul lui Șeremet *feldmarșal* până să vor plini aceste toate. Și așe să auziia *atuncea* să fie dat *moscalii* și veziriului opt sute *de pungi de bani* ⁴³⁷. Și au stătut obuzul pre locu trii dzile inchis, până s-au așezat toate aceste./

Și apoi au mărsu solii *moschicești* in urdia turcească și obuzul moschicescu s-au pornit in sus pre Prut și cu ceauș, să nu-i invăluiască nime. Atuncea, de cum era leșinată oastea *moschicească*, încă și mai rău leșinasă fiindu închiși atite(a) dzile. Că mai inainte *vreme*, de nu avea pită, avea carne, că ducea ⁴³⁸ *moldovenii* cirezi de vite multe. Iar după ce s-au inchis *obuzul*, au luat cirezile turcii și nu avea nici carne, nici pită, și caii încă hămesisă și p.250 viniia turcii aproape de obuz și le arunca pită *moscalilor*. Iar caii să bălega tot apă că, altă nu avea ce bălega. Și după ce s-au pornit obuzul, mulți moscali fugiia la turci de foame. Și așe să auziia atuncea să fie perit moscali, cu la războiu ⁴³⁹ cu tot, ca triizăci de mii, iar turci să fie perit o sută și doaozăci de mii pe număr. Și așe să socotii ⁴⁴⁰ că de ar fi fost moscalii ⁴⁴¹ toate obuzurile strinsă la un locu, să nu-i fie ⁴⁴² răschirat *intru atite părți*, cindu s-au pornit întâi asupra turcilor, poate ar fi bătut ⁴⁴³ pre turci.

Așijderea și turcii, după ce au ⁴⁴⁴ zăbăvit cu pacea pre moscali *trii zile* să nu fie ținut pacea *poate* ar fi bătut pre moscali, precum flăminzisă și ei și caii *lor*. Numai ⁴⁴⁵ voia lui Dumnezeu au fost, de nici moscalilor nu le-au dat Dumnezeu chivernisală, ca să biruiască pre turci, așijderea și turcilor

⁴³⁰ că l-or da / să-l dè ⁴³¹ și mare ⁴³² că or strica-o / să o strice ⁴³³ direge/tocmi ⁴³⁴ pentru că / căci ⁴³⁵ intrat ⁴³⁶ să pot / le poate ⁴³⁷ gata ⁴³⁸ ducea / le ducem ⁴³⁹ războiu / bătaie ⁴⁴⁰ să socotii / socotescu ⁴⁴¹ toți ⁴⁴² fost ⁴⁴³ bătut / biruit ⁴⁴⁴ au / i-au ⁴⁴⁵ ce vom să dzicem

le-au luat Dumnezeu mintea, de nu s-au prăpădit moscalii de tot. // Nu bat cei mulți pre cei puțini, nici cei puțini pre cei mulți, ce numai cum va Dumnezeu. f.157

Decii au purces moscalii pre Prut în sus și au mărșu până în sară și noaptea până la miazănoapte tot cu tabără legată. Și cindu au stătut să să odihnească, carii pre unde i-au apucat vreme(a), așe au stătut cu caii inhămați tot la un locu, până în zio. Apoi iar au început a merge *până la o vreme* pân la vreo doao ceasuri *de zi*. Apoi au început a rădica părcaneli și au început a ieși oastea cea slobodă afară și au început a-și adăpa caii și a mulțami lui Dumnezeu că au ieșit din părcane ⁴⁴⁶. Și au purces pre cimpu pedestrima pre de laturea obuzului. 133

Atuncea ieșia tătarii de prin păduri, bulucuri, cu vite, cu robi. Decii moldovenii să slobozia la tătari ca să-și scoată robii iar *tătarii* ii lua în goană, de-i gonii până la ^{446a} obuz și pre carii ii agiungea, ii ⁴⁴⁷ tăia, că era caii moldovenilor leșinați, de iș da în cap. 134

Atuncea Șeremet *feldmarșal* au poroncit moldovenilor să le dea pace tătărilor, să nu să bată cu dinșii, că ei au făcut pace*, nu le vor da agiutoriu, și vor pitrece rău ceia ce ⁴⁴⁸ să vor mai bate cu tătarii. Decii moldovenii au început a striga și a-l blăstăma și *dzicea* cum nu vor merge ei să să bată cu tătarii, că ei iș vādu unii părinții, alții frații și fimeile lor și ficiorii lor robi / la tătari și-l blăstăma pre Șeremet *feldmarșal* de-i auziia cu urechile Șeremet cum il blăstăma. Iară el le dzicea să nu bage samă că-i va scoate împăratul și care va merge cu dinșii, le va da împăratul moșii la Moscu. Și nu-i era* rușine a grăi ce nu să cădea, un om mare ca acela! p.251 135

Atuncea mārghindu cițiva moldoveni depărțișor înaintea obuzului s-au tilnit cu vreo sută de tătari viindu cu cițiva robi despre ⁴⁴⁹ Iași. Și le era caii obosiți și a lor. Decii lovindu-i moldovenii fără de veste în gura Jijiii, i-au tăiat pre tătari, mai pre toți, și au ⁴⁵⁰ dat *dintr-înșii unii* și în Prut, de s-au inecatu. Și au scos pre acei robi pre toți de la acei tătari. Iar ^{450a} intru acei robi s-au fost timplat de au fost robit ⁴⁵¹ și pre un căpitanu atuncea purces din Iași, pre anume Tudosie Ciohoranul. Și acel ⁴⁵² căpitan au spus atuncea că altă oaste, fără de acei tătari, la Iași n-au mārșu. Atuncea auzindu, toți s-au invoioșat și spuindu lui Dumitrașco-vodă, au dat laudă lui Dumnezeu. 136

Atuncea toți moldovenii au purces în rāsipă, carii cum putea, pre la bejenii lor. Atuncea și moscalii au dat lui Dumitrașco-vodă doao sute de *draguni* moscali, de s-au dus în Iași ca să-ș apuce doamna și să iasă înaintea moscalilor ⁴⁵³ pe Prut. 137

Dumitrașco-vodă, sosindu în Iași, au odihnitu doao zile până s-au gătit, neavindu nici de uneli // celi ce-i trebuia, nici avea cu cine, că iș căuta oamenii atuncea cineș nevoia sa de fugiia. Atuncea era și cițiva turci balgii în Iași și mulți moldoveni din cei ce-i jecuisă pre turci îndemna pre Dumitrașco-vodă ca să-i taie și pre aceia ce mai rămāsese și era la închisoare, dzicindu moldovenii acei ce-i jecuisă, că de vor scăpa turcii aceia, ei n-au putere să trăiască în țară, că turcii știu tot cine ce au jecuit. Iară Dumitrașco-vodă n-au priimit acel lucru să-l facă, ca să-i taie pre turci, ce au socotit că, măcară că sint păgini, dar ei nu sintu vinovați, că sintu neguțitori și le f.158 138

⁴⁴⁶ mai tare decit c-au scăpat de la turci ^{446a} la / în ⁴⁴⁷ ii/de-i ⁴⁴⁸ ceia ce/cine ⁴⁴⁹ despre / de la ⁴⁵⁰ au / i-au ^{450a} iar / și ⁴⁵¹ au fost robit / robisă ⁴⁵² acel / acela ⁴⁵³ mai sus * și

p.252
agiunge lor cit i-au jecuit de au rămas săraci și cită pedeapsă de foame au tras la închisoare. A doa, iarăș au mai socotit că, de-i va tăia pre *turcii* balgii, apoi el nu va avea cu cine ⁴⁵⁴ merge la Moscu, că slujitorii și jacașii cari-i jecuisă pre acei *turci* balgii n-ar fi mărșu ⁴⁵⁵ cu dinsu, ce ar fi rămas ⁴⁵⁶ toți în țară. Decii cu acest sfat, au poate fi nărocire lor, au scăpat de moarte. Și purcezindu din Iași *Dumitrașco-vodă* au trecut Jijie pe la Popricani și s-au tilnit la Prut, la Zagarance ⁴⁵⁷, cu obuzul *cel mare* moschicescu.

139
Domnit-au *Dumitrașco-vodă* Țara *Moldovii* numai noao luni*, anul 7219 ⁴⁵⁸ și au ieșit din Iași iulie în ... ⁴⁵⁹ zile. Iar moscalii au făcut războiu atuncea la Stănilești în *luna lui* iulie, în zece ⁴⁶⁰ zile./ Decii de la Prut *Dumitrașco-vodă* au purces în sus dimpreună cu moscalii și au trecut pre la Stefănești Prutul în ceea parte. Și de acolo au mărșu dreptu la Movilău, la Nistru. Decii ciți boieri și alții mai de gios din moldoveni, ce au ieșit cu *Dumitrașco-vodă* din Iași și au purces cu obuzul *moschicescu* auziia că au iertat *turcii* pre cei greșiți, dar nu mai putea să să întoarcă înapoi sau să fugă într-altă parte din obuz, pentru ⁴⁶¹ că prăda donții și căzaccii *polcovnicului* Mirhorodschiei ⁴⁶² și ai ⁴⁶³ *polcovnicului* Tațschii pre cine găsiia în laturi din obuz, de-i lăsa numai cu sufletili. Ce nu avea puțință să să ducă într-altă parte, ce le-au căutat numai să să ție cu obuzul, cu *Dumitrașco-vodă*. Pentru că cindu au vinit împărăția în *Moldova* avea ocaz oastea de nu strica nemărui nemică, iar la întorsu strica tot ce găsiia.

140
Sosindu obuzul la Movilău, la Nistru, iar niște tătari, ca vreo doao sute, să luasă în urma obuzului și pre cine găsiia, tot lua. Și au dat preste dinșii Ivanenco ⁴⁶¹ *polcovnicul* și cu Tațschii *polcovnicul* și cu slujitorii lor moldoveni, ce era la steaguri ⁴⁶⁵ și i-au tăiat pre tătari foarte rău și au prinsu și vii vreo cincizece și i-au dus la împăratul. Și ⁴⁶⁶ au poroncit împăratul de i-au spinzurat în malul Nistrului încălțați, îmbrăcați. Iar după ce i-au spinzurat, au mărșu singur împăratul de le da cu biciul la ochi și-i // suduia pre acei tătari.

141
Iară după ce au trecut moscalii Nistrul în ceea parte, au scris împăratul Moscului la turci că, de nu vor porni pe craiul Șvedului până în doasprăzece zile și l-or mai ține acolo la Tighine, el încă va strica pacea, nu o va ținea.

142
Iară *Dumitrașco-vodă* au făcut căutare tuturor moldovenilor cari era ⁴⁶⁷ cu dinsul și i-au întrebat, merge-vor cu dinsul la Moscu au ba, ce toți p.253 au priimit să *margă*, că într-alt chip nu avea cum dzice, că nu avea cum merge într-altă parte de răul tâlhăritului. Și i-au scris ⁴⁶⁸ *Dumitrașco-vodă* pre toți într-un izvod și l-au dat la împăratul ⁴⁶⁹, de l-au iscalit cu mâna lui. Iară boierii și slujitorii aceștia era anume: 1. Ion Neculce hatman; 2. Savin *Stroiciu* Zmucilă vel ban; 3. Gheorghită vel păharnic; 4. Iordachi Aristarh vel ușer; 5. Pavel Rugină vel comis; 6. Mogilde sărdariu; 7. Ilie Abăza vornic despre doamna; / 8. Dimitrie aga; 9. Ion Merescul *polcovnic*; 10. Ion Bănariul vel căpitan; 11. Brahă căpitan de dărăbani; 12. Moțoc jicniceriu; 13. Ion Dzărul vătav de copii; 14. Nuor Dzărul postelnic; 15. Costantin Dzărul medelnicer; 16. Vasile Dzărul tij medelnicer; 17. Mechichi stolnicul; 18. Antiohii cămăraș; 19. Costantin Pircălabul medelnicer; 20. Dima baș-

⁴⁵⁴ va ⁴⁵⁵ n-ar fi mărșu/n-or merge ⁴⁵⁶ ce ar fi rămas/și or rămîne ⁴⁵⁷ den ceastă parte ⁴⁵⁸ 7219/7218 ⁴⁵⁹ în ms. nostru loc gol / 16 ⁴⁶⁰ în zece / 11 ⁴⁶¹ pentru / căci ⁴⁶² Mirhorodschiei / lui Medhorotchiei ⁴⁶³ lui ⁴⁶⁴ Ivanenco / Ivanețchiei ⁴⁶⁵ steaguri / steag ⁴⁶⁶ au pus ⁴⁶⁷ era / sint ⁴⁶⁸ scris / pus ⁴⁶⁹ la împăratul / împăratului * în

bulucbaș; 21. Ciutea căpitan; 22. Apostol căpitan; 23. Toader Merescul căpitan; 24. Pavel Merescul căpitan.

Toți aceștia și alții și mai proști *decît aceștia* // și mai de gios slujitori, carii aicea nu s-au putut înșira *cu condeii* anume, i-au scris împăratul *pre toți* în vistieria sa ⁴⁷⁰, de s-au dus cu Dumitrașco-vodă. Și atuncea au dat împăratul lui Dumitrașco-vodă doao mii de ruble să-i ⁴⁷¹ fie de cheltuială lui și moldovenilor *carii vor merge cu dînsul*. Și l-au rinduit să margă să ierneze la Harcov preste Nipru, dincolo de Țara Căzăcească, în slobozii, aproape de Azacu, că acolo să cerșusă și el, lăudîndu-i unii din moldoveni, carii știia, *dzicîndu* că este locu bun. Și au poroncit *împăratul* la Apracsin *cneazul și gubernatul de Azacu* să dea lui Dumitrașco-vodă iernatec bun lui și tuturor moldovenilor lui, *carii vor merge cu dînsul*, dîndu-i și doao sute de draguni *moscali* lui Dumitrașco-vodă să margă cu dînsul *până acolo la Harcov*. 144 f.160

Iară lui Rent ghegeneral și Tomii spătar le-au scris împăratul moschicescu și au triimis cu cărțile pre un om a lui și dimpreună cu un om al veziriului, să lasă *cetatea* Brăila și să vie după dînsul în sus. Decii Toma spătariul cum au auzit, cum au fugit în Țara Ungurească de ș-au mai apucat *cîte ceva și de acolo* ⁴⁷², pe urmă, au mărșu ⁴⁷³ la împăratul la Petrburcu cu cițiva munteni ce au fost cu dînsul la Brăila. / Și l-au făcut împăratul *pe Toma spătariul ghegeneral maior* și-i da pre an leafă *cîte cinci mii de ruble*. Și cu vreme ș-au adus și giupineasa din Țara Muntenească *la Moscu*. Și i-au dat *împăratul Tomii* sate în Țara Moschicească de chivernisala vieții lui și a oamenilor lui. Și trăindu Toma acolo cițiva ani *în tîrgu în Periaslav în Țara Căzăcească, că-i didese împărăția și acel tîrgu și trăindu* suptu ascultarea ⁴⁷⁴ împărățiii *Moscului*, s-au schimbat și el din viața această lumască. Iar giupineasa lui au rămas, și cu un copil, de au trăit multă vreme ⁴⁷⁵ cu pace pe sate și ⁴⁷⁶ moșii ce le ⁴⁷⁷-au fost dat împărăția *până la săvîrșirea vieții lor*. 145 p.254

Iară Rent ghegeneral s-au rădicat de la Brăila cu toată oastea și au purces în sus pre Siretiu, pre la Cernăuți, tot stricîndu și mîncîndu ce găsiia prin țară. Și țara fugisă de la cîmpu la munte și dacă au auzit că vine Rent ghegeneral pre acolo să miera încătro vor mai fugi. Decii Rent ghegeneral de la Cernăuți au mărșu și au trecut Nistrul în ceea parte pre la Hotin și au agiunsu obuzul *cel mare moschicescu ce era* cu ⁴⁷⁸ Șeremet *feldmarșal* acolo în Țara Leșască, *la cetate la Polono* ⁴⁷⁹. 146

Iară împăratul *Moscului* de acolo de la Movilău ș-au luat doao sute de draguni *moscali* și au purces // în sus pe Nistru, pre la Cameniță și acolo s-au despărțit de obuzul cel mare. Și de la Cameniță au luat în sus, prin Țara Leșască, *dimpreună cu împărăteasa lui Ecaterina, până la Varșav la scaunul crăiescu* unde ⁴⁸⁰ au găsit pe Avgust craiul ⁴⁸¹ leșescu, de s-au sfătuit și s-au odihnit vreo trii-patru zile. Și atuncea l-au cinstit *pre împăratul* craiul Avgust *făcîndu-i masă mare benchet* și șezîndu la masă împăratul cu împărăteasa și craiul Avgust și cu mulți domni leșești iar ⁴⁸² între acei domni leșești fost-au și Adam Sinavschii hatman *corunii* și cu hătmăneasa lui. Și între alte voroave multe ⁴⁸³ zis-au hătmăneasa ⁴⁸⁴ *hatmanului* Sinavschii cătră împăratul moschicescu aceste cuvinte: „Mult mă mier de voi împărății și craii, cum de nu vă țineți de cuvînt și ne amăgiți pre noi. Că mai anțerțu ne-au dzis noao,

⁴⁷⁰ sa / lui ⁴⁷¹ să-i / să le ⁴⁷² și ⁴⁷³ au mărșu / au venit ⁴⁷⁴ ascultarea/poronca ⁴⁷⁵ de au trăit multă vreme / și pîn-acmu ⁴⁷⁶ pe sate și / de trăiește pre acele ⁴⁷⁷ le-au / i-au ⁴⁷⁸ cu / lui ⁴⁷⁹ Polono / Polonia (*în notă* Polonoie) ⁴⁸⁰ unde / pîn-unde ⁴⁸¹ împreună cu împărăteasa lui ⁴⁸² iar / și ⁴⁸³ can cu glumă ⁴⁸⁴ lui

tuturor leșilor, craiul Șvedului să ne gătim cu toții să mergem să iernăm în stolița moschicească, împreună cu dînsul. Și noi cîndu ne gătiam să mergem pre cuvîntul lui, el ne-au amăgit și n-au mîrsu la stoliță ce ⁴⁸⁵ s-au dus la Tighine. Și acmu mîria ⁴⁸⁶-ta ne-ai dzis să ne gătim să mergem la Țarigrad și noi ne bucurasăm tare că vom merge de vom vîdea Țarigradul. Și cîndu noi ne gătiam, mîria-ta n-ai vrut să mergi și te-ai întorsu înapoi“. / Iară împăratul atuncea au ris și cu toți ciți era la masă și i-au dzis ⁴⁸⁷ *împăratul hătmanșii*: „De ai fi tu bărbat, să nu fii lîmeie, să te chemi tu *Sinavschii*, adevărat cu tine aș merge la Țarigrad. Iar bărbatul tău au zăbăvit oștile, nu le-au triimis mai în grabă, pentru, aceea nu m-am dus în Țarigrad“.

148 Iară împăratul moschicescu de acolo de la craiul Avgust de la Varșava, au purces ⁴⁸⁸ și au mîrsu la cetate la Riga unde era *cneazul Alexandru Danii-lovici* Menjic, *feldmarșal* cu oștile lui ⁴⁸⁹ împotriva Șvedului. Iară de acolo de la cetate de la Riga, s-au dus la Petrburgu, la scaonul său de iarnă.

149 Iară Șeremet *feldmarșal*, cu obuzul *cel mare* și cu Dumitrașco-vodă, au mîrsu de la Movilău până la Șarhorod și de acolo s-au despărțit de Dumitrașco-vodă și au purces Șeremet pin ⁴⁹⁰ Țara Leșască cu toată oaste(a) lui, cită mai rămăsese de o mai sătura, pre la Mejiboje ⁴⁹¹. Și de la Mejiboje ⁴⁹¹ la cetate la Polono. de au deșertat-o de oastea moschicească și de pușcile cele mari și de alte lucruri ce era, că o stăpîniia* moscalii. Și apoi au rădicat pre toți oamenii de prin tîrguri și de prin sate, ciți era în Ucraina și i-au trecut pre toți preste Nipru în hotarul moschicescu. Și au trecut și el *Niprul* cu toată oastea de au așezat-o la iernatec în Țara Căzăcească. Iar ⁴⁹² Șeremet *feld // marșal* cu curtea lui s-au așezat la iernatec în tîrgu în Prelupca.

f.162 150 Iară Dumitrașco-vodă de acolo de la Șarhorod, după ce s-au despărțit de Șeremet. au purces drept la Chiov pre la Nemirova printr-un cîmpu pustiiu ⁴⁹³, numai cu celi doao sute de draguni *moscali* și cu moldovenii, ciți era cu dînsul. Că mai fusese și niște căzaci cu *polcovnicul* Mirhorodschi ⁴⁹⁴ și cu *Savva* Rogojenschii și l-au lăsat în urmă pe Dumitrașco-vodă și aceia s-au dus înainte. Decii Dumitrașco-vodă, rămîindu mai în urmă numai cu aceli doao sute de draguni *moscali*, precum mai sus s-au scris ⁴⁹⁵, nu era mult să-l ia zaporojenii de grumazi împreună cu tătarii, că prinsese limbă și luasă șleavul să margă după dînsul să-l prindă. Și cale numai de un civertu de ceas de nu l-au agiunsu să-l ia de grumazi cu toți oamenii ⁴⁹⁶ lui, că era ca la o mie de zaporojeni și mai bine împreună cu tătari amestecați. Ce nărocullui au fost că au ⁴⁹⁷ apucat de au agiunsu în tîrgu în Bila Țercvi și acolo în tîrgu este ⁴⁹⁸ cetate de pămîntu și puști și oaste moschicească și vîzîndu zaporojenii că au agiunsu în Bila Țercvi s-au întorsu înapoi. Iară Dumitrașco-vodă de aceasta nemică nu știa, pe urmă au oblicit.

151 Și de acolo de la Bila Țercvi au mîrsu Dumitrașco-vodă în Chiov, de s-au odihnit doao săptămîni, dîndu-i moscalii *conac de toate celi* ce-i trebuia, nemică nu-i lipsia. Și cîndu au vrut să pucează de / acolo, din Chiov, mulți moldoveni au vrut să rămîie ⁴⁹⁹ la Chiov și nu vrea să mai margă cu Dumitrașco-vodă înlăuntru *piste Nipru în Țara Moschicească*. Și încă și Ion Neculce hatmanul nu vrea să mai margă cu ⁵⁰⁰ Dumitrașco-vodă, gîndîndu că doar

⁴⁸⁵ ce / și ⁴⁸⁶ mîria / împărăția ⁴⁸⁷ păcat că nu ești tu bărbat, să te chemi Sinavschii. Că ⁴⁸⁸ împăratul ⁴⁸⁹ carii sta ⁴⁹⁰ pin / spre ⁴⁹¹ Mejiboje / Nejboji ⁴⁹² el ⁴⁹³ că pre acolo era atuncea locul pustiiu ⁴⁹⁴ Mirhorodschi / Medhorotchi ⁴⁹⁵ scris / pomenit ⁴⁹⁶ toți oamenii / toată tabăra ⁴⁹⁷ fost ⁴⁹⁸ este / era ⁴⁹⁹ acolo ⁵⁰⁰ dînsul * stăpîniia / ține

ii vor ⁵⁰¹ lăsa ⁵⁰² moscalii, de să vor ⁵⁰³ întoarce la pământul lor ⁵⁰⁴ în Moldova. Iar Dumitrașco-vodă n-au vrut să-i lasă să rămie ⁵⁰⁵ ce au mărșu la comandatul ⁵⁰⁶ de la cetate de la Pecersca și i-au arătat izvod cu iscălitura împăratului, de ciți boieri era întru acel izvod ce-l făcuse la Movilău, precum mai sus s-au scris, dzicindu Dumitrașco-vodă că sint ⁵⁰⁷ dați acei boieri pre mina lui și nu-i ⁵⁰⁸ va lăsa să să ducă ⁵⁰⁹ la turci, să facă ⁵¹⁰ vreun vicleşug, că el a vrea să dea samă la împăratul pentru dinșii ⁵¹¹.

Decii comandatul, văzind așa, i-au dat pre toți pre acei boieri ce era ¹⁵² în izvod cu iscălitura împăratului pre mina lui Dumitrașco-vodă ⁵¹² și au ⁵¹³ dus ⁵¹⁴ pre unii dintr-înșii cu calaur cu pază nevrindu ei să margă de bună voia lor. Și acolo încă, după ce au trecut Țara Căzăcească și ⁵¹⁵ era până la Harcov cale de doao zile și era un cîmpu pustiiu pintre Harcov și pintre Țara Căzăcească și acel cîmpu este șleavul tătarilor cînd pradă de la Crim și iară cu grije și cu multă spaimă au mărșu, până au agiunsu la Harcov.

Iară Luca vistiernicul ⁵¹⁶ și cu Sandul Sturze stolnicul încă să afla în ¹⁵³ Chiov și nevrindu ei acești boieri să margă cu Dumitrașco-vodă, nu i-au putut lua, // nici comandatul nu i-au dat, nefiind ei în izvodul ce era cu iscălitura ^{1.163} împăratului și gîndindu că-i vor lăsa moscalii să să întoarcă ⁵¹⁷ la pământul lor în Moldova. Decii moscalii nu-i lăsa să să întoarcă înapoi, că vinisă și ^{p.257} cneazul Dimitrie Galicin ⁵¹⁸ mai pre urmă în Chiov, de ținea drumul tare închis, de nu lăsa pre nime să iasă din Chiov încoace, că era un om rău și nici ⁵¹⁹ proviant zaire, nici de cheltuială nu le da ⁵²⁰. Și au șezut acești boieri acolo mai vreo doi ani ⁵²¹, până au cheltuit ⁵²² ce au avut, și apoi ⁵²³ cu fuga ⁵²⁴ au scăpat din Chiov încoace, de au venit în Moldova. Și alți moldoveni, ciți s-au* tîmplat în Chiov, tot așa cu fuga au scăpat. Și ciți scăpa din Chiov încă cu multă grije viniia până agiungea spre Cameniță, că, rămîindu locul pustiiu, era tâlhărit mult, și leșii avea pizmă pre moldoveni pentru că să închinasă ⁵²⁵ de bună voia lor la moscali și ⁵²⁶ pre ciți moldoveni îi prindea leșii, îi tot jecuia și pre unii îi și omorîia, iar pre alții îi punea la popreală. Numai Adam Sinavschii, ce era hatman corunnii, să punea pentru ⁵²⁷ moldoveni și pre carii obliciia că sint închiși, triimitea de-i scotea de la închisoare și-i miluia și pre unii îi punea la steaguri de le da leafă, dindu poroncă leșilor să le dea pace și leșii furîș tot îi strica.

Dumitrașco-vodă, după ce s-au așezat la Harcov, proviant, zaire ⁵²⁸ ¹⁵⁴ prea mult ⁵²⁹ îi da ⁵³⁰ moscalii lui și tuturor moldovenilor, cit nu putea birui să o mănince. Și i-au / mai dat ⁵³¹ și triisprăzeci sate a unui ghenear, ce-l chiea pre anume Sidlovschii, pline de piine și de hăleșteie cu pește și cu mori și cite cu doao-trii sute de oameni într-un sat. Și bucate ce au avut, vaci, boi, oi, stupi, odoară, toate le didese lui Dumitrașco-vodă sirmea a acelui ghenear, căzîndu el întru o greșală.

Decii Dumitrașco-vodă nu vrea să ție pre moldoveni cu dragoste, ca ¹⁵⁵ pre niște streini ce ș-au lăsat casăle și s-au înstreinat de moșile sale ⁵³² pen-

⁵⁰¹ îi vor / ne-or ⁵⁰² din Chiov ⁵⁰³ să vor / ne-om ⁵⁰⁴ lor / nostru ⁵⁰⁵ să-i lasă să rămie / să ni lasă să rămînem ⁵⁰⁶ de Chiov ⁵⁰⁷ sint / sintem ⁵⁰⁸ nu-i / nu ne ⁵⁰⁹ să ducă / ne ducem ⁵¹⁰ făcă / facem ⁵¹¹ dinșii / noi ⁵¹² cu sila ⁵¹³ au / i-au ⁵¹⁴ cu vartă pân-la Harcov ⁵¹⁵ și / încă ⁵¹⁶ venisă mai pre urmă, în Țara Leșască, după noi la Chiov ⁵¹⁷ înapoi ⁵¹⁸ Galicin / Galenici ⁵¹⁹ de mîncat ⁵²⁰ și s-au ispitit într-un rînd să fugă, și i-au prinsu și i-au țînut închiși o lună. Și apoi i-au dat pre chizășie Tomii ghenearariului și i-au slobozit ⁵²¹ mai vreo doi ani / un an în Chiov ⁵²² au cheltuit / ș-au mîncat tot ⁵²³ de-al doilea rînd s-au ispitit ⁵²⁴ de * mai ⁵²⁵ pentru că să închinasă / căci s-au închinat ⁵²⁶ și / deci ⁵²⁷ dinșii ⁵²⁸ zaire / zahară ⁵²⁹ mult / multă ⁵³⁰ și ⁵³¹ pe deasupra ⁵³² sale / lor

tru dinsul, ce vrea să-i ție mai aspru decit în Moldova. Că i să schimbasă firea într-alt chip, nu precum era domnu în Moldova, ce precum era mai înainte *vreme*, pre cindu era beizade, tinăr în dzileli frăține-său, lui Antiohii-vodă, încă și mai rău și iute și *zlobiv* la beție și să scirbiia *de fiece* și ușe îi era închisă și nu lăsa pre moldoveni nicăiri să iasă din țirgu afară fără de ocazul lui. Și cu căzacia *cei* de locu iară să învrăjbisă rău, că nu-i ținea întru o nemică. Decii ⁵³³ moscalii *cei* mari încă il urisă, pentru că ⁵²⁴ il iubiia împăratul și-i didese nume mai sus decit al tuturor.

156 Atuncea s-au sculat Savin *Stroiciu* Zmucilă banul și mult l-au pirit ⁵³⁵ pe *Dumitrașco-vodă* amestecindu-l cu *voroave rele* la Șeremet *feldmarșal*, dzicindu că el cindu s-au ⁵²⁶ închinat la leși, cu *Petriceico-vodă*, avea cinste și boierii ca și domnul și *avindu el* cărți de la *Sobetșcii* craiul *leșescu* ce au fost ⁵³⁷ craiu *pre aceli* // *vremi*, *pre* atuncea ⁵³⁸, le arăta lui Șeremet *feldmarșal* precum au avut voie boierii și cindu le-au fost voia s-au dus la ⁵³⁹ țara lor în Moldova, iară *Dumitrașco-vodă* va să-i facă robi în țară creștinească. Și multe ca aceste, care nu să pot scrie toate ⁵⁴⁰ cu condeiu ⁵⁴¹, după cum sintu firile moldovenilor, carii nu pot nici la casăli lor trăi să nu să sfădească, dară *incă* în țară streină. Că și cindu au fost cu *Petriceico-vodă*, iară destule sfădzi au fost și atuncea ⁵⁴², ca și acum, care *mai* pre urmă iarăș lor ș-au stricat, ca și acum de la moscali, care mai înainte ⁵⁴³ va arăta *istorie la rindu*.

157 Împăratul Moscului, după ce s-au așezat toți la iernatec, precum mai sus s-au scris, scris-au la Șeremet *feldmarșal* și la toți sătorii ⁵⁴⁴ și gubernanții *cei* mari de au mărșu toți la *Petrburgu la împăratul* la sfat. Și atuncea au mărșu și *Dumitrașco-vodă* la împăratul. Decii, după ce s-au strinsu toți, au început împăratul a-i întreba pre toți: ținea-vor pacea cu turcii ⁵⁴⁵, au ba, și da-vor ce au giuruit, au ba? Decii sântul cel mare *au socotit și* au dzis nemică să nu dea și să să apuce de vară iarăș de războiu, *pentru că* de s-au întâmplat acmu așe sminteală, de acmu să va chivernisi într-alt chip, de nu va fi așe, pentru că ⁵⁴⁶ bani și oaste este de agiunsu, au putere și doaozăci sau triizăci de ani să să bată./

158 Atuncea împăratul văzind că este sfatul așe, au și orinduit în toate țările *lui* de triizăci *de* fumuri să mai facă un om de oaste, *să fie gata* cu ⁵⁴⁷ toate *celi* ce ari trebui, să mai adaogă încă vreo cinzăci de mii de oaste preste cit mai avea ⁵⁴⁸. Și au orinduit până îi va porni în gios pre Don și au mai lungit flinteli ⁵⁴⁹ *saldăților și a dragunilor* să fie mai lungi de o șchiopă *decit cum era întâi*, ca să bată ⁵⁵⁰ mai departe. Și au făcut tot paloșe simcelate în virfu de amîndoaș părțile ascuțite, să să bată cu turcii la năvală și au lepădat șpăgile. Și le-au făcut *saldăților* la grumazi lădunș de fier albu, la tot *saldatul* să fie *lădunca* cite de o oacă de apă, ca să aibă fiecare *saldat* apă gata *de băut* la războiu, să nu pată ca la Stănilești. Și au însurat atuncea și pre Șeremet *feldmarșal* dindu-i împăratu *pre* o rudă a sa, *o giupîneasă sāracă și* dzicindu-i să-ș facă copii, să-ș uite ficiorul ce era zălog la turci, necum ⁵⁵¹ că-l va scoate el și pre acela.

159 Și au socotit atuncea *împăratul și senatorii* să pornească pe *Dumitrașco-vodă* înainte cu greimea, să-i dea patruzăci de mii de moscali *draguni* călă-

⁵³³ și ⁵³⁴ că / căci ⁵³⁵ pirit / amestecat ⁵³⁶ el cindu s-au / eu cînd nê-mu ⁵³⁷ au fost / era ⁵³⁸ și ⁵³⁹ la / în ⁵⁴⁰ să pot scrie toate / le pociu toate să le scriu ⁵⁴¹ mieu ⁵⁴² între domnu ⁵⁴³ și între boieri ⁵⁴⁴ să ⁵⁴⁵ toți sătorii / tot sinatul ⁵⁴⁶ turcii / Turcul ⁵⁴⁷ tot ⁵⁴⁸ avea / are ⁵⁴⁹ decit inicercele turcilor ⁵⁵⁰ să bată / să poată bate ⁵⁵¹ necum / necoma

reți⁵⁵² și patruzăci de mii *de* calmiși și triizăci de mii *de* donți și patruzăci de mii *de* căzaci cu hatmanul lor și să între în Crim să tot taie și să arză, până va intra și greimea să să apuce de cetăți a le bate și // a le lua. Și așe au așezat sfatul să facă și începus<ă> a porni și *proviant* zaire⁵⁵³ și gătisă toate aceste ce scriu mai sus. f.165

Iară Șeremet *feldmarșal* măcară că să însurasă *de curundu*, dar îi era mare jele de ficior că va peri la turci *precum* au și perit și să tot ruga senatorilor ca doară ari putea strica sfatul și ei nu vrea, nici putea, că apucasă de grăisă cătră împăratul și le era rușine să întoarcă sfatul. 160

Decii împăratul oblicind pentru Șeremet *feldmarșal* că-i este jele de ficior că va peri, tare i-au bănuit și l-au muștrat, aducindu-i aminte cindu l-au fost triimis înainte pre Șeremet să margă să strice podul la Dunăre, după cum îi poroncisă. Și mai pre urmă viindu și împărăția sa și ar fi luat celi doao polcuri⁵⁵⁴ *impărătești*, celi⁵⁵⁵ doasprăzece mii de oaste, și cu Dumitrașcovodă cu moldovenii și s-ar fi dus întinsu la pod fără de nici o grije, care polcuri să cheamă Preobrajenschii *polcu* și Simionetșchii *polcu* și cu aceli doao polcuri ar fi bătut pre turci, altă oaste nu i-ar fi mai trebuit, ee ar fi lăsat-o înapoi *ceialaltă oaste* de ar fi venit incetu și ar fi izbîndit. 161

Iară atuncea mai pre urmă, după acel sfat, au sositu și un unchiu al împăratului, anume Apracsin, *cneazul și gubernatul de Azacu*, și întrebindu-l și pe dinsul senatul⁵⁵⁶ au dzis că nu-i bine cum au așezat / sfatul, că este cu greu a să bate în trii părți. Că cu Șvedul sint cițiva ani de cindu să bat și dintru un lucru de nemică s-au început sfada acmu și cu Turcul, așijderea și leșii le sint vrăjmași, cu greu le va fi a să bate în trii părți. Numai cu turcii, cum au așezat, așe să lasă deodată, și de vor și mai cere, să le dea, până a trece crăiul Șvedului. Și apoi să stea să să împace cu Șvedul și, împăcindu-să cu Șvedul, să vor așeza prelesne și cu leșii⁵⁵⁷. Atuncea le vor ieși și solii de la turci, ce sint zălog. Decii prelesne este atuncea a strica pacea cu turcii și a să bate pre cu ușor cu dinșii. Și așe s-au apucat și Savva Rogojenschii cum despre turci, dindu-li bani, vor face pace. Decii senatorii. pentru voia lui Șeremet, au mârșu la împăratul și dzicindu aceste cuvinte au lăsat și⁵⁵⁸ *impăratul* să fie așe, după *cum au dzis* sănatul și s-au părăsit a mai face oaste împotriva Turcului, până la o vreme. p.260

Împăratul Moscului ș-au strinsu toată oastea și au șezut în vasă de au trecut de la Petrburgu mare<a> în ceea parte la șvezi⁵⁵⁹ asupra finiilor⁵⁶⁰ ce era supt ascultarea Șvedului și au luat și cetate Abovul care este stoliță *adecă scaon* finiilor. Și apoi iarăș cu cinste s-au întorsu la scaonul său la Petrburgu. 163

Iară după ce au vînit împăratul la Petrburgu, pre Șeremet *feldmarșal* l-au triimis la Chiov și i-au lăsat // doaozăci de mii de oaste căzaci și calmiși să stea să dea ce va da să-ș scoată ficiorul *de la turci* și să poarte grije despre turci, să așeze acellucru. Așijderea și despre parte<a> Rigăi au lăsat pre Menjic *pre cneazul Alixandru Daniilovici* *feldmarșal*⁵⁶¹ să păzască despre șvezii din gios. f.166

Iară Dumitrașcovodă atuncea au făcut ponturi de cerea la împăratul Țara Harcovului cu toate viniturile, dzicindu că țară au lăsat, țară să-i dea și pre toți moldovenii el să fie mai mare, ce-i va fi voia lui, volnic să fie⁵⁶² să facă și fără de ocazul lui nime să nu fie volnic a merge nicăiri și altele multe ca aceste. 165

⁵⁵² călăreți / călăraș ⁵⁵³ zaire / zaharaoa ⁵⁵⁴ a lui ⁵⁵⁵ celi / cu ⁵⁵⁶ el ⁵⁵⁷ leșii / Leavulul ⁵⁵⁸ el ⁵⁵⁹ șvezi / Șfed ⁵⁶⁰ și s-au bătut acolo 2 ani și au luat toată crăia finiilor ⁵⁶¹ feldmarșal / fercu-marșalic ⁵⁶² fără ucazul împăratului

166 p.261 Atuncea împăratul au dat aceli ponturi a lui Dumitrașco-vodă la senat să le vază și cum vor socoti și ei. Decii Apracsin *cncazul și gubernatul de Azacu* au dzis cătră senat: „Nu-i bine să-i dați Țara Harcovului, ce o cere el, că măcară că eu că am vreo triizăci de răvașe de la acei căzaci din Harcovu de jalobeli lor ce au pe Dumitrașco-vodă, și acolo intru acea țară sint aproape de optzăci de mii de oaste slujitori, și acmu nefiindu pace, lesne le este a să rădica ca să să dea supt *ascultarea Turcului*, că *de acolo* nu-i departe Azacul și cit am sta să ne batem cu streinii, noi om vrea să ne batem / cu ai noștri“.

167 Atuncea și Șeremet *feldmarșal* au dzis: „Adevărat, bine ai ⁵⁶³ dzis, că așe va fi. Și încă este alta și mai mare, că mi-au spus un boieriu *de ai lui anume Savin banul Zmucilă* că mai înainte vreme s-au mai inchinat din domnii moldoveni la creștini. la leși, la unguri și apoi i-au iertat turcii, de s-au dus la dinșii, și mai pre urmă acei domni mult rău au făcut creștinilor, anume acei domni Petru-vodă și Grigorii-vodă. Așijderea și acesta, de s-a așeza la Harcov, nu-i departe Crimul“.

168 Decii sănatul, auzindu. au ales să dea lui Dumitrașco-vodă o mie de dvoruri în Țara Moscului, care acea mie de dvoruri cuprinde cinzăci de sate și oameni ca cinsprăzece mii sint, și să-i mai dea și cite doaozăci de pungi de bani pre an care fac șese mii *de ruble* și doao părechi de curți frumoas(ă) în stoliță, iar boierilor să le dea triisprăzece sate ce au fost a celui ghenearal Sidlovschii ⁵⁶⁴, *care sate* le stăpiniia Dumitrașco-vodă și care boieriu a priimi să-i dea de aceli sate, *bine va fi*, iar carii *nu vor priimi și nu vor* ⁵⁶⁵ vrea, *acelora* să le ⁵⁶⁶ dea ocaz și ⁵⁶⁷ voie *de la împărăție* să-ș m'argă la pământul său ⁵⁶⁸ să să așeze.

169 f.167 p.262 Decii Dumitrașco-vodă, ieșindu-i ocaz, au și vinit la Harcov, cu multă voie rea că să depărtează de țară, // și s-au rădicat *din Harcov* și s-au dus în Moscu. Și nu mult după aceea i-au și murit doamna Casandra, fata lui Șerban-vodă domnului muntenescu, și au ingropat-o în cetate ⁵⁶⁹ în stoliță *unde este scaonul împărătescu*. Și au rămas *Dumitrașco-vodă*, văduvoiu, de au trăit cităva vreme *fără de doamnă*, până ce s-au insurat, care să va scrie mai inairte *la rindu*.

170 a ⁵⁷¹ Iară boierii carii ⁵⁷⁰ au vrut să priimască, le-au împărțit de aceli sate *gheneralului Sidlovschii* de au trăit ⁵⁷² până la *săvîrșirea vieții lor și după dinșii și ficiorii lor* intru aceli sate, iar carii n-au vrut să priimască, ei au vinit la Chiov la Șeremet *feldumarșal* ca să-i sloboază. Decii ⁵⁷³ Șeremet nu vrea să-i sloboază și încă nu numai pre boieri ce și pre neguțitori și pre slujitori și pre toți, că-i dzisese Dumitrașco-vodă, în pizma boierilor carii să ducea de la dinsul, să nu lasă nici pre unul să treacă până nu-i vor slobozi turcii ficiorul. Decii Șeremet să potrivisă lui Dumitrașco-vodă și nu-i lăsa, de-l blăstăma toți că periiia atîtea oameni, alții nu mai avea ce mai cheltui, alții era neguțitori, altora le rămăsese fimeile în Moldova. Ce *mult și bogat blăstăm* era asupra lui Șeremet!

171 De aceasta auzind chihaiia veziriului au dzis ficiorului lui Șeremet *la Țarigrad*: „Pentru ce poprește tată-tău neguțitorii și moldovenii ce vor să vie *de la Chiov* în / coace? Să-i scrii ca să-i sloboază“. Și așe scriindu ficio-

⁵⁶³ ai / au ⁵⁶⁴ de ⁵⁶⁵ vor / a ⁵⁶⁶ să le / să-i ⁵⁶⁷ și / de ⁵⁶⁸ ca ⁵⁶⁹ cetate / țirgu ⁵⁷⁰ carii / cine ⁵⁷¹ lui ⁵⁷² au trăit / trăiesc unii și până astăzi ⁵⁷³ decii / dar

rul ⁵⁷⁴ lui Șeremet, *pe scrisorile lui* au slobozit *tată-său Șeremet* neguțitorii și pre alți moldoveni ce era acolo, *întru aceli părți de locu*. Atuncea au slobozit și pre ⁵⁷⁵ Ion Neculce hatmanul cu voia lui *Dumitrașco-vodă*, după ce au trecut doi ani și au ⁵⁷⁶ vinit în Țara Leșască, cu multă nevoie, precum ⁵⁷⁷ mai sus s-au scris ⁵⁷⁸.

Dumitrașco-vodă, după ce s-au dus la Petrburgu, pre boierii moldoveni n-au vrut să-i ia cu dînsul la împăratul, socotindu că va isprăvi să nu mai poată scăpa de acolo, și-i grăia de rău *pre boieri* cătră împăratul, dzicîndu că Ion hatman și cu alții au rămas acolo și vor să să ducă la turci și pentru aceea am ⁵⁷⁹ triimis de i-au luat cu vartă *din Chiov* de i-am ⁵⁷⁹ dus la Harcov, vrîndu să-ș tocască lucrul ⁵⁸⁰, pentru că ⁵⁸¹ i-au dus *pre boieri* cu vartă, că oblicisă împăratul de acel lucru, că i-au luat cu sila *pre boieri* și unii din Chiov au și fugit, *precum mai sus s-au scris*. 172

Iară împăratul au răspunsu lui Dumitrașco-vodă, mai virtos pentru ⁵⁸² Ion Neculce hatman și *pentru alți boieri*: „Dacă nu vor ⁵⁸³ să șază, volnici⁵⁸⁴ să fie, Dumnezeu să le ⁵⁸⁵ agiute să margă unde le este ⁵⁸⁶ voia, că nu-mi sint ⁵⁸⁷ robi“. Atuncea Dumitrașco-vodă n-au căutat bine unde i-au răspunsu *împăratul* așe. 173 p.263

Iară cîndu ș-au ⁵⁸⁸ luat zioa bună *Ion Neculce hatman* din ⁵⁸⁹ Harcov de s-au ⁵⁹⁰ despărțit, mult il ⁵⁹¹ îmibia *Dumitrașco-vodă* să mai șază ⁵⁹², și multe *i* să adeveriia să-i ⁵⁹³ dea // și să-i ⁵⁹³ isprăvască și de la împăratul mare milă și cîndu îi va fi ⁵⁹⁴ voia *ori dî ce lucru* el să-i ⁵⁹⁵ isprăvască. Dar ⁵⁹⁶ *Ion hatmanul* era ⁵⁹⁷ bucuros că au vinit acel ceas de au ⁵⁹⁸ găsit vreme să iasă ⁵⁹⁹ dintru acel norod greu și cumplit, că sint niște oameni foarte necredincioși și prea cu greu traiu au oamenii ce sint nedrepinși cu acel feliu de oameni dintru aceli părți *de loc*. Și avea mare jele și ⁶⁰⁰ *Dumitrașco-vodă* și doamna lui și *boierii* și toți moldovenii și-i ⁶⁰¹ dzicea că nu-ș va ⁶⁰² putea face pace și va ⁶⁰³ peri de turci. Dar el puind ⁶⁰⁴ nedejde la Dumnezeu și pentru dreptatea lui ⁶⁰⁵, nu s-au indurat *Dumnezeu* și din toate l-au ⁶⁰⁶ scos și după ce au ⁶⁰⁷ vinit *mai încoace în Țara Căzăcească* încă și Șeremet *feld-marșal* în citeva rînduri i-au ⁶⁰⁸ dzis să să așeze ⁶⁰⁹ acolo și va scrie la împăratul de-i va da ⁶¹⁰ jalovanie *adecă milă* și sate, dar tot n-au ⁶¹¹ priimit că este *un* norod prea cumplit și nu sint oamenii slobozi să margă unde le este ⁶¹² voia, nici la împărăție, fără *de ocaz* și ocaz nu vor să facă ca pentru să nu facă cheltuială împărățiii. Și la împărăție vreo curte mare ca aceea cu dvorebnici mulți nu este, măcară precum este la domnia țării noastre *a Moldovii*, ce foarte *este* / un lucru puțin, numai oșteni *sint mulți*, de agiunsu. Decii de viața lui îi ⁶¹³ era cum îi ⁶¹⁴ era și *nici foarte*, dar mai mult îi ⁶¹⁴ era pentru copiii săi ⁶¹⁵ la ce vor rămînea, că numai doar saldați să fie, iar la alte boierii nu încap ficiorii unora ca acestora. 174 f.168

Ce, fraților moldoveni, rogu-vă să *vă* luați aminte, să *vă* învățați și să *vă* păziți. Oricit veți fi ⁶¹⁶ în cînte la vreun domnu, bine este să-i slujești 175

⁵⁷⁴ scriîndu ficiorul / pe scrisorile feciorului ⁵⁷⁵ au slobozit și pre / m-au slobodzit și pre mine ⁵⁷⁶ au / am ⁵⁷⁷ precum / care ⁵⁷⁸ scris / pomenit ⁵⁷⁹ am / au ⁵⁸⁰ tocască lucrul / aco-peră rușinea ⁵⁸¹ pentru că / căci ⁵⁸² mine ⁵⁸³ vor / va ⁵⁸⁴ volnici / volnic ⁵⁸⁵ să le / să-i ⁵⁸⁶ le este / i-i ⁵⁸⁷ nu-mi sint / nu mi-i ⁵⁸⁸ ș-au / mi-am ⁵⁸⁹ din / de la ⁵⁹⁰ s-au / m-am ⁵⁹¹ îl / mă ⁵⁹² șază / ședzu ⁵⁹³ să- / să-m ⁵⁹⁴ îi va fi / mi-a hi ⁵⁹⁵ să-i / să-mi ⁵⁹⁶ eu ⁵⁹⁷ era / eram ⁵⁹⁸ au / am ⁵⁹⁹ iasă / ies ⁶⁰⁰ el ⁶⁰¹ și-i / și-m ⁶⁰² nu-ș va / nu mi-oi ⁶⁰³ va / oi ⁶⁰⁴ el puind / eu am pus ⁶⁰⁵ lui / mè ⁶⁰⁶ l-au / m-au ⁶⁰⁷ au / am ⁶⁰⁸ i-au / mi-au ⁶⁰⁹ să așeze / mă aședzu ⁶¹⁰ de-i va da / să-m de ⁶¹¹ n-au / n-am ⁶¹² le este / i-i ⁶¹³ lui îi / mè îmi ⁶¹⁴ îi / îmi ⁶¹⁵ săi / miei ⁶¹⁶ veți fi / ai fi

cu dreptate, că și de la Dumnezeu ai plată. Iar cu domnul niciodată să nu pribegesti, măcară cum ar fi și nu numai în țară streină, ce nici în Țarigrad cu dînsul să nu mergi, fiindu tu moldovan, ce să-i slujești în țara ta. Pentru p.264 că ⁶¹⁸ streinii caută numai pre domnu să-l miluiască și să-l cinstească, iară pre boierii ce sînt pribegi cu domnul, într-o nemică sînt și altă cinste are boierul cîndu este pribag singur și alta este cîndu-i cu domnul său. Și apoi domnul să socotește ⁶¹⁹ că este tot puternic, ca la țara lui cîndu este domnu și va să ție așe, ca să năcăjască pre acei boieri și nu socotește slujba ce i-au făcut și că s-au înstreinat *pentru dînsul pin țări steine*, ce nemică invoială nu-i face, *precum s-au tîmplat și atuncea*. Nedejde<a> domnului este ca sîninul cerului și ca limanul ⁶²⁰ mării, acum este sînin și să face nuor, acum este f.169 mare // lină și să face fortună.

164 Iară acum lăsîndu ⁶²¹ cele streine până aicea a le scrie deodată, până (sic!) iară le va vini rîndul ⁶²², să ne întoarcem iară ⁶²³ de unde am lăsat a scrie de țara noastră.

165 Veziriul, rămîind la Stănilești după ce au purces moscalii, au și triimis pre un pașe anume Curt-pașe să stea la Iași cu ferman de iertare tuturor greșiților greșelile, cine ce ar fi făcut și au triimis ⁶²⁴ la Lupul ficior lui ⁶²⁵ Gavriliță să-l aducă de la bejenii de la Bursuci și au triimis ⁶²⁶ în toate părțile la vadurile Prutului unde găsie moldoveni *robiți de tătari* de-i scotea de la ⁶²⁷ robie. Și au purces ⁶²⁸ veziriul spre Dunăre, să margă la Țarigrad.

166 Curt-pașe, după ce au agiunsu în Iași, pre cine găsiia din căpiteniile țării *din boieri* au și început a-i boieri, cum boierește domnul Moldovii și șidea în curțile domnești. Iară atuncea era un boieriu *pre anume Darie Donici, ce fusese sârdariu, care mai pre urmă la alți domni acel boieriu* au agiunsu *de au fost și logofăt mare, iar la aceli vremi, pre atuncea* la moscali, au fost polcovnic. *Deci acest boieriu* mîrgîndu la Curt-pașe l-au pus hatman, așijderea și pre un grec anume Bozagiul, *ce fusese vameș mare, il pusese să fie* postelnic mare și pre / alții ce mergea la dînsul tot îi boierii. Și au început Curt-pașe a umbla cu binișor, ca să-l poftească acei boieri ⁶²⁹, ca să scrie *la veziriul să rămîie* ⁶³⁰ Curt-pașe în Iași, dar n-au putut isprăvi nemică.

167 Iară Lupul vornicul, după ce au mîrsu ⁶³¹ la veziriul, l-au mustrat veziriul mult pentru ce ⁶³² s-au hainit țara, iar el au dat samă ⁶³³ cum nu p.265 sînt ei vinovați, adecă boierii, nici țara, ci este vina Porții ⁶³⁴, că pre domnii cei buni îi mazilește fără de voia boierilor țării și pune domnu pre care nu-l știe țara și, dîndu-i Poarta sabie, face în țară ce i-i voia. „Precum și pre acesta, pre Dumitrașco-vodă, l-ai pus mîria-ta fără de știrea țării și au făcut ce i-au fost voia. Iar mai înainte *vreme* era obicei de-ș alege boierii și țara domnu, pre cine poftiia ei ⁶³⁵, pre acela punea și Poarta“.

168 Deci veziriul, auzîndu acest răspunsu ^{635a}, l-au și îmbrăcat în caftan *pre Lupul vornicul* și l-au triimis să fie caimacam în Iași, până va triimite împărăția* un domnu în Moldova. Și au scris și la Curt-pașe să să rădice din Iași. Și au mai pus caimacam și pre un grec anume Macsut postelnicul, carele fusese pre lingă veziriul în oaste, capichiaie lui Dumitrașco-vodă, și-l iertasă veziriul pre dînsul. Iar** pre soția lui, pre Iano, l-au tăiat, precum *mai sus* s-au scris. Și au purces Lupul vornicul și cu Macsut *postelnicul* la Iași să

⁶¹⁸ pentru că / căci ⁶¹⁹ socotește / visadză ⁶²⁰ limanul / încetul ⁶²¹ lăsîndu / să lăsăm ⁶²² și ⁶²³ a scrie ⁶²⁴ și ⁶²⁵ ficior lui / sin ⁶²⁶ triimis / răpedzit ⁶²⁷ de la / din ⁶²⁸ de la Stănilești cătinel ⁶²⁹ aice ⁶³⁰ el pașă ⁶³¹ au mîrsu / mergînd ⁶³² ce / căci ⁶³³ cătră, veziriul ⁶³⁴ vina Porții / vinovată Poarta ⁶³⁵ și ^{635a} nemic n-au mai răspunsu * pre ** iar / numai

fie caimacami. Iar veziriul au triimis de sotea robii de la tătari, de unde ii găsiia și-i tot ducea ⁶³⁶ la veziriul și-i ⁶³⁷ întreba veziriul la care domnu le-au // fost mai bine, la Nicolae-vodă sau la Mihai-vodă. Iar ei dzicea că le-au fost mai bine la Nicolae-vodă, pentru că* le ieșiia înainte Ion-vodă *terzimanul*, fratele lui Nicolae-vodă și-i miluia. f.181

Decii veziriul au scris la împărăție pentru Nicolae-vodă, fratele lui Ion-vodă *terzimanul*, ca să-l facă domnu în Moldova. Iar împăratul, văzind scrisorile veziriului, au și ⁶³⁸ îmbrăcat în caftan pre Nicolae-vodă și l-au făcut domnu în Moldova. 169

Iară Lupul vornicul după ce au agiunsu ⁶³⁹ lingă Iași, unde sînt casăle domnești, la Frumoasa, au scris la Curt-pașe să iasă din Iași și i-au triimis și cartea veziriului. Iar Curt-pașe nu vrea să iasă din Iași, că aștepta să-i vie răspunsu ce scrisese la veziriul, să fie el pașe în Iași. Decii ⁶⁴⁰ Lupul vornicul i-au scris *acelui Curt-pașe* să iasă din Iași, că ⁶⁴¹ apoi să va întoarce la veziriul și l-a foarte piri, că lor nu le trebuiește pașe. Atuncea Curt-pașe s-au spăriiat și au ieșit din Iași și ⁶⁴² au purces după veziriul. 170

Atuncea Lupul vornicul și cu Macsut *postelnicul* au intrat în Iași caimacami. Iar ⁶⁴³ Antiohii Jora biv, ce fusese hatman, auzind că este vāru-sāu, vornicul Lupul, caimacam în Iași, au alergat și el ⁶⁴⁴, fiindu-i Lupul vār primare, ca să fie și el caimacam cu dinșii ⁶⁴⁵, gîndindu-sā, ticălosul, că i să va uita vina și greșala lui cea de au fost cu moscalii, de-i chiema, care mai sus s-au scris. Nu / mai osinda și pedeapsa lui Dumnezeu pre ⁶⁴⁶ rar om de-l trece. Că Lupul, cum au sosit în Iași, ca un lup nesățios, au și început a prinde pre slujitori și pre căpitani carii fusese cu moscalii și-i închidea și-i bătea ⁶⁴⁷ și le lua pungi de bani, dzicîndu că au agonisit din jacurile turcilor și au luat leafă. Și au pus ⁶⁴⁸ bani pre tîrgu, pre neguțitori și pre alți breslași și au pus și de tot omul bejenar să dea cite doi lei și oamenii nu avea ce minca, că era săcșorul de fāinā cite cinsprāzece lei și încă nu să nici găsiia. 171

Decii oarecarii oameni dentru acei pătimași de rău de la ținuturili de gios. fiindu veziriul încă nedus din țară, au mārșu de au jăluit la veziriul și cum au auzit veziriul, îndată tare s-au miniat și au triimis ⁶⁴⁹ pre Ion-vodă *terzimanul* să șază în Iași caimacam, până a vini frate-sāu Nicolae-vodă în Iași, și să chivernisască țara cu imblinzire. p.266 172

Și au mai triimis și un capegi-bașe împreună cu Ion-vodă, de au prinsu pre Lupul vornicul și pre Antiohii Jora hatmanul și pre Macsut *postelnicul*, carii era caimacami, și i-au pus in obezi de i-au dus la cetate la Varna preste Dunāre surguni, de au șezut acolo doi ani la pedeapsă. Pentru faptele Lupului au tras și ceialalți pedeapsă și s-au plinit atuncea un cuvintu precum să ⁶⁵⁰ dzice „cu iarba cea uscată împreună arde și cea verde“. 173

Ion-vodă, după ce au vinit în Iași, era bun și blindu // tuturor și au chivernisit țara până au vinit frate-sāu, Nicolae-vodă, în ⁶⁵¹ scaonul domnescu aicea în Iași. Și lāsîndu Ion-vodă pre frate-sāu Nicolae-vodă în Iași, el s-au întorsu la slujba sa în Țarigrad, la *terzimānie* ⁶⁵². f.171 174

⁶³⁸ ducea / îi aducea ⁶³⁷ și / di-e ⁶³⁸ făcut domnu ⁶³⁹ la Balica ⁶⁴⁰ decii/iară ⁶⁴¹ el ⁶⁴² și / de ⁶⁴³ iar / deci ⁶⁴⁴ la vāru-sāu Lupul ⁶⁴⁵ cu dinșii / împreună cu ceialalți ⁶⁴⁶ pe ⁶⁴⁷ și pre căpitani ⁶⁴⁸ au pus / a pune ⁶⁴⁹ triimis/minat ⁶⁵⁰ precum să / prost ce ⁶⁵¹ scaon ⁶⁵² Dumitrașcovodă Cantimir s-au dus la Moscal și acolo au murit cu 4 ficiori: Matei, Costantin, Șarban, Antioh. Iar ce-or vini, vremea viitoare va arāta * că / căci

p.267 * DOMNIA A DOA A LUI NICOLAI-VODĂ¹ MAVROCORDAT,
FIUL² LUI ALEXANDRU EXAPORITUL³ TERZIMANUL,
ÎN ANII** 7220

1 Nicolae Alexandru-vodă⁴ Mavrocordat, după ce au venit în Iași, a triia zi pre⁵ obicei au boierit boierii. Pus-au pre Nicolae Costin vel logofăt, pe Gavriil Miclescul vel vornic de Țara de Gios, pre Ilie Catargiul vel vornic de Țara de Sus, pre Ion Buhuș, ce fusese⁶ logofăt *mare*, l-au pus hatmann, pre Ramadan vel postelnic, pre Ion Păladii vel spătar, pre Gheorghiiță Mitre vel ban, pre Costantin Rusăt vel păharnic, pre Grigorașco Jora vel vistiernic, pre Costantin Costachi stolnic mare, pre Manolachi Hrisoverghi⁷ comis mare, aceștia era boierii lui Nicolae-vodă *in domnia a doa*. Iar chivernisala și toate trebile era mai ales după Ramadan *vel* postelnic.

2 Atuncea Nicolae-vodă își lăsasă firea cea simață, *precum* era in domnia dintăi, ce mult să mai lăsasă și trăia bine cu boierii, *ii avea* in dragoste, că era *unii din* boieri fugiți in Țara Ungurească, alții in Țara Leșască, alții la Moscu și cu dinșii și din cei mai / proști⁸, mulți *era* duși, și avea grije că pentru numele lui cel strașnic nu vor mai vini. Decii arăta cătră toți blindețe⁹, iar¹⁰ boierii toți s-au întorsu la pământul său, numai cei de la Moscu nu viniia¹¹, că nu putea de oști și nu-i lăsa moscalii, precum mai sus s-au scris.

3 Și carii boieri, cum viniia din streinătate, da vina cătră Nicolae-vodă tot pre *boierii* cei de la Moscu, că^{12a} ei își curăția obrazele *de rușine* cum n-au știut nemică și așe să indrepta. Iară Nicolae-vodă, măcară că-i pricepea și-i știia, dar lăsa și el toate precum dzicea ei, pentru că¹² era bucuros să fie cum știe, numai să vie in țară.

4 Țara atuncea era stricată rău de tătari și de moscali și de tâlhărit așij-derea. Și turcii balgii făcea multă gilceavă¹³ lui Nicolae-vodă la divanuri pentru frații și rudele lor ce perisă *atuncea cîndu au fost moscalii in țară* și pentru jacuri ce-i jecuisă unii și alții și *le* făcea și năpăști mai mult decit p.268 era adevărate. Iar^{13a} Nicolae-vodă făcea multă chivernisală, pre unii can rar ii da platnici turcilor, iar nu deplin precit cerea ei, iar pre unii ii inchidea până la o vreme și apoi ii slobozia, iar a mai mulți turci nu le ținea in samă f.172 și să indrepta, știindu rindul Porții, dintăi la giudecată să făcea a ținea // cu turcul, iar pre urmă ieșia giudecata dreaptă moldovanului. Nărocul țării *au fost* atuncea că s-au timplat de au venit Nicolae-vodă, iar de ar fi venit¹⁴ alt domnu, mai prost, ar fi fost prea rău de moldoveni.

5 Măcară că unii au tras la Nicolae-vodă greu mare și multă inchisoare, cum au fost ficiorii lui Manolie și Toader armașul că au fost tăiat¹⁵ niște neguțitori *turci balgii* de la Roman, fără *de* poronca nemărui și-i pîria niște frați a celor neguțitori *turci*, cu ferman de la Poartă, pre carii într-alt chip nu putea să-i mintuiască¹⁶.

6 Atuncea Nicolae-vodă, pe poronca veziriului, au gătit^{16a} citeva căruțe cu cai să pornească pe¹⁷ *craiul Șvedului* la țara lui prin Țara Leșască¹⁸ cu triizăci

* Cap. XX ¹ vodă / voevoda ² fiul / ficior ³ Exaporitul / -vodă Icsaporito ** in anii / vleat
⁴ vodă / voevoda ⁵ pre / după ⁶ fusese / au fost ⁷ Hrisoverghi / Hurmuzache ⁸ cei mai
proști / prostime ⁹ și milă ¹⁰ iar / deci ¹¹ nu viniia / n-au venit ^{12a} că / și ¹² pentru că / căci
¹³ și supărare ^{13a} iar / deci ¹⁴ atuncea ¹⁵ au fost tăiat / tăiesă ¹⁶ mintuiască / izbăvască
^{16a} gătit / gătat ¹⁷ Șfed ¹⁸ și

de mii de tătari, după cum scrisese de la Nistru împăratul moschicescu la veziriul, numai să-l pornească pre Șved, după cum s-au așezat ¹⁹ pacea.

Iară ²⁰ *craiul Șvedului* n-au vrut să *purcează* să margă și au scris cărți 7 la împăratul turcescu de au pirit pre veziriul precum că s-au agiunsu cu moscalii de au luat bani și au făcut pace, iar de nu ar fi făcut viclesug, să ia bani, ar fi luat pre moscali de grumazi, că nu mai avea moscalii nici o putere. Și acum și pre dinsul nu l-au pus nici la o cale și va să-l pornească, să-l ia moscalii de gru / mazi. Iar împăratul *turcescu* văzind cartea Șvedului tare s-au miniat pre veziriul.

Iară intru acea vreme sosit-au și Osman, chihaioa veziriului, la împă- 8 ratul, cu cărți de la veziriul, să ia colac *precum* au bătut pre moscali și spuindu împăratului *precum i-au fost* incungiurat pre moscali cit nu mai avea nici o putere, numai ce striga aman. „Decii noi văzindu-i că strigă aman, ne-au căutat numai a face pace, și i-am lăsat de s-au dus la țara lor“. Iar împăratul au dzis: „Voi ați căutat pentru că ²¹ strigă aman și nu i-ați luat p.269 de grumazi, nu era lucru mic acela să vă uitați voi la aman, ce am înțales eu fapteli voastre“. Și îndată au poroncit de i-au tăiat capul ²² și au triimis de au zugrumat ²³ și pe veziriul.

Decii ²⁴ *craiul Șvedului* au ²⁵ rămas intru acea iarnă și preste vară 9 tot la Tighine și solii moschicești tot sta la Țarigrad popriți. Iar moscalii au dat *cetatea* Azacul turcilor și alte cetăți au fărmat, după cum s-au așezat ²⁶ pacea. Iar ²⁷ *craiul Șvedului* tot punea pricini și nu vrea să *purcează de la Tighine, să margă la țara lui*, dzicindu că până nu să va duce Șeremet *feldmarșal moschicescu* cu oastea din Țara Căzăcească, nu va merge, că Șeremet stă să-i ție calea. Decii Poarta au așezat cu solii moschicești să să rădice Șeremet *feldmarșal* cu toată oastea din Țara Căzăcească și să să ducă in țara lor, la Moscu, // și ei să pornească pe ²⁸ *craiul Șvedului* de la Tighine cu tătari f.173 și cu o samă de turci, să-l ducă prin Țara Leșască până la țara lui.

Decii Șeremet *feldmarșal*, cum au văzut cărțile solilor, precum au așezat 10 la anul toamna după războiul ²⁹ *ce au avut la Stănilești*, s-au și rădicat din Țara Căzăcească și s-au dus in sus, la Smolenșca, cu toate oștile lui. Iar veziriul au triimis pre Ismail ³⁰-efendi cu vre<o> triizăci de mii de *oaste* turci și hanul ³¹ *incă să dea* tătărimea și să ia pe ³² *craiul Șvedului* să-l ducă la țara lui. Iar Șvedul intru acea vreme au prinsu *pre* niște tătari *cu cărți*, cu oamenii lui, scriindu hanul la Șeremet *feldmarșal* să stea gata la Smolenșca, că ei vor să *purceadă* acum cu ³³ *craiul Șvedului* și l-or duce prin ³⁴ Țara Leșască până la un locu și l-or lăsa, iar Șeremet *feldmarșal* să-i iasă înainte, să-l ia de grumazi. Și să dea o sută și cinzăci de pungi de bani hanului, precum s-au așezat.

Decii ³⁵ *craiul Șvedului*, prinzind acei tătari cu aceli cărți, *cu oamenii* 11 *lui*. au pus de i-au omorit pre tătari și au luat cărțile la dinsul și tăcea milcom. / Iar hanul nu știa nemică că i-au prinsu Șvedul cărțile și i-au tăiat tătarii și-l tot siliia pre Șved să *purcează*, până este iarnă și sint apele inghețate, și Șvedul tot nu vrea să *purcească de la Tighine să margă la țara lui*.

Scri-au pașe de Tighine și Ismail ³³-efendi la Udriiu la împăratul *tur-* 12 *cescu* și la veziriul, mutindu-să împărăția atuncea acolo, *precum* că au gătit

¹⁹ așezat / tocmit ²⁰ Șfedul ²¹ pentru că / căci ²² chihaii ²³ zugrumat / omorit ²⁴ Șfedul
²⁵ mai ²⁶ așezat / tocmit la ²⁷ Șfedul ²⁸ Șfed ²⁹ războiul / bătaie ³⁰ Ismail / Smail ³¹ cu
³² Șfed ³³ Șfedul ³⁴ prin / in ³⁵ Șfedul ³⁶ Ismail / Smail

- p.270 pre Șved și oaste și toate sintu gata și el tot nu va să purceadă și in doao-
trii rinduri i-au scris, și el tot nu va să purcează. Până de la o vreme, miniin-
du-să împărăția pre Șved, au poroncit numai să-l pornească cu sila, dacă nu
a vrea³⁷ de bună voie. Decii gătindu oastea, au mârșu să-l ia cu de-a sila.
Iar el s-au închis in curțile³⁸ *carele șidea el* la Varnița³⁹ și s-au apucat să
să bată cu turcii, să nu să dea. Și inicerii⁴⁰ ținea *oarecum* in partea Șvedului
și nu vrea să-i facă rușine. Că nici vrea să dea șvezii⁴¹ in iniceri, nici ini-
cerii in șvezi, ce sta împregiurul curților inicerii la gazda Șvedului. Și să
miera pașe și cu Ismail⁴²-efendi cum vor face poronca împărătească, că să
f.174 temea pașe să nu facă zorba inicerii și asupra lui. Și striga inicerii // *dzicind* :
„Pentru ce să facem noi rușine acestui crai oaspe ce au vinit la noi?”
- 13 Iară* pașe au chiebat pre un agă a lui de iniceri și l-au triimis să gră-
iască cu craiul, *să-i dzică* să nu să apuce de gilceavă cu o împărăție, că apoi
poate să piară. Și l-au învățat *pașe* pre acel agă in taină, văzindu că nu
priimește craiul *să purcează să margă la țara lui, după poronca împărății*,
cindu va ieși de la craiul afară să dzică cătră iniceri: „Noi iniceri ținem cu
dinsul, iar el mai tare ne suduiește pre noi decit pre pașe și** dzice că sintem
niște oameni blăstămați și de nemică și nu să miară el de noi“. Și făcind acel
agă așe *precum îl învățasă pașe*, cum au auzit inicerii acea voroavă, s-au și
mîniat și au și început a slobozi focul in șvezi. Iar șvezii de odată sta, gin-
dindu-să că le sint *inicerii* prietini, neștiindu⁴³ viclesugul ce făcusă⁴⁴ aga
de iniceri, pentru că⁴⁵ craiul nu suduisă⁴⁶ pre iniceri.
- 14 Decii de la o vreme s-au închis *șvezii* in casă de să bătea, până ce au
dat *turcii* foc casălor și arzindu casăle așe au⁴⁷ prinsu și *pre craiul* și pă / nă
a-l prinde *el* au omorit cu mina lui vreo cinci-șase iniceri, și el încă să rānisă.
Numai au învățat pașe pre cițiva turci să-l apuce să nu-l omoară inicerii,
că, de l-ar fi lāsāt, l-ar fi omorit *inicerii*. Și așe apucindu-l, l-au dus in curțile
pașii, de l-au ținut acolo cu vartă până au vinit răspunsu *de la împărăție*
de la Udriiu.
- 15 Atuncea au vinit poroncă și la Nicolae-vodă pentru șvezi și leși ce ierna⁴⁸
p.271 prin țară, să-i scoată și să-i gonească din țară. Iar atuncea fiind șvezi și
in sat in Prigoreni la ținutul Cirligăturii și⁴⁹ auzindu șvezii *poronca precum*
era să-i gonească din țară, ei s-au închis cițiva in⁵⁰ *casăle boierești* și să apăra
din case⁵¹, de nu le putea strica nemică călărășii moldoveni, ca să-i scoată
din case. Și au triimis călărășii⁵² *de au inștiințat pre Nicolae-vodă și*⁵³ au
intrebat că intr-alt chip nu pot să-i scoată, ce numai *doar* să dea foc casălor.
Dar Nicolae-vodă n-au priimit⁵⁴ să-i lasă să aprinză casăle⁵⁵ ce le-au dzis
să stea pre de⁵⁶ parte de dinșii. Iară după aceasta curundu au vinit răspunsu
de la Poartă să le dea pace *șvezilor*.
- 16 Așijderea au mai triimis⁵⁷ Nicolae-vodă pre // hatmanul cu mulți slu-
f.175 jitori, tot atuncea⁵⁸, la Cernăuți, că era *leșii*, oastea lui voevoda Chiovschii
așezată acolo la iernatec și făcea multă stricăciune lăcuiitorilor, *decii Nicolae-*
vodă poroncindu ca să-i scoată și pre aceia din țară *după poronca Porții*. Iar⁵⁹
șvezii s-au strinsu la un locu *cu toții* să să apuce de războiu⁶⁰, temindu-să
să treacă⁶¹ in Țara Leșască. Decii hatmanul văzind că să apucă *șvezii și*

³⁷ a vrea / va ³⁸ lui ³⁹ unde sedé ⁴⁰ încă ⁴¹ cu sinețile ⁴² Ismail / Smail * iară / deci ** ne ⁴³ pentru ⁴⁴
făcusă/au făcut ⁴⁵ pentru că / căci ⁴⁶ suduisă/suduie ⁴⁷ au/l-au ⁴⁸ ierna / iernează ⁴⁹ și/iar ⁵⁰ curți
in Prigoreni, in ținutul Cirligăturii ⁵¹ case / curți ⁵² inapoi la ⁵³ și / de ⁵⁴ priimit / vru
⁵⁵ casăle / curțile ⁵⁶ o ⁵⁷ au mai triimis / mai trimisese ⁵⁸ tocma ⁵⁹ ei ⁶⁰ războiu / bătaie ⁶¹ să
treacă / a trece

leșii de gilceavă au și rădicat ținutul Hotinului și a Cernăuților și i-au strinsu pre toți la un locu, iar șvezii și leșii văzindu că s-au strinsu atita om *asupra lor* căzut-au cu rugăminte la hatmanul și multe daruri i-au dăruit. Atuncea au și vinit ⁶² răspunsu de la Poartă și de la Nicolae-vodă să le dea pace.

Atuncea au triimis împăratul ⁶³ *turcescu* la Tighine de au pornit pre craiul Șvedului la Udrii împreună cu toți șvezii lui și l-au așezat acolo la un tirgu anume ... ⁶⁴ aproape de Udrii și nu l-au mai lăsat la Tighine să mai facă amestecături. 17

Așijderea tot atuncea, la acea vrajbă, au vinit și craiul Stanislav Lișcinschii ⁶⁵ din Pomoranie, teptil, / prin Țara Ungurească și au ieșit în Moldova la Comănești pe *Trotuș* și au vinit pre la Bacău ⁶⁶ pe la Ștefăniță Rusăt vornicul cu puținei oameni. Și de acolo au mărșu în Iași la Nicolae-vodă și ⁶⁷ i-au făcut mare cinste. Și au trecut la Tighine și de la Tighine la Udrii la împăratul turcescu. p.272 18

Iară craiul Șvedului au pirit pre hanul și pre Ismail ⁶⁸-efendi și pre pașe de Tighine la *împăratul turcescu* și au dat și cărțile ce le triimiseșe hanul la moscali. Decii împăratul, văzind așe, au și mazilit atuncea ⁶⁹ pre veziriul și pre hanul. Iară pre Ismail ⁷⁰-efendi și pre pașe de Tighine *au triimis și* i-au omorit, *i-au zugrumat*. 19

Și au pus vezir atuncea pre Gin Ali-pașe, *cel rău și păgîn* și încă l-au făcut și ginere *dîndu-i împăratul o fată a lui*. Atuncea acel vezir ⁷¹ au și închis pre solii moschicești în Edicula și i-au pus la mare pedeapsă, cit nu lăsa pre nime să între la dișșii ⁷². Și pre ciți din slugi era moldoveni, munteni sau sirbi, pre toți i-au dat la catargă. 20

Atuncea au ieșit și Lupul vornicul de la în // chisoare și cu Antiohii Jora hatmanul și cu *Macsut postelnicul de la cetate* de la ⁷³ Varna cu mijlocirea ⁷⁴ hanului, giuruindu *Lupul vornicul hanului* niște sate acolo în gios, pre Prut, la ținutul *Fălciului*, dzicîndu *Lupul vornicul* că sint a lui, și mai multe era ⁷⁵ a *altora a boieri, a mănăstiri și a răzeși și închinîndu Lupul aceli sate de la Greceni hanului, l-au scos și pre dînsul de la închisoare hanul*. Și ieșind *Lupul de la închisoare* au mărșu de acolo în Țara Muntenească și au stătut *hanul* de i-au făcut pace de la Nicolae-vodă, să-i dea moșiile boierilor celor ce era ⁷⁶ *pribegi* la Moscu și alte lucruri multe. Că să temea Nicolae-vodă că începuse *Lupul* a-l amesteca din Țara Muntenească la Poartă și avea și pre hanul agiutoriu. Și i-au căutat *lui Nicolae-vodă* numai să-i facă pre voie, să vie în țară, să nu mai umble amestecîndu și făcîndu cheltuială țării. Decii, după ce au vinitu în țară *Lupul*, îndată l-au pus *Nicolae-vodă* vornic mare de *Țara de Gios* și i-au dăruit și opt pungi de bani. Și nu i-au agiunsu atita, ce au cerșut și satele boierilor celor ce era *pribegi* la Moscu și / i le-au dat *Nicolae-vodă* deodată. Iar după ce au vinit Luca vistiernicul ⁷⁷ le-au luat și iar le-au dat *vistiernicului* Lucăi. 21 f.176

Iară ⁷⁸ lui Ion Neculce *biv ce fuseșe* hatman ii ⁷⁹ sta mare piedică, ca să nu poată ⁸⁰ vini în țară să-i stăpînească ⁸¹ el moșiile. Și nu să temea de osînda lui Dumnezeu, ca să-ș aducă aminte cite pedepse și urgii de *la domni* ⁸² în 22

⁶² vinit / nemerit ⁶³ și ⁶⁴ notă în ed. Jordan că în manuscrise <este> loc gol ⁶⁵ Lișcinschii / Lecinschii ⁶⁶ la Mărgineni ⁶⁷ și / de ⁶⁸ Ismail / Smail ⁶⁹ și ⁷⁰ Ismail / Smail ⁷¹ îndată ⁷² nici pîn' la umblătoare nu-i lăsa să iasă, ce și acolo cu păzitoriu. Ce mai mult să scirnavie într-un ciubar și da afară ⁷³ de la / din ⁷⁴ mijlocirea / mijlocul ⁷⁵ omenști ⁷⁶ era / sint ⁷⁷ i ⁷⁸ mie ⁷⁹ ii / imi ⁸⁰ poată / pot ⁸¹ să-i stăpînească / să-mi ție ⁸² pre la inchisori

p.273 citeva rinduri au tras. Care mai pre urmă au giudecat Dumnezeu că ș-au făcut⁸³ și hatmanul Ion pace la domnia lui Mihai-vodă și cu giudecata mitropolitului chir Ghedeon și a tot divanul ș-au luat și el⁸⁴ moșiile⁸⁵ de la ficiorul Lupului de și le-au stăpînit până la săvîrșirea vieții sale și după dînsul ficiorii lui și nepoții de ficiori.

23 Iară Șeremet *feldmarșal moschicescu* din Smolențsa, dacă au întăles că iară au închis *pre solii cei moschicești la Țarigrad*, s-au și întorsu cu oastea la Chiov și viniia și dzi și noapte și cum au agiunsu de au intrat in Chiov inaintea oștii sali.

24 Iară tătarii au și slobozit un ceambur din Bugeac de au lovit fără de veste și numai în cinci zile și⁸⁶ au agiunsu până supt Chiov. Și au tăiat și au robî // și⁸⁷ au luat doaozăci de mii de robî și s-au întorsu înapoi cu pace, că n-au avut cine le sta împotrivă, nefiindu oaste in Chiov. Că de ar fi fost măcară vreo doao mii de caste, n-ar fi scăpat nici un tatar, că le stătusă caii, de mergea pre gios ciți mai rămăsese pre urmă pre șleah și ieșiia rusii de prin bălți și de prin păduri de-i ucidea.

25 Iară *la acca vreme* să timplasă numai Ivanenco *polcovnicul* și cu Tanțschii *polcovnicul* fără de slujitori și au ieșit și ei cu vreo doaozăci de oameni din Chiov, de o lature, și au găsit vreo cinsprăzece tătari, și i-au luat de grumazi, de i-au dus la Șeremet *feldmarșal* in Chiov. Ier altă oaste *moschicască* era di ceea parte de⁸⁸ Nipru. Nărocul tătărilor că nu putea *moscalii* trece, că nu-i ținea ghiața, nici putea trece prin apă.

26 Iară cind au fost de primăvară, in al doilea an al domniei lui Nicolae-vodă, făcut-au turcii sfat și cu⁸⁹ *craiu* Șvedului și cu *craiu* Stanislav Lișcinschii, dzicindu Stanislav *crai* că pre dînsul il priimăscu toți domniei leșești să le fie *craiu*. Și a da și *cetatea* Camenița turcilor și le va da și bir și⁹⁰ *le va da și cite cinzăci de fete mari* pre an⁹¹/ numai să-i dea oaste, să margă să-l puie *craiu* in locul lui Avgust. Și atuncea va trece și⁹² *craiu* Șvedului cu pace prin Țara Leșască *la țara lui* și apoi să vor scula cu toții asupra Moscului.

27 Decii turcii s-au ispitit să facă și acel lucru și au orinduit⁹³ pre Aptipașe, cu citeva mii de oaste turci și cu tătari și cu Nicolae-vodă, *domnul Moldovii*, și au pornit și pre Stanislav *crai* de la Udriiu⁹⁴, dindu-i împărăția și o sută și cinzăci de pungi de bani de cheltuială, să să puie *craiu* in Țara Leșască. Și au vinit Stanislav *craiu* până la Zagarance cu toată oastea și p.274 el au mai rămăs acolo să vază cum a mai fi.

28 Iară Abdi-pașe au mârșu până la Hotin și au triimis la Chiov, la Șeremet *feldmarșal*, sol pre un turcu de i-au dzis cum să silească el la împăratul Moscului, să nu să puie el a da agiutoriu lui Avgust *craiu* și să lasă ca să puie *ei turcii* *craiu* pre Stanislav Lișcinschii in Țara Leșască și apoi vor lăsa și ei pre ficiorul lui⁹⁵ de la Țarigrad.

29 Iară Șeremet *feldmarșal* au răspunsu acelu turcu sol că el de ficiorul lui s-au lăsat, de cind s-au dat pre mina lor, *a turcilor*, dar el nu are nici f.178 o putere să facă acel lucru, // că el este o slugă și până acmu i-au vinit patru cărți de la *stăpînu-său* împăratul Moscului *scriindu-i*, cum a videa că întră turci in Țara Leșască, să să pornească și el cu oștile de la Chiovu împotriva lor.

⁸³ ș-au făcut /mi-am făcut și eu ⁸⁴ ș-au luat și el /mi-am luat și eu ⁸⁵ înapoi ⁸⁶ și / de ⁸⁷ s-au întorsu de ⁸⁸ de/la ⁸⁹ Șvedul ⁹⁰ citeva ⁹¹ turcilor ⁹² Șvedul ⁹³ și ⁹⁴ Udrii/Odriiu ⁹⁵ Șeremet

Și iar au dzis Șeremet *feldmarșal acelu turcu sol*, cum să poată face ei 30
acest lucru, că craiul Avgust are pre Neamțul cu triizăci de mii, și pre
Venetic cu triizăci de mii, și pe Prus cu triizăci de mii, și pre noi cu triizăci
de mii. Toți aceștia monarhi sint giurați să-ș dea agiutoriu unul altuia cite
cu triizăci de mii de oaste, iar cindu ari videa vreun greu și cu toată
puterea să-ș dea agiutoriu *unul altuia*. „Și la noi nu este obicei, ca la voi,
să să mazilească craii și domnii, cum faceți voi, și întâi papa de Rim, dacă
ari auzi că viniți voi să⁹⁶ faceți acest lucru, să *puneți craiu în Țara Leșască*
de la voi, toată creștinătatea ar sili asupra voastră să să rădice.

Numai craiul Șvedului are pizmă pre mine, că l-am bătut în multe 31
rinduri, și im amestică ficiorul, dar voi nu trebuie să vă potrivți unor
oameni nebuni să *umblați după vorbele lor*“. Și cu acest răspunsu s-au întorsu
turcul solul lui Abdi-pașe *de la Chiov* de la Șeremet *feldmarșal* la Hotin. Iară
la acea⁹⁷ vreme, cindu au sosit turcii *solul* de la Apti-pașe la Chiov⁹⁸, atuncea
să timplasă de făcea Șeremet / *feldmarșal* praznicul împăratului, adecă în
zia sfintului apostol Petr. Și să strinsese la curtea lui Șeremet *feldmarșal*
să-i cinstească la vreo trii-patru mese și⁹⁹ era ograda plină de ghenearali și
de ofițeri tot impodobiți cu¹⁰⁰ haine cu* sirmă. Și fripsese un bou *întreg și*
cu coarneau poleite și vreo trii berbeci întregi și cu coarneau poleite. Iară slu- p.275
jitorii¹⁰¹, *dragunii, moscalii* și cu pușcile *celi mari* sta pe deal de sloboziia
focul pentru sănătate(a) împăratului.

Așijderea mai gios *la cetate* la Pecersca alte puști *era* scoasă cu alți 33
slujitori, de sloboziia focul. Așijderea mai gios de Chiov¹⁰², *în Podolia* sta
hatmanul căzăcescu cu vreo doaozăci de mii de oaste *căzaci*, cu puști, de slo-
boziia focul. Decii văzind solii *turcești* aceli lucruri, să miera și ei și, întor-
cindu-să înapoi, au avut ce spune la Abdi-pașe.

Atuncea craiul *leșescu* Avgust oblicind de voevoda Ruschii că este 34
agiunsu cu Stanislav crai ca să dea *cetatea* Camenița *turcilor*, l-au prinsu
craiul și l-au făcut surgun la Saxonia, de au șezut cițiva ani *acolo* până l-au
slobozit. Și au triimis¹⁰³ altă oaste și zaire¹⁰⁴ *în cetate* în Cameniță cum
mai în grabă, și au făcut surgun și pre ghenearalul ce era *în cetate* în Came-
niță, fiindu agiunsu cu Stanislav *crai*, viind turcii¹⁰⁵, *ca să dea cetatea Ca-*
menița.

Decii Abdi-pașe, văzind acest¹⁰⁶ răspunsu de la Șeremet // *feldmarșal* 35
și văzind că s-au adaos oaste *în cetate* în Cameniță și s-au schimbat¹⁰⁷ f.179
gheneralii, au făcut știre la Poartă. Decii Poarta au văzut că n-au putere
să facă aceste lucruri ce sfătuisă, ca să schimbe pre Avgust crai și să puie
craiu în Țara Leșască pre Stanislav *Lișcinschii*. Și s-au spăriiat să nu să
rădice toată creștinătatea^{107a} și iș vor pierde turcii împărăția. Și s-au lăsat
de acel lucru și au¹⁰⁸ socotit într-alt chip, de au scris la Abdi-pașe, de i-au
făcut răspunsu să să așeze la Hotin, fiindu-le rușine să să întoarcă fără
de ispravă înapoi. Dzac unii că ar fi sfătuit¹⁰⁹ *craiu* Șvedului și cu voevoda
Chiovschii să să așeze Hotinul, ca să le fie *mai lesne* de acolo să margă la
Chiov, că tot nedejduia Șvedul că va mai putea să-ș dea palme cu Mos-
calul, *să să bată*. Iar unii dzicea¹¹⁰ că ar fi sfătuit Nicolae-vodă, temindu-să
că nu va putea șidea în Iași *să domnească* de Dumitrașco-vodă, iar¹¹¹ alții
dzicea că Nicolae-vodă au giuruit¹¹² împărățiii o sută de pungi *de bani*, ca

⁹⁶ le ⁹⁷ iară la acea / într-acee ⁹⁸ ce scrie mai sus, la Șeremet ⁹⁹ și / de ¹⁰⁰ cu / în* cu / de ¹⁰¹
moscali ¹⁰² sta căzácii ¹⁰³ triimis / răpedzit ¹⁰⁴ zaire / zaharà ¹⁰⁵ să o dè ¹⁰⁶ acest / acel ¹⁰⁷ și
^{107a} Evropii ¹⁰⁸ au / s-au ¹⁰⁹ Șfedul ¹¹⁰ dzicea / dzic ¹¹¹ iar / dar ¹¹² încă

să nu facă Hotinul, ce adevărul nu să știe. Iară ¹¹³ de primăvară au luat *turcii* și ținutul Hotinului, de l-au făcut olat cetății, iar preste vreo cinciseșese ani ¹¹⁴ au luat *turcii* și ¹¹⁵ ținutul Cernăuților din Prut încolo să-l ¹¹⁶ facă tot olat cetății Hotinului, dzicindu *turcii* că tot de ¹¹⁷ ținutul Hotinului p.276 și s-au întorsu. Iar lui Stanislav *crai* i-au vinit poroncă să margă ¹¹⁸ la Udriiu și s-au întorsu.

Iară atuncea Șeremet *feldmarșal* nu putea ști nemică / de ficiorul lui, 36
că pusese voevoda Chiovschii straje de ai lui, de nu putea nime nici merge, nici vini, și pre cine îi triimitea Șeremet, îi tot prindea voevoda Chiovschii de-i tăia sau îi inchidea. Iar Șeremet *feldmarșal* au dat o sută de galbeni unui *slujitor* moldovan de ș-au băgat capul cu cărți pentru voia banilor și au făcut cum au putut și au mărșu la pașe de Tighine. Și atuncea s-au timplat de au slobozit solul cel de la Moscu de la închisoare din *Țarigrad* și l-au întorsu pre acel *slujitoriu* moldovan anume Cirje și cu dzece ¹¹⁹ turci, de au dat veste de pace la Chiov și încă tot s-au mai zăbăvit precum, *istorie* va arăta mai înainte.

Iară pre aceli vremi ¹²⁰ era greu în țară, nu de bir, ce de alte supărări, că turcilor le era calea tot prin țară, mărșindu și viind la Hotin. Unii viniia pre la Focșani de mergea pre Siretiu, pre la Botășeni *carii viniia* despre Bosna, iar alții *viniia* pre Birlad și pre la Iași, alții *viniia* pre Prut și ca niște oșteni păgini ce era, multe ^{120a} stricăciuni și răutăți făcea cu feliu de feliu de risuri și batjocuri a fete fecioare și a fimei înțălețt.

Prutul pusese Nicolae-vodă, avindu poroncă de la Poartă, pre Costantin Costachi *vel stolnic* împreună cu un pașe, de-l curăția, cu multe sute de oameni, de copaci și de plavii. Alții trăgea șeicile cu piine până // la Țuțora f.180 și de acolo ¹²¹ încărea piinea în cară și ¹²² o pornia la Hotin. Și făcusă și hambare de o punea piinea, făina la Țuțora de sta în hambare cită piine nu să ¹²³ putea rădica prin cară. Dar măcar cit greu și supărare era, și mare cheltuială lui Nicolae-vodă, dar încă și văzindu atuncea slujba mazililor, au făcut milă cu dinșii și cu sfinteli rugi cu mănăstirile de le-au rădicat un obicei rău ¹²⁴ ce le era asupră, de stingerea casălor boierești și a sfintelor mănăstiri ce ¹²⁵ făcusă, de da desetină de stupi și de mascuri, țărănește. Iar ^{125a} Nicolae-vodă au făcut milă de au iertat, să nu mai dea desetină țărănește, precum n-au fost dat ¹²⁶ și mai înainte vreme și la alți domni, numai de la domnia a doa a lui Mihai-vodă li să făcusă acest obicei, de da mazilii și sfinteli mănăstiri desetină țărănește. Iar atuncea Nicolae-vodă au iertat, precum s-au scris.

Iară atuncea pre acea vreme, cu citiva ani mai înainte, să tot bătea 39
Franțozul cu Neamțul pentru Țara Ispaniiei ¹²⁷ care de care să o ia, să o stăpînească, neavind *craiu*. Și tot biruia Neamțul ¹²⁸ pentru că ¹²⁹ îi mai da *agiutoriu* și alții, fără de alectorii lui, îi mai da Anglia ¹³⁰ patruzăci de mii de oaste și Olandria triizăci de mii. Apoi supărindu-să Franțozul de atiația ani avindu tot războiu ¹³¹ cu Neamțul vrea ¹³² să să împace și Neamțul nu priimii, văzindu că biruiește pre Franțoz. Decii s-au lăsat Anglia ¹³³ și Olandria a ¹³⁴ mai da *agiutoriu* Neamțului și incepusă a bate Franțozul pre Neamțu. Decii Neamțul văzindu așe, stătut-au și alți *crai* cu mediiaturi, *adecă* cu

¹¹³ iară / știu că ¹¹⁴ preste vreo cinciseșese ani / la anul ¹¹⁵ Cernăuții ¹¹⁶ să-l / să-i ¹¹⁷ Hotin
¹¹⁸ iar ¹¹⁹ dzece / niște ¹²⁰ aceli vremi / acee vreme ^{120a} multe / tot ¹²¹ le ¹²² și / de ¹²³ să / o ¹²⁴ rău /
spurcat ¹²⁵ să ^{125a} iar / ce ¹²⁶ dat / dind ¹²⁷ Ispaniiei / Spaniei ¹²⁸ pre Franțoj ¹²⁹ pentru că / căci
¹³⁰ Anglia / Angria ¹³¹ războiu / bătaie ¹³² vrea / sta ¹³³ Anglia / Angria ¹³⁴ -i

așezăminturi de pace, între dinșii și le-au făcut pace, împărțindu Țara Ișpaniilor ¹³⁵ drept în doao și pre unde le-au vinit hotarăli, răsipit-au cetăți și tîrguri, de le-au stricat și au făcut pace.

Pre atuncea au trecut și un sol mare de la leși la Poartă *prin Iași*, ⁴⁰ pre anume voevoda Mazovețchii, de au așezat cu turcii aceli amestecături multe. Și întorcîndu-s(ă) de la Poartă, au mărșu la Avgust craiul *leșescu* și apoi l-au triimis craiul și la Petrburgu, la împăratul Moscului.

Atuncea au triimis și împăratul *turcescu* la leși ¹³⁶ sol pre un șerim din Crim, pre anume Șerim ¹³⁷-bei, de au făcut pace lui voevoda Chiovschii și lui Stanislav *Lișcinschii*, craiul din Pomoranie. Și întorcîndu-s(ă) Șerim ¹³⁷-bei de la leși, s-au și rădicat *Iuzef Pototchii starosta Halețchii*, voevoda Chiovschii și cu Csenje ¹³⁸ Ianăș Vișnovetschii și cu alte capete *leși*, anume starosta Raavschii, și s-au dus la locul lor în Țara Leșască și au mărșu la Avgust craiul *leșescu*, de s-au impreonat și n-au avut nici o nevoie. ⁴¹

Așijderea și Stanislav crai încă au purces de la turci și s-au dus prin Țara Ungurească și au trecut la Pomoranie și nu s-au increzut să margă la craiul *Avgust*, ce s-au așezat în niște tîrguri, în hotarăle împăratului nemțăscu. ⁴²

Vrut-au ¹³⁹ atuncea împărăția *Turcului* să dea galioane ¹⁴⁰ // craiului *Șvezescu*, să-l pornească și pre dinsul pre Mare Albă, până la franțozi, și de acolo, ori să-i dea vase Franția ori să vie vaseli lui. Și n-au priimit craiul *Șvedului*, ce au dzis că el pre uscat au vinit, pre uscat să va duce. Și să miera și turcii ce vor mai face cu dinsul, că nu-i mai putea intra în voie și el arăta cartea împăratului *turcescu*, ce-i scrisese cîndu au fost vinit la Tighine, că nu-l va lăsa în streinătate și-i va da oaste de-l va duce la țara lui, el aceea nedejde o căuta și o aștepta. ⁴³ f.181 p.278

Iară cîndu au fost în al triilea an al domniilor lui Nicolae-vodă, în anii ¹⁴¹ 7222, mazilit-au turcii și pre Brâncoveanul-vodă, triimițînd pre buiuc imbrihorul de la *Țarigrad*, adecă *comisul cel mare împărătescu*, de l-au prinsu cu mare meștersug. Că l-au înșelat unchii lui, de au mărșu de la Tîrgoviște în București, fiindu unchii lui agiuși cu Mihai-vodă, de sta ¹⁴² de-l pîriia la Poartă, gîndindu ¹⁴³ că va fi el domnu în Țara Muntenească. Iar după ce l-au prinsu, au scos imbrihorul ferman de la împărăție, scriindu la țară de vor priimi pre Mihai-vodă, bine, iar de nu, să-ș rădice domnu dintre dinșii pre cine vor vrea. Decii unchii Brâncoveanului-vodă anume Cos / tantin stolnicul și Mihai spătariul, dacă au văzut că-i lasă Poarta în voia lor, s-au lăsat de prieteșugul lui Mihai-vodă și ș-au rădicat domnu dintre dinșii, pre Stefan Cantacozino ¹⁴⁴ spătariul, fiul lui Costantin stolnicul. ⁴⁴

Iară pre Brâncoveanul-vodă l-au dus la Poartă la *Țarigrad* cu mare pază și cu multă avere, scrisă tot de imbrihorul, și l-au închis în ¹⁴⁵ Edicula cu mare grije, și pre dinsul, și pre doamna-ș, și pre coconii săi, și pre toate slugile lui. Că era acel vezir atuncea, pre anume Gin Ali-pașe, un păgin rău preste samă, de nu folosie nemărui darea. Decii atuncea au început și solii moschicești a-l pîri pre Brâncoveanul-vodă și ¹⁴⁶ craiul *Șvedului*, și de toate părțile, cum este minia și *urgia* lui Dumnezeu. Măcară că celi mănăstiri, mari pomeniri și multe și cei prietini buni și harnici și averea ce avea, sosin- ⁴⁵

¹³⁵ Ișpaniilor / Spaniei ¹³⁶ și Turcul ¹³⁷ Șerim / Șefer ¹³⁸ Csenje / Șendze ¹³⁹ turcii ¹⁴⁰ Șvedului ¹⁴¹ în anii / văleat ¹⁴² Mihai-vodă ¹⁴³ -să ¹⁴⁴ Cantacozino / Catacuzino ¹⁴⁵ în / la ¹⁴⁶ Ștedul ¹⁴⁷ toate / multe

du-i atunci ceasul *morții* nemică nu i-au folosit, precum dzice scriptura: „Nu va folosi averea în ziua urgiilor“. Poate fi și osînda Moldovii *să-l fie fost agiunsu*, că ¹⁴⁶ tot schimba domnii adese în *Moldova și să făcea cheltuială*, și-l blăstăma toată țara, au poate fi *osînda* și a unchiu-său, a casii lui Șerban-vodă, au doară și a moscalilor chiemare și apoi *mai pre urmă* vicleșug, că mult singe creștinescu s-au vărsat și de multe ori l-au fost blăstămindu ¹⁴⁹ împăratul Moscului *Petr // Alexievici* și au fost dzicînd ¹⁵⁰: „luda-Brâncoveanul m-au vîndut, de am răpus oastea și am pățit aceasta“.

f.182
p.279
46
Deci i-au ¹⁵¹ scos și au tăiat capeteli ¹⁵² a patru coconi ai săi apoi și a lui și a cițiva boieri, slugi ai lui. Iar pre doamna și pre alte slugi i-au ¹⁵³ ținut încă vreo doi ani la închisoare și i-au slobozit apoi. Iar ¹⁵⁴ cîndu i-au fost tăindu ficiorii ¹⁵⁵ *atunci* au fost dzicîndu unul să să ¹⁵⁶ turcească să nu-l taie, dar tată-său *Brâncoveanul-vodă* l-au îmbărbătat tare, să nu-ș lasă lege(a). Numai un copilaș, nepot de fiiu Brâncoveanului-vodă, au scăpat, că l-au luat la ¹⁵⁷ saraiul împărătescu, ca să-l turcească, iar mai pre urmă l-au scos ima împăratului și l-au dat ¹⁵⁸ maică-sa, care mai pre urmă istorie ¹⁵⁹ va arăta la rindu ¹⁶⁰.

47
Precum să dzice „domnu bogat și fără de sfat“. Adevărat ¹⁶¹ că atunci *Brâncoveanul-vodă* au fost fără de sfat, dacă s-au miniat Dumnezeu pre dînsul. Iar mai înainte *vreme*, în *vreo* triizăci de ani, tot cu sfat au fost, că ținea Dumnezeu *cu dînsul* și-i ierta osînda și *păcatul*, iară acum *mai pre urmă* r-au vrut să-l mai rabde. Și cînd l-au tăiat, au adus pre toți solii de-l priviia, *solii moschicești și a Neamțului și a Franțozului, solul Inglezului și a Venițianului și solul Flemengului și al Leahului și al Șvedului*.

48
Dupre aceea ¹⁶² au pornit și *pre* craiul Șvedului prin Țara / Ungurească și au trecut cu pace pînă la țara lui, la Pomoranie. Atunci au slobozit și pre solii moschicești *din Țarigrad* să-ș margă la pămîntul său, *la Moscu*. Și-i aștepta Șeremet *feldmarșal* cu mare bucurie. Iar cîndu au agiunsu ficiorul lui Șeremet pre la Nemirova, nu să știe ¹⁶³ ce l-au lovit că au murit și n-au apucat tată-său Șeremet să-l vază viu. Dzicea ¹⁶⁴ unii să fie ¹⁶⁵ mîncat ciuperce *de pre cîmpu otrăvite* și să fie ¹⁶⁶ murit, iar unii dzicea ¹⁶⁷ să-l fie otrăvit soltanul la Tighine, pentru *ca* să să minie tată-său, Șeremet *feldmarșal*, și să strice pacea *cu turcii*, pentru că ¹⁶⁸ tătarii pururea ar pofti să fie oaste. Iar unii dzicea că dintre dînșii, *dintre moscali*, să-l fie ¹⁶⁹ otrăvit, *dar adevărul nu să știe*.

f.183
p.280
49
Craiul șvedzescu, după ce au intrat în Pomoranie, strinsu-ș-au oaste ce au mai putut din țara lui, avîndu nedejde că-i va da și Franțozul agiutoriu și au început să să bată iar cu Moscalul virtos, ca să-ș scoată locul și cetățile ce-i luasă ¹⁷⁰ *Moscul*. Deci Moscalul și *cu* Avgust crai, cu sasii și *cu* craiul Daniii * *cu* Prusul, toți aceștia s-au învoit la un locu și *la un cuvîntu* cu legături și au început a să bate cu craiul Șvedului, și unii să bătea pre apă, iar alții, *pre uscat*, s-au dus în Po // moranie și l-au tot bătut pe craiul Șvedului pînă ce i-au luat toată Țara Pomoraniiii, cu toate cetățile. Numai ce-i rămăsese ¹⁷¹ o cetate, unde era stolița Pomoraniiii, anume Ștetenul și să închisese acolo *craiul Șvedului* de să bătea cu ceialalți crai și

¹⁴⁸ -i ¹⁴⁹ l-au fost blăstămindu / il blăstăma ¹⁵⁰ au fost dzicînd / dzicînd ¹⁵¹ i-au / l-au ¹⁵² întăi ¹⁵³ i-au / le-u ¹⁵⁴ iar / atunci ¹⁵⁵ cîndu i-au fost tăindu / cîndu-i tăie ¹⁵⁶ să să / să-l ¹⁵⁷ la / în ¹⁵⁸ la ¹⁵⁹ istorie / la istoria lui ¹⁶⁰ la rindu / mai pre largu ¹⁶¹ adevărat / adevăr ¹⁶² aceea / aceasta ¹⁶³ să știe / știu ¹⁶⁴ dzicea / dzic ¹⁶⁵ să fie / c-au ¹⁶⁶ să fie / au ¹⁶⁷ dzicea / dzic ¹⁶⁸ pentru că / căci ¹⁶⁹ să-l fie / l-au ¹⁷⁰ ce-i luasă / ce i-au luat * și ¹⁷¹ ce-i rămăsese / ce i-au rămas

ăștepta craiul *Șvedului* să-i vie agiutoriu de la franțozi ¹⁷² pre apă. Atuncea, nărocul lui cel prost, că au murit craiul franțozăscu cel bătrîn, anume al patrusprăzece Liudovic.

Și viindu ¹⁷³ acea veste la Avgust craiul *leșescu* stindu cu oastea prin-pregiurul cetății Ștetenului, au pus un trimbicer al lui dindu veste din trimbiță că au murit craiul franțozăscu, ca să audă craiul *Șvedului* din cetate, *de unde era închis*. Iar craiul *Șvedului*, dacă au ințales din trimbița lui Avgust craiu că au murit craiul franțozescu, pus-au și el alt trimbicer al lui de 'au răspunsu înapoi din trimbiță lui Avgust crai, dzicindu-i așe: „De au murit craiul franțozescu, iar craiul nostru, unul din cei doisprăzece monarhi ai Evropii, este sănătos și nu se teme de nemică“. Iar cînd au fost preste doao-trii zile au lăsat craiul *Șvedului* și cetatea *Ștetenul* și au fugit cu niște vase pre mare la țara lui, la *scaonul său Ștocul*. | 50

Atuncea *Moscul și cu ceialalți crai* i-au luat *Șvedului* și toată Țara Pomoraniiii, iar* pre Moscal nu l-au lăsat Prusul să stăpînească acolo in Pomoranie, fiindu acolo locul lor de moșie, ce i-au dat citeva pungi de bani *Moscului* pentru cheltuiala oștii și au rămas Pomoranie a celorlalți crai, *precum mai sus s-au scris* ¹⁷⁴. 51

Iară ¹⁷⁵ *craiul Șvedului* după ce s-au dus *la țara lui, la scaonul său* la Ștocul, au început a pune mediiaturi de pace să facă cu Moscul și cu ¹⁷⁶ *craiul prusăscu* și cu Avgust craiul *leșescu* și au început a *mai* conteni de a să mai bate. Iar craiul Daniii nu-l priimii *pre Șved* la pace și il tot bătea di ceea parte de mare, unde are și Dania locu. 52

Turcii dacă s-au curățit de Șved și de ¹⁷⁷ *solii moschicești* și de aceste ⁵³ *de toate cite mai sus s-au scris* ¹⁷⁸, rădicatu-s-au împărăția cu toată puterea și s-au dus la frinci, la Țara Moriii, ce o ținea venețienii ¹⁷⁹ și au luat-o ¹⁸⁰ cu toate cetățile ce era întru acea Țară Morii și au așezat ¹⁸¹ *prin toate cetățile* pașalicuri, precum *mai* fusese și mai înainte vreme iar a ¹⁸² *turcilor* și să dezbătusă ei de la turci cîndu să bătusă turcii cu nemții la Beciu. Și luundu ¹⁸³ *turcii Moreia de // al doilea rînd*, s-au întorsu înapoi iară la Udriiu. Atuncea ¹⁸⁴ au prinsu *turcii* ¹⁶⁴ pre un domnu sfetnic Țării Moriii, careli era și doftor vestit, anume Lichiniie, care ¹⁸⁵ acel doftor au fost ¹⁸⁶ și aici *la noi* in țară in *Moldova*, la domnia dintăi a lui Antiohii-vodă, și apoi, ducindu-să la moșiile lui acolo, la Moreia, de era sfetnic agiunsesse ¹⁸⁷. Decii cunoscîndu-l turcii de la Țarigrad, îndată l-au spinzurat. ^{p.281} ^{1.184}

Iară de iarnă au început a să învrăjbi turcii cu nemții ¹⁸⁸, să strice ⁵⁴ pacea, din pricina Moriii. Și au triimis *împăratul turcescu* de au mazilit pre Stefan Cantacozino ¹⁸⁹-vodă, ficiorul lui Costantin stolnicul din Țara Muntenească. Și cum l-au dus la Poartă *la Țarigrad îndată* l-au zugrumat ¹⁹⁰ și pre dînsul și pre tată-său, Costantin stolnicul, neplinind doi ani ¹⁹¹ cu domnia in Țara Muntenească. Și au agiunsu și ei osinda Brâncoveanului-vodă, pentru că ¹⁹² ei il vindusă pre dînsul ¹⁹³ *cu înșelăciune, precum mai sus s-au scris*.

Iară in locul lui au pus domnu pre Nicolae-vodă *Mavrocordat in Țara Muntenească* și in locul lui Nicolae-vodă, in *Moldova*, au pus domnu pre Mihai- ⁵⁵

¹⁷² franțozi / Franțoj ¹⁷³ viindu / nemerind ¹⁷⁴ scris / dzis ¹⁷⁵ Șfedul ¹⁷⁶ Prusul ¹⁷⁷ soli ¹⁷⁸ s-au scris / scriu ¹⁷⁹ venețienii / veniticii ¹⁸⁰ toată ¹⁸¹ într-insele ¹⁸² lor ¹⁸³ -o acmu ¹⁸⁴ și ¹⁸⁵ care / și ¹⁸⁶ au fost / fusese ¹⁸⁷ agiunsesse / cădzusă ¹⁸⁸ turcii cu nemții / Turcul și cu Neamțul ¹⁸⁹ Cantacozino / Catacuzino ¹⁹⁰ l-au zugrumat / l-au și spindzurat ¹⁹¹ doi ani / anul ¹⁹² pentru că / căci ¹⁹³ și i-au rămas lui Ștefan-vodă 2 ficiori, unul slujește la nemți, altul la moscali * iar / și

vodă *Racoviță*. Decii Nicolae-vodă, gătindu-să de aicea *din Moldova* cu toate conaceli, au purces în Țara Muntenească. Și atuncea, la purcesul lui *Nicolae-vodă* din / Iași, multe voroave ce nu s-au căzut au grăit Lupul vornicul lui Nicolae-vodă împotriva, pentru mila și cinstea ¹⁹⁴ ce au avut de la acestu domnu, el îi mulțămia cu voroave proaste, după cum i-au fost firea acestui boieriu ¹⁹⁵, de n-au fost ¹⁹⁶ nici unui domnu mulțămitoriu, ce pre urmă tot cu năpăști le-au mulțămit ¹⁹⁷. Care în scurtă vreme ș-au răsplătit Nicolae-vodă această gilceavă de cătră Lupul vornicul, că pentru simetia lui ș-au pus ticălosul capul, precum *istoria* înainte va ¹⁹⁸ arăta. Iară în țară *aici la noi, în Moldova*, au vinit domnu Mihai-vodă *Racoviță* cu a triia domnie.

p.282

* DOMNIA A TRIIA A LUI MIHAI-VODĂ ¹ RACOVIȚĂ, ANUL ² 7224

1 Mihai Racoviță-vodă viind ³ *la scaonul domnescu* în Iași ⁴ bucuratu-s-au toată țara ⁵ și mai virtos neamul său, că era mult. Și dintăi să arăta cu mare dragoste și blindețe țării. Țara încă să bucura pentru că ⁶ era moldovan și le era prelesne la divanuri a grăi cu dinsul, că-i giudeca drept și blindu și ușe îi era ⁷ deșchisă și nu cu mărire multă. Și pre ^{7a} obicei, a triia zi au boierit pre acești boieri // carii scriu mai gios.

f.185

2 Pus-au pre Ilie Catargiul vel logofăt, pre Lupul Costachi vel vornic de Țara de Gios, pre Ion Sturdze vel vornic de Țara de Sus, pre frate-său Dumitrașco Racoviță *l-au pus* hatman, pre Costantin Ipsilanti vel postelnic, pre cumnată-său Ion Păladii vel-spătar, pre Dimitrie Macrii vel ban, pre Costantin Rusăt vel păharnic, pre Costantin Costachi vel vistiernic, pre cumnată-său Costandachi vel stolnic, pre *cumnată-său* Iordachi Cantacozino ⁸ *Delcanul* vel comis, aceștia era boierii lui Mihai-vodă la a triia domnie, și nu era nici unul mai de cinste decit altul, că era mai tot un neam. Numai Costantin postelnicul *Ipsilanti* era oarece mai în cinste, avind un frate capi-chaie la Poartă, anume Manolachi chiurci-bașe *impărătescu*.

3 Lui Mihai-vodă ⁹ îi vrea fi lesne și îndemină a domni, că de neprietinii lui, de munteni, să curățisă de toți, boierii ¹⁰ carii îi mai sta împotriva iară murisă, la Țarigrad domni mazili pre atuncea nu era. Că era numai *Costantin* Duca-vodă și Antiohii-vodă și nu avea ¹¹ *acești domni nici o trecere* la Poartă *să umble după domnie* și Antiohii-vodă preste doi-trii ani i s-au timplat / de au murit. Și adusesse *Mihai-vodă* și cițiva greci cu dinsul *din Țarigrad*, carii fusese *unii dintre dînșii* din casa Brâncoveanului-vodă, ce iarăș acei greci l-au adus *pre Mihai-vodă* la stricăciune, precum *istoria* va ¹² arăta înainte *la rindu*.

4 *Mihai-vodă* și el încă să învășasă a domni, nu ca în celi doao rinduri ¹³ de era o turmă și un păstoriu, numai avea ¹⁴ nărocire, că nu era pace. Doamnă

¹⁹⁴ pentru mila și cinstea / în locu de cinste și milă ¹⁹⁵ cum i-au fost firea acestui boieriu / cumu-i firea acestui neam a Gavrilițeștilor ¹⁹⁶ n-au fost / nu sint ¹⁹⁷ le-au mulțămit / le mulțămesc ¹⁹⁸ va / s-a.

* Cîp. XXI ¹ vodă / vovoda ² anul / vâleat ³ vodă viind / vovoda viind în scaon ⁴ iar-na ⁵ iind el pementean ⁶ pentru că / căci ⁷ pre ^{7a} pre / după ⁸ Cantacozino / Catacuzino ⁹ atuncea ¹⁰ cei bătrîni ¹¹ obraz ¹² va / să va ¹³ dentăi ¹⁴ avea / n-avea

avea de treabă, bună și milostivă, beizadeli ¹⁵ avea patru ¹⁶ și domnițe ¹⁷ p.283
trii și-i era casa can grea, doao beizadeli ¹⁸ era la Poartă, la Țarigrad, zălog
ii ținea turcii pre rindu ii schimba.

Pre aceli vremi ¹⁹ gătindu-să turcii să purceadă asupra Neamțului să 5
ia cetatea Varadinul, iară Nicolae-vodă făcea niște răutăți mari în Țara Mun-
tenească în boieri. Pre unii îi închidea, pre alții îi tăia, pre alții îi jecua,
de le lua toate averile lor ce avea, și-i piriia la Poartă că sint haini și agiuși
cu nemții. Și pre ciți nu-i omoriia el, îi triimitea la Poartă de-i omoriia turcii.
Atuncea au perit și Mihai spătariul *Cantacozino*, atuncea ș-au adus aminte
Nicolae-vodă și de gilceava ce i-au făcut vornicul Lupul, cîndu au trecut
din Moldova în Țara Muntenească, și l-au pirit la veziriul Gin Ali-pașe cum
că este hain, agiunsu cu moscalii.

Decii Gin Ali-pașe veziriul, cum au înțales, cum au și // triimis pre 6
un capegi-bașe cu *ferman* de l-au pus în obezi pre Lupul vornicul de aicea f.186
de la Mihai-vodă *din Iași* și agiungîndu pre veziriul pe drum *la Dunăre*, nici
l-au mai giudecat, numai ce l-au scos și acolo în cîmpu au poroncît ²⁰ de i-au
tăiat capul, iar trupul lui au rămas neîngropat, de l-au mîncat pasirile *ceriu-*
lui. Și așe au perit Lupul vornicul din pira lui Nicolae-vodă, că nici un boie-
riu n-am văzut procopsîndu din ceia ce să pun în price cu domnul. Și
atuncea cu Lupul *vornicul* au mai perit împreună și doi boieri sirbești odată
cu Lupul. Iar în locul Lupului au pus Mihai-vodă ²¹ *vornic mare de Țara*
de Gios pre Darie Donici.

Decii veziriul ducîndu-să la oaste la Varadin, ieșitu-i-au ²² nemții 7
înainte cu Evghenie prințipus și ș-au dat războiu ²³ de amîndoao ²⁴ părțile
foarte tare și groznic ²⁵ și i-au biruit pre turci Evghenie *prințipus* cu nemții
pre turci, de au fugit turcii carii încătro au putut și le-au luat și urdia toată
a turcilor. Atuncea au perit și spurcatul Gin Ali-pașe veziriul în războiu.

Acest Gin Ali-pașe era un păgin rău, turbat și mare sorbitoriu de singe 8
asupra creștinilor, nu-i trebuia lui daruri sau rugăminte. Acesta au omorit
pre Brâncoveanul-vodă cu coconii ²⁶ lui, acesta au omorit și pre Stefan-
/vodă *Cantacozino* și pre tată-său Costantin stolnicul și pre Mihai spătariul
și pre Lupul vornicul și pre alții mulți. Acesta au omorit și pre vreo patru-
zăci de pași, tot aleși. fruntea turcilor, de sterpisă împărăția ²⁷ de capete. p.284
Acesta au stricat și mănăstirea Mavramorul de la Țarigrad și-i era gîndul
lui, de va birui pre nemți, să puie pași și în Moldova și în Țara Muntenească.
Numai nu i-au agiutat Dumnezeu, că ș-au luat și el plata, că i-au luat tată-
său, diavolul, sufletul.

Iară nemții, dacă au bătut pre turci, s-au mai pogorit de au luat și 9
cetatea Timișvarul de la turci, cetate aleasă și vestită, cu toate olatele ei,
și s-au așezat acolo nemții la iernatec.

Atuncea ²⁸ *boierii munteni* carii era ²⁹ fugiți în Țara Ungurească de răul 10
lui Nicolae-vodă s-au rădicat cu cătane și cu *pivoda* și au luat pre Nicolae-
vodă din București în robie și l-au dus în Țara Ungurească de l-au ținut
până la anul, până ce au făcut turcii pace cu nemții. Și au luat nemții și

¹⁵ beizadeli / cuconi ¹⁶ patru / 5 ¹⁷ domnițe / cucoane ¹⁸ doao beizadeli / 2 cuconi ¹⁹ aceli
vremi / acee vreme ²⁰ poroncît / pus ²¹ domnul Moldovii ²² ieșitu-i-au / și le-au ieșit
²³ războiu / bătăie ²⁴ amîndoao / imbe ²⁵ groznic / pre groaznică ²⁶ coconii / copiii ²⁷ turcească
²⁸ muntenii ²⁹ era / erau

din Olt încolo cinci ținuturi a Țării Muntenești. Destule răutăți au fost ³⁰ și pe acolo, de turci și de cătane, care mai înainte ³¹ istorie ³² va arăta.

11 Iară în locul lui Nicolae-vodă vinit-au ³³ frate-său Ion-vodă terzimanul
f.187 domnu Țării *Muntenești*, ce departe era firea lui Nicolae-vodă de a *frăține-său*,
lui // Ion-vodă. Că Ion-vodă era minunat de om bun, cit nici acum nu pot
uita muntenii bunătate(a) lui.

12 Ieșit-au atuncea cătane și în Moldova, pre supt munte, *la mănăstire*
la Cașen și la cetate la Neamțu și *la Cimpul Lungu* și cuprinsese țara până în
Siretiu. După cum sint moldovenii gata la jacu s-au și închinat ³⁴ la dinșii.
Era și *can* asupriți de Mihai-vodă, că scosese hirtii pe țară și pre mazili dăjdi
greli și desetină pre mazili țărănească, obiceiul cel *rău* de stingerea mazililor
nu vrea să-l mai părăsască. Decii ciți oameni și cite case boierești era din ³⁵
Siretiu *incolo, spre munte*, ținea toți cu cătaneli și să făcus(ă) niște tâlhărit
mult preste samă. Și Mihai-vodă stăpiniia numai pre lingă Iași și *ținuturile*
de gios, la Orheiu ³⁶, *la Soroca, la Lăpușna, la Fălciu, la Covurluiu*, iar încolo
tot podghiazuri de ³⁷ cătane amestecați cu moldoveni agiungea de prăda
p.285 *tîrgurile*, pre la ³⁸ *Bacău, pre la Roman și până pre la Birlad, iar Hotinul* ³⁹
il ⁴⁰ ținea tot turcii. Și să miera *Mihai-vodă* ce va face și di ce să va apuca,
că domnia *lui* îi era noao și nu avea bani să plătească, să stringă slujitori.
Și-i era cu frică și să mutasă *din Iași de șidea în mănăstire* în Cetățuie și mai
nici în Cetățuie nu minea / *noptile*, ce minea cite la un locu de nu-l știia nime,
că și boierii încă nu era drepti *toți*, ce mulți dintre dinșii să agiunsesse cu
cătanele.

13 În cetatea Neamțului era un căpitan cap cătanelor, anume Frenție,
și mai era și cițiva mazili moldoveni cu dinsul acolo. Decii au făcut sfat
să margă cu podghiaz să ia pre Mihai-vodă *din Iași*.

14 Iară Mihai-vodă, oblicindu sfatul lor ⁴¹, triimis-au pe Macrii vel ban
și *pre Costantin Costachi* vel vistiernic să aducă vreo doao-trii mii de tătari,
ca să margă să-i lovască *Mihai-vodă* întâi el ⁴² *cu tătarii pre cătane*, decit ⁴³
cătaneli pre dinsul. Și mărgindu acei boieri la tătari *în Bugeacu* s-au și
rădicat cițiva mirzaci să vie, încă și mai mulți de ciți ⁴⁴ poftisă Mihai-vodă.
Și viindu cu dinșii *boierii* până din gios de Movila lui Costantin-vodă, i-au
lăsat Costantin vistiernicul pre tătari supuși în Valea lui Aron-vodă ⁴⁵, că
era lucru cu taină, de nu știia nime. Și dacă au vinit ⁴⁶ tătarii, atuncea Cos-
tantin vistiernicul, mărgindu la Cetățuie să spuie lui Mihai-vodă de tătari
că au sosit, nu l-au găsit în Cetățuie *pre Mihai-vodă* și au purces să vie la
Iași, la Mihai-vodă. Atuncea și cătaneli sosisă în Iași fără *de veste și cit ai*
rumpe un păr din cap de n-au luat pre Mihai-vodă ⁴⁷ din curțile domnești,
f.188 că străjile // ce avea *Mihai-vodă* la Tîrgul Frumos și la Podul Iloaie ⁴⁸ și mai
lingă Iași la circima ce să cheamă la Stati, nime din străji nu scăpasă să ⁴⁹
dea știre *lui Mihai-vodă*, că-i prinsese cătaneli pre toți.

15 Avut-au* atuncea știre Mihai-vodă mai înainte vreme că au ieșit Frenție
căpitanul și cu Velicico *sulgeriul* cu podghiaz din ⁵⁰ *cetatea Neamțului* și au
fost ieșit ⁵¹ Mihai-vodă ⁵² *din Iași* afară, pre Bahliu în sus, dar apoi, văzindu
că nu-i nemică, *neviindu nime*, s-au întorsu în Iași *lăsindu străji*. Că pod-

³⁰ destule răutăți au fost / destulă răutate era ³¹ înainte / pe largu ³² ei ³³ vinit-au / ve-
nisă ³⁴ s-au și închinat / îndată s-au dat ³⁵ din / dincolo de ³⁶ puținel ³⁷ de / cu ³⁸ Fălciu
³⁹ Cernăuții ⁴⁰ îl / le ⁴¹ lor / lui ⁴² pre dinșii ⁴³ ei ⁴⁴ de ciți / decit ⁴⁵ și au venit să spuie lui
Mihai-vodă ⁴⁶ și dacă au vinit / că vin ⁴⁷ de grumadzi ⁴⁸ Iloaie / Leiloaie ⁴⁹ -i * avut-au/
avusese ⁵⁰ Neamțu ⁵¹ au fost ieșit / fusese ⁵² de dimineață și

ghiazul să zăbăvisă că viniia cătinel⁵³, că au vinit pre la Pășcani și de la Pășcani la Cotnariu și apoi au vinit la Iași. Decii Mihai-vodă au apucat numai *de au încălecat pre cal și cu vreo zece-foisprăzece*⁵⁴ copii *din casă și*⁵⁵ au plecat fuga la Cetățuie și cătaneli după dinsul. Iar⁵⁶ la podul *cel domnescu* p.286 *ce este preste Bahluiu* pușintel oarece s-au mai poprit⁵⁷, *țindu-i calea cătanele lui Mihai-vodă. Iar Mihai-vodă au luat mai pre din gios de pod și au trecut Bahluiul pre ghiăță și au apucat de au intrat în mănăstire* în Cetățuie. Și nărocul lui că nu l-au știut *cătaneli* că este el *Mihai-vodă*, că i-ar fi ținut⁵⁸ cale pre dincolo de Bahluiu și *poate l-ar fi prinsu. Iar Costantin vistiernicul, cum au auzit de cătane, n-au apucat a spune lui Mihai-vodă de tătari, că n-au apucat a vini în Iași, ce au ** fugit în stuh din gios de⁵⁹ *Frumoasa*. / Iar Mihai-vodă nu știia de tătari nemică că au *fost* vinit la Aron-vodă⁶⁰. Atuncea⁶¹ *Frențe căpitanul* viniia⁶² *la Iași* pre supt deal cu vreo doao sute 16 de nemți iar *Velicico sulgeriul* cu moldovenii și cu cătaneli lovisă înainte în țirgu și slobozisă și temnițeli și cuprinsese *acum și Cetățuie*, numai nu se putea lipi, că-i improșca *tare* din Cetățuie. Decii *Frențe căpitanul* și cu cătaneli au lăsat coșul, *cărute, ce au avut*, în șes, unde este acum hălășteul la Frumoasa, și după ce au lăsat coșul, s-au suit la deal *la Cetățuie să saie preste zidiu*. Și căuta loitre și prepelece, ca să dea năvală *la Cetățuie*, să saie preste zidiu și alerga unii și din țirgu de le ducea⁶³ loitre. Iară Mihai-vodă atuncea să teme tare să nu-l ia din mănăstire. Și toată boierimea să spăriise *fiindu cu Mihai-vodă închiși în Cetățuie*. Și numai *ce* au apucat de au slobozit o pușcă mare și au început a trage⁶⁴ clopoteli celi mari. Iară tătarii de la *Valea* lui Aron-vodă, cum au auzit pușca și clopotile oarecum s-au fost indoindu⁶⁵ dintăi *cu firea, gândindu* să nu fie *cumva* vreun vicleșug, iar apoi, unde s-au pornit a vini // ca vintul. Iar cătaneli, cum au văzut că f.189 vin tătarii⁶⁶ *de preste dealul Ciricului*, au lăsat Cetățuia și au alergat la coș, la cai. Ce până a să găti⁶⁷ ei, tătarii încă au sosit. Decii au și purces cătaneli pre lingă părăul Cetățuui asupra Hlincii a să spăriia și tătarii a-i inchiun-giura de toate părțile⁶⁸ de le da năvală, să-i spargă.

Atuncea au ieșit și Mihai-vodă cu siimenii și cu streleții, adecă *cu* vină- 17 torii. ce avea, intru⁶⁹ întimpinarea lor la Hlinea. Și au început a stringe și din țirgu slujitori, cine era. Decii streleții au început a-i bate *foarte foarte* rău cu sinețele *pre cătane și a-i strica* până ce au innoptat au tot mărșu de la Hlinea în sus pre părău, alătura. Iar de la o vreme, băgindu-să la strimtori, vrindu să treacă părăul în ceea parte spre cimpu, n-au mai putut ținea războiul, ce au început *tătarii* a-i răsipi și *au început cătaneli* a cădea acolo în părău, fiindu țarmuros, carii prea puțini au scăpat și încă nărocul lor au p.287 fost că au innoptat⁷⁰, *că n-ar fi scăpat poate fi nici unul*. Și atuncea, la acel părău, au prinsu și pre *Frențe căpitanul* un tatar viu nevătămat și⁷¹ *a doa zi ducindu-l la curtea domnească în divan la Mihai-vodă și mult muștrindu-l / Mihai-vodă* au poroncit⁷² de i-au tăiat capul. Și pre alții pre ciți i-au⁷³ prinsu din moldoveni vii⁷⁴ *cu răle și groznice morți* i-au omorit, *pre unii i-au arsu de vii, pre alții i-au tăiat, pre alții i-au spinzurat*. Și mai pre urmă

⁵³ cătinel / becisnicește, cu zăbavă ⁵⁴ zece-foisprăzece / doi, trei ⁵⁵ și / de ⁵⁶ iar / ce ⁵⁷ slin-du-le împotriva, pân s-au mai depărtat Mihai-vodă ⁵⁸ că i-ar fi ținut / să-i ție ⁵⁹ Balica ⁶⁰ nici tătarii de cătane ⁶¹ cătanele ⁶² Frențe ⁶³ ducea / aduce ⁶⁴ și ⁶⁵ s-au fost indoindu / să indoie ⁶⁶ cum ⁶⁷ până a să găti / pân-a încăleca ⁶⁸ de toate părțile / giur împregiur ⁶⁹ intru / în ⁷⁰ au fost că au innoptat / c-au fost noapte ⁷¹ l-au cumpărat Mihai-vodă de la acel tatar ⁷² poroncit / pus ⁷³ mai ⁷⁴ tot * și / că ** și

le-au strinsu capetile tuturor și trupurile și au făcut o movilă și ⁷⁵ cruce mare de piatră și ⁷⁶ cerdacu iarăș de piatră deasupra crucii, ca să fie de pomenire acolo la Fintină la Parasca suptu dealul Cetățuiei pre unde le-au fost războiul lângă drumul cel mare ce merge la Țarigrad. Și n-au fost mai mulți de trii sute de cătane cu nemți și cu moldoveni cu tot, ca cinci sute de toți, iar tătarii au fost mai bine de cinci mii, mai ca la șese mii ⁷⁷ de tătari au fost.

18 Iară a doua zi, tătarii au cerșut la Mihai-vodă zece pungi de bani și să să întoarcă înapoi. Iar Mihai-vodă n-au avut, au n-au vrut să le dea tătărilor, și le-au dat voie să prade țara din ⁷⁸ Siretiu încolo spre munte, dzicînd că sint tot haini, cu toți cătane, numai dincoace din ⁷⁹ Siretiu să nu prade nici să robască. Decii au și purces tătarii pre Bahluiu în sus, pre la Tirgul Frumos și de la Siretiu încolo spre munte au și slobozit ceambuluri a prăda cit au putut cuprinde ținutul Bacăului și ținutul Neamțului ⁸⁰ până în Hangu supt ⁸¹ f.190 Ceahlău au agiun // su. Și în sus ținutul Sucevii până spre Cimpul Lungu, cit au agiunsu au ⁸² tot prădat și au robit. Și s-au întorsu plini de robi în Bugaeacu și cu mult plean și duium. Iară cătanele, ciți mai rămăsese în cetatea Neamțului, au lăsat ⁸³ cetatea plină de bucate și au fugit la alte cătane ce era ⁸⁴ la mănăstire la Cașen și mergîndu Mihai-vodă și până la mănăstire la Cașen au prădat tătarii și au robit și pre acolo ținutul Bacăului, precum mai sus s-au scris.

19 Scris-au Mihai-vodă atuncea și la Poartă precum au vinit nemți și cu cătane la Iași și de izbîndă ce au făcut ⁸⁵ pentru aceea ș-au agonisit mare credință și laudă și nume de viteaz de la turci, precum ș-au fost făcut ⁸⁶ nume de viteaz și Cantemir-vodă mai în trecuți ani, cînd s-au bătut cu leșii la Boian pe Prut.

20 Atuncea, tot intru acel an ⁸⁷, craiul Șvedului tot să bătea cu craiul Daniiei p.288 di ceea parte de mare, precum mai sus s-au scris ⁸⁸ și dîndu năvală în războiu, l-au lovit dintru o pușcă și au mai trăit trii-patru zile și au murit.

21 Rădicat-au șvezii în locul craiului pre o sor a lui și atuncea s-au așezat toată vrajba oștirii și s-au împăcat cu toți craii ce mai sus s-au scris ⁸⁸ și au lăsat cine ce au / luat să fie luat, precum va arăta mai înainte ⁸⁹ istorie lor, fără decit numai toată Livonia pre de aceasta ^{89a} parte de mare și * crăiia Finii ce este di ceea parte de mare și cu doaozăci și patru de cetăți tot alese, de frunte, au rămas să fie tot a Moscului ⁹⁰. Și atuncea, așezînd pace, au slobozit moscalii pre toți gheeralii șvezești și slujitorii ciți era robiți de la Poltava și despre aiurile, de printr-alte războaie ⁹¹, pre toți i-au slobozit de s-au dus la țara lor, la Șvezia ⁹². Așijderea și șvezii, ciți moscali au fost robiți la dinșii, pre toți i-au slobozit, de au vinit la Moscu.

22 Iară dintru aceli ⁹³ capete moschicești ce-i robis(ă) șvezii și Tolbețchii cneazul era robu la șvezi. Și atuncea ieșînd acel cneaz de la robie avea trii fete mari frumoase. Atuncea au dzis împăratul Moscului lui Dumitrașcovodă să-și aleagă dintr-aceli trii fete una, carea îi va plăcea, să i-o dea să-i

⁷⁵ o ⁷⁶ și / cu ⁷⁷ atuncea, în grabă, miniîndu-să Mihai-vodă, au spîndzurat pe Cuze spatariul, nepriceștuit, încălțat, îmbrăcat, dîndu-i vina că au scris el la feciori, avînd acolo la cătani, ca să vie să prînză pre Mihai-vodă de aice din Iași. Ce nu să știe, intru adevăr, au ba. Numai în pizmă l-au omorit, că i-au fost năpaste, că n-au fost scris ⁷⁶ din / dincolo di ⁷⁹ din / di ⁸⁰ și ⁸¹ supt / și pîn-in ⁸² au / de-au ⁸³ -o ⁸⁴ acolo ⁸⁵ și n-au scris cum au fost, ce-au scris ce-au fost mulțime și i-au bătut ⁸⁶ ș-au fost făcut / își scosese ⁸⁷ Șfedul ⁸⁸ scris / pomenit ⁸⁹ înainte / pre largu la ^{89a} aceasta / iasta * cu ⁹⁰ Moscului / Moscalului ⁹¹ de printr-alle războaie / din printr-alte locuri ⁹² Șvezia / șvedzi ⁹³ dintru aceli / între acei

fie doamnă. Și alegindu-și una, i-au dat-o împăratul și au făcut nuntă cu dinsa, după obicei, și s-au cununat. Și au pus împăratul pre acel cneaz gubernat la Chioiv, in mare cinste.

Tot intru acel an era, in Țara Leșască ⁹⁴, multă oaste // de sasi *de a craiului Avgust aduși de la Saxonía*, de minca țara. Iară ⁹⁵ oastea leșască nu avea nici o plată pentru slujba ce slujia. Decii cum sta obuzul ⁹⁶ *cel leșescu* pre marginile ⁹⁷ Nistrului s-au și buzurluit ⁹⁸ un obuz și au scos pre capeteli lor și ș-au ales cap din zvonic, cum s-ari ⁹⁹ dzice la noi *din zorba*, pre un parucic anume Branil, să fie *el* cap tuturor slujitorilor. Decii cum au stătut ¹⁰⁰ *acel parucic*, cum au și început a scrie cărți pre la celelalte obuzuri și pre la slujitorii ce era imprăstiați, și in scurtă vreme s-au strinsu toate obuzurile la un locu și au scris cărți și la hatmanii lor să vie și ei la obuz, să scoale asupra sasilor, că, de nu vor vini, nu vor mai fi hatmani. Iar oastea Litvii cum au auzit, cum s-au strinsu la un locu. f.191
p.289

Așijderea și mazilimea, șleahta, și ei au rădicat cap pre un boieriu anume Ledihovschii și s-au strinsu și ei la un locu cu slujitorii. Și au scris Ledihovschii, carii *din șlehtici* nu vor încăleca ¹⁰¹ *să scoale la războiu asupra sasilor* vor fi podani ¹⁰² și le vor minca satele. Și așe s-au strinsu cu toții și au purces asupra sasilor și pre unde îi găsiia tot îi omorîia și au perit mulți sasi până au apucat de s-au strinsu la / un locu. Iară după ce ¹⁰³ s-au strinsu sasi la un locu, nu le putea strica nemică leșii *sasilor*, că sasi avea foc mult. 24

Decii leșii, văzind că nu le pot strica nemică *sasilor*, sfătuiia unii *din leși* să rădice și țara, toată mojcimea, asupra ¹⁰⁴ *sasilor*, să-i impresoare pre sasi mulțimea norodului. Dar Ledihovschii, carele era cap pre mazili, *pre șlehtă*, au dat sfat că nu-i bine să rădice țara ¹⁰⁵, că sint mai mulți rusi pravoslavnici decit leși catolici și dacă îi vor rădica pre toți vor fi ^{105a} mai mulți *decit un milion*, *adecă decit un întuneric de oameni*, *careli cuprinde o mie de mii de oameni* și vor bate pe sasi și poate ne vor bate și pre noi și ne vor lua moșiile și ei să vor închina la moscali*, că sint tot de o lege *cu moscalii* și a fi mai rău, că ne vor lua mojcii țara. „Ce mai bine, fraților, noi să ne vârsăm singele iar mojcii, lasă-i să șază ca niște mojici“. Și ¹⁰⁶ au stătut *leșii* cităva vreme, de să tot bătea *cu sasi*. 25

Iară craiul Avgust șidea in Saxonie, că se temea a vini in Țara Leșască. Iar pre hatmanii leșești *neviindu la obuz in oaste*, cu meșterșug i-au prinsu pre tuspătru la mină slujitorii de prin tirgurile ce șidea. Și era ¹⁰⁷ numai să-i taie și-i suduia tot de // față și le umbla pre denainte cu sabiile incinși ¹⁰⁸, și-i muștra și le dzicea că „voi ne-ați stricat volnicia noastră și ne-ați pustiit satele, șiindu cu craiul și cu moscalii, de aduc oștile lor de ne mănincă sateli și ne-au stricat obiceiiele cele vechi“. Și i-au dus ¹⁰⁹ de-i ținea la varta slujitorească *pre hatmani* de-i păziia slujitorii. Iar *hătmăneasă hatmanului Adam Sinavschii* ce era la acea vreme *hatman corunnii* au scris *cătră capetile obuzului și cătră toți șlehticii, adecă mazilii, să nu-i piaie bărbatul că apoi mai pre urmă îi va căuta cu lumînarea și nu-i va afla, ce hatmanii n-au perit, precum înainte la rînd istoria va arăta*. 26
f.192

Fraților boieri moldoveni, carii sinteți musaiپی, *sfetnici* la domni ^{109a} și faceți obiceiuri *noao*, careli n-au mai fost in țara noastră a Moldovii, cetind 27

⁹⁴ cu ⁹⁵ iară / și ⁹⁶ la cîmpu ⁹⁷ marginile / marginea ⁹⁸ buzurluit / bulzuit ⁹⁹ s-ari / să ¹⁰⁰ el cap ¹⁰¹ vor încăleca / a încăleca, toată șleahta ¹⁰² vor fi podani / a fi podan ¹⁰³ după ce / dacă ¹⁰⁴ lor ¹⁰⁵ să s-învețe mujcii la războiu ^{105a} vor fi / sint * moscali / Moscu ¹⁰⁶ așe ¹⁰⁷ oastea ¹⁰⁸ sabiile incinși / sabia goală ¹⁰⁹ dus / pus ^{109a} domni / domnu

- acest ¹¹⁰ *pont scris mai sus*, vă poftim să vă aduceți aminte, să vedeți ce au pățit atuncea acei hatmani pentru obiceiuri noao ce începuse a face în
- p.290 Țara Leșască.
- 28 Atuncea împăratul Moscului, văzindu atita calabalic in Țara Leșască, triimis-au pre Dolhoruc / cneazul cu triizăci de mii *de oaste* in Țara Leșască, ca să stea să-i impace. Și au vinit cneazul *Dolhoruc* la Liublin și au stătut de le-au făcut pace. Atuncea au vinit și Avgust craiul din Saxonia la Liublin.
- 29 Și au făcut pacea intru acesta chip, sasii toți *să să rădice* să să ducă din Țara Leșască, fără *decit* ¹¹¹ *numai craiului* să-i dea o mie de slujitori, să-i fie de paza curții lui.
- 30 Oastea să rămie *cu leafă numai* cinzăci de mii, iar cealaltă *oaste* să o gonească *pre la casăle lor* că acmu este pace, nu trebuie mai multă *oaste*, și să le dea leafă, să să ¹¹² cheltuiască, iar nu să șază prin sate, la iernatec, să pustiască sateli.
- 31 Domnii *leșești* să ție *numai* cite un steag *de slujitori*, iară cu cite doao-trii *steaguri* și alții nici cite un steag *să nu ție*. Slujitorii să șază prin sate și prin *tîrguri* crăiești, iar nu prin ¹¹³ *sateli* mazililor, ori vara cu obuzuri, ori iarna prin tîrguri, și nemică să nu le dea pre unde or șidea, numai lemne și apă și grajduri de cai. Și craiul să facă săim in anul al triilea pre ^{113a} obicei, că
- f.193 acest craiu *Avgust* nu mai făcea niciodată săim. //
- 32 Pentru vovoda Chiovschii, să-i întoarcă *toate* pagubele ce au avut in pribegie și să-ș stringă vecinii lui, ori in ce tîrgu sau sat i-ar găsi, *ori crăiescu ori boierescu*, pentru că ¹¹⁴ *el* au pribegit pentru să nu-ș piardă *leșii* volnicia lor, decii trebuie să nu rămie păgubaș.
- 33 Așe fac și boierii noștri, dacă pribegește *vreunul*, iară ceialalți, cu feliuri de feliuri de năpăști și piră stau *asupra lui* ca să-l istovască *de tot și să-i ia moștile*.
- 34 Pre hatmani i-au giurat să fie drepti țării, iară să nu mai ție de acum înainte cu alții streini, și așe i-au slobozit de la varta lor și i-au lăsat să fie iar hatmani, cum au fost. Și așe s-au așezat pacea între dinșii, poate or fi însămnindu ¹¹⁵ să fie și mai multe la istoriile ¹¹⁶ lor. Decii așezindu-să pacea *între dinșii*, s-au rădicat și Dolhoruc cneazul *din Țara Leșască* și s-au întorsu la țara sa, *la Moscu*.
- 35 Iară cindu au fost in al triilea an al domniii lui Mihai-vodă, s-au gătit turcii să margă să să bată iar cu nemții la Bălgrad ¹¹⁷. Și atuncea au vinit și
- p.291 craiul Racoții de la franțozi și au triimis Mihai-vodă, cu poronca veziriului, de au adus și pre Bercin, hatmanul lui Racoți, din Țara Leșască, fiindu pribag / in Jolcfa și cu alți capete de ai lor, unguri, de i-au triimis la Udriiu, să margă și ei in oaste cu turcii la Beligrad, dindu-le turcii și oarece bani, de au făcut puțină ¹¹⁸ oaste, moldoveni, *sirbi și de alții*, pre cine au putut, și au mărșu in oaste cu veziriul.
- 36 Iară Mihai-vodă au purces ¹¹⁹ cu tătari și cu slujitori de ai lui, de s-au dus *la mănăstire* la Cașen și la mănăstire la Mira de au mai bătut pre niște cātane ce era acolo, cuibu de tălharit, de i-au scos ¹²⁰, și i-au gonit in Țara Ungurească. Și pre carii tălhari, pre unde i-au prinsu, cu răle și groznice

¹¹⁰ pontu de asupra ¹¹¹ lui ¹¹² să să / să-ș ¹¹³ prin / printr-a ^{113a} pre / după ¹¹⁴ că / căci ¹¹⁵ or fi însămnindu / or însemna ¹¹⁶ istoriile / istoria ¹¹⁷ Bălgrad / Beligrad ¹¹⁸ puțină / oarece ¹¹⁹ au purces / au încălecat ¹²⁰ scos / spartu

morți i-au omorit. Iar tătarii, prin țară pre unde și au agiunsu, *au tot prădat și* au robıt.

Apoi înțelegındu Poarta de acea izbındă a lui Mihai-vodă, vınu-tu-i-au poroncă să purceadă ¹²¹ *să margă* cu soltanul de Bugeacu și cu oastea de la ¹²² Hotın, cu Colceag-*bei* și cınd va agıunge veziriul la Beliigrad, atuncea și ei, pre taină, să între ın Țara Ungurească, să prade și să robască și să să ıntıl-nească cu veziriul ın Țara Ungurească. 37

Decii pre acea poroncă s-au gătit Mihai-vodă și au purces. Și tătarii ıncă au trecut Prutul pre la Zagarance. Și s-au tilnit Mihai-vodă cu soltanul și cu Colceag-*bei* la Botășeni și au ıntrat prin Cimpul Lungu și au ieșıt la Bistriță, ın Țara Ungurească. Iar ¹²³ soltanul au și slobozit tătarii ın pradă, // a arde și a prăda sateli și a le robi. Iar Mihai-vodă și cu Colceag-*bei*, acolo lingă Bistriță, aproape de cetate, au și prinsu un om cu cărți viınd de la *gheneralul* de Sibıiu la comendatul de cetatea Bistriții ¹²⁴, scriındu-i precum au bătut pre veziriul și au luat nemții și cetatea Beligradul și preste trii-patru zile i-a vını și la dınsul oaste. f.194 38

Decii Mihai-vodă și cu Colceag-*bei* prinzınd aceli cărți, au și triimis ¹²⁵ ın grabă la soltanul de i-au făcut ștıre să să ıntoarcă ınapoi și au și păzit Mihai-vodă și cu Colceag-*bei* de s-au ıntorsu ınapoi ¹²⁶. Iar soltanul, mai zăbă-vındu vreo doao-trii zile, au ieșıt mai cu greu, că le ținea săcuii calea, numai pre tătari ıi apăra ¹²⁷ niște căzaci zaporojeni ce ¹²⁸ era cu soltanul, vreo cincı sute de căzaci zaporojeni cu pușci, dar ar fi ieșıt foarte cu greu. Și au trecut preste munte tătarii, dar mulți au și perıt, iar carii au ieșıt s-au dus la Bugeacu, cu caii stătuți, și mai mulți pe gıos. p.292 39

Iară pre turci i-au bătut nemții pre(a) rău și au luat și cetatea Beligradul de la turci și i-au mai lătit olatul mult și preste Dunăre, aproape de Filibe. Și s-au dus nemții să între și ın Bosna, ce n-au putut, că ın Bosna era un pașe, pre anume Chiupruliolu *, foarte / om harnic, și fiınd locul tare, n-au putut isprăvi nemții nemică, ce ıncă s-au ıntorsu cu rușine de la Bosna. 40

Franțozul, cum au văzut că să bate Neamțul cu Turcul, au și ınceput a scorni și el gilceavă cu Neamțul și a să bate la ¹²⁹ Ișpania, ca să ımpedice pre Neamțu. 41

Atuncea au isprăvit și Mihai-vodă ferman de la Poartă și au triimis pre Costantin Costache *vel* vıstiernic și pre Stefan Luca biv vıstiernic de au mărșu ¹³⁰ și au căutat ¹³¹ de au scos robii de la tătari, ce-i luasă tătarii atuncea cınd au scos cătaneli din țară, și pre cine au găsit neascunși și nedepărtați, pre toți i-au scos. 42

Împăratul Moscului, văzınd că ș-au așezat pacea despre ¹³² *craıul Șve-dului* și văzındu pre turci că să bat cu nemții, dușu-s-au și el atuncea tocma la franțozı, ca doar ari face să să rădice și franțozii asupra turcilor ¹³³ și să să rădice și el și pentru *galioane și alte* vase, ca să aibă voie și a lui *galioane* să umble pre mare, precum umblă și ale altora, să nu stea pricină *Franțozul*. 43

Ce atuncea era craıul tınăr, numai de vreo șese ani, că *craıul cel bătrın* Liudovic murisă. Numai, măcară cum era *craıul* de micu, dar tot au ¹³⁴ ieșıt ım-păratului ınainte și i-au făcut orația. Iar ¹³⁵ ım-păratul cu epıtropii crăıii 44

¹²¹ purceadă / ıncalece ¹²² de la / den ¹²³ iar / ce ¹²⁴ Bistriții / Bistriță ¹²⁵ triimis / răpedzit ¹²⁶ și au ieșıt ın țară ¹²⁷ apăra / rătuié ¹²⁸ ce / că * Chiupruliolu / Chiupurliul ¹²⁹ la / cu ¹³⁰ ın Bugeag ¹³¹ căutat / cercat ¹³² Șfed ¹³³ rădice și franțozii asupra turcilor / scoale asu-pra Turcului și Franțozul ¹³⁴ -i ¹³⁵ iar / ce

f.195 au vorovit și i-au răspunsu *împăratului epitropii* că ei // cu turcii ¹³⁶ nu pot să să bată, că lor din Țara Turcească le este agonesita și hrana. Și i-au dzis și împăratului să ție pacea ce au făcut *cu turcii*, să nu o strice. Iar pentru vase ¹³⁷ galioane l-au lăsat pre împăratul să-i umble galioaneli, precum umblă și ale altora.

45
p.293 Iară întorcându-să împăratul ¹³⁸ Moscului de la franțozi, găsit-au în țara lui alte sfaturi asupra lui, făcute de o samă de boieri și de fiiu-său, Alexii Petrovici. Decii fiiu-său, dacă au așezat *acel sfat*, s-a dus la nemți și le-au dzis acelor boieri cum, dacă vor omori *pre tată-său*, pre împăratul, să triimită să-l cheme pre dinsul *de acolo de la nemți*, să le fie el împărat, că așe îi este rușine de lume să să afle *el față*. Și dacă îl vor pune împărat, să-ș ia *moscalii* iară portul *lor* cel vechiu, și oșteni iar cum au fost mai de demult, *iar așe să fie*, și să dea și Șvedului ¹³⁸ tot ce i-au luat și cu turcii și cu leșii ¹³⁹ să să așeze ¹⁴⁰ și să trăiască cum au trăit mai înainte *vreme*, că acesta împărat îi va istovi de tot.

46
Decii împăratul cum au venit, au și înțales *acel* ¹⁴¹ sfat și au ¹⁴² și început a-i prinde și a le face feliuri de feliuri ¹⁴³ *de munci* și de cazne și a-i omori. Și au triimis și la împăratul nemțăscu de au cerșut pre fiiu-său Alexii cu parola. Decii ¹⁴⁴ împăratul nemțăscu l-au dat pre parolă, ca să nu-i facă nemică. Iar după ce l-au dus la stoliță ¹⁴⁵, / *au poroncit împăratul de au venit toți sănatorii și, cneazii, boierii cei mari moschicești și toți mitropolii și episcopii și făcînd împăratul divan în biserica cea mare, ce să chiamă Săborna, și stînd doisprăzece arhieriei de o parte și doisprăzece boieri sănatori de altă parte, ș-au cerșut împăratul giudecată cu fiiu-său Alexii. Și mult l-au muștrat împăratul pre fiiu-său Alexii dzicîndu-i: „Au după datoria părăntăscă nu l-au dat împăratul la învățatură, au nu i-au luat și cnighină, adecă doamnă de neam mare împărătescu, așijderea și împărăția după ce ar fi murit tată-său, dar așe, fiindu tată-său viu, cu vicleşug au vrut să-l omoară și să ia împărăția“. Și așe muștrîndu-l, până ce ¹⁴⁶ au dzis fiiu-său cum că este greșit și nu este vrednic ¹⁴⁷ de împărăție ¹⁴⁸, ce să să milostivască tată-său împăratul să-l ierte, să-l lasă cu viață. Decii săborul arhierelor dimpreună cu senatorii așe au ales giudecata fiiului împăratului ca să-l bată singur împăratul cu mîna sa și pentru viața fiiu-său iarăș precum să va milostivi împăratul. Decii ¹⁴⁹ împăratul ¹⁵⁰ au bătut pre fiiu-său cu hnutul singur cu mîna sa foarte asupra și neplinindu trii ¹⁵¹ zile, au murit ¹⁵². Iară după aceea au coronit împăratul pre împărăteasa sa Ecaterina, să fie după moartea lui la scaonul împărătescu, avîndu împăratul și alt fiiu mai mic, pre anume Petr Petrovici care era făcut cu*

f.196 împărătea // sa cea de pre urmă, cu Ecaterina, și cînd va fi de vîrstă, pre acela să-l coronească să fie împărat.

47
Iară auzindu de aceasta împăratul Neamțului foarte s-au scirbit pre ¹⁵³ împăratul Moscului și era numai să să bată, nefiindu Neamțului voia să fie cel mai micu la împărăție, pentru că Alexii Petrovici fiiul împăratului cel mai mare era cumnat cu împăratul nemțăscu, ținea amîndoi doao surori ¹⁵⁴.

¹³⁶ turcii / Turcul ¹³⁷ l-au pozvolit ¹³⁸ inapoi ¹³⁹ turcii și cu leșii / Turcul și cu Leavul ¹⁴⁰ și să-ș lepede și puști și toate tot în mare ¹⁴¹ acel / acestu ¹⁴² i- ¹⁴³ feliuri de feliuri / felu de felu ¹⁴⁴ Neamțul ¹⁴⁵ l-au scos la Divan ¹⁴⁶ până ce / și l-au făcut de ¹⁴⁷ vrednic / harnic ¹⁴⁸ și au încoronat pre un cucon mai mic, ce avè cu împărăteasa cea mai de pre urmă ¹⁴⁹ decii / iar pre Alecsii ¹⁵⁰ l- ¹⁵¹ trii / patru ¹⁵² iar pre urmă, fără zăbavă, au giudecat Dumnedzeu, că i-au murit și copilul cel mai mic, ce-l încoronasă ¹⁵³ moscali ¹⁵⁴ ce au împăcat lucrul, că au murit, precum mai pre largu va arăta la istoria lor (in ed. Iordan paragraful 47 din ms. nostru este plasat după paragrafele 48)

Și după aceea au giudecat Dumnezeu că au murit și fiul împăratului moschicescu acel mai micu Petr Petrovici, ce era să-l coronească cînd va fi de vîrstă să fie împărat, precum istoria lor mai înainte la rîndu va arăta.

Atuncea împăratul Moscului au omorit ¹⁵⁵ pre un mitropolit de la Moscu ⁴⁸ de la cetate de la Rostov cu groznică moarte, trăgîndu-l pe roată, tăindu-i minule și picioarele și mai pre urmă capul. Și i-au pus capul într-o țapuşe de fier de cîțiva stînjini de au șezut în mijlocul cetății stoliții Moscului cîțiva ani, carele acel mitropolit au fost duhovnic împărătesii ceii dintăi a împăratului, cu careli s-au fost sfătuit împărăteasa și cu fiu-său Alexii Petrovici și cu alții din cneazi, din boierii moschicești, cu vicleșug asupra împăratului, ca să-l omoară.

Iară pre aceli vremi era namestnic patrierhii Moscului Stefan Iavorschii ⁴⁸ mitropolitul de Rizan. Decii / tîmplîndu-să atuncea de s-au pristăvit, n-au mai ^(sic) pus ¹⁵⁶ împăratul patriarhu ¹⁵⁷, nici namestnic patrierhii și au socotit împăratul și au făcut sinod, adecă săbor puindu doisprăzece arhieriei ¹⁵⁸ să fie în locul patriarhului, să fie ¹⁵⁹ purtători de grije bisericii.

Iară în anul 7226 ¹⁶⁰ au mârșu turcii la Beliigrad și cu Ion-vodă ¹⁶¹ ⁴⁹ domnul Țării Muntenesti. Și au stătut la pace: cine ce au luat, să fie luat, ^{p.294} Timișvarul și Beligradul cu toate olateli ¹⁶² lor până unde vor ¹⁶³ agiunge, și din Olt încolo în sus, cinci ținuturi din olatul Țării Muntenesti să fie tot nemțascu. Atuncea au pus nemții pre fiul lui Șerban-vodă, pre Gheorghie beizade, ca să fie el ghegeneral gubernat mai mare preste Olt ¹⁶⁴ pre aceli cinci ținuturi ce le luasă nemții de la turci din olatul Țării Muntenesti. Iar pentru hotar ¹⁶⁵ n-au mai pomenit nemică, fără decit au dzis pentru Țara Leșască să stea după cum este așezată mai denainte vreme, cîndu s-au făcutu pace la Carloviță* și atuncea, cîndu s-au făcut pace la Carloviță* scrie pentru Hotin ca să nu-l facă turcii, nici alte cetăți, nici pașe în Moldova să nu fie. Decii turcii Hotinul l-au făcut și ¹⁶⁶ de atuncea stă ¹⁶⁷ așe ¹⁶⁸, până acmu, virtos șade, măcară că moscalii viîndu după aceea în doao rînduri l-au luat de la turci și apoi făcînd pace iar l-au dat turcilor de-l stăpînescu, nu știm ¹⁶⁹ de acmu înainte ce a vrea Dumnezeu să ¹⁷⁰ lucreze ¹⁷¹, vreme<a> viitoare va arăta ¹⁷².// ^{f.197}

Atuncea și Franțozul s-au împăcat cu Neamțul. Și pre Nicolae-vodă ⁵⁰ l-au scos atuncea din robie. Și au mârșu la Țarigrad, iar frate-său Ion-vodă au mârșu la scaonul său la București în Țara Muntenescă și, neplinindu anul cu domnia, au murit Ion-vodă cel bun ¹⁷³. O, unde or mai găsi muntenii domnu ^{173a} bun ca Ion-vodă? Și în locul lui Ion-vodă au vinit ¹⁷⁴ domnu în Țara Muntenescă Nicolae-vodă, pedeapsa lor.

Lui Mihai-vodă i-au vinit poroncă de la Poartă să strice Cetatea Neamțului și mănăstirea Cașenul și mănăstirea Miră ¹⁷⁵ la Milcov și le-au stricat zidiurile, iar nu foarte de tot. ⁵¹

Fost-au pre atuncea și o foamete mare în țară cit să scumpisă pîinea ⁵² de agiunsese de să vindea mierța de pîine cîte zece lei și cîte doisprăzece lei în Iași, că numai din Țara Leșască și din Țara Ungurească și din Țara Turcească aducea oamenii piine.

¹⁵⁵ și pre Răzanschii, patriiarhul Moscului ¹⁵⁶ n-au mai pus / și de atunce n-au mai hirononisit ¹⁵⁷ ce le-au rămas biserica cea mare a Rosiei văduvă ¹⁵⁸ arhieriei / episcopi ¹⁵⁹ să fie / sint ¹⁶⁰ iar ¹⁶¹ al ¹⁶² toate olateli / tot olatul ¹⁶³ vor / a ¹⁶⁴ să fie mai mare. Țara Morii, precum au luat-o turcii, să și o ție ¹⁶⁵ hotar / Hotin * Carloviță / Carlovic ¹⁶⁶ și / deci ¹⁶⁷ Hotinul ¹⁶⁸ îngăimat ¹⁶⁹ știm / știu ¹⁷⁰ mai ¹⁷¹ mai sta-o-a, au ba, au poate și cită țară au mai rămas, să o iei? ¹⁷² cine a agiunge să trăiască ¹⁷³ și frumos. Oh, oh, oh! ^{173a} domnu / om ¹⁷⁴ iar ¹⁷⁵ unde au șădzut cătanele

- 53 Tot intru acel an 7227 ¹⁷⁶ scornitu-s-au și un omor mare de ciumă ¹⁷⁷ și au ținut un an și au agiunsu și până in Podolia, in Țara Leșască.
- 54 Atuncea au triimis Mihai-vodă boieri la Poartă de au jeluț pentru ținutul Cernăuților și au arătat și ispisoaace pentru moșile lor *ce au avut* și l-au dat Poarta ținutul Cernăuților iar Moldovii și au triimis turci / de au hotărît ținutul Hotinului și ¹⁷⁸ ținutul Cernăuților, să să știe cit vor ținea turcii. Și au iertat și birul ¹⁷⁹ pre giuământate, până in trii ani. Și au isprăvit de au mârșu un cepegi-bașe de au hotărît și Bugeacul cu Moldova și au dezbătut și bucata cea de locu ce o inchinasă Lupul vornicul hanului ¹⁸⁰ la ținutul Fălciului, *cele doaosprăzece sate la Greceni* și ¹⁸¹ le-au dat iarăș ¹⁸² Țării Moldovii. Numai au făcut *cheltuială domnia doaozăci de pungi de bani*.
- 55 Atuncea ș-au isprăvit ¹⁸³ și Ion Neculce *biv hatman* ferman de la Poartă de pace și au ¹⁸⁴ vinit la pământul său ¹⁸⁵ in Moldova in țară, zăbăvindu in streinătate noao ani, doi ani la Moscu și șapte ani in Țara Leșască, cu multe valuri și supărări, carile nu să pot ¹⁸⁶ inșira ¹⁸⁷ toate. Și viindu ¹⁸⁸ la Mihai-vodă, toate moșile ce-i ¹⁸⁹ luasă Lupul vornicul i le-au dat ¹⁹⁰ și au ¹⁹¹ trăit la casa ¹⁹² sa până la săvârșirea vieții sale.
- 56 Iară pre aceli vremi s-au rădicat un beiu turcu despre partea Indiii și au inceput a să bate cu persii, in cițiva ani, al căruia nume Merfeiz. Și mai cuprinsese toată Țara Persului, că ¹⁹³ tot bătea Merfeiz pre Persu, până și pre împăratul persilor, *pre șah*, l-au prinsu *nevătămat* și i-au scos ochii. Numai un ficior al lui au scăpat și din cit putea, tot să bătea. Și să mărișă numeli acelui Merfeiz prea mult, cit și împărăția această *turceas* // că a Țarigradului incepusă a să ingrija ¹⁹⁴ de dînsul. Că să inchinasă ¹⁹⁵ turcii și arapii mai *pre giuământate de slujia* la ¹⁹⁶ acel beiu Merfeiz. Și intru aceli bătăi multe apropiindu-să și de hotarul moschicescu, de Astrahan ¹⁹⁷, au fost ucis și cițiva neguțitori moschicești.
- 57 Decii Petr Alexievici, împăratul Moscului, făcîndu-ș atuncea pace *de cătră alții*, nefiind ¹⁹⁸ cuprinsu de oștire, ii era urit să șază așe fără de oștire. Ce au triimis pentru acei neguțitori la împăratul turcescu al Țarigradului, *dzicîndu* cum el nu poate răbda acest lucru, ce să va scula asupra persilor, avindu strimbătate și pentru hotar.
- Decii ¹⁹⁹ împăratul turcescu i-au dat răspunsu ²⁰⁰ să-ș caute ²⁰¹ strimbătatea, că el nu are acolo amestic, fiind bucuros să să inceapă gilceavă acolo, și el să aibă pace să să odihnească.
- 58 Iară împăratul Moscului ²⁰², văzînd că răspunde ²⁰³ împăratul turcescu așe, s-au și gătit și au și purces cu toată puterea lui tocma la persi. Și au luat și pre Dumitrașco-vodă cu dînsul atuncea și i-au dat o samă de oaste in mina lui și ²⁰⁴ l-au pornit preste niște munți, de-a dreptul pe uscat, iar împăratul cu greimea au incungiurat pre apă până s-au tilnit la un locu. Ce până a să întilni cu împăratul, au avut războiu ²⁰⁵ cu niște cumuci și i-au biruit Dumi / trașco-vodă *pre cumuci*.

¹⁷⁶ tot intru acel an 7227 / iară la anul după foamele ¹⁷⁷ in țară ¹⁷⁸ a ¹⁷⁹ țării ¹⁸⁰ hanului / tătarilor ¹⁸¹ și / de ¹⁸² iarăș / iar ¹⁸³ ș-au isprăvit / și mie mi s-au isprăvit ¹⁸⁴ au / am ¹⁸⁵ său/mieu ¹⁸⁶ să pot/le mai poci ¹⁸⁷ cu condeul meu ¹⁸⁸ viindu / venînd ¹⁸⁹ ce-i / ce-m ¹⁹⁰ i le-au dat / mi s-au dat inapoi ¹⁹¹ au / am ¹⁹² mē până astădzi, și inainte cit mi-a mai lungi Dumnădzău viața ¹⁹³ -l ¹⁹⁴ ingrija / ingriji ¹⁹⁵ inchinasă / dusese ¹⁹⁶ dînsul ¹⁹⁷ Astrahan / Ahastranul ¹⁹⁸ nefiind / și fiindu ¹⁹⁹ Turcul ²⁰⁰ răspunsu / pozvol ²⁰¹ caute / cerce ²⁰² Moscului / moschicescu ²⁰³ Turcul ²⁰⁴ și / de ²⁰⁵ războiu / bătăia

59 Și împreunându-să oștile la un locu, cei de pre apă cu cei de pre uscat, și purcezind pre un ²⁰⁶ cîmpu otrăvit și mergîndu pre acel cîmpu au început a le muri caii, cit să spăriiase că nu vor mai rămînea nici cu un cal. Până de la o vreme luundu-și sama *au cunoscut cum* că acel cîmpu este otrăvit, și *mărgîndu pre acel cîmpu* iș punea traisteli în capetile ²⁰⁷ cailor, ca să nu apuce iarbă, că care cum apuca, cum muriia. Și așe au mărșu *vreo doao* ²⁰⁸ dzile, cit și pușcile au lăsat înapoi, neavindu cu ce le trage, că le murisă caii.

60 Decii intrîndu puținel intru acea țară, le-au ieșit cumucii înainte de le-au can ²⁰⁹ stătut împotrivă moscalilor. Apoi, văzînd *cumucii* că n-au nici o putere *să să bată cu moscalii*, s-au inchinat *la moscali*. Și au triimis cumucii pre urmă de au adus și pușcile moscalilor și le-au fost spuind cumucii *moscalilor și au fost dzicîndu* că n-au știut pre unde vor vini, că acea bucată de loc este otrăvită, de nu trăiește pre dînsa dobitoc. Și de acolo au mărșu mai înainte și au mai dobindit vreo doao, trii țărișoare. Și pre urmă s-au împăcat *Moscul* cu *Persul* și încă i-au mai dat o bucată de loc *Persul* împăratului *moschicescu* ca să ție cu dînsul, să-i dea agiutoriu asupra lui Merfeiz. Și au zăbăvit acolo, spre aceli // părți de loc ²¹⁰ mai *vreo* doi ani și apoi s-au întorsu iar la țara lor, *împăratul* cu ²¹¹ Dumitrașco-vodă. Iar acolo *la Persia* au lăsat *împăratul* oști cu ghegeneralii prin cetățile ce dobindisă. Și după ce au vinit *împăratul* la stoliță, *la scaon la Moscu*, la anul iar au mai triimis oști acolo, spre aceli părți de locu, *la Persia*. f.199

61 Dumitrașco-vodă încă, după ce au vinit de la Persia*, n-au trăit prea multu și ș-au plătit și el datoria aceștii lumi, cea strămoșască, și s-au dus cătră părinții săi *schimbîndu-să dentru această viață*. Iară copiii lui au rămas supt mila împărătească *la Moscu* aflîndu-s(ă) în slujbele împărătești ²¹². p.297

62 Iară împăratul Moscului iș didese o fată a lui după Cșenje han Holștinschii, carele era nepot de sor craiului șvedzăscu. Și craiul Șvedului, cîndu au murit, au lăsat diată ²¹³ scriîndu ca să fie o sor a lui crăiasă după moartea lui, iar de s-ari tîmpla să moară soru-sa ²¹⁴, atuncea să rămîie crăiia șvedzască lui Cșenje han Holștinschii, că lui i să cade să fie crăiia, fiîndu dintr-altă sor a craiului șvedzăscu. Decii împăratul Moscului dzicea ginere-său, lui Cșenje han Holștinschii: „Cum vii / aștepta tu crăiia până va muri mătușe-ta?” Și gătiia oaste să-i dea *ginere-său* să margă să ia crăiia de la mătușe-sa. Și apoi să să pogoare în gios, în Țara Leșască, dimpreună cu împăratul și cu craiul Avgust, cu sasii, să supuie pre leși după voia lor. Și așe să să pogoare cu toții asupra turcilor. Și așe începusă a să găti să pornească oaste, dar numai poate fi n-au vrut Dumnezeu să-i mai lasă să verse atita singe. Și atuncea, la acea gătire, s-au războlit marelî imperator ²¹⁵ Petr Alexievici *al Moscului* și au murit în anul 7233 ²¹⁶ în luna lui . . . în . . . zile și în locul lui au rămas împărăteasa sa ²¹⁷ *Ecaterina și cu un cocon mai micu, pre anume Petr Petrovici, de care mai sus s-au scris, fiînd singur stăpînitori împărății trii ani și mai bine și apoi au murit și împărăteasa și fiu-său Petr Petrovici. Atuncea moscalii au rădicat la scaonul împărătescu pre al doilea Petr Alexievici cel tînr, fiîndu de vîrstă de cînsprăzece-șesprăzece ani, careli era nepot de fiu împăratului celui bătrîn, lui Petr Alexievici. Și luundu scaonul împărătescu, au adus și pre moașe-sa, pre maica tătîne-său din surgunie de la Sibir*

²⁰⁶ un / niște ²⁰⁷ capetile / capul ²⁰⁸ doao / doao, trii ²⁰⁹ can / mai ²¹⁰ părți de loc / țări ²¹¹ cu / împreună cu ²¹² de trăiescu și până astăzi ²¹³ de crăie surori-sa care este acmu vie ²¹⁴ s-ari tîmpla să moară soru-sa / a muri è ²¹⁵ imperator / împărat ²¹⁶ 7233/7230 ²¹⁷ sa / lui însăși-stăpînitoare * Persia / persi

f.200 *la curțile împărătești în stoliță, unde i s-au timplat și săvârșirea vieții. Iar împăratul cel tânăr stăpînindu scaonul împărătescu doi ani, l-au lovit boala vărsatului și sfātuindu-l unii ca să ungă cu doftorii ca să nu i să strice fața și așe ungindu-l doftorii, s-au ascunsu // vărsatul și au murit de acea boală. Și apoi moscalii au rădicat la scaonul împărății pre împărăteasa Anna, fiica lui Ioan împărat, nepoată de frate lui Petr împărat.*

63 Împăratul turcescu de la Țarigrad, văzindu că moscalii au luat o bucată de loc de la persi ²¹⁸, triimis-au și ²¹⁹ turcii oastea lor ²²⁰ la persi și au luat și ei ²²¹ o bucată de loc ²²² de la persi și au luat și doao cetăți mari și vestite anume cetatea Temvrizul și cetatea Rivanul și Persul rămăsese un lucru slab mai cu nemică.

64 Iară mai pre urmă, mai incoace, tirzie vreme după aceea, indreptatu-s-au Persul și au început a bate pre Merfeiz și așe din bătaie l-au bătut Persul pe Merfeiz și l-au răsipit. Și ș-au scos toate țările cite ii luasă și l-au gonit pre ²²³ Merfeiz înapoi iar la India, de unde vinisă, de nu s-au mai știut ²²⁴ ce s-au făcut, de au perit pomenirea lui cu sunet.

65 După aceasta s-au apucat Persul a să bate cu împăratul turcescu pentru cetățile ce au fost luat ²²⁵ turcii de la persi și ²²⁶ ș-au scoș ²²⁷ aceli doao cetăți ce mai sus s-au scris, cetate<a> Temvrizul și cetate<a> Rivanul și s-au tot bătut în p.298 mulți ani. Iar moscalii tot au ținut ²²⁸ cu pace ce au luat de la persi: Iară lăsind acum cele streine, să ne întoarcem a scrie iar pentru țara noastră, pentru Moldova ²²⁹.

66 Iară în țara noastră, în Moldova, după ce s-au așezat acel lucru ²³⁰ de au făcut pace turcii cu nemții, precum mai sus s-au scris, s-au făcut pace bună de cătră toate părțile, și boierii cei pribegi din Țara Ungurească ce să dusesse cu cătaneli ș-au făcut pace de cătră domnie de la Mihai-vodă și au venit toți în țară. Numai ce au rămas Vasilie Ceaurul stolnicul și cu Velicico sulgeriul, că acești doi boieri nu s-au increzut să vie în țară și au mârșu din Țara Ungurească în Țara Muntenească și acolo s-au timplat de au și murit ²³¹ acești doi boieri. Iar ²³² moșiile lui Vasilie Ceaurul ²³³ stolnicul le-au dat Mihai-vodă altor boieri, streini, și ²³⁴ neamului său, fiindu acei boieri jecuiți de cătane și dzicindu Mihai-vodă și aceasta că: „Boierii cei de au ²³⁵ pribegit cu moscalii au venit o împărăție și s-au hănit cu domnu cu tot, decii ²³⁶ li să cade să li să dea moșiile, întorcindu-să în Moldova la mila împărății, iar aceștia ce s-au inchinat la cătane, cătaneli au fost niște tălhari“ și pentru aceea li s-au luat moșiile și le-au dat ²³⁷ altora, iar precum să va mai alege ²³⁸ vreme<a> viitoare va arăta.

67 Iară în al optulea an al domniei lui Mihai-vodă, dat-au Dumnezeu o fortună grea și s-au aprinsu tirgul Iașii și multe curți boierești și mănăstiri și biserici au arsu. Și din mănăstiri au sărit focul și în curțile domnești de s-au aprinsu și curțile. Și au alergat slujitorii și ²³⁹ oamenii din tirgu să le stingă și n-au putut, ce au arsu de tot, care atuncea arzind curțile, multe lucruri domnești scumpe au arsu de a lui Mihai-vodă. că nu putea oamenii și slujitorii ne // mică să scoață ²⁴⁰, că apucasă de cuprinsese focul de toate părțile.

²¹⁸ și Merifeiz au luat iar mai bine de giământate iar de la persi ²¹⁹ el ²²⁰ lor / lui ²²¹ ei / el ²²² cu citeva ²²³ pre / și pre dînsu ²²⁴ s-au mai știut / să știe ²²⁵ de la dînsul ²²⁶ o samă de cetăț ²²⁷ și să tot bate pîn-in cestu an 7241 ²²⁸ au ținut / țin ²²⁹ noastră ²³⁰ ce scriu mai sus ²³¹ amîndoi ²³² iar / și ²³³ Ceaurul / Ceaurului ²³⁴ și / iar nu ²³⁵ cei de au / ceie ce-au ²³⁶ pentru aceie ²³⁷ moșiile ²³⁸ nainte ²³⁹ pîn-a alerga ²⁴⁰ den curte, de fortună mare ce era

12:
Luceam unu a Muzi de aut bialu. unu a nu mianu
a gopru na la Ciavanu fngrejiu nre fngrejiu ca ane.
fngrejiu de fngrejiu. nre fngrejiu de fngrejiu nre fngrejiu
fngrejiu nre fngrejiu de la nre fngrejiu de la nre fngrejiu
a nu a nu nre de la. de la nre. nre nre ca un nre.
a nu a nu nre. un a nu a nu a nu nre de la. de la
nre. un a nu a nu a nu nre a nu nre. a nu nre
remant megiu. un remant. fngrejiu. un nre fngrejiu
ca. a nu ca. na nre nre.

32:

Muzi nre nre na fngrejiu. nre nre fngrejiu a nu nre
fngrejiu nre nre. un a fngrejiu a nu nre nre nre
un a nu a nu nre a nu nre. nre nre nre nre. un a
fngrejiu. un a nu nre nre nre. nre fngrejiu. un a
ca nre nre nre fngrejiu. nre a nu nre. nre nre nre nre.
de nre na nre nre nre. de a nre nre nre nre. nre
ca nre.

33:

Dr. Mihail

A nu a nu ca a nu nre nre a nu nre nre fngrejiu nre
nre. nre nre nre nre. nre a nu nre nre. de la nre. un
na nu a nu a nu a nu nre nre. nre nre ca nre. nre nre
nre. un nre nre nre. un ca nre nre fngrejiu a nu. nre
nre nre. nre a nu nre nre. nre a nu de la nre. nre
nre a nu nre nre. nre fngrejiu a nu. nre nre.
nre nre nre nre nre nre.

34:

Muzi fngrejiu nre nre fngrejiu. nre nre ca a nu nre.
a nu nre de a fngrejiu nre. nre nre nre nre nre nre
ca ca nre. ca fngrejiu nre nre de nre nre nre nre.

35:

un a nu

F. 200 a manuscrisului «Mihail»

68 După aceea ²⁴¹ s-au apucat Mihai ²⁴² de au ²⁴³ făcut ²⁴⁴ *curțile domnești de nou mai bune și mai frumoasă de pre* cum era întâi, că întâi era mai proaste. Și au dat *atuncea* și de la Poartă șesezăci ²⁴⁵ de pungi de bani milă *rădicind din birul țării, ca să să facă curțile domnești*. Iar domnia, până a să găti curțile domnești, s-au mutat în niște curți ²⁴⁰ boierești ²⁴⁷ *de au șezut*, anume în casa ²⁴⁸ lui Ion Păladii biv *vel* spătar și a ²⁴⁹ lui Costantin Costachi *vel* spătar, fiindu că *era* aceste curți amîndoa alătura.

69 * După aceasta scos-au Mihai-vodă pre țară desetină țărănească indoită, de stupi și de mascuri și ²⁵⁰ au plătit tot omul și boieriu și mazil și țaran. Și fără zăbavă trecut-au peste giurămint și au stricat legătura sfințiților patriarși și au scos văcărit de i-au rămas *mult* blăstăm ²⁵¹ *de la norod*, că l-au scos ²⁵² și alții *după aceea mulți ani*. Și au scos și de moară cite doi galbeni ²⁵³ și de prisacă cite doi galbeni ²⁵³ și *țigănărit de tot* țiganul ²⁵⁴ cite doi galbeni ²⁵⁵, dar apoi de țigani au făcut legătură *să nu mai dea*. *Așijderea și pre* vecinii boierești și călugărești încă nu-i da *lesne stăpînilor săi carii era*. cu pricină ²⁵⁶ *dzicîndu* că i-au adus *pre unii* din raie ²⁵⁷, *iară altor vecini le dzicea* că sint moșeni ²⁵⁸ *răzeși*, foarte pre rar de avea boieriu pre<a> mare dovadă și / scrisori de-i da și dzicea să-ș caute țaranul giurătoriu să să indrepteze. Și așe foarte bine să indrepta oamenii, *țaranii*, ieșindu din vecinătate. Ce de la o vreme ²⁵⁹ mazilii nu să mai piriia cu vecinii *lor* să-i tragă, ce țaranii trăge *pre stăpîinii lor*, pre mazili la giudecată. Aceste toate obiceiuri au rămas în țară. Învechindu-să domnia, nu să ²⁶⁰ temea că-i va mai strica nime nemică.

70 Țara să întemeiasă în dzilele lui ²⁶¹ și să lătisă sateli, că era om foarte chivernisitoriu *bun*. Și piinea să făcea în dzilele lui foarte bună ²⁶²; stupii în doi ani ²⁶³ s-au făcut buni iar în ceialalți ani ²⁶⁴ *s-au făcut mai proști*; viteli era bolnave mai în toți anii de muriia; fin și vin mult în toți anii era; bani mulți în țară la neguțitori *era, de da oamenilor* de-ș prindea ²⁶⁵ nevoile; zlo-tașii nu vindea viteli *din ținut*, că nu-i sirguia cu *zapcii pentru* istovul banilor. *Iar* din prostime, pre cine îl știa că are cite ceva, ii și găsiia *ureo* pricină și il inchidea și-i lua trii-patru sute de lei, și mai mult.

71 *Iară* doamna lui era foarte milostivă, multe mănăstiri ¹⁶⁶ și biserici *le-au dîres*, le-au tocmit și *le-au acoperit*. Și *pre* oamenii scăpați și săraci ii miluia și pre fete sărace le grijiia, *le îndzăstra* și le mărita.

72 *Iară în dzileli* lui Mihai-vodă ²⁶⁷ oamenii cei vinovați, cum s-ari dzice f.202 *furii și tâlharii* nu avea nici o trecere // sau milă de iertare, oricit de mică de i-ar fi fost greșala ²⁶⁸. Și mai în toate zileli *periiia furii și tâlharii, îi spin-* p.300 *zura* ²⁶⁹ și cu *alte morți îi omortia*. Și pe o parte făcea și bine, că să sterpisă tâlhăritul. Iar mulți perie și drepți, că avea un armaș mare grec ²⁷⁰ și *era om* lacom și fără de suflet, că fusese și ²⁷¹ crișmar *mai înainte vreme* la ²⁷² Țarigrad. Și pe gura aceluia mulți pătimiia și *unii și periiia*.

²⁴¹ aceea / aceasta ²⁴² -vodă de iznoavă ²⁴³ le- ²⁴⁴ cu 2 părți ²⁴⁵ șesezăci / 10 ²⁴⁶ curți / case ²⁴⁷ în tirgu ²⁴⁸ cumnată-său ²⁴⁹ a / într-a ²⁵⁰ indoită, de stupi și de mascuri și / de stupi indoită și de mascur de ²⁵¹ pân-acmu ²⁵² că l-au scos/că-l scot ²⁵³ galbeni/ughi ²⁵⁴ țiganul / de țigani ²⁵⁵ galbeni / ughi ²⁵⁶ pricină / price ²⁵⁷ alții ²⁵⁸ moșeni/moșteni ²⁵⁹ de la o vreme / acmu ²⁶⁰ mai ²⁶¹ să înmulțisă oamenii ²⁶² în toți anii ²⁶³ doi ani / doao veri ²⁶⁴ ceialalți ani / cealalte ²⁶⁵ oamenii ²⁶⁶ stricate ²⁶⁷ de la o vreme inceptus-a îndrăzni, și multă vărsare de singe făcea în ²⁶⁸ pusese 4 furci mari de le bătusă înaintea porții, unde-i acmu fîntina, de sta acolo așădzate ²⁶⁹ tâlharii de picioare sau de susiori, cu capetele în gios, cu pielea goală. Și punē pe calo de-i bătē cu puha, cît nu putē merge boierii la curte de țipetele lor ²⁷⁰ Panaiut totdeuna ²⁷¹ că fusese și / ce-au fost ²⁷² la / în * iară

73
Timplatu-s-au atuncea, grecii carii era a lui Mihai-vodă capichihăi la *Țarigrad* și alții ce slujia la dînsul de au început a să sfădi ei în de ei. Și s-au făcut doao cete și să pîriia ²⁷³ la Mihai-vodă, să-ș mănince capetile *unii altora*. Și intru o ceată era Costantin *Ipsilanti vel* postelnic și cu fiu-său *Ianache aga* și cu ²⁷⁴ Manolachi chiurci-bașe împărătescu, *frateli postelnicului Costantin Ipsilanti*, și cu alte rude a lor, iar intr-altă ceată era Tudorachi capichihăia și cu un doftor, ginere a lui și cu Iusufachi aga. Și să pîriia o ceată pre alta ²⁷⁵ cum că au mincat sute de pungi de bani din țară. Că Mihai-vodă tăiase și acest obicei de nu mai triimitea boieri la Poartă pentru nevoile țării, să vază ce să cheltuiește acolo ²⁷⁶ și acmu nu numai la Poartă că / nu merge boierii, ce și la vistierie nu mai intra, să știe cindu ieșia ²⁷⁷ nevoile țării, să orinduiască ei. Ce cind vrea să scoată ceva *numai* cu grecii să sfătuia și pornia ²⁷⁸ boierenașii lui cu taină, știi ca cum ari purcede un ceambur tătărăscu în pradă noaptea cu taină, în toate părțile, și boierii cei *mari* de țară nu știi nemică.

74
Decii poate fi fiind voia lui Dumnezeu ca să greșască, au lepădat pre ceata grecilor cea de frunte și i-au gonit de la dînsul, de s-au dus la Țarigrad, și au priimit lingă sine pre *ceata grecilor* cei mai blăstămați, de să sfătuia cu dinșii. Și așe, priimind pre acei ²⁷⁹ *greci blăstămați*, încă și numeli ²⁸⁰ cel bun de ușă deschisă ce-l avea de cătră toți, de intra și copiii, l-au stricat acei greci blăstămați, alăturindu-să pre lingă dînsul și șezindu tot cu dinșii de să sfătuia și pre nime nu lăsa să între în casă, să-ș plingă jalobeli *sale*.

75
Iară atuncea, la acea vreme, fugisă și cițiva boieri din Țara Muntenescă aicea în *Moldova*, anume *Nicolae Rusăt vel logofăt și cu frate-său Ioniță Rusăt vel cliucer și alții*, până în noao boieri, jeluind de *Nicolae-vodă*, și să ruga lui *Mihai-vodă* să scrie la Poartă, să pirască // pre *Nicolae-vodă* și să fie el f.203
domnu Țării Muntenesti.

76
Tot atuncea, la ²⁸¹ acea vreme, găsitu-s-au și un copil de creștin muncit de bezzaconicii jidovi în chipul muncilor domnului I<isu>s H<risto>s, iar p.301
acel copil au fost din sat din *Onițcani*, de la ținutul *Orheiului*. Decii au poronicit *Mihai-vodă* de ²⁸² au prinsu pre cițiva jidovi în *Iași* și ²⁸³ i-au pus la închisoare, făcînd și un ocol mare de laturea tîrgului *spinit și aducîndu paie multe, spăriindu-i că-i va arde* și nu i-au giudecat, ca pre niște jidovi mai în grabă ²⁸⁴, să facă ce le va face, ce i-au ținut la închisoare, gîndind doar ari ²⁸⁵ lua de la dinșii bani mulți. Și încă au scris și la Poartă la ²⁸⁶ veziriul, ca să apuce și pre jidovii cei de la Țarigrad, să ia și Poarta o somă de bani.

77
Decii cum au oblicit solul lui *Antihrist*, bazarghidianul, jidovul cel mare de la Țarigrad, au și început a cheltui bani și a amesteca pre *Mihai-vodă*. Și au triimis *veziriul* pre un agă al său ²⁸⁷ și au slobozit pre jidovii carii era aicea la *închisoare în Iași* și au scris *veziriul* să le dea pace.

78
Așijderea și *Nicolae-vodă*, după ce au oblicit că au pribegit ²⁸⁸ boierii *muntenesti* aicea în *Moldova* și-l amestecă la *Mihai-vodă*, s-au miniiat și au stricat logodna ce făcusă cu ficiorul lui și cu fata lui *Mihai-vodă* ²⁸⁹. / Și au dat ²⁹⁰ multe pungi de bani la Poartă și au pirit * el mai tare pre *Mihai-vodă* și au isprăvit de au triimis *veziriul* un capegi-bașe să ia pre boierii *muntenesti* carii era pribegi aicea în *Moldova* și să-i ducă în Țara Muntenescă.

²⁷³ totdeauna ²⁷⁴ frate-său ²⁷⁵ la Poartă ²⁷⁶ că credè numai pre greci ²⁷⁷ ieșia / ies ²⁷⁸ în țară ²⁷⁹ acei / aceie ²⁸⁰ său ²⁸¹ la / pre ²⁸² de / și ²⁸³ și / de ²⁸⁴ în grabă / degrabă ²⁸⁵ ari / a ²⁸⁶ la / ce s-imbunedze pre ²⁸⁷ al său / a veziriului ²⁸⁸ muntenii ²⁸⁹ și au stricat și prieteșugul ²⁹⁰ dat / vărsat * pirit / amestecat

79 Iară boierii munteni nu era în Iași, că-i triimisese Mihai-vodă în Han-
gu, în munți, la straja ungurească, cu socoteală ca aceasta *gîndindu*, că să
va mintui de cătră veziriul, că nu sint *acci boieri* în țara lui. Decii viindu-i
lui *Mihai-vodă* doao-trii poronci aspre, numai *ca să-i dea pre boieri, să nu*
facă într-alt chip.

80 Atuncea s-au căit *Mihai-vodă* pentru că ²⁹¹ i-au triimis *pre boieri* acolo
la margine, temindu-să că nu-i va putea prinde, să-i dea pre *mina capegi-
bașii. Și au triimis pre Costantin Rusăt *vornicul* ca să-i amăgească cu imblin-
zire, cum că au vinit de la Poartă răspunsu să-i impace Mihai-vodă cu Nico-
lai-vodă. Iară după ce au purces ²⁹² Costantin Rusăt *vornicul* au și triimis ²⁹³
în grabă pre aga cu doao sute ²⁹¹ de siimeni călări din Iași noaptea că să-i
prinză *pre boieri*. să-i dea *pre mina capegi-bașii* ²⁹⁵, trimițindu ²⁹⁶ și la Cimpul
Lungu ²⁹⁷ să prinză *cimpulungenii toate* poticile, să nu scape nici unul. Ce ²⁹⁸
boierii muntenești, avindu iscoade *în Iași la frate-său Costantin Rusăt vornicul*,
au prinsu de veste mai înainte și au trecut în Țara Ungurească și s-au întorsu
f.204 oamenii lui Mihai-vodă ²⁹⁹ fără de nici o ispravă. Și n-au avut pre cine //
p.302 să dea ³⁰⁰ pre mina capegi-bașii.

81 Decii, întorcîndu-să capegi-bașe la Poartă, au mărșu *pin Țara Mun-*
tenească pre la Nicolae-vodă și l-au umplut Nicolae-vodă *de daruri și de bani*
și mărșindu *capegi-bașe* la Poartă au pirit pre tare la veziriul pre Mihai-vodă,
că n-au băgat ³⁰¹ în samă fermanul și n-au vrut să dea pre boierii munteni.

82 Aceste auzindu veziriul, tare s-au miniat pre Mihai-vodă. Decii Nico-
lae-vodă și cu Costantin postelnicul *Ipsilanti* și cu frate-său Manolachi chiurci-
bașe *împărătescu* ce avea cinste la veziriul și cu bazarghidianul jidovul ³⁰²
cel mare de la Țarigrad au cheltuit *multe pungi de bani* și au mazilit pre
Mihai-vodă. Și au pus domnu pre nepotul lui Nicolae-vodă, *pre anume Gri-*
gorii Ghica terzimanul. Iar terziman au rămas fratele lui Grigorii-vodă, *Ale-*
xandru Ghica. Așe l-au adus pre Mihai-vodă păcatele de *i s-au întimplat că*
s-au lepădat de slugili ³⁰³ *lui cele harnice și puternice* și s-au potrivit minciu-
nilor *slugilor* celor blăstămați.

83 Decii îmbrăcînd caftan de la Poartă Grigorii-vodă au triimis pre un
capegi-bașe cu mazilia *la Mihai-vodă* aicea în Iași, împreună cu aga Ianachi,
ficionul lui Costantin postelnicul *Ipsilanti* și cetindu-i ferman de mazilie
lui *Mihai-vodă*, duminică în doaozăci și șese *de zile* a lui septemvrie *în anul*
7235, pus-au caimacamii pre / Costantin Costachi vel spătar și pre Sandul
Sturdze vel ban. Și l-au grijit bine, ca pre un domnu, cu de toate celi ³⁰⁴
ce i-au trebuit și a patra zi, joi *în triizăci de zile a lui septemvrie* au ieșit
Mihai-vodă din scaon din Iași, can pre o bură de ploaie, pitrecîndu-l toți
cu mare cinste.

84 Vrut-au atuncea o samă de mazili să-i facă gilceavă, să lege știubeie
deșerte să le spinzure pre lingă drum, pre unde era să treacă ³⁰⁵ Mihai-vodă,
pentru că ³⁰⁶ le-au rămas de la dinsul obicei de desetină de stîngerea casălor.,
Numai caimacamii n-au lăsat să-i facă acea ocară, scriind Grigorii-vodă de
la Țarigrad. Așijderea și Costantin postelnicul *Ipsilanti* învățasă pre *fiuu-său*
Ianache aga să nu știe că face cineva vreun supăr lui Mihai-vodă, măcar

²⁹¹ pentru că / căci * pre / în ²⁹² după ce au purces / în urma lui ²⁹³ și triimis / răpedzit
²⁹⁴ doao sute / 100 ²⁹⁵ capegi-bașii / de grumadzi lui capegi-bașe ²⁹⁶ trimițindu /
răpedzind ²⁹⁷ să caute ²⁹⁸ muntenii ²⁹⁹ înapoi ³⁰⁰ să dea / da ³⁰¹ n-au băgat / nu bagă
³⁰² s-au făcut tot una și ³⁰³ cele ³⁰⁴ de toate celi / tot ³⁰⁵ era să treacă/a trece ³⁰⁶ că/căci

că el le-au făcut lor necinste³⁰⁷ cîndu au purces din Iași, dar ei nu trebuie să-i facă lui *Mihai-vodă necinste*, că le-au fost stăpin.

Timplatu-s-au atuncea la mazilia lui *Mihai-vodă* de au fost can degrabă și au rămas boierii plini de datorii, că didese bani împrumută și nu apucasă să-i ia, că-i punea *Mihai-vodă* pre boierii zlotași și-i făcea de istovii înainte cu bani turcești, lua *bani* noi și da *bani* vechi și au rămas boierii strînși.

Așijderea și turcii balgii încă împrumutasă pre *Mihai-vodă* cu bani noi să ia *bani* vechi și-i *didese bani* pe ceară și pe miere, pentru dobînda lăcomiilor, de au dat mulți // bani. Și atuncea la mazilie au rămas și neguțitorii turci balgii stînși. Și au domnit Țara *Moldovii Mihai-vodă* în rîndul al triilea unsprăzece ani fără de trii luni.

* DOMNIA LUI GRIGORII-VODĂ GHICA, NEPOT DE FIU LUI GRIGORII¹-VODĂ DOMNUL MUNTENESC, STRĂNEPOT LUI GHEORGHII GHICA-VODĂ CELUI BĂTRÎN CE AU FOST LA NOI ÎN MOLDOVA, ANUL 7235²

După ce au purces³ Grigorii-vodă de la Țarigrad ieșitu-i-au toată boierimea înainte la Gălați. Iară Grigorii-vodă, după ce au agiunsu la Brăila n-au vinit pre uscat, ca alți domni, ce⁴ au șezut în doao șeici și au vinit tot pre apă, cu multă pohvală, dzicînd din trîmbițe și din naiuri și dînd și din pușci, pînă ce au agiunsu la Gălați, și⁵ acolo s-au împeonat cu dinsul toți boierii⁶, după obicei. Și de la Gălați au purces cu toată boierimea și viînd pînă aproape de Iași⁷ ieșitu-i-au înainte caimacamii cu toată slujitorimea și cu orășeni și l-au dus⁸ cu mare cinste pînă în svetii Nicolae, timpinîndu-l și arhieriei cu tot clirosul bisericii. Și l-au incununat spre domnia⁹ *Moldovii* Gheorghe mitropolitul. Și de acolo ieșindu au intrat în curțile domnești și au șezut în scaonul domniei¹⁰.

Iară¹¹ a triia zi, pre obicei, au boierit boierii. Pus-au pe Gavriil Miclescul vel logofăt, pre Darie Donici vel vornic de Țara de Gios, pre Costantin Rusăt vel vornic pe Țara de Sus, pre Costantin Costachi hatman, pre Costantin¹² *Ipsilanti* vel postelnic, pre Sandul Sturdze vel spătar, pre Iordachi Cantacozino¹³ *Deleanul* vel ban, pre Toader Păladii vel vistiernic, pre Iordachi Costachi, sin Lupului, vel stolnic, pre Andronachi Vlasto, ce era cumnat¹⁴ lui *Grigorii-vodă*, vel comis.

Aceștia era boierii lui Grigorii-vodă în domnia dintăi, mai toți rudeli lui *Mihai-vodă*^{14a}. Iară toate trebile era după Costantin *Ipsilanti* vel postelnic, și după dinsul era Sandul Sturdze spătariul, fiindu moldovan și oarece¹⁵ neam lui Grigorii-vodă. Decii alți boieri, ce mai rămăsese de atita vreme de aștepta pre Grigorii-vodă cu bucurie, ca să încapă și ei la boierii, vîzînd

³⁰⁷ necinste / rușine ³⁰⁸ boierii / mazilii ³⁰⁹ pe / cu ³¹⁰ au dat / da.

* Cap. XXII ¹ Grigorii / Grigorașco ² anul 7235 / văleat 7234 ³ după ce au purces / deci pornîndu-să ⁴ de la Brăila ⁵ și / de ⁶ țării ⁷ așijderea și din Iași ⁸ dus / băgat ⁹ părintele ¹⁰ În ed. Iordan *paragraful acesta de început al domniei lui Grigorii-vodă se află la sfîrșitul domniei precedente* ¹¹ iară / după ce au venit Grigorie Ghica-vodă în Iași ¹² fratele lui Manolache chiurcibaș ¹³ Cantacozino / Catacuzino ¹⁴ cumnat / cumnată-său ^{14a} carii fusese și la *Mihai-vodă* ¹⁵ și

că au ¹⁶ apucat iar ceialalți boieri ¹⁷, ce fusese la Mihai-vodă, boierii și la Grigorii-vodă, căuta rău.

4 Atuncea la banii steagului n-au mai scos altă dajde, numai găsindu obicei ¹⁸ de la Mihai-vodă văcăritul, au scos și el atuncea văcărit o sută de bani ¹⁹ de cal și șesezăci de bani ²⁰ de vită. Iar de prim(ă)vară au scos civerturi, pe puțință, și ²¹ de toamnă hirtii, iară ușoare și fără de năpăști, f.206 *dzicindu Grigorii-vodă cătră boieri și aceste cuvinte, // că: „Oamenii să roagă lui Dumnezeu să-i izbăvască de năpaste. Decii nu trebuie năpăstuiți”. Și rădăcindu năpăștile hirtiilor*, au ²² scăzut și desetina boierilor, să dea de zece stupi un leu și au iertat ²³ și țigănaritul și morăritul și prisăcăritul ²⁴ careli fusese la ²⁵ Mihai-vodă, aceste toate le-au iertat Grigorii-vodă dintăi.

5 Iară cindu au fost de toamnă, s-au hainit un boieriu, anume Dumitrașco Racoviță hatmanul, fratele lui Mihai-vodă. Fiindu mazil la țară au început a scrie cărți la frate-său, la Mihai-vodă. Decii oblicindu Grigorii-vodă, au triimis la dinsul să-l prinză, iară el, simțindu, au fugit la tătari in Bugeacu și cu dinsul au fugit și ginere-său Iordachi Costachi stolnicul, *sîn Lupului Gavriliță vornicul*.

6 Iară în scurtă vreme s-au buzurluit Sadli ²⁶-Gheri ²⁷ sultanul de Bugeacu asupra lui Medli-Gheri hanul *din Crim* și s-au rădicat ²⁸ cu toată tătărimea din ²⁹ Bugeacu, iară pricina era aceasta ³⁰. Mai înainte vreme ³¹ fugis(ă) un Bahti-Gheri, ce-i dzicea ³² Deli-soltan. Acesta fugindu spre calmiși, *supt ascultarea Moscului*, și făcea multe amestecături pentru hănia p.305 Crimului; *că să agiun / gea cu șerimii din Crim și făcea de scotea Poarta mai totdeauna pre hani*. Decii Poarta au ales pre acest han, anume Medli-Gheri, de om rău, ca doar va putea supune pre șerimi și pre mirzaci. Și ³³ luundu hănia Crimului mulți șerimi și mirzaci au tăiat ³⁴. Și văzind acest ³⁵ sultan *de Bugeacu* n-au mai putut răbda a videa atite capete perindu, precum ei nu mai avusese ³⁶ acest obicei să piară ³⁷ mirzacii. Ce au și încălecat atuncea toți bugegenii cu zorba și au scris la Poartă cerindu ³⁸ han anume *pre Caza-Cheri*, pre un frate a lui *Medli-Gheri han* și Poarta nu vrea *să-l facă han pre acela*, dzicindu că tot așe s-au învățat de schimbă hani *totdeauna* și nu le mai pot intra in voie.

7 Atuncea s-au făcut mare spaimă in toate țările *de prin* ³⁹ pregiur și s-au bejenit Țara Moldovii, temindu-să încă și raiaoa Tighinii și a Hotinului și Țara Muntenească ⁴⁰ și încă și preste Dunăre și Țara Ungurească și Țara Leșască de scularea ⁴¹ acelui sultan cu tot Bugeacul. Că nu știia alte țări și olate ⁴² ce vor să facă, măcară că dzicea ei că nu le trebuie Medli ⁴³-Gheri hanul *să le fie han*, că le strică obiceiiele de // le taie șerimii și mirzacii ca un casap și scriia la Poartă să le dea pre Caza-Cheri să le fie han. Dar tot nu putea oamenii crede, așe este, au altă ceva vor să facă. Și mult au umblat prin Bugeacu, după ce au încălecat, apoi au trecut Nistrul și s-au dus in cîmpi, aproape de Ceahrin, de șidea *acolo*, cu multe voroave și spaime acestor țări *de prin pregiur*, ce scrie ⁴⁵ mai sus.

¹⁶ i- ¹⁷ pre denainte și acmu ¹⁸ gata ¹⁹ o sută de bani / 10 potronici ²⁰ șesezăci de bani / 6 potronici ²¹ și / iar ²² mai ²³ iertat / rădicat ²⁴ și circimăritul ²⁵ careli fusese la / care le scornisă ²⁶ Sadli / și Adli ²⁷ Calga ²⁸ s-au rădicat / au încălecat ²⁹ toată tătărimea din / tot ³⁰ aceasta / așe ³¹ cu cițva ani ³² poreclă ³³ și / decii ³⁴ păn și pre niște nepoți a lui de sor ³⁵ Calga ³⁶ nu mai avusese / n-au mai avut ³⁷ să piară / să să piardă ³⁸ cerindu / cerșind ³⁹ prin / in ⁴⁰ Muntenească / Rumânească ⁴¹ scularea / încălecare ⁴² adevărul ⁴³ Medli / Adli ⁴⁵ scrie / scriu

Atuncea, cu citeva luni mai inainte, să timplasă de hotarisă Grigorii-
vodă locul țării *despre tătari* și stricasă capegi-bașe ce vinisă cu ferman de la
Poartă citeva cișle tătărăști, impreună cu oamenii lui Grigorii-vodă, *di pe*
locul Moldovii. Decii tătarii, văzindu-să toți la un locu, să foarte lăuda asu-
pra lui Grigorii-vodă și asupra țării, dzicindu că le-au arsu mulțime de robi
și de copii și le-au stricat și citeva geamii. 8

Decii și boierii pribegi ce era acolo *la tătari în Bugeacu*, Dumitrașco
Racoviță hatmanul și cu ginere-său Iordachi Costachi stolnicul, făcea și ei
multe amestecături la soltanul și la mirzaci, cu voroave ⁴⁶ rele și indem-
nături asupra lui Grigorii-vodă. 9 p.306

Iară Grigorii-vodă înțelegind că să laudă soltanul / și mirzacii asupra
lui, avea mare grije și Grigorii-vodă și toată boierimea. Și țara încă să
bejenisă și era Grigorii-vodă în curțile *domnești* în Iași inchiși cu slujitorii,
în tot ceasul așteptindu să-i ⁴⁷ lovască. Și triimitea la soltanul oamenii săi,
cu daruri totdeauna, ca să-l impace și nu-l putea sătura nici cu un feliu
de daruri. 10

Era și giupinesile boierilor pribegi aicea la popreală, în Iași, de Gri-
gorii-vodă. Triimis-au soltanul un agă al său la domnie să le lasă să margă
la bărbații lor în Bugeacu și îndată le-au slobozit de s-au dus, cu tot ce au
avut, în Bugeacu, la boierii lor. 11

Iară pre urmă n-au cutezat Grigorii-vodă ca să șază în Iași, ce s-au
dus la Botășeni de au șezut citeva dzile *acolo*. Și pre doamna-ș au trimis-o
la Hotin, de au șezut *acolo* până ce s-au împăcat lucrul. 12

Auzindu Poarta împărății de atite amestecături acelui soltan, au
orinduit *pre* un sarascheriu cu citeva mii de oaste turcească ⁴⁸ și pre Gri-
gorii-vodă și pre Nicolae-vodă, domnul muntenescu și pre Colceag-bei cu
lipcanii și cu spahiii de la Hotin să margă toți în Bugeacu asupra acelui sol-
tan și a bugegenilor. Decii acel sarascheriu au vinit cu oastea la Smil aștep-
tind să să stringă și alții acolo, și Nicolae-vodă încă au vinit până la Gă-
lați // și din Gălați *isprăvindu-și s-au întorsu la scaonul său la București*.
Așijderea și Colceag-bei ⁴⁹ *au purces* de la Hotin și au trecut pe Prut la Smil.
Iar Grigorii-vodă s-au pogorit de la Botășeni pre la Cotnariu și au vinit
iară la Iași și au șezut cu corturile și cu toată oastea lui în cimpu la ⁵⁰ *Fru-*
moasa, vreo doao săptămîni în postul Crăciunului. Și de la ⁵⁰ *Frumoasa* au
trecut codrul la Scinteia și au mârșu ⁵¹ pre Birlad până la Roșieci și de acolo
au mârșu la Fălciu și au trecut Prutul și au mârșu la codrul Chighieciului
și ⁵² au șezut acolo vreo doao-trii săptămîni. 13 f.208

Decii sarascheriul oștilor au scris cărți la acel soltan să-ș plece capul
să margă la Poartă, că nu va avea nici o nevoie, iar pre hanul această dată
împărăția nu va să-l mazilească. Decii ⁵³ *soltanul*, văzindu acel răspunsu
de la sarascheriul și înțelegindu că și hanul vine cu oaste din Crim și alți
megieși pre dincoace, ș-au plecat capul și au mârșu ^{53a} la sarascheriul la Smil
și *de la Smil au purces* de s-au dus la Poartă *la Țarișgrad* fără de nici o grije ⁵⁴. 14 p.307

Iară Iusuf Mirze ⁵⁵ cu vreo doi-trii mirzaci au pribegit în Țara Leșască
de au trăit acolo cităva vreme. Iar hanul au stătut de au iernat în Bugeacu
până în primăvară, cu multă cheltuială și silă bugegenilor de crimeni. Atuncea 15

⁴⁶ voroave / vorbe ⁴⁷ să-i / gata să-l ⁴⁸ oaste turcească / oști turcești ⁴⁹ încă ⁵⁰ Balica ⁵¹ în
gios ⁵² și / de ⁵³ el ^{53a} mârșu / purcesu ⁵⁴ și nu i-au făcut împărăția nemică ⁵⁵ și

au scos mai marii Bugeacului și ei / vâcărit, de au dat mulți bani hanului.⁵⁰ și au fost la dinșii vâcăritul mai mare de cum era ⁵⁷ la noi în țară.

16 Iară Grigorii-vodă, după ce s-au așezat pacea între dinșii, au venit de la codru întinsu în ⁵⁸ Iași. Și cit au șezut în codru fin, grăunțe tot de la tătari au mincat toată oastea lui Grigorii-vodă. Și la purces au pus de au făcut și o movilă mare în codru, ca să rămiee întru ⁵⁹ pomenire.

17 Atuncea și Grigorii-vodă, după ce au venit la Iași din oaste, triimis-au arzu de jalobă la împărăție pentru stricăciunea ce au făcut tătarii țării și pentru boierii pribegi ce sint rude ^{59a} lui Mihai-vodă, cum au făcut atite amestecături la tătari, fiindu și cu îndemnarea lui Mihai-vodă de s-au făcut aceste. Decii Poarta au bănuat tare lui Mihai-vodă și au făcut ferman la hanul pentru acei boieri pribegi, să-i dea pre mina lui Grigorii-vodă și toate pagubeli ⁶⁰ țării și cheltuiala ce ar fi făcut Grigorii-vodă cu oastea să i-o împlinească de la tătari.

18 Atuncea au triimis Grigorii-vodă la hanul pre Darie Donici vel vornic de Țara de Gios și pre Sandul Sturdze vel vistiernic, cu fermanul Porții și cu izvod de pagube. Decii pre boierii pribegi nu i-au dat, că Iordachi stolnicul au fugit în Crim la un soltan, ficior hanului, iar Dumitrașco hatmanul f.209 au fugit teptil preste Dunăre tră // gindu-să la frate-său ^{60a} Mihai-vodă la Țarigrad. Ce frate-său nu vrea să-l priimască, temindu-să de la Poartă să p.308 nu oblicească că este la dinsul. Ce umbla mistuindu-să pin Dobroge(a) din locu în locu. Iară pagubele de la tătari le-au* plinit toate, șapte sute de pungi de bani ⁶¹ i-au adus în Iași cu niște cămări cu cai, care lucru era de mirat unde au isprăvit Grigorii-vodă de au întorsu tătarii pagubele moldovenilor, că avea mare trecere la Poartă. Însă acești bani nu i-au luat toți Grigorii-vodă, ce giământate i-au dat hanului și o somă ^{61a} au dat și oamenilor celor cu pagubele.

19 După aceasta mărgind Costantin postelnicul la Poartă, au oblicit ⁶² pe Dumitrașco hatmanul că este în Dobroge(a) la un sat, teptil, și fiindu aproape de calea lui Costantin postelnicul, au umblat cum au putut și l-au prinsu. Și făcindu știre lui Grigorii-vodă, au și triimis de l-au ferecat în obezi și l-au adus în Iași. Și l-au pus la grea închisoare citeva luni, până au dat citeva pungi de ⁶³ bani și apoi, iertindu-l, l-au slobozit. Și ducindu-să la satul lui, la Ferești, la casăli lui, au mai trăit puțină vreme, vreo doao luni ⁶⁴ și au murit.

20 Iară în al triilea an al domniii lui Grigorii-vodă, s-au făcut de cătră toate părțile bună pace. Și s-au apucat Grigorii-vodă de au acoperit mănăstirea ⁶⁵ Svetii / Arhanghel la Frumoasa cu oale și o au tencuit pre denafară și i-au făcut și pridvor ⁶⁶ și o au zugrăvit preste tot pre dinlăuntru și i-au făcut și zidiu împregiur și clopotniță și curți de piatră au făcut în mănăstire, domnești, și au îndzăstrat-o cu de toate, cu veșminte și cu odoară și cu bucate și cu robi și cu moșii și cu vii, ca pre o mănăstire deplin. Așijderea au mai făcut curți domnești frumoase și scumpe și hălășteu ⁶⁷ mare la Frumoasa, să fie de primblare domnilor.

21 Făcut-au și turnu foarte înalt ⁶⁸ în curtea domnească pe poartă și cea-sornic mare, așijderea și doao cișmele fintini, adusă pre oale, cu multă chel-

⁵⁶ mai sus ⁵⁷ cum era / cumu-i ⁵⁸ în / la ⁵⁹ întru / de ^{59a} rude / rudă ⁶⁰ pagubeli / paguba ^{60a} la * le-au / i-au ⁶¹ gata ^{61a} somă / samă ⁶² și ⁶³ citeva pungi de / cițva ⁶⁴ puțină vreme, vreo doao luni / trei, patru dzile ⁶⁵ Balica ⁶⁶ pridvor / tindă ⁶⁷ cu iaz ⁶⁸ foarte înalt / mare

tuială, una denaintea *curții*, porții curții domnești și una dinaintea fere-
deului. Așijderea și fereleul *l-au mai dires și* l-au mai tocmit, mai dires-au ⁶⁹
și citeva case în curțile domnești și odăile siimenilor *de nou le-au făcut toate*
și la grajdiuri, ce era stricat, tot *au dires și* au tocmit. Făcut-au casă fru-
moase și în *mănăstirea* Gălata și *au dires și* au tocmit chiliile la Birnova ⁷⁰ p. 309
la mănăstire și alte multe sfinte biserici și *mănăstiri* au dires și au tocmit.

Iară cîndu au fost în al patrulea an al domniii lui ⁷¹ *Grigorii-vodă*, 22
murit-au și Nicolae-vodă, domnul muntenescu, în *anii* 7238, unchiul lui Gri-
gorii-vodă, și l-au îngropat în *mănăstirea* ce este de dinsul zidită, la Văcă-
rești. Iar în locul lui *Nicolae-vodă* au rădicat muntenii *domnu* pre fiu-său
Costantin-vodă ⁷².

Iară în scurtă vreme făcutu-s-au mare zorba în Țarigrad, // rădicin- 23
du-s(ă) iniceri asupra lui soltan Ahmet *împăratului turcescu*, de* l-au scos f. 210
de la împărăție și au pus *împărat* pre un nepot a lui *de frate*, anume soltan
Mahmut și dentru acea ⁷³ zorba multe capete au perit și mulți veziri s-au
mazilit și să can potolia zorbaoa și iar să scornia. Atuncea mazilind pre
veziriul găsit-au multă avere la dinsul iar mai multă *avere* au găsit la chi-
haiaoa ⁷⁴ *veziriului*, că au aflat mai bine de patruzăci de mii *de pungi de bani*,
fără *de* drugi de aur sleiți și alte odoară *multe și scumpe*. Că atuncea didese
vole de bea mai toți turcii vin și pentru aceea s-au făcut zorbaoa de au
schimbat împărății. Atuncea și Mihai-vodă aflindu vreme au mazilit pre
Costantin-vodă din Țara Muntenescă de n-au plinit încă bine o lună ⁷⁵ *de*
zile cu domnia, după ce au murit tată-său ⁷⁶ *Nicolae-vodă*.

Atuncea au mazilit și pre Medli ⁷⁷-Gheri, hanul tătărăscu, *fiindu împă-* 23
răția noao, și au pus pre Caza-Cheri *han*, pre carele și-l poftisă ⁷⁸ *tătarii* mai (sic!)
înainte vreme. Și au ieșit *atuncea din Țarigrad* și Adli ⁷⁹-Gheri soltan, carele
fuese cu zorbaoa. Atuncea zorbalele au găsit pre un casap sirbu anume
Buțucachii, prietin al lor, și ducindu-l la veziriul cel nou l-au făcut, fără
de voia lui, de l-au îmbrăcat în caftan să fie domnu în / Moldova și ⁸⁰, îmbră-
cindu-l, nu i-au dat ferman să-l trimiță aicea mai în grabă.

De aceasta oblicindu Grigorii-vodă, spus-au tuturor boierilor și s-au 24
sculat toți boierii de au scris la Poartă cum nu le trebuie să le fie acela
domnu și s-au gătit să fugă în Țara Ungurească. Și fiindu aicea și un turcu p. 310
mare, ce vinisă *de la Țarigrad* cu caftan *de înnoirea domniii lui Grigorii-vodă*,
mărs-au ⁸¹ toți boierii la acel turcu de i s-au rugat și *mărgîndu turcul la*
Țarigrad și spuindu ⁸² cum este pofta boierilor, miniatu-s-au împăratul și
veziriul și pre mulți de acei cu zorbaoa *i-au tăiat și* ⁸³ *i-au mai imputinat*. Și au
tăiat atuncea și pre acel domnișor, anume Buțucachii-vodă, *fîndu* încă nepurces
din Țarigrad. Și iarăș ⁸⁴ au triimis alt caftan de domnie lui Grigorii-vodă.

Tot atuncea au mărsu mirzaciei ⁸⁵ *din Bugeacu* la Țarigrad de au pirit 25
pre hanul cel mazil pentru cite răutăți le-au făcut. Și au jeluț și pre Grigorii-
vodă de bani ce le-au luat și de alte multe strîmbătăți ce au avut. Decii
Poarta au orînduit aceasta la pașe de Tighine, trecînd Caza-Cheri hanul *cel*
nou pe acolo, să ia sama și să-i așeze. Atuncea au vinit și Iusuf Mirze din

⁶⁹ dires-au / tocmit-au ⁷⁰ așijdere și la Bărboiu au făcut turnu și au coperit-o ⁷¹ în anul
7238 ⁷² și i-au rămas lui Neculai-vodă 3 ficiori, cari mai pe urmă 2 au ieșit domni,
Costantin și Ion, precum le scriu înainte istoriile. Iar unul, Alexandru, vremea înainte
va arăta ⁷³ și dentru acea / și-ntr-acea ⁷⁴ lui ⁷⁵ o lună / luna ⁷⁶ ce au murit tată-său / moar-
tea tătine-său ⁷⁷ Medli / Adli ⁷⁸ ei ⁷⁹ Adli / Medli ⁸⁰ și / ce ⁸¹ mărs-au / și au mărsu ⁸² turcul
la Țarigrad ⁸³ și / de ⁸⁴ iarăș / de iznoavă ⁸⁵ cițva * de / și

f.211 pribegie de la leși și viindu pin Iași l-au dăruit Grigorii-vodă foarte bine, ca să-l facă prietin⁸⁶ și mărgindu și // la hanul, l-au priimit bine și încă l-au și dăruit.

26 Iară înaintea aceștii zarve făcutu-ș-au pace și Iordachi stolnicul de cătră Grigorii-vodă și viind din Crim l-au priimit *Grigorii-vodă* și l-au iertat de toate greșalele lui și încă i-au făcut și un rindu de haine și i-au dat și din bucate. Și iară il luasă în dragoste, socotindu că-ș va părăsi năravul și a fi cu bine și cu dreptate domnii și cu priință l-au triimis la Tighine pentru acei mirzaci ce pirisă pre Grigorii-vodă la Poartă, ca să stea la soltanul și la mirzaci să așeze acest lucru, știindu-l că să știe cu dinșii.

27 Iară *Iordachi stolnicul* după ce au agiunsu la Tighine, n-au căutat spre slujba lui Grigorii-vodă și s-au apucat iară de alte amestecături să facă, mai mari decit celi dintăi. Și la Grigorii-vodă scriia într-un chip, iară cătră alți boieri de aicea din țară scriia într-alt chip, cum că este gata domnia lui Costantin Duca-vodă dată de la Poartă, potrivindu-să și el minciunilor tătarilor. Iar⁸⁷ *boierii la carii scriia* era anume Costantin Costachi hatman⁸⁸ și frate-său Gavriil *vel* păharnic⁸⁹, *carii era veri primari cu Iordachi stolnicul, ficiorul Lupului*, și alții mulți s-au făcut toți la un cuvint pre scrisorile lui Iordachi *Costachi stolnicul*, ficiorul Lupului. Și să sfătuisă ca să fugă la soltanul să stea pricină Ducăi-vodă să nu fie *domnu aicea în Moldova* și să-ș rădice ei pre unul dintre dinșii domnu și așe au umblat cu acest sfat cităva vreme, nici să ducea, / nici spunea lui⁹⁰ vodă⁹¹. Iar unii dintre dinșii dzicea să fugă, iar alții dzicea să spuie lui *Grigorii-vodă*, până au oblicit Grigorii-vodă ce vor să facă ei, cum au fost giuruindu⁹² hanului țara din Prut incolo, să fie locu tătărăscu, numai să le isprăvască acest lucru pe voia lor, să-ș rădice domnu dintre dinșii pre cine vor socoti ei.

28 Decii oblicind *Grigorii-vodă* au și prinsu pre acei boieri ce era în Iași și i-au închis și au triimis⁹³ și la cei de la țară de i-au prinsu, și ferecindu-i i-au adus și i-au pus la închisoare, pre unul într-un locu, pre altul într-alt locu. Iar pre Iordachi stolnicul, ficiorul Lupului, nici l-au mai dus⁹⁴ la Grigorii-vodă să-l giudece, ce cum l-au adus în Iași, *l-au închis la siimeni și preste doao-trii ceasuri l-au scos* și l-au dus denaintea porții *curții domnești* la cișmea și au poroncit *Grigorii-vodă* de i-au tăiat capul. Iar pre ceialalți boieri i-au mai ținut oarece închiși și i-au iertat, puindu pre unii la giurămint, iar pre alții și fără de giurămint *i-au slobozit*.

29 Atuncea au pus *Grigorii-vodă* pre Costantin Rusăt *vel* vornic de Țara de Gios, pre⁹⁵ Ion Neculce⁹⁶ *vel* vornic de Țara de Sus⁹⁷, pre Sandul Sturdze hatman⁹⁷, pre Costachi Razul spătar mare și pre Andrieș Rusăt vistiernic mare și așe s-au potolit aceli calabalicuri.

30 Fugit-au atuncea Gavriil *Costachi*, păharnicul, la Bugeac și multe vorbe rele au grăit cătră soltanul și cătră hanul pentru Grigorii-vodă. Iar f.212 pre urmă l-au dat *hanul pe // Gavriil păharnicul în mînule* lui Grigorii-vodă⁹⁸, ce Grigorii-vodă *l-au iertat și* nu i-au făcut nici un rău⁹⁹, nici s-au uitat¹⁰⁰ la ponturile *cu ocară* ce-i scrisese Gavriil *păharnicul*.

⁸⁶ pre un ciine ⁸⁷ acei ⁸⁸ văr primare cu Iordache stolnicul cu ⁸⁹ și Ioan Păladi *vel*-vornic și cu fiu-său Toader *vel*-ban și Toader Costache stolnicul și cu Iordache Catacuzino spatariul ⁹⁰ Grigorie ⁹¹ ce sta în cumpene și să mira ce or face: fugi-or, au spune-or lui Grigorie-vodă? ⁹² au fost giuruindu / giuruie ⁹³ triimis / răpedzit ⁹⁴ dus / adus ⁹⁵ pre / iar pre mine ⁹⁶ biv-hatman m-au pus ⁹⁷ și ⁹⁸ de grumadzi ⁹⁹ și l-au iertat ¹⁰⁰ la ocările ce-i făcusă și

¹⁰¹ Iară după aceea au triimis *Grigorii-vodă* pre alți boieri de au stătut la giudecată cu tătarii la Tighine și multă cheltuială au făcut până s-au așezat, p.312 mai indoit *au cheltuit* decit luasă ¹⁰² *Grigorii-vodă* de la tătari ¹⁰³. 31

Iară pre atuncea cu aceli schimbări multe a vezirilor și cu calabalicul tătarilor și cu amestecăturile acelor boieri, cădzusă țara și *Grigorii-vodă la grea și la o mare datorie*. 32

Timplatu-s-au intru acești doi ani ¹⁰⁴ 7239 și 7240 de au fost și timpurile proaste, de nu s-au făcut piine din Iași în sus, și era și *can* foamete, dar nu prea mare, agiunsesse miera de mălai ¹⁰⁵ patru lei în sus pre suptu munte. Dar *Grigorii-vodă* avindu mălai mult la Fălciu și la Chișinău, strinsu din ușor, da acelor oameni de la ținuturile de sus cite șesezăci de bani ¹⁰⁶ miera și-i aștepta *pre oameni* de bani până toamna. Și încă au căutat citeva cară cu chirie de au încărcat piine de ^{106a} au triimis-o pre la tirgurile din sus, la Roman, la Neamțu, la Suceava, la Botoșeni și la Cernăuți, de o da *acea piine* oamenilor fără de bani, numai chirie iș plătie, ce și ¹⁰⁷ *chirie* cu păsuială, dindu domnia întâi *acei șese / zăci de bani* căraușilor ¹⁰⁸, apoi, cu vreme(a) scotea *bani de lua domnia* de la acei oameni. 33

Iară tot intru aceștia an 7240 arătat-au Dumnezeu grea pedeapsă ¹⁰⁹ asupra oamenilor ¹¹⁰ *că fără de lipsă de piine* ce era, au mincat și lupii oameni pre suptu munte, la ținutul Neamțului și la Suceavă. Ce curindu au ^{110a} întorsu Dumnezeu ¹¹¹ minia sa și au ¹¹² triimis ¹¹³ *nărodului său* liniște de cătră aceli fieri sălbatică și *cumplită*, dar să spăriasă oamenii. 34

Costantin-vodă, fiul ¹¹⁴ lui Nicolae-vodă, după ce l-au mazilit turcii și l-au dus în Țarigrad, n-au plinit anul mazil și iar au luat domnia ¹¹⁵ în Țara Muntenească, în anul ¹¹⁶ 7240, că atuncea *încă* tot era Poarta neașezată și s-au timplat de au pus ¹¹⁷ *împărăția* pre un vezir de-i zicea Topal-pașe, p.313 prietin lui Costantin-vodă și dușman lui Mihai-vodă. 35

Decii cum au pus ¹¹⁷ *pre* acel vezir Topal-pașe, au și pirit boierii munteni pre Mihai-vodă la ¹¹⁸ *acel vezir*, știindu *pre veziriul* că-i este ¹¹⁹ neprietin pentru multe supere ce le-au făcut ¹²⁰ Mihai-vodă, *dzicindu* că le-au stricat ¹²¹ obiceiurile, ca și cindu au fost în Moldova, și le-au luat ¹²² mare some de bani. Decii veziriul l-au și mazilit *pre Mihai-vodă* și triimisesse să-i taie și capul, numai niște prietini a lui Mihai-vodă au agiunsu de au dat *știre lui* // *Costantin-vodă beizade, fiul lui Mihai-vodă, și dindu* știre împărăției ¹²³ așe au scăpat *Mihai-vodă* și l-au dus* în Țarigrad viu ¹²⁴. Dar pre acel prietin a lui *Mihai-vodă* grec, anume Ventura ^{124a}, ce au dat știre ¹²⁵ pentru Mihai-vodă, oblicindu-l veziriul, i-au tăiat capul. Și tot n-ar fi scăpat și Mihai-vodă, că triimisesse veziriul de vinisă cițiva boieri din Țara Muntenească de-l piriia *pre Mihai-vodă*, numai nărocirea lui atita au fost, că s-au timplat de s-au mazilit ¹²⁶ veziriul, dar numai *trii*-patru zile de ar fi mai fost ¹²⁷ vezir *Topal*. 36

¹⁰¹ uitați-vă acmu, fraților, cită ocară au avut Grigorie-vodă de la acești boieri atuncea! Iar el i-au iertat, și fără zăbavă, încă pe unii i-au și boierit, de-au fost la cinstea dintăi. Un domnu strein, și cită milă au arătat! ¹⁰² el ¹⁰³ și au luat și o bucată de loc de a Moldovii, din hotarul cel vechiu cale de un ceas ¹⁰⁴ la vâleat ¹⁰⁵ la ¹⁰⁶ șesezăci de bani / 6 potronici ^{106a} de / și ¹⁰⁷ acee ¹⁰⁸ căraușilor / chirigiilor ¹⁰⁹ grea pedeapsă / greu bănat ¹¹⁰ oamenilor / creștinilor, pentru multe păcateli și fărădelegile noastre ^{110a} au / ș-au ¹¹¹ Dumnezeu / sfinția sa ¹¹² au / ne-au ¹¹³ iar ¹¹⁴ fiul / fecior ¹¹⁵ luat domnia / iesitu ¹¹⁶ în anul / la vâleat ¹¹⁷ pus / cădzut ¹¹⁸ acela ¹¹⁹ -i este / i-i ¹²⁰ le-au făcut / le face ¹²¹ le-au stricat / și le strică ¹²² le-au luat / le iē ¹²³ și * dus / adus ¹²⁴ și l-au închis ^{124a} Ventura / Ventura ¹²⁵ împărăției ¹²⁶ și ¹²⁷ fost / trăit

pașe era baraiumul *turcilor* și atuncea *poate* ar fi perit și ¹²⁸ *Mihai-vodă*. Numai vrindu Dumnezeu, au ieșit de la închisoare deodată.

37 Costantin-vodă, domnul muntenescu, viind *la scaonul său* în București, s-au așezat cu bună pace de cătră toți boierii și le-au dat toate în minule¹²⁹ lor să chivernisască. Și trăia toți ¹³⁰ cu liniște¹³¹ și cu imblinzire de către domnie.

38 Scris-au Costantin-vodă, *domnul muntenescu*, la văru-său Grigorii ¹³²-vodă, domnul Moldovii, ca să-i caute o cocoană ¹³³ de boieriu din Moldova să-l logodească, / ca să-i fie doamnă. Decii Grigorii-vodă cu ¹³⁴ bucurie au priimit și căutindu ¹³⁵ au aflat o cocoană, fată ficioară a lui Costantin Rusăt vel vornicu, foarte frumoasă și înțeleaptă *pre* anume Ecaterina ¹³⁶, de bun neam și lăudat. Și au făcut și logodnă și au triimis-o mai pre urmă cu părinții săi și cu alți boieri, rudenii a ei, tocma la București. Și au făcut ¹³⁷ frumoasă nuntă domnească, în ^{137a} anul 7241 noemvrii *în* doaosprăzece zile, au fost nunta. După aceasta au scris Costantin-vodă cu ¹³⁸ mulțămită la Grigorii-vodă de slujbă ce i-au făcut.

39 Mihai-vodă, schimbîndu-să veziriul, șidea la Țarigrad cu pace și oarecum
p. 314 și can cu nedejde de laudă asupra muntenilor, făcîndu și un arzu viclean, dzicîndu că este de la niște boieri munteni. Decii veziriul au triimis să vie *acei* boieri, să stea față cu ¹³⁹ *Mihai-vodă*. Iar ¹⁴⁰ *boierii* *aceia* auzîndu, au și fugit, unii în Țara Ungurească, alții în Moldova, văzîndu că-i cheamă la Poartă. Și au dat știre la Țarigrad cum toată țara auzîndu de Mihai-vodă că iară este să vie domnu *în Țara Muntenescă* s-au încărcat să fugă. Iar împărăția, auzîndu, s-au miniat și au făcut pre Mihai-vodă surgun la Meidili ¹⁴¹. //

f. 214
40 Tot intru acest an îndemnatu-s-au Grigorii-vodă anume că merge la primblare la Prigoreni, la vornicul Ion Neculce, și la Ruginoasa, la hatmanul Sturze. Iar de la Prigoreni au trecut *codrul* la Roman și de la Roman *au mârșu* la mănăstirea Neamțul. Și au scos *călugării* icoana din mănăstire ¹⁴² și s-au închinat foarte frumos, cit să miera și Grigorii-vodă și turcii carii era cu Grigorii¹⁴³-vodă. Și călugării de la mănăstire dzicea că niciodată nu s-au închinat acea sfintă icoană ca atuncea, așe de frumos ¹⁴⁴. Iar ¹⁴⁵ de ¹⁴⁶ la *mănăstirea Neamțul* *au mârșu Grigorii-vodă la mănăstirea Săcul* și de la *mănăstirea Săcul* s-au întorsu pe la *cetatea Neamțului* și de acolo la Baie și de la Baie la *mănăstire* ¹⁴⁷ la Slatina și de la *mănăstirea Slatina* la Șerban Cantacozino vel stolnic la Horodniceni și de la Horodniceni la *mănăstire la svetii Ilie lângă Suceavă* și de acolo la *mănăstire* la Dragomirna și de la *mănăstire de la Dragomirna* s-au întorsu la Suceavă și au umblat pin *cetatea Sucevii* de o au văzut * și din Suceavă *purcegîndu* *au mârșu pre la Forăști, pre la Solomon Botez* și de acolo *au mârșu la mănăstire* ¹⁴⁷ la Pobrata și de la *mănăstire de la Pobrata* ¹⁴⁷ la Pășcani, și de la Pășcani la Ruginoasa apoi s-au pogorit pin *Tîrgul Frumos* la ^{147*} Iași. Și așe într-o săptămînă, *doao* / au umblat de au văzut ¹⁴⁸ mănăstirile ¹⁴⁹, locurile și sateli boierești ¹⁵⁰, măcară că celor ¹⁵¹ proști și neagiunși de minte nu le plăcea ¹⁵². Dar acea primblare era de mare

¹²⁸ el ¹²⁹ minule / mina ¹³⁰ toți / tot ¹³¹ nu ca la tată-său, Neculai-vodă, ce într-alt chip, foarle cu bună ¹³² Grigorii / Gligorie ¹³³ cocoană / fată ¹³⁴ mare ¹³⁵ căutînd / cercînd ¹³⁶ Ecaterina / Caterina și ¹³⁷ mare și ^{137a} în / la ¹³⁸ mare ¹³⁹ dînsul ¹⁴⁰ ei ¹⁴¹ Meidili / Miidili, precum va arăta mai nainte vremea. Și au cheltuit atuncea Costantin-vodă la Poartă 1000 pungi, ca să omoare pe Mihai-vodă. Și turci bani au luat și nu l-au omorit ¹⁴² ș-au ținut-o singurū Grigorie-vodă cu mina lui ¹⁴³ Grigorii / Gligori ¹⁴⁴ de frumos / ca atuncea ¹⁴⁵ iar / și ¹⁴⁶ acolo *-o ¹⁴⁷ apoi ^{147a} la / în ¹⁴⁸ toate ¹⁴⁹ și ¹⁵⁰ ca să știe cine cum să ține ¹⁵¹ celor / cei ¹⁵² nu le plăcea / hulie

laudă ¹⁵³, că poate * de ar fi mai zăbăvit cevaș întru acel ¹⁵⁴ an cu domnia, ar fi arătat milă cu mănăstirile și cu casăle boierești, că au strinsu cu cărți pre toți egumenii de pre la *toate* mănăstirile la Bobotează de-le-au făcut căutare de cite moșii au și cine le stăpinescu moșiile și au dat poroncă să nu-i ^{p. 315} știe *pre igumeni* că le sintu moșiile pre la boieri închinat, ce să și le stăpînească ei. Și și au făcut izvod și au dat acel izvod la vel logofăt, să le poarte de grije și li să adevéria că le va pune la o cale și pre mănăstiri și pre satele lor**.

Tot întru acest ¹⁵⁵ an era mulți oameni din Țara Muntenească ¹⁵⁶ și din ⁴¹ Moldova strinși la Milcov. Și cîndu era nevoi dincoace, ei fugiia dincolo la ^{p. 316} munteni, iar cîndu era nevoi dincolo la munteni, ei trece dincoace ¹⁵⁷ în Moldova. Iar Grigorii-vodă, *auzindu de București, că este oraș mare și vrîndu să facă și Iașii să fie mari ca Bucureștii* triimis-au pre Ianache-aga, ficior lui Costantin hatmanul ¹⁵⁸ *grecul Ipsilanti, și cu mulți slujitori, făcîndu veste că merge în gios la vădrărit. Și // așe întru o zi fără de veste i-au lovit și* ^{1.2 15} i-au prinsu pre toți. Și rădicîndu-i de acolo, i-au adus în Iași, de i-au așezat, ca la vreo doao mii de oameni. Decii atuncea fiîndu de cu toamnă frig, mulți copii și oameni *bătrîni și fimeii*, bolnavi, au murit pe drum de foame și de frig. Și după ce i-au adus în Iași, mulți fugiia. Și triimitea Grigorii-vodă de-i prindea și-i da pre uliță, ca să-i sparie să nu fugă ¹⁵⁹. Și mult greu au tras bejenarii preste iarnă, *pentru că căzută o iarnă pre mare și grea* ¹⁶⁰, *din doaozăci și una de zile a lui noiembrie au ninsu și au ținut până la doaozăci de zile a lui martie* ¹⁶¹, iară și până la ¹⁶² svetii Gheorghii tot frig au fost. Și sfîrșisă oamenii finațele ¹⁶³, de agiunsesse stogul de fin dzece lei și cite ¹⁶⁴ doisprăzece lei și încă nu să nici găsiia. Perit-au atuncea multe vite a lăcuitorilor iar a bejenarilor așeș au perit mai de tot, fiîndu ei niște oameni neașezați și strămutați de la locurile lor.

Iară cîndu au fost în luna lui aprilie ¹⁶⁵, în anul 7241, sosit-au ¹⁶⁶ veste ⁴² de la Alexandru Ghica terzimanul la frate-său ¹⁶⁷, Grigorii-vodă, precum împărăția au îmbrăcat pre capichihăile lui cu caftane, ca să să mute cu domnia în Țara Muntenească ¹⁶⁸ și Costantin-vodă, domnul muntenescu, să vie cu domnia aicea în Moldova. Și / cum i-au vinit ¹⁶⁹ acea veste, cum au și triimis ¹⁷⁰ în grabă pre Ianache-aga în Țara Muntenească, ca să apuce scaonul și banii hirtiiilor, înțelegîndu că au fost scos acolo hirtii pre țară. Și ¹⁷¹ n-au mai așteptat ca să-i vie turcu agă de la Poartă, precum au așteptat văru-său ^{p. 317} Costantin-vodă. Și rămășițele de aici au început a le stringe tare, iară bejenarilor le-au dat voie să să ducă iară la urmă, la Focșani. Decii bieții oameni, săracii, cum au auzit acea voie, cum au și purces carii cum au putut, unii numai cu croșna și cu copiii în brațe, ca vai de ei. Și mult ¹⁷² blăstăm și lacrimi vărsa asupra acelu Ianache aga, ce le făcuse acea strămutare și asupra celor ce ar fi dat acel sfat *ca să le facă acea strămutare de la locurile lor*. Și cum ¹⁷³ au agiunsu la margine, nemică n-au zăbăvit, ce au și trecut în Țara

¹⁵³ și folos* fi ¹⁵⁴ acel / acest ** În ed. Iordan (p. 315 – 316) urmează intercalat textul de la f. 217 a ms. nostru, care în copia lui Ioasaș Luca poartă titlul De altele ce s-au lucrat de pin țări streine în dzilele lui Grigorii-vodă, de aceea vom reveni cu referințele la ed. Iordan la rîndul corespunzător ms. nostru ¹⁵⁵ acest / acestaș ¹⁵⁶ Muntenească / Rumânească ¹⁵⁷ tot așe umbla, cu viclesug ¹⁵⁸ lazdu de felii lui ¹⁵⁹ avînd gîndu ca să facă Iașii mare, precum au dzis că sint Bucureștii în Țara Muntenească ¹⁶⁰ de la 6 dzile a lui dechevri s-au început ¹⁶¹ tot cu omăt ¹⁶² la / în ¹⁶³ finațele / nătrețele ¹⁶⁴ și cite / sau ¹⁶⁵ în 13 dzile ¹⁶⁶ sosit-au / au și sosit ¹⁶⁷ la ¹⁶⁸ Muntenească / Rumânească ¹⁶⁹ vinit / nemerit ¹⁷⁰ triimis / răpedzit ¹⁷¹ și / tot pentru lăcomie ¹⁷² și mult / bogat ¹⁷³ cum / cit

Muntenească ¹⁷⁴, că Grigorii-vodă inadinsu îi slobozise, ca să treacă în țara lui, văzindu că să duce și el acolo domnu. Și au pus și caimacami în Iași, anume pre Costantin Costachi vel logofăt și pre Costantin Rusăt vel vornicu, socrul lui Costantin-vodă. Și încă turcul *capegi-bașe* de la Poartă tot nu vinisă, nici la Grigorii-vodă, nici la Costantin-vodă ¹⁷⁵. *Ce s-au can grăbit Grigorii-vodă atuncea de au triimis pre Ianache aga până a nu vini capegi-bașe, cum să*
f.216 *împlasă și // când au fost îmbrăcat caftan de domnie Buțucachii, iar au scos cuvînt că este mazil și îndemna pre boieri să fugă în Țara Ungurească. Și la o vreme ca aceea fiind Poarta turburată era să să păzască să nu scoată cuvînt că este mazil, că nu-i era toți prietini. Și singur Grigorii-vodă mai pre urmă s-au căit pentru că au scos cuvîntu că este mazil, pentru că de multe ori să timplă cu graba și oamenii cei mari și întălepti de să greșescu.*

43 Iară cînd au fost în ¹⁷⁶ șapte zile, la săptămîna, sosit-au și capegilar chihaiies împărătescu ¹⁷⁷ de la Țarigrad, cu caftan, la Grigorii-vodă, să margă să fie domnu în Țara Muntenească ¹⁷⁸ și Costantin-vodă, domnul muntenescu, să vie aicea în ^{176a} Moldova, să fie domnu. Decii Grigorii-vodă i-au ieșit înainte cu alai și cu toți boierii ¹⁷⁹ și întimpinindu-să ¹⁸⁰ au vînit până la Iași și au cetit fermanul în divan și i-au pus caftanul în spate. Însă boierii n-au mârșu să-i sărute mina, nefiindu domnu aicea în Moldova, ce numai cătră turcu s-au închinat, după ce au ¹⁸¹ cetit fermanul. Și ieșînd Grigorii-vodă din divan, au intrat în casăle dinlăuntru dimpreună cu capegi-bașe, turcul, și acolo s-au impreonat și boierii cei mari cu turcul, mulțămînd împărății.

44 Iară a triia zi Grigorii-vodă au pornit pre / capegi-bașe, turcul, și cu
p.318 tot agărlicul ce au fost mai greu pre Birlad iar Grigorii-vodă luni, în doaozăci și trii de zile a lui aprilie, în zioa de svetii Gheorghii s-au pornit din Iași pre la Tirgul Frumos, pre Siretiu, cu de toate cele ce i-au trebuit pre la toate conacele, până la Focșani, și au trecut în cea parte la gazdă, în casăle căpitănești.

45 Așijderea și Costantin-vodă s-au rădicat din București și viîndu până la Focșani au trecut în ceasta parte, în ¹⁸² gazdă la mănăstire la Precista, carea este de tată-său Nicolae-vodă zidită, luni ¹⁸³, aprilie în triizăci de zile.

46 Iară doamna Roxandra, muma lui Grigorii-vodă, au mârșu în gazdă osăbi la ¹⁸⁴ mănăstire la svetii Ioan a soeru-său ¹⁸⁵, lui Grigorașco Ghica-vodă bătrînul. Decii Costantin-vodă au mârșu de s-au impreonat cu mătuse-sa ¹⁸⁶ doamna Roxandra. Așijderea și Grigorii-vodă, știindu de Costantin-vodă, au mârșu și el la gazda maică-sa, și acolo s-au impreonat domnii amîndoi. Apoi a doa zi au mârșu și unul la altul, de au vorovit ce le-au trebuit, de toate. Apoi au făcut și divanuri ¹⁸⁷ cineș în țara lui și ¹⁸⁸ gioi, în zioa de Ispas, mai în trii zile, au purces cineș cătră // scaonul său ¹⁸⁹. Domnit-au Grigorii-vodă Țara Moldovii în domnia dintăi șese ani și șapte luni.

f.217

¹⁷⁴ Muntenească / Rumânească ¹⁷⁵ lucru de mirat pentru Grigorie-vodă, omă grabnic la socoteala lui, a-ș scorni singur în țară că nu-i domnu. Nu să temè că-ș va aduce vro primejdie capului său și țării, fiind el împizmuit și cu tătarii. Ce aceste aduce cè grabă și mindrețele! ¹⁷⁶ cînd au fost în / după ce-au trecut ¹⁷⁷ împărătescu / a împăratului ¹⁷⁸ Muntenească / Rumânească ^{178a} în / la ¹⁷⁹ la Valea Adincă ¹⁸⁰ întimpinindu-să / impreunindu-să acolo ¹⁸¹ i- ¹⁸² în / la ¹⁸³ luni / tot într-o dzi luni ¹⁸⁴ o ¹⁸⁵ a ¹⁸⁶ cu ¹⁸⁷ divanuri / divan ¹⁸⁸ și / apoi ¹⁸⁹ scaonul său / scaonu-ș

DE ALTELE CE S-AU LUCRAT DE PIN ȚĂRI STREINE ÎN DZILELE LUI GRIGORII-VODĂ

Până ¹⁹⁰ în al șesele(a) an al domniei *dintăi* a lui Grigorii-vodă, în Țara ⁴⁷
Moscului au fost ¹⁹¹ pace și au stăpinit ¹⁹² *pre acea vreme* samoderjavie, *adecă* ^{p.315}
singură stăpînirea împărăției o nepoată de frate a lui Petr Alexievici împărat,
pre anume Anna, fiica lui Ioan împărat.

Despre leși iarăși pace *era*. Siliia Avgust crai, până era viu, văzindu-să ⁴⁸
bătrîn, ca să-i coronească leșii ficiorul, să fie craiu în locul lui. Ce leșii n-au
priimit, măcară că multe giuruințe le adeveriia craiul leșilor, dar *domnii*
leșești și țara n-au vrut să priimască nicidecum. Murit-au și cîțiva domni le-
șești intru acești șese ani a domniei lui Grigorii-vodă, tot capetile cele ves-
tite și tuspătru hatmanii leșești *anume Adam Sinauschii hatman corunnii și alții*.
Decii craiul ¹⁹³, dacă au văzut că nu priimăscu leșii să-i coronească ficiorul ¹⁹⁴,
nici el n-au vrut să puie hatmani și au șezut ¹⁹⁵ oastea leșască fără *de* hat-
mani, numai un reimen / tar *era pus* de purta ¹⁹⁶ de grije oștilor, *pre* anume
Poniatovschii ¹⁹⁷. Iar *tot pre aceea vreme*, în anii ¹⁹⁸ *de la facerea lumii* 7241 ¹⁹⁹
dechemvrii în doaozăci și trii de zile, murit-au și acest *vestit* craiu leșescu,
anume Avgust ²⁰⁰, *și l-au îngropat cu mare* cinste.

Trecut-au și un sol mare leșescu la Poartă, dar nu prin Iași, ce de ⁴⁹
la Hotin au mărșu drept pe Prut. Și i-au triimis Grigorii-vodă conac și boieri
intru intimpinare-i la Țuțora, dzicindu acel sol că merge pentru intemeiatul
păcii la Poartă, fiindu împărăția noao. Și numai preste iarnă au zăbăvit,
iară de primăvară iar s-au întorsu inapoi și iar pre Prut au mărșu. Și i-au
triimis Grigorii-vodă conac cu Sandul Sturze hatmanul, numai cîndu s-au
întorsu solul atuncea ²⁰¹ murisă craiul.

Despre persi, împărăția Țarigradului tot încă avea ²⁰² oaste, *pre aceli* ⁵⁰
vremi, pentru niște ²⁰³ tîrguri *cetăți* ce le luasă mai înainte *vreme turcii de*
la persi, cîndu să bătea persii cu Merfeiz, iar apoi persii ²⁰⁴ de Merfeiz s-au
mîntuit și cu moscalii s-au *fost* împăcat, iar cu turcii încă tot nu să așezasă ²⁰⁵. ^{p.316}
Iar altele ²⁰⁶ ce să vor mai lucra ²⁰⁷, vreme(a) viitoare va arăta *. ^{p.318}

Era acest domnu Grigorii-vodă la stat *can* micu și suptîre, la față ⁵¹
uscat ²⁰⁸ și să arăta prea harnic, // bun și vrednicu, milostiv și răbdătoriu,
dar era și can grabnic la minie dar apoi curundu să întorcea. Și în viața lui
era *tot în primblări și tot cu mese mari și cu cîntări hagimești și cu feliuri de*
feliuri de muzici în toate dzilele, pre de avea vreo treabă mare, să nu iasă
la cîmpu, ca să facă veselii cu naiuri și cu cîntece hagimești și cu mulți pei-
livani ²⁰⁹. Și pre boierii *cei mari* îi poftiia totdeauna să fie cu dînsul la prim-
blări și dacă ieșie la cîmpu era ^{209a} *foarte* lascav și darnicu ²¹⁰. ^{f.218}

¹⁹⁰ acmu ¹⁹¹ au fost / este ¹⁹² au stăpinit / ține ¹⁹³ încă ¹⁹⁴ în locul lui ¹⁹⁵ au șezut /
șede și acmu ¹⁹⁶ purta / poartă ¹⁹⁷ Poniatovschii / Ponitovschii ¹⁹⁸ anii / cursul anilor
¹⁹⁹ în luna lui ²⁰⁰ în tîrgu în Varșavă. Ce s-a mai face, va arăta vremea viitoare ²⁰¹ a-
tuncea / acmu ²⁰² avea / au ²⁰³ niște / acele ²⁰⁴ iar apoi persii / acmu Persul ²⁰⁵ să
așezasă / s-au așădzat ²⁰⁶ iar altele / ce toate ²⁰⁷ de acmu înainte * *Aici se incheie*
intercalarea, care în ed. Iordan precede pasajelor de la p. 316—318 ²⁰⁸ numai era cu toane,
atîta cit la unele ²⁰⁹ măscărîci ^{209a} pre ²¹⁰ iară pre unele locuri i să arăta lucrurile de blăs-
tămăciune. Că să potrivie unor boieri, sftelnici ai lui, cari-i avē, 2 greci și un moldovan,
anume Costantin Psoiul hatman și cu fiiu-seu Enache aga, lazi de neamul lor, oameni
tirani și curvari, iar din moldoveni avē pre Sandul Sturdze hatmanul, omū viclean și închis
la inima lui și lacom. Acesta îndemna pre // (p. 319) Grigorie-vodă tot la luat, și pre toț

52 Iară cîndu vinisă de la Țarigrad dintăi era oamenilor can greu la divanuri la giudecăți pentru că nu înțelegea bine limba moldovenească, iară dacă au învățat limba moldovenească bine, s-au îndreptat și le era oamenilor mai lesne la divanuri la giudecăți.

53 p.321 Iară cînd au trecut Grigorii-vodă din Moldova în Țara Muntenească²¹¹ pre mulți feciori de boieri * au luat cu dînsul de i-au dus la munteni, dzicîndu că-i sint²¹² dragi moldovenii și va să-ș facă pomană cu dînșii, că audzisă că și moșu-său Grigorașco-vodă cîndu au fost domnu în Țara Muntenească încă au fost luat feciori de boieri din Moldova, de au fost prin oști cu dînsul, cum să pomenește că au fost Cantemir-vodă ce auș spătărescu și alții.

54²¹³ Iară acum lăsînd istorie lui Grigorii-vodă, vinim cu rîndul la istorie lui Costantin-vodă ce au vînit la noi domnu în Moldova./

boierii moldoveni îi sărăciè și-i depărta de cătră mila domnească, ca să fie numai el frunte și de cînstè. Care fapte a Sturdzii, trecîndu-i-să la Grigorie-vodă, multe bunătați a domnului întuneca și le strica. Stînsese mazilii și țara și mănăstirile de tot, cu obiceiile ce găsîsă în țară, scoasă de alți domni, mai nainte de dînsul. Și aceie domni, de le și scornisă, le țînè cite un an, doi și le părăsiè. Iar Grigorie-vodă, a'lîndu-le în țară, toate le grămădisă la un locu. Și scotè văcărît, hîrtii grele, vădrărit, desetină, cîverturi mare. Într-un an au scos și pre țigani hîrtii grele. Scos-au o dată și pre preoți un bir, ce-i dzicè mucarè, de agiungè pe preot, cit de sărac, trei galbeni iar pre cei mai frunte și 8 galbeni i-au agiuns. Dintu care nu puțin blăstăm i-au rămas. Și nemăruî rădicătură nu făcè. Lua sume mare de bani în toți anii domnii lui de la săraca de țară, ca la 1.500 și mai bine pungi de bani pre an, de au rămas mazilii și țara stînși den sfatul acestor trei boieri.

Într-un rînd iertasă Grigorie-vodă pre mazili și pre mănăstiri de dajde și au învățat pre Sturdze să facă ispisocū de întăritură. Iar Sturdzii neplăcîndu-i această milă de iertarea mazililor, ca un lacom de fire au făcut un ispisocū și au pus numai giumătate de mazili, iar pe giumătate i-au dat la țărănie, pentru ca să facă vrajbă în mazili. Și așè cu acest mijlocū făcînd vrajbă între mazili, s-au miniel Grigorie-vodă și au ruptu ispisocul. Și au întunecat Sturdze această bună faptă și milă domnească asupra mazililor, ca să nu s-îndreptedze, să fie tot săraci, să poată a le cuprinde moșiile și ocinele și a pune nume rău domnului. Și așè îl sfătuiè și-l purta ei, că cui să cădè să dè el îi lua, și cui să cădè să-i ièi elū îi da.

Era acestu domnu și curvar. Multe țititori fete mari țînè și apoi le indzăstra și le mărta, cu haine, cu odoară, ca pre niște fete de boier. Numai nu să amesteca la fete de casă mare, ce de căpetenii mai de gios. // (p. 320) Și avè doamnă și curoni, și nu să rușina, de-ș făcè casa de ocară, un om mare ca acesta. Precumū și oamenii lui, Costantin halman cu fiu-seu Enache aga, așijdere făcè, încă și mai multe. Și alți greci a lui, toți. Și la toate era desfrinat. Curtea lui poltiè să fie totū îmbrăcată. Pre nime din boieri să nu-i audză jăluindu-să că-i scăpat sau olecăindu-să să sint timpurile grele și nu s-au făcut roadele, că să foarte miniè, și la minie era foarte grabnicū. Și nici sfetnicii lui nu-i îndrăzniè, cîndu era minios. Dară să întorcè curundu.

La giudecată îi părè că giudecă foarte bine, și cumu-i părè, așè rămînè. Și pre urmă, deși vedè că au greșît, nu întorcè, ce așè, dîndu carte de rămas, rămînè, cit de ia o vreme părăsisă oamenii a mai veni la Divan. De era vreun țaran ingreuiet la bir, nu-l mai scādè, ce așè da pân-istovîè tot ce avè. Da sume mare de bani la Poartă și turcilor agi ce vîniè de la Poartă cu trebi. Căruia era să-i dè o pungă de bani îi da cinci, șese, tot ca să-l laude la Poartă, iar de săracii țării nu-i era milă. De să clintîè pân-afară den țirgu sau pân'la vreun boier, tot cu căruța cea de cupărie după dînsul. Că preste tot ceasul bè ori vin cu pelin ori vutcă. Și incotro mergè, tot cu gloată, ca doao, trei sute de slujitori, și alții să fie cu dînsul. Cu pușca da pre bine. Greci mulți adusesè în țară, de minca lefe tot din visterie. Și cite diregătorii la margine, tot grecii le țînè, iar boierii de țară era numai cu numele, că la nemică nu-i mai întreba. Numai cu sfatul acelor trei boieri, ce vrè să facă făcè. Dar avè și trecere mare la Poartă, cit pre turcii balgii din țară foarte-i înfrinasă, și să temè de dînsul, de nu putè face zapt oamenilor intru nemică. Pociu dzice că Grigorie-vodă, precumu-i era firea, de-ar fi avut niscai oameni cu frica lui Dumnedzeu pre lingă dînsul sfetnici, ar fi fost de mirare și de pomenire Grigorie-vodă în domnii cei de frunte și de laudă, iar nu cu cei de hulă²¹¹ Muntenească / Rumânească * den moldoveni²¹² că-i sint / că i sū²¹³ Ce va mai face, vremea viitoare va arăta.

*** DOMNIA DINTĂI A LUI COSTANTIN-VODĂ ¹**
MAVROCORDAT, ÎN ANII ² 7241, MAI 7

După ce au purces Costantin-vodă de la Focșani, vinit-au toată boierimea și mazilii Țării Moldovii împreună cu dînsul din conac în conac, cu pace și cu cinste și cu multă gloată. Și agiungindu aproape de scaon, ieșitu-i-au înainte caimacamii și cu toți boierii și ³ cu mulți ⁴ orășeni ⁵ și ⁶ s-au împreună după obicei, aducîndu-l cu frumoasă politie până la Iași la svetii Nicolae, unde l-au întimpinat ⁷ Antonie mitropolitul țării și cu alți episcopi și cu tot clirosul bisericii. Și intrînd în biserică, l-au blagoslovit spre domnia Moldovii, și ieșindu din biserică cu tot senatul, au intrat în curțile domnești și au șezut în scaonul domnescu.

Iară a triia zi, după ce s-au așezat la ⁸ scaon, boierit-au pre acești boieri carii scrie ⁹ mai gios. Pus-au pre Costantin Costachi ¹⁰ iarăș vel logofăt, pre Sandul Sturze, ce fusese ¹¹ hatman, l-au pus vornic mare de Țara de Gios, pre Iordachi Cantacozino ¹² Deleanul vel vornic de Țara de Sus, pre Costantin Rusăt ¹³, ce era socru domnului, lui Costantin-vodă, l-au pus hatman, pre Mihălachi Rusăt, ce era văr primare cu domnul, l-au pus postelnic mare, pre Andrieș Rusăt spătar mare, pre Iordachi Cantacozino ¹⁴ Pășcanul // ban mare, pre Iordachi Rusăt Celebiul păharnic mare, pre Toader Păladii vel vist<iernic> ¹⁵, pre Ion Bogdan vel stolnic ¹⁶. Și așezîndu-să aceste boierii, lăsat-au domnul vistierie și chivernisala țării în sama boierilor, să chivernisască ei precum vor ști rînduielele ¹⁷ țării, după obiceiul vechiu, precum au fost mai de demult ¹⁸, nu precum era la Grigorii-vodă, să chivernisască numai ¹⁹ unul, doi, un moldovan și un grec; dar numai n-au ținut mult.

Atuncea la domnie noao, la banii steagului au scos hirtii ²⁰ fără de năpăști, iar pre urmă ²¹ au scos civerturi ²². Iar la divanuri ²³ giudeca foarte bine și drept și cunoștea pre boierii carii vrea să umble cu fățarie, să facă strimbătăți și nu le intra în voie. Iar atuncea nu să știe din ce pricină și dintr-a cui îndemnare au stricat ²⁴ obiceiul și legătura ²⁵ ce făcusă Grigorii ²⁶-vodă ²⁷ de da ²⁸ boierii și mănăstirile de ²⁹ dzece stupi un leu, iar întru acel an dintăi al domniei lui Costantin-vodă au dat ³⁰ țărănește ³¹. Și s-au tîmplat de s-au făcut

* Cap. XXIII ¹ fiul lui Neculai-vodă ² în anii / vlcăt) ³ slujitorii și ⁴ mulți / alți ⁵ tocma la Valea Adincă ⁶ și / de ⁷ chir ⁸ la / în ⁹ scrie / scriu ¹⁰ logofăt ¹¹ fusese / era ¹² Cantacozino / Catacuzino ¹³ vornicul ¹⁴ Cantacozino / Catacuzino ¹⁵ și ¹⁶ pre ... (notă în *ed. Jordan*: loc gol în *manuscrite*) feciorul lui Iordache sulgeriul, vel-comis. Aceste era boierii lui Costantin-vodă dintăi. Însă nu toți după orînduiala lor, cum să căde, s-au pus. ce mai mulți după mită. Fiînd domnul tînăr și neștiind rîndul țării, au apucat unii cu dări la musaiți ¹⁷ rînduielele / nevoile ¹⁸ de demult / întăiu ¹⁹ Sandul Sturze cu doi greci, ce au lăsat în sama tuturor. Ce pre cit a ține va arăta vremea viitoare. Venit-au și cu acest domnu și mai mulți greci decit la Grigorie-vodă ²⁰ au scos hirtii / găsîndu boierii hirtiiile gata de la Grigorie-vodă, scos-au hirtii frunte de 4 ughi, mijlocul de 3 ughi și de 2, coada de un ughi ²¹ pre urmă / apoi după aceasta ²² pre țară ²³ oricum să părē cā să pricepi mai bini decit Gligori-vodă a giudeca, să ispitē să să pui și împotriva boierilor, unde socotē cā giudecā strimbu boierii. Și-n toate dimenețiile avē obicei de chema boierii di le da cafē, și nu numai celor cu boierii mari, ce și la o samă di boieri mazili. Cari au fost boieri mari îi chema di le da cafē, le arăta politică di cinste mari. Dară așē, în scurtă vremi, piste 2, 3 luni, și născu zavistie și lăcomie, după cum îi obiceiul lumii acesție. Că din boierii noștri, din moldoveni, începură unii a să lipi cu-mbunături pintre greci, a arăta drumuri și căli di răutăț, cu ce ar lua bani mai mulți din țară ²⁴ au stricat / și stricară ²⁵ și blăstămul ²⁶ Grigorii / Gligori ²⁷ milă boierilor ²⁸ disetină ²⁹ de / din ³⁰ au dat / acmu făcură di dară ³¹ de dzece stupi ²² potronici și civerturi pi țară totū odată

și stupii răi întru acel an și pentru aceasta s-au mihnit inimile boierilor despre p.323 domnie. Și³² de iarnă au fost civerturi și hîrtii, iară de primăvară au fost pogonărit și cuniță³³.

4 Iară mai pre urmă³⁴ să învrăjbiră³⁴ domnii foarte tare³⁵ și³⁶ umbla Costantin-vodă³⁷ să fie iarăș domnu în Țara Muntenească³⁸. Iar Grigorii-vodă simțindu³⁹ sta ca să nu-l poată scoate și să agiunsesse cu o samă de boieri din Moldova ca să fugă în Țara Muntenească.

³² și/iar di toamnă au scos văcărit și vădrăritū totū odată, și³³ cuniță/coniți, citi 8 potronici di vită, ca și văcăritul. Aceste toate nevoi într-un an le-au luat. Și-ncepu obicei, ca și la Gligori-vodă, de nu mai întreba pre alți boieri di țară. Numai c-un moldovan și cu grecii să sfătuiē, anumi Toadir Păladi vel-visternic, di făcē cum li era voia³⁴ și³⁵ fiind veri primari³⁶ și/că³⁷ să scoată pe Gligori-vodă din domnie, din Țara Românească³⁸ să fie iarăș domnu în Țara Muntenească/să margă iar Costantin-vodă în locul lui Gligorie-vodă în Țara Românească, și aice în Moldova să pui pe vără-suu, Mihălachi postelnicul, domnu în locul lui³⁹ faptili lui Costantin-vodă ce umbla, siliē să scoată pi Costantin-vodă și să pui pi Mihai-vodă domnu în locul lui Costantin-vodă. Că Mihai-vodă, după ce i s-au plinit un an, l-au scos din surgunie. Șidē în Țarigrad la casa lui. Numai el nu să prē trăgē în Moldova, vădzind că să sfădesc domnii amindoi, socotindu ca doară a apuca domnia în Țara Românească. Vai de aceste 2 țări creștine, cu acești domni străini! Ce di amar di bani dau pentru vrăjbile celi ticăite a lorū! Păladi Toadirū vel-visternic, fiind nepot lui Mihai-vodă și cu atite rudi, li părē bine di acești vorbi că sint între domni și mai mult îndemna la jacuri și la vrăjbi. Făcindu-să prietin domnului, și nicunoscindu-l, domnul gindie că-i esti prietin. Dar elū altele socotē în inima lui, ca doar s-ar spargi țara și să s-audă la Poartă, să-ș dē domnul în cap, să vii Mihai-vodă domnu, fiindu-i unchiu. Și era cu doă feți, arătindu-să cătră boieri că-s vinovați grecii.

Grecii, prăcum s-au scris că era mulți, ei toati boierii și pircălăbiele și vămășiile celi di pi margini, cu agonisit, tot ei le cuprinsesă de le-au luat, iar boierii di țară nu putē încapē la nimică. Și toți avē lefi mari de la visterii, și vo dzeci țituri măritati a tălini-său, bărbații lor tot cu lefe și cu boierii. Era așijdere un (p. 324) // frate a lui, anumi Iancul beizadē, cu mari cheltuială, că avē cite 10, 15 lei leafă pe dzi, fără alteli. Și maștehă-sa iarăși cu mari cheltuială, că avē grē casă, cu multi roabi, di li îmbrăca și li mărita, tot cu cheltuiala țării, și osăbit și leafă pe dzi 15 lei.

Și timplindu-să de era vrăjbă între leși cu moscalii, vinē mulți turci la Hotin și la domnu, și tuturor le da daruri cit nu li să cădē, ori cu treabă, ori fără treabă. Măcar că și Grigorie-vodă da la turci mult și făcusă obicei mult, nu ca alți domni, el da mai înainte, iar acesta da indoitū di cum da Gligorie-vodă, cari Dumnedzău știi ce di greu era pi țară, tot ca să-l laude turcii la Poartă, că-i bunū, ca s-apuci iarăși domnia la munteni.

Mai dinainti vremi, alți domni, cînd viniē un agă prē mari, di-i da un povodnicū și o pungă de bani, mult doă, iar la ceielanți mai di gios le da cite un postav, și unora și citi un aclaz, și altora cite o sută de lei, citi o sută cindzăci. Iar mulți bani da numai cari viniē cu treabă la dînsul, iar care trecē, nu le da nimic. Și boierii moldoveni totdeauna mergē la Poartă, di jăluie nevoile și lăa sama capichihăilor, și nu să făcē nici a patra parte cheltuială cit să face acmu.

Agiuns-au osindă pe biata Moldovă, că tot le dzicē că nu să mai satură di domni, iar acmu, de cînd au stătut domni străini, le agiunge, de nu li vine și altu amarū și mai cumplitū. Numai cum a hi mila lui Dumnedzău, la atita au rămas, iar altă puțință nu mai esti, că boierii la Poartă nu vor să margă, că nu-i lasă domnii. Capichihăile fiind greci, cit dzicū c-au cheluit, atita le dau, și n-ari gură ciniva să li dzică ceva sau să li iē sama, ce dzicū că suti di pungi și mii au cheluitū. Turcii ce vinū, tot belacoasă, ceasornici di aur, fuzii, cai cu șeli, cu rafturi, suti de lei, mii de (p. 325) // ughi le dau. 1700—1800 de pungi de bani să iēu din țară acmu, iar mai inainti, la domnii trecuți, mai multu di 400—500 pungi nu să lua. Și astfel di țară era, întemietă, nu ca acmu. Oh, oh, oh! vai, vai, vai di țară! Ce vremi cumplite au agiunsu și la ce cumpănă au cădzut! Doar Dumnedzău di a faci milă, precum au făcut cu izrailitenii, cu Moisei prorocū, de-au dispicat Marea Roșie. Așē să facă și cu tîni, săracă țară! La ce obiceiuri ai agiunsu, ca să scapi dintr-aceste obiceiuri spurcati!

*Iară Costantin vodă, oblicindu aceasta, au lăsat toate lucrurile pre voia 5
boierilor, să facă cum or vrea ei, și-i / lăsa și la giudecăți de giudeca precum
socoliia ei, după voia lor îi lăsa, ca să nu fugă la Grigorii-vodă în Țara Mun-
tenească, până au apucat de ș-au așezat trebile, de au luat iarăș domnia Țării
Muntenești. Iar nevoi au fost can multe, pentru că gândul lui Costantin-vodă
era ca să margă în Țara Muntenească.*

* Acest domnu Costantin-vodă era om ⁴⁰ bun, blind, mesele lui era ⁶
cinstite. Cazne, bătai răle, morți groznice la oameni nu s-au făcut ⁴¹ în dzilele ^{p.326}
lui. Mult îi era dragă învățătura și respundenția ⁴², din toate țările streine
poftiia să aibă, pre silitor spre vești, ca să știe ce să face printr-alte țări ⁴³. ^{p.327}
Și pre boieri foarte îi cinstiia, iar ciocoi n-au avut trecere în dzilele lui.

Așijderea au făcut testament boierilor, mazililor și mănăstirilor și preo- ⁷
ților de țară de le-au rădicat dajde, să nu dea nemică dăjdi. Și au început ^{p.325}
a arăta ⁴⁴ dragoste și milă cătră mazili și le ⁴⁵ rădica cite ceva și din vâcă-
rit, socotindu ⁴⁶ ca să nu fugă în Țara Muntenească, la Grigorii ⁴⁷-vodă. Iar
Grigorii ⁴⁸-vodă tot triimitea la boieri ⁴⁹ în Moldova de-i chieșma ⁵⁰ în Țara
Muntenească, ca să dea pricină că să sparge țara și fuge, ca să mazilească
pre Costantin-vodă din Moldova.

*Iară Costantin-vodă oblicindu de aceste lucruri au ⁵¹ lăsat pre boieri 8
în voia lor la toate și să făcea a nu-i videa, ca să nu fie vreo pricină să fugă
în Țara // Muntenească, precum mai sus s-au scris. Și s-au agiunsu Costan-
tin-vodă cu toate capetile ⁵² turci de pre Dunăre, de au pirit pre Grigorii-
vodă la Poartă pentru cîșle, odăile lor, ce le strica Grigorii-vodă di pe hotarul
Țării Muntenești. Și atuncea fiindu un vezir nou, pre anume Ismail ⁵³-pașe
și neavindu trecere la Poartă, au isprăvit musaipii cei împărătești dinlăuntru
iarăși domnia lui Costantin-vodă, să margă să fie domnu în Țara Munte-
nească ⁵⁴.* ^{p.326}

*Iară ⁵⁵ Grigorii-vodă ⁵⁶ au vinit cu a doa domnie din Țara Muntenească 9
iarăș în Moldova. Și până a să așeza domnii în scaone, s-au schimbat și
acel vezir Ismail-pașe și au pus împărăția vezir pre silihtariul. Decii, așezindu-să
domnii pre la scaoneli lor ⁵⁷, au și început a să sfădi ⁵⁸ în vedeală, că Cos-
tantin-vodă, cum i-au vinit veste să margă să fie domnu în ⁵⁹ Țara Munte-
nească, cum au și ⁶⁰ triimis la Hotin, de au adus un cadiu la Iași și ș-au făcut*

Domnul încă, după ce s-au cruntat într-acești lucruri cari am pomenitū mai sus,
și ușile ș-au incuiet, și hirea și Divanurile ș-au schimbat într-allu tel.

Iară la al doile și al triile an a domnii lui Costantin-vodă scotē citi 2 vâcărituri
pe tot anul și hirtii și șverturi mulțime. Numai disetina pi boieri iarăși au lăsat-o mai
pi urmă să hie din dzeci un leu, precum era și la Gligorie-vodă. * Acest paragraf (6) este
intercalat în ed. Jordan după o pagină mai departe ⁴⁰ om / un om pre mic de stal, și lăp-
tură proastă, și căutătura incrușată, și vorba lui inecată. Dar la hire era nalt, cu min-
drie vrē să s-arete, dar era și cmilenic ⁴¹ s-au făcut / făcē, nici la singe nu era lacom,
și răbdător mult ⁴² respundenția / cerăspundeții ⁴³ ca să dobindească numi lăudat la
Poartă. Minciunile îi era prē drag a li asculta, numai nu era prē grabnicū a faci rău.
Giuruie prē mult onora și altora, dar la mai mulți nu da dintr-aceli giuruință. Era om
di-l întorcē și alții ⁴⁴ și ⁴⁵ și le / ș-a ⁴⁶ socotindu / temindu-să ⁴⁷ Grigorii / Gligorii ⁴⁸ iar
Grigorii / că Gligorii ⁴⁹ și la mazili ⁵⁰ să vii ⁵¹ început a slăbi pe mazili din dări, și boieri
a-i ține mai bine, pentru ca să nu fugă, iar pi țară ce putē, tot lua. Și triimite la
Poartă mulțime di bani, di da musaipilor împărătești ⁵² capetile / căpiteniile ⁵³ Ismail /
Smail ⁵⁴ c-au dat 1400 pungi ⁵⁵ pi ⁵⁶ n-au putut să-l mazilească ce l-au mutat ⁵⁷ așezin-
du-să domnii pre la scaoneli lor / după ce s-au așdzat în scauni ⁵⁸ și a să piri la Poartă
unul pe altul ⁵⁹ în / la munteni ⁶⁰ păzit de

mărturie⁶¹ de la boierii caimacami și de la alți boieri, precum Costantin-vodă au⁶² fost bun țării și n-au luat nemică⁶³ mai mult decât au fost obiceiul și birul țării și făcîndu mărturie de la boieri au pus de o au cetit înaintea cadiului și văzînd cadiul mărturia boierilor au făcut și el mărturie lui Costantin-vodă precum au mărturisit boierii înaintea lui pentru Costantin-vodă, precum mai sus s-au scris.

10 Iară Grigorii-vodă viindu pe drum⁶⁴, cum au înțales de acel lucru⁶⁵ s-au mîniat și au scris cu mare scirbă și urgie la boierii caimacami⁶⁶ și le-au poroncit să stringă pre cîți boieri or găsi în Iași și să margă la cadiu și să întoarcă vorba într-alt chip, să pîrască pre Costantin-vodă și să-l grăiască de rău, că de nu vor face așe, cu capetile vor da samă. Decii să miera și boierii caimacami și alți boieri. ce vor face, că grăisă întăi de bine pe Costantin-vodă cătră cadiu și apoi să-l grăiască de rău și să-l pîrască socotiia cu ce obraz. Și sta tare zapcii(i) pentru acest lucru: Panaiotachi aga și Stavro cliuceriul și dzicea boierilor că careli din boieri nu va merge să pîrască pre Costantin-vodă la turcu la cadiu, îl vor pune în hieră și-l vor triimite înaintea lui Grigorii-vodă. Decii boierii caimacami au strînsu și pre alți boieri și pre mulți din cei proști și au mârșu și de nevoie la cadiul de au pîrit pre Costantin-vodă și multe au grăit carile nu li s-au căzut. Iar cadiul au priceput că-l pîrăscu pre pizmă pre Costantin-vodă, socotind că va fi cu învățatura lui Grigorii-vodă și nemică în samă nu le-au ținut, nici au isprăvit nemică, iar mai pre urmă sosînd și capegi-bașe schimni-aga au mârșu boierii cai || macami și cu alți boieri împreună la schimni-aga de au jeluît pre Costantin-vodă și iară în samă nemică nu le-au ținut. Așijderea vînit-au poroncă de la Grigorii-vodă la boierii caimacami de au triimis țară la Hotin, cu Costantin Silion medelniceriul, de au făcut jalobă asupra lui Costantin-vodă și iarăși nemică n-au isprăvit. Așijderea au pîrit și la Tighine, și la Baba, la sarascheriul⁶⁷ că le-au⁶⁸ pustiit Costantin-vodă țara cu grecii lui, și i-au jecuit, și iarăș nu le-au ținut în samă nemică⁶⁹.

f.221

11

Iară capegi-bașe careli vinisă întăi să schimbe domnii, după ce au purces din Iași n-au apucat să margă la Poartă și⁷⁰ au vinit alt capegi-bașe^{70a} la veziriul cel nou⁷¹ și tilnindu-să pe drum cu celalalt capegi-bași ce purcesese de la Iași, carele vinisă mai înainte de dinsul, l-au pus în hieră și i-au luat darurile ce-i didese domnii și au adus altă innoire domnilor. Și au luat și acela⁷² capegi-bașe alte pocloane și era destule⁷³ conace și învăliture în bietile țări⁷⁴. Și mutindu-să domnii, n-au vrut să să intimpine ca întăi, ce au păzit Grigorii-vodă de⁷⁵ au trecut pe Siretiu în sus la scaon la Iași și Costantin-vodă pre Birlad⁷⁶ în gios au trecut în Țara Muntenească și mîrgîndu

⁶¹ de la un cadu de Hotin, ce să timplas-atunce la Ieș, și ⁶² au /că le-au ⁶³ de la țară ⁶⁴ incoace ⁶⁵ cum au răpedzit ⁶⁶ și caimacanii văzîndu așe, îndat-au răpedzit țară la Hotin ⁶⁷ de-u pirit tare pe Costantin-vodă ⁶⁸ le-au /i-au ⁶⁹ iarăș nu le-au ținut în samă nemică / nemică nu i-au putut strica atunce. Cari mai pi urmă, vremi viitoare, s-or scie la rîndul său ⁷⁰ și / ce ^{70a} de ⁷¹ di ⁷² acela / acesta ⁷³ destule / bogate ⁷⁴ bietile țări / biata țară ⁷⁵ de / și ⁷⁶ într-acești 2 ani pol ce au fost la Costandin-vodă, bișuguri n-au fost nici în pine, nici în stupi, nici vînzare în nimic. Și moarti în viti încă era, di murè vitele, și văcărîtū pe vitele moarte lua. Numai la mazilia lui viile au rodit bini. (Aici e intercalat paragraful (6) la care ne-am referit în nota * anterioară).

(p. 327) Așa socotescu, acestu domnu di n-ar hi avutū această casă grè a tătini-său, cu mulțime de mîncăi, și să nu-i hi fost gîndul cu pizmă să scoată pi vāru-său Grigorie-vodă din Țara Muntenească, n-ar hi fost atita jac în țară, că pe mănăstiri și pre popi îi iertasă de dajde, și s-ar hi pomenit numile lui în numele domnilor celor buni și ales. Numai zavistia lăcomiiei, pentru ca să margă iar în Țara Muntenească, fiînd acè țară mai bogată, și să-ș izbindească inimii asupra vāru-său, lui Grigorie-vodă, și mult îndemnindu-l

în Țara Muntenească n-au mărșu îndată la București ce au așteptat pre capegi-bașe pe drum la ... pentru că vinisă numai un capegi-bașe la amîndoi domnii, precum mai sus s-au scris. Iară capegi-bașe după ce au așezat pre Grigorii-vodă în scaonul domnescu la Iași, au purces de au mărșu la Costantin-vodă în Țara Muntenească de l-au așezat la scaonul său la București. Și au domnit Costantin-vodă în domnia dintăi în Moldova doi ani și șese luni.]

CE S-AU LUCRAT PINTR-ALTE ȚĂRI STREINE ÎN DZILELE LUI COSTANTIN-VODĂ MAVROCORDAT

⁷⁷După ce au murit craiul Avgust, stătut-au leșii vreo giumătate de an la sfat, pre cine ari socoti să aleagă, să puie craiu. Decii unii alegea dintre dinșii, din cinci domni să puie pre unul craiu, iar alții dzicea să aducă pre Stanislav Lișcinschii ⁷⁸ de la franțozi, să-l puie craiu, dzicînd că este socru craiului franțozescu și le giuruieste mulțime de bani domnilor leșești și mulțime de lefe slujitorilor de cițiva ani trecuți, care să cheamă leșește zasluga. Socotia că le va fi de folos, că le va da ⁷⁹ agiutoriu Franțozul, de vor sta impotriva moscalilor și a nemților ⁸⁰ cind vor vrea să le strice volnicia și vor avea agiutoriu și pre Turcu, că Turcul este la o legătură cu Franțozul. Iar de vor pune dintre dinșii, nu vor avea agiutoriu de ⁸¹ nime și-i vor strica moscalii și nemții cind nu să vor gîndi ei, și le vor strica și volnicia. 12
p.327
P.328

Iară ⁸³ la acest sfat, să puie craiu pe Stanislav Lișcinschii ⁸⁴, era îndemnătoriu Iuzef Potoțchii, starosta Halețchii, voevoda Chiovschii, fiindu văr primare cu craiul Stanislav Lișcinschii ⁸⁴ și cu tot neamul lui Potoceștii. Iară altă samă de domni leșești să agiunsesse cu moscalii și cu nemții și silie ⁸⁵ să puie pre Frideric, ficiorul craiului Avgust. Și dzicea că dintre dinșii nu-i bine să fie craiu că sint săraci și de vor vrea să scoale asupra lor cineva, nu va avea cine le agiuta. // Și pre Stanislav Lișcinschii ⁸⁶ iar nu-i bine să-l puie craiu, că Franțozul este departe și Moscul ⁸⁷ și Neamțul nu priimește, fiindu Lișcinschii prietin Turcului și vor vini oști moschicești și franțozești și vor face mare stricăciune ⁸⁸ țării. 13
f.222

Așijderea și craiul prusăscu al Brandeburgului agiunsesse la leși și giurua multe milioane de bani domnilor leșești și slujitorilor lefe, ce se dzice zasluga, și le adeveria că să va face catolic numai să-l priimască să le fie craiu. Și Țara lui cea Prusască și a Brandeburgului să facă să fie tot una cu Țara Leșască. Iar leșii nicidecum n-au priimit socotindu că să va face o monarhie pre(a) mare crăia leșască cu aceste doao țări, Țara Leșască și Țara Prusască și a Brandeburgului și făcîndu-să monarhie, stăpînire mare, va face craiul ce-i va fi voia, și le va strica volnicia. 14

și maștîhă-sa, doamna tătini-său, și musaipii lui fiind mulți, că nu să pot chevernisi într-această țară a Moldovii, fiind slabă, ce sta di dzi, di noapti asupra lui numai să margă în Țara Muntenească. Și așe au rămas cu nemulțămiri dispre Țara Moldovii. Ce mai pre urmă mergîndu, precum va hi și aceștii țări, viind la virsta bătrîneților, vremea viitoare va arăta. Că mai mulți domni din buni să fac răi, iar din răi să facă buni, puțini să află ⁷⁷ Să lăsăm di acmu pre Costantin-vodă și să scriem di celi străine ce s-au făcut în 2 ani pol în dzilile lui ⁷⁸ Lișcinschii / Lișinschii ⁷⁹ oaste ⁸⁰ nemților / Neamțului ⁸¹ la ⁸² nu să vor / n-or ⁸³ iară / și ⁸⁴ Lișcinschii / Lișinschii ⁸⁵ silie / trăgè ⁸⁶ Lișcinschii / Lișinschii ⁸⁷ Moscul / Moscalul ⁸⁸ stricăciune / rău tari

15 Decii stînd așe mult la sfat era și solul moschicescu și solul nemțascu ⁸⁹ la Varșava și era și oaste leșască multă strinsă acolo la Varșava. Iară Iusef Potochii voevoda Chiovschi și cu tot neamul său Potoceștii au scris pre taină la craiul franțozăscu și la Stanislav Lișcinschii ⁹⁰ și l-au adus pre Lișcinschii ⁹⁰ în ⁹¹ Varșava la scaonul crăiescu și numai într-o zi nu l-au arătat, iară a doa zi au și ieșit în vedeală și au și început Potoceștii a striga și a i să inchina lui Lișcinschii și a dzice: / „Crai nou, crai nou, crai nou“ și au început a slobozi pușcile cele mari și a striga: „Vivat, vivat, vivat!“ și a dzice în trîmbițe și ⁹² cu toții au început a i să inchina lui Lișcinschii în grabă și a-l priimi* craiu.

16 Iară solul moschicescu au și ieșit din Varșava și au purces asupra Litvii și au și triimis ⁹³ în grabă la oastea moschicească, că sta oastea gata în Smolentșca, și îndată au și trecut oastea de au intrat în Litva. Iar domnii și boierii de ⁹⁴ Litva au și început a fugi din Varșav și a alerga la oastea moschicească și a ținea cu moscalii împotriva craiului Lișcinschii ⁹⁵.

17 Iară domnii și boierii de ⁹⁶ Țara Leșască văzind că s-au despărțit ⁹⁷ de dinșii boierii de Litva, s-au și făcut în trii părți, că unii alerga la moscali iar alții s-au dat ⁹⁸ în pre(a)jma Hotinului, nedejduindu că le vor vini turci întru agiutoriu ⁹⁹, iară o samă de domni leșești și ¹⁰⁰ craiul Lișcinschii ¹⁰¹ s-au dus de au intrat în cetate în Gdanțca ¹⁰², așteptindu să le vie întru agiutoriu oaste de la franțozii ¹⁰³. Iară ¹⁰⁴ moscalii au umplut Țara Leșască, unii au intrat în Țara Leșască de la Smolentșca, iar alții ¹⁰⁵ de la Chiovu, iar unii de la Riga au intrat în Litva iar alții cu vase de la Mare Balticum ¹⁰³ și s-au dus la Gdanțca ¹⁰⁷ și mîrgindu la Gdanțca ¹⁰⁷ s-au tilnit cu citeva mii de franțozii și i-au bătut moscalii pre rău pre franțozii, apoi au mîrsu dzece mii de moscali la cetate la Gdanțca ¹⁰⁷ și, apropiindu-să de cetate la poartă, au și aprinsu din cetate un lagum și au perit mai toți acei moscali.

18 Iară după aceea văzind moscalii tabăra lor cea mare s-au // și gătit ¹⁰⁸ cu temei, oaste întemeiată patruzăci de mii și au mîrsu întinsu la Gdanțca și au început a bate cetate(a) cu combarali și au fărmat cetatea pre(a) rău. Iar cei din cetate s-au spăriat, socotindu că nu vor putea să ție cetatea, ce le-au căutat numai a face ponturi de pace să să inchine ¹⁰⁹ și cu multă dare ¹¹⁰ pentru oștile moschicești ce perise. Însă și domnii leșești carii era în cetate ¹¹¹ să nu aibă nici o nevoie despre moscali și să margă să să inchine craiului Frideric. Și cu această tocmală au și deșchis porțile cetății și au intrat moscalii în cetatea Gdanțca.

19 Iară craiul Lișcinschii ¹¹² mai înainte, cindu să bătea de era cetatea Gdanțca încungiurată de moscali, au făcut meșterșug cu un păscariu că au mîrsu acel păscariu cu pește la ¹¹³ gheneneralul Leisu, carele era mai mare preste ¹¹⁴ oștile moschicești, și ș-au făcut ocaz acel păscariu de la Leisu ¹¹⁵ gheneneralul ¹¹⁶ ca să poată umbla cu doi oameni pre mare, să prindă pește ¹¹⁷ să fie pentru ghenerali.

⁸⁹ acolo ⁹⁰ Lișcinschii / Lișinschii ⁹¹ în / fără veste în tirgu în ⁹² atunci ⁹³ triimis / răpedzit ⁹⁴ de / din ⁹⁵ Lișcinschii / lui Lișinschii ⁹⁶ de / din ⁹⁷ s-au despărțit / să disparti ⁹⁸ în gios ⁹⁹ întru agiutoriu / să le agiute ¹⁰⁰ cu ¹⁰¹ Lișcinschii / Lișinschii ¹⁰² Gdanțca / Danțca, cu o samă de domni leșești ¹⁰³ de la franțozii / frunțujască ¹⁰⁴ iară / dar ¹⁰⁵ iar alții/unii ¹⁰⁶ Balticum/Balticu ¹⁰⁷ Gdanțca/Danțca ¹⁰⁸ s-au și gătit/ș-au și gătat ¹⁰⁹ să să inchine/și a s-inchina ¹¹⁰ multă dare/multu dar ¹¹¹ încă ¹¹² Lișcinschii / Lișinschii ¹¹³ acela ¹¹⁴ preste/pe ¹¹⁵ Leisu/Lis ¹¹⁶ carii era mai mare pe oastea moschicească ¹¹⁷ ca s-aducă totdeauna pește ghenărariului Lis. Și credzindu-l ghenărariul, i-au dat ocaz di volnicii a umbla la pește *de

Decii craiul *Stanislaw* Lișcinschii ¹¹⁸ s-au și îmbrăcat în haine proaste și au purces împreună cu păscariul *cu o luntre* pre apă ¹¹⁹, făcându-să a prinde pește, până *ce* au ieșit din străjile moschicești. Și ieșind la margine *la uscat* la un satu, *iar întru acea vreme* au și nemerit niște căzaci și cu ¹²⁰ donți *din oastea moschicască* umblindu pentru hrana. Iar Lișcinschii ¹²¹ *au și intrat într-o casă* și s-au suit pre un cuptoriu și *au început a geme* și s-au făcut ¹²² *că este bolnav*. Iar ¹²³ căzaci auzindu *pe Lișcinschii* gemind, n-au vrut nici în casă să intre, temindu-s(ă) de boală¹²⁴.

Iară Lișcinschii ¹²¹ au făcut cum au putut și au mărșu până în hota- / rul prusăscu și, agiungind în hotarul prusăscu, n-au *mai* putut să să mai tăgăduiască*, ce i-au căutat numai a să spune. Și oblicindu craiul prusăscu, l-au și luat la sine ¹²⁵ și de toate ce-i trebuia ii da și ca pe un craiu il ține în cinste. Numai *era* în pază ¹²⁶, ca să nu scape nici într-o parte, pentru că ¹²⁷ *craiul prusăscu* este colegator Neamțului și prietin Moscalului ¹²⁸.

Iară moscalii, după ce au luat ¹²⁹ *cetatea* Gdanțsa, au lăsat oaste puțină pe margine, de vor vini niscai franțozi să să poată apăra, iar ceea-laltă ¹³⁰ oaste *moschicască* s-au întorsu ¹³¹ iarăș în Țara Leșască asupra leșilor, și pre unde găsiia obuzuri leșești, să tot bătea și-i** biruia pre leși și-i *strica foarte rău*.

Atuncea și craiul Fridericu s-au pogorit din Saxonia cu oaste ca la triizăci de mii de ¹³² sasi la Varșav ¹³³, la scaonul crăiiei leșești, iară pre oastea moschicască capete *mai mari* era acești ghenearali, anume Leisu ¹³⁴ și Berro și Zagrațchii și Hesenburgu și Cotuș Menih și ¹³⁵ Vejbah. Acești ghenearali era cineș cu obuzul său, cite *cu cinsprăzece* mii, *cite cu doaozăci* de mii de moscali la un obuz, osăbit de căzaci și de donți și de sasi *ce vinisă cu craiul Frideric de la Saxonia*.

Iară leșii, până la o vreme, tot umbla din locu în locu și nu să închina moscalilor, nedejduind ca doar le-ari vini agiutoriu de la franțozi ¹³⁶ și de la turci. Și pre unii din leși, gonindu-i ¹³⁷ moscalii, au trecut în ¹³⁸ olatul Hotinului iar turcii nu le da agiutoriu, pentru că ¹³⁹ să bătea cu căzilbașii, // ori nu să putea încrede cu leșii, ce numai ¹⁴⁰ au triimis puținei ¹⁴¹ spahii și pre un soltan *cu tătari* la margine la Hotin, de sta de pază, să nu facă leșii vreun meșterșug *cetății* Hotinului. Și așa au stătut lucrurile ¹⁴² doi ani și văzindu leșii că n-au nici o nedejde de ¹⁴³ agiutoriu nici de o parte, *nici de la turci, nici de la franțozi*, au început a să închina până s-au închinat toți la craiul Frideric și l-au priimit ¹⁴⁴ *să le fie* craiu.

Decii ¹⁴⁵ craiul Fridericu i-au priimit *pre boieri* cu dragoste, *dacă s-au închinat*, și i-au boierit *pre carii* nu era boierii¹⁴⁵. Pus-au pre Iuzef *Potoțchii*, *ce era* voevoda Chiovschi, hatman *velchii* corunnii, carele era temeiu zorbaliu ¹⁴⁶ cel mai mare, și *au pus* pe Branițchii hatman polnii *corunnii*, iar ¹⁴⁷

¹¹⁸ Lișcinschii / Lecinschii ¹¹⁹ să prindă pește ¹²⁰ și cu / di ¹²¹ Lișcinschii / Lișcinschii ¹²² s-au făcut / făcindu-să ¹²³ iar / ș- ¹²⁴ boală / boli ¹²⁵ în dragosti ¹²⁶ sta ¹²⁷ pentru că / căci ¹²⁸ și au rămas acole. Precum va mai fi, vremea va arăta ¹²⁹ luat / așădzat ¹³⁰ iar ceea-laltă / și cee ¹³¹ întorsu / înturnat ¹³² de / cu ¹³³ Varșav / Varșavă ¹³⁴ Leisu / Lis ¹³⁵ Masurlieu și ¹³⁶ franțozi / Franțoj ¹³⁷ gonindu-i / boțindu-i ¹³⁸ în / și ¹³⁹ pentru că / căci ¹⁴⁰ ce numai / fără citu ¹⁴¹ puținei / puținii ¹⁴² amestecati ¹⁴³ de / ș- ¹⁴⁴ și l-au priimit / ș-a-l primi ¹⁴⁵ și ¹⁴⁶ temeiu zorbaliu / temiu zorbaliu ¹⁴⁷ iar / și * tăgăduiască / tănuiască ** tot

hatman vielchi Litovschii *au pus* pre Vișnovetșchii ¹⁴⁸, iar ¹⁴⁹ hatman polnii Litovschii ¹⁵⁰ *au pus* pre Razevil ¹⁵¹ și *așe* au rămas lucrurile ¹⁵² *mai în pace*.

26 * Iară pre craiul Stanislav Lișcinschii ¹⁵³ cu tocmală l-au triimis ¹⁵⁴
p.330 *craiul prusăscu* pe apă la ginere-său ¹⁵⁵ *craiul franțozescu*. Iar moscalii au
p.331 rămas ca la triizăci de mii *de oaste* și sasi ca ¹⁵⁶ doaozăci de mii *de oaste*
în Țara Leșască, iar alți moscali s-au dus în gios la Poltava, în preajma Azacului. Că hanul *din Crim* s-au *fost* rădicat și ¹⁵⁷ au *fost* purces din Crim cu toată puterea să margă pre la cercheji, să treacă munții asupra cazilbașilor, *pre la cetate* pre la Derwent. Și prinzindu de veste cazilbașii, nu i-au lăsat să treacă și au zăbăvit toată iarna acolo, pre la cercheji, și cit au zăbăvit la cercheji au și început a face mestecături și turburări în oardele cele ¹⁵⁸
ce sînt suptu *ascultarea* Moscului ¹⁵⁹, ce sîntu la Cazan și la Astra / han, a le ¹⁶⁰ pune hani și bei ¹⁶¹ și *apoi* s-au întorsu *hanul* iarăși ¹⁶² la Crim. Iar ¹⁶³ moscalii încă sta ¹⁶⁴ mulți la margine ¹⁶⁵ în pre(a)jma ¹⁶⁰ *tătarilor*, iar ¹⁶⁷ hanul ¹⁶⁸ cîndu au *fost* trecut *toamna* spre cercheji, au *fost* can stricat tătarii niște sate moschicești pre margine trecîndu.

27 Iară moscalii, după ce au sosît la margine și au văzut acea stricăciune de tătari și aceli amestecături și turburări ce au *fost* început *tătarii* a face în hăniile lor, n-au mai putut răbda ce au lovit și ei vreo doaozăci și opt ¹⁶⁹ de sate tătărăști carii trăia ¹⁷⁰ pre dincolo *de Don*, de Azacu și i-au pus pre toți ¹⁷¹ supt sabie. Apoi s-au pornit o samă de moscali și cu căzaci să margă în Crim. Și pre cimpii Crimului i-au apucat o iarnă *foarte* grea, cu mare vicol, și le-au perit mulți cai și oameni și ¹⁷² n-au *mai* putut să mai margă și s-au întorsu înapoi la marginea țării lor pre la Poltava, pre la Harcov ¹⁷³ de au iernatu ¹⁷⁴ până în primăvară. ¹⁷⁵

28 Cazilbașii încă întru acești doi ani și șese luni ¹⁷⁶ a domniii lui Costantin-
vodă s-au tot bătut cu turcii pre rău și ¹⁷⁷ au bătut cazilbașii pre turci ¹⁷⁸,
p.332 că-i încungiurasă ¹⁷⁹ la o margine, și de o parte era tîrgul Bagdatul și *cetate(a)*
Vavilonul și de altă parte era apa Efraftului, de nu pute să fugă turcii nici într-o parte, că-i încungiurasă de toate părțile *cazilbașii* și puțini au scăpat din turci ¹⁸⁰. Atunci au perit și Topal-pașe și alți pași cițiva, *iară acel* Topal-pașe ¹⁸¹ fusese mai înainte *vreme* și vezir și *atuncea* era sarascheriu pre acea
f.225 oaste *turcească*. //

29 Tot pre aceli vremi ¹⁸² rădicatu-s-au turcii cu mulțime de oaste, ca la ¹⁸³ trii sute de mii ¹⁸⁴ și ¹⁸⁵ au purces iarăș asupra cazilbașilor. Și au pus sarascheriu *mai mare* pre oaste pre Chiupruliolu ¹⁸⁶ și cu vreo triizăci de pași și cu mulțime de tunuri. Iar cazilbașii s-au așezat cu urdia lor pe un șes lingă niște ¹⁸⁷ munți și au făcut doao meterezuri ¹⁸⁸ nu departe unul de *la* altul, cit să poată agiunge cu sinețile. Și au făcut lagum în meterezul *cel* din

¹⁴⁸ Vișnovetșchii / Ragivir ¹⁴⁹ iar / și ¹⁵⁰ Litovschii / de Litva ¹⁵¹ Razevil / Vișnovetșchii ¹⁵² lucrurile / lucru păn-acmu așe, păn la let 7244 feurar 1 * *Această frază în ed. Iordan se află la sfîrșitul paragrafului anterior* ¹⁵³ Lișcinschii / Lecinschii ¹⁵⁴ Prusul ¹⁵⁵ la Franțoj ¹⁵⁶ la ¹⁵⁷ și / de ¹⁵⁸ oardele cele / hăniile cele de ¹⁵⁹ Moscului / Moscu ¹⁶⁰ Astrahan, a le/Hastrahan a-i ¹⁶¹ și lacumiț ¹⁶² înapoi ¹⁶³ iar / ce și ¹⁶⁴ sta / stau ¹⁶⁵ la margine / boiț la marginea lor ¹⁶⁶ lor ¹⁶⁷ iar / numai ¹⁶⁸ de toamnă ¹⁶⁹ doaozăci și opt / 20 și mai bini ¹⁷⁰ trăia / trăiesc ¹⁷¹ i-au pus pre toți / le-u pus tot ¹⁷² și / ce ¹⁷³ Harcov / Harhov ¹⁷⁴ au iernatu/ierneadză ¹⁷⁵ ce să va mai alege di primăvară, vremea va arăta ¹⁷⁶ și șese luni / pol ¹⁷⁷ și / că în anul 7242 ¹⁷⁸ de n-au scăpat unul ¹⁷⁹ încungiurasă/boișă ¹⁸⁰ și puțini au scăpat din turci / di n-au scăpat mai nimi ¹⁸¹ care ¹⁸² tot pre aceli vremi / iară la vâletul 7243 ¹⁸³ 200.000-¹⁸⁴ di oasti ¹⁸⁵ și/de ¹⁸⁶ Chiupruliolu/Chiprului ¹⁸⁷ lingă niște/intre 2 ¹⁸⁸ meterezuri/meteredzi

frunte, iar în meterezul cel din urmă ¹⁸⁹ n-au făcut lagumuri. Și s-au așezat ¹⁹⁰ oastea *cazilbașilor* pedestrima în meterezul cel din frunte cu lagumuri și au rinduit o samă de ¹⁹¹ călărime sprintină pre de amîndoa părțile ¹⁹² supuși.

Iară turcii, cum au văzut pre cazilbași, s-au și slobozit cu mare năvălire asupra lor. Iar ¹⁹³ cazilbașii s-au făcut a fugi înapoi și ¹⁹⁴ au lăsat meterezul cel din frunte ¹⁹⁵ de au intrat turcii într-insul iar ¹⁹⁶ *cazilbașii* au intrat în meterezul cel denapoi. Și așa, cum <au> început a să bate, s-au și aprinsu lagumurile *îndată* și au început a arunca pre turci. Și după ce s-au potolit lagumurile, îndată s-au și slobozit *cazilbașii* în turci a-i omori pre carii mai scăpasă de lagumuri, iară carii pleasă fuga din urdie îi prindea ¹⁹⁸ *cazilbașii* cei supuși di pe supt munți, de-i lua ¹⁹⁹ de grumazi și dentru atita samă ²⁰⁰ de oaste ce au fost ²⁰¹ abia de au scăpat vreo doao mii ²⁰² / *de turci*. Și au perit și sarascheriul Chiupruliolu ²⁰³ și toți pașii cîți au fost intru acea oaste. Și au luat și vreo doao sute de tunuri, *pușci de celi mari, cazilbașii de la turci*.

Cetățile toate ce le luasă turcii *mai* în trecuți ani de la *cazilbași* ²⁰⁴, ³¹ le-au luat *cazilbașii* toate ²⁰⁵ *de la turci*. Și ²⁰⁶ *au început lucrurile a umbla să să așeze să facă pace* ²⁰⁷. *Iară pre aceli vremi să vorovii să fie* fost dat ²⁰⁸ împărăteasa Moscului patruzăci de mii de moscali *întru agiutoriu cazilbașilor* ²⁰⁹.

Franțozul, văzînd că nu priimăscu moscalii și *nemții* pre socru-său ³² Lișcînschii ²¹⁰ *să fie* craiu în Țara Leșască ²¹¹, au dat cuvînt ²¹² cu Turcul ^{p.333} să înceapă el gilceavă la *nemți* și Turcul să dea agiutoriu leșilor împotriva moscalilor.

Decii *Franțozul* au și sculat pre craiul Ișpaniiei ²¹³ fără *de* veste cu oaste ³³ și s-au coborit în Italia și* au luat citeva cetăți din Anapole care *până la acea vreme* le stăpîniia ²¹⁴ Neamțul. Iar ^{214a} Franțozul au și pornit oaste asupra Neamțului, ca să margă în Saxonia, și n-au putut ²¹⁵, că nu l-au lăsat Neamțul. Și s-au și lovit o samă de oaste în citeva rinduri și uneori bătea Neamțul iar alteori ²¹⁶ *bătea* Franțozul, dar tot bătea mai mult Neamțul. Numai teameiul oștilor nu s-au lovit niciodată că nu cuteza nici o ²¹⁷ parte nici alta ²¹⁸.

Mărs-au ²¹⁹ și moscali triizăci de mii agiutoriu Neamțului, oaste foarte ³⁴ bună și aleasă, cu ghegeneralul Leisu ²²⁰ și *dînd războiu* singuri moscalii s-au bătut cu o samă de franțozii, și i-au bătut pre rău pre franțozii, la care oaste capetile // franțozești, văzînd acel groznic războiu ²²¹ *al moscalilor*, au scris ^{f.226} cărți la craiul franțozescu să facă pace, să nu să mai bată, că oastea moschicească este un nărod prea tare, și *la războiu stau ca un zidiu* și nu pot cu dinșii să prindă nemică la războiu ²²². Și de să vor mai bate, poate să istovască *de tot* pre oastea *cea* franțozască.

¹⁸⁹ din urmă / di-napoi ¹⁹⁰ s-au așezat / ș-au tocmit ¹⁹¹ oaste ¹⁹² munților ¹⁹³ iar / dar ¹⁹⁴ și / de ¹⁹⁵ din frunte / cu lagum ¹⁹⁶ iar / și ei ¹⁹⁸ îi prindea / a-i prinde ¹⁹⁰ pe toți ²⁰⁰ samă / somă ²⁰¹ au fost / fusese ²⁰² vreo doao mii / 1000—2000 ²⁰³ Chiupruliolu / Chiupruliul ²⁰⁴ acmu ²⁰⁵ înapoi ²⁰⁶ acmu imblă turcii de să roagă ²⁰⁷ dar încă nu s-au așădzat până acmu. Ce precum va mai lucra vremea, va arăta la rindul său ²⁰⁸ să fie fost dat / fost-au dat pi taină agiutor ²⁰⁹ cu ghinărariul Lis și // (p. 333) cu portul schimbă cazilbășești. Și turcii nu știu nimic di acel agiutor. Și mai mult moscalii spărgă teameiul turcilor pe pedestrima, iar pi călărimea turcilor *cazilbașii* îi bătè mai rău. Și multu s-au învățat *cazilbași* la foc de moscali a da ²¹⁰ Lișcînschii / Lișinschii ²¹¹ și cu *nemții* ²¹² au dat cuvînt / ș-au dat cote ²¹³ Ișpaniiei / Șpaniiei * și / de ²¹⁴ stăpîniia / ținè ^{214a} iar / dar ²¹⁵ mergi ²¹⁶ iar alteori / și uniori ²¹⁷ o / cee ²¹⁸ alta / ceelaltă ²¹⁹ mărs-au / iar în anu 7243 au mersu ²²⁰ Leisu / Lis, care fusesă și la *cazilbaș*. Și iar așa s-au bătut într-acest an cîți o samă di oști. Dar teameiul tot nu s-au bătut, fără citu ²²¹ acel groznic războiu / acè groznică bătăi ²²² războiu / bătăi

Ce după aceea au stătut ²²³ papa de Rim și cu alte crăii tare de i-au împăcat ²²⁴ pre Neamțu și cu Franțozul ²²⁵. Aceste toate s-au făcut în doi ani și șese luni ²²⁶ a domnii dintăi a lui Costantin-vodă ²²⁷ Mavrocordat.

p.334 * DOMNIA A DOA A LUI GRIGORII¹ GHICA-VODĂ, ANUL²
7244, DECHEMVRIE 15

1 După ³ ce au vinit Grigorii-vodă la scaonul domnescu în Iași ⁴, să arăta vesel cătră toți boierii, cu dragoste, numai i să cunoștea fața că-i pare pre(a) rău și-i este rușine unde il scosese ⁵ Costantin-vodă din domnia Țării Munte-nești. Și au și învățat de au mărșu toată boierimea la gazda capegi-bașii, careli vinisă de-l așezasă în scaonul domnescu ⁶, de au făcut mare jalobă cum că au pustiit țara Costantin-vodă ⁷ cu grecii, cu oamenii lui, făcindu multe obi-ceiuri rale.

2 Iară ⁸ a triia zi au și purces ⁹ capegi-bașe în grabă de au mărșu de au așezat ¹⁰ pre Costantin-vodă în scaonul său în București, că vinisă numai un capegi-bașe la / amindoi domnii să-i ducă ¹¹ și să-i ¹² așeze la scaonele lor. Iar ¹³ Costantin-vodă au așteptat ¹⁴ pre capegi-bașe pe drum la ... ¹⁵ și n-au mărșu ¹⁶ în București până n-au sosit ¹⁷ turcul ¹⁸ capegi-bașe și ducîndu-l l-au așezat în scaonul său în București.

3 Iară Grigorii-vodă, după ce au purces ¹⁹ capegi-bașe din Iași, n-au trecut doao-trii ²⁰ ceasuri și au și închis pre doi boieri, anume pre Sandul Sturze vornicul, careli au fost ²¹ pre(a) drag lui Grigorii ²²-vodă în domnia dintăi și-l ținusă la mare cinste fiindu-i și oarece neam, și pre alt boieriu anume Toader Păladii vistiernicul. Decii vistiernicului Păladii îi da pricină pentru catastijeli țării și izvoadele, pentru că le luasă ²³ toate Costantin-vodă și nu avea pi ce îi lua sama. Iar vornicului Sturzii îi era mai mare și mai grea închi-soare și scirbă, arătîndu-i vină că-i este rudă și l-au ținut că este a lui și l-au îmbogățit în domnia dintăi și l-au cinstit mai mult decit pre alții și l-au avut de bună credință, iar el, cînd i-au poroncit ²⁴ Grigorii-vodă din Țara Muntenească, la dinsul și la alți boieri moldoveni, să fugă la dinsul în Țara Muntenească, și i-au poroncit întru atitea rînduri, și el n-au vrut să priimască să fugă, ca alții, și ²⁵ încă el au stătut pricină și altora să nu fugă. Și ²⁶ dzicea Grigorii-vodă vornicului Sturzii: „De a-i fi fost tu îndemnătoriu și nu ai fi
p.335 fost pricină să-i oprești și pre alți boieri și de ați fi fugit, eu astăzi n-aș fi fost mazil din Țara Muntenească și aș fi și acmu ²⁷ domnu acolo. Și Cos-tantin-vodă ar fi fost mazil, dar nu eu, că aici în Moldova era să vie Mihai-f.227 vodă“. Decii Sturze vornicul rămăsese la mare // groază și în grea urgie ²⁸,

²²³ au stătut / acmu stă ²²⁴ tare de i-au împăcat / mari ca să-i împaci ²²⁵ ce precum s-a alege, vremea viitoare va arăta ²²⁶ și șese luni / pol în dzilile ²²⁷ iar la ce s-ar mai alege înainti, s-or scrii la rînd, la domnia lui Gligorie-vodă.

* Cap. XXIV ¹ Grigorii / Gligorii ² anul / vâleat ³ după / și după ⁴ în scaun ⁵ il scosese / l-au scos vâru-său din Țara Muntenească ⁶ de-l așezasă în scaonul domnescu / di-l pusesă în scaon ⁷ și ⁸ iară / și ⁹ purces / pornit pe ¹⁰ de au mărșu de au așezat / ca să margă și să pui și ¹¹ amindoi domnii să-i ducă / amindouă domniile să li muti ¹² să-i / să li ¹³ iar / și ¹⁴ au așteptat / aștepta ¹⁵ (loc liber in ms. nostru) ¹⁶ n-au mărșu / nu-ntra ¹⁷ n-au sosit / a nu sosi ¹⁸ să-l pui în scaun ¹⁹ deci cum au pornitu pi ²⁰ doao-trii/patru, cinci ²¹ au fost / fuses ²² Grigorii / Gligorie ²³ le luasă / le-au luat ²⁴ i-au poroncit / au scris ²⁵ și / ce ²⁶ și / că-i ²⁷ în Țara Muntenească ²⁸ în grea urgie / greu

i să apropieșă cumpănă vieții. Numai nărocirea lui că să timplasă ²⁹ *atuncea* un patriarhu mazil de la Țarigrad, anume Paisie, ce ³⁰ *vinisă* cu Grigorii-vodă aicea în Iași și au stătut *tare acel patriarh la Grigorii-vodă* cu multă rugămintă de zi de noapte și cu mare greu, după ce au trecut o săptămână, l-au iertat ³¹.

Iară ³² a patra zi ³³ *pre obicei* au boierit boierii ³⁴. Pus-au pre Costantin Costachi ³⁵ *iarăș* vel logofăt ³⁶, pre Iordachi Cantacozino *Deleanul* ³⁷ vornic mare de Țara de Gios ³⁸, *pre* Ion Neculce ³⁹ vornic mare de Țara de Sus, pre Costantin Ipsilanti ⁴⁰ *grecul*, hatman, pre Grigorașco, grec ⁴¹ *fiind de neamul lui*, vel postelnic ⁴², pre Iordachi Cantacozino ⁴³ Pașcanul vel spătar, pre Gavriil Costachi ⁴⁴ vel ban, pre frate-său Toderășco ⁴⁵ *Costachi* vel păhar- ^{p.336} nic, pre Costachi Razul vel vistiernic, pre Lupul Gheuca *Oprișan* vel stolnic, pre Aristarh ⁴⁶ vel comis; aceștia era ⁴⁷ boierii lui Grigorii-vodă în domnia a doa.

Iară după ce s-au așezat boierii și s-au mai curățit calabalicurile ⁴⁸ 5
au scos banii steagului, grei bani, pe toată țara și au stricat legătura ⁴⁹ ce au fost făcut ⁵⁰ Costantin-vodă cu blăstăm *să nu dea dajde mazilii și mănăstirile și preoții de țară*. Și au scos și circimărit cite cinci lei de circimă în toată țara ⁵¹, *dar numai întru acel an au luat circimărit*. Și luundu banii steagului ⁵², au scos văcărit cite un leu de cal și cite un zlot de vită ⁵³.

Atuncea să timplasă și Costantin Costachi ⁵⁴ ce ⁵⁵ era logofăt mare de ⁵⁶ 6
era cu zlotărie la Suceavă și mărgind la / mănăstire la Sucevița și sosind ⁵⁷
sara la mănăstire ⁵⁸ au mîncat bucate ⁵⁹ cu egumenul și cu alți boieri ⁶⁰.
Și dimineața sculindu-să de noapte să margă la biserică și ieșindu afară, l-au lovit o amețală ce să dzice dambla și până în doao-trii ceasuri au mai trăit și au murit ⁶¹. Apoi l-au dus ⁶² la Iași și au ieșit *Grigorii-vodă* înainte ⁶³ cu toată boierimea și *l-au dus la mitropolie* și l-au îngropat în țintirimul bisericii ⁶⁴ și mare cinste i-au făcut *domnia* la îngropare și *fiind om creștin bun*,

²⁹ nărocirea lui că să timplasă / s-au timplat, nărocul lui ³⁰ Paisie, ce / Pais de ³¹ socotiț acmu, fraților boieri, hirile domnilor! Să potrivești cu linul mărilor și cu sâninul ceriului. Cînd nu gindești, să tulbură mările și ceriul nuoreadză. Așe sint și hirile domnilor. Cînd trage omul nedejde de bucurie, atunce vine la scribă. Precum era măcar acest Sturdze, la domnia dintăi, mare și tare, ca un leu asupra tuturor; ce vrê el și ce dzicê el, acee făcê și Gligorie-vodă, iar acmu la cit vinisă! Care să pomenești puterea lui ce avê la domnia lui Gligorie-vodă înapoi ³² cînd au fost ³³ după ce-au șădzut în scaun după ³⁴ anumi ³⁵ sîn Gavriiliță ³⁶ iarăș cum au fost logofātu ³⁷ vel ³⁸ și pi mine ³⁹ iarăș vel ⁴⁰ Ipsilanti / Psăolus ⁴¹ țarigrădan ⁴² din toț greci acestor 2 domni, el mai bun și mai înțelept și cilibii, nămai tot hire de grec. Precum este hire mai ales de lup decit de dulău, așe și el nu era lup, decit să pricepê mai mult dulău decit de lup. Nămai nu avê pre multă treceri la stăpin, după cum îi era slujba bună și omenia. Pus-au ⁴³ Cantacozino / Catacozino ⁴⁴ Gavriiliță ⁴⁵ Toderășco / Toader ⁴⁶ Aristarh / Alistarhu ⁴⁷ era / au fost ⁴⁸ au stătut de ⁴⁹ au stricat legătura / au scos dăjdi pe boierii mazili, și pi popi, și pe mănăstiri, și au ruptu testamentulu ⁵⁰ au fost făcut / făcusă ⁵¹ și iară au stricat blăstămul ce era făcutu mai înainte, să nu dè. Ș-au ales boieri, ș-au pornit pi la ținuturi cu ⁵² din dzi întâi a lui ghenari, cu mare sirguială și grabă di bani. Și bine n-au trecut ghenari, să istovască zlotășii banii steagului, au și păzit în luna lui fevrar di ⁵³ iarăș cu mare grabă ⁵⁴ Gavriiliță, ce să poriclē Negel, c-avê un negel în nasu din naștere ⁵⁵ ce / care ⁵⁶ de / și ⁵⁷ într-o simbătă ⁵⁸ în 28 di dzili a lui fevrar ⁵⁹ au mîncat bucate / au șădzut ⁶⁰ boieri / mazili la masă de-au mîncat bini sara ⁶¹ și dimineața sculindu-să de noapte să margă la biserică și ieșindu afară l-au lovit o amețală ce să dzice dambla și până în doao-trii ceasuri au mai trăit și au murit / iar cînd au fost dispre dzuu s-au sculat să margă la biserică duminică dimineața. Și n-au apucat să agiungă în biserică, și l-au și lovit o amețală de-au cădzut gios în mijlocul mănăstirii. Și luindu-l ficiorii în brață, dè-bè l-au dus pân'la chilie și peste un ceas au și murit ⁶² dus / adus ⁶³ și ⁶⁴ în țintirimul bisericii / la mitropolii, afară lingă ușa bisericii, c-așe au poftit el, să nu-l îngroape în biserică

p.337 mulți din *nărod*⁶⁵ striga: „Dumnezeu să-l ierte“⁶⁶. Și în locul lui au pus *Grigorii-vodă* pre *Darie Donici* logofăt mare⁶⁷.

7 Iară cîndu au fost în luna lui april în șesepzăzece dzile, în săptămîna cea mare⁶⁸, au scos *hirtii și celelalte slujbe nu apucasă a le istovi. Ieșit-au atunci cea salahori și cară la Vozia și cai împărătești, în doao rînduri, cite patru sute de cai, de s-au triimis la Poartă și s-au rînduit tot atunci oameni să taie lemnu și să-l scoată să-l ducă la Cartal pe Dunăre să facă pod. Că începuse a umbla moscalii să strice pacea cu turcii, precum arată mai înainte, și așeste nevoi toate în cinci luni să grămădisă pe țară. Și era prea cu greu oame-nilor, că de iarnă vitele le murisă și de piine pre multe locuri ducea lipsă, că nu rodise⁶⁹ anul trecut și neșușitorii⁷⁰, simțind de nepace, nu da nici un ban nemăru cu datorie⁷¹. //*

f.228 p.338 Iară pîste vară, viind veziriul la Dunăre la Cartal, ieșit-au greli ialovițe⁷² și chile de piine și de orzu în doao-trii rînduri și le-au dus la veziriul la Cartal și la Hotin țara și au scos și cinci civerturi întru acel an. Iar veziriul viind la Cartal triimis-au bani lui *Grigorii*⁷³-vodă să facă oameni de oaste moldoveni și au triimis *Grigorii*⁷³-vodă pre supt munte la *Suceavă* și la *Cimpul Lungu*⁷⁴ și la *Neamțu*, la *Bălțătești* și la *Grumăzești* și la *Bacău* la *Comănești*, de au strinsu⁷⁵ oameni tineri, cu sinețe, ca vreo trii-patru⁷⁶ sute, de le da leafă⁷⁷ și tain zaire di ce le trebuia și⁷⁸ i-au ținut la Iași toată vara.

8 *Grigorii*⁷⁹-vodă tot nu uita⁸⁰ Țara Muntenească⁸¹ și cerca la veziriul și la *Poartă* ca să margă iarăș domnu în Țara Muntenească și viniia vești bune⁸² de la frate-său *terzimanul* și de la veziriul⁸³ că-i va fi pre voie. Și i-au vinit⁸⁴ poroncă de la veziriul să margă⁸⁵ *Grigorii-vodă* la Cartal⁸⁶ la

⁶⁵ mulți din *nărod* / mai mulți oameni ⁶⁶ dicit „să nu-l ierte“. Că măcară că era om minios și zavisnic asupra unora, după cum is pizmătari neamul *Gavrilițăștilor*, dar avē și unili lucruri bune. Că era om și harnicū, nici mitarnic sau lacom, și era // (p. 337) și om libovnicū, ospătători. Dragă-i era cinstea, și mai aleasă decit toati era cē mai bună, că să punē tari în prici cu domnii și cu alții pentru țară. Sta di să pricē, ca să nu o jăcuiască. Pentru aceea *nărodul* mai mult striga „Dumnezeu să-l ierte“. Și noă încă ni să cade, celor ce om citi, di vremi că sta pentru țară cu bini, să dzicim „Dumnezău să-l ierte“. Că boierul cari stă cu bine pentru țară di spuni, macar de-ar vini și la primejdia vieții, i să cade de la acē țară și di la peminteni a-i da mai multă cinste di laudă decit de hulă. Făcutu-i-au și giupineasa lui, unde l-au îngropat, mormint di piatră frumos, ca să rămîie di pomeniri. Iar ⁶⁷ care fusă și mai în trecut ani ⁶⁸ în post la Paști, n-apucas-a istovi nici banii steagului, nice văcărutul bini, ș-au și scos și *hirtii* greli, de nu putē oaminii nici la biserică să margă, să-ș cati de sufletū, să să pricistuiască, sau la Paști să pascuiască, ce pascuiē pin păduri, cu ferăli sălbatici, ascundzindu-să săracii di *hirtii*. Făcut-au tot atunci *salohori* și cară la *Vozia*. Scos-au atunci de-au datū mazilii și caii împărătești, în doă rînduri 400 cai. Rînduit-au tot atunci în luna lui mai și oameni să mai și scoată lemnu la Cartal pe Dunări, să facă pod. C-au început a umbla să strici pacea moscalii cu turcii. Ce precum s-a alege di acest lucru, s-a scrii înainte la rîndul său. Toati acēste nevoi mari într-acesti cinci luni să boșisă totodată ⁶⁹ de ⁷⁰ cu datorie ⁷¹ și zlotășii avē dispre domnu mari scirbă de zapciilic. Ce să mira bieți oameni ce ș-or face capetele. Că să fugă // (p. 338) n-avē încotro, nămai în codri, de răul zlotășilor ⁷² pi țară, di 2 ughi, ce era în visterii la banii steagului o ialoviță și 2 pile de pini. Așijdere ș-alte pile, di ughiu pilă, ce le-au dus la Hotin. Așijdere și alt rînd di pili di ordzu grele, citi 2 pilă la un ughiu, și cinci civerturi. Acēste toati le-au datū într-acest an a domnii mării sale lui *Gligori-vodă*. Viziriul viindu la Dunări, la Cărtal, neavîndu pace cu Moscul, precum s-a scrie înainte la rîndul său ⁷³ *Grigorii* / *Gligori*⁷⁴ la *Vicov*, la *Berghem*⁷⁵ de-cei ⁷⁶ trii-patru / opt ⁷⁷ leafă / bani ⁷⁸ și / de ⁷⁹ *Grigorii* / *Gligori*⁸⁰ rușinea ce i-au făcut vāru-său *Costantin-vodă*, de l-au scos din ⁸¹ ce tot să zavisuiē amindoi la *Poartă* de să pirie unul pe altul, ca să-ș dē peste cap unul altuie. Iar cîndu au fostu mai despre toamnă ⁸² lui *Gligori-vodă*⁸³ purtindu trebile frate-său *terdzimanul*⁸⁴ și ⁸⁵ la vizirul ⁸⁶ arătîndu

Dunăre la veziriul, dzicindu cătră boieri Grigorii-vodă că-l cheamă veziriul la sfat ⁸⁷. Dar nedejde avea prin adevărînță că de acolo de la Cartal va merge domnu în Țara Muntenească. Și s-au gătit îndată cu bucurie și au purces de au mârșu la veziriul. Iar Costantin-vodă simțind de lucrurile lui Grigorii ⁸⁸-vodă au și triimis ⁸⁹ pre Mihălachi spătariul la Țarigrad, la muftiul și la cizlar-aga și la alții din curtea împărătească, și ș-au așezat ⁹⁰ toate trebile ⁹¹ de la împărăție. Și au triimis și alți boieri la veziriul cu piră ⁹² asupra lui Grigorii ⁹³-vodă ⁹⁴ și la hanul. / Iar cind au sosit Grigorii ⁹⁵-vodă la Cartal p.339 la veziriul i s-au schimbat bucuria în voie rea ⁹⁶, găsind lucrurile schimbate, stricate și încă și în scirbă mare despre hanul și despre veziriul. Care cu multă cheltuială de mare some de bani au dat veziriului și hanului și așe ⁹⁷ ș-au așezat lucrurile despre amîndoao părțile de au vinit iarăș ⁹⁸ înapoi la scaonul său în Iași. Și i-au poroncit veziriul lui Grigorii-vodă să-ș caute Țara Moldovii să o stăpinească bine, să nu să ⁹⁹ răsipască, iar de Țara Muntenească să să așeze să nu mai umble mestecindu, că apoi nici în Moldova nu va fi ¹⁰⁰.

Iară Costantin-vodă încă fiindu domnu aici, în Moldova, și înțălegindu 9 de Mihai-vodă că-i este giuruită domnia la munteni de veziriul, au umblat la Mihai-vodă și au scris de au legat prieteșug și au ¹⁰¹ logodit pre domnița sor lui Costantin-vodă ¹⁰² cu un ficior a lui Mihai vodă ce era ¹⁰³ mijlociu, anume Stefăniță beizade ¹⁰⁴. Iar pre de altă parte au umblat capichihăile lui Costantin-vodă la cizlar-aga și la muftiul. Și cind s-au trezit Mihai-vodă au fost ¹⁰⁵ numai cu giuruința, că l-au amăgit Costantin-vodă și au luat domnia ¹⁰⁶ Țării Muntenești, și Grigorii ¹⁰⁷-vodă au vinit domnu aici în Moldova, precum mai sus s-au scris ¹⁰⁸. Iar Costantin-vodă, după ce au mârșu în Țara Muntenească ¹⁰⁹, scriia la Mihai-vodă cum că nu este pricina de smințială despre dinsul și este despre Grigorii ¹¹⁰-vodă și el să ține de acea logodnă ¹¹¹ ce au făcut cu ficiorul lui Mihai-vodă și să să gătească ¹¹² de nuntă. Și au triimis ¹¹³ // boieri la Țarigrad să aducă ¹¹⁴ pre ficiorul lui Mihai-vodă, f.229 pe Stefăniță ¹¹⁵ beizade în Țara Muntenească ¹¹⁶ să facă nuntă.

Iară Grigorii ¹¹⁰-vodă, de aicea din țară din Moldova, nu s-au lăsat 10 cu atîta, ce au tot păzit de au scris pe ¹¹⁷ taină la Mihai-vodă de au stricat logodna cu domnița sora lui Costantin-vodă și au făcut tocmală de au luat Stefăniță beizade, ficiorul lui Mihai-vodă, pre o fată a hatmanului Costantin p.340 Grecul Ipsilanti ¹¹⁸ și au mai făcut și altă logodnă, cu fata lui Mihai-vodă cea mai mare, să o dea după ficiorul lui Grigorii ¹¹⁹-vodă cel mai mare, după Scarlat beizade. Și ficiorul lui Grigorii ¹¹⁹-vodă era de cincisprăzece ani iar * domnița, fata lui Mihai-vodă, era de doazăci și cinci de ani. Și precum s-au scris au pus Grigorii-vodă pe vornicul Iordachi Cantacozino Deleanul de au scris la Mihai-vodă și cu giurămînt înaintea patriarhului Păisie. Decii

în vedeală ⁸⁷ deci îndată s-au și gătit, cu mare pofală și bucurie, și au și purces cu taină, să-l puie ⁸⁸ Grigorii / Gligorii ⁸⁹ triimis / răpedzit pe vâru-său ⁹⁰ așezat / tocmit ⁹¹ bine ⁹² piră / multe vorbe proaste ⁹³ Grigorii / Gligorii ⁹⁴ la vizirul ⁹⁵ Grigorii / Gligorii ⁹⁶ cu ⁹⁷ așe / abie ⁹⁸ iarăș / iar ⁹⁹ să / o ¹⁰⁰ și va petrece mare urgie. Așe sintu prieteșugurile turcilor. Cine dă mai mult, acela-i mai prietin și mai bun ¹⁰¹ ș- ¹⁰² sor lui Costantin-vodă / o sor a lui ¹⁰³ mai ¹⁰⁴ Stefăniță beizade / Ștefan ¹⁰⁵ au fost / s-au trezit ¹⁰⁶ la munteni ¹⁰⁷ Grigorii / Gligorii ¹⁰⁸ s-au scris / scrii ¹⁰⁹ iar Costantin-vodă după ce au mârșu în Țara Muntească / și iar, după ce s-au dus la munteni, Costantin-vodă ¹¹⁰ Grigorii / Gligorii ¹¹¹ cu sor-sa ¹¹² să să gătească / să găteadză ¹¹³ triimis / pornit ¹¹⁴ aducă / iè ¹¹⁵ și să-l ducă ¹¹⁶ să dè pi sor-sa / ¹¹⁷ pe / cu ¹¹⁸ hatmanului Costantin Grecul Ipsilanti / lui Psăolus Costantin hatmanul, frati cu chiurce-bașei ¹¹⁹ Grigorii / Gligorii * / iar / și

cîndu au agiunsu boierii muntenești la Țarigrad și mîrgîndu pre uliță ¹²⁰ la Mihai-vodă au văzut nunta ficiorului lui Mihai-vodă giucîndu ¹²¹ și au luat pre fata hatmanului Costantin ¹²² *Grecol Ipsilanti*, precum mai sus s-au scris. Iar Costantin-vodă nu s-au lăsat cu atita ce ¹²³ au jeluît la Poartă pre Mihai-vodă și i-au întorsu *Mihai-vodă* lui Costantin-vodă toată cheltuiala, optzăci de pungi de bani. Și ¹²⁴ au îndemnat și pre niște / datornici a lui Mihai-vodă de l-au pirit și îndată l-au închis pre Mihai-vodă de au rămas și la închisoare ¹²⁵.

SĂ SCRIEM DI CELE STREINE CE S-AU LUCRAT ÎN DZILELE LUI GRIGORII GHICA-VODĂ ÎN DOMNIA A DOA

11 ¹În anii de la facerea lumii 7244 pornitu-s-au ² moscalii o samă la Astra-
han ³ și la Cazan și *asupra altor oarde* și hăanii ⁴ ce sint suptu ascultarea Mos-
cului, înțelegîndu de aceli fapte ce au fost început ⁵ hanul Crimului a face,
p.341 de s-au fost buzurluit ⁶ asupra Moscului și ⁷ i-au bătut și i-au supus iarăș
să fie supt ascultarea Moscului ⁸. Iară o samă de oaste, moscali și căzaci și
calmiși, au purces ⁹ cu Leisu ghegeneralul asupra Azacului iară ¹⁰ o samă de
moscali și ¹¹ cu căzaci și cu căzaci zaporojeni, cu Menih ghegeneral, s-au pornit
asupra Crimului. Decii ¹² moscalii carii mersese la Azac au încungiurat *ceta-*
tea Azacul și au început ¹³ căzaccii și calmișii carii mersese cu moscalii ¹⁴ a
bate și a ¹⁵ tăia pre nohăii carii trăia ¹⁶ pre dincolo de Don.

12 *Iară turcii*, înțelegîndu de aceasta, au și pornit din Țarigrad pre căpi-
tan-pașe cu citeva galioane și cu levinți, ca să apere Azacul. Și apropiîndu-să
f.230 de Azacu au ¹⁷ ieșit un soltan cu nohai carii era din ¹⁸ ceea parte de Don
și s-au sfătuit soltanul și cu căpi // tan-pașe de au ieșit levinții afară din
galioane pre uscat și au purces asupra moscalilor dimpreună cu soltanul.
Și dîndu-și războiu ¹⁹, așe au bătut moscalii pre turci ²⁰ cit abia au scăpat

¹²⁰ iar ¹²¹ giucîndu / giuca ¹²² hatmanului Costantin / lui Costantin hatmanului ¹²³ iar
Costantin-vodă nu s-au lăsat cu atita ce / deci Costantin-vodă au rămas la mari
rușini. Apoi Costantin-vodă nu s-au putut lăsa rușinat și ¹²⁴ încă ¹²⁵ Ce s-a mai
lucra, vremea viitoare va arăta. De merat lucru esti di Mihai-vodă, domnu bătrîn,
și cu ce minte și hărnicii îl știem că era! Și acmu 8 ani, di cînd s-au mazilit,
i-au stătut nărocul, sărăcul, tot împotriva, de-au rămas tot amăgit și di o parti
și di altă. Iar mai înainte era el putincios să amăgească pi alții, iar nu alții
pi dînsul. Numai poate Dumnedzău s-au minietū di i-au luat darul. Dară Dum-
nedzău, cum s-a-ndura cu mila sa, va faci. Dzice Hs. la Evanghelii că, dacă s-ar împuti
sarea, bucatile cu ce s-or săra. Trebui să socotim și noi aceasta, că di vremi că cei mari,
stăpîinii noștri, îmblă amăgîndu-să unul pi altul pentru lăcomie și cineștea aceștii lumi și
calcă pravilile și legăturile cu giurămînt celi adevărate, dar noi cești mici, vădzînd pi
cei mai mari, cum li vom țînê, sau cum ne va da Dumnedzău bine sau spori sau bișug?
Numai iarăș înainte, cum a fi mila sfinții sale, ne-a îndrepta.

¹ Să lăsăm di acmu domnia a doa a lui Gligori-vodă și să scriem di celi streine
ce s-au făcut în dzilele lui ² în anii de la facerea lumii 7244 pornitu-s-au / păn'la vâlet 7244
mart s-au și pornit ³ Astrahan / Hastrăhan ⁴ hăanii / la alte hăanii tătărești ⁵ fost început
/ făcut ⁶ de s-au fost buzurluit / di-i burzuluisă ⁷ și / de ⁸ să fie supt ascultarea Mos-
cului / cum au fost suptu Mosc ⁹ au purces / s-au pornit ¹⁰ iară / și ¹¹ iarăși ¹² cei ¹³ a să
bate și ¹⁴ mersese cu moscalii / era cu dînșii au început ¹⁵ tot ¹⁶ carii trăia / ce trăiesc
¹⁷ au / i-eu ¹⁸ din / pe de ¹⁹ războiu / bătai ²⁰ și pe nohai

puținei de au fugit în Crim cu căpitan-pașe. Iar tătarii de piste Don, cîți n-au perit, s-au răsipit, iar unii s-au închinat la moscali. Și ²¹ locul cel din ceea parte de piste Don, cit îl ținea tătarii, l-au supus ²² moscalii tot. Și apoi Leisu ²³ ghegeneralul au stătut pin pregiurul Azacului până în ²⁴ luna lui iulie. Și văzindu turcii și tătarii și pașe de Azac că nu le mai vine ajutoriu, au închinat cetatea moscalilor, iar ²⁵ moscalii au slobozit pre turci de s-au dus la Țarigrad cu pace.

Iară Leisu ²⁶ ghegeneralul moschicescu, după ce au luat cetatea Azacul, 13
au așezat o samă de oaste moschicescă în cetate în Azacu, iar ²⁷ pre tătarii i-au așezat în olatul Azacului ²⁸. Iar Menih feldmarșal ²⁹ s-au sculat de la Poltava cu cîteva mii de moscali și de căzaci și de donți și au purces ³⁰ asupra Crimului iarăș în luna lui mart.

Iară hanul, cu toată tătărimea și cu turcii ce era în Crim, le-au ieșit 14
moscalilor întru întimpinare, pre cîmpii Crimului, și așe le da năvală tătarii moscalilor în toate dzileli. Iar moscalii ³¹, nici să miera, numai cît să apăra din tunuri, din pușcile celi mari, până ce au început a să apropiia de poarta Orului ³². Iar cîndu au fost / la poarta Orului ³² așe le-au dat tătarii moscalilor un chiot cu mare năvală, cît li să părea tătarilor că vor trece preste moscali. Și au perit mulțime de tătari acolo, apoi tătarii, neputindu sprejeni focul moscalilor, le-au căutat numai a-i lăsa în Oru pre moscali. p.342

Iară moscalii au început a bate Orul din tunuri, din pușcile celi mari, 15
și din combarali ³³. Iar ³⁴ cîndu au fost a triia zi noaptea moscalii tot da virtos năvală ³⁵ la poartă și ³⁶ au aruncat o sută și optzăci de combarali. Iar o samă din ³⁷ moscali s-au furat noaptea și au sărit preste șanțu dincătro ³⁸ nu să păziia tătarii și turcii și în faptul zioi așe i-au lovit moscalii pre tătari pre dincolo și alții pre dincoace ³⁹ și au dobîndit cetatea Orul, în luna lui mai în doazăci și șase de zile. Și au perit atuncea mulțime de turci și de tătari.

Iară ⁴⁰ după ce au luat moscalii cetatea Orul, au intrat înlăuntru și au 16
început a lua și alte țirguri și cetăți și au început a arde și a prăda. Iară ⁴⁰ mai pre urmă, precum mai sus s-au scris, venit-au ⁴¹ ghegeneralul Leisu ⁴² și cu hanul calmișescu în Crim și au început și ei a prăda și a arde ⁴³. Iar pre unde găsiia robi, pre cei bătrini îi sloboziia iar pre cei tineri îi făcea oșteni, și mai bine de cinzăci de mii de robi au scos ⁴⁴ de la tătari. Iar hanul tătărăscu au fugit cu o samă de tătari, cu cîți au putut scăpa, înlăuntru departe și n-au vrut să să închine la moscali. Și cu cine mai putea, stringe turci și tătari și ⁴⁵ tot zăhăia cite o aripă // de oaste moschicescă, de nu să f.231
putea moscalii lăți.

Iară ⁴⁶ Menih feldmarșal ⁴⁷ au triimis o samă de oaste moscali din 17
Crim la cetate la Cilbur ⁴⁸, iar tătarii din Bugeacu fiindu strinși toți pre cîmpii Voziii ⁴⁹, de aceasta parte de Nipru, au ales o samă de mirzacii și cu doasprăzeci mii de tătari de ⁵⁰ au trecut din ceea parte de Nipru și

²¹ și / ș-apoi ²² peste ²³ Leisu / Les ²⁴ în / la ²⁵ iar / și ²⁶ Leisu / Les ²⁷ iar / și ²⁸ și s-au sculat, împreună cu hanul calmișesc, și s-au dus la Crim, l-acei moscali ²⁹ feldmarșal / fertu-marșalic și cu căzaci și cu donți ³⁰ și ei ³¹ tot s-apăra ³² Orului/Crimului ³³ îl indese 2 dzili ³⁴ iar / până ³⁵ năvală / năvăli ³⁶ și / de ³⁷ din / dintre dinșii ³⁸ dincătro / pre unde ³⁹ dincolo și alții pre dincoace / den dos și ceie pre den față ⁴⁰ iară / și ⁴¹ și ⁴² Leisu / Les ⁴³ a prăda și a arde / de prăda și ard și îi ⁴⁴ scos / luat ⁴⁵ și / de ⁴⁶ iară / apoi ⁴⁷ feldmarșal / fertu-marșalic ⁴⁸ Cilbur / Cunburu ⁴⁹ pre cîmpii Voziii / la Vozia ⁵⁰ i-

i-au învățat să margă în pre(a)jma porții Orului, doar ari ⁵¹ găsi niscai zaire ⁵² moschicească *să o apuce* să o strice, neștiind că vin moscalii la Cilbur ⁵³. Și purcegind tătarii pre cimpii Orului și nu departe de Cilbur ⁵⁴, au văzut *tătarii* coborîndu-să intru o vilcea vreo trii sute *de* căzaci carii mergea înaintea oștii moschicești. Și neștiind tătarii *nemică* di ceialaltă ⁵⁵ oaste *moschicească*, s-au și slobozit să-i ia în unghi ⁵⁶ pre acei puținei căzaci. Iar acei căzaci au început a să apăra, până s-au ivit și moscalii cei mulți de piste deal. Și cum au văzut pre tătari, cum s-au și slobozit asupra lor a-i goni și a-i tăia ⁵⁷ căzaccii

p.343 pre tătari, iar *tătarii* da unii *înapoi* în Nipru să scape ⁵⁸ și să ineca, iar alții umbla să între în vase, să treacă să scape, și să ineca și *accia*, că-i incungiurasă căzaccii ⁵⁹ și-i tot tăia, până au ⁶⁰ sosit și ghegeneralul cu moscalii și au poroncit *ghegeneralul* să nu-i mai taie. Și i-au luat pre toți de grumazi, pre carii mai scăpasă de ⁶¹ nu perise, și le-au luat ⁶² armele toate și hainele și ⁶³ au făcut o movilă de ⁶⁴ armele lor și le-au dat foc. Iar pre ⁶⁵ *tătari* i-au pitrecut pre sub sabiile a doi moscali și i-au slobozit să / margă în Bugeacu să spuie celoralalți tătari. Ca *la* vreo ⁶⁶ doao mii *de tătari* i-au lăsat vii, iară ceialalți au perit toți ⁶⁷, *că* dintr-acei ce au dat *în Nipru* înot mai mult *decît* un tatar n-au scăpat, iar ceialalți toți s-au inecat.

18 Iară apropiindu-să ⁶⁸ *moscalii* de Cilbur ⁶⁹ au început a bate cetatea din tunuri și au aruncat bombe ⁷⁰ și îndată s-au închinat *cei din cetate*. Și cum s-au închinat turcii, cum au căutat vase și i-au slobozit *moscalii* pre toți cu pace, de au trecut la Vozia, dzicîndu *moscalii* ⁷¹: „Noi *cu voi* cu turcii avem pace, iar cu tătarii avem gilceavă, așe să spuneți ⁷² pașii de Vozia, să șadă în cetate fără *de grije*“. Și s-au ⁷³ apucat *moscalii* de au dires ⁷⁴ *cetatea* Cilburul * și avea respundenție ghegeneralul din Cilbur * cu pașe de Vozia și ** triimitea unul la altul ⁷⁵ daruri.

19 Iară cîndu au fost în ⁷⁶ luna lui avgust lovit-au o moarte rea pre moscalii *cei* din Crim, de muriia cite trii-patru sute pre zi, și să bolnăvisă pre rău, iară unii dzicea ⁷⁷ să le fie otrăvit *tătarii* apele. Și ⁷⁸ n-au putut să mai șadă ⁷⁹ *oastea moschicească* în Crim și lăsîndu ⁸⁰ Crimul ⁸¹ au ieșit o samă spre Nipru și s-au așezat între ⁸² Nipru și între Buh, iar o samă spre Poltava. Și au ieșit și cei din Cilbur * și s-au dus și aceia la cei de la Buh și au stătut până ⁸³ la noiembrie tot pre marginea țării lor, unii pre la Poltava, unii pre la Harcov ⁸⁴, unii pre la Siciu ⁸⁵ iar din Azacu n-au ieșit *moscalii atuncea*, ce tot l-au ținut ⁸⁶.

20 Iară turcii să spăriasă ⁸⁷ prea tare ⁸⁸, multă vreme au stătut ⁸⁹ hămeiți și ⁹⁰ să temea împărăția ⁹¹ să nu facă inicerii *zorba*. // Apoi s-au pornit veziriul de au ieșit la Udriu și de acolo au vinit la Dunăre ⁹² și au trecut o samă de oaste și cu inicer-aga și cu un sarascheriu și *au mărșu* la Tighine, iar ⁹³ o samă *de turci au mărșu* la Hotin. Iar veziriul au șezut ⁹⁴ di ceea parte de

f.232 p.344

⁵¹ pute ⁵² niscai zaire / niscarva zahară ⁵³ Cilbur / Cunbun ⁵⁴ Cilbur / Culbur ⁵⁵ ceialaltă / cee ⁵⁶ ca niște ulii ⁵⁷ pîn la Culbur ⁵⁸ înot ⁵⁹ că-i incungiurasă căzaccii / că-i boțisă căzaccii dinapoi ⁶⁰ ce- ⁶¹ carii mai scăpasă de / toț ciț ⁶² și ⁶³ și / de ⁶⁴ de / din ⁶⁵ dinșii ⁶⁶ 1000- ⁶⁷ cu tăiet, cu inecat ⁶⁸ iară apropiindu-să / apoi s-au apropiet ⁶⁹ Cilbur / Culbur și ⁷⁰ a bate cetatea din tunuri și au aruncat bombe / au început a arunca bombe și a da din tunuri ⁷¹ că ⁷² spuneți / spui ⁷³ și ⁷⁴ dires / tocmit ⁷⁵ altul / alaltu ⁷⁶ cîndu au fost în / după ce-au vinit la ⁷⁷ dzicea / dzic ⁷⁸ și / cit ⁷⁹ să mai șadă / să stē ⁸⁰ lăsîndu / au lăsat ⁸¹ și ⁸² și s-au așezat între / di s-au pus ⁸³ pentru ⁸⁴ au stătut până / stau pîn-acmu ⁸⁵ Harcov / Harhov ⁸⁶ Siciu / Săci ⁸⁷ l-au ținut / il ținu ⁸⁸ să spăriasă / s-au spăriet ⁸⁹ de ⁹⁰ au stătut / sta ⁹¹ și / că ⁹² de zorba ⁹³ la Cartal și au făcut pod preste Dunări ⁹⁴ iar / și ⁹⁵ tol * Cilbur / Culbur ** și / de

Dunăre până la noiembrie și umbla să facă pace, agiungindu *Turcul* la Neamțu și la Franțoz⁹⁵ și nu s-au putut așeza, că Moscalul⁹⁶ cerea la *Turcu* Dunărea hotar și *Turcul* nu⁹⁷ vrea să lasă nici cetatea Azacul cu⁹⁸ olatul lui⁹⁹. Iar¹⁰⁰ la noiembrie văzindu că nu să pot așeza de pace, au lungit să stea oștile^{100a} piste iarnă cu pace până la mai și apoi ori să facă pace, ori să bată. Și veziriul poate ar fi dat¹⁰¹ *Dunărea hotar, precum cerea moscalii*, iar¹⁰² inicerii nu priimiia să dea.

Iară după ce au ieșit moscalii din Crim, triimis-au veziriul de au schimbat pre Caza-Cheri¹⁰³, hanul cel bătrîn, și au pus han pre un ficior al lui Medli¹⁰⁴. Gheri cel rău, numai au șezut¹⁰⁵ în Bugeac, că în Crim n-au putut¹⁰⁶ să margă, că să temea de căzaci să nu-i iasă înainte, ce șidea în Bugeacu, precum s-au scris. Iar¹⁰⁷ pre solul cel moschicescu l-au slobozit din *Țarigrad* de au mârșu cu pace la țara lui la *Moscu*, iar veziriul¹⁰⁸ au mârșu să ierneze la Baba până în prim(ă)vară, la mai¹⁰⁹.

Iară la acea vreme așezindu-să nemții cu franțozii făcînd pace, au răspunsu Neamțul¹¹⁰ *Turcului*¹¹¹ că de nu vor face pace cu moscalii, măcară că ei au pace cu turcii dar agiutoriu moscalilor vor da, după cum au dat și moscalii agiutoriu nemților cîndu s-au bătut cu franțozii^{111a}. Și s-au strinsu multă oaste nemțască piste Olt la Dunăre, de sta gata acolo. Iar Neamțul / împăcîndu-să¹¹² cu Franțozul, cîteva cetăți din Anapole au dat¹¹³ Neamțul Franțozului și au dat și cnezia Lotaringhii¹¹⁴. Iar Franțozul luundu cnezie Lotaringhii o au dat socru-său craiului *Stanislaw* Lișcinschii¹¹⁵ ca să o stăpîneasă, iar¹¹⁶ craiul *Stanislaw* Lișcinschii¹¹⁷ să dea pace crăiului leșești, să o stăpîneasă¹¹⁸ crăia leșască craiul *Frideric* cu pace. Leșii au făcut iarăș săim la luna lui mai și așe făcînd săim au priimit pre *Frideric*¹¹⁹ să le fie craiu și craiul *Frideric* încă au priimit pre boieri cu dragoste și pre carii nu era boierii i-au boierit precum mai sus s-au scris. Și așe au¹²⁰ ieșit toate oștile streine din¹²¹ *Țara Leșască*, moscalii și sasii¹²².

Iară craiul *Frideric* văzînd așe au dzis leșilor la săim pentru oștire, ca să să rădice asupra turcilor. Și au răspunsu craiului domnii leșești că ei cu turcii * au pace și nu vor strica pacea, pentru că țara lor este aproape de turci și, să nu-i prade, nu pot să bată. Iar¹²³ crăiul *Frideric* văzînd așe, s-au dus la Saxonnia avîndu trebile lui^{123a}. Iar hatmanii leșești amîndoi cei mari¹²⁴, hatman *vielchi* coronii și hatman *vielchi* *Litovschii* s-au dus¹²⁵ cu¹²⁶ oștile spre Ucraina¹²⁷ de au iernat¹²⁸ acolo. Că vrîndu¹²⁹ tătarii să margă să pradă Chiovul, și văzînd că nu pot răzbi¹³⁰ de moscali, au fost prădat multe sate din Ucraina¹³¹ leșești, și¹³² căzaccii de la Siciu iară, să făcusă¹³³ tălăhărit mult, vreo o mie-doao de căzaci, și nu mergea¹³⁴ la Bugeac să prade, ce prada¹³⁵ Ucraina leșască, pre la Nemirova. Decii hatmanii leșești, văzîndu așe, s-au așezat în *Ūcra* // *ina* pre la Nemirova de au șezut cităva vreme de au iernat. Apoi au lăsat reimentari cu oștile și ei s-au dus pre la casăle lor.

⁹⁵Franțoz/franțoji ⁹⁶că Moscalul/cu Moscul că ⁹⁷da ⁹⁸cu/și ⁹⁹să-l lasă¹⁰⁰ iar/și ^{100a}așe ¹⁰¹poate ce ¹⁰²iar/doar ¹⁰³Caza-Cheri/hanul, pre Aza-Chirie ¹⁰⁴Medli/Adăle ¹⁰⁵au șezut/ședē ¹⁰⁶n-au putut / pân-acmu nu putē ¹⁰⁷iar / și el ¹⁰⁸incă ¹⁰⁹cum au așădzat ¹¹⁰Neamțul / nemții încă ¹¹¹Turcului / turcilor ^{111a}franțozii / Franțozul¹¹² împăcîndu-să / încă s-au împăcat ¹¹³și ¹¹⁴Lotaringhii / Liutarenghii, să șadă și s-o stăpîneasă ¹¹⁵Lișcinschii / Lișinschie ¹¹⁶iar / și ¹¹⁷Lișcinschii / Leșinschii ¹¹⁸pe ¹¹⁹toți de ¹²⁰și ¹²¹din / dentr-insa, și ¹²²sasii / Sasul * turcii / *Turcul* ¹²³iar / și ^{123a}lui / lor ¹²⁴și a coronii și a Litfii ¹²⁵dus / tras ¹²⁶toate ¹²⁷Ucraina / /Ocraina ¹²⁸au iernat / stau să iernedză¹²⁹ vrîndu / au vrut ¹³⁰răzbi /să răzbească ¹³¹Ucraina /Ocraina ¹³²și / apoi ¹³³să făcusă / s-au făcut ¹³⁴nu mergea / iar nu mârșu ¹³⁵prada / pradă

24 Iară cazilbașii intru acel ¹³⁶ an n-au avut războiu mare cu turcii ¹³⁷, că să rădicasă zorba la cazilbași ¹³⁸ veziriul asupra șahului și apoi l-au bătut șahul pre vezir și au perit veziriul. Iar turcii umbla ¹³⁹ pre acea vreme să facă pace cu cazilbașii ¹⁴⁰ și da ¹⁴¹ turcii mulțime de bani șahului, împăratului cazilbașilor, ca să facă pace, cum da ¹⁴¹ și Moscului și Neamțului, așe giuruia ¹⁴² și cazilbașilor că vor da, numai cazilbașii ¹⁴³ au răspunsu turcilor că nu pot ¹⁴⁴ să facă pace până nu să vor împăca turcii cu Moscul.

25 *Tot pre acca vreme* început-au și venețienii a pomeni de Morea la turcii să le-o dea. Aceste toate s-au făcut în anul 7244 ¹⁴⁵ și în anul ¹⁴⁶ 7245 cazilbașii ¹⁴⁷ s-au așezat cu turcii ¹⁴⁸, n-au făcut oștire nici nemții ¹⁴⁹ cu franțozii intru acel ¹⁵⁰ an. Iar turcii s-au dus de iarnă o samă cu hanul cel nou în Crim și din Crim s-au luat fără de veste și au lovit despre Harcov ¹⁵¹ în părțile moschicești, despre slobozie, și ¹⁵² au făcut mare stricăciune până a prinde moscalii de veste. Iară după ce au prinsu moscalii de veste abia au scăpat hanul cu fuga de s-au întorsu în Crim. Așijderea de la Tighine încă au purces ¹⁵³ doi soltani și cu trii ¹⁵⁴ pași și / cu vreo triizăci-patruzăci de mii de tătari și cu triizăci de mii de turci ¹⁵⁵ au purces cu toții în Țara Căzăcească și ¹⁵⁶ au trecut Niprul pe la Perevolosina. Și au dat Dumnezeu de i-au chivernisit așe de bine că i-au incungiurat moscalii și căzaccii de n-au scăpat
p.346 nici un turcu și ciți n-au perit i-au luat pre toți de grumazi. Și tătarii, precum ¹⁵⁷ le este obiceiul, de nu stau la războiu, fugindu la Nipru la trecătoare și fiindu ghiața slabă s-au rumptu, și ciți nu s-au înecat i-au luat căzaccii pre toți de grumazi. Și au prinsu și pre acei doi soltani și pre acei trii pași și i-au dus robi la Moscu vii nevătămați. Așijderea după această ¹⁵⁸ oaste turcească, ce mai sus scrie, au fost mârșu un soltan cu o samă de tătari și turci să prade în Țara Căzăcească. Iară dacă s-au apropiat de Nipru și au văzut pre ceialalți ¹⁵⁹ tătari și turci ce au pășit, n-au cutezat să mai margă, ce s-au întorsu înapoi prădindu pin Țara Leșască, dzicindu că aceli sate ¹⁶¹ ce le pradă ei sint moschicești. Aceste au fost în anul ¹⁶² 7245 ¹⁶³ și era multe nevoi pre aceli vremi și în Moldova: civerturi, hirtii, văcărit, chile ialovițe, grele podvozi de fin, de lemne, fiindu oastea turcească ¹⁶⁴ așezată la Cartal la Dunăre de au iernat. Cît să miera și domnul și boierii ce vor face, ca să poată plini toate poroncile împărătești.

26 Iară dacă au trecut iarna, tot intru acel ¹⁶⁵ an, de prim<ă>vară, // f.234 triimis-au leșii omul lor la Poartă pentru acea robie ce ¹⁶⁶ mai sus s-au scris, pentru că au prădat tătarii în țara lor, pentru că ei au știut ¹⁶⁷ că au pace cu ¹⁶⁸ turcii. Și ciți robi au aflat la tătari pre toți i-au luat înapoi.

27 Triimis-au un sol de ai lor și turcii la leși, la craiul Frideric, de i-au dat titluș de crăie și cu daruri, poftindu-l să aibă pace, precum au avut și cu tată-său Avgust craiu. Iară ¹⁶⁹ craiul Frideric au priimit pe soli cu bine și prieteșugul ¹⁷⁰ turcilor, iară după aceea triimis-au turcii pre reiz-efendi și

¹³⁶ acel/cestu ¹³⁷ războiu mare cu turcii/bătăi mari cu Turcul¹³⁸ că să rădicasă¹³⁹ turcii umbla/Turcul umblă ¹⁴⁰ cazilbașii /Cazilbașul ¹⁴¹ da /dă ¹⁴² giuruia /giuruiești ¹⁴³ cazilbașii /Cazilbașul ¹⁴⁴ pot / poate ¹⁴⁵ în anul 7244 / într-acest an, la vâlet 7244. Iar de acmu, ce s-a mai innoi la let 7245 de la noiembrie, s-a scrie la rindul său înainte ¹⁴⁶ în anul / iar la velet ¹⁴⁷ cazilbașii /Cazilbașul ¹⁴⁸ turcii / Turcul ¹⁴⁹ nemții / Neamțul ¹⁵⁰ intru acel / într-acest ¹⁵¹ Harcov / Harhov ¹⁵² și / de ¹⁵³ vo ¹⁵⁴ cu trii / 2 ¹⁵⁵ și ¹⁵⁶ și / de ¹⁵⁷ precum / după cum ¹⁵⁸ această / aceste în urmă ¹⁵⁹ ceialalți / ceie ¹⁶¹ aceli sate /că-s satele ¹⁶² au fost în anul / s-au făcut într-această iarnă let ¹⁶³ aceste bogate nevoi s-au făcut în Moldova, cari cu condeuil meu nu poci să lungesc ¹⁶⁴ pre aice ¹⁶⁵ intru acel / într-acesta ¹⁶⁶ au făcut ¹⁶⁷ au știut / știu ¹⁶⁸ dinșii ¹⁶⁹ iară / și ¹⁷⁰ și s-au întorsu la țara lui

cu alți doi turci mari și pre Alexandru-Ghica terzimanul, fratele lui Grigori-vodă, și pre solul nemțescu careli era sol la Tarigrad, *dându-i și câteva pungi de bani solului celui nemțescu*, de au mârșu la Nemirova ca să le facă pace *turcilor cu moscalii*. Trimis-au și moscalii despre partea lor trii cneazi anume *pre cneazul Șefer și pre alt* ¹⁷¹ *sol nemțescu careli vinisă de la împărăția* ¹⁷² *Neamțului pe la împărăteasa Moscului, carii s-au strinsu cu toții în Țara Leșască la Nemirova, la svetii Petr.*

Iară oastea moschicească de prim(ă)vară, după ce s-au strinsu de la ²⁸ iernatec, s-au împărțit in doao părți, o parte cu Leisu ¹⁷³ ghegeneralul, patru- ^{p.347} zăci de mii de moscali, șesezăci de mii de calmiși și triizăci de mii de donți și doaozăci de mii de căzaci de la Harcov ¹⁷⁴, toți aceștia au purces ca la o sută de mii și cinzăci și s-au dus in Crim. Și n-au mârșu pre la Oru ce au mârșu pre aiure, că au găsit *căzaccii / un vad pre din gios de Oru, care vad nu-l știia tătarii să fie mai fost*. Și au tot arsu și au prădat Crimul toată vara; și au triimis și turcii pre căpitan-pașe cu șesezăci de mii de oaste levinți agiutoriu tătariilor și s-au bătut in vreo doao-trii rinduri foarte tare, cu mari năvăliri ¹⁷⁵ *asupra moscalilor*. Și da *tătarii* duiumuri multe asupra ¹⁷⁶ moscalilor, cit ii înădușia, de rămăsese lucrul de să bătea de a mină și tot au biruit moscalii, cu multe vărsări de singe; și mulți șerimi și mirzaci au perit și *pre mulți șerimi* i-au prinsu și vii ¹⁷⁷ și hanul încă au perit in războiu. Și au găsit *moscalii* într-un ostrov mulțime de tătari bejenți ¹⁷⁸ și i-au pus ^{178a} *pre acei tătari* pre toți supt sabie, cu copii, cu fimei cu tot.

Iară Menih feldmarșal ¹⁷⁹ cu o sută și doaozăci de mii de moscali pedes- ²⁹ trime și cu șesezăci de mii călărime și cu cinzăci de mii de căzaci horodovii și cu triizăci de mii de căzaci zaporojeni ¹⁸⁰ și cu trii mii de husari au purces pe Nipru in gios de la Perevolșina ¹⁸¹ pintre Nipru și pintre Buh. Și dacă ¹⁸² au trecut Buhul, au ales cinsprăzeci mii de oaste *moscali* ¹⁸³ cu Leonte ghegeneralul și l-au triimis inainte spre *cetatea Vozia*. Și au mai triimis și ¹⁸⁴ *pre alt ghegeneral cu doaozăci de mii de oaste* ¹⁸⁵ ca de ¹⁸⁶ i-ar mai trebui ¹⁸⁷ *ghegeneralului Leontie oaste* să-i agiute. Iar turcii, înțelegindu că mărgu moscalii spre Vozia, au triimis și ei patruzăci de mii de turci, tot aleși, și pre un ¹⁸⁸ soltan cu triizăci de mii de tătari. Și cum s-au apropiat *ghegeneralul* Leontie de Vozia cu celi cinsprăzece mii de oaste și fiindu în zioa de svetii Petr, făcindu *ghegeneralul* // ^{f.235} *masă mare benchet, iar turcii fără de veste* s-au și slobozit asupra ¹⁸⁹ *obuzului moschicescu, pedestrima* cu mare năvălire ¹⁹⁰, cit rămăsese lucrul să spargă obuzul ¹⁹¹ *ghegeneralului* Leontie.

Iară întru acea vreme ¹⁹² au și sosit și celalalt *ghegeneral* cu celi doaozăci ³⁰ de mii de oaste agiutoriu și, cum au ¹⁹³ sosit, cum au și început a bate foarte rău pre turci și i-au gonit până i-au băgat in cetate in *Vozia* și au început *moscalii* a bate cetatea ¹⁹⁴ *din tunuri* și a arunca bombe. Și s-au aprinsu giabhanaoa din ¹⁹⁵ cetate, ce era într-un turnu, lovindu dintru o pușcă mare și au aruncat o bucată de zidiu *din zidiul cetății* și au perit mulțime de turci. Și a doa zi, întru o miercuri, iulie în șese zile ¹⁹⁶, au luat ¹⁹⁷ *moscalii* cetatea *Vozia*. ^{p.348}

¹⁷¹ alt / altu ¹⁷² vinisă de la împărăția / au vinit de la împăratul ¹⁷³ Leisu / Les ¹⁷⁴ Harcov / Harhov ¹⁷⁵ năvăliri / năvăli multe ¹⁷⁶ asupra moscalilor/peste moscali ¹⁷⁷ mult ¹⁷⁸ bejenți/bejenii ^{178a} tot ¹⁷⁹ feldmarșal/ fertu-marșalic ¹⁸⁰ cu 10 000 cătani ¹⁸¹ Perevolșina / Perivolșin ¹⁸² dacă/ după ce ¹⁸³ și ¹⁸⁴ altă oaste c-un ¹⁸⁵ după Leonte ¹⁸⁶ ca de / că dacă ¹⁸⁷ agiutori ¹⁸⁸ pre un /c-un ¹⁸⁹ lui Leonte ¹⁹⁰ năvălire / năvălă, pedestri ¹⁹¹ lui ¹⁹² numai ¹⁹³ și ¹⁹⁴ marș, iulie, in 5 dni ¹⁹⁵ din / in ¹⁹⁶ zile / dni ¹⁹⁷ luat / dobindit

Și au luat și pre pașe de Vozia și pre un beiu de la Bosna, *pre aceștia i-au luat* robi vii, iar pre alți turci i-au pus pe toți ¹⁹⁸ supt sabie și muieri și copii ce au găsit *în cetate, pre toți. Și au perit atuncea* patruzăci de mii ¹⁹⁹ de turci, oaste aleasă, fără de copii și fără de muieri ²⁰⁰ la cetate, la Vozia. Că luundu moscalii cetate(a) *Voziii* i-au pus ²⁰¹ *pre toți turcii* sub sabie, *precum mai sus s-au scris, și carii nu perisă la războiu au perit dacă au luat moscalii cetatea.* Iar ²⁰² tătarii au scăpat o samă, carii *au apucat de* au fugit, și i-au gonit căzaccii până la Nistru. Și intru aceste patruzăci de mii de oaste *turcească* au fost mai aleși doisprăzece bei cu doaosprăzece mii de oaste, oameni tot aleși și viteji de la ²⁰³ Bosna. Și numai un beiu / l-au luat robu dintru aceștia, iar ceialalți toți acolo au perit. Și au făcut moscalii o movilă foarte ²⁰⁴ mare de trupuri omeneshi ²⁰⁵.

31 Iară pre urmă au vinit și Menih feldmarșal ²⁰⁶ și au direș ²⁰⁷ *cetatea* Vozia ²⁰⁸ și au lăsat ²⁰⁹ oaste *în cetate* șapte mii de moscali și doao mii de căzaccii, *ca să fie de paza cetății. Așijderea* au lăsat oaste și la cetate la ²¹⁰ Cilbur ²¹¹ iar cu cealaltă ²¹² oaste ²¹³ *au purces și au mârșu de s-au așezat* între Nipru și între Buh, și au șezut toată vara acolo până *în toamnă* la luna lui noiembrie ²¹⁴ așteptindu să facă solii pace la Nemirova. Iar solul cel nemțascu au scris la veziriul la *Țarigrad* că nu poate să facă pace cu Moscul, decii să știe că și împăratul Neamțul ²¹⁵ au stricat pacea cu Turcul.

32 Iară pre aceea ²¹⁶ vreme, la ²¹⁷ luna lui iunie, s-au pornit și nemții, ginerele împăratului *nemțascu*, duxul de Lotaringhia ²¹⁸ au purces cu obuzul cel mare ca la ²¹⁹ optudzăci de mii oaste *nemțască* asupra Bosnii și au luat *cetatea* Nișul și *au intrat* pin Țara Arbănașilor ²²⁰ și *au început* a o bate și a o prăda și pre Bosna iarăș așe ²²¹. Iară alt ghenereal, anume Valis ²²², de la cetate de la Sibiiu și cu alt ghenereal și cu o samă de oaste *nemțască* au purces de au mârșu la cetate la Vidin și *au început* a bate ²²³ *cetatea*. Iar alți ²²⁴ *nemți* au vinit prin Țara Ungurească și s-au pogorit ²²⁵ în Țara Muntenească, la București, și pre supt munte, ca vreo cinci-șese mii ²²⁶. Iară Vadanii ghenerealul de Brașev și cu alți doi ghenearali // cu cinci mii de oaste au ieșit preste munte la Comănești ²²⁷ pe Trotuș în Moldova și alți *nemți* au ieșit pe Oituz și în Cimpul Lungu *au ieșit* niște letmani ²²⁸ cu vreo șapte sute de cătane și au șezut acolo, pre supt marginea munților, vreo doao luni și mai bine. Iară stricăciune n-au făcut nemică în țară ²²⁹, numai pre turci îi căuta și bucateli *turcești*, unde le găsiia, le lua ²³⁰. Iar din boierii din Moldova, vreo ²³¹ doitrui ²³², ce le era casăle pre suptu munte ²³³, să inchinasă la nemți, anume Stefăniță Rusăt vornicul și cu ficiorii lui și Răducanul *Racoviță* stolnicul și Costantin Balșe medelniceriu și Stefan Catargiu sulgeriu. Iară ²³⁴ țărănimea ce era pre supt munte nu asculta de domnie. Iar altă boierime ²³⁵ s-au strinsu toți ²³⁶ pre lingă Grigorii-vodă.

¹⁹⁸ pre toți / tot ¹⁹⁹ numai ²⁰⁰ au perit toți ²⁰¹ tot ²⁰² iar / numai ²⁰³ de la / den ²⁰⁴ foarte / pre ²⁰⁵ omeneshi / moarte ²⁰⁶ Menih feldmarșal / Minih fert-marșalih ²⁰⁷ și au direș / de au făcut ș-au tocmit ²⁰⁸ și Culburul, cu 10 părț mai buni și mai frumoasă, și mai buni de cum au fost întâi, cu felieri de felieri de meșterșuguri și tabii ²⁰⁹ într-insa ²¹⁰ la / in ²¹¹ Cilbur / Culburu iarăș ²¹² iar cu cealaltă / și cu cee ²¹³ s-au tras ²¹⁴ noiembrie / octombrie ²¹⁵ Neamțul / Neamțului ²¹⁶ pre aceea / într-această ²¹⁷ Simpetriu ²¹⁸ duxul de Lotaringhia / duca de Liutoranghia ²¹⁹ 70 000- ²²⁰ a o strica și ²²¹ iarăș așe / tij a o bate ²²² și cu alt ghenărari ²²³ Vidinul ²²⁴ alți / alții ²²⁵ și s-au pogorit / de s-au coborit ²²⁶ cinci-șese mii / 6000—7000 ²²⁷ și la Oituz ²²⁸ letmani / căpitani ²²⁹ tot cu bani cumpăra ce li trebuie ²³⁰ cu de-a sila ²³¹ vreo / numai vo ²³² boieri ²³³ aproape ²³⁴ iară / și ²³⁵ și mazilime ²³⁶ la leș

Iară ²³⁷ Grigorii-vodă deodată au ieșit cu corturile ²³⁸ la Frumoasa, dar apoi prea mult n-au zăbăvit acolo, că să temea să nu-l lovască nemții, să-l ia și nu credea nici pre boierii de țară, să nu-i facă vreun vicleșug cu nemții, și s-au mutat la Țuțora în braniște între Prut și între Jijie. Și au și triimis ²³⁹ în grabă la Hotin ²⁴⁰ de au vinit patru sute de lipcani cu Sară Mehmet-pașe și au scris la veziriul și ²⁴¹ i-au triimis doi pași anume Mahmut-pașe și Vasilie ²⁴²-pașe, cu vreo șese sute de spahii. Și au triimis veziriul ²⁴³ și bani lui Grigorii-vodă să facă oaste ²⁴⁴ și au făcut Grigorii-vodă cîtăva samă de oaste moldoveni, turci, și lipcani și ²⁴⁵ toată boierimea și mazilimea și s-au / făcut de toți ca la cinci-șese mii de oaste ²⁴⁶ și de la Prut s-au întorsu ²⁴⁷ în deal la Gălata. Și au făcut șanțu ²⁴⁸ impregiurul taberii și au pus străji ²⁴⁹ mari pe la Bacău și pe la Roman și în toate părțile și au șezut acolo toată vara ²⁵⁰. Și da bucate de agiunsu tuturor și la mazili și la slujitori pîne, carne, orzu de cai, tot de agiunsu.

Iară Costantin-vodă, domnul muntenescu, cum au auzit că au ieșit nemții în Țara Muntenescă și au purces să margă la București, au și ieșit Costantin-vodă din București socotindu să nu-i facă muntenii vreun vicleșug, precum făcuse tătine-său, lui Nicolae-vodă, și s-au dat la Dunăre ²⁵¹ spre oastea turcească. Și boierii și slujitorii ²⁵² l-au pitrecut doao-trii ceasuri și ș-au luat dzioa bună și l-au lăsat cu toții și s-au întorsu la București, și ^{252a} nu numai boierii și slujitorii, ce și unii din slugile lui ²⁵³ l-au lăsat ²⁵⁴, precum nu li s-au p-350
căzut să lasă pre stăpîn la greu și la nevoie.

Iară ²⁵⁵ nemții, viind la București, au luat pre boieri pre toți și i-au ³⁵
dus de i-au trecut ²⁵⁶ în Țara Ungurească, pre unii cu voie, iar pre unii și can fără de voie ²⁵⁷. Iară împăratul ²⁵⁸ turcescu văzind ²⁵⁹ aceste, tare s-au îngrijat ²⁶⁰, nu numai de moscali și de nemți ce și de oastea lui, temîndu-să să nu facă zorba asupra ²⁶¹ împărățiii. Și au păzit de au schimbat pe veziriul și au tăiat și pre chihaiaoa veziriului dindu-le pricină și dzicindu că s-au agiunsu ei cu moscalii de au dat cetatea Vozia, după cum ²⁶² le sînt obiceiiele lor, dacă văd că nu pot birui ²⁶³ dau vina capetelor, de-i omoară. Și au // pus ²⁶⁴ f.237
han nou pre Medli ²⁶⁵-Gheri cel rău careli ²⁶⁶ mai fusese han în ²⁶⁷ domnia dintăi a lui Grigorii-vodă, la carele să făcuse ²⁶⁸ zorbaoa asupra lui ^{268a}, precum s-au scris la întăia domnie a lui Grigorii-vodă. Atuncea au triimis împărăția de la Țarigrad de au luat pre Manolachie chiurci-bașe Ipsilanti ²⁶⁹, frațeli hatmanului Costantin Grecul Ipsilanti ce era ²⁷⁰ în Moldova și luundu-l

²³⁷ iară / și ²³⁸ corturile / tabăra ²³⁹ triimis / răpedzit ²⁴⁰ de olac ²⁴¹ și / de ²⁴² Vasilie/Vasli
²⁴³ cindzăci pungi de bani ca să mai ²⁴⁴ și i-au triimis bani și de chili, și de ialoviță, și de cară, și de fin, și de ordzu. De cite bellicuri era la ordie, dat-au turcii lui Grigorie-vodă și el minca banii toți, și cei de leafă și cei alalți toți. Și lua aceste toate, ce scrii mai sus, din țară, de făcē trebile împărătești fără bani. Numai atita cit da moldovenilor: le da carne, pită, ordzu. Și după ce s-au strinsu toată oastea ce era: ²⁴⁵ alții ²⁴⁶ și au mai ieșit frica lui Grigorii-vodă de nemți. Și de frica viziriului și de rușine ²⁴⁷ iarăș inapoi ²⁴⁸ șanțu / hendichiu în giurū ²⁴⁹ buni ²⁵⁰ pân-in toamnă la Simedriu ²⁵¹ și s-au dat la Dunăre / cum au și fugit peste Dunări ²⁵² muntenesți ^{252a} și / ce ²⁵³ slugile lui / slugi de a lui ce au fost la tată-său ²⁵⁴ toți ²⁵⁵ iară / și ²⁵⁶ cu casă cu tot ²⁵⁷ lor ²⁵⁸ Țurcul și turcii ²⁵⁹ văzind / după ce au vădzut ²⁶⁰ îngrijat / spăriet, ce împăratul ²⁶¹ lui ²⁶² li-i hirea de dulău, de le dzic că-s dulăi, adivărat că-s dulăi ²⁶³ birui / isprăvi, ei ²⁶⁴ și ²⁶⁵ pre Medli / anumi pe Adăle ²⁶⁶ careli / ce ²⁶⁷ in / mai întăi la ²⁶⁸ să făcuse / cindu s-au făcut ^{268a} înțălegind că acela au perit în Crim cari șede la Tighine pân-acmu, că la Crim nu poate să margă ²⁶⁹ Ipsilanti / Psăolu ²⁷⁰ era / este aice

de la Dunăre de la veziriul de la Cartal și ducindu-l ²⁷¹ la Țarigrad, la împărăție ²⁷², și dându-i pricină că este agiunsu cu moscalii i-au dat grea muncă ²⁷³ cinci-șese zile până ce au spus toată avere(a) ce au avut ²⁷⁴, câteva pungi de bani ca la trii mii ²⁷⁵ și ²⁷⁶ odoară și nu numai a lui avere i-au luat ce și a frăține-său, a lui Costantin hatmanul, și a fiuu-său a lui Ianachi aga și a altor rude a lor ²⁷⁷, tot ce au găsit au luat și apoi l-au și omorît, l-au spînzurat ²⁷⁸, dindu-i pricină că el ar fi sfătuit ²⁷⁹ pre chihaiia veziriului să *inchine cetatea Voia la moscali*. Atuncea l-au agiunsu osinda ²⁸⁰ țărilor și a negușitorilor ce le făcea cu faptele și cu amestecăturile lui la Poartă, de făcea multe pagube negușitorilor luundu-le negoașele fără de prețu, fiindu el chiurci-bașe la împărăție, și altor oameni le făcea alte supărări. Iar ²⁸¹ mai înainte vreme, cînd s-au fost făcut zorbaoa la Țarigrad, de s-au schimbat împărăția ²⁸², fiindu vezir Ibrahim-pașe cădzușă ²⁸³ acest Manolachi chiurci-bașe la mare urgie ²⁸⁴ și atuncea au scăpat ²⁸⁵, iară apoi mai pe urmă n-au putut scăpa de urgie, după cum să dzice / un cuvînt, că nu sint în toate zilele paștile ²⁸⁶.

36 Reiz-efendi solul turcescu din Țara Leșască de la Nemirova, văzînd aceste lucruri ce să purta ²⁸⁷ și moscalii cum nu priimii ²⁸⁸ bani să facă pace, ce cerea ²⁸⁹ de la turci Dunărea hotar, cu Crîm cu tot, și nemții cerea Bosna și altă somă de bani, cheltuiala oștii, și robii ce-i luasă turcii cînd să bătușă cu nemții, și au făcut izvod de aceste de toate ce cerea moscalii și nemții. Și au dat reiz-efendi multe daruri solilor nemțești și moschicești și lui Menih feldmarșal ²⁹⁰ moschicescu ca să mai aștepte triizăci de zile să nu pornească oștile, până vor triimite la împăratul turcescu să vadă ce vor priimi să dea și, de va priimi așe să dea bine, iar de nu va priimi, să vor bate. Au făcut aceste lucruri tot ca să să mai lungească vreme, să treacă vara cu amăgele, după cum este obiceiul ²⁹¹ turcilor, că să spăriasă pre rău. Ce, după cum este rînduiala aceștii lumi lacome, au întunecat mintea solilor nemțești și moschicesci, de au priimit să aștepte celi triizăci de zile până a vini răspunsu de la Poartă. Și au triimis ²⁹² în grabă reiz-efendi ²⁹³ cu aceli scrisori ²⁹⁴ au triimis pre Alexandru-Ghica terzimanul, fratele lui Grigorii-vodă, să umble întru aceli* triizăci de zile ²⁹⁵ să a // ducă răspunsu cum a fi ²⁹⁶, de a fi pace ²⁹⁷, de nu va fi. Și au purces terzimanul de la Nemirova și au vînit pe la frate-său Grigorii-vodă la Gălata și l-au benchetuit o zi, făcîndu-i masă mare și

p-352 cu mare cînste ²⁹⁸, și au vorbit de toate cele ce le-au trebuit. Și au purces decii de au mărșu terzimanul în grabă la Țarigrad la împărăție în cai de mezil și până la triizăci de zile s-au întorsu iarăș ²⁹⁹ în Țara Leșască la Nemirova

²⁷¹ ducindu-l / l-au dus ²⁷² de ²⁷³ păginească ²⁷⁴ di i-au luat tot ce-au avut ²⁷⁵ pungi ²⁷⁶ și/cu ²⁷⁷ lor / lui gineri și alții ²⁷⁸ în mijlocul uliții, unde să vind blanile în tirgu. Și i-au pusă o blan-in cap ²⁷⁹ ar fi sfătuit / sfătuiet ²⁸⁰ Țării Moldovii și Țării Munteneste. Că acest Manolachi să-nvâșasă de să făcè tot d-è ... chihaielilor, de minca aceste săraci de țări cum le era voia, cu alți greci și alte pășii, de făcè schimbări și-adaușaguri // (p. 351) cu mulțime de bani ²⁸¹ iar / cum și ²⁸² la ²⁸³ cădzușă / cădzușă ²⁸⁴ precum scrii la rîndul său ²⁸⁵ și tot nu s-au lăsat de răutăți. Dar acmu ²⁸⁶ așe dzic că mai mult dispre Costantin-vodă să-i fi fostu pira, avîndu pizmă pre dinsul. Ș-au scos ferman să omoare și pre gineri-său, Ștefăniță beizadè, ficio-rul lui Mihai-vodă, care țînè fata hatmanului Costandin. Numai nărocul lui c-au prinsu de veste, di s-au ascunsu la casăli solilor, multă vreme, pîn' s-au îndreptat ²⁸⁷ purta / poartă ²⁸⁸ priimii/priimăsc ²⁸⁹ cerea/cer ²⁹⁰ feldmarșal/fertu-marșalih ²⁹¹ obiceiul/nătura ²⁹² triimis/și răpedzit ²⁹³ efendi / avende ²⁹⁴ la împăratul turcescu * întru aceli / într-aceste ²⁹⁵ de olac ²⁹⁶ ia ²⁹⁷ ia nepace ²⁹⁸ și l-au mai învățat și el meștersuguri de-a lui, ce au mai știut. Că avè Grigorie-vodă mare jeli și frică, c-or lua creștinii țara, ce nu numai el, ce și // (p. 352) grecii lui, și n-or avè ce stăpîni și ce minca la Țarigrad ²⁹⁹ înapoi

la ³⁰⁰ soli cu răspunsu ³⁰¹. Și *nemică așezare de pace n-au adus fără decît s-au mai îndelungat vreme să să bată la anul de vară. Și așe solii s-au dus cineș pre la țărili ³⁰² lor. Și purcegînd și reiz-efendi de la Nemirova, triimis-au Grigorii-vodă ³⁰³ pre aga Ianache Grecul cu șese sute de slujitori de i-au ieșit înainte ³⁰⁴ la Movilău, temindu-să de căzaci să nu-l lovască, și l-au pitrecut până la Tighine.*

Iară Vadanii ghegeneralul de Brașev dacă au iesit ³⁰⁵ cu oastea aici în *Moldova*, au ³⁰⁶ poroncit lui Grigorii ³⁰⁷-vodă să dea pace oamenilor de bir din Siretiu incolo spre munte și să-i trimită o sută și cinzeci de pungi de bani, dacă îi este voia să șadă cu pace în Iași până la o vreme. Decii Grigorii ³⁰⁷-vodă ³⁰⁸ au triimis pe Toderășco Păladii vel-spătar și pre Alexandru Duca Sirbul treti-logofăt cu daruri și cu cărți la ghegeneralul de la dinsul și de la boieri, scriindu ghegeneralului ³⁰⁹ să-i fie milă de țară să nu o strice fiindu creștin. Și au mărșu ³¹⁰ boierii acei triimiși la ghegeneral pe Oituz și i-au priimit ghegeneralul cu dragoste / pre boieri și s-au adevérit cu bine. Iar ³¹¹ Grigorii-vodă nu s-au increzut, ce s-au dus la Prut, precum ³¹² s-au scris ³¹³, de ș-au strinsu oaste. Așjiderea nici cu* Păladie spătariul nu să pre incredea ³¹⁴, fiindu moldovan ³¹⁵. Ce ³¹⁶ au triimis ³¹⁷ pre Alexandru Duca Sirbul logofătul al triilea, fiindu om de casa lui Grigorii-vodă, ca să nu poată face Păladii spătariul vreun meștersug ³¹⁸ cu ghegeneralul asupra domnii.

Iară turcii, până a umbla terzimanul la Poartă aceste triizăci de zile, iară împărăția au și pus sarascheriu pe Chiupruliolu ³¹⁹ și au și rădicat oaste din Țarigrad, ca la o sută și doaozăci de mii de oaste și i-au ³²⁰ triimis la Bosna asupra nemților. Iar ³²¹ veziriul de la Cartal au triimis pe Menișpașe cu doaozăci de mii de oaste și au purces ³²² pre marginea Dunării de au mai strinsu ³²³ oaste ce au mai putut ³²⁴. Și s-au dus ³²⁵ la Vidin asupra lui Valis ghegener<lu>lui de Sibiu carele ³²⁶ bătea cetatea Vidinul și au gonit pre nemți de la Vidin, dar tot nu i-au putut bate ³²⁷ prea rău, numai cit i-au gonit de la cetate. Și au dat turcii și lui Costantin-vodă, domnului munte- nescu, vreo doi-trii pași cu oaste, de au gonit pre nemți din Țara Muntenească, că era puținei, numai vreo trii-patru mii ³²⁸. Și au făcut turcii multe răutăți ³²⁹ și pradă în Țara Muntenească, că au luat munții în cap și și pre unde au găsit bejenii, au tot pradat și au stricat ³³⁰. Și au spart și mitropolia de la Tirgoviște și au găsit multă avere a boierilor muntenești și o au luat ³³¹ toată și ³³² nu numai într-un rindu au pradat ³³³, ce în citeva rinduri au umblat prădindu și stricindu biata țară. //

Iară Costantin-vodă, domnul muntenescu, iarăș s-au așezat în București cu vreo doi-trii pași, și turcii au făcut ră pradă în București șezind pașe în mitropolie ³³⁴. Iar ³³⁵ Costantin-vodă au pus boieri tot di cei mai de gios de i-au boierit, că boierii cei mari era** duși cu toții în Țara Ungurească. Iar ghe-

³⁰⁰ la / unde era ³⁰¹ că nu priimē turcii să dē nimic, numai să fie bătaie la anul
³⁰² țărili / stăpinii ³⁰³ încă l-au triimis ³⁰⁴ înainte / inaintea lui Reiz-afendi ³⁰⁵ la Oituz
³⁰⁶ și ³⁰⁷ Grigorii / Gligorii ³⁰⁸ era la Frumoasa și n-apucasă să stringă oaste, nici să dusă la Prut. Au socotit și ³⁰⁹ lui Vădanii ³¹⁰ la dinsul la ³¹¹ iar / numai ³¹² precum / după cum
³¹³ mai sus ³¹⁴ nu să pre incredea / nu-l credē ³¹⁵ să nu-i facă vrun meștersug ³¹⁶ ce / și
de-cee ³¹⁷ și ³¹⁸ asupra lui cu Vădanii ³¹⁹ Chiupruliolu / Chipurliul ³²⁰ i- / l- ³²¹ iar / și ³²²
de la Cartal ³²³ au mai strinsu / a mai stringe ³²⁴ au mai putut / putē ³²⁵ și ³²⁶ carele / ce
³²⁷ i-au putut bate / i-au bătut ³²⁸ în Țara Muntenească ³²⁹ multe răutăți / multă răutate
³³⁰ stricat / arsu ³³¹ -o ³³² și / ce ³³³ -o ³³⁴ în București șezind pașe în mitropolie / și Bucu-
reștilor. Și mitropolia din București au făcut-o mecet, di s-inchină într-insa pașii ³³⁵ iar / și
* cu / pe ** era / is

neralul cel mare de la Sibiiu, anume Vailis, carele mersese la Vidin, văzindu că nu poate sta împotriva turcilor, că avea ³³⁶ oaste puțină, au scris la Vadanii gheeneralul *de Brașev*, carele ³³⁷ ieșisă în Moldova cu oaste, ~~de~~ au trecut muntele înapoi în *Țara Ungurească* și s-au dus ³³⁸ agiutoriu la Vidin. Numai ce au rămas vreo doao sute ³³⁹ *de* nemți de straje la Comănești *pe Trotuș*, iar ceialalți, măcar că s-au și dus la Vidin, tot n-au putut isprăvi nemică împotriva turcilor. Iar ³⁴⁰ gheeneralul *cel mare* Valis *de la Sibiiu* văzind că au greșit de au ³⁴¹ imprăștiat oaste pin Moldova și pin Țara Muntenească, nepuțind ³⁴² isprăvi nemică *la cetate la Vidin* să o ia ³⁴³, *așe să auziia atuncea* că ori de ciudă, ori de rușine, ori de frica împăratului, să fie mincat ³⁴⁴ otravă singur de au ³⁴⁵ murit.

40 Mai isplitu-s-au turcii și cu doi soltani *cu tătari* să margă *prin Țara Muntenească* preste munte în Țara Ungurească. Iar ³⁴⁶ nemții s-au păzit ³⁴⁷ bine ³⁴⁸ că, după ce au intrat în munte *turcii și cu tătarii*, le-au ținut calea *nemții* / și dinainte și dinapoi, *de i-au încungiurat*. Și au perit un soltan și cu tătarii *lui* mai toți ³⁴⁹, *iar un soltan* au scăpat cu puținei ³⁵⁰ tătari, neapucindu să între ³⁵¹ în munte, și s-au întorsu* *de la Cimpina* prădindu și arzindu. Și au lovit prin București ³⁵² și *așe să auziia că au făcut multă stricăciune*.

41 *Iară* Grigorii-vodă șezindu ³⁵³ la Gălata *cu oaste* și înțelegindu că s-au p.354 dus nemții *cei mai mulți de pre supt munte în Țara Ungurească* și au rămas numai *ca vreo* doao sute ³⁵⁴ *de* nemți de straje la Comănești *pe Trotuș* și văzindu că să gătează tătarii și cu turci de la urdia veziriului să margă la ³⁵⁵ *nemți*, au scris la veziriul să nu margă nici turci, nici tătari, să *nu* strice țara, *că* puținei *nemți* ce au rămas de straje, a triimite oaste *de ai* lui și i-a goni. Decii veziriul indată au și oprit ³⁵⁶ *pe turci și pre tătari* să nu margă, că era *de la Gălați până la Birlad* tot tătari cu doi soltani de au șezut toată vara de au mincat pre bieții oameni, de rămăsese ³⁵⁷ *oamenii* numai cu sufletele.

42 *Iară* ³⁵⁸ Grigorii-vodă au ales din oastea lui ca la o mie și cinci sute de slujitori ³⁵⁹ moldoveni și doao steaguri de căzaci, *cu turci și cu lipcani*, și au triimis *cu oaste* pre Costantin hatmanul ³⁶⁰ *Grecul Ipsilanti* și ³⁶¹ Toader f.240 Păladii *vel* spătar de au // mărșu pre Oituz ³⁶² și la Comănești *pe Trotuș* să astupe poticile și să strice pălăncile ce le făcusă nemții. Și mărgindu acolo la Comănești *pe Trotuș*, numai *ce* au și dat preste acei doao sute ³⁶³ *de* nemți ce rămăsese de straje, *pentru carii mai sus s-au scris*. Și de mirat lucru era ³⁶⁴ cum au dat Dumnezeu ospaimă nemților, cit n-au putut să stea la războiu, că cum s-au întimpinat *cu căzaci* și au ³⁶⁵ slobozit *căzaci* focul și au căzut ³⁶⁶ *din oastea nemțască* vreo doi-trii ³⁶⁷ nemți și s-au și spăriat ³⁶⁸ *ceia-*

336 avea / are 337 carele / ce 338 și s-au dus / de-au mersu 339 doao sute / 500 oaste 340 iar / deci 341 de au / și s-au 342 neputind / și n-au putut 343 să o ia / să-l iē 344 să fie mincat / au mincat 345 de au / ș-au 346 iar / și 347 mai 348 într-altu fel 349 numai unul 350 cu puținei / pre cu puțini 351 să între / a intra 352 fiind domnul în scaun, ș-au prădat tirgul tot, cu mănăstiri cu tot // (p. 354) ș-au găsit mulțime de avere. Și domnul n-au putut să isprăvescă nimic, să nu-i lasă să prade. Ce-u găsit a boierilor prebegi și neprebegi și a neguțitori pin hanuri, tot au luat. Acest războiu au fost mai pre urmă, la let 7246, la noiembrie. Să lăsăm acmu Țara Muntenească, di om scrie înainte la rindul său 353 cu tabăra 354 doao sute / 500 355 dinșii 356 au și oprit / i-au și poprit 357 rămăsese / au rămas 358 iară / deci 359 turci, lipcani 360 fratele chiurci-bașii 361 pre 362 de au mărșu pre Oituz / să margă pre la gura Oituzului 363 acei doao sute / celi cinsute 364 era / este 365 discălecat căzaci de-au 366 căzut / pisat 367 doi-trii / 3, 4 368 nemții * înapoi

Ialți și au plecat fuga și n-au apucat nemții să sloboadă focul și s-au și slobozit ³⁶⁹ turcii și cu moldovenii de au intrat într-inșii ³⁷⁰ cu sabiile a-i tăia. Și au perit vreo șesespărzece nemți și au prinsu și vii vreo patrușprăzece și au și plecat fuga nemții și turcii și moldovenii au început a-i goni și agiungîndu pre colonelul carele era preste oastea nemțască mai mare, împiedecîndu-i-să calul au căzut gios și agiungîndu-l au ³⁷¹ perit și colonelul ³⁷² și i-au gonit pre nemți până în sat în Comănești. Iar nemții după ce au agiunsu în sat, au trecut apa Trotușului în cea parte și întorcîndu-să de au căutat înapoi au slobozit focul după rînduiala lor cea nemțască odată și iarăș au plecat fuga înainte, iar turcii și moldovenii n-au mai trecut apa Trotușului să-i mai gonească. Și așe ³⁷³ au dat Dumnezeu frică turcilor și moldovenilor că nu i-au gonit mult pe nemți, / temîndu-să să nu fie oaste supusă, să ³⁷⁴ nu le facă vreun viclesug, că de ar fi fost trecut apa Trotușului să-i gonească, poate n-ar fi ³⁷⁵ scăpat ³⁷⁵ nici unul. Iar nemții ³⁷⁶ gîndiia că-i tot gonescu și ³⁷⁷ cum au agiunsu la pălancă cum p.355 ș-au lăsat două puști ³⁷⁸ mari sacalușe și doao căruțe ³⁷⁹ cu prah de pușcă care era acolo la pălancă și caii și au fugit carii încotro au putut prin munte pe gios. Și a triia zi au început a ieși cite unul din munte și văzînd că nu este nime ș-au luat puștile și ce au mai avut și au trecut muntele înapoi în Țara Ungurească dîncătro vinisă.

Iară hatmanul Costantin Grecul Ipsilanti cu oaste(a), precum mai sus 43 s-au scris ³⁸⁰, nici un ceas ³⁸¹ n-au zăbăvit și s-au ³⁸² întorsu înapoi ³⁸³ și au fugit toată noaptea și i s-au făcut ³⁸⁴ zio la Bistriță la Roznov negonîndu-l nime, nici văzîndu pre nime ³⁸⁵. Și ³⁸⁶ cîndu s-au fost tilnit cu oastea cea nemțască i-au fost prea ³⁸⁷ frică și au fost vrîndu ³⁸⁸ să fugă, iar turcii, văzîndu-l că va să fugă ³⁸⁹, au scos ³⁹⁰ sabiile asupra lui, să-l taie, iar hatmanul, dacă au văzut ³⁹¹ că fac turcii zorba asupra lui, s-au slobozit de frică asupra nemților și s-au timplat acea izbîndă, precum mai sus s-au scris ³⁹². Și ³⁹³ timplîndu-să atuncea și Toader Păladii spătariul și văzîndu zorbaoa turcilor, el mai mult au început a îndemna oastea asupra nemților de i-au biruit. Iară f.241 dacă ³⁹⁴ // au vinit hatmanul Grecul la Iași, au ³⁹⁵ scris Grigorii-vodă cărți la veziriul și l-au triimis cu patrușprăzece ³⁹⁶ nemți vii și cu șesespărzece ³⁹⁷ capete morți și cu acea puțină izbîndă ș-au mai dires hatmanul Grecul lucrul ³⁹⁸, că era să pitreacă și el de la Poartă, ca și frate-său Manolachie chiurci-bașe.

Tot pre acea ³⁹⁹ vreme mărș-au sarascheriul Chiupruliolu ⁴⁰⁰ la Niș, 44 unde luasă nemții și au incungiurat cetate(a) Nișul și n-au putut să sprejonească nemții, pre pre și s-au închinat, că au fost puținiei nemți numai ⁴⁰¹ cinci-șese mii de nemți cu un ghegeneral, iar pre ghegeneral ⁴⁰² și pre nemți i-au slobozit turcii cu pace, iar pre raia i-au pus pre toți ⁴⁰³ sub sabie, că să buzurluisă ⁴⁰⁴ creștinătatea de ținea cu nemții: sirbii, arbănașii și alții ce

³⁶⁹ și s-au și slobozit / ș-au și-ntrat ³⁷⁰ ș-au prinsu ca vo 30, vii cu morți ³⁷¹ ș- ³⁷² care era pre oastea nemțască mai mari ³⁷³ așe / iarăși ³⁷⁴ fie ³⁷⁵ mai ³⁷⁶ tot ³⁷⁷ și / că ³⁷⁸ puști / puștile și caii și 2 ³⁷⁹ iarbă ³⁸⁰ s-au scris / scrii ³⁸¹ un ceas / giumătate de ceas ³⁸² și ³⁸³ fiînd grec cu pele de iepuri la spate ³⁸⁴ i s-au făcut / făcîndu-să ³⁸⁵ după cum este vorba că nu fac toate muștile mere ³⁸⁶ și / că ³⁸⁷ i-au fost prea / tremura de ³⁸⁸ au fost vrîndu / vrē ³⁸⁹ au început a-l sudui ș-au ³⁹⁰ și ³⁹¹ dacă au văzut / și văzînd așe ³⁹² precum mai sus s-au scris / după cum scrii mai sus ³⁹³ și / numai ³⁹⁴ iar dacă / și după ce ³⁹⁵ au / i-au ³⁹⁶ patrușprăzece / 10 ³⁹⁷ șesespărzece / 17 ³⁹⁸ dires <...> lucrul / tocmit treaba ³⁹⁹ pre acea / într-aceia ⁴⁰⁰ Chiupruliolu / Chiupruliul întăi ⁴⁰¹ numai / ca la ⁴⁰² iar pre ghegeneral / ghenărari și ⁴⁰³ pre toți / tot ⁴⁰⁴ toată

era pinpregiur. Și de acolo au purces Chiupruliolu ⁴⁰⁵ *sarascheriul* asupra nemților ce bătea Bosna. Decii nemții nu putea lua Bosna, fiindu locurile tari și raiaoa încă ținea tot cu turcii, nu vrea să să închine la nemți ⁴⁰⁶. Numai ce au apucat *nemții* de au luat vreo doao-trei cetăți în marginea

p.356
45
Iară în anul ⁴¹⁰ 7246, în luna lui octomvrie, tot / întru acea ⁴¹¹ toamnă, văzind turcii că le-au mârșu can binișor asupra ⁴¹² nemților, că nemții nu făcuse gătire prea bună, în grabă au și pornit oastea de la Cartal și de la Tighine, cită era strinsă, și s-au făcut ca la o sută de mii de iniceri și de spahii cu un sarascheriu și cu Medli-Gheri, hanul cel nou, și cu toată tăărărimea din ⁴¹³ Bugeacu, ca la șesezăci de mii *de oaste* și cu doi soltani, mai can cu toată puterea turcească ce era la Cartal. Și au purces și de la Țarigrad pre apă vreo doaozăci de mii *de oaste* ca să margă să ia *cetatea* Vozia de la moscali, înțelegindu că Menih feldmarșal ⁴¹⁴ s-au depărtat cu oștile moschicești la iernatec la Perevolșina, după ce s-au dus solii de la Nemirova. Și ⁴¹⁵ înțelegindu că sint numai șapte mii de moscali și doao mii de căzaci, noao mii de toată oastea, au socotit că vor lua ⁴¹⁶ *cetatea* Vozia de la moscali pre pelesne ⁴¹⁷, fiindu oaste puțină în cetate și decii vor trece și Niprul în cea parte și vor lua și Cilburul* și vor trece și în Crim asupra celoralți moscali și vor duce și pre hanul cel ⁴¹⁸ nou, pre Medli-Gheri. Și au luat și vreo șesezăci ⁴¹⁹ pușci mari, tunuri, din Tighine și patru sute de cară moldovenești de au dus giabhanaoa. Și după ce au agiunsu acolo la Vozia au început a bate cetatea și o au bătut doao săptămîni și n-au putut să o ia ⁴²⁰. Și așa da turcii feliuri de feliuri de năvăliri ^{420a} strașnice asupra cetății ⁴²¹ și s-au spart vreo // doaozăci de pușci mari *turcești* încercîndu-le ⁴²² mai multu, preste măsură, ca să agiungă la cetate și iarăș ⁴²³ pre dinșii îi omorîia.

f.242
46
Făcut-au *turcii* un meșterșug cu niște săcrie noaptea ca să să apropie de cetate, iar moscalii au făcut alt meșterșug de s-au luminat ca zioa cu făclii și au îndreptat pușcile de au ⁴²⁴ făcut fărime *pe turcii acei cu săcriele*. Făcut-au turcii doao lagumuri și s-au strinsu acolo mulțime să dea năvală, iar moscalii au ⁴²⁵ găsit *lagumurile* unde le pusese turcii și le-au bătut bine despre dinșii, ca să dea înapoi spre turci. Și au făcut și ⁴²⁶ *moscalii* doao lagumuri *din celi turcești* alătura și cu gauri, din celi turcești, la a lor și cîndu

p.357
s-au strinsu mulțime de turci la lagumuri ⁴²⁷ au și dat înapoi și s-au aprinsu și *lagumurile* cele moschicești și ⁴²⁸ au perit mulțime de turci. Și atuncea au ieșit și moscalii cu căzaccii afară din cetate și au început a-i tăia și ei *pre turci* pre ciți nu-i omorisă *lagumurile* ⁴²⁹. Așijderea sculatu-s-au turcii cu zorba asupra hanului, dzicîndu că gilceava despre dinșii s-au început întăi și ei dau năvală de pier și tătarii nu pier, ce umblă pe de laturi. Decii au luat hanul pe tătari și împreună cu turcii și carăli celi moldovenești le-au umplut de stuh și au început a pune pre moldoveni de împingea carăli și turcii cu tătarii după dinșii cu pușcile ca să să apropie de cetate, să bată

⁴⁰⁵ Chiupruliolu / Chipriliul ⁴⁰⁶ închine la nemți / dè nemților ⁴⁰⁷ Chiupruliolu / Chipriliul ⁴⁰⁸ i- / s- ⁴⁰⁹ în anul / la velet ⁴¹⁰ în anul / dup-acec, la văletul ⁴¹¹ întru acea / intr-această ⁴¹² asupra / spre ⁴¹³ din / de ⁴¹⁴ Menih feldmarșal / Mineh fertu-marșalih ⁴¹⁵ ei ⁴¹⁶ -o * Cilburul / Culburul ⁴¹⁷ și luînd-o ⁴¹⁸ cel / cestu ⁴¹⁹ -70 ⁴²⁰ putut să o ia / putut-o lua ^{420a} năvăliri / năvăli ⁴²¹ și și mai perè ⁴²² încercîndu-le / împlîndu-le ⁴²³ iarăș / iară ⁴²⁴ i- ⁴²⁵ le- ⁴²⁶ ei ⁴²⁷ ș-au dat foc, iar lagumurile ⁴²⁸ și / cit ⁴²⁹ lagumurile / lagumul

cetatea. Iar moscalii așe au început a-i împoșca din cetate și au ieșit și afară, și așe au dat o năvală turcilor, cit au perit mulțime *de turci* și au luat / și o samă de pușci *moscalii de la turci*.

Așijderea era o zămculiță de laturi de cetate și șidea niște moscali *puț-ni*. Și au ingropat ⁴³⁰ un lagum acolo și s-au făcut a fugi spre cetate și *au ieșit afară din zămculiță* iar turcii au și intrat întru acea zămculiță și au găsit lagumul *moscalilor* și l-au scos. Iar moscalii, văzindu că au găsit turcii lagumul ⁴³¹ *lor*, au și îndreptat pușcile în zămculiță a o bate și au perit și acolo mulți* turci și cîți n-au perit le-au căutat a ieși *din zămculiță*, că nu putea să șadă, că-i împoșca din cetate.

Așijderea vinit-au turci cu vase pre apă și moscalii încă avea vase, ce turcilor nu le-au sporit nici cu un feliu, că, cum au fost dindu moscalii din tunuri di pe apă ori din cetate, să și afunda vasăle turcești, de să ineca, cit n-au rămas nici unul, iar ⁴³² *din vasele moschicești nici unul nu s-au inecat*. Mai pre urmă ⁴³³ s-au sculat ⁴³⁴ turcii cu *mare* năvală asupra cetății văzindu că au ieșit o samă de moscali din cetate. Așe s-au ⁴³⁵ pornit turcii asupra moscalilor să-i ia în unghi, iar moscalii s-au făcut a fugi asupra vasălor și au lăsat poarta cetății deșchisă iar turcii, cum au văzut poarta cetății deșchisă, au și lăsat pre moscali de a-i mai gonire și au și *alergat la cetate și au început a intra pe poarta cetății* în cetate. Iar ⁴³⁶ *moscalii* i-au lăsat de au intrat *în cetate*, ca vreo cinci-șese sute ⁴³⁷ și au și slobozit porțile cetății de au ⁴³⁸ *inchis pre turci în cetate*. Și așe moscalii ⁴³⁹, fiindu supuși *în cetate*, au și început a slobozi focul ⁴⁴⁰ *în turci* și din frunte și din coadă și ⁴⁴¹ *au început // a arunca și bombe*, până i-au potopit ⁴⁴² *de tot pre turci*, că vrea ⁴⁴³ să dea înapoi *să iasă pe poartă și* porțile cetății era închisă și cîți n-au perit, i-au luat pre toți de grumazi.

Iară turcii cei ce rămăsese afară, de nu apucasă să între ⁴⁴⁴ în cetate, i-au și aruncat lagumul. Atuncea moscalii cei denafară, ce să făcusă a fugi spre vase, s-au întorsu înapoi ⁴⁴⁵ *în turci* a-i omori, cîți *mai* scăpasă de lagum. Așijderea și moscalii *cei* de pre apă au început ⁴⁴⁶ a-i împoșca *pre turci pre* carii apucasă de să lipisă ⁴⁴⁷ de zidiul cetății, cit ⁴⁴⁸ nu putea să să mistuiască nici într-o parte. Și au început moscalii a-i bate și di pe apă și *de pre uscat*, cit i-au potopit *de au perit* ca ⁴⁴⁹ triizăci-patruzăci de mii de turci și *mai bine*.

Iară în scurtă vreme au și sosit veste de la soltanul la sarascheriul la *Vozia*, care soltan era de straje *între Nipru și între Buh*, cum că vin *moscali prea mulți pre apă* de la *Menih feldmarșal* întru ajutoriu cetății ⁴⁵⁰. Și așe s-au făcut spaimă în oastea turcească și cîți rămăsese vii *de nu perise* ⁴⁵¹ au și fugit preste noapte și au lăsat cetate(a) *de a o mai bate*. Iar trii-patru zile de ar fi mai zăbăvit turcii pre locu ⁴⁵² *pre lângă cetate, toți ar fi fost perit*. Că au și dat Dumnezeu un vicol *mare* și ⁴⁵³ cum era *turcii* răniți *pre giu-mătate*, așe dzicu că întru acel cîmpu *trii-patru părți* ar fi perit și o parte ⁴⁵⁴ de ar fi scăpat, *bine / ar fi fost*. Cărșutu-s-au ⁴⁵⁵ căzacia la *Menih feldmarșal* să-i lasă pe călărime ⁴⁵⁶ auzindu că vin turcii la *Vozia*, și ⁴⁵⁷ n-au vrut

⁴³⁰ și moscalii ⁴³¹ și l-au scos ⁴³² moschicesc nici s-au betejit ⁴³³ iarăș ⁴³⁴ sculat / rădicat
⁴³⁵ așe s-au / și s-au și ⁴³⁶ iar / și ⁴³⁷ cinci-șese sute / 4000—5000 ⁴³⁸ i- ³³⁹ den cetate
⁴⁴⁰ slobozi focul / le da foc ⁴⁴¹ den dos a le da ⁴⁴² pre toți ⁴⁴³ că vrea / da ⁴⁴⁴ să între /
a întra ⁴⁴⁵ într-inșii ⁴⁴⁶ început / prins ⁴⁴⁷ de să lipisă / a să lipi ⁴⁴⁸ cit / că ⁴⁴⁹ la ⁴⁵⁰ pre
mulți moscali pre apă di ⁴⁵¹ nu pierisă / neperiți ⁴⁵² nici unul nu vrè scăpa ⁴⁵³ și / că
⁴⁵⁴ o parte / una ⁴⁵⁵ cērșutu-s-au / lostu-s-au cērșut ⁴⁵⁶ pe călărime / călări ⁴⁵⁷ Minih

* mulți / mulțime de

feldmarșal să-i lasă, fiindu cu oștile la Perevolșina ⁴⁵⁸, iar de i-ar fi lăsat pre căzaci ⁴⁵⁹ nici un turcu sau tătăr poate nu ar fi scăpat. Decii acel soltan ce era de straje la ⁴⁶⁰ Buh, văzindu că fug turcii de la Vozia, slobozit-au și el ceambur pre marginea Ucrainii ⁴⁶¹ leșești de au prădat sateli, că așe țin și ei tătarii prieteșugul cu leșii ca și lupul cu oaia și ca ciinele ⁴⁶² vinerea ⁴⁶³.

51 Grigorii-vodă, văzind că s-au dus nemții din Moldova, scris-au cu giurămintu la boierii cei pribegi și la țară, ce era ⁴⁶⁴ haini, să să întoarcă la locurile sale înapoi și să nu poarte nici o grije, că nu vor avea nici o nevoie. p.359 Și i-au iertat pre toți ⁴⁶⁵, să nu mai fugă ⁴⁶⁶. Decii s-au întorsu toți la locurile sale și nemică nu le-au făcut, numai pre Costantin Balșe ⁴⁶⁷ medelniceriul l-au bătut la talpe și apoi l-au slobozit ⁴⁶⁸. Iar ⁴⁶⁹ pre Stefăniță Rusăt vornicul de la Mărgineni de la Bacău, fiindu mai bătrîn, l-au făcut surgun o lună de zile la mănăstire la Dobrovățu și apoi l-au adus la Iași și l-au iertat și i-au măritat și o fată ce avea, făcînd pomană cu cheltuiala domnească a lui Grigorii-vodă, dîndu-o după Scarlatachie comisul, ficior Lupului ⁴⁷⁰ Costachi vornicul. Iar pre Răducanul, fiindu nepot lui Mihai-vodă și agiungîndu ⁴⁷¹ cu cărți la Grigorii-vodă ⁴⁷² de-i făcea știre ce fac nemții și ce le este sfatul lor cîndu era nemții la casa lui, la Grozești pe Oituz, pentru aceea mai // f.244 mult l-au boierit, de l-au făcut păharnic mare.

52 Pus-au turcii pre ficiorul lui Racoții anume ca să fie craiu în Țara Ungurească și i-au făcut coronă de aur de mult prețu cu diamanturi ⁴⁷³ și i-au dat și cîteva pungi de bani, o sută și cînzăci ⁴⁷⁴, să-i fie de cheltuială și să-ș facă oaste, osăbit di ce i-au rînduit turci și tătari. Și decii s-au ⁴⁷⁵ pornit din Țarigrad de au vînit la Brăila ⁴⁷⁶ și ș-au strinsu ⁴⁷⁷ oaste și s-au gătît. Ispîtitu-ș-au nărocul să margă în Țara Ungurească cu doi soltani și cu turci, de au triimis în Țara Ungurească ca să dezbată Țara Ungurească de supt ascultarea împărății Neamțului și să fie el craiu în Țara Ungurească. Și au vrut să treacă pre la Cîmpina, prin Țara Muntenească ⁴⁷⁸, ce nu i-au slujit nărocul ⁴⁷⁹, că au pitrecut ⁴⁸⁰ rău, precum mai sus s-au scris ⁴⁸¹ patima lor.

53 Împăratul nemțăscu, înțelegîndu de Racoții, au strinsu toate capetile cele de frunte, pre boierii cei mari ungurești, și ⁴⁸² i-au dus pre toți la Beciu de-i ținea acolo și ⁴⁸² le da de toate ⁴⁸³ ce le trebuia ⁴⁸⁴. Iar ⁴⁸⁵ Poarta turcească, înțelegîndu di ce s-au lucrat la Vozia, triimis-au de au luat pre veziriul la Țarigrad ⁴⁸⁶ și nu numai pre veziriul ce și pre toate capetile turcești ⁴⁸⁷. p.360 Aceste toate s-au făcut ⁴⁸⁸ în anul 7246.

Iară după aceste așezîndu-să Grigorii-vodă la ⁴⁸⁹ scaon în Iași ⁴⁹⁰, precum ⁴⁹¹ mai sus s-au scris, pus-au în Iași și patru steaguri de lipcani și turci ⁴⁹² să ierneze cu dinsul în Iași ⁴⁹³. Și făcea multe răutăți acei turci și lipcani bieților oameni

⁴⁵⁸ și au greșit că nu i-au lăsat ⁴⁵⁹ că ⁴⁶⁰ la / între ⁴⁶¹ Ucrainii / Ocrainii ⁴⁶² ciinele / cîinii ⁴⁶³ ce s-a mai face cu leșii, vremea viitori va arăta ⁴⁶⁴ ce era / cei ⁴⁶⁵ numai ⁴⁶⁶ și alții, ca să iē bani ⁴⁶⁷ avînd mărăz pre dinsul ⁴⁶⁸ făcîndu și acestu obicei Grigorii-vodă, de să bată boierii cei mari la talpe, turcește ⁴⁶⁹ iar / și ⁴⁷⁰ Gavrilii ⁴⁷¹ agiungîndu / agiunesă ⁴⁷² de la nemț ⁴⁷³ de mult prețu ⁴⁷⁴ cîteva pungi de bani o sută și cînzăci / cinci mii punge bani ⁴⁷⁵ s- / l- ⁴⁷⁶ di să găteadză ⁴⁷⁷ ș-au strinsu / și-ș stringe ⁴⁷⁸ Muntenească / Românească ⁴⁷⁹ ceastă dată ⁴⁸⁰ pitrecut / pățit ⁴⁸¹ s-au scris / scrie ⁴⁸² și / di ⁴⁸³ da de toate / dăde toate ⁴⁸⁴ trebuia / trebuiesc. Ce s-a mai alege vremea viitoare va arăta ⁴⁸⁵ iar / deci ⁴⁸⁶ la sfat ⁴⁸⁷ pre toate unde era. La ce va arăta, vremea viitoare va arăta ⁴⁸⁸ într-acești 2 ani a domnii lui Grigorie-vodă, pân' la velet 7246, la istovul lui noiembrie ⁴⁸⁹ la / în ⁴⁹⁰ să iernedză ⁴⁹¹ precum / după cum ⁴⁹² lipcani și turci / turci și cu 4 de lipcani, steaguri ⁴⁹³ necredzînd pre moldoveni. Bogate nevoi și rușini făcē turcii beților oameni la Ieș și la țară, pre unde mergē. Că lua femei și fete mare și copii, cu sila, de-ș făcē ris. Și la drumuri iș ridē și prăda pre oameni

carii era lăcuitori în Iași. Iară ⁴⁹⁴ de / iarnă, așezindu-să Grigorii-vodă în Iași, scos-au hirtii și circimărit cite ⁴⁹⁵ cinti lei de circimă și au scos și cară pe țară, de căra fin și lemne la oastea ce era în Iași; și fin nu să găsiia pe aproape, că-l mincasă oastea de cu vară și ⁴⁹⁶ lua și orzul a cui și găsiia și fără de bani. Și tabere de cară ducea la Siretiu și la Moldova de măcina, că pe aproape nu ⁴⁹⁷ putea să biruiască morile să macine, ce triumitea pe la Siretiu și pe la Moldova de măcina și căra fin de pe la Botășeni și fiindu iarna mare, le era foarte cu greu căraușilor, că le căzusă boii pe drumuri și lua boi a cui și găsiia ⁴⁹⁸ și cară, și era mare supărare oamenilor, că să inchi-sese drumurile de răul căraușilor. Și au început și ciurma a să ațița în Iași și au ținut ⁴⁹⁹ vreo lună de zile acel omor ⁵⁰⁰.

Iară veziriul cum au soșit la Țarigrad cum l-au și mazilit, și au pus ⁵⁴ vezir pre altul. Și cum l-au pus pre acela vezir, cum au și început a rindui ^{p.361} oastea la Hotin și la Tighine și pintr-alte ⁵⁰¹ părți, pre unde era cetăți, și au început a face mare gătire ⁵⁰², trecindu turcii pin țară la Hotin și ⁵⁰³ în gios ⁵⁰⁴ la Tighine ⁵⁰⁵, de la Hotin alții, și făcea mari stricăciuni ⁵⁰⁶ oamenilor pre unde loviia. Și unii trecea pre Birlad iar alții ⁵⁰⁷ pre Siretiu. Și în Iași încă au iernat vreo trii-patru mii de turci și aceia ⁵⁰⁸ încă destule răutăți făcea. Și era o scumpete mare de piine și de fin, cit agiunsese carul // de ^{f.245} fin cu doi boi cite patru lei ⁵⁰⁹. Și alte nevoi ⁵¹⁰ era multe pe țară, cară, chile, ialovițe, văcărit și adăoșag preste văcărit, cite un tult de vită.

Așijderea și în Țara Muntenească turci(i) și tătari(i) au iernat și multă ⁵⁵ pradă au făcut trecindu pin țară la Olt, de să bătea cu nemții. Iar de iarnă nemții și moscalii au șezut în pace pe la iernatec, pre marginile țării-lor lor, făcindu mare gătire. Iar hanul din Bugeac s-au sculat ⁵¹¹ în luna lui ghenarie și s-au dus la Crim ⁵¹² și de acolo s-au sculat și au strinsu oaste pe cine au putut, citeva mii ⁵¹³ de tătari și de turci, și s-au dus în pradă ⁵¹⁴ spre Harcov în Țara Căzăcească. Și i-au tilnit moscalii pe drum și i-au biruit și abia au scăpat hanul cu vreo patru-cinci mii de oaste de au fugit. Iar ⁵¹⁵ moscalii le-au luat toți robii ce-i luasă ⁵¹⁶ tătarii din Țara Căzăcească de la dinșii, că le stătusă tătarilor caii în ceambur și i-au tot gonit moscalii pe tătari până în Crim.

Mihai-vodă pre acea vreme era la închisoare, că-l piriiia muntenii să dea ⁵⁶ citeva pungi ⁵¹⁷ de bani, o somă mare. Și au șezut la închisoare unsprăzece

⁴⁹⁴ în luna lui dechemvrii, bine nu s-au așădzat în Iaș, și au și scos hirtii, frunte de 3 ughi, mijlocul de 2 ughi, coada de 1 ughi ⁴⁹⁵ cite / tij ⁴⁹⁶ și / ce ⁴⁹⁷ era mori ⁴⁹⁸ de pre drumuri ⁴⁹⁹ puțin ⁵⁰⁰ Oh, oh, oh! săracă Țară Moldova și Țară Muntenească, cum vă pitreacă și vă dezmerdaț cu aceste supărări, la aceste vremi cumplite, și fără de milă de stăpînii noștri, care singuri noi ț-am poltit și ț-am aflatu! Nu ne săturam de domni de țară, nici de măritat fetele după peminteni, ce dzicem că-s proști și săraci. Și alergați la cei străini, greci, de-i apucaț cari de cari să vă hii gineri, că-s cilibii și bogaț, și le dați moșii și-i puneț în capul mesii. Iacă la ce am vinit! Aceste, adivărat că ne-au făcut cilibii la toate, cu lacrimi pre obraz și cu suspinuri la Dumnădzău, strigînd. Iar altă puteri, fără a suspina la Dumnădzău, n-au rămas. Ia priviț pre țările megieșilor cum țin pre cei străini! Le dau di mincat, iar la sfat sau în capul mesii nu-i pun, nici li amestecă. Și pentru acee trăiesc prostimea lor pân-acmu necălcată. De-ș dau vo fată după vun străin, prè cu greu // (p. 361) dar moșan nu-l priimăscu, nici la sfat. Și pila ce o minincă, cu vârsari de singe și cu multă ostineală și griją și slujbe, o mincă streinii prentre-alte țări. De ce s-au mai lucrat peste iarnă de acmu de la noiembrie la vâlet 7246 ⁵⁰¹ pintr-alte / pre alții într-alte ⁵⁰² pen țară ⁵⁰³ alții ⁵⁰⁴ de ⁵⁰⁵ și ⁵⁰⁶ și pozne ⁵⁰⁷ iar alții / unii ⁵⁰⁸ aceia / aceste ⁵⁰⁹ pre doi boi ⁵¹⁰ despre domnu ⁵¹¹ la ⁵¹² nefiind moscali în Crim ⁵¹³ citeva mii / ca la 80 000 amestecă ⁵¹⁴ la Slobodzie ⁵¹⁵ iar / și ⁵¹⁶ ce-i luasă / ce au luat ⁵¹⁷ citeva pungi / 7 000 de pungi

p. 362 luni și apoi fiindu⁵¹⁸ vezir acesta ce mai sus s-au scris⁵¹⁹, fiindu-i prietin
lui Mihai-vodă, l-au scos de la închisoare. Iară la acea vreme fiindu și doamna
lui Grigorii-vodă la Țarigrad cu fiu-său Scarlat beizade au făcut nuntă / și au
 luat pre o fiică⁵²⁰ a lui Mihai-vodă, care mai sus s-au scris⁵²¹ că au fost⁵²²
 logodită⁵²³, și în luna lui ghenarie⁵²⁴ au făcut nunta. Iară Grigorii-vodă
 au făcut veselie pentru fiu-său în Iași o săptămână⁵²⁵ cu toți boierii⁵²⁶.
 Iar cându au fost în luna lui mai în triizăci și una de zile⁵²⁷, într-o miercuri,
 la patru ceasuri de zi, s-au făcut un cutremur mare și au ținut mai ca un
 civertu de ceas acel cutremur și⁵²⁹ au căzut în Iași mănăstirea Golăia și multe⁵³⁰
 mănăstiri au căzut atuncea în gios, Răchitoasa și alte mănăstiri⁵³¹ la Focșani
 și pre aiure. Și s-au cutremurat pământul în câteva rînduri și au ținut acel cutre-
 mur mai vreo⁵³² lună⁵³³ de zile, numai s-au cutremurat mai cătinel. Și s-au⁵³⁴
 început în Iași mare omor de ciumă și au ținut⁵³⁵ toată vara și toamna,
 până la luna lui dechemvrie. Iar Grigorii-vodă au ieșit⁵³⁶ din Iași la Socola,
 în fundul văii, de au șezut acolo toată vara cu corturile cu urdia și au ince-
 put⁵³⁷ și în urdie a pica cite un om de ciumă și decii s-au mutat și vodă
 despre toamnă cu urdie la Țuțora, ca să să mai răcorească de boală.

57 Iară veziriul s-au rădicat cu mulțime de oaste, trii sute de mii, și au
 purces spre Niș asupra nemților. Și au făcut oastea în trii părți, pre unii
 f.246 i-au pornit cu Racoții pe Dunăre în sus cu turci și cu tătari de // au luat⁵³⁸
 Țara Muntenească pre dincolo de Olt ce o fusese luat nemții de la turci mai
 înainte vreme și alte pălânci cetățui ce era pe Dunăre și să siliia să treacă
 în Țara Ungurească, și n-au putut să răzbască de nemți și s-au apucat turcii
 a bate cetatea Rușava. Iar alții șidea împotriva taberii ceii mari nemțăști și
 au bătut⁵³⁹ cetatea Rușava toată vara și nu putea să o dobîndească; și peria
 mulțime de turci⁵⁴⁰, pica ca frunza pe Dunăre⁵⁴¹, de le ducea⁵⁴² Dunărea
 trupurile în gios pe la Brăila, pre la Gălați,⁵⁴³ pre la Smil, și-i prindea
 oamenii pre turcii cei morți și⁵⁴⁴ le lua borfeli de pre dinșii, că fiindu Rușava
 în ostrovul Dunării și dindu⁵⁴⁵ turcii năvală⁵⁴⁶ pre apa Dunării⁵⁴⁷ iar
 nemții din cetate⁵⁴⁸ îi tot prăvăliia, de să ineca turcii în Dunăre. Și citeva
 mii de turci au perit atuncea la⁵⁴⁹ cetate la Rușava. Iară despre toamnă,
 văzindu nemții cei din cetate că agiutoriu lor alți nemți nu le mai vin⁵⁵⁰
 de nicăiri și bucatile li să sfîrșia⁵⁵¹ și Dunărea încă scădea și toată greimea
 turcilor sta⁵⁵² prinpregiurul cetățui, au⁵⁵³ închinat nemții cetatea turcilor,
 fiindu numai⁵⁵⁴ o mie și cinci sute de nemți, ațiția nemți au fost numai în
 p.363 cetate în Rușava cându au închinat cetatea. Și ieșindu⁵⁵⁵ ghegeneralul din cetate
 și mîrgîndu la veziriul, l-au îmbrăcat veziriul pre ghegeneral cu caftan⁵⁵⁶ / dzi-
 cîndu-i veziriul: „Ahferim, slugă bună și crezută⁵⁵⁷! Măcară de s-ari afla om
 harnicu și drept ca tine și la împărăția noastră, cu puțină oaste să stea să
 să bată⁵⁵⁸ cu atita putere atita vreme!“ Și făcîndu-i mare cinste ghegeneralului

⁵¹⁸ fiindu / cădzînd ⁵¹⁹ scris / pomenit ⁵²⁰ o fiică a / fiica ⁵²¹ scris / pomenit ⁵²² că au
 fost / că-i ⁵²³ la ⁵²⁴ la Boboteadză ⁵²⁵ împreună ⁵²⁶ aceste toate s-au făcut pîn' la în dzi
 întăi a lui aprilie, de primăvară ⁵²⁷ a lui mai ⁵²⁹ și / de ⁵³⁰ casă și ⁵³¹ alte mănăstiri /
 altă mănăstire ⁵³² vreo / mai bine de 1 ⁵³³ mai în toate dzileli ⁵³⁴ și ⁵³⁵ pîn' despre iarnă
 omorul ⁵³⁶ afară cu ordia ⁵³⁷ au început / începînd ⁵³⁸ Țara Oltului ⁵³⁹ -o ⁵⁴⁰ turci / turcii
 ca frunza, de ⁵⁴¹ în gios ⁵⁴² ducea / aducea ⁵⁴³ și ⁵⁴⁴ și / de ⁵⁴⁵ dindu / da ⁵⁴⁶ tare ⁵⁴⁷ s-o iē
 și ⁵⁴⁸ pe turci ⁵⁴⁹ această ⁵⁵⁰ vin / vini ⁵⁵¹ sfîrșia / sfîrșîsc ⁵⁵² sta / cearcă ⁵⁵³ s- ⁵⁵⁴ numai / cu
 ⁵⁵⁵ acel ⁵⁵⁶ și cu mari cinste l-au slobodzit, de s-au dus la tabăra cē mari nemțască, cu
 dobi și cu surle dempreună cu toț oamenii lui ⁵⁵⁷ crezută / credincioasă ⁵⁵⁸ puțină oaste
 să stea să să bată / puținē oasti să stai să te baț

l-au slobozit dimpreună cu toți oamenii lui de s-au dus la tabăra cea mare nemțască cu alai cu surle și dobe. Iar ⁵⁵⁹ *după ce au mărșu* ⁵⁶⁰ *gheneralul în oastea cea nemțască încă mai mare cinste au dobîndit de la nemți. Iară dzicea* ⁵⁶¹ *unii atuncea cum să fie dat veziriul bani ghegeneralului să* ⁵⁶² *inchine cetatea și să fie fost cu știrea împăratului nemțăscu și veziriul încă să-ș facă obraz despre împăratul turcescu. Iară* ⁵⁶³ *tabăra cea mare nemțască era* ⁵⁶⁴ *între niște bălți la locu tare, iar turcii nu cuteza să margă la dinșii și nemții așijderea nu cuteza să margă la turci. Și așe au șezut oștile până în toamnă, fără numai* ⁵⁶⁵ *cît să lovia cite o straje. Iar despre toamnă s-au dus veziriul la Țarigrad cu acea izbîndă și s-au imprăștiat la iernatec oștile și celi turcești și cele nemțăști.*

. Iară dincoace, despre moscali, au rînduit întru acea vară pre un sarascheriu cu oaste la Tighine și altă oaste au mărșu de la Hotin și de aiure, ca la optzăci de mii și cu tătarii Bugeacului ca la șezezăci de mii de oaste, de sta pe Nistru de aștepta pre moscali. Iar moscalii s-au făcut în doao părți, o samă de oaste cu Leisu ⁵⁶⁶ *gheneralul s-au dus în Crim cu citeva mii* ⁵⁶⁷ *de oaste și s-au bătut acolo cu hanul Crimului și cu citeva mii* ⁵⁶⁸ *de turci ce era cu căpitan-pășe. Și au* ⁵⁶⁹ *tot bătut moscalii pre turci și pre tătarii și au prădat moscalii Crimul și l-au arsu pre unde au așjunsu în vreo // doao-trii* ⁵⁷⁰ *luni într-aceia vară și apoi au ieșit din Crim și au lăsat Crimul și s-au dus* ⁵⁷¹ *la cealaltă* ⁵⁷² *oaste la Perevolșina unde era Menih feldmarșal* ⁵⁷³ *și s-au făcut ca la trii sute de mii de oaste. Și au tot șezut toată vara și apoi s-au pornit pre la* ⁵⁷⁴ *svetii Ilie spre Nistru pre încet. Iar tătarii și cu o samă de turci călărime le-au ieșit înainte și-i tot zăhăia* ⁵⁷⁵ *prinpregiurul oștii de le lua oamenii de pre la iarbă, iară să le stea împotrivă nu putea, să ispitia citeodată și pica ca perile turcii și tătarii. Și așe s-au apropiat moscalii cale de patru ceasuri de Nistru tabăra cea mare, iar frunte(a) oștii, ca* ⁵⁷⁶ *doaozăci de mii de oaste moscali și cu o samă de căzaci, au așjunsu la Nistru la Calanca, din gios de Rașcov, unde era de aceasta parte și sarascheriul cu toată inicerimea. Și au început moscalii a-i improșca pe turci pre tare din pușci și din bombe de piste Nistru, cît nu putea turcii să mistuiască nicăiri pre de aceasta parte de Nistru și așe au fost oștiii patru zile marți, miercuri, gioi, vineri, moscalii di ceea parte de Nistru și turcii dincoace de Nistru. Iar* ⁵⁷⁷ *apoi vineri noaptea spre sîmbătă le-au și vînit moscalilor ocaz de la Menih feldmarșal ca să să întoarcă moscalii înapoi și s-au și întorsu noaptea vineri spre sîmbătă la obuzul cel mare, unde era și fon Menih feldmarșal. Și au purces moscalii iarăș înapoi cu toții la Buh și murindu-le caii și boii, țiindu-i toată vara în hierbinteală la Buh, nu avea cu ce trage pușcile cele mari și proviantul* ⁵⁷⁸ *, zaireaoa, și au îngropat acolo în cîmpu cinci sute de cară de glonțuri / de pușci și de combarali, osăbit de făină și de posmagi și de alte bucate ce le-au lepădat pre cîmpu. Și după ce au așjunsu la Buh, au triimis Menih feldmarșal și au rădicat și oastea ce era în Vozia și au* ⁵⁷⁹ *dat foc cetății și o au răsipit de tot și Cilburul iarăș* ⁵⁸⁰ *așe l-au răsipit. Și s-au dus moscalii, și acei de la Vozia și acei de la Cilbur,*

58

f.247

p.364

⁵⁵⁹ iar / și ⁵⁶⁰ la nemț ⁵⁶¹ dzicea / dzic ⁵⁶² -s ⁵⁶³ iară / că ⁵⁶⁴ era / șidè ⁵⁶⁵ numai / de ⁵⁶⁶ Leisu / Les ⁵⁶⁷ citeva mii / 100.000 ⁵⁶⁸ citeva mii / 60.000 ⁵⁶⁹ i- ⁵⁷⁰ doao-trii / 4 ⁵⁷¹ dus / vînit ⁵⁷² cealaltă / ceasta ⁵⁷³ feldmarșal / fertumarșalic ⁵⁷⁴ pre la / de ⁵⁷⁵ zăhăia / ceheie ⁵⁷⁶ ca / cu ⁵⁷⁷ peste noapte ⁵⁷⁸ proviantul / privantul ⁵⁷⁹ i- ⁵⁸⁰ Cilburul iarăș / Culburului tij

la cialalți moscali la obuzul cel mare și au ⁵⁸¹ purces cu toții la iernatec la Perevolșina.

59 Iară turcii iniceri vrea să treacă să ajiungă pre moscali. Iar ⁵⁸² sarascheriul nu-i lăsa să treacă Nistrul, neavindu ferman, cit începuse inicerii cu zorba *asupra sarascheriului*, precum le este obiceiul lor, ca să omoară pre sarascheriul. Și de mierat lucru era ⁵⁸³ cum așe lesne să intoarsără *moscalii* înapoi și stricară și Vozia și Cilburul și sarascheriul încă nu lăsa să treacă inicerii după ⁵⁸⁴ moscali să-i gonească, unii dzicea să fie fost dat ⁵⁸⁵ sarascheriul mulți ⁵⁸⁶ bani lui Menih *feldmarșal de s-au întorsu înapoi*, iar alții dzicea ⁵⁸⁷ că s-au temut Menih de ciună, să nu* să umple oastea ⁵⁸⁸ *moschicească*, că *dincoace muriia de ciună*, iară alții dzicea că *sintu fapteli Franțozului*, fiind un ficior a lui Menih la craiul franțozescu de slujia, iar unii dzicea că-i era grije lui Menih pentru Țara Moldovii să nu-i ia turcii și tătarii ⁵⁸⁹ în sabii și în robie, că așe să lăuda turcii și să cerea și la sarascheriul să le dea voie cum vor videa că trec moscalii Nistrul incoace în Moldova și, de nu le vor putea sta împotriva moscalilor și nu-i vor putea ⁵⁹⁰ sprejeni, să și sloboadă pradă în țară. Iar pentru Vozia această pricină au fost dzicindu ⁵⁹¹ // Menih cum că un an de cind au fost luat cetatea Vozia și ciuna dintr-însa n-au fost mai ieșit, cit mai bine de doaozăci de mii de oaste s-au pōtopit într-însa într-un an, și pentru aceea o au stricat și au scos oastea dintr-însa, de n-au fost ⁵⁹² *cumva* niscai fapte cu vicleșug a lui Menih ⁵⁹³.

f.248 p.365 60 Împăratul turcescu, înțelegindu de acest lucru, cum n-au fost vrindu sarascheriul să lasă pre iniceri să gonească pre moscali, s-au miniiat foarte rău pre sarascheriul și l-au făcut surgun și au pus pre alt ⁵⁹⁴ sarascheriu pre anume Veli-pașe, vestit de viteaz bun, pentru că ⁵⁹⁵ au fost arătat mare îndrăznire la moscali. Și au tăiat ⁵⁹⁶ împărăția atuncea patru pași și au mazi-lit și pre soltanul de Bugeacu pentru că ⁵⁹⁷ n-au mărșu după moscali să-i gonească piste Nistru, pentru că ei au fost ⁵⁹⁸ bucuoși că s-au dus moscalii și s-au fost temindu ⁵⁹⁹ să nu facă vreun meșterșug moscalii să să întoarcă înapoi. Iar tot ⁶⁰⁰ întru acelaș an 7246, la noiembrie, murit-au și Racoții ⁶⁰¹, ficiorul craiului ungurescu ⁶⁰², de care mai sus s-au scris, pre careli ⁶⁰³ il puse turcii anume ⁶⁰⁴ să fie craiu în Țara Ungurească, dar numai ⁶⁰⁵ nu i-au slujit nărocul ⁶⁰⁶.

61 Tot întru acelaș an 7246 de toamnă vinit-au capegilar-chihaies de la împărăție cu poroncă la Grigorii-vodă ca să margă ⁶⁰⁷ la Nistru să rădice pușcile ce le ingropasă moscalii și glonțurile să le ia să le ducă la Tighine. Și s-au dus Grigorii-vodă până la Nistru și au triimis de au încărcat tot, cu mare frică să nu-i ⁶⁰⁸ lovască căzaccii, dar n-au avut nici o primejdie ⁶⁰⁹ și au încărcat cinci sute de cară / de glonțuri și de combarali, precum mai sus s-au scris ⁶¹⁰ și le-au dus la Tighine. Iar ⁶¹¹ Grigorii-vodă au umblat pre la Soroca și pre la Rașcovu pre de aceasta parte de Nistru și pre la Orheiu de s-au primblat și au văzut ⁶¹² locurile Țării Moldovii. Și pre urmă, de la

⁵⁸¹ vinit la dînsul și s-au dus ⁵⁸² iar / dar ⁵⁸³ era / este acesta ⁵⁸⁴ dinșii ⁵⁸⁵ dzicea să fie fost dat / dzic că au dat ⁵⁸⁶ mulți / mulțimi de ⁵⁸⁷ dzicea / dzic ⁵⁸⁸ și să temē ⁵⁸⁹ pre moldoveni ⁵⁹⁰ vor putea / pot ⁵⁹¹ au fost dzicindu / dzicē ⁵⁹² n-au fost / nu-s ⁵⁹³ vremea viitoare va arăta adevărul ⁵⁹⁴ alt / altu ⁵⁹⁵ pentru că / ce ⁵⁹⁶ și ⁵⁹⁷ pentru că / căci ⁵⁹⁸ au fost / erau ⁵⁹⁹ s-au fost temindu / totu să temē ⁶⁰⁰ într-această toamnă ⁶⁰¹ și Racoții / anume Racolci ⁶⁰² la Dunări ⁶⁰³ pre careli / ce ⁶⁰⁴ anume / crai la Udrii, ca ⁶⁰⁵ dar numai / și ⁶⁰⁶ nărocul / nărocirea, care mai sus s-au pomenit ⁶⁰⁷ ca să margă / de au mărșu ⁶⁰⁸ -i / -l ⁶⁰⁹ primejdie / ostineală ⁶¹⁰ scris / pomenitu ⁶¹¹ iar / și ⁶¹² și au văzut / să vadză * i

Orheiu ⁶¹³ *au purces și viindu n-au mărsu în Iași, pentru că muriia pre rău* ⁶¹⁴ de ciură, ce au trecut la sat la Deleni, în ținutul Hirăului, la vornicul Iordachi Cantacozino Deleanul și * au șezut *acolo* până în zi întâi a lui dechemvrie și apoi, înțelegindu că au mai potolit ⁶¹⁵ Dumnezeu focul *ciurii* s-au dus la ⁶¹⁶ Iași *la scaon*. Iar nevoi în țară era ⁶¹⁷ multe, de chile, de ialovițe, de cară ⁶¹⁸ *pentru cheltuiala oștilor ce era pre aceli vremi*. Oamenii, de vară, să bejenisă la munți, la păduri, de frică, *că să temea că or prăda tătării* ⁶¹⁹ țara.

Leșii au avut pace *pre aceli vremi*, numai ⁶²⁰ în Ucraina **, pre unde au fost șleavul tătarilor ⁶²¹, au avut oarece stricăciune de tătari. *Iar Franțozului* p.366 i-au tot umblat oamenii lui să facă turcilor pace despre moșcali și despre nemți. Cazilbașii încă au avut pace intru acel ⁶²² an cu turcii. Aceste toate s-au lucrat ⁶²³ *în anul 7246 de primăvară până în toamnă la noiembrie*.

Iară *acum* am început a scrie ⁶²⁴ *că în anul 7247* pre hanul și pre veziriul i-au chiebat *impărăția* la sfat la Țarigrad. Ce pre veziriul, *după ce au mărsu la Țarigrad*, l-au schimbat și au pus vezir *pre altul*, iară pre hanul l-au triimis de au șezut toată iarna în Bugeacu // până în primăvară. Iar f.249 *de prim(ă)vară* s-au dus *hanul* în Crim și au mărsu și un podghiaz tătărăscu la moșcali dar puțină pagubă au făcut ⁶²⁵, mai mulți au perit ei, *tătării*.

Iară de prim(ă)vară au purces ⁶²⁶ veziriul cu cită putere au ⁶²⁷ avut *impărăția turcului, ca la trii sute de mii de oaste și mai bine*, și s-au dus asupra nemților la Beliigrad. Și nemții încă au strinsu ⁶²⁸ *oaste ce au avut, ca la o sută de mii* ⁶²⁹ *de nemți*, mai departe de Beliigrad. Și au făcut șanțu și sta acolo de aștepta pre turci cale de șapte-opt ceasuri *de la cetatea Beliigradului mai încolo*. Și după ce s-au apropiat turcii de oastea cea ⁶³⁰ nemțască, iar nemții au ales optsprăzece mii de *nemți* oaste din tabăra lor și i-au triimis să lovască pre turci noaptea fără de veste, să-i spargă, înțelegindu *nemții* că nu sint turci mulți. Iar ⁶³¹ turcii au fost prinsu *de veste* limbă că vin *nemții asupra lor* și au fost stindu gata și cum au sosit *nemții*, cum i-au și impresurat turcii, fiindu mulți. Decii *nemții*, văzindu așe, au mai ales doasprăzece mii *de oaste* și au triimis după ⁶³² *celi optsprăzeci mii* ca să le dea agiutoriu, dar nu le-au fost nici de un agiutoriu, că, cîndu au sosit ⁶³³ *ei*, au și început *turcii* a-i sparge *pre celi optsprăzeci mii de nemți*; și așe au purces *turcii* asupra taberii ceii mari *nemțăști*, bătîndu-i *pre nemți*, până ce i-au băgat în tabăra *cea mare*, dar pre puținii *nemți* au scăpat. Și așe, dîndu năvală *turcii* și taberii / ceii mari *nemțăști*, n-au putut *nemții* să stea împotriva turcilor și numai ce le-au căutat de au lăsat șanțul și s-au supus supt cetatea Beliigradului de să apăra de turci, că-i incungiurasă *turcii* pre nemți de toate părțile și ⁶³⁴ nu le viniia *nemților agiutoriu* nici ⁶³⁵ *de o parte* de nicăiri ⁶³⁶. *Iar mai pre urmă* le-au fost vinit ⁶³⁷ *nemților agiutoriu* p.367

⁶¹³ n-au vinit ⁶¹⁴ pre rău / tari ⁶¹⁵ potolit / rădicat ⁶¹⁶ la / în ⁶¹⁷ era / pre ⁶¹⁸ și de alte nevoi nespūsă, tot ieșite pe catastijile banilor hirtiiilor ce fusesă de primăvară. Ca și la Duca-vodă cel bătrîn, ce ieșe pre banii hirtiiilor, așe și acmu au fost ⁶¹⁹ că or prăda tătării / să nu prade păgînii ⁶²⁰ numai / fără cit ⁶²¹ tătarilor / moșcalilor ⁶²² acel / cest ⁶²³ într-acestu an, de la noiembrie, la vălet 7246, până iarna la istovul lui noiembrie, la velet 7247. Și ce s-a mai lucra s-a scrii la rîndul lui ⁶²⁴ acestu an. Iată, după ce au mersu Gligorie-vodă în Ieș, ciurma s-au potolit. Nevoi totuna au ținut în țară, precum scrie mai sus ⁶²⁵ iar ⁶²⁶ au purces / s-au sculat ⁶²⁷ cită putere au / toată puterea cit-au ⁶²⁸ tabăra lor acolo, 90.000 ⁶²⁹ oaste ⁶³⁰ oastea cea / tabăra ⁶³¹ iar / și ⁶³² dinșii ⁶³³ au sosit / sosă ⁶³⁴ și / de ⁶³⁵ oaste ⁶³⁶ nemților ⁶³⁷ vinit / viind * și / de ** Ucraina / Ocraina

de la colegatori șesezăci de mii⁶³⁸ de oaste, numai, murind de⁶³⁹ ciumă *în oastea nemșască*, nu cuteza⁶⁴⁰ *cecalaltă oaste de la colegatori să margă la oastea cea nemșască*, ce sta mai departe, cale *ca* de doao-trii zile⁶⁴¹. Și așe citeva zile apărindu-să *nemșii* de supt cetatea *Beligradului*, au stătut solii la pace, că nu știa nemșii că au fost luat moscalii⁶⁴² *la acea vreme cetatea Hotinului de la turci, nici alteli nu știa ce să lucrasă*⁶⁴³ în ceste părți *de locu*, fiind încungiurați de turci. Și să temea nemșii să nu margă turcii și în Țara Ungurească, să nu să turbure și unгурii *asupra lor*. Așjderea și veziriul, viindu-i veste dincoace despre moscali, că au luat *cetatea Hotinului*⁶⁴⁴, au tănuit și au făcut mare veselie *dzicindu* că⁶⁴⁵ au bătut turcii pre moscali la Hotin. Și auzindu nemșii au făcut pace, *iar* precum s-au făcut pacea să va scrie la rindul său.

f.250 *Iară moscalii tot intru acelaș an 7247* // de primăvară Leisu⁶⁴⁶ ghenearul cu optzeci de mii *de oaste și cu calmiși și cu căzaci și cu moscali* s-au dus asupra Crimului și au avut acolo în Crim în doao-trii rinduri războiu⁶⁴⁷ cu turcii și cu tătarii. Și s-au rănit și hanul și au murit acolo în Crim. Și turcii⁶⁴⁸, de iarnă, după ce au făcut pace, au pus pre alt han⁶⁴⁹. Iar⁶⁵⁰ moscalii s-au întorsu *din Crim* înapoi, nestăpinind⁶⁵¹ nici o cetate *din Crim*, ce numai⁶⁵² au stricat Crimul pre rău intru acești patru ani, *ce mai sus s-au scris*.

A DOA VINIRE A MOSCALILOR ÎN MOLDOVA *

64 *Iară tot intru acestăș an 7247, fon* Menih feldmarșal¹, de primăvară, au purces de la Chiov pin Țara Leșască dreptu asupra Hotinului pre la Meji-boje² și pre la Cameniță cu o sută și doaozăci *de mii de oaste moschicească*, cu donți și cu calmiși și cu husari³ și au vinit pre încet toată vara până la Hotin din Țara Căzăcească prin Țara Leșască și numai la Nistru au zăbăvit mai bine de doao săptămîni și au trecut Nistrul pe din sus de Hotin, prin ținutul Cernăuților⁴, pre la un sat ce să cheamă⁵ Vasileul și *pre la alt sat mai pre din gios ce să chiamă Miteăul*.

65 Purces-au și pre dincoace Veli-pașe sarascheriul și / cu doi-trii pași și cu vreo doaozăci de mii de oaste turci și soltanul *de Bugeacu* cu vreo triizăci de mii *de oaste tătari*. Și era și la Hotin vreo șapte-opt mii de lipcani și p. 368 era și citeva mii de spalii și *era și capegilar-chihaies împărătescu* cu bostangiii și Colceag-pașe cu inicerii *celății Hotinului*. Și până a trece moscalii Nistrul le-au ieșit și tătarii cu turcii înainte piste Nistru asupra *celății* Cameniții dar n-au isprăvit nemică, că i-au bătut moscalii prea rău.

⁶³⁸ șesezăci de mii / 50.000—60.000 ⁶³⁹ murind de / fiind ⁶⁴⁰ cu oastea cè proaspătă, să între în cee oaste ⁶⁴¹ doao-trii zile / 5, 6 dzile ⁶⁴² Hotinul și ⁶⁴³ lucrasă în / lucreadz-in ⁶⁴⁴ Hotinului / Hotinul ⁶⁴⁵ că / cum că ⁶⁴⁶ Leisu / cu Les ⁶⁴⁷ războiu / bătai ⁶⁴⁸ acmu ⁶⁴⁹ pre alt han / han pe ... ⁶⁵⁰ iar / și ⁶⁵¹ nestăpinind / neluind ⁶⁵² ce numai / fără citu. * (*Tilul formulat și diferențiat numai în ms. nostru*) ¹ feldmarșal / felt-mașalic ² Mejiboje / Nejboj ³ husari / cătane ⁴ Cernăuților / Cernăuțului ⁵ Gineăul, pre la

Iară ⁶ după ce *au trecut moscalii Nistrul și s-au pornit* ⁷ de la Nistru asupra Prutului pre la un *sat ce să cheamă Zestavna* ⁸ și pre la *alt sat ce să cheamă Sobraneț*, iar ⁹ turcii și cu lipcanii le-au tot dat năvală *moscalilor*, dar au perit lipcanii mai toți. Și cit s-au zăbăvit turcii pe acolo, iar căzaccii și cu calmășii și cu cătaneli ¹⁰ au prădat marginea Țării Leșești și *aceste tîrguri anume*: Horodenca, Sneatinul, Cuturile, Tesmenița și până la Stanislav au agiunsu de au prădat. Și *purcegîndu moscalii de la Sobraneț au luat în gios pe Prut și agiungîndu* ¹¹ la un *sat ce să cheamă Jușca* ¹², au trecut codrul pre la Stanihorci, pre din sus de un sat ce să cheamă Boianul și s-au întorsu pre suptu codru ¹³ *asupra Hotinului*, pre la un *sat ce să cheamă Rărence*, și acolo iarăș au avut războiu *moscalii cu turcii* și iarăș au bătut moscalii pre turci. Și *de acolo de la Rărence au purces moscalii tot pre suptu codru* ¹³ pre la un *sat ce să cheamă Grozniții* și de la Grozniți // tot în gios pre supt codru până la ¹⁴ *urdia turcească* unde ¹⁵ era *sarascheriul Veli-pașe cu pedestrimea* ¹⁶ și cu *călărimea* cu *cîtă putere* ¹⁷ *avea*. Și agiungîndu moscalii acolo în șeptesprăzeci zile a lui avgust în anul ¹⁸ 7247, într-o vineri, și cum s-au întimpinat moscalii cu turcii și au început *a să hărăți și a să lovi* ¹⁹ *oștile, dîndu-și războiu*, n-au putut turcii a sprejeni focul moscalilor și s-au și spăriiat și *au început a fugi* ²⁰ turcii carii încătore au putut. Veli-pașe sarascheriul și cu o samă de turci și cu soltanul, cu tătarii, *au fugit* în gios pe Prut iar Colceagu-pașe au intrat cu o samă de turci în cetate în Hotin. Iară Menih feldmarșal ²¹ n-au vrut să lasă pre moscali să gonească pre turci *dacă i-au bătut într-acea zi*, socotînd ²² să nu facă *turcii* vrun meșterșug, și au șezut *moscalii* toată zioa într-un locu unde ²³ bătusă pre turci. Iar turcii *din cetate* din Hotin, dacă au văzut că i-au bătut, și-au tot scos muierile și *copiii* carii cum au putut într-acea zi și s-au dus în gios asupra Tighinii.

f.251

Deci a triia zi Menih feldmarșal ²⁴ apropiîndu-să de *cetate* Hotinului ²⁵ în noasprăzeci zile a lui avgust. într-o duminică, i-au și ieșit Colceag-pașe înainte și i-au inchinat cetatea Hotinul. Și au purces ²⁶ Menih feldmarșal și cu Colceag-pașe împreună și au intrat în cetate în Hotin ²⁷ și au luat pre toți turcii robi *pre cîți i-au aflat în cetate*. Iar pre pășoia lui Colceag-pașe și cu un copil de vîrstă de unsprăzece ani, anume Mehmet, și cu doaozăci de oameni a curții lui Colceag-pașe i-au slobozit ²⁸ și au purces ²⁹ *de s-au / dus* în gios spre părțile turcești. Iară pre Colceag-pașe și pre alți turci, *pre toți* i-au pornit la Moscu robi. Și au zăbăvit *moscalii* cîteva zile la Hotin și au întorsu și cîteva mii de oaste de la Hotin înapoi, înțelegîndu că să turbură șvezii ³⁰ și leșii asupra lor. Și după aceea au purces *moscalii* în gios pe Prut.

67

p.369

Iară Grigorii-vodă încă era rinduit de la Poartă cu Sară Mehmet-pașe să margă la Cernăuți să ție calea moscalilor la Nistru, să nu-i lasă să treacă despre acea parte de locu *incoace*. Și au făcut și ³¹ cinci mii de oaste, turci și moldoveni și s-au dus în sus până la un *sat ce să cheamă Levărda*, din sus de Botășeni. Apoi înțelegîndu că nu-i puțință a-i sprejeni *pre moscali*, au mărșu la ³² Prut la un *sat ce să cheamă* Bogdănești și apropiîndu-să moscalii de Hotin,

68

⁶ iară / și ⁷ moscalii ⁸ Zestavna / Jostavna ⁹ iar / și ¹⁰ și ¹¹ agiungîndu / după ce-au agiunsu ¹² au luat în gios de ¹³ codru / poalele codrului ¹⁴ loc gol în ms. 253 ¹⁵ unde / și acolo ¹⁶ turcească ¹⁷ putere / toată puterea ¹⁸ în anul / la velet ¹⁹ lovi / bate ²⁰ a fugi / au fugit ²¹ feldmarșal / feltu-mașalic ²² socotînd / temîndu-să ²³ unde / la ..., unde-i ²⁴ Menih feldmarșal / Meneh feltu-mașalic ²⁵ Hotinului / Hotin ²⁶ cu ²⁷ în cetate în Hotin / în cetatea Hotinul ²⁸ i-au slobozit / au slobozit-o ²⁹ purces / niersu ³⁰ șvezii / cîvedzii ³¹ și / ca patru ³² la / spre

precum mai sus s-au scris, s-au întorsu Grigorii-vodă la Drăgșani de au șezut colo până ce au luat *moscalii cetatea* Hotinul și au trecut și sarascheriul în gios. Atuncea au venit și Grigorii³³-vodă la Iași, la Gălata, cu urdie, puindu străji bune. Apoi, prinzind veste³⁴ din străji că s-au pornit moscalii în gios pe Prut, au pus caimacami pre Sandul Sturze vel logofăt și pre Iordachi Cantacozino Deleanul vel-vornic de Țara de Gios și³⁵ au purces în gios *Grigorii-vodă* cu eiți boieri s-au timplat pre lingă³⁶ dinsul.

69
f.252
Iară Menih *feldmarșal*, după ce au agiunsu la Ișnovățu, // au pornit oastea cea ușoară, *călărimca*, donți, calmiși, cătane și cu o samă de draguni, doao-trii polcuri înainte cu Costantin Cantemir *beizade* și cu Dumitrașco Cantemir *beizade*, ficiorii lui Antiohii-vodă, fiind și ei acolo la moscali înstreinați. Decii au și purces pin țară stringindu proviant³⁷ *zair* și bucate turcești, unde găsiia *lua*, și cai de-a cui și găsiia³⁸, turcești și boierești *pre toți* îi lua, că le slăbisă caii *foarte rău viindu de departe*. Iară³⁹ Dumitrașco
p.370 Cantemir *beizade* maior au luat pre suptu munte, pre la Suceavă, și în gios munteli a prăda până la Bacău și s-au întorsu la Iași cu *mult* duium. Iară frate-său Costantin Cantemir *beizade*, ce era bregadir, au luat de la Ișnovățu Jijia în gios și pe la Botășeni și au triimis⁴⁰ *podghiaz* doao mii *de* oaste să prindă pre Grigorii⁴¹-vodă. Și au mărsu *podghiazul* pre Bahluiu în gios și *au trecut Bahluiul* pre la un sat ce să cheamă Căcărăzenii⁴² și au luat pre la Șanta și au⁴³ trecut codrul la Vasluiu. Și de acolo s-au întorsu înapoi, că să temea de tătari *să nu-i lovască*. Iar⁴⁴ Grigorii-vodă luundu⁴⁵ veste din Roșieci s-au dus⁴⁶ în gios spre Gălăți. Iară⁴⁷ Costantin *Cantemir beizade bregadir* au venit tot jecuindu până în Iași și au intrat în Iași în anul⁴⁸ 7248 septemvrie în doao zile, *întu o duminică*. Și i-au ieșit înainte mitropolitul și cu *boierii caimacami*⁴⁹ și cu alți boieri carii să mai timplasă și cu călugări *egumeni* și neguțitori și *orașeni de cinste*, cu / *toții i-au ieșit înainte* de laturea tirgului despre Muntenime, *despre Copou*, și i-au închinat cheile curții domnești⁵⁰ și steagurile slujitorilor și s-au impreonat cu mare bucurie mărgindu⁵¹ pin Iași, pitrecindu-l⁵² boierii până la Frumoasa și s-au așezat acolo cu oastea.

70
Iară Menih *feldmarșal*⁵³ au trecut Prutul pre⁵⁴ la Ișnovăț în ceasta parte și au tot venit pe Prut în gios, făcîndu ocopuri cale cite de cinci-șese ceasuri unul de altul și de la Podul lui Gherman au * lăsat obuzul cel mare să treacă Prutul⁵⁵ în ceea parte iară, și⁵⁶ *feldmarșal* cu vreo zece mii de oaste au venit dreptu în^{56a} Iași. A doa zi, luni, septemvrie în trii zile, au intrat în Iași, și i-au ieșit înainte și lui *feldmarșal* mitropolitul *Antonii* și cu *boierii caimacami*⁵⁷ și cu alți boieri carii să mai timplasă și cu *neguțitori și cu orașeni de cinste și i-au închinat și lui cheile curții domnești și steagurile slujitorilor*, făcîndu-i mare cinste, *făcîndu mitropolitul orăție în limba rusască și rugîndu-să să fie primiți cei mai mici supt ascultarea împărăției Rosiiei*, pitrecindu-l cu *toții* până l-au dus⁵⁸ în curțile domnești. Și au șezut în Iași o săptămînă și cit au șezut în Iași în toate zilele chema pe mitropolitul și pre *boierii caimacami* și pre alți boieri și⁵⁹-i punea la masă de-i

³³ Grigorii/Gligorie ³⁴ veste / limbă ³⁵ el ³⁶ pre lingă / cu ³⁷ proviant/privantu ³⁸ și ³⁹ iară / deci ⁴⁰ triimis / răpedzit ca ⁴¹ Grigorii / Gligorie ⁴² au trecut Bahluiul ⁴³ și au / de-u ⁴⁴ iar / și ⁴⁵ luundu / au prinsu ⁴⁶ s-au dus / și au fugitu ⁴⁷ iară / deci ⁴⁸ în anul / la velet ⁴⁹ caimacami / caimacanii ⁵⁰ curții domnești / țării ⁵¹ mărgindu / s-au purces ⁵² pitrecindu-l / l-au pitrecutu ⁵³ Menih feldmarșal / Meneh feltu-mașalic ⁵⁴ pre / de * s- ⁵⁵ iar ⁵⁶ el ^{56a} în / la ⁵⁷ caimacami / caimacanii ⁵⁸ dus / adus ⁵⁹ și / de

cinstia. Și au umblat ⁶⁰ *feldmarșal* impregiurul tirgului de au ales locu de cetate și au pus sămne și au rinduit ⁶¹ saldați și salahori de au început a săpa de au făcut șanțu și tabii, *băști de pământ, numai // n-au apucat a le găti*. Și au lăsat ⁶² pre un ⁶³ ghegeneral maior *pre anume Petr Șipon* ⁶⁴ *cu vreo doao-trii mii de oaste*, ca să fie de paza tirgului. Și au rinduit și pre altu ⁶⁵ ghegeneral, anume Levendal, să margă la gura Jijiii să facă și acolo ocop și n-au apucat a-l face. *Așjiderea* și în Tirgul Frumos și în Roman iarăși au lăsat oaste și au rinduit salahori de au făcut ocopuri și n-au apucat a le face nici acele să le gătească. Și au dat și aceste ponturi ⁶⁶ *feldmarșal boierilor caimacami și altor boieri și tuturor lăcuitarilor din Moldova*. Și au pus ⁶⁷ pre Sandul Sturze logofătul ⁶⁸ și pre Iordachi Cantacozino Deleanul vornicul ⁶⁹ iarăș ⁷⁰ ei să fie caimacami mai mari senatori până să va ⁷¹ alege cum va mai fi.

f.253
p.371

PONTURILE CĒ AU <DAT>⁷² MENIH FELDMARȘAL BOIERILOR SENATORI ȘI ALTOR BOIERI ȘI TUTUROR LĂCUITORILOR DIN MOLDOVA

1. *Întăiul pont*, să fie moldovenii credincioși cu toată inima împărățiii Rosiii. 71
2. *Al doilea pont*, să nu aibă moldovenii respundenție cu neprietinii împărățiii Rosiii.
3. *Al triilea pont*, boierii pribegi *carii vor fi* cu Grigorii ⁷³-vodă să să întoarcă toți până într-un an. Iar / carele nu să va ⁷⁴ întoarce până la anul să nu aibă iertare și moșiile lor să ⁷⁵ fie pierdute și *prăpădite*.
4. *A patrulea pont*, doaozăci de mii de oaste să ierneze în țară ⁷⁶ și ⁷⁷ să le dea proviant, *adecă zaire*, și să șadă prin țiguri *pre unde s-ari socoti să fie pentru apărare*.
5. *Al cincelea pont*, trii mii de salahori să nu lipsască în ⁷⁸ toți anii să lucreze *pre la cetăți și la alteli* la ce ari trebui.
6. *Al șeselea pont*, *pentru oamenii de oaste ce vor fi* bolnavi să cheltuiască cu dinșii la ⁷⁹ aptică ⁸⁰, *adecă la spițarie să le dea doftorii și bucate și de altele ce le-ar trebui la boală și să-i grijască*.
7. *Al șeptelea pont*, ofițerilor ce vor fi cu aceli ⁸¹ doaozăci de mii de oaste iarăș ⁸² să le dea ce le-ar trebui *pentru contentovania lor, adecă pentru cheltuiala lor*.
8. *Al optulea pont*, moscali sau greci ⁸³ sau alți oameni streini să nu incapă nici la o diregătorie în țară, ce numai cu negușitoria ⁸⁴ și cu altă *cu ce ari putea să să hrăncască*.
9. *Al noaoilea pont*, *carii boieri nu vor avea diregătorie și ciți slujitori* ⁸⁵ vor fi ⁸⁶, să margă *cu toții* la oaste și leafă să le dea împărăția *din vistierie împărătească*. Iar birul și ⁸⁷ nevoia țării ce le-ar fi parte să-ș dea.
10. *Al dzecelea pont*, noaozăci de pungi de bani să ⁸⁸ dea poelonul lui ⁸⁹ *Menih feldmarșal*.

⁶⁰ în giuru ⁸¹ rinduit/pus ⁶² 4.000 – 5.000 oaste ⁶³ pre un/c-un ⁶⁴ și cu un polcovnic ⁶⁵ altu/un ⁶⁶ moscalii țării ⁶⁷ pe caimacani ⁶⁸ logofătul/vel-logofăt ⁶⁹ Deleanul vornicul/vel-vornic, ce-i dzice Deleanul ⁷⁰ iarăș/iar. Și ⁷¹ mai ⁷² țeri ⁷³ Grigorii/Ciligorie ⁷⁴ nu să va/nu s-ar ⁷⁵ le ⁷⁶ în țară/țara ⁷⁷ s-o hrănească ⁷⁸ în/peste ⁷⁹ la/și ⁸⁰ să le de oțal și usturoi ⁸¹ ce vor fi cu aceli/ce-ș era cu aceste ⁸² iarăș/iar ⁸³ moscali sau greci /moscal, grec ⁸⁴ negușitoria / negușitorii ⁸⁵ sau boieri ce ⁸⁶ vor fi/n-or hi la vo dregătorii să incaleci toț ⁸⁷ și /la ⁸⁸ -i ⁸⁹ acmu

- f.254 11. *Al unsprăze<ce>lea pont, o sută de pungi de bani // să dea pentru masa lui*⁹⁰ *Menih feldmarșal, carii bani făcea doasprăzece mii de galbeni de aur olandezi și galbănul umbla câte patru lei pre aceli*⁹¹ *vremi.*
12. *Al doisprăzecelea pont era, nime să nu tăgăduiască bucate sau haine sau bani turcești sau*⁹² *grecești, că cu capetile vor*⁹³ *da samă.*
- 72 p.372 Aceste ponturi au dat Menih feldmarșal boierilor *caimacami și altor boieri și le-au dzis că de nu vor priimi așe, a poronci de vor jecui tirgul și vor*⁹⁴ *da foc*⁹⁵. *Și i-au făcut*⁹⁶ *pre boieri și fără de voia lor de au iscălit la aceste ponturi că să timplasă și boierii*⁹⁷ *de nu să invoia pre bine, că cela de cela să siliia cu îmbunături cătră moscali ca să incapă la cinste mai mare. Și așe au iscălit*⁹⁸. *Iar Menih*⁹⁹ *feldmarșal purcegîndu din Iași luni septembrie în dzece zile au poftit pre boieri și pre mitropolitul de l-au pitrecut până piste Prut, trecîndu Prutul pre la Zagarance. Și*¹⁰⁰ *agiungîndu la obuzul cel mare au tocmit oastea șiraguri de au văzut*¹⁰¹ *boierii. Și au slujit mitropolitul liturghie în biserică de cort și ieșîndu din biserică mitropolitul au făcut o svestenie și au blagoslovit oastea și au stropit*¹⁰¹ *cu aghiazmă oastea și steagurile. Și*¹⁰² *au dat și din tunuri, din pușcile celi mari și s-au dus decii la corturi*¹⁰³ *și i-au cinstit pre boieri feldmarșal toată zioa*¹⁰⁴, *făcîndu-le masă mare benchet. Și iarăș au dat din pușcile cele mari. Și le-au dăruit boierilor caimacami*¹⁰⁵ *cîte doao sute de galbeni*¹⁰⁶ *de aur olandezi iar*¹⁰⁷ *mitropolitului i-au dăruit trii sute de galbeni*¹⁰⁸. *Și apoi s-au întorsu boierii / și mitropolitul la Iași.*
- 73 Iară Menih feldmarșal au rinduit al doilea rind pe Dumitrașco *Cantemir beizade maior* cu cătane și cu căzaci și cu moscali să margă să prindă pe Grigorii¹⁰⁹-vodă de la Șerbăneștii cei de pre Siretiu, înțelegîndu că este acolo. Și au purces *Dumitrașco beizade maior* și s-au dus tot pe Siretiu în gios până aproape de Șerbănești.
- 74 Iară Grigorii¹⁰⁹-vodă prinzînd *de veste* au trecut Siretiu cu mare spaimă noaptea pre o ploaie și au fugit spre Brăila. Iar Dumitrașco beizade maior n-au cutezat să-l gonească, ce s-au întorsu înapoi și au lovit *tirgul Focșanii*, și cei de aceasta parte și cei di ceea parte, de i-au prădat de au rămas oamenii¹¹⁰ numai cu sufletile. Și au lovit și pre la *mănăstirea Mira pre Milcov* și¹¹¹ au luat pre Lupul aga și pre socru-său, mitropolitul *Nichifor Sidis* și au¹¹² dus *pre Lupul aga* la Menih feldmarșal avîndu el respundenție mai înainte¹¹³ *vreme* cu Menih feldmarșal, cîndu au fost¹¹⁴ *el sârdar la Orheiu în dzilele*¹¹⁵ *lui Grigorii*¹¹⁶-vodă.
- 75 Iară pre Costantin *Cantemir beizade ce era bregadir* l-au rinduit *feldmarșal de au mârșu* cu oaste cătane asupra Hușilor, ca să stea în pre(a)jma tătarilor *de straje*. Iară Menih feldmarșal de la Prut au purces¹¹⁷ asupra *Tighinii* și au trecut codrul // și au ieșit în fundul Bicului¹¹⁸ *în ținutul Orheului la un sat ce să cheamă Bîriiacul*¹¹⁹ *ce șed călărăși întru acel sat. Și acolo*

⁹⁰ în toț ani ⁹¹ aceli / aceste ⁹² sau / și ⁹³ capetile vor / capul a ⁹⁴ vor / a ⁹⁵ tirgului ⁹⁶ cu de-a sila ⁹⁷ boierii / boieri ⁹⁸ toț. Care mai pe urmă viț vidē la ce au vinit cinstea lui Meneh pe boieri. Că vinul cel ungurescu dulce s-au făcut venin amar, și risul plinsu, și voia cē bună groază și frică, și oh, oh, oh!, și bogăția sārăcie și lipsă și blăstăm și osindă vecinică, neuitată și neinchegată. Apoi, făcînd aceste ⁹⁹ Menih / Mineh ¹⁰⁰ acolo ¹⁰¹ -o ¹⁰² apoi ¹⁰³ corturi / cortu ¹⁰⁴ dîndu den tunuri ¹⁰⁵ caimacami / caimacanilor ¹⁰⁶ de galbeni / ughi ¹⁰⁷ iar / și ¹⁰⁸ de galbeni / ughi ¹⁰⁹ Grigorii / Gligorie ¹¹⁰ cu peili goale ¹¹¹ și / de ¹¹² au / i-au ¹¹³ înainte / de-nainte ¹¹⁴ cîndu au fost / de cînd era ¹¹⁵ în dzilele / cu poronca ¹¹⁶ Grigorii / Gligorie ¹¹⁷ au purces / s-au pornitu ¹¹⁸ și au luat u în gios pân lingă ¹¹⁹ Bîriiacul / Bārăiac

l-au agiunsu cărți de la solii franțojești *pre feldmarșal* că au făcut pace, să *p-373*
să întoarcă înapoi ¹²⁰. Iar în Tighine din turci mai nu *mai* rămăsese nime și
cîți mai rămăsese tot fugiie și tătarii *încă* era morți ¹²¹ *de frică* și începuse
a agiunge *la moscali* să să inchine.

Iară ¹²² Menih *feldmarșal* întorcîndu-să ¹²³ *cu obuzul* înapoi ¹²⁴ scriia ¹²⁵ 76
la *boierii* caimacami că s-au întorsu înapoi *pentru* că să apropie iarna iar
pace nu s-au făcut ¹²⁶, *ce* să poarte *de grije* pentru ¹²⁷ oastea ce este în Iași
și la Roman și în Tirgul Frumos *pentru proviant zaire ce le-ar trebui*, că el
merge ¹²⁸ pre marginea Țării Leșești să ierneze ¹²⁹. Și au și întorsu înapoi
pre atamanul *donților* și cu vahmistru ¹³⁰ și *mărgîndu pin Roman* au luat
și *pre cecalaltă oaste ce era* la ¹³¹ Roman ¹³² *cu polcovnicul* Stoian. Și ¹³³ s-au
făcut *ca vreo* opt mii de oaste și au purces în gios spre ¹³⁴ Focșani și au
trecut ¹³⁵ în Țara Muntenească ¹³⁶ *prădîndu și jecuîndu* până la Cimpina.
Și de acolo n-au cutezat să să întoarcă ¹³⁷ înapoi să nu le iasă turcii înainte
de la Brăila, ce au trecut în Țara Ungurească *la Brașev*.

Iară Menih *feldmarșal* au tot mărșu în sus până la Hotin și au șezut 77
cîteva zile la Hotin. Și tot scriia cărți cu scirbă la boierii caimacami să
poarte de grije / pentru proviant ¹³⁸ *zaire de oaste*, să nu să mai potrivască
lui Grigorii ¹³⁹-vodă, că nu este pace. Și scriia *feldmarșal* și la Petr Șipon
gheneralul *ce era în Iași cu oaste moschicească* să zapciiască pre boierii ¹⁴⁰
caimacami tare pentru banii ¹⁴¹ *poclonului* lui.

Triimis-au Grigorii ¹⁴²-vodă *atuncea* pre un postelnic cu carte la boierii 78
caimacami ¹⁴³ iar gheneralul *din Iași* au triimis pre acel postelnic cu
cartea lui Grigorii-vodă la ¹⁴⁴ *feldmarșal* la Hotin. Iar *feldmarșal* au pus
pre *acel postelnic* la calaur *la pază* și s-au miniat *foarte rău* Menih *feld-*
marșal și au triimis de au stricat casăle *domnești* de la Frumoasa și au căzut
și boierii caimacami ¹⁴⁵ în mare prepus despre Menih *feldmarșal*. Iar mai
mare ¹⁴⁶ prepus era pre vornicul Iordachi Cantacozino ¹⁴⁷ Deleanul ¹⁴⁸ *fiîndu*
și el atuncea caimacam.

Decii și boierii caimacami ¹⁴⁹ să spăriiasă și să miera ce vor face că 79
pusese ¹⁵⁰ bani pre neguțitori și pre alte bresle și *pe țară* și nu putea scoate
și pin ¹⁵¹ țară nu putea umbla să stringă banii, că țara era bejenită ¹⁵²
și plină de tâlhari de oaste. Și *carii* încătore vrea merge ¹⁵³ *triimiși de cai-*
macami, viniia ¹⁵⁴ dezbrăcați și *jecuți de oșteni* și unii și tăiați. Iar din ¹⁵⁵ *p-374*
ținuturile din ¹⁵⁶ gios nu putea să ia bani de Grigorii ¹⁵⁷-vodă. Vinit-au *atun-*
cea și Costantin beizade de la Huși la ¹⁵⁸ Iași, *ca* să fie ¹⁵⁹ și el *împreună*
senator. Și au lăsat acolo *la Huși* o samă de cătane să fie de straje // iar ¹⁶⁰ f.256
tătarii *au lovit pre aceli cătane* și au perit vreo trii sute de cătane și mai
bine și scăpîndu căpitanul cu puținei oameni au vinit la Iași la cecalaltă oaste
moschicească.

¹²⁰ Deci s-au și întorsu înapoi ¹²¹ sta înfipti ¹²² iară / și ¹²³ întorcîndu-să / s-au întorsu
¹²⁴ și ¹²⁵ Menih ¹²⁶ nu s-au făcut / nu-i ¹²⁷ pentru / la ¹²⁸ la Hotin și ¹²⁹ să ierneze / de-a
iarna ¹³⁰ cu donții ¹³¹ la / de la ¹³² și den (*din ed. Jordan reiese că Stoian ar fi o localitate*)
¹³³ și / care ¹³⁴ spre / pe la ¹³⁵ trecut / întrat ¹³⁶ în sus ¹³⁷ să să întoarcă / să vii ¹³⁸
pentru proviant / de privantu ¹³⁹ Grigorii / Gligorie ¹⁴⁰ boierii / boieri ¹⁴¹ pentru banii / de
bani ¹⁴² Grigorii / Gligorie ¹⁴³ de le-au făcut știre că s-au făcut pace ¹⁴⁴ Mineh / Menih.
Menih l-¹⁴⁵ caimacami / caimacanii ¹⁴⁶ mare / tare ¹⁴⁷ Cantacozino / Catacozino ¹⁴⁸ făcîndu-l
șalvir cu 2 fețe ¹⁴⁹ caimacami / caimacanii ¹⁵⁰ pusese / au pus ¹⁵¹ pin / pe ¹⁵² bejenită /
bejănă ¹⁵³ vrea merge / mergere ¹⁵⁴ tot ¹⁵⁵ din / în ¹⁵⁶ din / cele de ¹⁵⁷ Grigorii / Gligorie
¹⁵⁸ la / în ¹⁵⁹ cu boierii sinat ¹⁶⁰ iar / și i-au lovit

80 Iară ¹⁶¹ mai pre urmă ¹⁶², văzindu *gheneralul ce era în Iași, pre anume Petr Șipon*, că nu pot *boierii caimacami a plini banii poclonului și a mesii lui Menih feldmarșal, de care mai sus s-au scris, au pus cîte patru-zăci de saldați pre la gazdele boierilor caimacami de străjuiu și cîndu vrea merge boierii caimacami la gheneral sau aiure tot cu saldați de calaur de pază merge cu dînșii fiindu în pază, care nai pre urmă s-au văzut la ce au vînit cînstea lui Menih feldmarșal, că vinul cel ungurescu dulce s-au făcut venin amar și risul, plînsu și voia cea bună, groază și frică.*

81 Iară mai pre urmă vînit-au poroncă de la Menih *feldmarșal* la gheneralul Petr Șipon ca ¹⁶³ să rădice din Iași *cu oaste și de pintr-alte tîrguri să purcedă să margă* ¹⁶⁴ la Ilotin toți și să ia și pre boierii caimacami cu calaur cu pază, de nu vor fi plinit banii *poclonului și a mesii lui Menih feldmarșal*. Și s-au gătit și au purces din Iași ¹⁶⁵ *cu toții și au început moscalii la purces a căuta în toate mănăstirile bani / și* ¹⁶⁶ *odoară și n-au pre găsit, iar haine de prin mănăstiri n-au luat* ¹⁶⁷ *moldovenești, iar grecești* ¹⁶⁸ *au luat* ¹⁶⁹ *de pre unde au găsit și turcești tot au luat și a unora ce era slugi lui Grigorii* ¹⁷⁰ *vodă, mai mult Costantin beizade le lua el. Și* ¹⁷¹ *pre la țară au prădat tot și au jecuit tot și bucate și borfe. Și s-au pornit moscalii o samă din Iași, octomvrie în trîisprăzeci zile, și au luat și pre boierii caimacami cu dînșii, pre Sandul Sturze logofătul și pre Iordachi Cantacozino Deleanul vornicul și pre Costantin Rusăt vornicul. Iară o samă de cătane și cu moscali cițva rămăsese în tîrgu de jecua. Iară bieții oameni săracii era închiși prin mănăstiri și cu atîta groază, numai Dumnezeu tot nu s-au îndurat de istov că au și sosit* ¹⁷² *oaste de la Grigorii-vodă cu Toader Păladii vel vist<iernic> și cu Sară Mehmet-pașe cu lipcanii, fiindu ei trimiși înainte de* ¹⁷³ *Grigorii* ¹⁷⁴ *vodă* ¹⁷⁵. Și cum au sosit, cum au și început a năvăli ¹⁷⁶ și a intra în tîrgu și ¹⁷⁷ *au început a-i prinde* pre cătane și a-i lua cu caișirile ¹⁷⁸ de grumazi pe lingă cai și-i făcea ¹⁷⁹ să plătească ce au băut. Și oca cea de vin să întorsese ¹⁸⁰ în singe și în bătaie și au sărit și oamenii de prin mănăstiri de agiuta lipcanilor a-i prinde ¹⁸¹.

82 Iară ¹⁸² gheneralul Petr Șipon văzindu că i-au prinsu cițiva ¹⁸³ moscali și cătane de ai lor tătarii, încă // și pre un parucic ¹⁸⁴, au poroncit boierilor caimacami, ce-i luas(ă), de au scris la Sară Mehmet-pașe și la Toader Păladii vel vist<iernic> să-i sloboadă oamenii, că, neslobozindu-i, să va întoarce cu tot obuzul înapoi și apoi a da foc tîrgului și a sparge ¹⁸⁵ mănăstirile de le-a jecui și a pune tot supt sabia ¹⁸⁶. Și au triimis pre Ionuță Sturze, ficior logofătului Sturzii, și pe Ion Bănariul căpitanul cu aceli cărți.

83 Decii au stătut pașe și au strinsu pre toți cătane, moscali, pre toți ciți au găsit și i-au triimis pre toți la gheneralul ¹⁸⁷ cu jicniceriu Vasili Budziță dimpreună cu acel parucic și, ducîndu-l pre acel parucic și cu unsprăzece saldați, au mărșu și un steag de lipcani pentru paza lor. Apoi și ¹⁸⁸ moscalii s-au rădicat ¹⁸⁹ cu tot obuzul de pre lingă Iași de unde poposisă, că au șezut și a dao zi până i-au adus pre acel parucic și cu acei unsprăzece saldați, și decii au purces de s-au dus spre țara lor. Iară tătarii încă ¹⁹⁰ s-au dus după moscali

¹⁶¹ iară / apoi ¹⁶² au pus și zacuții la caimacani ¹⁶³ ca / să ¹⁶⁴ margă / vîi ¹⁶⁵ simbătă, în 13 dzile a lui octomvrie ¹⁶⁶ și / sau ¹⁶⁷ în leș ¹⁶⁸ turcești ¹⁶⁹ tot ce ¹⁷⁰ Grigorii / Gligorie ¹⁷¹ și / iar ¹⁷² Sara Mehmet-pașe cu lipcani și cu o samă de tătari și ¹⁷³ la ¹⁷⁴ Grigorii / Gligori ¹⁷⁵ triimis înainte de la Braniști ¹⁷⁶ la obuzul moschicesc ¹⁷⁷ a prindi ¹⁷⁸ caișirile / caișuri ¹⁷⁹ și-i făcea / ș-a-i face ¹⁸⁰ să întorsese / s-au întorsu ¹⁸¹ și tătariilor ¹⁸² iară / apoi ¹⁸³ cițiva / mulți ¹⁸⁴ parucic / porocinic ¹⁸⁵ și ¹⁸⁶ că acmu este pace ¹⁸⁷ pe ciț au găsit prinși ¹⁸⁸ ei încă ¹⁸⁹ de pe Căcaina și s-au dus în sus ¹⁹⁰ în sus după dînșii

și au scos multe¹⁸¹ vite duium ce le luasă moscalii din țară și le-au adus la Iași. Iar¹⁹² oamenii¹⁹³ viind pre urmă, carii își cunoștea viteli, da tătariilor cite un leu de vită și își scotea viteli¹⁹⁴. Și de ar hi lăsat pașe pre tătari¹⁹⁵ să margă după¹⁹⁶ moscali până la¹⁹⁷ Hotin puțini ar fi mărșu din moscali cu dobindă, mai¹⁹⁸ mulți / ar fi mărșu fără de dobindă, că-i lovisă un vicol mare cu tinsoare și¹⁹⁹ își sta moscalii de capetili sali²⁰⁰.

Iară Grigorii²⁰¹-vodă, sosindu la scaon în Iași a triia zi după ce s-au pornit moscalii, au scris cărți la Menih feldmarșal să sloboadă pre boierii caimacami și pre mitropolitul Antonii de la Hotin²⁰² și au arătat milă de au iertat²⁰³ pre toți cine era greșiți²⁰⁴. Decii Menih feldmarșal i-au cinstit pre boierii²⁰⁵ caimacami făcându-le masă în vreo doao-trii zile și nu le-au mai cerut²⁰⁶ bani ce rămăsese rămășiță din poclonul lui. Și i-au slobozit pre boierii caimacami și au vinit la Iași. Iar mitropolitul Antonii n-au vrut să să intoarcă la Iași, s-au temut de Grigorii-vodă să nu oblicească că au fost agiunsu și el mai înainte²⁰⁷ vreme cu moscalii, au fost scris cîndu au fost luat moscalii Hotinul ca să vie la Iași, și temîndu-să de Grigorii-vodă s-au dus și el²⁰⁸ în părțile rusăști supt ascultarea Moscului.

Atuncea și Menih feldmarșal cu obuzul lui cu toată oastea au trecut Nistrul în ceea parte²¹⁰, numai ce au lăsat pre un ghenearal²¹¹, anume Leven-dal, cu trii mii de oaste. Și pusese Menih feldmarșal de făcusă tot gauri săpasă pe supt cetatea Hotinului²¹² să puie lagumuri să-l răsipască²¹³, dar apoi²¹⁴ n-au aprinsu lagumurile să-l răsipască. Și atuncea, la purcesul lui Menih²¹⁵ feldmarșal triimis-au de au robît mulți oameni²¹⁶ din ținutul Hotinului și // di pe marginea ținutului Cernăuților²¹⁷ și i-au trecut cu fimei, cu copii la Moscu robi. Și împărția pre oameni ca pre dobitoaci, unii de la alții și unii²¹⁸ lua bărbații, alții lua fimeile²¹⁹, alții lua copiii, și-i vindea unii la alții fără de leacu de milă, ca²²⁰ tătarii încă și mai rău. Și era vreme de iarnă. Bogate și multe lacrimi era de la bieții oameni de²²¹ să auzia glasurile²²² la ceriu.

Decii Grigorii-vodă, după ce au²²³ sosit la²²⁴ Iași, a triia²²⁵ zi i-au și vinit veste de la cămărășii de ocnă că vahmistru și cu atamanul donților cu opt mii de oaste ies pe Oituz din Țara Ungurească în Moldova, că nemții nu i-au lăsat să margă pin Țara Ungurească să treacă în Țara Leșască să margă la țara lor la Moscu ce le-au căutat numai de au ieșit pe Oituz în Moldova. Și ieșind pe Oituz au luat în sus pre supt munte, unii pe Tazlău, alții pe Troțuș și au ieșit pe Bistrița și au luat în sus pe la Roznov și pre la Neamțu și pre la Suceavă și pe la Cernăuți, până au trecut Nistrul în ceea parte tot prădîndu și jecuinđu ce le-au fost în calea lor. Și aceștia mai rău au prădat și au jecuit decît cei dintăi, că, ce mai scăpasă²²⁶ de la ceialalți ce prădasă întăi pe oameni, aceștia au prădat și au jecuit tot.

Triimis-au și Grigorii²²⁷-vodă de la Iași pre alai-bei / cu turci și cu lipcani de au mărșu tot în pre<a>jma²²⁸ căzacilor și a donților până ce au trecut

¹⁸¹ bucati ¹⁹² iar / și au vinit ¹⁹³ și au dat ¹⁹⁴ își scotea viteli / ș-au scos bucatele ¹⁹⁵ pre tătari / tătarii ¹⁹⁶ dinșii ¹⁹⁷ la / lingă ¹⁹⁸ și ¹⁹⁹ și / de ²⁰⁰ sali / lor ²⁰¹ iară Grigorii / apoi și Gligorie ²⁰² sosind în scaun în leș, luni în 16 dzile, a triedze după ce s-au pornit moscalii den leș ²⁰³ au iertat / iertăciuni ²⁰⁴ greșiți / greșit ²⁰⁵ boierii / boieri la ²⁰⁶ cerut / cerșut ²⁰⁷ înainte / denainte ²⁰⁸ la Moscu ²⁰⁹ și ²¹⁰ cu oastea toată ²¹¹ în Hotin ²¹² apoi ²¹³ răsipască / spargă ²¹⁴ nu l-au spart ²¹⁵ Menih / Mineh ²¹⁶ mulți oameni / toți oamenii ²¹⁷ Cernăuților / Cernăuțului ²¹⁸ le lua copii, alții ²¹⁹ fimeile / muierile ²²⁰ ca / mai rău decît ²²¹ de / cit ²²² glasurile / glasul ²²³ după ce au / dac-au ²²⁴ la / în ²²⁵ triia / patra ²²⁶ dentăi au luat ²²⁷ Grigorii / Gligorie ²²⁸ lor

Nistrul, *că s-ar fi ispitit Grigorii-vodă să nu-i lasă să treacă așe pin țară, numai avea grije despre Poartă să nu-i vie vreun bănat pentru că apucasă de să legasă să fie pace.* Iară ²²⁹ în scurtă vreme au triimis Grigorii-vodă ²³⁰ pre Sară Mehmet-pașe la Hotin cu lipcanii, cu poronca Porții, și șidea ²³¹ gheneneralul Levendal în cetate în ²³² Hotin și Sară Mehmet-pașe șidea afară de cetate: și au șezut așe vreo lună de zile și mai bine la un locu ca lupul cu oaia ²³³. Iar oamenii de la Moscu și a craiului franțozescu ²³⁴ tot umbla la Poartă și de la Poartă la Moscu până de la o vreme au vinit poroncă de ²³⁵ au ieșit moscalii din cetate din Hotin și s-au dus ²³⁶ și au dat cetate pre mina ²³⁷ lui Sară Mehmet-pașe.

88 Iară după aceea, în trii săptămîni, au vinit poroncă de la Poartă la Grigorii-vodă cum că i-au dat ²³⁸ ținutul Hotinului în sama lui. Și în cetate în Hotin șidea Sară Mehmet-pașe iară dinafară n-avea treabă nici măcară ²³⁹ de o milă de locu. Și au triimis Grigorii-vodă pe Lupul sârdariul de au fost pîrcălabu ²⁴⁰ în ținutul Hotinului și au ținut Grigorii-vodă vreun an ținutul Hotinului de l-au stăpînit, iar apoi schimbîndu-să veziriul au găsit vreme lipcanii și au grăit la Poartă și au luat iarăși ținutul Hotinului în sama lor, să fie supt ascultarea lor, să fie iarăși raia, precum fusese și mai înainte vreme până // a nu vini moscalii, raia turcească.

f.259 89 ²⁴¹ Iară la acea vreme, cîndu s-au dus moscalii, timplatu-s-au ²⁴² de au căzut o ²⁴³ iarnă pre(a)mare ²⁴⁴ și grea de la octomvrie din patrușprăzece zile și au ținut până la april iară și până la svetii Gheorghii au fost frig și au ninsu. Și perii viteli oamenilor cite mai scăpasă de moscali ²⁴⁵ și ²⁴⁶ muriia viteli și de boală și oile muriia de vărsat, de să topiia ²⁴⁷ cu totul. Și ²⁴⁸ fin nu apucasă ²⁴⁹ oamenii a face la cîmpu, de oaste și de ploi multe ²⁵⁰ ce era pre aceli vremi. Și cit au fost și făcut ²⁵¹ oamenii fin îl mincasă la cîmpu moscalii pîn a să întoarce înapoi. Și agiunsesese stogul de fin zece lei și cinsprăzece lei și nu să putea nici găsi nicăiri și vadra de vin era un leu ²⁵².

p.377 90 Triimis-au Grigorii-vodă atuncea la Țarigrad de ș-au adus ²⁵³ doamna și beizadelili ²⁵⁴ și pre noru-sa, fata lui Mihai-vodă. Iară doamna avea mai bună trecere decît în domnia dîntăi, că pe toate rudeli cite le-au avut i-au miluit, i-au căutat, i-au cinstit și i-au boierit și i-au îmbogățit, carii au rămas de au fost buni până ce au fostu în toată viața lor.

91 Timplatu-s-au atuncea vornicului ²⁵⁵ Iordăchi Cantacozino ²⁵⁶ Deleanul de au căzut în grea urgie și despre Dumnezeu și despre oameni, că i-au vinit veste pentru ficiorul lui cel mai mare, carele fusese la acea vreme cu Grigorii-vodă, cum că au murit la Gălați. Așjderea și Grigorii-vodă, după ce ²⁵⁷ au

²²⁹ iară / deci ²³⁰ Grigorii / Gligorie ²³¹ pașe afară și ²³² în / la ²³³ de-ș cauta într-ochi ²³⁴ craiului franțozescu / franțojilor ²³⁵ de / și ²³⁶ den Hotin ²³⁷ pașii ²³⁸ Hotinul ²³⁹ o palmă ²⁴⁰ la Hotin ²⁴¹ Și la dzi întăi a lui dechemvrie au scos hirtii și la fevrar au scos vâcărîtu, tot una după alta ²⁴² timplatu-s-au / și s-au timplat ²⁴³ o / și ²⁴⁴ pîn la bios. Și au cădzutū de la vinerea mare ²⁴⁵ moscali / oaste ²⁴⁶ intrasă și boal-in vite și în oi ²⁴⁷ topiia / potopē ²⁴⁸ și / că ²⁴⁹ apucasă / putusă face ²⁵⁰ ploi multe / ploai multă ²⁵¹ au fost și făcut / și făcusă, încă ²⁵² Socotiț, fraților cititori, cum este osîndă și minia lui Dumnădzău pre țara aceasta! Că și Grigorie-vodă, de cum era, i să schimbasă firea indoitu. Că boierii era toț în prepus și n-avē nici o credință. Orbitu în lăcomie, giudecăți era multi, de jacuri ce făcusă. Și era giudecățile cu fățării, că cei drepti era în urgie, și mulți din cei vinovaț era în cînste ²⁵³ și ²⁵⁴ de la Țarigrad, cu mulțime de greci. Și grecii dobîndisă mindrie și obraz, cu cleviste și fără rușine asupra beților boieri și cu nebăgare în samă într-o nimică pre moldoveni ²⁵⁵ vornicului / că pe vornicul ²⁵⁶ ce-i dzice ²⁵⁷ după ce / dacā

vinit ²⁵⁸ la Iași, nu ²⁵⁹ l-au priimit ²⁶⁰ să să împreune cu dinsul și au pus pre baș-ciohodar cu cinzeci de oameni siimeni de l-au străjuit la gazda lui citeva dzile și apoi l-au pornit la țară la Deleni, la casa lui, cu mare scîrbă, nici să-l vază în ochi ²⁶¹. Și au fost poroncit să-i răsipască și casăle din Iași, numai spătariul Aristarh, fiindu-i ginere, s-au rugat lui Grigorii-vodă să nu-i răsipască casăle, dzicîndu că i le-au dat lui aceli casă de dzestre. Și ar hi fost pățit și mai rău numai nărocirea ²⁶² lui au fost ²⁶³ Mihai-vodă, fiindu-i cumnat, și Grigorii ²⁶⁴-vodă fiindu ²⁶⁵ cuseru cu Mihai-vodă ²⁶⁶, l-au lăsat pentru voia lui Mihai-vodă de s-au dus acasă la Deleni și n-au mai pățit altă urgie. Că au fost înțales Grigorii ²⁶⁷-vodă că au fost scris ²⁶⁸ la moscali cîndu au fost la Hotin să vie la Iași și au fost pecetluindu ²⁶⁹ cu ceară roșie cîndu au fost ²⁷⁰ caimacam la ²⁷¹ Iași și Grigorii-vodă era fugit ²⁷² la Gălați și alte multe pricinii ca aceste ²⁷³, aflîndu vreme și alții de-l pîrîia, tîmplîndu-să la acea vreme de era el zapciu și poroncitoriu pe trebile moscalilor.

Iară mitropolitul Antonii, după ce au mârșu la Chiovu, i-au dat moscalii 92
o eparhie în Țara Căzăcească orașul anume Cernigov fiindu mai înainte vreme episcopie la acel oraș ce mai sus s-au scris Cernigov și s-au dus mi || trolitolul f.260
Antonii de au trăit acolo doi ani. Iar de acolo, tîmplîndu-să de s-au schîmbat împărăția, i-au dat împărăteasa Elisavet Petrovna altă eparhie, o mitropolie, anume cetatea Bilagorod, în Țara Moschicească de au mai trăit cealaltă vreme a vieții lui încă cinci ani. Iar aici la noi în Moldova au pus Grigorii-vodă la scaonul arhierescu mitropolit pe Nichifor Sidis în locul mitropolitului Antonii, grec fiindu de neamul lui de la Peliponis, adecă de la Morea.

Iară tot intru acestaș an ²⁷⁴ 7248 de vară mârș-au ²⁷⁵ moscali și turci p.378
de au hotărit ²⁷⁶ despre Vozia și despre Crim, despre hotarul moschicescu până 93
în fundul Iuhurlucului și din fundul Iuhurlucului drept în Buhu și din Buh în gios, apa Buhului hotar până în Nipru, și din Nipru în gios, apa Niprului hotar până lingă Vozia, cale de patru ceasuri de la ²⁷⁷ Vozia în sus. Și au tăiat drept la Don ²⁷⁸ cale de patru ceasuri ²⁷⁹ din mare și au pus și semne. Iar din Don în ceea parte au lăsat să fie a ²⁸⁰ moscalilor hotar ²⁸¹ cu Azacu ²⁸² și cu tot olatul cetății Azacului să fie moschicescu, numai din Oru în sus cale de patru ceasuri până la ²⁸³ Vozia au lăsat să fie loc a ²⁸⁴ crimenilor ²⁸⁵.

²⁵⁸ de la Hotin ²⁵⁹ nu / nici ²⁶⁰ vodă ²⁶¹ Și e.a să-l călugărească ²⁶² nărocirea / nărocul
²⁶³ că era cumnatu cu ²⁶⁴ Grigorii / Gligorie ²⁶⁵ fiindu / era ²⁶⁶ și ²⁶⁷ Grigorii / Gligorie
²⁶⁸ au fost scris / scrisesă ²⁶⁹ au fost pecetluindu / pecetluie ²⁷⁰ au fost / era el ²⁷¹ la / în
²⁷² în gios ²⁷³ îl pîrîsă ciocoi. Ce la cit va vini pe urmă acest boieri, vremea va arăta. Așijdere și pre mine, Ioan Neculce vornic, tîmplîndu-mă de am fost la vremea moscalilor în Ieș, m-au amestecat ciocoi și cu alți neprietini la Gligori-vodă. Și m-au inchis la bașbulucbaș citiva dzile. Și copiii miei s-ascusesă în laturi, și au trimis un postelnic de i-au căutat în toată țara, dîndu-mi și mii pricină că am bătut un ciocoi la vremea moscalilor, socotind că am fost și eu amestecatū la niscaiva fapte. Dar pre urmă au aflatū că n-am fost, și m-au slobodzit și pre mini la țară. Și atunce, la acē primejdie, am cheltuit mult bani, care de samă la Dumnădzău cini // (p. 378) m-au amestecat. Ce la cē di pre urmă și pentru mine și pentru alții, vremea viitoare va arăta. Iară Gligori-vodă trimis-au la Țarigradū de-u făcut afurisăne lui Anton mitropolitul, căci s-au dus cu moscali și n-au vrut să vie în țar-înapoi. Ce Anton s-au dus la împărăteasa, și i-au făcut mari cînte și l-au dăruit și l-au pus mitropolitū în Cernihoi în Țara Căzăcească pără acmu. Iar în locul lui Anton au pus mitropolit pe Nichifor, grec fiind ²⁷⁴ tot intru acestaș an / la vâletul ²⁷⁵ soli ²⁷⁶ din Iuhurluc dreptu la Buh, în gios turcescu, în sus moschicescu ²⁷⁷ de la / din ²⁷⁸ tot din mare ²⁷⁹ în sus ²⁸⁰ să fie a / tot ²⁸¹ să fie ²⁸² cu Tuman cu tot ²⁸³ la / în ²⁸⁴ să fie loc a / cale ²⁸⁵ (Paragraful ce urmează în ed. Iordan, pînă la „într-acestu an murit-au și Carul ...”, în ms. nostru se află la pagina următoare, formînd paragraful 95, și-l vom compara acolo)

Iară întru acest an 7248 murit-au și Carol, împăratul nemțascu, și s-au strinsu craii²⁸⁶ și alectorii la tirgu in cetate in Hamburgu²⁸⁷ la alecție²⁸⁸ ca să aleagă țasar împărat. /

p.379 Iară tot întru acestaș an²⁸⁹ 7248 rădicatu-s-au persii cu toată puterea lor și au mârșu asupra împăratului²⁹⁰ Indiii²⁹¹ și dindu-și războiu tare au biruit persii și au prinsu²⁹² pre împăratul Indiii²⁹³ anume Gonor viu nevătămat. Și i-au luat toate țările și apoi pe urmă l-au slobozit să²⁹⁴ fie birnicu și s-au umplut persii de multă avere.

94 f.261 Iară tot întru acestaș an²⁹⁵ 7248 in²⁹⁶ luna lui avgust in doaozăci și noao de zile, in zioa de tăierea cinstitului cap a sfintului Ioan Botezătoriu, căzut²⁹⁷-au o brumă mare de au stricat piinile²⁹⁸ cele mici și stricasă și piinile celi mari carele era mai tîrzie, că n-au fost putut²⁹⁹ oamenii ara devreme fiindu boii slabi de iarnă. Și³⁰⁰ să scumpisă piinea foarte in țară și vinul, că rămăsese viile de cu toamnă neîngropate, neputînd oameții să le lucreze de oaste și pentru iarnă pentru că căzusă devreme și fiindu iarnă mare, să uscasă vița de le-au tăiat oamenii viile primăvara din pămînt și pentru aceea era vinul scumpu. Așijderea viteli încă să scumpisă că murisă de iarna cea mare multe vite și viniia neguțitori din toate părțile de le cumpăra, din Crim, din Țara Leșască și din Țara Ungurească și agiunsesse și până la optzăci de lei și până la o sută de lei păreche(a) de boi buni și vaca cîte cinsprăzeci lei și cîte optsprăzeci lei și cîte doaozăci de lei³⁰¹, iar pintr-alte părți // de locu și mai cu preț s-au fost vîndzind vitele. Toate aceste s-au făcut in anul³⁰² 7248.

95 p.378 Iară in anul 7249 mârș-au un³⁰³ sol mare moschicescu la Țarigrad³⁰⁴, pre anume graf Alexander Rumianțov, care era la moscali anșiftu gheeneral al doilea după feldmarșal. Acesta au mârșu cu mare gloată de oameni, ca la o mie și cinci sute de oameni și mai bine, și cu mare simetrie. Așijderea și un sol mare turcescu au mârșu la Petrburgu la moscali cu așezămintul păcii. Și mîrgîndu solii pe drum, și neapucîndu³⁰⁵ a agiunge³⁰⁶ solul³⁰⁷ moschicescu la Țarigrad³⁰⁸, nici solul cel turcescu la Petrburgu, i-au și agiunsu veste pe drum³⁰⁹ că împărăteasa Anna cea moschicescă au murit in anul³¹⁰ 7249 octomvrie in doaozăci și șese de zile. Și au stătut pe drum amindoi solii³¹¹ unde i-au agiunsu veste(a)³¹², de au așteptat răspunsu. Și pe urmă, viindu-le răspunsu, s-au pornit de s-au dus: solul moschicescu³¹³ la Țarigrad și solul turcescu³¹⁴ la Petrburgu³¹⁵ de au așezat pacea. Iară³¹⁶ împărăteasa Anna cea moschicescă la moartea ei au lăsat³¹⁷ cuvînt pentru un copil micu de vreo doao-trii luni³¹⁸, anume Ioan, cîndu va fi de³¹⁹ vîrstă de optsprăzeci ani atuncea să-l coronească să fie împărat. Iar până atuncea să fie epitrop împărății Bi / ron Csenje de Cruleandie dimpreună cu alți³²⁰ cnezi

²⁸⁶ s-au strinsu craii / să stringu crai²⁸⁷ Hamburgu / Anburhu²⁸⁸ ce la ce s-a alege, vremea va arăta²⁸⁹ într-acestaș an / într-acestu an let²⁹⁰ împăratului / unui împărat a²⁹¹ anume Gonoru²⁹² și²⁹³ la mină²⁹⁴ slobozit să / lăsat să-i²⁹⁵ intru acestaș an / într-această vară, let²⁹⁶ în / la²⁹⁷ căzut / dat²⁹⁸ mălaiele, păpușoi²⁹⁹ că n-au fost putut / și pîn-in mart nu putusă³⁰⁰ s-au făcut foamete in țară, și pe pine, și de vin, și de vite. Scumpete mare, că le cumpăra și de la Crim, și vite și pine, și de la Țarigradu și den toate părțile, de să scumpisă toate lucrurile: ³⁰¹ că și la Țarigrad și la unguri și in Crim și mai cu prețu decit aice era bucatele toate ³⁰² in anul / într-acestu an let ³⁰³ mârș-au un / și au trecut și ³⁰⁴ Țarigrad / Poartă ³⁰⁵ neapucîndu / n-au apucat ³⁰⁶ nici ³⁰⁷ cel ³⁰⁸ Țarigrad / Poartă ³⁰⁹ drum / drumuri ³¹⁰ in anul / la văletul ³¹¹ amindoi solii / acie doi soli, cari ³¹² citeva dzili ³¹³ solul moschicescu / și cela ³¹⁴ solul turcescu / celalaltu ³¹⁵ Petrburgu / Petreburcu. Precum or aședza, vremea va arăta ³¹⁶ iară / și ³¹⁷ pe ³¹⁸ să hie împărat ³¹⁹ va fi de / a vini la ³²⁰ dimpreună cu alți / impreună cu alții

senatori moscali. Iară ³²¹ după aceea n-au trecut doao-trii luni și după ce s-au strinsu cnezii *moscali* toți *la sfat* n-au suferit să fie ³²² *Biron epîtrop* împărățiii și l-au și făcut surgun *la Sibir pe Biron* dindu-i pricină că este liuter. Și ³²³ au rămas epitropi împărățiii Moscului muma acelui copil ³²⁴ *micu, pre anume iarăși Anna*, nepoată de sor împărătesii *Annei* ceii bătrine *ce murisă, și dimpreună* cu bărbatul ei ³²⁵ *anume Antonie Csenje de Luțimburgu* ³²⁶ și cu un neamțu anume *Isterhaz* și cu vreo doi-trii cnezi moscali. Iară ³²⁷ pre *Menih* l-au mazilit să nu mai fie *el* feldumarșal ³²⁸ iar pre alți liuterani ciți ³²⁹ au fost ofițeri i-au gonit pre toți. Și le-au luat moșiile ce le-au fost dat ³³⁰ *impărăția* și au rămas *moșiile* să fie iarăși împărătești, *pre sama împă(ră)țiii*.

Iară tot intru acest an ³³¹ 7249 au început a face gilceavă craiul Șvedului ³³², ginerele lui Petr împărat, dzicindu că nu i să cade împărăția *Moscului* acelui copil *micu*, ce să cade ³³³ împărăția ficiorului lui, că este făcut din fata lui Petr *impărat* sau *Elisavetii* ³³⁴, fetii lui Petr *impărat*, carea era fată mare *atuncea* la Moscu. Și au și început a scoate oaste șvedzască, fiindu îndemnat de Franțoz, adevărindu că le va da agiutoriu *șvezilor* și bani, cu indem // nătura Turcului. Ce și moscalii, după ce au simțit, au triimis oaste împotriva oștii șvedzești ³³⁵.

Tot intru acest an ³³⁶ 7249 după ce au agiunsu solul moschicescu la Țarigrad ³³⁷ pentru oarecare pricină, neputindu-să așeza, au pus împărăția și au tăiat capul lui Alexandru *Ghica* terzimanul, fratelui lui Grigorii ³³⁸ vodă. Iară ³³⁹ pre alți turci, carii *mai* fusese la așezămintul păcii în *Țara Leșască la Nemirova* dimpreună ³⁴⁰ cu terzimanul, *pre unii* i-au făcut surguni, iar *pre alții* i-au și omorît, dzicindu cum că au făcut viclesug, de au viclenit împărăția și au invoit creștinilor.

Iară piste șese luni după aceea, în anul ³⁴¹ 7250, septemvrie în triisprăzece zile, au vinit și lui Grigorii ³⁴² vodă mazilie și l-au dus la Poartă cu cinste. Iară ³⁴³ în locul lui *Grigorii-vodă* au vinit domnu Costantin-vodă *Mavrocordat*, fiiul ³⁴⁴ lui Nicolae-vodă ³⁴⁵ din Țara Muntenească, carele mai fusese ³⁴⁶ aicea domnu în *Moldova*, iar în ³⁴⁷ *Țara Muntenească* au mârșu domnu Mihai-vodă Racoviță cel bătrîn. Atuncea au triimis turcii în Țara Muntenească de au tăiat capul unui doftor anume Testabuzea, care acel doftor Testabuzea au fost *mai înainte vreme* credincios la Poartă și căzindu în prepus cum că să a / giunge cu creștinii, au fugit *vreo* doi-trii ani la *Veneția* și amăgindu-l turcii cu ferman de iertare, așe l-au prinsu și i-au tăiat capul.

Acest domnu Grigorii-vodă ³⁴⁸ *multă osteneală și supărare au avut la vremile iuți și cumplite de multe oști ce era împresurată țara de toate părțile, dar Dumnezeu i-au agiutat de l-au ferit de nu s-au primejduit și au chîvernisit și au apărat țara de robie, că n-au fost oaste numai de un feliu de limbă sau numai de o parte, ci de multe limbi și de multe părți. Și încătro ara fi*

³²¹ iară / și ³²² el cap ³²³ și / iară la vălet 7249 ³²⁴ muma acelui copil / ima copilului ³²⁵ ei / său ³²⁶ Luțimburgu / Lunimburcu ³²⁷ iar / și ³²⁸ feldumarșal / fert-marșalic ³²⁹ liuterani ciți / liuteri ce ³³⁰ au fost dat / didese ³³¹ acest. an / acestaș an vălet ³³² Șvedului / șvezilor ³³³ să fie ³³⁴ Elisavetii / Elisafții ³³⁵ și i-au bătut pre rău pre șvedzi ³³⁶ văleat ³³⁷ Țarigrad / Poartă ³³⁸ Grigorii / Gligori ³³⁹ iar / și ³⁴⁰ dimpreună / impreună ³⁴¹ în anul / la văleat ³⁴² Grigorii / Gligori ³⁴³ iar / și ³⁴⁴ fiiul / ficiorul ³⁴⁵ Mavrocordatu ³⁴⁶ mai fusese / au mai fost ³⁴⁷ locul lui Costantin-vodă ³⁴⁸ era foarte grabnic și năselnic. Și în dzilele lui să îmbogățise ciocoi, că lua slujbele cu dări și cu mite de la greci. Iară boierii mazili n-ave căutare și rămăsese la sărăcie. Și începusă a-i și boieri pe ciocoi, că să mîndrisă, socotiē că n-a mai ave sfirșit. Iară Dumnădzău este tuturor giudecător dreptu.

gîndit omul să fugă tot piste oști da, ce de toate de aceste oști, ce mai sus s-au scris, l-au păzit Dumnezeu cu darul său. Și au domnit Grigorii-vodă în a doa domnie șese ani fără de trii luni.

* DOMNIA A DOA A LUI COSTANTIN-VODĂ¹ MAVROCORDAT, ÎN ANII² 7250, OCTOMVRIE 1

1 După ce au vinit³ Costantin-vodă la scaonul domnescu în Iași, ieșitu-i-au toată boierimea înainte cu multă bucurie, știindu-l din domnia dintăi că p.381 este om bun și blindu. Și preste trii-patru zile au boierit boierii pre⁴ obicei.

2 Pus-au pre Sandul Sturze iarăș vel logofăt, pre Costachi Razul⁵ vel f.263 vornic de Țara de Gios, pre Iordachi // Rusăt Celebiul vel vornic de Țara de Sus, pre Ianache, ce au fost spătar mare în Țara Muntenească⁶, fratele doamnei lui Nicolae-vodă, l-au pus hatman, pe Dimitrițe Moruz, ficior⁷ lui Adămiță Moruz, ce era cumnat lui Costantin-vodă, l-au pus vel postelnic, pe Andrieș Rusăt vel ban, pre Manolachi Costachi vel spătar; pe Stefăniță⁸ Rusăt vel păharnic, pe Toader Păladii vel vist(iernic), pe Ion Bogdan vel stolnic, pe Chirițe Dracul vel comis, pre Iordachi Rusăt, ficior lui Stefăniță⁹ vornicul de la Mărginenii de la Bacău, vel medelnicer, pe Dumitrașco Păladii vel cliucer.

3 Și după ce au boierit pre acești boieri¹⁰ au scos¹¹ banii steagului pe p.382 țară, de¹² tot omul cite o sută și cinci parali, iar aceli cinci parali era¹³ a boierilor zlotășii ce stringea¹⁴ banii, iară o sută de parali mergea¹⁵ la vistierie. Și s-au așezat să fie patru civerturi într-un an, să dea de tot omul căsariu cite o sută și cinci parali la civertu iar holteilor celor¹⁶ cu părinți¹⁷ le-au dat peceți cite de cinzăci și cinci de parali, doaozăci de parali da tot holteiul cu părinți, iar triizăci și cinci de parali le cislua în sat, iar carii holtei era de capetile lor, cu casă, da ca și cei căsari, peceți cite de o sută și cinci parali. Și le-au dat peceți tuturor, tipărite / anume fețeli lor, numele și poreclile lor. Și după ce s-au cisluit, le-au dat zlotășii izvoade și la visterie le-au scris la condică. Și au făcut obicei zlotășii pe oameni, pe țărani, să nu-i supere nemică, ce dintr-aceli cinci parali să-ș cumpere bucate¹⁸. Și alte obiceiie multe¹⁹ ce era mai înainte vreme să lipsască, să nu fie nici de uneli de acele, și n-au fost nici văcărit, nici pogonărit, nici cunițe, nici adăoșaguri, nici jacuri de ciocoi nu umbla²⁰ pin oameni mincindu-i. Și Țării de Gios le mergea pre bine, iar Țării de Sus, fiindu prădați de moscali și fiindu lipsiți de piine, le mergea mai greu; can fugiia din cei săraci, iar cei mai cu puțință era p.383 multămiți. Dat-au și strinsoare mare, de cerca pre oameni de peceți și pre unde ii afla²¹ fără de peceți îi triimitea la Iași și pe vorniceii și pe vătămari și avea certare. Și oamenii, văzindu așe, ieșiia de bună voia lor la zlotășii de lua peceți.

* Cap. XXV¹ Neculai² în anii / la văleat³ aici⁴ pre / după⁵ ce era hatman⁶ Muntenească / Românească⁷ ficior / ficiorul⁸ Stefăniță / Ștefan⁹ Ruset¹⁰ (fragmentul care urmează în ms. nostru, și pe care-l vom compara în continuare, în ed. Iordan se află intercalat cu două paragrafe mai departe)¹¹ au scos / și pe țară au scos întâi¹² om¹³ era / să fie¹⁴ stringea / or stringe¹⁵ mergea / să margă¹⁶ holteilor celor / holteii cei¹⁷ să dă¹⁸ fîn, ce le-ar trebui¹⁹ multe / rele²⁰ nu umbla / să imble²¹ îi bătă. Și pe vorniceii carii tăgăduie pe oameni, de nu vră să-i spuie, îi da pe ulițe și-i trimite la ocnă

Mai adevărat-au că de va ²² ieși somă bună, să poată rădica poroncile împărătești, va rădica boierilor mazili și mănăstirilor desetina și vădrăritul și așe toți au priimit și s-au bucurat. Numai unii din ²³ boieri ²⁴ can sta împiedecare ²⁵, ca să strice *domnul* acea ²⁶ socoteală, dar n-au putut ²⁷. 4

Dat-au și boierilor celor mari cite șesezăci, *cite* cinzăci de oameni de scuteală, altora, boieri mazili, // cite doaozăci *de oameni de scuteală*, cite cinsprăzece, *cite zece*, cite cinci, *cite patru*. Așijderea au dat *oameni de scuteală* și la giupinese sărace ²⁸, cite cinsprăzece, cite zece, *cite cinci*, *cite patru*. fieștecăriia ²⁹ după boieria sa ³⁰. 5 f.264

Și mărgîndu unii din boierii cei mari cu zlotărie cu banii steagului, socotit-au ³¹ *domnul Costantin-vodă și au făcut și altă orînduială*, că au pus, din boierii mazili, pe Ion Neculce biv vel vornic și pe Iordachi Dulgheriu biv vel postelnic și pre Aristarh biv vel ban să fie giudecători ³² in Iași ³³, la toate trebile și giudecățile ³⁴ să fie nelipsiți. Și le-au făcut și leafă ³⁵, cite cinzăci de lei de boieriu pre lună. *Și au fost așe vreo deao-trii luni până ce au vînit boierii cei mari cu boierii de pre la ținuturi, iar dacă au vînit boierii cei cu boierii de pre la ținuturi au lăsat domnul Costantin-vodă giudecățile să fie iarăși în sama boierilor celor mari cu boierii, precum fusese și mai înainte vreme. Numai boierii cei mari giudecățile carile le giudeca ei la Iași nu punea picete domnească în cărțile cele de giudecăți, ce numai ce iscăliia boierii cu iscăliturile lor. Numai cîndu vrea giudeca domnul sîngur și alegea giudecata, atuncea punea picete domnească și iscăliia și boierii cu iscăliturile lor, ca / să să cunoască giudecățile de cine sînt făcute, de or fi bune, de or fi răle, nu precum era mai înainte vreme că de să tîmpla niscai giudecăți proaste să pomeniia numelii domnului că au giudecat, fiind în cărți picete domnească, și domni de une giudecăți poate nu știia nemică. Și mulți să jeluia din vremile trecute că ar fi avutu strîmbătate. Decii Costantin-vodă vîzîndu cărți domnești nu vrea să le strice, ce rînduia la mitropolitul și la boierii cei mari și la egumeni să aleagă aceli giudecăți ce să jeluia oamenii că au avut strîmbătate. Și așe împreună cu toții alegea giudecățile, numai tot să temea a le alege giudecățile de domni ce era la Țarigrad mazili pre aceli vremi, carii făcuse aceli giudecăți.* 6 p.381

Așijderea au mai ales cite un boieriu din boierii mazili și i-au pus la toate ținuturile *cu slujbe în sama lor*, ispravnici ³⁶ și le-au ales răsura să ia ³⁷ mai mult decit soțiile lor. 7

Așijderea au mai ales pre alți boieri mazili, carii nu încăpusă ³⁸ la boierii și la ispravnicii și fusese ³⁹ cu boierie vel sau ficiori de boieri vel // și pre aceia i-au rînduit să-i puie pre rînd pre toți la slujbe și le-au rădicat dăjdile să nu dea nemică nici ei, nici ficiorii lor. Iar pre alți mazili carii au fost mai de gios, i-au pus dăjdi ușoare, de da ⁴⁰ cineș pe ⁴¹ puțința sa ⁴². 8 f.265

Așijderea au rădicat ⁴³ dajde tuturor mănăstirilor și ⁴⁴ tuturor preoților și le-au făcut și *hrisov* să nu dea nemică. Și cite giudecăți să făcea, 9

²² va / i-a ²³ unii din / vro doi, trii ²⁴ nu le place, și ciocoilor carii jecuiê țara. Că la acei boieri să strinsese mulți oameni pin satele (lor), și alții nu rămăsese mai cu nime, și ²⁵ acești boieri ²⁶ acea / această ²⁷ n-au putut / nu pot isprăvi nemică ²⁸ ca de scuteală ²⁹ fieștecăriia / careș ³⁰ boieria sa / boierie (aici textul din ms. nostru revine la paragraful sărit de la p. 381, ed. Jordan) ³¹ socotit-au / făcut-au și altă socoteală ³² aici ³³ dimpreună cu boierii cei mari ³⁴ și sfaturili ³⁵ leafă / nafacă ³⁶ și le-au dat ținuturili cu slujbe in minule lor ³⁷ giu-mătate ³⁸ nu încăpusă / n-au încăput ³⁹ fusese / au fost ⁴⁰ de da / să de ⁴¹ pe / după ⁴² puțin și ⁴⁴ dajdea

toate le scria la condiție și boierii cei mari⁴⁵ din Iași și ispravnicii de pre la ținuturi⁴⁶. Și cîndu făcî Costantin-vodă divanuri, multe giudecăți⁴⁷ le rînduia la boierii⁴⁸ *cei mari* și la ispravnicii de pre la ținuturi⁴⁹ și⁵⁰ le făcea. Iar⁵¹ dacă nu plăcea oamenilor giudecata boierilor, vinia *oamenii* la divan cu mărturie de la boieri și vedea domnul mărturia *boierilor* și precum îi părea, *ase le alegea oamenilor și le curma giudecata*.

10 Așijderea alesese vreo cinci-șase logofeți de taină, de șta de⁵² le făcea *oamenilor* răspunsuri de jalobe ce avea. Și era rînduit logofățul al triilea de punea picete domnească în răvașe și le scria toate răvașeli la condiție, *precum să alegea și să curma oamenilor giudecata*. Și era și un iuzbaș, om de curtea lui Costantin-vodă, rînduit de lua⁵³ toate răvașeli de pre la oameni și le scotea răspunsu fără de nici o cheltuială⁵⁴. Ispisoacele⁵⁵ cite mergea la divan, toate le scria la condiție.

11 ⁵⁶ Boierilor și mazililor le-au făcut obicei să le lucreze⁵⁷ de boierescu, *precum le-au și mai lucrat și mai înainte vreme* oamenii⁵⁸ cari vor șidea pre moșiile lor⁵⁹, iar cari oameni vor fi răzeși și vor șidea pre moșiile sale sau pre moșiile altor răzeși, pre aceia să nu să întindă boierii a-i stăpîni.

12 Mănaștirilor le-au făcut obicei vecinii lor⁶⁰ să li lucreze tot precum le-au lucrat și mai înainte⁶¹ vreme, iar alți oameni, streini, cari vor șidea pre moșiile⁶² mănăstirești să⁶³ lucreze cite doasprăzece zile într-un an și să⁶³ dea și dejmă de-a zece.

13 Timplatu s-au atunci de au venit un turcu de la Poartă cu ferman să ia pe Lupul sârdariul⁶⁴, pîrîndu-l turcii și lipcanii de la Hotin cum că în zilele⁶⁵ lui Grigorii⁶⁶-vodă, cîndu au venit moscalii în țară, în Moldova, acel Lupul sârdariul să fie fost umblat agiungîndu-să cu moscalii. Și după ce s-au dus moscalii, l-au pus⁶⁷ Grigorii-vodă ispravnic la⁶⁸ ținutul Hotinului și i-ar fi jecuit pre turci și pre lipcani, fiind vreme turburată, și este hain și este bogat, de are multime de bani//

14 Și fermanul scria la⁶⁹ Costantin-vodă să caute să-l trîmită la Poartă pre Lupul sârdariul și să-i scrie tot ce va avea până la un cap de ață. Iar⁶⁹ Costantin-vodă nu s-au îndurat, nici s-au grăbit să-l trîmită, ce au chemat pre boierii cei mari și pre alți boieri mazili și pre călugări, pre egumeni și pre neguțitori și pre turcii balgii și i-au întrebat pre toți pentru Lupul sârdariul cum știu: „Fost-au hain?” Decii boierii și călugării egumeni și neguțitorii și turcii balgii au mărturisit cu toții *precum* nu-l știu pre Lupul sârdariul să fie fost hain. Și așe făcîndu mărturie de la toți⁶⁹ Costantin-vodă au trîmis la Poartă, scriînd⁷⁰ cum că-i este năpaste Lupului sârdariului. Și așe au isprăvit de i-au dat pace. Numai au cheltuit o sută de pungi de bani, șeptezăci și cinci de pungi de bani au dat Lupul sârdariul, iar doaozăci și cinci de pungi de bani au dat⁷¹ Costantin-vodă și cu boierii și l-au scos. Iar mai pre urmă au dat Lupul sârdariul și acei doaozăci și cinci de pungi de bani și au plinit o sută de pungi de bani de au dat și au hălăduit.

⁴⁵ boierii cei mari/giudecătorii ⁴⁶ ținuturi/țară ⁴⁷ multe giudecăți/toate giudecățile ⁴⁸ boierii/boieri ori ⁴⁹ ținuturi / țară ⁵⁰ și / de ⁵¹ iar / și ⁵² ceti răvașeli și ⁵³ lua / stringe ⁵⁴ numai cit da dieilor oameni cite 2, 3 parali de scris răvașeli ⁵⁵ de moșie ⁵⁶ (in ed. Jordan paragrafele 11 – 12 sint inversate) iară ⁵⁷ cu ⁵⁸ lor ⁵⁹ cit le-a fi voia și cit or putē. Inșă numai acei oameni ce vor șide pe moșiile lor să lucrezde, iar pe alte moșii a altor oameni ⁶⁰ vecinii lor / vecinilor ⁶¹ cit vor ⁶² lor ⁶³ le ⁶⁴ ficiorul lui Năstasi vornicul de lemne ⁶⁵ în zilele / la vremea ⁶⁶ Grigorii / Gligori ⁶⁷ mării sa ⁶⁸ la / pe ⁶⁹ mării sa ⁷⁰ la prietini măr sa ⁷¹ mării sa

Tot întru acestaș⁷¹ an 7250, de primăvară, venit-au citeva havalele asu- 15
pra țării de la Poartă: să facă optu sute de salahori și o sută / și cinzăci
de cară la cetate la Vozia, să o zidească de nou să o facă, așijderea și
citeva mii de chile de pline de grâu, să le cumpere și să le trimită la Tarigrad,
așijderea și citeva pungi de bani să dea la omul lui casap-bașe, să cumpere
oi pentru sulgeria împărătească.

Așijderea și solul moschicescu să pornisă⁷² de la Tarigrad să margă 16
la Petrburgu, la Moscu, și agiungîndu la Tighine, din oarecare pricini au
șezut vreo trii luni de zile de au iernat până în prim(ă)vară. Și au rînduit⁷³
Costantin-vodă pre vornicul⁷⁴ Costachi Razul⁷⁵ de au purtat de grije pen-
tru tot conacul de bucăte⁷⁶ ce au trebuit, că așa era poronca de la Poartă.
Și făcusă ținutul Orheiului și ținutul Lăpușni ca vreo trii sute de cară de
sta pentru treaba solului, de grijiia celi ce trebuia, că era ca la o mie și cinci
sute de oameni și mai bine cu solul. Și purcegîndu de primăvară din Ti-
ghine, l-au dus până în hotarul leșescu. Și tilnîndu pre solul cel turcescu,
l-au adus și pre acela tot cu cheltuiala țării până l-au trecut Dunărea la f.267
Galați. Care au cuprinsu aceste havalele cite // va // sute de pungi de bani
și nemică beilicuri în țară nu s-au făcut, ce tot cu bani au plătit⁷⁷ Costantin-
vodă din soma civerturilor. Numai, inglotîndu-să cheltuiala, n-au fost numai p.385
patru civerturi în anul dintăi, ce au fost șese civerturi.

* LĂSÎNDU ALE PĂMÎNTULUI MOLDOVII VOM SCRIE¹ ALE STREÎNILOR CE S-AU LUCRAT ÎN ANUL 7250.

Zăbava solului moschicescu ce au zăbăvit la Tighine, n-au fost altă 17
pricină fără decit la Petrburgu timplîndu-să de scotea epitropii împărății
oastea cea mare, polcurile cele împărătești, doaosprăzeci mii de oaste,
careli să cheamă Preobrajenshii polcu și Simionetchii polcu, ca să margă
asupra șvezilor. Și era foarte cu supărare² oștenilor fiindu vreme de iarnă.
Și ieșîndu toată oastea din Petrburgu afară și așezîndu-să cu obuzul,
au trimis pe taină la Elisavet, fata lui Petr împărat, care era fată mare,
ca să margă la oaste să o rădice să le fie împărăteasă. Decii și ea
fiîndu supărată de epitropii împărății, și vîzîndu că umblă lucrurile
prost și împotriva, s-au sculat de la casă³ ei pre taină⁴ și s-au dus de
au intrat în oștile împărătești iar oștile împărătești vîzîndu-o
foarte s-au bucurat și îndată i s-au închinat și au priimitu-o
cu mare bucurie, ridicîndu-o să le fie împărăteasă.

Iară împărăteasa Elisavet Petrovna au poroncit de au schimbat
vărțile pe la toate porțile și au⁵ trimis cite doao-trii sute de
slujitori și cite cu un ofițer cap. Și sosîndu la porți⁶, le-au și deșchis
îndată cei dinlăuntru și așa au mârșu pe la toți epitropii și i-au
prinsu de pre la gazdeli lor. Iar mîrgîndu și la Menih și vrîndu
să-l prindă, au început a să pune împotriva și până a-l prinde,
au perit vreo cinci-șese moscali și au perit și din oamenii lui
Menih vreo cinci-șese. Și așa prinziîndu-i pre toți epitropii i-au
inchis 18

^{71a} acestaș / acelaș ⁷² să pornisă / s-au pornit ⁷³ mîria sa ⁷⁴ vornicul / dumnealui ⁷⁵ vel-
vornic de Țara de Jos ⁷⁶ și ⁷⁷ mîria sa.

* (Titlu diferențiat în ms. nostru) ¹ vom scrie / acmu am scris ² mare ³ casă / casa ⁴ într-o
noapte ⁵ și ⁶ porți / porțile cetății

f.268
p.386 intr-un turnu de piatră. Și sculindu-să și împărăteasa Elisavet *Petrovna* tot intru aceeaș noapte cu toată oaste(a), au purces și au mărșu până la curțile împărătești și iarăș le-au deșchis porțile cei dinlăuntru și au cuprinsu curțile de toate părțile și au prinsu cu taină toate vărțile, de n-au știut nime nemică până ce au sosit la ușile curților împărătești. Decii nu s-au putut apuca de nemică cei dinlăuntru. Și intrindu în curțile // împărătești împărăteasa Elisavet *Petrovna* a doa zi au și triimis surguni pre țesarevna ⁷ Anna și pre bărbatul ei ⁸, pre Antonii Csenje de Luțimburcu și pre copilul lor Ioan Antonievici la ⁹ *Sibir*. Și așe pornindu-i, au început ¹⁰ a slobozi pușcile celi mari și ¹¹ a striga ¹²: „Întru mulți ani să trăiască împărăteasa Elisavet *Petrovna*!” Decii împărăteasa Elisavet ¹³ *Petrovna* după ce au luat samoderjavia, adecă *singură* stăpinirea împărăției *Moscului*, au cinstit pre toți ofițerii și ¹⁴ slujitorii împărăției.

* LĂSÎND ¹ CELE STREINE VOM SCRIE IARĂȘI A PĂMÎNTULUI MOLDOVII

- 19 Așijderea ² Costantin-vodă au mai socotit pre unii din ficiorii de boieri carii n-au fost putut ³ să încapă la ⁴ boierie și era ficior de boieri mari și de neamuri, și începusă acum unii *dintre dinșii* și a îmbătrini și nu mai putea să încapă ⁵ la boierie, că de la o vreme încoace era tot unii. Iar ⁶ Costantin-vodă au socotit de au făcut dreptate / și au început a-i boieri și pre aceia ce era căzuți din cinste.
- 20 Mai socotit-au ⁶ Costantin-vodă pentru școale de învățatură, de le-au mai întărit școaleli celi elinești și celi slovenești. Așijderea au mai făcut școale de învățatură și lătinești și arăpești și au dat știre tuturor mazi-lilor în toată țara ca să-ș aducă copiii la învățatură la școale ⁷ ca să învețe orice limbă le-ar fi voia, pentru ca să să afle oameni învățați și în pămîntul nostru al Moldovii, precum sint și pintr-alte țări și părți de locu. Iar dascalilor li să da plata din vistierie domnească. Așijderea au dat poroncă la toată boierimea să-ș aducă scrisori ce vor avea pe moșiile lor, să le scrie la condică, ca să să mai curme gilceville.
- 21 Socotit-au ⁶ Costantin-vodă și pentru pircălăbiile de pre la țirguri, avindu obicei pircălăbii de lua osăbit di cei doaozăci de bani *de car cu bute de vin* sau *de horilcă ori ce băutură ar fi fost*, mai lua și cite doao ocă de vin de bute ⁸ și pircălăbii nu lua numai aceli doao ocă, precum era obiceiul, ce lua niște tidve mari cite de patru, cinci ocă, de jecua oamenii și neguțitorii, spăr // gindu-li buțile. Iar ⁹ Costantin-vodă au stricat acel obicei rău, să nu mai fie, să nu mai ia pircălăbii tidve și oce de vin și de horilcă, ce numai să ia pircălăbiile drept ¹⁰, cite doaozăci de bani ¹¹ de car, iar mai mult să nu supere oamenii și neguțitorii.

⁷ țesarevna / împărăteasa ⁸ ei / său ⁹ țara lor Luțimburgu ¹⁰ a trage clopotile ¹¹ au început a dzice în trimbițe și ¹² „Vivat, vivat, vivat!” și a dzice: ¹³ mergind la biserică și coronindu-o să fie împărăteasă *Moscului* ¹⁴ pre toți.

* (*Titlu diferențiat în ms. nostru*) ¹ acmu ² măria sa ³ n-au fost putut / nu putē ⁴ la / în ⁵ să încapă / încapē ⁶ măria sa ⁷ școale / școală ⁸ de vin sau de horilcă, orice feliu de băutură ar fi fost ⁹ măria sa ¹⁰ pre obicei ¹¹ doaozăci de bani / doi potronici

фаврѣмъ . фаврѣмъ Епископѣ Петруша и дѣла
Зѣ и шѣмъ сѣтѣмъ . прѣ кѣсареви или . прѣ
бѣсѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
рѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
нѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
сѣтѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
Епископѣ Петруша . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
Петруша . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
сѣтѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ

Иже сѣмъ стрѣмѣмъ бѣмъ скрѣмъ:

Иже сѣмъ стрѣмѣмъ бѣмъ скрѣмъ:

Иже сѣмъ стрѣмѣмъ бѣмъ скрѣмъ . прѣ
прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
сѣтѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
сѣтѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
сѣтѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
сѣтѣмъ . прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ
прѣ аѣтѣмъ . прѣ де лѣмъ . прѣ

F. 268 a manuscrisului «Mihail»

22 Așijderea toate mănăstirile le-au dat să fie în sama mitropolitului și
a episcopilor pre la eparhiile lor și au pus și cite un boieriu episcop ca să le
ia sama egumenilor și călugărilor, să nule prăpădească viniturile moșilor
și a bucatelor ce vor avea fără de ispravă, precum făcea mai înainte vreme.

23 Făcut-au milă și întăritură la patriarhie Alexandrii, de au închinat
mănăstirea Hangul, ca să-i fie cite de ceva ajutoriu, pentru că această
mănăstire o au fost închinat mai înainte vreme ¹² Nicolae-vodă, tatăl lui
Costantin-vodă. Și avindu patriarhie și hrisov de la Nicolae-vodă au socotit
și ¹³ Costantin-vodă de o au închinat iarăș la patriarhie, ce mai sus s-au
scris ¹⁴, la Alexandria./

24 Iară în dzileli ¹⁵ lui Costantin-vodă vinit-au și preosfințitul ¹⁶ patriarh
chiriu chir Parthenie a sfintei cetăți a Ierusalimului și a toată Palestina.
Și priimindu-l ¹⁷ Costantin-vodă cu bine, și osăbit de milă ce au făcut ¹⁷,
de au dat și au întărit sfântul Mormint al Domnului ¹⁸ I<isu>s H<risto>s,
au închinat și aceste sfinte ¹⁹ mănăstiri anume Tazlăul, Cașenul și Soveje
și Pobrata. Așijderea și Bistrița tot Costantin-vodă o au închinat, numai Bistrița
o au închinat în domnia dintăi. Care dentru aceste mănăstiri Bistrița, Taz-
lăul ²⁰ și Pobrata au fost mai ²¹ închinat și mai înainte vreme de mitropo-
litul chiriu chir Dosiftei al Moldaviei la sfântul Mormint și la vreme de nepace
le-au fost lăsat și le-au fost dat de bună voie patriarhul de Ierusalim ²² pre
sama mitropolitului Moldovii și a călugărilor moldoveni. Iară așezindu-să
pacea și fiindu mănăstirile cite cu ceva vinit, au socotit ²³ Costantin-vodă
că este lucru cu cale să fie închinat mănăstirile iarăș la sfântul Mormint
p.388 al Domnului ²⁴ I<isu>s H<risto>s, să să ajutoreze și să să întărească sfântul
Mormint carele este de folosul mintuirii ²⁵...

¹² răpăosatul părintele mării sale ¹³ mării sa ¹⁴ scris / dzis ¹⁵ mării sale ¹⁶ preosfințitul / pre
fericitul părinte ¹⁷ mării sa ¹⁸ nostru ¹⁹ sfinte/patru ²⁰ Cașenul ²¹ au fost mai/măi fusese
²² iarăș ²³ mării sa ²⁴ nostru ²⁵ a toată creștinătatea. Iară în anul 7251, în luna lui iulie în șase
dzile, vinit-au și lui Costantin-vodă veste de mazilie. Că timplindu-să la Țarigrad de au luat
domnia Ion-vodă Mavrocordat, frate lui Costantin Mavrocordat, triimis-au omul mării
sali aici la Iași, la boieri, cu cărți, puindu caimacami pre dumnealui Sandul Sturdze vel-
logofăt și pe dumnealui Costache Razul vel-vornic. Iar preste doao săptămîni sosit-au
și turcul capegi-bașe, și cetind fermanul iulie în doapdzăci de dzile și odihnindu-să mării
sa Costantin-vodă încă dzece dzile, și grijindu-l bine cu de toate cele ce i-au trebuit la
purces și pre la toate conacele, purces-au în dzi întăi a lui avgust. Și au mersu la Poartă,
la Țarigrad, cu cinste și, neplinind anul mazil, au luat iarăși domnia Țării Muntenesti.
Iar aici la noi în Moldova au vinit domnu mării sa Ion-vodă Mavrocordat.

I N D I C I

- Abăza Ilie, vornic despre doamna 106, 144
 Abdi (Abti)-pașa 158, 159
 Adli-Gheri Calga, sultan de Bugeac 109, 114, 115, 185
 Ahmet sultan 185
 Alexandru-vodă cel Bun 44
 Alexandru-vodă Iliș, tatăl lui Iliș-vodă 6
 Alexii Petrovici, fiul lui Petr Alexievici, cumnat cu împăratul nemțesc 172, 173
 Andrieșoaie jupineasa 43
 Anița, fata Arhipoaiei 36
 Anna împărăteasa, fiica lui Ioan, nepoată de frate lui Petr Alexievici 176, 191, 236, 237
 Anna, nepoata de soră împărătesei Anna Ioanovna, soția lui Csenje Antonie de Luxemburg 237, 242
 Antiohii cămăraș 144
 Antonie mitropolit 193, 228, 233, 235
 Antonie-vodă, domnul muntenesc 4
 Apafi Mihai, crai unguresc 30
 Apostol căpitan 144
 Apracsin cneaz și guvernator de Azac 126, 145, 149, 150
 Arhipoaie 36
 Aristarh, comis mare 203, spătar, ginerele lui Iordachi Cantacozino Deleanu 235, biv vel ban, judecător la Iași 239
 Aristarh Iordachi ușer mare 144
 Aron-vodă 97
 August, principe de Saxonia, crai leșesc 70, 71, 74, 82, 83, 84, 100, 107, 127, 145, 158, 159, 161, 162, 163, 169, 170, 175, 191, 197, 210
 Bahti-Gheri (Deli-soltan) 182
 Bainschii <Vasile> sărdar 31
 Balșe Constantin medelnicer 212, 220
 Balșe <Ionașco> vornic mare 38, 39, 81
 Balșe <Ion> paharnic mare, fiica lui s-a căsătorit cu Dinu, fiul lui Constantin-vodă Brâncoveanu 96, 98, vornic mare 105
 Barbovschie Theodosie mitropolit 20
 Barnovschii-vodă Miron 5
 Bașotă Zosim hatman 36
 Bașotă Pătrașco Zosim stolnic mare 80
 Batiște, fiul lui Batiște vistiernicul 7, 40
 Bălăban, negustor din Țara Leșască 34
 Bălăceanu <Constantin> aga, ginerele lui Șerban-vodă Cantacozino 46, 47, 48, 49
 Bănariul Ion căpitan 144, 232
 Bercin, hatmanul lui Racoți 170
 Berro general 199
 Beșleaga căpitan 47
 Bogdan Gheorghe jitnicer mare 26

* Informațiile referitoare la descendența unor dregători ap. N. Stoicescu, *Dicționar al marilor dregători din Țara Românească și Moldova, sec. XIV—XVII*, București, 1971.

- Bogdan Ion stolnic mare 193, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.
- Bogdan Ion stolnic mare 193, 238, 239, 240, 241, 242, 243, 244, 245, 246, 247, 248, 249, 250, 251, 252, 253, 254, 255, 256, 257, 258, 259, 260, 261, 262, 263, 264, 265, 266, 267, 268, 269, 270, 271, 272, 273, 274, 275, 276, 277, 278, 279, 280, 281, 282, 283, 284, 285, 286, 287, 288, 289, 290, 291, 292, 293, 294, 295, 296, 297, 298, 299, 300, 301, 302, 303, 304, 305, 306, 307, 308, 309, 310, 311, 312, 313, 314, 315, 316, 317, 318, 319, 320, 321, 322, 323, 324, 325, 326, 327, 328, 329, 330, 331, 332, 333, 334, 335, 336, 337, 338, 339, 340, 341, 342, 343, 344, 345, 346, 347, 348, 349, 350, 351, 352, 353, 354, 355, 356, 357, 358, 359, 360, 361, 362, 363, 364, 365, 366, 367, 368, 369, 370, 371, 372, 373, 374, 375, 376, 377, 378, 379, 380, 381, 382, 383, 384, 385, 386, 387, 388, 389, 390, 391, 392, 393, 394, 395, 396, 397, 398, 399, 400, 401, 402, 403, 404, 405, 406, 407, 408, 409, 410, 411, 412, 413, 414, 415, 416, 417, 418, 419, 420, 421, 422, 423, 424, 425, 426, 427, 428, 429, 430, 431, 432, 433, 434, 435, 436, 437, 438, 439, 440, 441, 442, 443, 444, 445, 446, 447, 448, 449, 450, 451, 452, 453, 454, 455, 456, 457, 458, 459, 460, 461, 462, 463, 464, 465, 466, 467, 468, 469, 470, 471, 472, 473, 474, 475, 476, 477, 478, 479, 480, 481, 482, 483, 484, 485, 486, 487, 488, 489, 490, 491, 492, 493, 494, 495, 496, 497, 498, 499, 500, 501, 502, 503, 504, 505, 506, 507, 508, 509, 510, 511, 512, 513, 514, 515, 516, 517, 518, 519, 520, 521, 522, 523, 524, 525, 526, 527, 528, 529, 530, 531, 532, 533, 534, 535, 536, 537, 538, 539, 540, 541, 542, 543, 544, 545, 546, 547, 548, 549, 550, 551, 552, 553, 554, 555, 556, 557, 558, 559, 560, 561, 562, 563, 564, 565, 566, 567, 568, 569, 570, 571, 572, 573, 574, 575, 576, 577, 578, 579, 580, 581, 582, 583, 584, 585, 586, 587, 588, 589, 590, 591, 592, 593, 594, 595, 596, 597, 598, 599, 600, 601, 602, 603, 604, 605, 606, 607, 608, 609, 610, 611, 612, 613, 614, 615, 616, 617, 618, 619, 620, 621, 622, 623, 624, 625, 626, 627, 628, 629, 630, 631, 632, 633, 634, 635, 636, 637, 638, 639, 640, 641, 642, 643, 644, 645, 646, 647, 648, 649, 650, 651, 652, 653, 654, 655, 656, 657, 658, 659, 660, 661, 662, 663, 664, 665, 666, 667, 668, 669, 670, 671, 672, 673, 674, 675, 676, 677, 678, 679, 680, 681, 682, 683, 684, 685, 686, 687, 688, 689, 690, 691, 692, 693, 694, 695, 696, 697, 698, 699, 700, 701, 702, 703, 704, 705, 706, 707, 708, 709, 710, 711, 712, 713, 714, 715, 716, 717, 718, 719, 720, 721, 722, 723, 724, 725, 726, 727, 728, 729, 730, 731, 732, 733, 734, 735, 736, 737, 738, 739, 740, 741, 742, 743, 744, 745, 746, 747, 748, 749, 750, 751, 752, 753, 754, 755, 756, 757, 758, 759, 760, 761, 762, 763, 764, 765, 766, 767, 768, 769, 770, 771, 772, 773, 774, 775, 776, 777, 778, 779, 780, 781, 782, 783, 784, 785, 786, 787, 788, 789, 790, 791, 792, 793, 794, 795, 796, 797, 798, 799, 800, 801, 802, 803, 804, 805, 806, 807, 808, 809, 810, 811, 812, 813, 814, 815, 816, 817, 818, 819, 820, 821, 822, 823, 824, 825, 826, 827, 828, 829, 830, 831, 832, 833, 834, 835, 836, 837, 838, 839, 840, 841, 842, 843, 844, 845, 846, 847, 848, 849, 850, 851, 852, 853, 854, 855, 856, 857, 858, 859, 860, 861, 862, 863, 864, 865, 866, 867, 868, 869, 870, 871, 872, 873, 874, 875, 876, 877, 878, 879, 880, 881, 882, 883, 884, 885, 886, 887, 888, 889, 890, 891, 892, 893, 894, 895, 896, 897, 898, 899, 900, 901, 902, 903, 904, 905, 906, 907, 908, 909, 910, 911, 912, 913, 914, 915, 916, 917, 918, 919, 920, 921, 922, 923, 924, 925, 926, 927, 928, 929, 930, 931, 932, 933, 934, 935, 936, 937, 938, 939, 940, 941, 942, 943, 944, 945, 946, 947, 948, 949, 950, 951, 952, 953, 954, 955, 956, 957, 958, 959, 960, 961, 962, 963, 964, 965, 966, 967, 968, 969, 970, 971, 972, 973, 974, 975, 976, 977, 978, 979, 980, 981, 982, 983, 984, 985, 986, 987, 988, 989, 990, 991, 992, 993, 994, 995, 996, 997, 998, 999, 1000.
- Bogdan Lupul, ginerele lui Constantin-vodă
Cantemir, hatman 46, 48, 49, 51, 55
57, 58, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70,
75, 78, 79, 80, 81, 84, 85, 88, 89,
93
Bogos zapciu, ispravnic de lemne 95
Bon general 100, 127
Bosie orheian 7
Botezu drăgan 49
Botez Solomon, boier de la Forăști 188
Bozagiul, grec, fost vameș mare, tem-
porar postelnic mare 152
Brahă căpitan 28, 138, 144
Branil porucic 169
Branîțchii hatman mare leșesc 199
Brăneștii 31, 49
Brâncoveanu Constantin-vodă Basarab, pos-
telnic 23, 24; domn 47, 48, 49, 50, 51,
52, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62,
65, 69, 71, 73, 77, 78, 81, 82, 84, 86,
87, 88, 89, 92, 95, 96, 99, 100, 101, 102,
103, 110, 111, 114, 115, 116, 118, 122,
129, 130, 132, 141, 161, 162, 163, 164,
165
Brâncoveanu Dinu, fiul lui Constantin Brân-
coveanu, căsătorit cu fiica boierului
Ion Bașe 96
Brâncoveanu Ștefăniță, fiul lui Constantin
Brâncoveanu, căsătorit cu fiica lui Ilie
Cantacozino 99
Budzilă Vasile jitnicer 232
Buhuș Alexandru sârdar 8, hatman 17, 19,
20, 22, 25, 26, 30, 31, 32, 33, 35, 36, 37
Buhuș Dumitrașco 81
Buhuș (Dumitru), primul soț al Dabi-
joaiei 3, 5, 16
Buhuș Ion, vărul lui Costantin Duca, cămă-
raș de ocnă 59, 60, paharnic mare 67,
logofăt mare 80, 88, 93, 103, 106,
hatman 154
Buhuș Lupașco, fiul lui Dumitru Buhuș
și al Dabijoaiei, spătar mare în Țara
Românească, căsătorit cu fiica lui Ior-
dachi Cantacozino cel bătrîn 3
Bujorăneștii 52
Buțucăchii, casap sîrb, investit temporar cu
domnia Moldovei 185, 190
Cantacozino-pașa 58, 60, 61, 62, 69
Cantacozineștii 1, 15, 16, 23, 36, 37, 40,
86
Cantacozino Costantin postelnic 4
Cantacozino Costantin, fiul postelnicului
Costantin Cantacozino, stolnic 4, 5, 23,
46, 47, 48, 58, 77, 86, 87, 88, 130, 161,
163, 165
Cantacozino Drăghici, fiul postelnicului Cos-
tantin Cantacozino, fost vistiernic mare
5
Cantacozino Dumitrașco-vodă, vistiernic
mare în Țara Românească, apoi domn
al Moldovei 16, 17, 18, 19, 20, 23, 25,
26, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41
Cantacozino Gheorghe beizade, fiul lui
Șerban-vodă Cantacozino, general guver-
nator în ținutul Oltului 47, 173
Cantacozino Ilie, fiul lui Toderașco visi-
tiernic Cantacozino, comis mare 54,
65, 78, 79, 81, spătar mare 93, visi-
tiernic mare 94, 95, 96, 97, 98, 99; căsăcu-
cu Costantin Brâncoveanu 100, pribeag
la Focșani 102, 103, 104, 105, 106
Cantacozino Iordachi, fiul postelnicului
Costantin Cantacozino, 5, spătar 46
Cantacozino Iordachi cel bătrîn, fratele lui
Andronic Cantacozino, vistiernic mare 1,
3, spătar mare 3, 5, 26, 39
Cantacozino Iordachi Toderașco visti-
ernic mare 26, 28, 30, 39, 40
Cantacozino Iordache Dăleanul, cuminat cu
Mihai Racoviță, comis mare 164, ban
mare 181, vornic mare de Țara de Sus
193, vornic mare de Țara de Jos 203,
205, 225, 228, vornic, cămăcăr 229,
231, 232, 234
Cantacozino Iordache Pașcanul ban mare
193; spătar mare 203
Cantacozino Iordachi (Iordăcuț) stolnic
mare 65
Cantacozino Matei, fiul postelnicului Cos-
tantin Cantacozino, 5
Cantacozino Mihai, fiul postelnicului Cos-
tantin Cantacozino, spătar 5, 46, 47,
57, 77, 78, 130, 161, 165
Cantacozino Șerban-vodă, fiul postelnicului
Costantin Cantacozino, logofăt 4, 5, 14,
25; domn al Țării Românești 29, 30,

- 34, 36, 37, 38, 40, 41, 43, 44, 45, 46,
47, 48, 54, 69, 73, 77, 129, 162, 173,
214
- Cantacozino Șerban stolnic mare, cu moșie
la Horodniceni 188
- Cantacozino Ștefan-vodă fiul stolnicului
Costantin Cantacozino, spătar 161,
domn al Țării Românești 163, 165
- Cantacozino Toma, fiul lui Andronic Canta-
cozino, vornic mare 16
- Cantacozino Toma, fiul lui Matei Canta-
cozino, var primar cu Constantin Brân-
coveanu, spătar 127, 129, 130, 132,
134, 142, general-majör 145
- Cantacozino Vasilașco, fiul lui Iordachi
Toderășco Cantacozino, spătar 54, 64,
mare spătar 65, 78
- Cantemir Antiohie-vodă 40, 41, 44, 56, 60,
64, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75,
76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 84, 85, 88,
89, 90, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 98,
99, 103, 104, 110, 113, 123, 148, 163,
164
- Cantemir Costantin-vodă sârdar 25,
domn al Moldovei 35, 38, 39, 40, 41, 42,
43, 44, 45, 46, 50, 51, 52, 53, 54, 55,
58, 59, 66, 67, 69, 70, 79, 110 și 192
- Cantemir Costantin beizade, fiul lui Antio-
hie-vodă 97, brigadir 228, 230, 231, 232
- Cantemir Dăniltrășco-vodă 42, 54, 55, 56,
67, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 77, 78, 80,
99, 103, 109, 110, 111, 113, 114, 115,
116, 117, 118, 120, 121, 122, 123, 124,
125, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 133,
134, 135, 137, 138, 139, 141, 143, 144,
146, 147, 148, 149, 150, 151, 159, 168,
174, 175
- Cantemir Dumitru, fiul lui Antiohie-vodă
maior 79, 228, 230
- Cantemir Ion, fiul lui Antiohie-vodă 97
- Cantemireștii 77, 80, 84, 85, 127, 129
- Cara Mustala-pașe vezir 29
- Carol, craiul Șvedului 76, 83, 84
- Carol al V-lea, împăratul românesc 236
- Cassandra, fiica lui Șerban-vodă, soția lui
Dăniltrășco-vodă Cantemir 73, 150
- Catargiul Apostol comis mare 29, 33
- Catargiul Ilie calădămar mare districnic 97,
prieag 102, 103, 104, spătar mare fem-
porar 108, 108, 112, stiernic mare 119, 122,
- Cărnău vornic mare de Țara de Sus 154, logo-
făt mare 164
- Catargiul Ștefan sulger 210
- Catrina, fiica Ducăi-vodă icelul bătrîn, căsă-
torită cu Ștefan beizade, fiul lui Radu-
vodă 26
- Caza-Gheri, fratele lui Medli-Gheri, hân
182, 185, 209
- Ceaurul (Ștefan) Dumitrașco, fiul lui Vasile
Ștefan-Ceaurul, logofăt mare 65, 68
- Ceaurul Vasile, fiul lui Ștefan Dumitrașco
- Ceaurul, stolnic 176
- Cerchez Mehmed-pașă 56, 77, imbrîhor 69, 140
- Cerchez Ștefan comis 175, 56, comis mare 67
- Cerchez Bulubașă 32
- Cernat dăpitan 68 și 69
- Chighiecia polcovnic 100, 125
- Chirica zapciu, ispravnic de lemne 95
- Chirite Drațul comis mare 238
- Chiupruliolu-pașă de Bosnia 171
- Chiupruliolu sarascher 200, 201, 215, 217,
218
- Ciobănuș Costantin postelnic 27, 30, 32
- Ciocirlan Pavel vornic mare 80
- Cibhorănuș Tudosie căpitan 143
- Ciorlul-pașe [Ali] silihtarul, vizir 95
- Ciudin Gheorghita, fratele lui Flondor Tode-
rașco armaș, sârdar 26, 39
- Ciutea căpitan 145
- Cirje slujitor 160
- Colceag-bei, șirb turcic, bulubașă 133) pașă
de Hotin 171, 183, 226, 227
- Colivariul Lupul vistiernic mare 93, 94
- Cometchi 34, 35
- Cornescu Grigorie 8
- Costandachi, cumnat cu Mihai Racoviță,
stolnic mare 164
- Costin Ionită, fiul lui Miron Costin, sârdar
41, 64, 78, hatman 81
- Costin, Miron (logofăt mare) 15, 16, 17,
18, 25, 30, 31, 32, 35, 41, 45, stăpînitel
de Pătura 46, 52, 53, 54, 57, 58, 78, 101,
101, 138
- Costin Nicolae, fiul lui Miron Costin, logo-
făt mare 41, 52, hatman 57, 62,
63, 64, 65, 77, 80, 93, vornic mare de
Țara de Gios 105, logofăt mare 113,
122, 154

- Costin Pătrașco, fiul lui Miron Costin, cămăraș mare 41, logodit cu Safta, fata lui Costantin Brâncoveanu, cămăraș 64
- Costin Velicico hatman 41, 42, 43, vornic mare 46, 51, 52, hatman 58
- Costin, fecior Neniului 48
- Cras general șvezesc 84; vezi Pras 100
- Cropot brigadir 100, 101, 121, 122, 123, 124, 130
- Crupenshii Sandul, ulterior jitnicer mare și medelnicer mare 43
- Csenje Antonie de Luxemburg, epitrop al împărăției Moscului 237, 242
- Csenje Biron de Cruleandie, epitrop al împărăției Moscului 236, 237
- Csenje han Holštinschii, ginere al lui Petr Alexievici, fiul sorei craiului șvezesc 175
- Csenje Ioan Antonievici 242
- Cupăreștii 6, 8, 23, 24, 45, 46, 47, 51, 52, 53, 54, 58, 68, 69, 85, 92
- Curt-pașa 152, 153
- Cuzea <Dumitrașco> spătar mare 80, 105
- Dabije Evstratie, vornic 1, domn al Moldovei 1, 3, 4, 5, 6
- Dabije <Scărlet> clucer 68, paharnic 93, ban mare 113
- Dabijoaie, soția lui Evstratie Dabije 3, 5, 6
- Daltaban-pașe 51, 58, sarascher 60, 61, 62
- Davidel, pretendent la tronul Moldovei 71
- De Cont (Den Conte) craiul leșesc de la francezi 70, 83
- Decusară, căpitan orheian 19, 26
- Dediul (Arbănașul), sărdar 32, 33, spătar 52, 53, medelnicer 67, spătar mare 98, 102, 106, 111, 128
- Demidețhii 31
- Deporte Nicolai, grec, 60
- Dima Iuruc 42
- Dima baș-bulucbaș 144
- Dimitrie aga vezi Saraciul Dumitru
- Dolhoruc cneaz 126, 134, 170
- Dolhoruc cel mijlociu, general 127
- Donici Darie sărdar 95, polcovnic, temporar hatman, 152 vornic mare de Țara de Gios 165, 181, 184, logofăt mare 204
- Donici Nicolai vornic mare de Țara de Sus 65, mare logofăt 67
- Dosiftei mitropolitul Moldovei 44, 244
- Dosiftei patriarhul Ierusalimului 84
- Drace Chiriță comis mare 1
- Drăgușscul Ilie sărdar 35, 46
- Dubău Teodosie spătar mare 28, logofăt mare 62, 64, 65, 66
- Dubravschii drăgan 49
- Duca Alexandru Sirbu tretii logofăt 215
- Duca-vodă Costantin (fiul Ducăi-vodă cel bătrîn) 48, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 73, 77, 82, 84, 86, 88, 89, 99, 164, 186
- Duca <Gheorghe>, ginerele Dabijoaiei 6
- Duca-vodă Gheorghe cel bătrîn 5, 6, 7, 8, 9, 10, 14, 15, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 40, 42, 52, 55, 56, 57
- Dulgheriu Iordache bivvel postelnic, judecător la Iași 239
- Durac <Apostol> sărdar 8
- Dzărul Constantin medelnicer 144
- Dzărul Ioan vătaf de copii 144
- Dzărul Nuor postelnic 144
- Dzărul Vasile medelnicer 144
- Ecaterina, fata logofătului Dumitrașco Ceaurul, soția lui Antioh-vodă Cantemir 68
- Ecaterina, fata lui Constantin Rusăt mare vornic, soția lui Constantin-vodă Mavrocordat 188
- Ecaterina împărăteasă, soția lui Petr Alexievici 126, 145, 172, 175
- Elisavet Petrovna împărăteasă, fiica lui Petr Alexievici 235, 237, 241, 242
- Eni pircălab 70
- Evghenie principe de Saxonia 72, 165
- <Fliondor> Manolie 154
- Fliondor Toader armaș 26, 38, 39, 40, 154
- Fluc general 100
- Franțozul [regele Franței] 162, 197, 201, 202, 209, 224, 225
- Frenție căpitan 166, 167
- Frideric, fiul craiului August, crai leșesc 197, 198, 199, 210, 209
- Galicin Dimitrie cneaz și guvernator de Chiov 85, 126, 147
- Galicin Mihail (cel micu) general 127
- Gavril Costachi vezi Gavriiliță
- Gavriliță Costachi cel bătrîn, vornic mare 16, hatman 22, vornic mare 30, 37, 38, 39, 41, 43, 45, 46, 51, 53, 56, 59, 63

- Gavriliță Costachi, fiul vornicului Gavri-
liță Costachi cel bătrîn, frate cu Lupul,
Solomon și Vasile 41, 52, 63, 81
- Gavriliță Constantin Costachi, fiul lui Vasile
Costachi Gavriiliță vornicul, comis mare
98, 106, 113, stolnic mare 154, 160,
164, vistiernic mare 166, 167, 171, 178,
spătar mare 180, hatman 181, 186,
logofăt mare 190, 193, 203
- Gavriliță Gavril Costachi, fiul lui Vasile
Costachi Gavriiliță, frate cu Constantin
Costachi Gavriiliță, sulger 106, paharnic
mare 186, ban mare 203
- Gavriliță Lupul Iordachi Costachi, fiul lui
Lupul Costachi Gavriiliță 158, stolnic mare
181, ginerele lui Dumitrașco Racoviță,
182, 183, 184, 186
- Gavriliță Lupul Costachi, fiul lui Costachi
Gavriliță vornicul, frate cu Costachi,
Solomon și Vasile, 41, 56, vistiernic
mare 57, 59, 65, 75, comisar contra
leșilor 78, 79, 81, vornic mare de Țara
de Gios 93, 94, 95, vornic mare de Țara
de Sus 98, 106, 113, 125, 132, caimacam
152, 153, vornic mare de Țara de Gios
157, 164, 165, 174
- Gavriliță Lupul Scarlatachi, fiul lui Cos-
tachi Lupul Gavriiliță, comis, căsătorit
cu fata lui Ștefăniță Rusăt 220
- Gavriliță Manolache Costachi spătar mare
238
- Gavriliță Solomon, fiul lui Costachi Gavri-
liță vornicul, frate cu Costachi, Lupul
și Vasile 41, 52, 81
- Gavriliță Toderășco Costachi, frate cu
Constantin Costachi și cu Gavril Cos-
tachi, fiul lui Vasile Costachi Gavriiliță,
paharnic mare 203
- Gavriliță Vasilii Costachi, fiul lui Costachi
Gavriliță vornicul, frate cu Costachi,
Lupul și Solomon 46, 52, 58, vornic mare
de Țara de Gios 65, 67, 80, 81, moare
in Muntenia 86, 106
- Gavrilițăștii 57
- Ghedeon mitropolit 116, 126, 131, 158
- Gheorghe mitropolit 181
- Gheorghită tretii logofăt 31
- Gheorghită sărdar mare 81, comis mare 93
- Gheorghită paharnic mare 113, 144
- Gheuca Vasile vistiernic mare 26
- Gheuca Lupul Opișan stolnic mare 203
- Gheuculeasa jupineasă 26, 74
- Ghica Alexandru, terziman, frate cu Gri-
gore-vodă Ghica 180, 189, 211, 214, 237
- Ghica Gheorghe-vodă 181
- Ghica Grigore-vodă cel bătrîn, domn al
Țării Românești 3, 4, 5, 8, 12, 13,
14, 15, 16, 36, 37, 41, 150, 181,
socrul Roxandrei, mama lui Grigorie-
vodă 190
- Ghica Grigorie-vodă, nepot de fiu lui Gri-
gore-vodă Ghica domnul Țării Româ-
nești, strănepot lui Gheorghe-vodă Ghica
domnul Moldovei 180, 181, 182, 183, 184,
185, 186, 187, 188, 190, 191, 192, 193,
194, 195, 196, 197, 202, 203, 204, 205,
206, 211, 212, 213, 214, 215, 216, 217,
220, 221, 222, 224, 227, 228, 229, 230,
231, 232, 233, 234, 235, 237, 238, 240
- Ghica Leopold, fiul lui Grigore-vodă cel
bătrîn 4
- Ghica Scarlat, fiul lui Grigorie-vodă, loge-
dit cu fata cea mare a lui Mihai-vodă
Racoviță 205, 222
- Gin Ali-pașa 157, 161, 165
- Golovchin Gavril Ivanovici general 127,
128
- Gonor împăratul Indiei 236
- Gredinevici Eni hatman căzăcesc 27
- Grigorașco, grec, postelnic mare 203
- Halil-pașa 22
- Hăbășescul Vasile hatman 16, 17, 31
- Heizăr general 47, 48
- Hesenburgu general 199
- Hinceștii 8
- Hincul Mihalcea sărdar 8
- Hrisanthos patriarhul Ierusalimului 84, 129
- Hrisoverghi Manolachi comis mare 80, 105,
154
- Hrize boier muntenesc 24
- Husain bei de Vozia 38, 39
- Husain-pașe 11, sarascher 12, 14
- Iablanovschi hatman mare leșesc 63, 67,
76, 82, 83
- Iacov patriarh de Țarigrad, mazil 55, 58
- Ianachi grammaticul, cămăraș la ocnă 43
- Ianachi, fost spătar mare in Țara Ro-
mânească, hatman 238
- Ianăș general 100, 115, 133, 134

- Iano capichiaie 115, 123, 152
Iavorschi Ștefan mitropolit de Rizan 173
Ibraim-pașa vizir 214
Ileana domnița, sora lui Constantin Duca-
vodă 57
Ilie, sîrb, chesăgiu 42
Iliaș-vodă Alexandru, fiul lui Alexandru-
vodă Iliș 6, 7
Ioan Antonievici, urmaș al Annei împără-
teasa Moscului 236
Ioan împărat, frăte cu Petr Alexievici, tatăl
împărătesei Anna 176
Ionașco, Cap de ghindă 4
Iordăchioaie, jupineasa lui Iordachi Rusăt 45
Ipsilanti Constantin postelnic mare 164,
179, 180, 181, hatman 189, 203, 205,
206, 213, 216, 217
Ipsilanti Ianachi Grecul, fiul hatmanului
Constantin Ipsilanti, aga 179, 180, 189,
190, 214, 215
Ipsilanti Manolachi, frate cu Constantin
Ipsilanti, chiurci-bașe 164, 179, 180, 213,
214, 217
Ismail-efendi pașa 109, 110, 155, 156, 157,
vizir 195
Iște haz, neamț, episcop împărăției Mos-
cului 237
Iștoc cămăraș 4
Iusuf-pașa 69, sarascher de Baba și
Tighine 82, 87, 88, 92, 95, 97, 102, 108
Iusufachi aga 179
Iusuf Mirze 183, 185
Ivanenco polcovnic 144, 158
Ivașco, cumnat cu Lupul Costachi Gavri-
liță 52
Jora vornic în Botoșani 4
Jora Antiohi hatman 52, 63, 64, paharnic
mare 65, 78, logofăt mare 93, hatman
93, 98, 105, 113, 116, văr primar cu
Lupul Gavriliță 153, 157
Jora Grigorașco vistiernic mare 154
Jora Irimica 59, 60
Lambrino Constantin, cumnat cu Lupul
Costachi Gavriliță, paharnic 52
Lavrentii episcop de Roman 80
Ledihovschii boier leșesc 169
Leisu general 108, 199, 201, 206, 207, 211,
223, 226
Leonte general 211
Leopold împărat nemțesc 38, 73, 78
Levendal general 229, 233, 234
Lichinie doctor din Monembasia 163
Lișcinschii, ginerele hatmanului Iabla-
novschii, tatăl lui Stanislav Lișcinschii
crai, voevoda Poznavschii, sol mare
leșesc la Țarigrad 76, 77
Lișcinschii Stanislav voevoda Chiovschii
74, crai 84, 157, 158, 159, 160, 161,
197, 198, 199, 200, 201, 209
Liubomirschii hatman mare leșesc 82, 83
Ludovic al XIV-lea, regele Franței 163, 171
Luca Ștefan vistiernic mare 106, 116, 117,
118, 131, 147, 157, 171
Lupa hătmăneasa, soția lui Bogdan, sora
lui Antiohie-vodă Cantemir 93
Lupul aga 230
Lupul sulger 26
Lupul sârdarul fiul lui Năstasii, vornicul
de lemne, pircălab de Hotin, 234, 240
Machedon comis 129, 141
Macrii Dimitrie vătav de păhărnicei 52,
ban 81, ban mare 164, 166
Macsut, grec, postelnic 81, postelnic mare
93, caimacam 152, 153, 157
Mahmut-pașa 185, nepot de frate a sulta-
nului Ahmet, sultan 213
Manolachi sulger 32
Manole vezi Fliondor Manolie
Maria domniță, fiica lui Constantin-vodă
Brâncoveanu, căsătorită cu Constantin
Duca-vodă, 57, 58
Maria domniță, sora lui Constantin Duca-
vodă, logodită cu Antiohie Cantemir 67
Mavrocordat Alexandru Exaporitul terzi-
man 72, 104
Mavrocordat Costantin-vodă, fiul lui Nico-
lae-vodă 185, 187, 188, 190, 192, 193,
194, 195, 196, 197, 197, 200, 206, 215,
237, 238, 239, 240, 241, 242, 244
Mavrocordat Ion-vodă, fiul lui Alexandru
Mavrocordat Exaporitul, terziman 104,
153, domn al Țării Românești 166,
173
Mavrocordat Nicolae-vodă, terziman, domn
al Moldovei și al Țării Românești 104,
105, 106, 108, 110, 111, 113, 114, 129,
153, 154, 156, 157, 159, 160, 161, 163.

- 164, 165, 166, 173, 179, 180, 183, 185, 213, 237, 238, 244
- Mavrodin <Dumitrașco>, grec, paharnic 39, 64, vistiernic 77
- Mazepa hatman căzăcesc 100
- Mănăilă căpitan 45
- Mechichi stolnic 144
- Medli-Gheri han de Crim 182, 185, 209, 213, 218
- Mehmet sultan 38, 61, 71, 72, 73, 88, 89
- Mehmet, fiul lui Colceag-bei 227
- Mehmet-pașa Baltagiul vizir 95, 108
- Melentie stegar 63
- Menjic Alexandru Daniilovici cneaz și feldmarșal 100, 127, 146, 149
- Menih feldmarșal 199, 206, 207, 211, 212, 214, 218, 219, 223, 224, 226, 227, 228, 229, 230, 231, 232, 233, 237, 241
- Meniș-pașa 215
- Merescul Ion polcovnic 144
- Merescul Pavel căpitan 145
- Merescul Toader căpitan 145
- Mereștii 106
- Merfeiz-bei 174, 175, 176, 191
- Miclescul Gavriil paharnic mare 80, 105, vornic mare de Țara de Gios 154, logofăt mare 181
- Mihuleț pircălab 70
- Milescul 39
- Mileștii 39
- Mirhorodschii polcovnic 127, 138, 144, 147
- Mironeștii 57, 68
- Misail mitropolit 81
- Mitre Dumitrașco vornic 17, vornic mare 67, 80, 85
- Mitre Gheorghită postelnic al doilea 16, 17, 52, căpitan 39, stolnic mare 80, 105, vistiernic 106, ban mare 154
- Mogilde sărdar 118, 144
- Moisei sărdar 62, 65, 69
- Morona Panaiotachi ușier 20, 94, postelnic 62, 80, 89, 96, 98
- Moruz Adămiță, cumnat cu Constantin-vodă Mavrocordat, postelnic mare 238
- Moruz Dimitriță, fiul lui Adămiță Moruz, postelnic mare 238
- Moscalul (Moscul) [împăratul Moscului] 38, 83, 101, 116, 159, 162, 197, 199, 200, 206, 209
- Moțoc <Ilie> fuge în Polonia 28
- Moțoc jitnicer 144
- Muharecico căpitan de lipcani 32
- Mustafa sultan 89
- Nastasia doamna, soția lui Gheorghe Duca-vodă cel bătrîn, fata Dabijoaiei 5, 26, 34, 57, 66
- Neamțul [craiu nemțesc] 172, 197, 199, 202, 209, 212
- Neculce Ion postelnic 58, mare agă 76, 94, 96, 97, 98, spătar mare 113, 116, hatman 122, 123, 130, 134, 135, 137, 141, 144, 146, 151, biv hatman 157, 158, vornic mare de Țara de Sus 174, 186, 188, 203, judecător la Iași 239
- Oghenschii hatman leșesc 84
- Osman chihaiăoa vizirului Mehmet Baltagiul 95, 155
- Paisie patriarh de Țarigrad 203, 205
- Paladie Toader, spătar mare, caimacam 28 vistiernic 181, 193, 202
- Palaloga, grec, 40
- Panaiotachi aga 196
- Partenie patriarh al Ierusalimului 244
- Păladii Dumitrașco, fiul lui Ion Păladii, clucer mare 238
- Păladii Ion, fiul lui Toader Paladie, cumnat cu Mihai Racoviță, 51, vistiernic 96, 98, spătar mare 154, 164, 178
- Păladii Toader, fiul lui Ion Păladii, spătar mare 215, 216, 217, vistiernic mare 232, 238
- Pătrașco cămăraș mare 64
- Pepec bulucbașe 60
- Petr Alexievici, împăratul Moscului 73, 83, 107, 116, 126, 162, 174, 175, 191, 237
- Petr Alexievici al II-lea, nepot de fiu lui Petr Alexievici 175
- Petr Petrovici, fiul lui Petr Alexievici 172, 173, 175
- Petriciceico Ștefan-vodă, clucer 10, domn al Moldovei 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 31, 34, 35, 43, 148, 150
- Pilat șetrar 81
- Pircălabul Constantin medelnicer 144
- Pîrvul vătăv 54
- Poniatovschi reimentar 191
- Postelniceștii 14, 15
- Potoceștii 71, 197, 198

- Potoțchii Iuzef, starosta Halețchii, voevoda Chiovschii, văr primar cu Lișcinschii Stanislav 84, 159, 161, 197, 198, hatman mare 199
- Potoțchii Ștefan strajnic coronii leșești 74
- Pras general șvezesc 100
- Preda stolnic 96, stolnic mare 98
- Procopie căpitan 121
- Prusul [regele Prusiei] 159, 162
- Purece Vasile vornic despre doamna 73
- Racoți craiul unguresc (Ferenc Rákóczi II) 84, 170, 222
- Racoți Iosif crai în Țara Ungurească 224
- Racoviță Dumitrașco, fiul lui Ion Racoviță, fratele lui Mihai-vodă, comis 96, hatman 98, 106, 128, 164, 182, 183
- Racoviță Ion, fiul lui Nicolae Racoviță, paharnic mare 30, vornic 39, caimacam 53, 84, cuscrul lui Constantin Cantemir-vodă 85
- Racoviță Mihai-vodă, fiul lui Ion Racoviță, 40, căsătorit cu Safta Constantin Cantemir 53, spătar mare 57, 67, 75, 81, 84, 85, 87, 89, 90, 92, 94, 95, 96, 97, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 108, 113, 129, 152, 158, 160, 161, 163, 164, 166, 167, 168, 170, 171, 173, 174, 176, 178, 179, 180, 181, 182, 184, 187, 188, 202, 205, 206, 221, 222, 234 cumnat cu Iordache Cantacuzino Deleanu cuscrul cu Grigorie Ghica-vodă 235, 237
- Racoviță Nicolae, fiul lui Cehan Racoviță, logofăt 28, logofăt mare 30, 31
- Racoviță Răducanu, nepot lui Mihai-vodă Racoviță, stolnic 212, paharnic mare 220
- Racoviță Ștefan beizade, fiul lui Mihai-vodă Racoviță, logodit cu sora lui Constantin-vodă Mavrocordat 205, căsătorit cu fiica lui Constantin Grecul Ipsilanti 206
- Radu-vodă 27
- Ramadanovschii cneaz 22, 23
- Ramandii Alexandru, grec, postelnic mare 24
- Ramadan postelnic mare 105, 106, 154
- Rami reiz-efendi 72, vizir 86, 89
- Rață Ioniță Neniul postelnic 106
- Razevil hatman polnii de Litva 200
- Razul Costachi spătar mare 186, vistiernic mare 203, hatman, vornic de Țara de Gios 238, 241
- Rent general 127, 130, 132, 142, 145
- Repnin general 133, 135
- Reuțchii hatman, sol leșesc 65, 73, 74, 76
- Rogojenschii Simion Savva 124, ministru al împărăției Moscului 127, 128, 131, 140, 146, 149
- Roxandra doamna, mama lui Grigorie-vodă, mătușa lui Constantin-vodă Mavrocordat 190
- Rugină Pavel, fiul lui Ștefan Rugină, comis mare 106, 144
- Rumianțov Alexandru graf 236
- Rusăt <Constantin> cupariul cel bătrîn 1, 38, 45
- Rusăt Andrieș spătar mare 193, vistiernic mare 186, ban mare 238
- Rusăt Antonie-vodă 9, 20, 22, 23, 24, 25, 26, 40, 55
- Rusăt Costantin, fiul lui Iordachi Rusăt, căsătorit cu nepoata de soră a lui Dimitrașco-vodă Cantemir, paharnic mare 129, 154, 164, vornic 180, vornic mare de Țara de Sus 181, vornic mare de Țara de Gios 186, socrul lui Constantin-vodă Mavrocordat 188, 190, 193
- Rusăt Ioniță, frate cu Nicolae Rusăt, cliucer mare 179
- Rusăt Iordachi 38, postelnic 43, vistiernic 45, 46, 51, 52, 53, 54, 55, 57, 58, 64, 65, 66, vistiernic mare 67, 68, 74, 78, 79, 80, 81, vornic mare de Țara de Gios 85, 87, 88, 89, 92, 96, 97, 99, 103, 104, 105, 106, 111, 120, 121, 122, 123, 128, 129
- Rusăt Iordachi, fiul lui Ștefăniță Rusăt vornicul de la Mărginenii-Bacău, medelnicer mare 238
- Rusăt Iordachi Celebiul, fiul lui Lascarachi Rusăt, paharnic mare 193, vornic mare de Țara de Sus 238
- Rusăt Lascarachi, fiul cupariului celui bătrîn 38, 45, capichihaie a lui Constantin-vodă Cantemir 46, spătar 54, surgun la Rodos 55, 66, 67

- Rusăt Manolachi 38, staroste de Putna 45, postelnic 54, caimacam 64, postelnic mare 67, vornic mare de Țara de Sus 98, 104, 106
- Rusăt Mihalachi 38, capichihaie a lui Constantin-vodă Cantemir 45, 46, 67
- Rusăt Mihălachi, văr primar cu Constantin-vodă Mavrocordat, postelnic mare 193, spătar 205
- Rusăt Nicolae, fiul lui Iordachi Rusăt, căsătorit cu o fată a lui Constantin Brâncoveanu 85, postelnic mare 98, logofăt mare 179
- Rusăt Scarlatachi 38, capichihaia lui Constantin-vodă Cantemir 45
- Rusăt Ștefăniță, fiul lui Manolachi Rusăt, postelnic 54, vornic 157, 212, 220, paharnic mare 238
- Rusăteștii 38
- Ruxanda doamna, fata lui Vasilie-vodă 43
- Sadli-Gherii sultan de Bugeac 182
- Safta domnița, fiica lui Constantin-vodă Cantemir logodită cu Pătrașco Costin 41, căsătorită cu Mihai-vodă Racoviță 53, 67
- Sandul Codreanul 44
- Saraciul Dumitru 111, agă 121, pleacă cu Dimitrie Cantemir 144
- Sară Mehmet-pașa 213, 227, 232, 234
- Sarâieni, grec, 39
- Scoropadschii Ion hatman căzăcesc 126, 127
- Sculi cămăraș 106
- Sidis Nichifor mitropolit, socrul lui Lupul aga, 230, 235
- Sidlovschii general 147, 150
- Silion Constantin medelnicer 68, 196
- Sinavschii Adam, vodă Belschii hatman mare leșesc 12, 17, 83, 84, 101, 115, 145, 146, 147, 169, 191
- Smighelschii reimentar 107
- Sobetchii Ian hatman 10, 12, 19, 24, 29, 31, 43, 44, 45, 46, 50, 67, crai leșesc 70, 83, 148 .
- Spandonachi căminar 106
- Spraiute Dracomana postelnic mare 113
- Staico paharnic 54, 55
- Stamatie <Hiotul-Sacizliul>, grec, postelnic mare 3
- Stanca doamna, soția lui Constantin-vodă Brincoveanu 58
- Ștanciul chesăgiu 42
- Stavro clucer 196
- Sterimberg general 29
- Ștefu hatman al Ucrainei 51
- Stoian polcovnic 231
- Stoica paharnic 24 vezi Staico
- Sturze Chiriac, fiul lui Matei Sturza, vornic 37
- Sturze Ion, fiul lui Chiriac Sturze, 37, vornic 81, stolnic mare 93, vornic mare 105, 113, 114, 122, vornic mare de Țara de Sus 165
- Sturze Ioniță, fiul lui Ștefan Sturze logofăt, 232
- Sturze Sandu, fiul lui Chiriac Sturze, 37, stolnic mare 113, 147, ban mare 180, spătar mare 181, vistiernic mare 184, hatman 186, 188, 191, vornic mare de Țara de Gios 193, vornic 202, logofăt mare 228, 229, 232, 238
- Suliiman-pașa sarascher 38, 42, 43
- Șefer ministru al împărăției Moscului 127 141, 142, cneaz 211
- Șerban logofăt ginerele lui Constantin-vodă Brincoveanu 95
- Șeremet feldmarșal 100, 118, 121, 124, 125, 126, 127, 129, 132, 133, 136, 137, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 148, 149, 150, 151, 155, 158, 159, 160, 162
- Șerim-bei sol turcesc 161
- Șipon Petr general maior 229, 231, 232
- Ștefan beizade, fiul lui Radu-vodă, ginerele lui Constantin Duca-vodă, 26, 32
- Ștefăniță-vodă, fiul lui Vasilie-vodă <Lupul>, 1
- Șvedul [regele Suediei] 100, 103, 155, 156
- Tanțchii Ion polcovnic 100
- Tanțchii Vasile polcovnic 100, 144, 158
- Tatul căpitan 47, 63
- Tănase de Soroca 29
- Testabuzea doctor 237
- Timofti căpitan 118
- Tiuchil grof 29, 48, 49, 59, 60, 61, 62, 65

INDICE DE LOCURI*

- Abovul cetate** 149
Agapia mănăstire 50, 63
Albești 43
Alexandria, patriarhie 53, 244
Amold cetate [Neapole] 201, 209
Anglia (Inglezii) 72, 74, 84, 160, 162, 164
Antiohia 55
Ardeal 87
Argeș 46
Aron Vodă mănăstire 43, sat 118, 120;
 Valea lui ~ 166, 167
Astrahan 174, 200, 206
Azac cetate [Azov] 38, 78, 126, 142, 145,
 149, 150, 155, 200, 206, 207, 208, 209,
 235
Baba cetate [Babadag] 81, 82, 92, 93,
 196, 209
Babagefer 95
Bacău, ținut 34, 104, 157, 166, 168, 204,
 213, 220, 228
Bagdat 200
Bahluiu 123, 166, 167, 168, 228
Baic 41, 42, 188
Barnovschi Vodă, mănăstirea lui ~ 23
Băcani 51
Bălgrad (Beligrad, Beligrad) cetate 29, 30,
 46, 48, 72, 170, 171, 173, 225, 226
Băltătești 204
Bănila 50
Bănița 49
Bârboși 52
Beciu cetate [Viena] 4, 5, 29, 31, 34, 35,
 42, 73, 163, 220

* Identificările unor toponime după Indicile din ed. Iordan

- Bugeacu 31, 35, 37, 43, 46, 49, 51, 63, 69, 70, 71, 73, 76, 82, 109, 114, 115, 116, 117, 118, 121, 124, 136, 158, 166, 168, 171, 174, 182, 183, 184, 185, 186, 207, 208, 209, 218, 221, 223, 224, 225, 226
- Buh (Bug) 27, 100, 208, 211, 212, 219, 220, 223, 225
- Bujoreni 43
- Bursuci, mănăstire 125, 152
- Buzău 48
- Calanca 223
- Camen Zaton, cetate 142
- Cămenița, cetate și ținut 8, 10, 11, 12, 13, 19, 20, 22, 25, 26, 31, 35, 36, 49, 58, 60, 61, 62, 64, 68, 69, 70, 71, 73, 74, 75, 76, 137, 145, 147, 158, 159, 226
- Carvala 88
- Carloviță, cetate 72, 86, 173
- Cartal 113, 204, 205, 210, 214, 215, 218
- Casăle Banului 133, 134, 135
- Cașen, mănăstire 166, 168, 170, 173, 244
- Cazan 200, 206
- Căcaina, pîriu 9
- Căcăceni, sat 16
- Căcărăzeni, sat 43, 228
- Căinari, baltă 127
- Ceahlău 168
- Ceahrin, cetate 22, 23, 24, 26, 126, 127, 182
- Cernăuți, ținut și târg 16, 17, 26, 31, 43, 49, 76, 101, 102, 103, 145, 156, 157, 160, 174, 187, 226, 227, 233
- Cernelița, târg 71
- Cernigov 235
- Cetatea Albă 95, 116
- Cetatea Neamțului 17, 18, 20, 43, 50, 52, 54, 58, 62, 63, 64, 65, 68, 75, 103, 167, 168, 173, 187, 188, 204
- Cetățuie, mănăstire 7, 9, 43, 120, 121, 122, 123, 124, 166, 167, pîriu 167
- Chighieci, codru 183
- Chilia 66, 82
- Chioș 74, 100, 114, 116, 126, 129, 136, 146, 147, 149, 150, 151, 156, 158, 159, 160, 161, 169, 198, 209, 226, 235
- Chiperești 60
- Chișinău 187
- Ciric, deal 167
- Cirimuș 63, 100, 101, 102, 108
- Cimpina 48, 216, 220, 231
- Cimpul Lungu 50, 101, 166, 168, 171, 180, 204, 212
- Cilbur, cetate [Kinburn] 207, 208, 212, 218, 223, 224
- Cindești, sat pe Siretiu 102
- Cirligătură, ținut 124, 156
- Cochii vechi 95
- Colomiia 108
- Comănești 157, 204, 212, 216, 217
- Copăcești pe Trotuș 32
- Copou lingă Iași 39, 43, 228
- Cotele, lingă Brașov 30
- Cotnari 35, 50, 127, 167, 183
- Coțmani 49
- Covurlui 166
- Cozmești 43, 45
- Crit [Creta] 15
- Crivești 43, 50
- Crim 22, 38, 44, 46, 108, 109, 114, 116, 126, 136, 142, 147, 149, 150, 161, 182, 183, 184, 186, 200, 206, 207, 208, 209, 210, 211, 214, 218, 221, 223, 225, 226, 235, 236
- Cruleandia 236
- Cuciur 49
- Cupca pe sub munte 101
- Cuturile, târg 227
- Dania, 84, 162, 163, 168
- Deleni lingă Hirilău 225, 235
- Dervent, cetate 200
- Dobrogea 184
- Dobrovăț, mănăstire 220
- Domnești, sat 29, 30, 31, 32
- Don 73, 76, 77, 82, 109, 114, 126, 148, 200, 206, 207, 235
- Doroșcani 43
- Dragomirna, mănăstire 188
- Drăgănești, sat 47, 48
- Drăgșani, sat 45, 228
- Dunăre 3, 7, 8, 9, 11, 13, 14, 28, 29, 30, 42, 46, 61, 70, 72, 82, 88, 113, 116, 121, 123, 125, 129, 132, 140, 141, 149, 152, 153, 165, 171, 182, 184, 195, 204, 205, 208, 209, 210, 213, 214, 215, 222, 241
- Edicula 108, 115, 123, 157, 161
- Efracț, apa [Eufraț] 200

- Enicul, cetate [Esseg] 29
 Evropa 19, 72, 84, 129, 163
- Fastov, aproape de Chiov 114
 Fălciu 28, 41, 76, 116, 125, 130, 132, 157, 166, 174, 183, 187
 Fener 36
 Ferești, sat 184
 Filibe, granița cetății Belgradului 171
 Finiia, crăia ~ 168
 Fintina, sat 168
 Fintinelile, sat 34
 Flemeng [Flandra] 162
 Foçani 14, 28, 29, 30, 31, 32, 37, 58, 65, 81, 102, 103, 116, 132, 160, 189, 190, 193, 222, 230, 231
 Forăști, sat 188
 Franția (Țara Frincească) 161, 162, 197
 Frumoasa, mănăstire 118, 120, 153, 167, 183, 184, 213, 228, 231
- Galata, mănăstire 20, 44, 64, 185, 213, 216, 228
 Galați 14, 16, 17, 35, 42, 53, 55, 57, 67, 77, 88, 93, 102, 103, 104, 105, 111, 114, 181, 183, 214, 216, 222, 228, 234, 235, 241
 Gănești, sat 43
 Gdanțsca, cetate 198, 199
 Giurgev 30, 31
 Golăia, mănăstire și turn 44, 58, 95, 127, 227
 Greceni, sat 157, 174
 Grozești, sat 45, 220
 Grozniți, sat 227
 Grumăzești 204
- Hadimbul, mănăstire 88
 Hamburgu 236
 Hangu, ținut și mănăstire 30, 50, 58, 63, 65, 79, 168, 180, 244
 Harcov (Țara Harcovului) 114, 126, 145, 147, 149, 150, 151, 200, 208, 210, 211, 221
 Hăbășești, sat 43
 Hălăștieni, sat 43
 Hălăucești, sat 43
 Hărmănești, sat 43
 Herța, codru 28
 Hirilău 45, 225
- Hlincea, mănăstire 167
 Hliniță, sat 49
 Horodenca 71, 87, 227
 Horodniceni, sat 188
 Hotin, cetate și ținut 8, 9, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 20, 26, 73, 75, 134, 137, 145, 148, 157, 158, 159, 160, 166, 171, 173, 174, 182, 183, 191, 195, 196, 198, 199, 204, 208, 213, 221, 223, 226, 227, 228, 231, 232, 233, 234, 235, 240
 Huși 121, 122, 134, 135, 230, 231
- Iaroslav (Ieroslav) 117, 125
 Iași. 1, 3, 6, 9, 10, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 68, 71, 73, 74, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 85, 87, 88, 93, 96, 97, 101, 102, 103, 105, 108, 110, 111, 113, 114, 118, 120, 121, 122, 123, 124, 126, 127, 128, 129, 130, 131, 132, 137, 138, 143, 144, 152, 153, 154, 159, 160, 161, 164, 165, 166, 167, 168, 173, 176, 179, 180, 181, 183, 184, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 193, 195, 196, 202, 203, 204, 205, 215, 220, 221, 222, 225, 228, 230, 231, 232, 233, 235, 238, 240
 Iazlovăț 115
 Iepureni 8
 Ierusalim 55, 56, 84, 125, 129, 244
 India 174, 176, 236
 Ișpania (Țara Ișpaniei) [Spania] 72, 160, 161, 171, 201
 Ișnovăț 228
 Italia 201
 Iubănești 13, 15, 16
 Iuhurluc [Iagorlic] 100, 108, 235
 Ivești, sat 80, 93
- Jeravna 18, 19, 24
 Jijia 18, 123, 132, 133, 143, 144, 213, 228, 229
 Jolcfa, tirg [Jolkiev] 44, 170
 Jușca, sat 227
- Lăpușna, ținut 95, 166, 241
 Lăticiova 19
 Leca 43
 Leva, cetate 3
 Levărda, sat 227

- Liov 12, 34, 71
 Litva [Lituania] 71, 84, 169, 198
 Liublin 170
 Livonia (Țara Livoniei) 83, 100, 168
 Logoj 28
 Lotaringhia 209, 212
 Lungani sat 43
 Luțimburg [Luxemburg] 237, 242
- Mana [Maina] 34
 Marea Albă 161
 Marea Balticum 83, 100, 127, 198
 Mavramorul, mănăstire 165
 Mănăstirea Armenească 50
 Mănăstirea Precista (lingă Focșani) 190
 Mănăstirea Svetii Arhanghel (Frumoasa, Iași) 184
 Mănăstirea Svetii Ilie (lingă Suceava) 188
 Mănăstirea Svetii Ion, zidită de Grigorașco Ghica-vodă 190
 Mănăstirea Sfetii Savveii din Iași 22
 Mănăstirea Trii Sfetitele din Iași 128, clopotnița 53
 Mărginenii de Bacău 220, 238
 Meidili [Mytilene] 188
 Mejiboje [Medziborzo] 19, 146, 226
 Mihalcea, sat 101
 Milcov 97, 173, 189, 230
 Mira, mănăstire 97, 170, 173, 230
 Mitcăul, sat 226
 Mîndrișca, lunca ~ 45
 Moldova 3, 5, 6, 7, 11, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 23, 24, 25, 26, 27, 30, 31, 33, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 45, 46, 48, 49, 50, 54, 55, 56, 58, 59, 64, 68, 70, 73, 77, 78, 81, 84, 85, 86, 88, 89, 92, 93, 95, 96, 98, 99, 100, 102, 103, 104, 106, 108, 110, 111, 114, 115, 116, 117, 126, 127, 128, 129, 132, 138, 144, 147, 148, 150, 151, 152, 153, 157, 158, 162, 163, 164, 165, 166, 169, 173, 174, 176, 179, 181, 182, 183, 185, 186, 187, 188, 189, 190, 192, 193, 194, 195, 197, 202, 205, 210, 212, 213, 215, 216, 220, 221, 224, 226, 229, 233, 235, 240, 241, 242, 244
 Moreea (Țara Morii) 163, 210, 235
- Moscul (Țara Moscului, Moscalul) 46, 73, 83, 85, 87, 101, 107, 109, 114, 115, 116, 117, 118, 124, 125, 126, 129, 132, 140, 143, 144, 145, 146, 148, 149, 150, 154, 155, 158, 160, 161, 162, 163, 168, 170, 171, 172, 173, 174, 175, 182, 191, 201, 209, 211, 233, 235, 237, 241, 242
 Movila lui Costantin-vodă 166
 Movila Răbii vezi Răbii
 Movilău [Moghilev-Podolsk] 4, 144, 145, 146, 147, 215
 Movileni 31
 Muntenime, cartier al Iașului 228
- Narva, cetate 83, 107
 Neamțul (Țara Nemțască) 3, 29, 42, 44, 71, 162, 171, 172, 197, 199, 201, 202, 211, 212
 Neamțu, mănăstire 188, ținut 27, 211, 233
 Nebuisăi, turnul 34
 Nemirova, cetate 27, 114, 146, 162, 209, 211, 212, 214, 215, 218, 237
 Nicorița, mănăstire 9
 Nipru 27, 84, 100, 116, 126, 127, 142, 145, 146, 158, 207, 208, 210, 211, 212, 218, 219, 235
 Nistru 4, 9, 10, 11, 13, 14, 18, 19, 22, 26, 27, 35, 49, 60, 70, 71, 74, 75, 77, 100, 101, 114, 116, 117, 121, 124, 126, 144, 145, 155, 169, 182, 212, 223, 224, 226, 227, 233, 234
 Niș, cetate 212, 217, 222
- Obrejeni 43
 Oblucița, cetate și ținut 8, 11, 14, 16, 17, 38, 51, 58, 60, 61, 62, 69, 70, 93
 Ocna, târg 43
 Oituz 30, 45, 49, 66, 116, 212, 215, 216, 220, 233
 Olandria 72, 160
 Olt 166, 173, 209, 221, 222
 Onițcani, sat 179
 Orășeni, sat 49, 103
 Orhei, ținut 76, 95, 124, 166, 179, 224, 225, 230, 241
 Oru, cetate [Perekop] 207, 208, 211, 235
 Ostrogon [Ostrihon sau Esztergom] 29

- Pagul 43
 Palestina 244
 Parasca, fintină 168
 Pașcani 43, 167, 188
 Pecersca, cetate 147, 159
 Peliponis 235
 Pererita 26
 Perevoșina 210, 211, 218, 220, 223, 224
 Periaslav, tirg 145
 Persia (Țara Persului, Persul) 174, 175, 176
 Petrburg (Petrburcu) 115, 132, 145, 146, 148, 149, 151, 161, 236, 241
 Piatra 44, 77
 Pietrișu, sat 13
 Piscu 88
 Pobrata, mănăstire 188, 244
 Podișoare 19
 Podobiți, sat 43
 Podolia 18, 19, 26, 31, 115, 159, 174
 Podul Iloaiei 45, 64, 166
 Podul lui Gherman, sat 228
 Podul Vechiu (din Iași) 36
 Polono, cetate 145, 146
 Poltava 107, 131, 168, 200, 207, 208
 Pomoranie 157, 161, 162, 163
 Popi, sat 43
 Popricani 144
 Prăjești 27
 Prelupca, tirg [Przyluka] 146
 Prigoreni 43, 156, 188
 Prut 4, 6, 9, 12, 13, 18, 35, 42, 43, 49, 50, 62, 71, 77, 101, 103, 108, 118, 122, 123, 124, 125, 126, 130, 131, 132, 133, 136, 142, 143, 144, 152, 157, 160, 168, 171, 318, 186, 191, 213, 215, 227, 228, 230
 Pruteț balta 134, piriu 133, 134, 147
 Purcelești, sat 43
 Putna, ținut 1, 29, 41, 45, 97, mănăstire 101

 Racova 88
 Ragughia [Raguza] 124, 141
 Rașcov, vad 223, 224
 Răbii, movilă 17, 133, 141
 Răcăciuni 32
 Răchitoasa, mănăstire 222
 Rădăuți 101
 Rărence, sat 227
 Renii 66, 82
 Riga, cetate 83, 107, 116, 126, 146, 149, 198
 Rivanul, cetate 176
 Rizan 173
 Rim [Roma] 19, 50, 159, 202
 Rișca, mănăstire 37
 Rodos 54, 55, 66, 67
 Roman 25, 44, 52, 77, 80, 154, 166, 187, 188, 213, 229, 231
 Ropce 50
 Rosia 131, 229
 Rostov, cetate 173
 Roșieci 183, 228
 Roznov 217, 233
 Ruginoasa 43, 188
 Rumele 5
 Rușava, cetate [Orșova?] 3, 222
 Ruși, sat 36, 47, 48

 Sarvaș 28
 Satanova 19
 Saxonia 70, 82, 83, 100, 107, 159, 169, 170, 199, 201, 209
 Săborna, biserică din Petrburg 172
 Săcul, mănăstire 50, 63, 188
 Săliște 27
 Sărății, gura ~ 133
 Schit, mănăstire 63
 Scinteia 105, 183
 Sibii (Sibiu), cetate 28, 47, 171, 212, 215, 216
 Sibir 175, 237, 242
 Siciu 208, 209
 Siretiu 31, 43, 50, 102, 108, 132, 145, 160, 166, 168, 190, 196, 221, 230
 Slatina, mănăstire 188
 Smil [Ismail] 66, 82, 183
 Smolenșca 155, 158, 198
 Smotriciu, piriu 74
 Sneagov, mănăstire 4
 Sneatin 13, 43, 125, 227
 Sobraneț, sat 227
 Socola 222
 Sonnocu [Szolnok] 28
 Soroca, cetate 23, 27, 29, 49, 51, 118, 121, 126, 129, 166, 224
 Soveja, mănăstire 244
 Stanihorci 227
 Stanislav, oraș 227
 Starii Dub 84
 Stati, circiuma lui ~ 166

- Stănilești 132, 134, 135, 136, 144, 148,
 152, 155
 Stolniceni 43
 Stonbiliigrad [Alba Regia] 29
 Suceava, cetate 3, 17, 18, 19, 20, 31, 33,
 34, 35, 44, 50, 75, 76, 187, 188, 203, 204,
 228, 233, ținut 41, 101, 168
 Sucevița, mănăstire 203
 Svetii Nicolae, biserică din Iași 9, 22, 55,
 181, 193
 Șanta 228
 Șarhorod 146
 Șcheia, tirg 45
 Șerbănești pe Siretiu 230
 Șoldești 32
 Ștefănești 25, 49, 144
 Șteten [Szczecin] 162, 163
 Ștocul [Stockholm] 163
 Șvedul [Suedia] 76, 83, 89, 100, 101, 107,
 108, 109, 137, 141, 144, 146, 149, 154,
 155, 156, 157, 158, 159, 161, 162, 163,
 168, 171, 172, 175, 237
 Șvezia 168
 Tabăra 25
 Tazlău 233, mănăstire 244
 Tătărășeni 13, 15
 Tecuci 31, 105
 Temerișul, cetate 176
 Tesmenul, apa 22
 Tesmenița, tirg 227
 Tighina, cetate și ținut 19, 75, 76, 82, 93,
 95, 97, 100, 101, 102, 107, 108, 113,
 115, 116, 118, 120, 141, 144, 146, 155,
 157, 160, 161, 162, 182, 185, 186, 187,
 196, 208, 210, 215, 218, 221, 223, 224,
 227, 230, 231, 241
 Timișvar, cetate 28, 165, 173
 Tisa 28, 72
 Tirgoviște 161, 215
 Tirgul Frumos 43, 45, 50, 166, 168, 188,
 190, 229, 231
 Toporăuți 13
 Troița, cetate 142
 Trotuș, apa și ținut 30, 32, 59, 60, 157,
 212, 216, 217, 233
 Turcul (Țara Turcească) [impărăția tur-
 cească] 6, 8, 13, 44, 49, 108, 109, 117,
 129, 138, 149, 150, 161, 171, 172, 173,
 197, 201
 Țara Arbănașilor 212
 Țara Căzăcească 22, 27, 84, 100, 145, 146,
 147, 151, 155, 210, 221, 226, 235
 Țara Frincească vezi Franția
 Țara de Gios 16, 44, 51, 65, 67, 89, 85,
 93, 98, 104, 105, 113, 181, 186, 193
 Țara Grecească 5
 Țara Harcozului vezi Harcov
 Țara Ispaniei vezi Ispania
 Țara Leșască 3, 4, 8, 9, 10, 11, 17, 24, 26,
 27, 28, 31, 33, 34, 35, 41, 42, 43, 44,
 49, 50, 55, 58, 60, 62, 63, 67, 68, 71, 75,
 76, 77, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 98, 100,
 101, 102, 104, 106, 108, 111, 113, 115,
 117, 134, 141, 145, 146, 151, 154, 155,
 156, 158, 159, 161, 169, 170, 173, 174,
 175, 182, 183, 197, 198, 199, 200, 201,
 209, 210, 211, 214, 226, 227, 231, 233,
 236, 237
 Țara Livoniei vezi Livonia
 Țara Moldovei vezi Moldova
 Țara Morii vezi Moreea
 Țara Moschicească vezi Moscul
 Țara Muntenească 3, 4, 5, 8, 14, 15, 16,
 23, 25, 27, 28, 29, 30, 31, 33, 34, 35,
 36, 37, 38, 40, 41, 43, 45, 46, 47, 48,
 49, 51, 52, 54, 57, 58, 61, 64, 68, 69,
 73, 77, 81, 82, 85, 86, 87, 88, 89, 93,
 96, 99, 101, 103, 104, 105, 111, 127,
 130, 145, 157, 161, 163, 164, 165, 166,
 173, 176, 179, 180, 182, 185, 187, 188,
 189, 190, 192, 194, 195, 202, 204, 205,
 212, 215, 216, 220, 221, 231, 237
 Țara Nemțască vezi Neamțul
 Țara Persului vezi Persul
 Țara Pomoraniei vezi Pomorania
 Țara Prusască 197
 Țara de Sus 46, 65, 67, 80, 93, 98, 105,
 113, 181, 193
 Țara Turcească vezi Turcul
 Țara Ungurească 3, 4, 27, 28, 30, 33, 34,
 35, 43, 45, 47, 48, 49, 52, 54, 61, 66,
 69, 73, 77, 79, 81, 82, 84, 96, 104, 106,
 107, 129, 134, 145, 154, 157, 161, 162,
 165, 170, 171, 173, 176, 180, 182, 185,
 188, 190, 212, 213, 215, 216, 217, 220,
 222, 224, 226, 231, 233, 236
 Țarigrad 1, 4, 6, 7, 8, 13, 14, 15, 19, 20,
 24, 25, 26, 27, 34, 36, 37, 38, 39, 40,
 45, 46, 52, 55, 57, 58, 59, 62, 65, 67, 68,

- 74, 76, 77, 78, 79, 82, 85, 88, 92, 94,
96, 97, 99, 100, 102, 103, 104, 109, 111,
113, 114, 121, 123, 129, 132, 146, 150,
152, 153, 155, 158, 160, 161, 162, 164,
165, 168, 173, 174, 176, 178, 179, 180,
181, 183, 184, 185, 187, 188, 190, 191,
192, 203, 205, 206, 207, 209, 211, 212,
213, 214, 215, 218, 220, 221, 222, 225,
234, 236, 237, 239, 241
- Țicanovca 27
- Țutura 9, 12, 20, 60, 123, 124, 125, 127,
160, 191, 213, 222
- Ucraina 19, 26, 27, 28, 33, 51, 73, 76, 109,
114, 142, 146, 209, 220, 225
- Udriiu [Adrianopole] 23, 40, 52, 62, 71,
86, 87, 88, 89, 155, 156, 157, 158, 160,
163, 170, 208
- Uivar, cetate [Nove Zámky; Neuhausen] 3
- Valea Adincă 39, 59
- Valea Lăscanilor 54, 62
- Varadin, cetate 71, 72, 138, 165
- Varna, cetate 153, 157
- Varnița 156
- Varșav(a) 145, 146, 198, 199
- Vasileu, sat pe Nistru 49, 226
- Vaslui 105, 228
- Vavilon, cetate 200
- Văcărești, mănăstire 185
- Veneția 4, 72, 162, 237
- Vidin, cetate 212, 215, 216
- Vijnița 108
- Virnovița, sat 9, 74
- Voronij, tirg 109
- Vozia, cetate și ținut [Oceakov] 6, 26, 38,
95, 100, 116, 126, 204, 207, 208, 211,
212, 213, 214, 218, 219, 220, 223, 224,
235, 241
- Zagarance 122, 126, 144, 158, 171, 230
- Zalucia 13
- Zăbrăuți 32
- Zestavna, sat 227
- Zrancea 49

EDITURA LITERA